Epbinder Károly műantalos (Nyiregyháza,

1909. Mahagoni ironehúnyt állít ki

Debreceni Ipamův. Kiállítás vezetője, - D. 1909. 11. l.

Ad. 11.

Epelvári József

Kályhamester Hollóháza

Sikota Győző: Hollóházi kerámia. Bp. 1961.
47. o.

Epelvári József

Hollóházi kályhaöznerakó-mester.

Sikota Győző: Hollóházi kerámia. Bp. 19[illegible]

48. s.

Eper Sándor

MDK

borsodivánkai faragó

a matyószövetkezet tagja.

B. F. : Borsod megye népművészeti kincsei.
ÉSZAKMAGYARORSZÁG. 1957. JUL. 11. 5.la.

Eperjes.

A főoltár maradványai.

Genthon István
A régi magyar festőművészet. Vác 1932
79. l.

Klütter János
epitáfiuma a
Nemzeti Múzeumban.
n. o. 122. l.

1500 34

Lepold. Hannan!

~~28~~

~~98~~

~~06~~

~~97~~

Fiatal Képzőművészek Stúdiója Egyesület
Studio of Young Artists Association
1077 Budapest, Rottenbiller u. 35. T./Fax: 36 1 342 5380 T.: 36 1 267 0866

Stúdió Galéria • Studio Gallery
1053 Budapest, Képíró u. 6. T./Fax: 266 6502, T.: 36 1 267 2033
e-mail: studiog@dial.isys.hu

Stúdió Galéria

Gallery by Night 1996

Éjszakai kiállítások, megnyitók minden este 22 órakor

Korszellem / Zeitgeist a/b
Kortárs képzőművészek és kortárs írók a Galériában

március 15. péntek	Eperjesi Ágnes	Szijj Ferenc
március 16. szombat	Várnagy Tibor	Tandori Dezső
március 17. vasárnap	Roskó Gábor	Kornis Mihály
március 18. hétfő	Szegedy-Maszák Zoltán, Peternák Miklós	Faragó Ferenc, Ficsku Pál, Peer Krisztián, Péterfy Gergely
március 19. kedd	Gál András, Ocztos István	Fülöp Zsuzsa, Kemény István, Bartis Attila, Térey János
március 20. szerda	Szacsva y Pál	Németh Gábor
március 21. csütörtök	Radák Eszter	Kukorelly Endre
március 22. péntek	Nemes Csaba, Veress Zsolt	Kőrösi Zoltán
március 23. szombat	Sárközy Antal, Sárközy Róbert	Ficsku Pál
március 24. vasárnap	Kámán Gyöngyi	Podmaniczky Szilárd

A Budapest Tavaszi Fesztivál támogatásával

Gallery by Night '96

Korszellem
Zeitgeist
a/b

A Stúdió Galéria és a Fiatal Képzőművészek Stúdiója a Tavaszi Fesztivál keretében, és annak támogatásával idén is megrendezi a „Gallery by Night" című kiállítássorozatot. A korábbi évekhez hasonlóan most márciusban is 10 napon keresztül minden este 10 órakor megnyílik a Stúdió Galéria, és minden alkalommal más és más, arra az egy estére készült kiállítást, performanszot vagy valami meghatározhatatlan műfajú egyszeri eseményt nézhet végig a közönség. Folytatva az előző évek hagyományát, a program összeállításának metódusába idén is belevittünk egy olyan tényezőt, ami szándékaink szerint erre a néhány egymást követő éjszakára kitágítja a Stúdió Galéria kissé szűkös és talán enyhén belterjes képzőművészeti közegét és teret enged a kortárs kultúra más irányú megnyilvánulásainak is. Ezért arra gondoltunk, hogy idén a „Gallery by Night" ne csak a képzőművészeké legyen, hanem a fiatal festők vagy szobrászok kortárs magyar írókkal együttműködve, közös munkával, közösen alkotva hozzák létre egy-egy este történését.

A „Gallery by Night" azzal, hogy szerkezetéből adódóan meglehetősen speciális módon, az aktualitás erejével kezeli az időt, különösen alkalmas arra, hogy formai megkötöttségek nélkül a jelen folyamatait helyezze a középpontba, a jelen pillanatait ragadja meg. Ezeken az estéken a jelenlét felfokozott módon egyedi és megismételhetetlen. A látogató a 10 egymást követő estén számos alkotó munkája nyomán képet kap arról, hogy ebben az időcikkelyben milyen esztétikai, formai elemek segítségével kísérlik meg a művészek az aktuális helyzetet, művészi identitásukat definiálni. A rendezvénynek nem az a célja, hogy műtárgyakat mutasson be a nyilvánosság előtt vagy követendő értékrendeket állítson fel, hanem az, hogy a művészeti élet folyamatának egy olyan megnyilvánulási pontja legyen, amely az adott időszak meghatározó szellemi dinamikájáról szól. Az itt megnyilvánuló művészi szándékok esztétikai hátterét a közvetlenség és megközelíthetőség adja, az, amit a jelenről jelenidőben közölni tud és akar. Az a döntésünk, hogy ezúttal két művészeti ág – az irodalom és a képzőművészet – alkotóinak konfrontációja és kooperációja legyen az eseménysorozat kerete, ennek a gondolatnak a tudatos vállalását fejezi ki. A „zeitgeist"-ról, a jelenbe zárt korszellemről mindenki csak annyit tud, amennyit közvetíteni képes másoknak.

Bencsik Barnabás Weber Imre

A kiállításokról további részletek a

BalkoN **márciusi számában**

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Eper Sándor

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

1965 SZEP – 5.

1021

AGYARORSZÁG Vasárnap, 1965. szeptember 5.

Lakodalmas a dobozon

A kis műhelyben fúró, véső, faragó szerszámok, satupad, ecsetek. elkészült, vagy félig kész szobrocskák, dobozok, dísztárgyak fából, csontból. De főképpen fából. Előttük egy halk beszédű, ritkán szóló, gyors kezű férfi, Eper Sándor, mezőkövesdi fafaragó.

Jókora dobozt mutat. Körülbelül 70 táncoló, sürgölődő-forgolódó ember borítja az oldalát, tetejét, sőt, még a belsejét is. Matyó ruhába öltözött figurák. Mert a doboz a matyó lakodalmast örökíti meg. Egy hónap alatt készült el, naponta körülbelül 10 órás munkával.

— Ha valamibe belefogok, nem tudom abbahagyni — mondja a faragó.

— És amikor elkészül?

— Megmutatom valakinek. A barátaimnak, ismerőseimnek, hogy nézzék meg.

— És?

— Ezzel kész. Magamnak faragok, a saját tetszésem, elgondolásom szerint. Néha megmegpróbálkozom egy-egy kiállítással is. Most a művelődési otthonban rendezett népi iparművészeti kiállításon látható néhány munkám.

A doboz mellett kis szobrocska: az olvasó asszony. Az idős, paraszt nénike könyvet olvas, és mint a gyenge szemű öregek, messzire tartja magától. Arrább ugyancsak egy paraszt nénike látható. Köpül. Régi, ma már csak múzeumban

A műhelyben. (Foto: Sz. Gy.)

A tsz-ek beruházási gondjai

Közel két éve, hogy a Beruházási Igazgatóság megalakult, s átvette a termelőszövetkezetben épülő új létesítmények ügyeit is.

Az elmúlt idő alatt elég sok szó érte a Beruházási Igazgatóság háza táját, s ez tette időszerűvé, hogy kissé részletesebben is megnézzük a tsz-beruházások dolgát.

Nemcsak gazdasági kérdés

— A tsz-beruházás nemcsak gazdasági, hanem politikai kérdés is — mondta erről nagyon helyesen Kiss Sándor beruházási igazgató.

S itt jelentkezik mindjárt az első gond. A Beruházási Igazgatóságnak, mint állami szervnek tervszerű munkáját sok esetben hátráltatja és gátolja az a tény, hogy a szövetkezetek önállóan, közgyűlésük határozatai alapján, maguk döntenek belső ügyeikben. Ezért gyakran előfordul, hogy évközben módosítanak beruházási tervükön, vagy teljesen lemaradnak egy-egy előre megrendelt létesítményről. Jó lenne, ha a jövőben a tsz vezetőségek nagyobb felelősséggel és gonddal kezelnék maguk is a szerződéseket.

A járulékos beruházások gondja

Nem egy tsz-ben panaszkodtak már arról, hogy elkezdenek építeni valamilyen nagyobb üzemegységet, például baromfitelepet, elkészülnek a termeléshez szükséges épületek, a járulékos létesítmények azonban csak jóval később, vagy egyáltalában nem elmondották, akkor egyszeri felvonulással minden munkát el tudnának végezni. Ez nagyon logikus is lenne, s rengeteg bürokráciát, le- és feliratot, levelezést s értekezést takaríthatnának így meg.

Ktsz-el — vagy maszekkal?

Számos visszaélésre ad lehetőséget, hogy a házilagos beruházással készülő építkezéseken sok esetben alkalmaznak magán kisiparost.

Miért van erre szükség?

A KISZÖV illetékese szerint „nem is ildomos" szövetkezeti szektornak magániparost alkalmazni, amikor ott vannak a kisipari szövetkezetek.

De vajon képesek-e kielégíteni az igényeket?

Szóban azt mondották, hogy igen, van emberük, anyaguk, ami csak kell. Csupán egy a kérésük, hogy a megrendeléseket az év elején nyújtsák be.

A Beruházási Igazgatóságon található levelek és átiratok viszont arról tanúskodnak, hogy a KISZÖV által kijelölt vidéki szövetkezetek egymás után jelentik be, hogy anyaghiány miatt nem vállalhatják a munkát.

Így kerül aztán sor arra, hogy kénytelenek magánipa-rosokkal is dolgoztatni, akiknek — hogy, hogy nem — mindig van anyaguk.

A hozzáértés

Építő

A letűnt századok művészeti iskoláira, stílusirányzataira egyaránt az volt jellemző, hogy a művész zsebén, de fantáziájának, ihletforrásának egész bonyolult billentyűrendszerén is a császár, az uralkodó osztály és az egyház szentháromsága, vagy e szentháromság egyik-másik mestere zongorázott. Nincs ebben semmi véletlen, hiszen a rabszolgának és jobbágynak helyzetéből eredően nem lehettek művészi igényei, és a művész szükségszerűen a megbízó kobzosává lett. Így volt ez az építészettel is: a rabszolga jászlát ura osztotta ki, de a jobbágy bölcsője sem építész-tervezte lakásban ringott. Mindez az emberi társadalom gyermekcipős korszakában gyökerezett és szinte „természetes" állapot volt. A nagy stílusiskolák ránkmaradt remekei pedig a letűnt századok hatalmasainak kihűlt csigaházaiként, mint korabeli műemlékek sugározzák az alkotók géniuszának nagyságát. És e kincseket a társadalmi háttértől teljesen függetlenül, mint az emberi kultúra, civilizáció örökbecsű emlékeit őrizzük és ápoljuk.

A letűnt korok művészét a hatalmasok anyagi befolyásán, a megbízó igényén kívül azonban feltehetően szellemi-morális tényezők is ihlették. E korok embere általában vallásos volt. Emellett érvel, hogy a ránk maradt alkotások zenében, költészetben, pikturában, szobrászatban és természetesen az építészetben is egyáltalán megszülethettek. Az Akropolis alkotóit nyilván

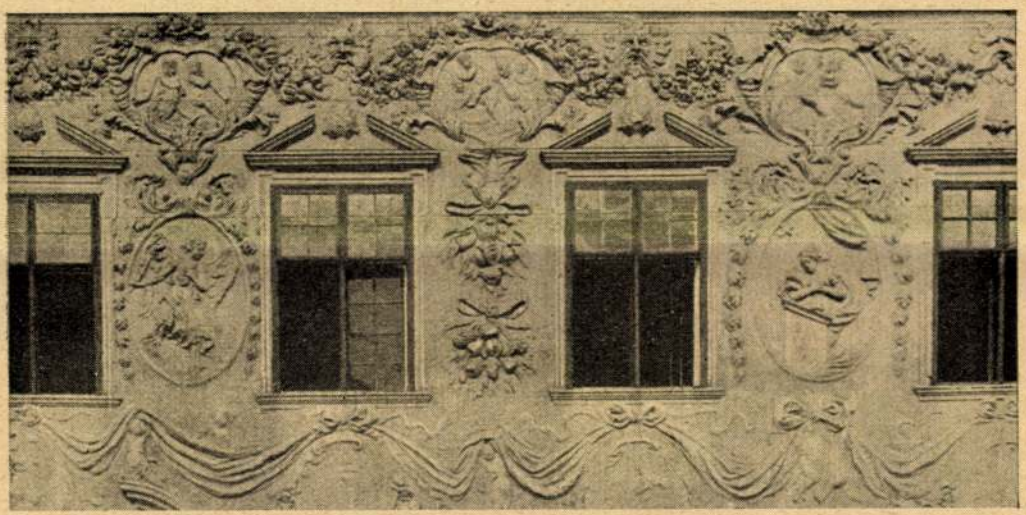

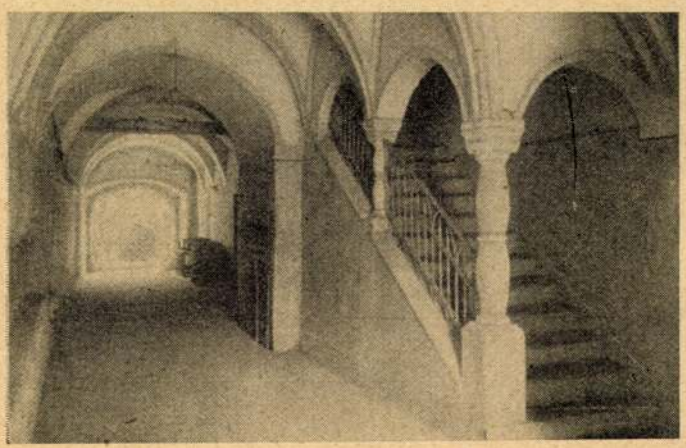

Fent: Házsor a XVII. sz.-ból; balról a második a Rákóczi-ház.

Alatta: Részlet a Klobusiczky-ház stukkódíszes homlokzatáról (1700 körül).

Balra: XVII. sz.-i polgári ház kapualja, oszlopos feljárattal.

Uj Idők Lex. IX. k.

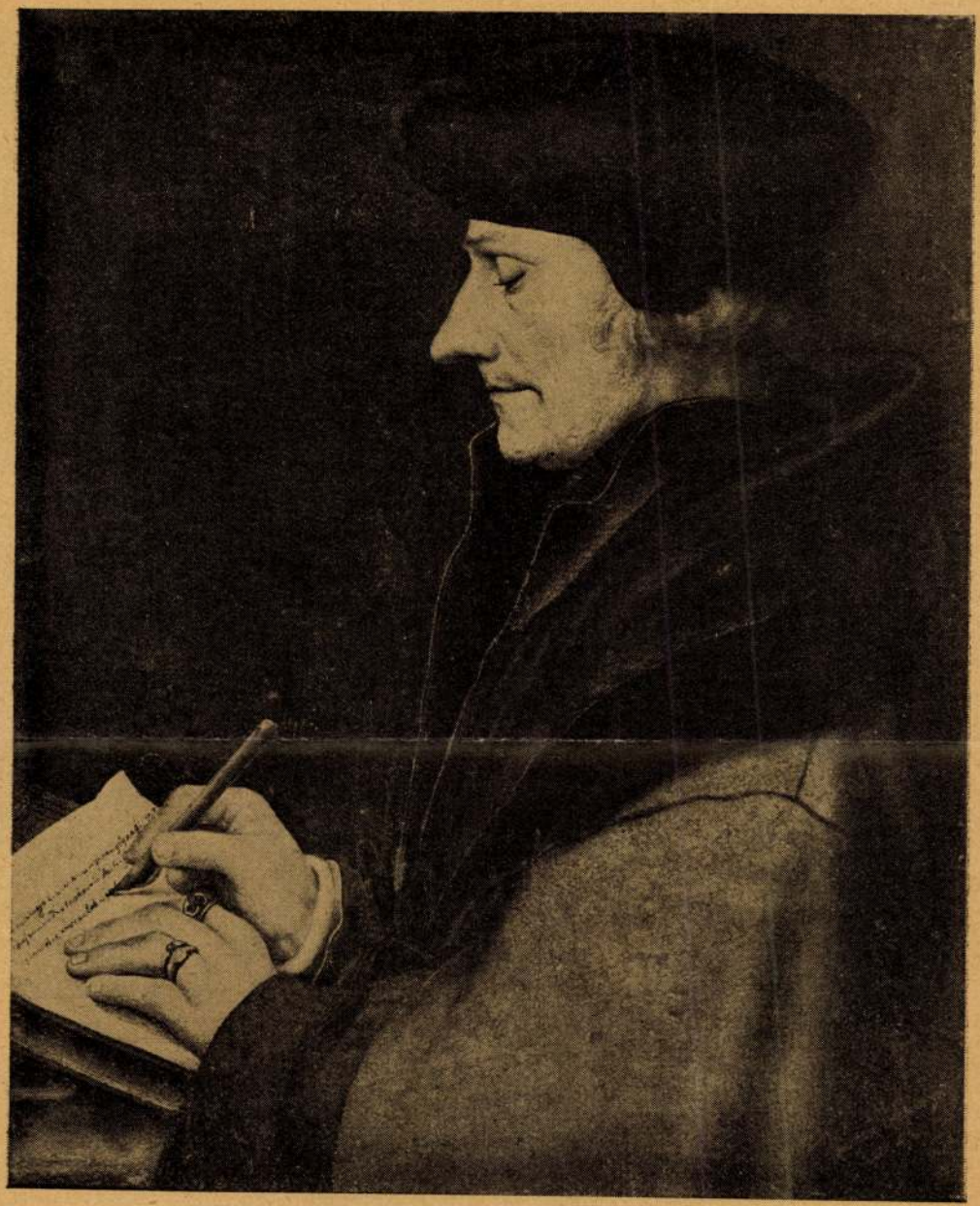

Ifj. Hans *Holbein:* Rotterdami Erasmus arcképe.

*moglobin*hoz (l. o.), a szervezet valószínűleg hemoglobinból készíti őket. Az E. bizonyos megbetegedéseknél *(sárgaság)* a vizeletben is kimutathatók. Lebontási termékeikből kerül ki a bélsár egyik festőanyaga.

Epehiány, l. *Acholia.*

Epehólyag (és *Epehólyaggyulladás*), l. *Epe.*

Epeiridae, l. *Keresztespókok.*

Epekő, l. *Epe.*

Eper, *földieper*, l. *Szamóca.*

Eperdzsem, l. *Szamóca.*

Eperfa, *Morus*, az eperfafélék családjába tartozó növénynemzetség. Kb. 10 faja az északi félgömb mérsékelt éghajlatú tájain él. A nálunk gyakran ültetett *fehér E. (Morus alba)* Kínából, a *fekete E. (Morus nigra)* Perzsiából származik. Mindkettőnek levele a selyemhernyó tápláléka. A fekete E. terméséből gyógyszirup készül. Az E. minálunk mindenütt megterem, nagy terebélyes fát alkot. Gazdasági udvarokba, utak szegélyezésére az Alföldön is nagyon alkalmas. Magvetéssel, bujtással s oltással szaporítják, ilyenkor a nemesrészt a *Morus alba*-ra oltják. A díszkertészetben is szívesen felhasználják alacsony növésű v. lecsüngő ágú változatait. Igen szép díszfajták: *Morus alba nervosa, Morus rubra, Morus alba pendula* stb. Némely vidéken mint gyümölcsfát ültetik. Gyümölcsét tévesen *szeder*nek is hívják, nyersen fogyasztják, cefrét készítenek belőle v. a baromfiakkal, sertésekkel etetik fel; van fehér, fekete, lila és rózsaszín fajtája. Kertészeti termesztésre és nyersen való fogyasztásra a legjobb a *savanyú* v. *török E.* Erre a célra jófajta még a fehérgyümölcsű *Eldorado*, a *Fekete nagy* és a *Tüdőszínű*. A fehér E. fája sárgásfehér, az asztalosipar használja. Betegségei közül nálunk a legelterjedtebb az a levélfoltosság, melyet a *Phloeosporella maculans* gomba idéz elő. A leveleken hol elszórtan, hol seregesen barna foltok jelennek meg, melyek közepe később kifakul. A fiatal törzsek alsó részében fekete szemölcsök törnek elő a kéregből. Ezek a *Gibberella moricola* tömlősgomba termőtestei. Ha vékonyabb ágakon jelennek meg, azok elszáradását okozzák. Magyarország E.-állománya az 1935. évi számlálás szerint 1,924.285 volt, ebből a Dunántúlra 640.893, az Alföldre 1,102.239 és Északra 181.153 jutott. Legtöbb E. Pest (292.144) és Bihar vm.-ben (149.327) van. Legkevesebb Abauj-Torna (10.976) és Zemplén vm.-ben (12.417).

A fehér eperfa termős *(a)*, porzós *(b)* virágzata és termése *(c)*.

Eperfafélék, *Moraceae*, a kétszikű növények családja. Virágtakarójuk lepelnemű. Termésük aszmag v. csonthéjjas. A virágzatból gyakran húsos áltermés keletkezik. Hazai nemzetségei az *eperfa, fügefa, komló, kender.*

Eperjes. 1. *Prešov*, sárosmegyei város, Tr. óta Csehszlovákiához tartozik; (1930) 21.775 lak. A XII. sz.-ban épült, várfalait Róbert Károly építtette. II. Ulászló 1514-ben városi rangra emelte. Egyik központja volt a magyarországi reformációnak s ezért az ellenreformáció idején sokat szenvedett; 1673-ban lerombolták várfalait és megfosztották városi jogaitól. A prot.-oknak E.-en és környékén II. József trónralépéséig kegyetlen üldözéseket kellett elszenvedniök (Caraffa „E.-i vértörvényszéke"). A XVIII—XIX. sz.-ban E. a Lengyelország felé vivő kereskedelem központja volt. A XIX. sz. vége óta lassan fejlődik. Van gép-, cement- és szeszgyára. A XIV. sz.-ban épült r. kat. Miklós-templom a legszebb gótikus templomok közé tartozik. Gör. kat. és ev. püspökség. 400 éves híres ev. kollégiumának főgimnáziuma és jogakadémiája volt; utóbbi 1919-ben megszünt, a főgimnázium 1926 óta szlovák nyelvű. Van még áll. reálgimnáziuma és két (szlovák és ruszin) tanítóképzője. Régi „pártás" renaissance-házai, épületei közül kiválik II. Rákóczi Ferenc háza. E. közelében van a „Salvator"-féle alkalikus gyógyforrás. A város ma is központja a sárosi magyarok szellemi életének; lakosságának kb. negyedrésze magyar. L. a *199. sz. képtáblát.* **2.** L. *Pozsonyeperjes* (Csehszlovákia).

Eperjesenyicke *(Haniska)*, sárosmegyei község, Tr. óta Csehszlovákiához tartozik. (1930) 264 lak.

Eperjesi Társadalmi Egylet, az eperjesi magyarság élénk társadalmi és szellemi működést kifejtő egyesülete. Gazdag könyvtára van; elnöke (1938) *Bánó* Dezső. A világháború után alakult.

Eperjesi vértörvényszék, l. *Caraffa Antonio.*

Eperjeske, kk. Szabolcs és Ung k. e. e. vm. tiszai j.-ában. (1930) 1217 lak. Két szeszgyár; u. p. és u. t. *Mándok.*

Eperjessy *Kálmán*, történész, egyetemi magántanár, *1893. Szerkeszti a *Csanádvármegyei Könyvtár* c. sorozatot. Fontosabb munkái: *Kézirati térképek Magyarországról a bécsi levéltárakban* (1928), *A bécsi hadilevéltár magyar vonatkozású térképei* (1929), *Írások a régi Makóról* (1929), *Politikai és gazdasági elemek a Maros folyó történetében* (1933), *Várostörténet az utcanevekben* (1937).

Eperjes—Tokaji hegység, a Sajó völgynyílásától Eperjes vidékéig terjed. Legnagyobbrészt andezitből és riolitból, meg tufából van felépítve. Nem hegylánc, hanem mediterránkori vulkánok összefüggő sorozata, amelyek azonban meglehetősen lepusztultak. Legészakibb csoportja a *Sóvári hegység* (Simonka), ez 1092 m magas. Ettől a csoporttól D.-re az egyes csoportokat né-

hány száz méter magas hágók és átjárók választják el egymástól. Nevezetesebb részek: a *Makovica*, a *Dargói hegyek* és D.-en a *Hegyalja*, ezen terem a világhírű tokaji bor. Maga a *Tokaji hegy* 516 m magas, magában álló vulkáni kúp; már annak a sorozatnak a tagja, amely a sátoraljaújhelyi Sátor-heggyel és néhány kisebb maradvány közvetítésével a Beregszász környéki vonulattal köti össze az E.-et. A hegységet Ny.-on a Hernád, K.-en a Tapoly és az Ondava széles, terraszos völgysíkja határolja. Belsejébe helyenkint harmadkori rétegekkel kitöltött öblözetek nyomulnak be. Ilyen öblözetben van északon a sóvári sótelep. Sok a szénsavas forrás, legnevezetesebb a ránkfüredi időszakos forrás. Posztvulkanikus hatás eredményei a hegység opálelőfordulásai is. Az erdővel borított, szelidformájú hegység belseje gyéren lakott; a települések a hegység lába körül (különösen D.-en, a bortermő vidéken) sorakoznak: Mád, Szerencs, Tokaj, Tállya, Tolcsva, Sárospatak, Sátoraljaújhely. Turisztikai szempontból a hegység még nincs feltárva.

Épernay [épernė], város Franciaországban, Marne départementban, a champagne-i pezsgőgyártás és pezsgőkereskedelem központja. A pezsgőspincék puha tufába vannak vájva. Fontos vasuti csomópont. (1931) 20.381 lak. A világháborúban a németek többízben támadták, egyszer megszállva is tartották.

Epesavak. Az epe nagymennyiségű, bonyolult összetételű, egybázisú *carbonsavakat* tartalmaz, amelyek vegyileg rokonságban állanak a *cholesterin*nel. Az emberi epében négy különböző epesav található: *cholsav* [$C_{23}H_{36}(OH)_3COOH$], *lithocholsav* [$C_{23}H_{38}(OH)COOH$], *desoxycholsav* és *anthropo-desoxycholsav* [$C_{23}H_{37}(OH)_2COOH$]. Az E. az epében nem szabad állapotban, hanem aminosavakhoz kötve fordulnak elő és aminosavakkal alkotott vegyületükből lúggal való főzéssel állíthatók elő. Az E. fiziológiai jelentősége abban áll, hogy a vízben oldhatatlan zsírsavakkal oldható vegyületeket, ú. n. *choleinsav*akat alkotnak és így a zsírok megemésztését elősegítik. Az E.-at epebajoknál epekiválasztás elősegítésére használják.

Epeszappan, epét, ill. epesavakat tartalmazó, szilárd zsírokból v. olajokból készített, neutrális szappan. Emulzionáló képességénél és epesótartalmánál fogva zsírt, zsírsavakat és szappant old. Textilanyagok tisztítására, a kozmetikában arcbőrpuhító szerül és bőrpattanások ellen használják.

Epevezeték, l. *Epe*.

Ephebos (görög), a nagykorúság előtt álló ifjú neve az ókori Athénben. Külső ismertetőjele a rövidre vágott haj volt.

Ephedra, *csikófark* v. *kuzuárbokor*, a nyitvatermők *Gnetaceae* családjának egyetlen európai nemzetsége. Termetük némileg a zsurlókéra emlékeztet, de tövük fás, félcserjék. Homokbuckákon és napos, sziklás lejtőkön nálunk, mint ritkaság előfordul az *E. distachya*. Kétlaki növény, termős virágaiból piros, ehető álbogyók fejlődnek. D.-Európa és a K. növénye. Az E. az *ephedrin* nevű, a gyógyászatban használt alkaloidát szolgáltatja.

Ephedra distachya. Balra porzós, jobbra lent termős hajtás. Jávorka-Csapody nyomán.

Ephedrin (*phenylmethylaminopropanol*), az *ephedra* nevű növénynek (l. o.) szintetikus módon is előállítható, érszűkítő hatású alkaloidája. Rokon vegyület az E.-nél 1000-szer hatékonyabb *adrenalin*nal (l. o.); részben ennek pótszeréül használják. Az asztma, szénaláz és a nátha gyógyításában van jelentős szerepe.

Ephemera, l. *Kérészek*.

Ephemeris, l. *Ephemerides*.

Ephemerides (görög, egyesszámban: *ephemeris*, németesen *ephemerida*), a. m. napló, események felsorolása napikeltük alatt. Nagy Sándor E.-eibe bejegyezte a napi eseményeket, látogatásokat, kapott jelentéseket, kiadott parancsait. A római császárság idején így nevezték a főtisztviselők hivatali naplóját, melyben a napi bevételeket és kiadásokat kellett elkönyvelni. A középkorban E.-en azt a csillagászati naptárt értették, mely táblázatokban évekre előre meghatározta a nap, hold, bolygók és főcsillagok állását. Ilyen *Purbaché* (1460—61), *Regiomontanus*é (1474), a XVII. sz.-ban *Kepler*é és *Fröhlich* Dávid lőcsei csillagászé (1633 és 1646). A XVII. sz. vége óta inkább folyóiratot v. időszakosan megjelenő beszámolókat értettek E.-en; ilyen pl. *Szentiványi* Márton E.-e (Nagyszombat, 1689—1709, 10 köt.), az első hazai tudományos szemle, később *Tertina* Mihály, ill. *Spielenberg* Pál latinnyelvű folyóirata, az *E. politicae et litterariae* (Buda, majd Pest 1790—93). E. volt a címe az első francia nemzetgazdasági folyóiratnak is (1765—89). Ma leginkább olyan kiadványokat jelent, melyek a napi időjárást közlik, pl. *American E. and Nautical Almanac*. L. még *Csillagászati ephemeris*.

Ephemeropsis, lombosmoha-nemzetség. Egyetlen faja, az *E. tjibodensis*, külön család egyetlen képviselője. A mohavilág legkülönösebb tagja, előtelepe megmarad és kapaszkodó szervvé alakul. Valódi levele nincs, csupán a rendes kifejlődésű tok árulja el, hogy a sajátságos szervezet lombosmoha. Szumatra, Ujguinea és Malakka őserdőiben él.

Ephemerum, a legapróbb termetű európai lombosmoha-nemzetség. Tokja nem nyílik fedővel. Az *E. serratum* nálunk nagyon ritka.

A hajdúszoboszlói közművelődési könyvtár könyvanyaga e szerint úgy állítandó össze, hogy abban legyen:

a) 15—18 éves ifjúságnak alkalmas könyv ... 500 kötet,
b) könnyű koncepciójú szépirodalmi mű ... 2.000 «
c) fejlettebb fokú szépirodalmi mű ... 1.500 «
d) mesterségek ismeretterjesztő művei ... 500 «
e) magasabb fokú szépirodalmi és ismeretterjesztő mű ... 500 «

vagyis együttesen 5.000 kötet.

A kikölcsönzés a kategóriák arányában az egyes községek közt akkép történnék, amint azt a debreczeni közművelődési könyvtárnál előadtam.

Kapna tehát:

1. *Tetétlen:*

a) ifjúsági olvasmányt ... 8 kötetet,
b) könnyű szépirodalmat ... 35 «
c) fejlettebb szépirodalmat 25 «
d) szakbeli ismeretterjesztő művet ... 8 «
e) magasabb szépirodalmat és ismeretterjesztő művet ... 9 «

egy-egy saisonban összesen 85 kötetet.

2. *Kaba:*

a) alattit ... 28 kötetet,
b) « ... 112 «
c) « ... 84 «
d) « ... 28 «
e) « ... 28 «

egy-egy évadban összesen 280 kötetet.

3. *Püspökladány:*

a) alattit ... 50 kötetet.
b) « ... 200 «
c) « ... 150 «
d) « ... 50 «
e) « ... 50 «

egy-egy évadban összesen 500 kötetet

és így arányosan tovább mind a 7 község.

Ha már most ezek után *pénzügyileg* elemezzük e két közművelődési könyvtárnál az állam feladatait, a számvetés a debreczeni könyvtárnál ekkép alakul ki:

1. A 10.800 kötet könyv beszerzésére, átlag 5 K-át számítva kötetenként, szükség volna ... 54.000 K-ra,
(Miután e könyvtárnak már eddig van circa 5.000 használható könyve, a még e czímen fedezendő szükséglet 12.500 K volna.)
2. Felszerelésekre ... 9.000 K-ra,
(Ez részben már szintén fedezve van.)
3. Gyarapításra évenként ... 2.500 «
4. A vándoroltatás költségeire évenként ... 500 «

Összesen 66.000 K.

A hajdúszoboszlói közművelődési könyvtárnál:

1. Az 5.000 kötet könyv beszerzésére, kötetjét átlag 5 K-val számítva, szükség volna 25.000 K-ra,
2. Felszerelésekre ... 4.000 «
3. Gyarapításra évenként ... 1.000 «
4. A vándoroltatás költségeire évenként ... 300 «

Összesen 30.300 K.

Miután e tételekből mindkét könyvtárnál az 1—2. alattiak egyszer s mindenkorra szóló, a 3—4. alattiak pedig évről-évre adandó állami segélyek, látható, hogy a 66.000, illetve 29.000 K tőke befektetésével létesített két könyvtárnak ezután való gondozása, fejlesztése és üzemben tartása évenként 3.000, illetve 1.300 K-jába kerülne az államnak, ami valóban nem nagy áldozat ahhoz az erkölcs- és nemzetművelő hatással szemben, amit e könyvtárak kifejthetnek s tőlük méltán el is várhatunk.

De kitünik e számvetésekből az is, hogy létesítendő közkönyvtáraink *előzetesen* kategóriákba való osztása, amint azt Gulyás P. tette, illuzórius munka. Hogy *mire* s *mennyire* van szükség egy-egy közművelődési könyvtárnak a felépítésénél, azt csak akkor s csak úgy tudhatom meg, ha jóelőre a lehető legpontosabban megállapítottam a helyi körülményeket és ama feladatok méreteit, amelyek az illető közművelődési könyvtár életrehivását valóban szükségessé teszik. Ha mindezt előzetesen nem ismerem, gondosan nem mérlegelem s nem a felismert viszonyokhoz és szükséghez szabom alkotó működésemet: munkám csak pénzt, időt s fáradságot fecsérlő *kisérletezés* s ennek eredménye *balsiker* lesz.

*

Az elmondottak után a kérdés már csak az lehet, hogy az adott viszonyok között mi volna tehát most a teendő?

A felelet — a fejtegetettek után — nem is olyan nehéz. Miután a *debreczeni* városi közkönyvtárt olyan értelemben kívánjuk megszervezni, hogy az a közművelődési könyvtár feladatait betölthesse, nyilvánvaló, hogy legelső sorban ennek ilyen értelemben való teljes kiépítése válik szükségessé. E mellett, a debreczenivel párhuzamosan, megszervezendő volna a *hajdúszoboszlói* közművelődési könyvtár is az előzőkben elég részletesen megszabott feladatokkal. Ha munkánk itt sikerül, e két anyakönyvtárral míg egyrészt Hajdú vármegye egész területén megoldáshoz juttattuk e nehéz és komplikált kérdést, másrészt *ez volna az első igazi kisérlet a közművelődési könyvtáraknak a gyakorlati életben való meghonosítása terén* s az itt szerzett tapasztalatok irányítóul szolgálhatnak más, nevezetesen a színtiszta magyar vidékeken felállítandó közművelődési könyvtárakra nézve. Itt igazolódnék be, bevált-e a vándoroltatás általunk kontemplált módja, kitudódnának annak jó s rossz oldalai s a közvetlen gyakorlat mutatná meg, mi belőlük a megtartandó, mi az elvetendő s milyen legyen az a könyvtári szabályzat, melylyel a közművelődési könyvtárak ellátandók, hogy a hozzájuk fűződő nagy kulturális feladatoknak megfelelhessenek.

E kettő után következnek a *nagykanizsai* és *soproni* városi közkönyvtárak hasonló irányban való kiépítése és megszervezése s ezzel egyidőben folynék az a fontos munka is, mely a nagyobb gyártelepeknek — Diósgyőrnek, Ruttkának, Ózdnak, Piskinek stb. — közművelődési könyvtárakkal való ellátása ügyében e gyártelepek érdekeltségével egyetértőleg megindítandó volna. Párhuzamosan folynék e munkákkal az O. T. egyes népkönyvtáraiban *használatlanul fekvő könyvanyagnak a bevonása* és az új közm. könyvtárakba való *beolvasztása*, végül pedig — s ez már ebben az órában is aktuális — szervezendők a közművelődési könyvtárak Borsod vármegyében, ahol *Miskolczon* és *Mezőkövesden* a társadalom vezető férfiai és a politikai és közigazgatási hatóságok ebben az ügyben oly nagyszabású, lendületes tevékenységet kezdtek meg, amely már a legközelebbi jövőre nézve a legszebb reményekkel tölthet el mindnyájunkat.

Eperjes város középkori építkezései és építészei.

Első közlemény.

Irta: Dr. Iványi Béla.

Eperjes szabad királyi város festőiről és kőfaragóiról szóló közleményeink[1] után foglalkozzunk immár a város középkori építkezéseinek és építészeinek történetével.

Forrásainkra nézve hivatkozom mindazokra, amiket a festőkről és a kőfaragókról szóló közlemények elején elmondtam. A főforrást itt is Eperjes város számadáskönyvei s a város levéltárában található egyéb idevágó írott emlékek szolgáltatták.

***

Eperjes város alapításának körülményeiről és évéről adataink — sajnos — nincsenek, úgy hogy a helység keletkezésének esztendejét még hozzávetőleg sem tudjuk megmondani, mindenesetre azonban alapításának éve Kassa és Bártfa létesítésének korszaka közé esik.

Az a telepítési mozgalom, amely a XII. században Kassa keletkezését eredményezte és amely tovább gyűrűzve végre a XIII. században Bártfa alapításával befejezést nyert, a XII. század vége felé, vagy a XIII. század elején a két most említett város közt fekvő Eperjest is létesítette, amelynek keletkezése tehát ugyanazon teuton hospes, ugyanazon populus saxonum[1] tömeg további kirajzásának köszönhető, amely a Szepességet, Abauj északi részét és Sárosmegyét is benépesítette. Az Eperjesnek elnevezett telep nemcsak keletkezési körülményeit, de első sorsát sem ismerjük pontosan, mégis annyit meg

[1] Ld: A Múzeumi és Könyvtári Értesítő 1917. (XI.) évf. 2—4. és 1918. (XII.) évfolyamának 1. füzetét.

[1] Hazai Okmánytár VIII. köt. 154. l.

tudunk állapítani, hogy a XIII. század közepén a szászok által lakott Eperjes «terra» nemcsak hogy létezett, de sőt itt ekkor már az egri egyház részére tizedeket is szednek.[1]

A XIII. században lassan-lassan oda fejlődik a szászok Eperjesnek elnevezett új telepe, hogy 1299-ben III. Endre király, az Árpád-dinasztia «utolsó aranyága»[2] méltónak tartja az új telepet arra, hogy bizonyos (a szepesi szászokéval azonos) szabadságokkal ruházza fel,[3] amelyeket azonban itt bővebben részletezni nem óhajtok.

Innen kezdve bár lassú, de állandóan emelkedő irányzatú a város fejlődése, ettőlfogva már kezdik itt-ott a várost *civitas*-nak nevezni,[4] melynek szabadságait a következő királyok nemcsak megerősítik, de tetemesen bővítik is.[5] Látnivaló tehát hogy ha ezen lakott hely keletkezésének és első kibontakozásának kora a XII—XIII. század, akkor viszont a telep várossá való átfejlődésének, a népesség elsokasodásának ideje a XIV. századra esik és noha — amint azt már a kőfaragókról szóló közleményünk elején érintettük — Divald Kornél szerint az eperjesi Szent Miklós-templom egyes részeinek eredete állítólag a XIII. századra nyúlik vissza, mégis nézetünk szerint a telep első temploma *csak fatemplom* lehetett, mert máskép nem kellett volna Erzsébet királynénak 1347. deczember 5-én az eperjesi *kőtemplom* építése tárgyában bizonyos intézkedéseket tenni.[6] A királyné ebben az oklevélben a szóbanforgó templom építésére vonatkozólag a: *constructio, preparatio, edificatio* szavakat használja, amiből *nem a templom átépítésére, kibővítésére,* hanem csakis *új templom építésére* lehet következtetni. Ezzel nem állítjuk tehát azt, hogy 1347. előtt nem volt templom Eperjesen, sőt ekkor már mindenesetre régen meg volt a Szent Miklós tiszteletére emelt plébániatemplom, amelynek 1347. előtti egyik plébánosát, Henriket, névszerint is ismerjük,[1] azonban ez a templom — ismételjük — még csak fatemplom lehetett. — Fában bővelkedő, erdődús vidéken Magyarországon még ma is épülnek fatemplomok s nem is beszélve az iskolapéldaszámba menő késmárki fatemplomról, a Felvidék, Erdély és Északkeleti-Magyarország számos helyén találunk ma is fatemplomot. Nyilvánvaló, hogy az irtovány helyen épült Eperjesen kezdetben minden épület, tehát még a templom is fából épülhetett, *hiszen csak a XIV. század folyamán nyílnak meg Eperjes környékén a kőbányák* s épülnek mészégetők, másrészt Eperjes lakóinak favágási, erdőhasználati jogát a királyok az egész XIV. századon át ismételten védelmezik.[2] 1370 körül, midőn Eperjest fallal kezdik körülvenni, ennek építéséhez *fát,* követ és meszet szállítanak,[3] s noha a XIV. század folyamán s a XV. század elején Eperjesen muratort, architectort nem találunk, de már, vagy inkább: *még 1415-ben is* olvasunk eperjesi ácsokról,[4] amiből mind nyilvánvaló, hogy ekkor az építés anyaga inkább a fa, mint a kő s így annál inkább ez volt a fő építő-anyag a XIII. században.

De nemcsak a fában bővelkedő és kezdetben még kisszerű Eperjesen, de még az ország fővárosában, Budán a XIV—XV. századokban is vannak faházak (edificia lignea), Pesten még 1493-ban is van faház, Pozsonyban még a XVI—XVII. századokban is sűrűn voltak faépületek, nem is szólva holmi apróbb helyekről, mint pl. Sátoraljaújhelyről, ahol még 1572-ben is olvasunk faépületről. A XVIII. század végén a mármarosszigeti lyceum még *faépületben* van elhelyezve.[5]

[1] Orsz. Ltár, M. O. D. L. 324.; Jászai conv. ltára: Prot. X. folio 1—5.; Fejér: Codex Dipl. IV/2. k. 16—20. l. Hogy Eperjes Bártfa *előtt* alapíttatott, azt 1448-ban maga Eperjes v. bizonyítja. Eperjes v. lt: 243. sz.

[2] Anjoukori Okmt. I. k. 52. l.

[3] Eperjes v. lt.: 2/a. szám.

[4] Eperjes v. lt.: 2/a. szám; Melczer ltár. (Ld: A Melczer-család okmt. 18. l.) — De még *«villá»*-nak is nevezik, még pedig maga a helység plébánosa. Ld: Hazai Oklt. 218., 237. ll.

[5] Eperjes város lt.: 2/a., 7., 8., 27., 40., 41., 43., 45. stb. számok.

[6] Eredetije: Magyar Nemz. Múzeum: Törzslt., másolata Eperjes v. lt. 12. sz. — Kiadva: Wagner: Dipl. Sáros. 467. l.; Fejér: IX/1. 511. l.

[1] Monumenta Vaticana: I. series I. k. 26. l.; u. o. 317. l.; Hazai Oklt. 217., 231., 236., 238. ll.

[2] Eperjes v. lt.: 16., 38., 47., 91. számok.

[3] Eperjes v. lt.: 48., 49/a. számok.

[4] 1415. «Carpentariis in civitate Eperies commorantibus» fát adnak el a Sóvári Sósok. — Magy. Nemz. Múzeum, Sóvári Soós cs. levéltára.

[5] 1342. körül. Buda város tanácsa előtt Váli Imre budai polgár és társa a szombati piacz közelében lévő telkűket «cum ... edificiis lapideis et *ligneis*» eladják. Orsz. Ltár, M. O. D. L. 24.678. 1350. okt. 4. A budai káptalan előtt Tamás fia Ekus Miklós óbudai telkét «cum edificiis lapideis et *ligneis*» eladja. Orsz. Lt. M. O. D. L. 4149.

Mindezekből s főleg Erzsébet királyné már ismert rendelkezéséből következik, hogy Eperjes első kőépülete a Szent Miklós-templom volt, mely kőtemplommá a XIV. század közepén épült, s amelynek már csak azért is maradhatott fenn román stylű részlete, mert hiszen nálunk még román stylű templomot emelnek akkor, amidőn Nyugaton már átmeneti s csúcsívest, amidőn külföldön már renaissance-stylű építmények készülnek.

Említettük már, hogy a XIV. század folyamán fejlődő és izmosodó Eperjesnek fallal való megerősítését Nagy Lajos király 1370 körül rendelte el és 1374-ben már folyik a városfalak, kapuk, tornyok építése, amelynek előmozdítására a király Eperjes városát kiváltsággal, pénzbeli segéllyel támogatta, sőt — amint tudjuk — az építéshez Ambrus diósgyőri kőművest is kirendelte,[1] amiből következik, hogy ekkor Eperjesen ilyen munkára alkalmas kőműves nem volt. Valószinű, hogy Ambrus mester az építést nem is vezette, hanem inkább az erődítés tervezője volt.

Az 1374-ben már épülő erődítések a XIV. században nem készültek el, folyik az építkezés még a következő században is, illetve, úgy látszik, ekkor folyik csak teljes erővel, amint azt Zsigmond király egy 1404. február 12-én Lőcsén kelt okleveléből tudjuk, aki Eperjes városának kő- és faerődítményekkel való megerősítését szorgalmazza[2] és az erre vonatkozó intézkedéseket folytatja 1405-ben, amidőn meghagyja például Sáros város lakóinak, hogy az eperjesieknek az erődítési munkálatokban segédkezzenek, vagy amikor az eperjesieket a kő, fahasználati és mészégetési jogukban védi, vagy amidőn 1408-ban a városfalak építhetése czéljából adót enged el.[3]

Ime tehát, a XIV. században a Szent Miklós-kőtemplom és a városi erődítéseken kívül más monumentális és nagyobbszabású építkezést Eperjesen megállapítani nem tudunk, ami azonban nem zárja ki azt, hogy ilyen építkezés ne lett, vagy lehetett volna. Nekünk csak adataink nincsenek ennek bizonyítására, annyi azonban tény, hogy 1424-ben van már Eperjesen városháza (pretorium), vannak kapu-, toronyőrök, tehát vannak kapuk és tornyok is, 1429-ben pedig van már Eperjesen plébániaépület, iskola, (kármelita)-kolostor, (hogy ez a kolostor a kármelita rendé volt, az egy 1437-ben kelt oklevélből tünik ki), fürdőház, ágyuöntőház, kórház vagy szegényház, amely mellett a boldogságos Szűz tiszteletére templomot emelnek, van már városi fogház[4] és ekkor már az ácsok mellett találunk Eperjesen kőműveseket, muratorokat is, tehát a faépületek helyébe lassan-lassan kőépületeket

1363. jan. 13. A budai káptalan előtt egy óbudai telket «cum edificiis lapideis et *ligneis*» eladnak Erzsébet királynénak. Orsz. Lt. M. O. D. L. 5186.

1370. aug. 12. Buda város tanácsa előtt Jakab szabó budai házát «cum edificiis lapideis et *ligneis*» Péter szlavon bán és budai polgárnak eladja. Orsz. Lt. M. O. D. L. 5865.

1388. jan. 5. Buda. Zsigmond király meghagyja a pilisi ispánnak, hogy az óbudai apáczák részére a pilisi királyi erdőkből szabadon engedjen fákat «pro edificiis» vinni. Orsz. Lt. M. O. D. L. 7364.

1388. aug. 18. Buda város tanácsa előtt átadnak Kanizsai Jánosnak egy budai házat: «simulcum cunctis edificiis domorum ... lapideis scilicit et *ligneis*». Esztergomi kápt. házi lt. Lad. 64. fasc. 1. Nr. 3.

1401. Faház Budán. Fejér: Cod. Dipl. X/4. 71. l.

1473. jan. 30. Mátyás király egy a budai Szent György-téren lévő házat «simulcum curia necnon omnibus suis edificiis lapideis silicet (így!) et *ligneis*» eladományoz. Gr. Erdődy lt. Galgócz, Lad. 37. fasc. 1. Nr. 2.

1493. október 12. Pest. Pest város tanácsa előtt Verebélyi György a pesti török temető közelében lévő *faházát* 40 frtért Szobi Mihálynak adja el. «Domum suam *ligneam* extra murum dicte civitatis nostre in platea parva prope sepulturam Turcorum habitam.» (Mai Lipótváros.) M. Nemz. Múzeum. Törzs lt.

1572. szept. 29. Kassa. Kocsordi Istvánnak «domum suam *ligneam* in oppido Sator allia Vyhel» mentesítik. Orsz. Lt. Szepesi kamara: Liber exped. cameral. 1572. fol. 148.

Ortvay: Pozsony város története: II/1. 322. l.

Beszédek, melyek a m.-szigeti ref. lyceumban ... T. Pataki János beigtatása alkalmára készültek. Debreczen, 1837. 46. l.

[1] 1370. decz. 28. Diósgyőr. M. Nemz. Múzeum, Törzslt.; Eperjes v. lt. 46. szám. (Wagner: Dipl. Sáros. 217. l., Fejér: C. D. IX/4. 575. l., IX/6. 178. l.); 48., 49/a. szám.

[2] Eperjes v. lt. 98. szám.

[3] U. o.: 101., 102., 103. és 105. szám.

[4] Eperjes v. 1424. évi számadáskve. M. Nemz. Múzeum törzslt. — Eperjes v. lt. 153. szám. Itt 1429-ből e feljegyzés: «Item dedimus portantibus calcem ad ecclesiam beate Virginis in hospitale L. denarios minus duobus denariis», nyilvánvaló tehát, hogy ekkor még e templom épülőfélben volt.

Eperjes v. lt. 181. szám; Wagner: l. m. 524. l.

kezdenek emelni. A most felsorolt épületekről közelebbit mondani nem tudunk, nem ismerjük azoknak keletkezési, építési körülményeit, nem tudjuk, hogy ezeket ki, mikor, meddig, hogyan és mennyiért építette, csak annyit állapíthatunk meg forrásainkból, hogy ezek az épületek 1424-ben, illetve 1429-ben már mind készen állanak s nagyon könnyen lehet, hogy sok közülök már az előző században készült el. Ebben az időszakban már a kőművesek is kezdenek Eperjesen sokasodni, 1433-ban már két eperjesi kőművest ismerünk névszerint, nevezetesen a város szláv negyedében lakó Miklós «mawrer»-t és az árokutcai részen lakó István «murator»-t,[1] akik valószinűleg az ekkor sürgősen befejezendő erődítéseken dolgoztak, amelyeket a város talán a huszita veszedelem miatt, a király rendeletére oly gyorsan tartozott jó karba helyezni, hogy Cesarini Julián bibornok még azt is megengedte, hogy ezek az erődépítési munkák ünnepnapokon is folytathatók legyenek[2] és tényleg az ekkor már készen lévő városfalakat, kapukat, tornyokat ki is javították és jó karba helyezték.

Ekkor már, a XV. század első éveiben, Eperjes város erődítései nagy egészben készen állottak. Ezt onnan következtethetjük, hogy 1436-ban Zsigmond király — aki többször személyesen megfordulván[3] Eperjesen, annak védőműveit jól ismerhette — elrendelte, hogy a mai árokutcza felé eső erődövet ki kell szélesíteni s úgy látszik, ekkor történt ennek az erődövezetnek a mai kórház vonaláig való kitolása, mert errefelé eső és a város árkában lévő malmokat rombolnak le, miután ezek a terjeszkedésnek útjában állottak.[4]

Daczára annak, hogy Erzsébet királyné 1440. április 22-én kelt oklevelében Eperjes közönségének a város és a házak építéséhez Sáros város területén kövek fejtését megengedte,[5] mégis nemcsak ekkor, de még később is sokat építenek Eperjesen fából és ennélfogva sok ács dolgozik a városban. Így például tudjuk, hogy 1441—1442-ben sok pénzt fordított a város «off dy Stat bawe», sok drága pénzébe került, «das man dy *posteyen gebawth hoth*», mégis a rendelkezésre álló kőépítőanyag mellett ekkor az építkezésnél inkább ácsok, mint kőművesek dolgoznak (1441-ből Jodok kőművest vagy kőfaragót ismerjük már, aki ágyúgolyókat farag, több kőművesről akkor nem tudunk), ami azt jelenti, hogy még most is sok mindent építenek fából. Így 1441-ben négy ács dolgozik a felső torony javításán. Ez a négy ács névszerint is ismeretes, t. i. Antal, Ferencz, István és Venczel volt a nevük, akik gyakran többedmagukkal is és hosszú ideig dolgoznak a városban.[1] Ugyanezen esztendőben a város alsó kapuja — porta inferior — mellett egy őrházat — domus custodie — emelnek ugyancsak fából és e házat két ács javította.[2] És 1441-ben a Kassán resideáló Giskra János udvari ácsmestere, Miklós is Eperjes város szolgálatában dolgozik, aki valami építkezésnél kifejtett munkájáért 300 dénárt kap.[3]

Ekkor már az Eperjes területén levő erdők régen ki lehettek irtva (hiszen már a XIV. században máshonnan hordanak épületfát), úgy hogy az építkezésekhez szükséges fát, deszkát a Szepességről, főleg Szepeshelyről szállítják ide, ekkor tehát Szepeshelyen vagy környékén valami nagyobbszabású fűrésztelep lehetett.[4]

Ugyancsak 1441-ben Antal és Pál ácsok a körbástyák javításán és a falakon levő úgynevezett Wehrgangok javításán, építésén dolgoztak, amiért 120 dénárt kaptak, két meg nem nevezett ács pedig (lehet, hogy ugyan-

[1] Eperjes v. lt. 159. szám.

[2] U. o.: 161. szám; Wagner: l. m. 227. l., Fejér: C. D. X. Sz. 493. l. — Hogy a nagy sietségnek és gyorsaságnak tényleg a husziták voltak okai, erre nézve ld: Dr. Tóth-Szabó: A csehhuszita mozgalmak és uralom története Magyarországon. Budapest, 1917. 117—18. ll.

[3] 1423-ban, még inkább 1424-ben Erich dán királlyal és nagy kisérettel mulatott Zsigmond Eperjesen. Ld: 1424. évi számadáskv-töredék, M. Nemz. Múzeum törzslt.

[4] Eperjes v. lt. 173., 175., 176. szám.

[5] U. o.: 204. szám. Wagner: l. m. 231. l.

[1] U. o.: 211., 213. szám.

1441. Item quatuor carpentariis de labore decem et octo dierum de renovatione turris superioris IIc. XVI. den. Eperjes v. lt. 210/a. szám. 2. l. s ld: a 3. lapot is.

[2] 1441. Item pro asseribus ad domum custodie ante portam inferiorem LXXXVI. den. Item duobus carpentariis pro reparatione domus custodie ante portam inferiorem LXXXVIII. den. Eperjes v. lt. 210/a. szám, 3. l.

[3] 1441. Item Nicolao carpentario domini Johanni Gysgra IIIc. den. Eperjes v. lt. 210/a. szám, 5. l., amely számadáskönyvből meg lehet állapítani, hogy ekkor Giskrának Kassán rendes udvartartása van kancellláriával, kancellárral stb.

[4] Eperjes v. lt.: 210/a. szám, 5. és 6. ll.

csak Antal és Pál) a városháza tetejének befedését végezték, mindössze 48 dénárnyi bér fejében.[1] Ilyen Wehrgang-okon 1445-ben is dolgoznak a város falain ácsok, amely munkájukért ekkor egy aranyforintot kaptak.[2]

1441-ben a város, vagy legalább is annak egy része leégett és úgy a felső, mint az alsó városban sok rongált és desolált ház volt,[3] amelyeknek felépítése vagy restaurálása ismét újabb munkaalkalmat adhatott az ácsoknak és kőműveseknek. És tényleg 1442-ben azt látjuk, hogy Eperjesen néha tizenkét ács (majd meg 9, vagy 11) foglalkozik, ezek tehát valószinűleg a leégett háztetők újraépítésén dolgoztak.[4] Ezt ugyan a számadáskönyv nem mondja meg, mert abból csak annyit látunk, hogy dolgoznak és a város fizeti őket, valószinű azonban, hogy a város által előlegezett pénzen az egyes leégett házakat reparálták.

De nemcsak ácsok, hanem kőművesek is dolgoznak ekkor valami munkán, nevezetesen egy izben a városi nyilvános órán, azután Józa kőműves (aki nem más, mint a már ismert Jost vagy Jodok kőfaragó) dolgozik az alsó kapun, azután két, majd három, azután hat, végül négy kőműves dolgozik rendszeresen és állandóan s bár a számadáskönyv nem árulja el, hogy min, de valószinű, hogy csakis a leégett épületeken.[5] 1442-ben egyébként apróbb kőművesmunkák és építkezések folynak a városban. Így nyolcz munkás az alsó kapu fundamentuma körül dolgozik valamin (ezek úgylátszik Jodok segédmunkásai valának), ugyanezen esztendőben a nyilvános óra részére valami helyet (vályut) vésték a templom falán, amely nyilvános órának már ez időben állandó kezelője, gondozója volt, ekkor névszerint: Lőrincz mester. Egy előttünk ismeretlen kőművesmester belehelyezi az e czélra vésett kővályuba a felső kapu sarkait, ami nem lehetett nagyon könnyű és egyszerű munka, mert az illető kőműves ezért 250 dénárt kapott.[1]

1443—1444-ben András, János, Jodok és Pál kőfaragók dolgoznak Eperjesen és amint a kőfaragókról szóló részben láttuk, ezek ekkor leginkább kőágyúgolyókat faragnak. Azonban dolgoznak ők más egyéb munkán is, ott vannak építkezéseknél is, így pl. András és Jodok 1444-ben az alsó torony bolthajtását építik, amely munkáért ekkor 200 dénárt, ugyanezen munka folytatásáért és valószinűleg befejezéséért 1446-ban a kőművesek öt aranyforintot kapnak.[2]

1444. február 3-án Giskra János egy oklevelében olvassuk, hogy Eperjes városa ekkor «ab inimicis quasi desolata existit»,[3] amiben Giskra Jánosnak teljesen igaza volt, mert amióta 1440. őszén ez a zsebrák vezér Eperjes városát elfoglalta, harczi zajjal teli nyugtalan idők köszöntöttek a városra. Ezért látjuk Jodok, János, András és Pál kőfaragókat ezidőben kőgolyók faragásán fáradni, azonban ezeknek 1443—44-ben és később is valószinűleg sok dolguk akadhatott a majdnem elpusztult város helyreállítása körül, noha erről a források részletes beszámolót nem adnak. Annyi mégis tény, hogy 1445-ben és 1446-ban megerősítik a felső kapu bástyáját, alája

[1] 1441. Item Anthonio et Paulo carpentariis pro reparatione propugnaculorum et circumferentiarum muri civitatis lc. XX. den.

Item duobus carpentariis pro teccione pretorii XLVIII. den.

Eperjes v. lt. 210/a. szám, 9. l.

[2] 1445. Item carpentariis ambitum muri facientes fl. auri 1.

Eperjes v. lt. 210/a. szám, 50. l.

[3] 1441. Item *post combustionem* civitatis porreximus domino Frumsteyn semel cubulos tribici ducentos.

Eperjes v. lt. 210/a. szám, 11. l.

[4] 1442. Item carpentariis *duodecim* de labore dierum XXIII½—Xc. LXIII. den.

Eperjes v. lt. 210/a. szám, 22. l.

[5] 1442. Item *muratori* laboranti ad horalegium XIc. LII. den.

Item Joza muratori de albatione per ebdomadam IIc den.

Item Josth muratori per ebdomadam IIc. den.

Item duobus muratoribus per unam ebdomadam IIIIc. den.

Item tribus muratoribus et coadjutoribus Xc. L. den.

Item muratoribus sex et coadjutoribus per ebdomadam XXVc. L. den. stb.

Eperjes v. lt. 210/a. szám, 22., 23., 24., 25. ll.

[1] 1442. Item octo laboratoribus circa fundamentum porte inferiores lc. XII. den.

1442. Item dedimus fossoribus fovei horalegii in ecclesia XL. den.

1442. Item muratori imponenti cardines porte superioris III½c. den.

Eperjes v. lt. 210/a. szám, 23., 25., 26. ll.

[2] 1444. Item lapicidis Jodoco et Andree de testudine turris inferioris IIc. (den.)

1446. Item solvimus de testudine turris superioris muratoribus flor. auri V.

Eperjes v. lt. 210/a. szám, 42., 56. ll.

[3] Eperjes v. lt. 34. szám.

falaznak — mint a számadáskönyv mondja[1] és az is való tény, hogy ebben az időben sok kő, mész, homok kellett a városnak és Sáska Péter, meg Vércse Lőrincz hivatásos kőtörők hosszú ideig dolgoztak kövek törésén és nagyon könnyen lehet, hagy ezek nemcsak a város erődítéseinek s nyilvános épületeinek helyreállításához, kijavításához szükséges köveket törték, hanem a magánépületek restaurálásához való kőanyagot is előkészítették, amire annál is inkább szükség volt, mert hiszen 1446. április 6-án már ismét a város recdificatio-járól beszélnek az oklevelek.[2]

1446—48-ban a város kórházán történik valami javítás, ekkor építik vagy átépítik a vászonfehérítő házat, építenek valamit a felső erődtornyon is, (1450-ben egy új erődtorony — newe thurm — készül), továbbá ekkor akarnak a nyilvános óra — vagy talán óratorony — fürdő és fogház építésével is foglalkozni, mert a hozzávaló köveket a város (1448-ban) gyűjti és 1450. körül van a városnak egy kiadási jegyzéke «pro edificio balnee stube». 1451. május 16-tól augusztus 29-ig terjedőleg pedig megvan a város levéltárában az új erődtoronyra fordított kőművesmunkák kiadási jegyzéke, mely szerint: 150 kamarai forintot és 507 1/2 dénárt fordítottak a torony kőművesmunkáira, 1452-ben pedig az eddig ismeretes kőművesek mellett feltünik Péter kőműves (mawrer) is, végül ugyancsak 1452-ben van már a városnak mészégető kemenczéje.[3] Megjegyzendő azonban, hogy a most említett építkezéseknél még mindenütt ácsokat látunk dolgozni, tehát a fából való építkezés még mindig túlnyomó.

Az alaposan és többször desolált város restaurálása azonban, vagy pedig valamely más nagyobbszabású erődítési vagy egyéb nyilvános építkezés, 1454-gyel indul meg, amikor 15 héten át állandóan hat-hét kőműves és megfelelő számú segédszemélyzet dolgozik a városban, de azt az adatokból pontosan megállapítani nem tudjuk, hogy micsoda munkán és csak sejtetni engedik, hogy itt a város erődítéseiről lehet szó.

Az ekkor Eperjesen dolgozó kőműveseket névszerint is ismerjük. Ezek: András és Antal sárosi mewrer-ek, Zorer János, Kuncz (Kwncz) János, Lychtner Pál, Lukács és Petrás kőművesek, akik állandóan hét-nyolcz segédmunkással «hantreycher»-rel dolgoznak.

Ezek a kőművesek hetenként és fejenként egy fél forintot kaptak, tehát munkabérük az akkori fogalmak szerint elég magas. (Ma körülbelül 6 koronának felelne meg.) Ezenfelül egy ízben a város a városi fürdősnek e kőművesek részére készített fürdőkért harharmincz dénárt is fizetett.[1]

András kőműves és társai ezt az előttünk ismeretlen munkát körülbelül május közepén kezdték el és augusztus végéig folytatták és hogy ők valami erődítési építkezés körül szorgoskodtak, azt onnan sejtjük, mert a számadáskönyvek az «oberforthor» körüli munkákról itt-ott megemlékeznek, sőt ekkor egy ízben 16 dénár ára sört fizet a város «den grossen steyn zu holen *am oberthor*».[2] Hogy miféle nagy kő kellett a felső kapura, az a számadáskönyv feljegyzéseiből ki nem deríthető.

Ugyanezen esztendőben (1454-ben) a városi mészégető mellett már saját téglavetője (czigeloffin) vagy égetője is van a városnak, sőt

[1] 1445. Item pro *submuratione* propugnaculi porte superioris den. XXX 1/2c. XXXIII. den.

1446. Item pro medio vase cerevisie muratoribus pen. LVIII.

Item solvimus muratoribus de submuratione propugnaculi ante inferiorem portam unum lardonem, VI. cubulos frumenti den. Xc.

Eperjes v. lt. 210/a. szám, 51., 55. ll.

[2] Eperjes v. lt. 226. szám.

[3] 1446. Item carpentariis in hospitali laborantibus den. Ic. IIII.

1447. Item carpentariis debentes *edificare* albaturam pro fatiga fl. auri 1.

1447. Item carpentariis laboranti (így !) in superiori turri stubellam den LXXV.

Item pro edificio ad turrim superiorem den. LX.

Eperjes város lt. 210/a. szám, 57., 69., 70., 108., 90., 115. ll. — 245/a., 256/a., 262. számok.

[1] 1454. Item Andrasch mewrer fl. 1/2.
Item Antal mewrer fl. 1/2.
Item Hannus mewrer fl. 1/2.
Item Paul Lychtner mewrer fl. 1/2.
Item Lucas mewrer fl. 1/2.
Item Petrasch mewrer fl. 1/2.
Item syben hantreychern am oberthor den III 1/2c.
És így tovább 15 héten át.

1454. Dominica amnes gentes.
Item dem Bader vor dy mewrer den. XXX.

Eperjes v. lt. 210/a. szám, 133. és kk. ll.; 138. l.

[2] 1454. Dominica ffactus est dominus etc.
Item vor bir den grossen steyn zu holen am oberthor den XVI.

Eperjes v. lt. 210/a. szám, 136. l.

ebből az évből már névszerint ismerjük Márton téglavető (czigilstreycher) nevét.[1]

Az 1454. tavaszán nagy apparátussal megindult erődítési építkezések 1455-ben is folyhattak, ekkor ugyanis négy kőműves, hat segédmunkás (hantreycher) és egy kőművessegéd (junge mawvernek nevezi a számadáskönyv) dolgoznak a város számlájára.[2] És hogy az építkezés folyását tovább követni nem tudjuk, annak oka az, hogy a számadáskönyv ez esztendő június 8-ikával elhallgat és innen el egészen az 1460-as évekig számadások — sajnos — nem maradtak ránk, azonban Eperjes város 1455. évi bevételeinek és kiadásainak összegezéséből tudjuk, hogy ez évben a kolostor mögötti torony építésére sokat költöttek.[3]

A XV. század hatvanas éveiből ránk maradt számadáskönyv-töredékekből csak annyit tudunk megállapítani, hogy 1464-ben Eperjesnek kallósmalma és fűrészmalma is van (Walkmvl és sneydmvl) és talán nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy ez utóbbit a város épen folytonos építkezéseire, erődítéseire való tekintettel emeltette. 1466-ban már meg volt a város bormérőháza, a mai Fekete Sasnak korai elődje.[4]

*

Az eddig elmondottakból is látjuk, hogy a XV. században inkább csak a város erődítése körüli építkezések dominálnak Eperjesen, legalább a források állandóan ezekkel foglalkoznak, ami nem is csoda, hiszen évtizedeken át folyton fegyverzajtól hangos Eperjes környéke.

A XIV. században el egészen a XV. század harmadik évtizedéig békés, nyugalmas életet élt Eperjes városa. Ezt az időt fel is használta a város a maga fejlesztésére, gyarapítására, kiépítésére, úgy hogy 1428-ban az ekkor felvett és első előttünk ismeretes adólajstromból[1] megtudjuk már állapítani azt, hogy ezen esztendőben Eperjesen körülbelül 400 család, tehát körülbelül 2000 lélek lakik, szóval ekkor Eperjes lakossága már egyharmada a jóval nagyobb Kassa 1793-iki lakosságának, mely amint azt Townson Róbert angol utazó útleirásából tudjuk,[2] 1793-ban 6000 lélek volt. Ebben a korszakban nemcsak a város falai, a kapuk, a tornyok, hanem a Szent Miklós parochiális egyház, a Szent Háromság-kolostor és templom, a boldogs. Szűz tiszteletére emelt kórház és templom, a városház, fürdőház, iskola stb. stb. mind felépülnek, úgy, hogy a XV. század elején, amint azt már említettük, nagy vonásokban kialakult az az Eperjes, amelynek topographiája azóta ugyan lényegesen bővült, de alapjában nem sokat változott. Ámde ezt az egészséges fejlődést, ezt a nekilendülést megakasztotta a XV. század hatalmas vallási mozgalmának következménye, t. i. a felsőmagyarországi cseh-huszita uralom és a nyomában járó ezernyi baj, pusztulás, romlás, amely a XV. század harminczas éveivel vette kezdetét. 1440-ben foglalta el a cseh Giskra Eperjest végleg és kezében tartotta körülbelül mindaddig, míg e vidéken uralmon volt. (1462-ben hódoltatta meg Giskrát I. Mátyás király.) Ez az időszak Eperjes város fejlődésének nem kedvezett, ez a kor a városnak romlást, pusztulást, visszafejlődést jelentett.

Még 1466-ban sem tudott a város a bajokból kilábolni és talpra állni, mert még ezen esztendő márczius 25-én kelt oklevélben I. Mátyás király az eperjesieknek «attentis eorundem civium *inopiis et paupertatibus* in quas ipsi cives hiis preteritis disturbiorum temporibus devenisse dicuntur» enged el az adóból,[3] tehát az elmult zavaros és nyugtalan idők nyomorúságait most is nyögte a város, lakói még szegények és szűkölködnek, így tehát haladásról, fejlődésről, építkezésről, városdiszítésről szó nem lehetett.

1470-ben Kázmér lengyel király hadai rohanják meg Sáros földjét és Eperjes ekkor természetesen ismét szenved.

1472-ben Eperjes város ódon, az öregség, az idő «vasfoga» miatt romladozó falait javí-

[1] Eperjes v. lt. 210/a. sz. 136., 137., 138. s kk. ll.
1454. Dominica respice Domine et miserere.
Item vor eyn Kalkoffyn fl. XV. den. XXXIIII.
U. o. 136. l.

[2] 1455. Dominica factus est dominus.
Item IIII Meystern Mewrern fl. II.
A sex hantreycher után:
Item synem jungen mewrer d. XXXII.
Eperjes v. lt. 210/a. szám, 151. l.

[3] Eperjes v. lt. 292/a. szám.

[4] Eperjes v. lt. 339. szám, 8. l.; 349. szám, 6. lap.

[1] Eperjes v. lt. 127. szám.

[2] Szamota: Régi utazások. 489. l.

[3] Eperjes v. lt. 350. szám. «Accepimus nostram civitatem Eperyes vocatam in muro et antemuralibus propter vetustatem rupturas pati . . .»

tani kellene, de, úgy látszik, szegény a város, szegény a lakosság, az ilyen építkezés pedig akkor is sok pénzbe került, I. Mátyás király tehát tőle telhetőleg segíti a várost.[1]

1485-ben, I. Mátyás király sz vai szerint Eperjes és annak lakossága még mindig «*inopiá*»-ban, szükségben van és a királynak ismét adót kell elengednie, amelynek összegét, természetesen, városfalak építésére szánja a király.[2]

Így éri a várost gondos patronusának, I. Mátyás királynak halála, akinek elhunyta után Eperjest ismét lengyel hadak fenyegetik. A város János Alberttel szemben azonban vagy nem tud, vagy nem akar védekezni és hadai előtt megnyitja kapuit. II. Ulászló felülkerekedése után János Albert kitakarodott az országból és 1491—92. telén Zápolyai István és Hugvitz János, II. Ulászló király kapitányai, seregükkel ostrom alá fogják a lengyel-párti Eperjest. E kapitányok 1492. január 6-án a város közönségének II. Ulászló király nevében kegyelmet ajánlanak, amelyhez a király maga január 18-án hozzájárulván, Eperjes nemcsak a magyar hadak, de egyszersmind egy 35 éves békés fejlődésben, gyarapodásban, haladásban gazdag korszak előtt nyitotta meg kapuit.[3]

1492. után Eperjes környékén elcsendesedett a harczi zaj és békés nyugalom ült a tájon 1526-ig. Ez alatt a 35 esztendő alatt Eperjesen az építőművészet terén több történt, mint az egész XV. században együttvéve. Helyesebben: ez alatt a 35 év alatt a rendelkezésünkre álló adatokból több eredményt tudunk az építészet terén megállapítani, mint az elmult XV. század egész folyamán. A béke és biztonság évtizedeken át tartó érzete (hiszen ekkor az erődfalakon bodza tenyészik)[4] mindenesetre kedvezett a képzőművészeteknek és elkövetkezett Eperjesen nemcsak a festők, nemcsak a kőfaragók, de az építészet classicus virágkora is és a haldokló csúcsíves stylus meg a renaissance hullámverései elgyűrűzvén Eperjesig, szülőokai lettek azoknak a még elromlott formájukban is nagyszabású kőalkotásoknak, amelyek a várost ma is diszítik. Minthogy az eperjesi építészet classicus korából oly bőséggel állanak az adatok rendelkezésünkre, hogy azokat rendszerbe kell foglalni és így közölni, ennélfogva a város középületeivel korrendben és egyenként fogunk foglalkozni és így a sorrend szerint elsővel, az eperjesi Szent Miklós-főtemplom történetével kell a sorozatot kezdenünk.

1. A Szent Miklós-plébániatemplom.

Nem óhajtjuk újra elismételni az eperjesi Szent Miklós-templom eredetéről és keletkezéséről már eddig előadottakat. Elismerjük, mert el kell ismernünk, hogy ez a templom megvolt már a XIII. században, de amint kifejtettük, a valószinűség az, hogy Eperjes első temploma fatemplom volt, amely kőtemplommá csak Erzsébet királyné ismeretes 1347-iki rendelete alapján épült át.

A templom XIV. századi történetéről az okleveles források, az irásos emlékek semmit sem árulnak el, a kövek beszéde pedig nem mindig pontos és megbízható, így tehát nem ismerjük sem a fa-, sem a kőtemplom létrejöttének körülményeit, annak egykori alakját, nem tudjuk ki, mennyiért, hogyan, meddig építette, milyen volt a templom belső berendezése, szóval itt a templomot illetőleg sok kérdés tolul elénk, amelyekre megfelelő választ adni ma már nem tudunk, legfeljebb annyit lehet megállapítani, hogy a kőtemplom a XIV. században elkészült és ez az egyhajós kőtemplom 1502. után ment át azon az átalakuláson, amelyet Divald a XIV. század közepére datál s amelyről később még bővebben lesz szó. Az új Szent Miklós-kőtemplomnak volt tornya is s ebben már a XV. század első felében (1424) állandó toronyőröket látunk alkalmazva (1424-ben pl. Márton és Mihály toronyőrök), kiket a város fizet és akiket közbiztonsági szempontból tartott, még pedig télen-nyáron. Télen tehát a toronyőrszoba fűtve volt.[1]

Nem volt azonban a Szent Miklós-temp-

[1] Eperjes v. lt. 382. sz.

[2] 1485. július 17. Bécs. Múzeum, Törzslt. «Tamen considerata eorum *inopia* et potissimum illis expensis et laboribus, quos in continuatione cuiusdam muri pro eiusdem civitatis muratione atque etiam *decore* inchoati habere perhibentur.»

[3] Eperjes v. lt. 525., 526. számok.

[4] Eperjes v. számadáskve 598/a. szám, 144. l.

[1] Eperjes v. 1424. évi számadáskönyve: Magyar Nemz. Múzeum, Törzslevéltár.

1463. Dominica post Martini.

Item Peter von dem *offin* off dem Kirchtwrm fl. 112.

Eperjes város ltára: 339. szám, 3. l.

lomnak egészen 1429-ig orgonája. 1429-ben köt a város műbérszerződést egy *János nevű orgonagyártóval,* hogy 275 kassai forintért és bizonyos mennyiségű söritalért készítsen a parochiális egyház részére egy orgonát, amelyhez a város ad anyagot is. Az 1429-ből reánk maradt számadáskönyv-töredékben megvan e szerződés szövege és megvan a János mesterrel való elszámolás is, melyből kitünik, hogy az orgona 1429 októberében készült el s mindennel együtt 485 frt 13 dénár és 6 fillérbe került, de még a leszámoláskor a város János mesternek 12 forintjával adós maradt.[1]

1444. körül valami előttünk ismeretlen okból interdictum alá került a Szent Miklóstemplom, ami a városnak nem lehetett kelle-

[1] *1429.* Notandum est, quod conventionem fecimus cum *organifice seu magistro organorum* pro opere organico *nostra in ecclesia videlicet parochiali* per eundem situando pro IIIc. florenis usualibus seu Cassoviensis computi minus XXV. florenis, sic quod tenemur eidem dare omnia attinentia ad ipsum opus spectantia et etiam expensas interim quod laborabit, tali videlicet sub mensura, quod infra tempus commestionis tenemur sibi tribuere de cervisia quantum natura sui appetitus exigit. Si vero voluit vinum potare, extunc hoc ipsum pretium vini suam propriam bursam concernere dinoscitur, super quo dedimus eidam (pro necessariis comparandis seu attinentiis — ez kihúzva) III. aureos florenos pro Xc. denariis quo ad suum premium.

Item dedimus eidem Vc. denarios pro attinentiis comparandis.

Item destinavimus sibi Vc. denarios cum vectore de Smygen.

Item Petrasch vitricus dedit organifici XXXI florenos et iterum successive XXII. florenos.

Item dedimus eidem X. florenos de pecuniis vini.

Item eidem Ic denarios dedimus et illos dedit iudex ex parte Jacobi Sweyner et Dorholcz X. florenos et organiste ipsi videlicet *magistro Johanni* XX. florenos.

Item in vigilia XI. milium virginum (okt. 20.) ratione facta super pecuniis, quas dedimus ipsi organiste ex parte sui premii summavimus IIc florenos et XIIII denarios.

Item Dőrholcz dedimus ex parte mense XXX florenos et iterum eidem XXVI florenos et iterum eidem XX florenos et iterum XX florenos eidem.

Item dedimus Stephano Dőrholcz pro expensis ex parte organiste XXXV florenos et iterum XVII 1/2. florenos.

Item pro plumbo dedimus XX florenos et pro vectura asserum II 1/2 florenos et sex nummos.

Et ratione facta secum in vigilia XI milium virginum mansimus eidem debiti XII fl.

A Magy. Nemz. Múzeum törzslevéltárában.

mes és úgy látszik, meg is mozgatott mindent, hogy az interdictum visszavonassék. Ez sikerült is, mert az (egri) püspök végtére is elengedi az interdictumot és a relaxatióért 9 arany forintot fizetett a püspöknek a város. Erre 1445-ben valami meg nem nevezett suffraganeus püspök újra felszenteli a Szent Miklós-templomot, amiért a város ismét négy aranyforintot fizet.[1]

Bár a huszita idők mozgalmai Eperjesen is sok pusztulást okoztak és talán épen a desolált város helyreállítására hozat valahonnan a város egy szakértő *építőmestert (bawmeister),* akitől valószinűleg szakértői véleményt kért és ezért egy forinttal jutalmazta,[2] mégis, úgy látszik, ekkor a Szent Miklóstemplom nem, vagy legalább keveset szenvedett, legalább is ezt kell feltételeznünk az adatok mély hallgatásából. Valószinű tehát, hogy a husziták a templomot nem bántották, noha a város egyébként ebben az időben sokat szenvedett.

Egy, a XV. század közepéről való adatból azt kell következtetnünk, hogy ekkor a Szent Miklós-templom közvetlen környéke fallal volt kötülvéve, tehát a templomnak *udvara* volt és ebben valószinűleg czinterem. Ugyanis a templom udvaráról megemlékszik egy számadási feljegyzés, amely azt is elárulja, hogy ezen udvarba *lépcsőn* kellett felmenni. Minden valószinűség szerint a Szent Miklós-templom udvara csak a dél felé (a mai városi park felé) eső oldalon lehetett magasabb, mint a város szintje; észak felé, a mai evang. templom és collegium felé eső templomudvar szintje azonban egyenlő lehetett a város szintjével. Nyilvánvaló tehát, hogy ha a templom udvarába valahol lépcső vezetett, az csak a déli oldalon lehetett.[3]

A Szent Miklós-templomban a XV. században már korán lehetett a főoltáron kívül több mellékoltár is. Legelőször 1462-ben említik a források a *Szent Katalin-oltárt,* azután

[1] 1444. Item pro honore domini episcopi pro relaxatione interdicti fl. auri IX.

1454. Item solvimus suffraganeo pro reconciliatione ecclesie florenos auri IIII.

Eperjes v. lt. 210/a. szám, 42., 51. ll.

[2] *1449. Item dem Bawmeister fl. 1.*

Eperjes v. lt. 210/a. szám, 80. l.

[3] 1450. Dominica Ressurrectionis Domini.

Item dem Mawerern an der stygen zeu *Kirchoff* gearbeyt den. Ic. VIII.

Eperjes v. lt. 210/a. szám, 87. l.

1464-ben a *Szent Zsófia-oltárt* és csak a század végén, 1491-ben emlékeznek meg a *Szent Mihály-oltárról* és a *Krisztus Teste-oltárról*, amely utóbbiról azonban egészen bizonyos, hogy már sokkal előbb megvolt a hozzákapcsolt confraternitással együtt.[1] Meg kellett már régebben lenni a *Mindenszentek-oltárának* is, amelyet a források ugyan csak 1500-ban említenek, de az ehhez csatolt confraternitás is már jóval előbb megvolt.[2]

Az eddig előadottakból nyilvánvaló, hogy a Szent Miklós-templom alakja, úgy, ahogy az a XIV. században megépült, a XVI. századig alig változott, noha az eperjesiek már korán érezték, hogy templomuk a város lakosságának befogadására szűk és nem elégséges. A XV. század közepe felé már foglalkozhattak Eperjesen azzal a gondolattal és tervvel, hogy megbővítik és már 1461-en látjuk, hogy egyes polgárok ingatlanokat és ingóságot, főleg pénzt hagynak a Szent Miklós-templomra, «*zu der baw*».[3]

Láttuk már a festőkről és a kőfaragókról szóló rész tárgyalásánál is, hogy egész sora az olyan végrendeleti intézkedéseknek maradt ránk, amelyekben Eperjes polgárai a Szent Miklós-templom építkezésére «zum baw, pro structura», a főoltár, a Szent Zsófia-, a Szent Katalin-oltárok képeire, a templom üvegablakaira, egyházi paramentumokkal való fölszerelésére stb. házakat, földeket, szóval ingatlanokat, továbbá pénzt, arany-ezüst műveket, drágaságot, ruhát és egyéb ingóságot hagyományoznak.[4]

Azonban a Szent Miklós-templom átépítésének ügye a XV. században még nem került szőnyegre, csak a XV. század letűnésével, a XVI. század első évében kezdenek e kérdéssel komolyan foglalkozni, csak akkor lett az ügy aktuális.

Mielőtt a templom átépítése szóba került, 1498-ban valami előttünk ismeretlen okból a Szent Miklós-templom újra interdictum alá helyeztetett s a város ismét kénytelen megbizottakat küldeni Egerbe és Budára, az interdictum visszavonása tárgyában. El is jártak ezen ügyben Czipszer Gergely tanácsbeli esküdtpolgár és a városi jegyző (aki ekkor Czibner Keresztély babérkoszorús volt), ami a városnak 28 1/2 forintjába került, és 1498. tavaszán a püspök (valószinűleg az egri) 10 forint ára bor és 20 forintnyi pénzösszeg ellenében újra felszenteli az ódon Szent Miklós-egyházat,[1] amelynek napjai immár meg 1501-ben ugyanis már javában tanácskoznak a város urai a romladozó Szent Miklós-templom átépítése ügyében. Természetesen szakértők véleményére volt szükség s a város tanácsa hihetőleg nem nagyon bízott a helybeli szakértőkben, mert az első, akinek szakértői véleményét a Szent Miklós-templom átépítése tárgyában kikérték, *Péter lőcsei kőfaragó* volt, aki a templom átépítésének mikéntjére nézve a szakvéleményt meg is adta, amelyért őt a város 200 dénárnyi «borravaló»-val jutalmazta.[2] Úgy látszik azonban, hogy Péter mester csak a falazási, a kőműves és kőfaragó munkára vonatkozólag adott véleményt, de nem nyilatkozott a tető-constructió átalakítására nézve, mert 1501. őszén András (lőcsei vagy eperjesi) ácsot szólítja fel a város tanácsa, hogy mondjon véleményt a tető átépítésére vonatkozólag. András mester helyszini szemle, a tetőszerkezet átvizsgálása után előadta megjegyzéseit, amire a tanács őt, vagy azért, mert helybeli volt, vagy pedig azon okból, mert szakvéleménye nem sokat ért, mindössze csak 25 dénárral jutal-

[1] 1462. márcz. 14. «Altare beate Katherine parochialis ecclesie sancti Nicolai.»

1464. márcz. 27. «Altare sancte Sophie in ecclesia parochiali sancti Nicolai constructum.» stb. stb.

Eperjes v. lt. 330., 365/a. szám, 2. l., 340., 522., 524. számok.

[2] Eperjes v. lt. 598/a. szám, 162. l.

[3] 1461. február 3. A Rómába induló Wilde János eperjesi polgár végrendelete.

Eperjes v. lt. 327. szám.

[4] Ld. erre nézve: Eperjes város végrendeleti könyve 1473—1503. Történelmi Tár: 1909. évf., továbbá a város levéltárában lévő számos végrendeletet. Pl.: 1389-ben Mátyás eperjesi polgár «Tawsent elyn leymet czw *glas fenstern* in dy Kirche sent Niclis» hagy. Eperjes v. lt.: 511. szám.

[1] 1498. Sabbato ante dominicam Oculi.

Episcopo vinum Xc den.

Eidem pro *consecratione ecclesie* XXc den.

Sabbato in die conceptionis.

Domino Gregorio et notario ex parte interdicti ecclesie Agriam et Budam expensas XXVIII1/2c den. minus grosso.

Eperjes v. lt. 598/a. szám, 116. és 126. ll. voltak számlálva.

[2] *1501.* Sabato ante purificationis Marie. *Petro lapicide de Lewtschovia bibales signanter quod consilium prebuit pro structura ecclesie den. IIc.*

Eperjes v. lt. 598/a. szám, 184. l.

mazta.[1] Úgy hisszük, ez utóbbi feltevésünk a helyes, mert 1502. nyarán (július 2-án), tehát már a templom bontási munkálatai közben a város tanácsa a templom tetejének átépítése kérdésében még kiegészítő szakvéleményt kér Mátyás molnártól, aki szintén megtekintvén a tető szerkezetét, véleményt mondott, amelyért őt a tanács egy forinttal jutalmazta.[2] Azonban, amint látni fogjuk, ennek véleményében sem nyugodott meg a tanács, mert később még egy véleményt kért. Ime tehát, 1502-ben István szabó bírósága idejében a város tanácsa és külső tanácsa (közgyűlése) egyhangú elhatározásából megkondították a XIV. században épült Szent Miklós-templom felett a halálharangot, el kellett tünni a szűk és romladozó templomnak, hogy helyet engedjen annak, amely elrontva bár, de még így is történelmi patinát ad Felső-Magyarország egykori kultur-központjának, amelynek szép és nemes vonalait, hatalmas arányait még ma is, az ormótlan pléhtető alatt is, szivesen szemléljük s amelynek patinás, ódon, de finoman kidolgozott kövei visszamutatnak e város hajdani fénykorára.

1502. február 5-én az eperjesi ácsok már rójják össze, illetve javítják a templom boltozatát alátámasztó állványokat, hogy a Szent Miklós-templom bontása megkezdhető legyen[3] s a bontás ez év tavaszán meg is indul, sőt ugyanezen esztendő nyarán voltaképen már kezdetét veszi a Szent Miklós-templom ujjáépítése is.

Erről az ujjáépítésről Czibner Keresztély városi jegyző minden esztendő végén külön számadást készített, melyben az egyes iparágak, mint külön fejezetczímek alatt részletezi az építkezési kiadásokat s így — hála Keresztély eme kiváló gondosságának — az építkezés minden fázisát és legapróbb részletét a tudomány nagy hasznára pontosan ismerjük.[1]

Meg fogjuk kisérelni e látszólag száraz és aprólékos adatok alapján a Szent Miklós-templom átépítésének történetét vázolni és szemeink elé reconstruálni annak egész folyamatát, úgy amint az négy századdal ezelőtt lefolyt.

Minthogy a számadáskönyv a kiadási feljegyzéseknél a munkamegosztás alapján halad, mi is ehhez igazodva fogjuk az építkezések folyását követni.

Az elsők, akik az eltünésre itélt Szent-Miklós-templom bontásához hozzányúltak, az ácsok voltak, akik közül hármat névszerint is ismerünk, nevezetesen Roth Jánost, Roth Bálintot és Feyerobent Szaniszlót. Ezeknek a templom bontása körül sok és különböző dolguk akadt. Mindenekelőtt ki kellett szabniok és elkészíteniök azokat a gerendákat, amelyeket a tető megtámogatására használtak. Ott t. i., ahol a falat lebontani készültek, a mai északi hajó déli részén, alá kellett a tetőt támasztani. Azután be kellett fedniök a kőfaragók műhelyeként szolgáló deszkabódét, elő kellett készíteniök a boltozat és új boltozat fundamentumának kibélelésére és megtámasztására szolgáló gerendákat, ki kellett javítaniok a kövek és más egyebek emelésére szolgáló emelőgépeket és végül be kellett fedniök az orgonát, hogy az az építés alatt valami kárt ne szenvedjen. Ennélfogva az orgona körüli rész és annak karzata nem került lebontás alá.

1502-ben a város tanácsa a most elsorolt munkákért az ácsoknak és segédszemélyzetüknek, továbbá deszkákért, tölgyfagerendákért, szóval anyagért 31 forint és 80½ dénárt fizetett ki.

Mindjárt a számadáskönyv eme első bejegyzéseinél feltünhetik, hogy a számadáskönyvet vezető városi jegyző először «fundus testudinis»-ről, azután meg «*novus fundus nove testudinis*»-ről emlékszik meg. Azután feltünhetik, hogy alátámasztják a tetőt ott, ahol falat bontanak és befedik az orgonát.

Mindezekből nyilvánvaló tehát, hogy az 1502-ben részben lebontott Szent-Miklós-templom addigi alakja és nagysága megfelelt

[1] 1501. Die saturni ante Omnium Sanctorum. Carpentario Andree, qui conspexit per quem modum debeat edificare tectum ecclesie bibales den. XXV.

Eperjes v. lt. 598/a. szám, 194. l.

[2] 1502. In die visitationis gloriose virginis. *Mathie molendinatori*, qui conspexit per quem modum tectum edificari debet super ecclesiam den. lc.

Eperjes v. lt, 598/a. szám, 207/b. lap.

[3] 1502. In profesto sancte Dorothee virginis. Carpentariis appodiamen testudinis ecclesie reformantibus den. XXXVII. — Ebből is láthatjuk, hogy a templom boltozata *már annyira romladozott*, hogy alá kellett támasztani.

Eperjes v. lt. 598/a. szám, 162. l.

[1] Az idevágó adatokat egész terjedelmükben függelékben közöljük.

a ma is meglévő északi hajónak, amelyet részben nem is bántottak, t. i. meghagyták északi falát. Más szóval, a Szent-Miklós-templom mai északi hajóján észlelhető és Divald szerint a XIII. századra datált régi részek az Erzsébet rendelete alapján épített *XIV. századi templomnak maradványai.* Ugyanis 1502-ben e templom (a mai északi hajó) déli falát bontották le, hogy hozzáépítsék dél felé, a merre a Fő-utca tágult, *a mai fő- és déli hajót,* a nova testudot.

Ime tehát ez a bazilikális elrendezésű, de végül is csarnokrendszerre térő átalakítási folyamat — amelyet Divald Eperjes templomairól szóló művében (16. lap) a XIV. század közepére datál — *1502-ben következett be.* Abban tehát tökéletesen igaza van Divaldnak, hogy az egyhajós Szent-Miklós-templomot háromhajóssá, a már kiépült főutcza miatt *csak szélességben* alakíthatták át, ez az átalakítás azonban az ő kormeghatározása után csekély másfél századdal később valósult meg. Ennyire megbizhatatlanok tehát pontosabb kormeghatározás tekintetében az iratlan kövek *s nem tévedtek ennélfogva a jezsuiták, akik a szentély boltozatán még a XVIII. században azt olvasták, hogy az (II.) Ulászló magyar és cseh király idejében fejeztetett be,* ami ma már kétségtelen tény, ellenben igenis tévedtek akkor, amidőn az *1505.* és *1511*-es esztendőket 1405. és 1411-nek olvasták.[1]

Visszatérve a templomépítés ügyére, az ácsoknak a bontást előkészítő munkája után viszont a templom építésének előkészítése következett, főleg pedig mészégetés és kőtörés. A mészégetőnek vagy két kemenczényi mész kiégetéseért összesen 10 forint és 73 dénárt fizetett a város tanácsa. Követ, úgy látszik, már régebben szerzett a város a templomépítés czéljaira, most aránylag csak keveset vettek. Volt kő elegendő, csak megfelelő nagyságúra kellett azt töretni. A kőtörők (lapidum fractor-ok), akik közül néhányat szintén névszerint ismerünk (mint pl.: Imre, Mátyás, Mihály neveit), összesen 9 forint és 85 dénárnyi bért kaptak a várostól.

Ugyanekkor, amidőn meszet és követ készítenek elő a templom építéséhez, már javában vésték és faragták a kőfaragók a templomhajó kőoszlopait és a boltozatok kőbordáit, amint azt a kőfaragokról szóló részben előadottakból tudjuk. E kőfaragó-munkákon 1502-ben Miklós és Mihály lapicidá-k dolgoztak, cum sociis—segédjeikkel, de már ez esztendőben feltünik Brengiszeyn János is, akit ebben az évben kétszer kiküldtek Lengyelországba és aki 1502. júniusában úgy látszik végleg átvette a templom körüli összes kőfaragó-munka vezetését. Minthogy a kőfaragókról írt részben Brengiszeyn János életénél és működésénél a Szent-Miklós-templom ujjáépítésével kapcsolatos kőfaragómunkákkal bőven foglalkoztunk,[1] annak elismétlésébe bocsátkozni most felesleges.

1502. tavaszán bontják le (a számadáskönyv a deportatio – lehordás szót használja) a régi Szent Miklós-templom boltiveit, amely munkával körülbelül június vége felé készülhettek el és mindjárt utána a már megásott és előkészített fundamentumba Eperjes birája és valószinűleg a tanács és a város közönsége jelenlétében ünnepélyesen leteszik az új templom hajóit egymástól elválasztó oszlopok alapköveit.

Ugyancsak 1502-ben már Antal kovács is dolgozik a templomépítkezéseknél, 5 forint és 99 dénárt fizet ki neki a város és bár a számadáskönyv nem mondja meg, hogy milyen czimen kapja e pénzt, mégis valószinű, hogy a kőfaragók szerszámait élesítette, mert fő kötelessége ezután is ez volt.

Daczára annak, hogy a templom építésénél még csak a kőoszlopok alapozásánál tartottak, mégis a város előrelátó urai már ebben az esztendőben (1502.) gondoskodnak tetőfedő zsindelyek beszerzéséről is, továbbá lenmagolajról, vörös és más festékről (minium), különböző nagyságú szegekről, az új tetőhöz szükséges gerendákról, nehogy az építkezésben valamelyik anyag hiánya miatt zavar és fennakadás álljon be. Ezenfelül vesz a város az építkezéshez, a falazáshoz szükséges mérőeszközöket, műszereket (vonalzót, függőónt), továbbá meszeskádat is. 1502-ben tehát nemcsak hogy előkészítik a Szent Miklós-templom bontási és építési műveleteit, de tényleg le is bontják a régi templom boltozatát, lebontják a déli falat, elhelyezik az új bolthajtásokat tartó és a hajókat egymástól elválasztó oszlopok alapköveit, megkezdik és folytatják ezeknek felépítését, amely utóbbi munkán a kőfaragók ez esztendő szeptember végéig dolgoznak.

E lebontási munka és az oszlopok építésé-

[1] Divald: I. m. 44. l.

[1] Ld: Múzeumi és Könyvtári Értesítő 1917. évf. (XI. évfolyam) 246—250. ll.

nek munkája ebben az évben a városnak 52 forint és 86 dénárjába került.

Részletezve tehát a számadási könyv fejezetei szerint a templomépítés ez évi kiadásait:

1. Az ácsoknak munkabért és épületfáért	31 frt	80 1/2	dénárt,
2. Mészégetésért	10 «	73	«
3. Kőtörésért és kövekért	9 «	85	«
4. Miklós és Mihály kőfaragóknak bontásért és az új oszlopok faragásáért	52 «	86	«
majd Jánosnak ugyanezért	41 «	92	«
5. Antal kovácsnak ...	5 «	99	«
6. Zsindelyért, olajért, festékért stb.	17 «	12	«
7. János kőfaragónak kőbordák faragásáért ...	26 «	70 1/2	«
fizetett a város,			
összesen tehát:	196 frt	98	dénárt

(a számadáskönyv összegezése szerint: 197 forint és 87 dénárt) költött a város 1502-ben a Szent Miklós-templom újjáépítésére.

Természetesen, a következő esztendőkben teljes erővel folyik a templom építése. 1503-ban mindenekelőtt Máté ácsmestert (tehát most már a harmadik szakértőt) kérdezik meg, hogy mi módon lehetne a templom új tetőzetét megszerkeszteni és felépíteni. Abból, hogy e tárgyban már a harmadik szakértőt kérdezik meg, arra kell következtetnünk, hogy a templom tetejének szerkezete nagyon komplikált és nehéz kérdés lehetett.

Máté ácsmester megszemlélvén a helyszinén az alátámasztott megmaradt tetőt és a templom átépítésének terveit, megadta a kért véleményt, amelyért 100 dénárral jutalmazta a város. Máté mester jó és kielégítő véleményt mondhatott, mert erre támaszkodva a tanács elhatározta a tető megépítését és ennek Máté tervei szerinti keresztül vitelére a város műbér-szerződést kötött *András késmárki ácscsal,* aki e szerződés (conventio) értelmében az új templom tetejének felépítését 100 forintnyi jutalomdíjért elvállalta, amely összeget — mondja a számadáskönyv — fizessék a templom patronusai a templom pénzéből. Ugyanezen évben (január 25-én) köti a város Brengiszeyn Jánossal és András (ács)mesterrel a másik szerződést is, mely szerint a nevezettek 500 forintért felépítik az egész Szent Miklós-templomot, amint azt már Brengiszeyn János életrajzánál elmondtuk.

Ebben az esztendőben (1503.) ácsmunka már, vagy még kevés volt, mindössze egy izben kaptak (Róth) János és Bálint ácsmesterek a templomajtó (itt természetesen még a régi templom ajtajáról lehet csak szó) kijavításáért 40 dénárt.

Épületfát a templomépítés czéljaira ekkor Kissárosról hoztak és a kissárosi parasztok az épületfa fuvarozásáért egy izben 12 dénárnyi borravalót kapnak a várostól.

Mint az előző évben, úgy 1503-ban is sokféle a templomépítéshez szükséges anyagot szerzett a város, így például: tölgyfagerendákat, szarufát, deszkát, fát, kisebb-nagyobb szögeket, lenmagolajat, zsindelyt, három hordócskát a vörös festékhez stb. stb. Égetnek ez idén is meszet a mészégetők, névszerint Imre és Radácsi Tamás, hordanak homokot, törik Máté és Mihály kőtörők a köveket, sőt ezek a régi templom falának egy részét is széjjel verik (fractoribus antiqui muri) és úgy látszik az építkezésekhez ennek kőanyagát is felhasználják. Dolgozik a kőfaragók szerszámainak élesítésén a kovácsmester is, Brengiszeyn János pedig a maga embereivel faragja, vési a trabes-eket.

Ebben az esztendőben már a templom új falai is épülnek, dolgoznak már ezen is a kőmivesek György kőmüves (murator) mester vezérlete alatt és ekkor a város a kőmüveseket is kénytelen a megfelelő segédeszközökkel, emelőgéppel, meszes lajtokkal, kötelekkel, kétkerekű kőhordó kocsival, vízeshordóval, habarcsos dézsákkal stb. felszerelni, hogy munkájuk zavartalanul folyhasson.

Ebben az esztendőben (1503.) a templom építésénél költöttek:

1. Ácsmunkára, faanyagra	2 forint	52	dénárt,
2. Anyagra	58 «	10 1/2	«
3. Mészégetésre	8 «	58	«
4. Kőtörésre	14 «	43 1/2	«
5. A kovácsnak fizettek	9 «	85	«
6. A kőfaragóknak	257 «	—	«
7. A kőmüveseknek ...	31 «	83	«
Összesen tehát:	382 forint	32	dénárt

költött a város 1503-ban a Szent Miklós-templom építésére, amelyből az oroszlánrészt a kőfaragók kapták.

Ebben az évben a nagyarányú építkezési munkán kívül a régi templom megmaradt részein apróbb javítások is történtek. Így például: az ácsok kijavíthatják a chorusra vezető lépcsőket, amelyek eszerint fából voltak, ugyancsak kijavítanak az ácsok egy a

Krisztus Teste-oltár előtt álló kathedrát is. Kijavítják, bár nem tudjuk, hogy ácsok-e avagy más egyéb mesteremberek, a keresztelőkút födelét, amelyek azonban mind csak mellékes munkák valának.

Arra nézve, hogy a régi XIV. századi templomnak csak egy részét bontották le és hogy például a chorus felé eső részt nem bántották, azt igazolja az a már ismert körülmény, hogy a bontás megkezdése előtt az ácsok az orgonára védőtetőt ácsoltak, hogy a chorus lépcsőit már az építés alatt javították és mindezeken felül bizonyítja még az is, hogy az orgonát, amelynek szerkezete, sípjai, fujtatója a falbontással járó nagy por miatt mégis csak szenvedhettek, 1503. februárjában *Márton lőcsei orgonakészítő*-vel a város egy kissé rendbe hozatta, amely munkáért 25 denárt fizet neki.[1]

1504-ben tovább folyik a templomépítés nagy munkája, de mintha némi ellanyhulás lenne észlelhető, aminek meg is volt a maga oka.

Dolgoznak ezen esztendőben a mészégetők és kőtörök mellett már téglaégetők, dolgoznak buzgón a kőfaragók is, akik ekkor egyúttal, vagy talán főleg, falazómunkát végeznek, mert a számadáskönyvben a lapicidák fejezetczíme után azonnal a kőmívesek (muratorok) segédszemélyzetének dijazásáról szóló számadási fejezet következik, kőmívesekről (muratorokról) pedig ebben az esztendőben nincsen szó, ennélfogva nyilvánvaló, hogy itt a lapicidák falazómunkát végeztek és világos az is, hogy a lapicida és murator szavak e helyen egyértelműeknek veendők. Egy másik feltünő jelenség, hogy a kőfaragók, bár már az esztendő első hónapjának legelején (Vízkereszt utáni szombaton) kezdenek dolgozni, csodálatosképen június közepén egyszerre abbahagyják a munkát. Ennek a lanyhulásnak oka az a pusztító tűzvész lehetett, amely a város második és harmadik negyedét (a mai főutcza egy részét) tette tönkre és amely tehát az ujonnan épülő templom közvetlen közelében dühöngött. Ez a tűzvész majdnem negyven magánházat pusztított el és elpusztította a város bormérőházát (domus vini) is, amelyet 1504. május utolsó napjaiban vagy június 1-én újra kezdtek építeni. Nyilvánvaló tehát, hogy ez a tűzvész, amely úgy látszik 1504. május havában dühöngött, az ujonnan épülő templom állványaiban vagy összehalmozott épületfa anyagában is kárt tehetett, másrészt meg az építőiparral foglalkozókra úgy a magánházak, mint a városi borház újjáépítésénél szükség volt, be kellett tehát 1504. nyarára a templomi építkezést szüntetni és a hajléktalanná váltakat a tél beállta előtt tető alá juttatni.

Ez volt tehát az oka annak, hogy 1504. június derekán a Szent Miklós-templom építkezési munkái hirtelen abbamaradtak.

Egyébként 1504-ben a város a templom újjáépítésére a következő összegeket költötte:

1.	A kőfaragóknak június közepéig fizettek összesen	84 frt	75 dénárt
2.	A kőfaragók (kőművesek) segédmunkásainak, az ácsoknak, továbbá különböző anyagokért, nevezetesen: gerendákért a boltivekhez, ugyanide csatornákért, az emelőgéphez két kis kerékért, végül homokfuvarozásért fizettek	15 «	36 «
3.	A kőtörőknek fizettek...	10 «	42 «
4.	Mész- és téglaégetőknek	11 «	50 «
5.	A kovácsnak a szerszámok élesítéseért ... ... levonva ebből egy obulust (azaz fél dénárt)	7 «	50 «
	Összesen tehát:	129 frt	52 1/2 dénárt.

Hogy a régi XIV. századi templom tornyát sem bántották egyelőre, mert hiszen arra már csak biztonsági szempontból is szükség volt, azt bizonyítja, hogy pl. 1504-ben, tehát az építés harmadik esztendejében, még mindig ott van a templom tornyán a toronyőr és hogy a tornyon ez évben apróbb javítások történtek.[1]

1505-ben tavasztól fogva egészen augusztus közepéig dolgoznak a kőfaragók és kő-

[1] 1503. Die saturni post Appolonie virginis.
Martino de Lewtschovia pro aliquali reformatione organi den. XXV.
Eperjes v. lt. 598/a. szám, 229. l.

[1] 1504. In die scolastice virginis.
Cuidam vigilatori in turri ecclesie den. XVIII.
Sabbato ante Georgii militis.
Pro duabus clavibus ad hostium turris ecclesie den. X.
Die saturni post Stanislai episcopi.
Pro reformatione unius sere ad ecclesie turrim den. IIII.
Eperjes v. lt. 598/a. szám, 246—9. ll.

művesek és Brengiszeyn János mester társaival együtt, amint már azt tudjuk, június legvégén, vagy július első napjaiban befejezvén a templom boltozatát, a testudot, a város tanácsától 200 dénárnyi ajándékot — borravalót — kapott.

Ez volt ezen esztendőben az építkezés legnevezetesebb ténye és ezzel a Szent Miklós-templom építkezésének első fejezete lezáródott, nagy vonásokban, konturjaiban a templom kőfaragási és falazási munkái készen állottak, ami már abból a körülményből is következik, hogy Máté és Mihály kőtörők ebben az esztendőben mindössze egy forint és két dénárnyi munkabért kapnak, másszóval tehát, ekkor már nem nagy szükség volt kőre.

A kőtörők helyett azonban annál több dolguk volt a mész- és téglaégetőknek, akik közül az előbbivel még a következő nyárra is készíttetett elő a város egy kemenczét. Dolgoznak természetesen a kőfaragók és kőművesek segédmunkásai, a kovácsmester, sőt az ácsok is, akik a kőfaragók műhelye, meg a boltozatok fundamentuma körül voltak elfoglalva.

Mint az előzőkben, úgy ebben az esztendőben is folyik az anyagbeszerzés, nevezetesen vesz a város deszkákat, pléhlapokat, lakatot, ajtózárat vagy reteszt (repagulum) a templomajtóhoz, kerekeket a felvonógépekhez, kötelet és végül *2000 darab lengyel üveget* a templom ablakaihoz, amelyekért 750 dénárt fizet.

Igy tehát 1505-ben 143 forint 78 1/2 dénárt költött a város a Szent Miklós-templom építésére, amelyből az oroszlánrész a kőfaragókra és kőművesekre esett, akik ebben az évben összesen kaptak 65 forint és 92 dénárt

Segédmunkásaiknak és anyagért fizettek ...	23	«	«	83	«
A kőtörők, amint már láttuk, kaptak	1	«	«	2	«
A mész- és téglaégetőknek fizettek...	34	«	«	3 1/2	«
A kovácsmester szerszámélesítésért kapott	11	«	«	48	«
Végül a lengyel üvegért — mint láttuk — fizettek	7	«	«	50	«

Összesen tehát: 143 forint 78 1/2 dénárt.

1506-ban, leszámítva Farkas lakatosmesternek a templomajtó závárján végzett munkáját és Péter festőnek a Szent Miklós-templom főoltárképe festése körüli tevékenységét, csak Antal téglavető és égető dolgozik a templom építésével összefüggően, amennyiben összesen 21 forint és 72 dénár ára téglát éget a templomépítés czéljaira.

Egyéb azután 1506-ban a templom építése körül nem is történt.

1507—1508-ból városi számadások, sajnos, nem maradtak reánk, úgy hogy nem tudjuk ezekben az esztendőkben a templomépítés menetét követni, mindenesetre azonban e két esztendő alatt is sok történhetett, amit az 1509-ben már jól előre haladt munkákból is következtethetünk.

1509-ben a számadáskönyv két részre osztja a templom építése körüli kiadások feljegyzését. Nevezetesen, először a «super porticu parrochialis ecclesie», azaz a templom előcsarnokára fordított kiadásokat részletezi, másodsorban pedig az «exposita super testudine collaterali sanctuarii ecclesie», azaz a templom szentélyének vagy szentélye melletti oldalhajó boltozatának, vagyis a mai déli hajó boltozatának építésére költött összegeket jegyzi fel.

Már e két számadási fejezetczím is azt bizonyítja tehát, hogy 1509-re elkészült a templom középső és déli hajója, de úgylátszik, a szentély még nem, de semmi esetre sem lehetett készen a régi templomból átalakított északi oldalhajó, valószínüleg már csak azért sem, mert ennek a szentélyét talán misézésre még az építés alatt is használták. Nem volt készen ezenfelül a templom előcsarnoka, a szentély tetőstől, a templom tetőzete, az új torony és amint látni fogjuk, hátra volt még az orgonának átépítése, és természetesen, a főoltárral szemben a középhajóban való elhelyezése.

A Szent Miklós-templom porticusáról, előcsarnokáról a számadáskönyv pontosan megmondja nekünk, hogy ez 1509-ben készült. Ez a porticus ma is megvan a templom déli hajójának közepe táján s átalakításokkal eddig csak kapuját és tetejét rontották el.

Az előcsarnok kőfaragó és kőmüves munkája szintén Brengiszeyn János műve, ácsmunkáit pedig Feyerobent Szaniszló és (Roth) Bálint mesterek végezték megfelelő számú segédszemélyzettel. Az anyagot, a követ, meszet, fát stb. a város szerezte be részben Antal téglaégető útján.

1509. tavaszán, a pünkösd előtti héten (május 21.) fogtak hozzá teljes apparátussal a templom előcsarnokának megépítéséhez és

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1977 JUN 10
ÉSZAKMAGYARORSZÁG

Eper Sándor

1021

Mezőkövesdi művészek tárlata

Festőművész és keramikus, textilművész és szobrász munkáiból nyílt kiállítás az SZMT-székház földszinti klubtermében a Mezőkövesd bemutatkozik Miskolcon rendezvénysorozat keretében. A különböző művészeti ágak művelőit, az ország különböző részein élő alkotóművészeket, noha munkásságuk igencsak különböző művészi jegyeket hordoz, a város, Mezőkövesd kapcsolja össze, hiszen valamiképpen innen indultak el, s sokszor ide térnek vissza önmagukat megújítani is. Így hát a kiállítás amolyan számvetésnek is tekinthető — bár bizonyára korántsem teljes számvetésnek —, hogy mivel járultak hozzá az itt élő emberek a magyar művészet, a jelenkori magyar művészet gazdagításához. Pethő János lapjai, Pap János játékosan groteszk, népi ihletésű kerámiái, Nagy György textiljei, Varga Bencsik József munkái, Gáspár Irén batikjai vagy Szabó György kisméretű szobrai. — említhetnénk persze Pázmándi Antal, Tardi Kovács Sándor, Eper Sándor, Hajdu R. János vagy Borsody Ágnes munkáit is — méltán reprezentálják a városból elszármazott művészek munkáit. A kiállítás megnyitása után — június 14-ig tekinthetik meg az érdeklődők — baráti beszélgetésre is sor került a város vezetői és a kiállító alkotók között. A mezőkövesdi bemutatkozás krónikájához tartozik még, hogy tegnapelőtt, június 8-án a mezőkövesdi gyerekek rajzaiból is nyílt kiállítás a Molnár Béla Ifjúsági és Úttörőházban.

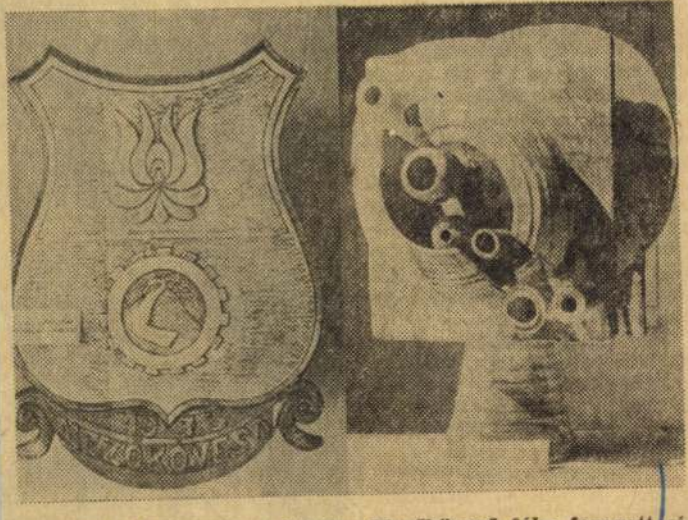

Képünkön balra: Eper Sándor Mezőkövesd fába faragott címere. Jobbra: Pázmándi Antal kerámiája
Fotó: Szabados György

és munkáspár
hogy győzelei
monopoltőke
leni harcot, tö
gozó népet, a
erőket és — l
magánvélemén
— akár proletárdiktatúrával, vagy anélkül, akár prularista vagy másfajta szocializmust megvalósítva, de mielőbb nyissák meg népük előtt a szocialista utat.

— Meggyőződésem hogy Európa valamennyi kommunista és munkáspártja között, akár szocialista, akár nyugateurópai kapitalista országokban dolgoznak, kölcsönös és teljes szolidaritásnak kell érvényesülnie és fog is érvényesülni, s ezt senki nem fogja tudni megbontani.

togatásról

levő akadályok fokozatos csökkentése és felszámolása révén.

Aláhúzták az ipari és a mezőgazdasági termelési kooperáció, s a harmadik piacon való együttműködés jelentőségét. Ezzel és az érvényben levő megállapodásaikkal összhangban támogatják a gazdasági intézmények és szervezetek között szükséges kapcsolatokat, a gazdasági együttműködést előmozdító információk cseréjét.

A két fél hangoztatta, hogy a fenti célok elérésében fontos szerepe van a két ország gazdasági kapcsolatainak ösztönzésére 1974-ben létrehozott vegyes bizottság tevékenységének.

A felek ezúttal is megerősítették készségüket, hogy megvizsgálják kulturális, tudományos, művészeti, oktatási és egészségügyi együttműködésük fejlesztésének lehetőségét.

A magyar—olasz közös nyilatkozatban foglaltaknak megfelelően elősegítik a két ország állampolgárainak rendszeres érintkezését és látogatásait.

Elégedetten állapították meg, hogy a kétoldalú együttműködés legfontosabb

(Folytatás a 4. oldalon)

együtt az új lakótelepek jobban illeszkedhessenek a városképbe.

A lengyel delegáció az esti órákban Sátoraljaújhelyre érkezett, ahol a járás és a város párt-, állami vezetői fogadták őket. *Porkoláb Albert*, a járási pártbizottság első titkára köszöntötte a delegáció tagjait, majd *Vavrek István*, a városi pártbizottság első titkára Sátoraljaújhely életéről, az utóbbi évtizedekben bekövetkezett nagyarányú fejlődésről tájékoztatta a vendégeket.

Este, a magyar—lengyel barátsági hét keretében nagygyűlést tartottak a pártbizottság előadótermében, amelyen részt vettek a lengyel pártdelegáció tagjai, a kísérőtükben levő megyei párt- és állami vezetők, valamint a járási és városi vezetők. A termet zsúfolásig megtöltő hallgatóság fennállva hallgatta végig a városi munkáskórus által előadott magyar és lengyel himnuszt. A nagygyűlést *Porkoláb Albertné*, a Hazafias Népfront városi bizottságának alelnöke

A sátoraljaújhelyi barátsági

Kapcsolótűk, La Tène-Korbeli IV. 1–6:

EPERJES, Sáros megye fővárosa, II. Géza korában behívott németalföldi és német bevándorlók telepén keletkezett. 1312-ben falakkal övezik. Nagy Lajos korában szab kir. város. Ekkor épül a régi egyhajós helyén kéthajós Szent Miklós-plébániatemploma. Ezt a XV. sz.-ban térhatásánál fogva kiváló, csaknem egyforma szélességű három hajóval csarnoktemplommá bővítik ki. Hatalmas barokk főoltára keretében az 1440-ben készült szárnyas főoltár szekrénye, Mária, Szt. Miklós és Adalbert püspök életnagyságot meghaladó szobraival. A főoltár XV. sz.-i szárnyképeit a copfstílű szentélypadok hátába foglalták. A barokk díszítőszobrászat remekei a szószék, a szentély kis orgonakarzata és a nagy orgona. A főutca déli végén a gör. kath. barokk székesegyháznak szép rokokóstílű stukkóhomlokzata van, belsejét Roskovics Ignác falképei díszítik. A barokk-, rokokó-építészet kiváló emléke a kálvária 14 kápolnával, kupolás templomával a XVIII. sz. második feléből. Érdekesek E. profán épületei. A főutca középkori lakóházait a XVI—XVII. sz.-ban felsőmagyarországi renaissance-stílusban építették át. Az ezt jellemző emeletnyi magas oromfalak barokk-, rokokó- és copfstílusú tagoltsággal a XIX. sz. derekáig divatosak (Rákóczi-ház és szomszédsága). A stukkó-homlokzatok remek példája a XVII. sz. végén épült egykori gróf Klobusitzky-palota, virág- és gyümölcsfűzérekbe foglalt alakos domborműveivel. A szerfölött keskeny udvarok építészeti megoldásának érdekes példáival találkozunk a lakóházak belsejében. Rendkívül változatosak a kapualj s a boltok és lakószobák közé ékelt oszlopos lépcsőházak s az udvarok emeleti áthidalásaikkal, loggia- és folyosórendszerükkel. Pl. Wierd György harangöntő háza 1630-ból. — Irodalom: *Divald*, Eperjes templomai, Budapest, 1904. U. a.: A felsőmagyarországi renaissance építészet. Budapest, 1900. *Wick* Béla: Az eperjesi kálvária. Eperjes, 1918.

Divald.

E. G. I. 288. l

Magyar Nemzeti képes mell.
1p 38 okt - 30 -

Eperjes

Eperjesi házsor, sajátos renaissance-építészetünk remekei. Balról a második a Rákóczi-ház. Lenn: Az eperjesi Klobusiczky-ház sztukkohomlokzata. (XVII. század.)

...ába metszette POLLÁK ZS. ... 97
...ház Hildesheimban. XVI. század vége ... 120

Díszítmény trébelt vasból
Vas rács a della Scala síremléken Veronában
A párisi Notre-Dame templom ajtaja
Az eperjesi templom tornyának ajtaja
A kolini templom ajtaja
Karlstein vár kápolnájának ajtaja
Vas szögek
A kis-szebeni plébánia templom szentségtartójának ajtaja
A szt. mareini templom ajtajának gyűrűje
Láda zárpajzsa
Közép kori kulcsok
A neuburgi templom ajtógyűrűje
Fogantyú a bártfai városház pénztárajtajáról
Hosszúkás vas pánt
Díszítmény kovácsolt vasból
Két agyag edény
Faldísz XIV. Lajos korából
Faldísz a regensség korából
Byzanczi faldísz

EGY NAP EMLÉKE

IRTA: MÁRAI SÁNDOR

1916 november 21-én délben, az eperjesi katolikus gimnáziumban, Tóth Sándor kedves professzorunk, az intézet igazgatója, sok szép ifjusági regény szerzője és a *philosophia propedeutika* tanára bejött az osztályba, ahol az érettségire és a frontra készültünk, s ezt mondta:

— Fiuk, álljatok fel. Meghalt a király.

Még ezt is mondta:

— Hazamehettek. Holnap is szünnap lesz.

E történelmi fordulatnak szivből megörültünk. Ferenc József halálának jelentőségét nem értettük. Meghalt a király, éljen a király! Az öreg királyról annyit tudtam csak, hogy rettenetes öreg, talán száz éves is elmult már, valahol Schönbrunnban sétált, s egy anekdóta szerint nem mondták meg neki, hogy háboru van. Ezen a napon megtudtuk a király valóságos korát is: elmult nyolcvanhat éves. Sétáltunk a havas utcákon, örültünk a szünnapnak. Taknyos gyerekek voltunk, félig már ágyutöltelék, félig még rövidnadrágos iskolásfiuk. Az osztályt néhány hónap mulva kiképezték, s érettségi után levitték az Isonzó-frontra. Nem sokan maradtak meg. Akkor már — különösen az olasz fronton — nem volt ez háboru, csak esztelen és reménytelen öldöklés. S Károly, a fiatal király, hasztalan iparkodott megkötni a különbékét.

De erre a napra, Ferenc József halálának napjára, később, homályosan, aztán mind tudatosabban emlékeztem vissza. Örültünk a szünnapnak, mindennek örültünk, ami változás volt. Azt hiszem, annak is örültünk, hogy uj királya lesz az országnak, fiatal, tetterős királya, aki majd békét köt és rendbehoz mindent. Ferenc Józsefet soha nem láttam. Eperjesre nem jött a király soha. Egyáltalán, a mi életünkben már nem ment sehová a király. Mintha nem is ezen a földön élt volna. A monarchia népei verekedtek a háboruban, emberek milliói pusztultak el, Bártfáról csak nemrégen verték ki katonáink az oroszt, de Eperjesen is volt egy nap, mikor várták a muszka csapatokat. Aztán csodálatos dolgok történtek: a központi hatalmak az egész világgal verekedtek, s csapataik mindenütt ellenséges földön állottak, most is, a háboru harmadik évében is. Mit tudott minderről az öreg király? Olyan öreg volt már, mint az országut, mindent látott, mindent megélt, mindenkit elvesztett, akit szeretett. Halála pillanatában, az én nemzedékem számára, Ferenc József már misztikus jelenség volt, kissé mingyárt a Jó Isten után következett, hófehér pofaszakállal könyökölt a népek fölött és ruganyos léptekkel tünt el az örökkévalóságban.

De később megtudtam azt is, hogy ezen a napon, 1916 november 21-én, mikor Tóth Sándor professzor ur bejelentette a legendás öreg király halálát, megszünt időlegesen hatni és munkálni az az összetartó erő, amely együtt tartotta a monarchia népeit. Senki nem értette ezt akkoriban. Mit is tehetett még a monarchiáért az öreg király? Ferenc Józsefet tiszteltük, nagy emberi és uralkodói érdemeit elismertük, a nemzet kibékült vele, elfelejtette negyvennyolcat, el azt, hogy a bécsi Burgban, az uralkodó hálószobájában az ágy fölött és szemközt az ággyal két kép függött: az egyik a pillanatot ábrázolta, mikor a merénylő készül felrobbantani a Lánchidat, a másik a győri csatát, amint elesett magyar vitézek tetemén át lép az osztrák hadvezér lova... Mindent elfelejtettünk, mert a nemzet megbékült az öreg királlyal. Mindent elfelejtettünk, mert a béke, melyet a nemzet, a király, a boldog emlékü,

Jobboldali kép: az eperjesi gótikus főtemplom.

Barokkpalota Eperjesen.

tragikus királyné és Deák Ferenc kötöttek, igazi béke volt, az uralkodó tartotta szavát, megtartotta a magyar alkotmányra tett esküjét, tisztelte a törvényeket. De igazi kapcsot, igazi kötést éreztünk-e a nemzet és uralkodója között? . . . Mi, a fiatal nemzedék, bizonyosan nem. Titokban, ki nem mondottan, talán el sem gondoltan, az érzésvilág mélyén szunnyadt a vád, hogy a magyar nemzeti függetlenség teljesebb lehetett volna Ferenc József és a kiegyezés nélkül . . . Az elkövetkező évek keservesen megtanitottak arra, hogy ezt az elképzelést nem igazolta a történelem szelleme.

E napra, Ferenc József halála napjára, később, sokkal később eszméltünk csak. Ilyen nagy erő volt az öreg király? Egyesek azt mondják, tiz évvel korábban kellett volna meghalnia, s akkor nem következik be, mások, hogy tiz évvel később kellett volna örökre lehunyni szemét, s akkor elmarad a katasztrófa, a monarchia felbomlása. Szép mondás ez, elmélet. Ha tiz évvel korábban hal meg Ferenc József, talán megvalósitja magyarellenes terveit a szarajevói dráma áldozata, Ferenc Ferdinánd. S ha tuléli tiz évvel a kritikus pillanatot, a békekötést? . . . Nem valószinü, hogy a történelmi méretü schönbrunni aggastyán meg tudta volna állitani az idő tragikus sietséggel rohanó percmutatóját. De bizonyos, hogy még nyolcvanhat éves korában is, mikor már inkább csak jelkép volt, mint élő személy, ez a beteg, szomoru, nagyon öreg, magányos ember, aki már csak Kerzl-lel, orvosával beszélget, s szótlanul és lelkiismeretesen irja alá hajnaltól késő estig a monarchia aktáit, ez a magányos aggastyán még mindig összetartja népeit. A lázadó csehek számára még mindig ő az utolsó tekintély. A frontokon vérző központi hatalmak vetélkedő politikusai fölött még mindig ő mondja ki az utolsó szót, mely megfellebbezhetetlen. Látta-e, mi történik körülötte? Tudta-e, hogy ő a monarchia utolsó nagy uralkodója? Megérezte-e, hogy a nagy mű, melyet annyi vér, indulat, szándék, nagyszerü erő épitett, megingott és szétesik alkotó elemeire? Mit érezhetett ez a hallgatag és konokul lelkiismeretes ember a schönbrunni palotában, micsoda embertelen magány áradt el körülötte, magány, tele árnyakkal, a holtak árnyaival? Még nem irta meg iró ezt a magányt, e hallgatag éveket, Ferenc József utolsó éveit. De a történelem már feltárta az évek titkos tartalmát.

Az ember él és nagyon keveset tud csak az erőkről, melyek a korszakot áthatják. Emlékszem erre a napra: meghalt Ferenc József, érettségire és a háborura készültem, sétáltunk a sáros eperjesi utcákon pajtásaimmal és örültünk, hogy szünnap van. A szép házak homlokzatára kitüzték a gyászlobogót. Bécsben készültek a nagy temetésre. Mindez olyan messze volt, olyan felfoghatatlanul, embertelenül messze! De aztán elkövetkezett a nap, sokkal később, mikor megértettem, hogy az ezeréves történelmi Magyarország egyik titkos, nagy drámáját éltem meg e napon. A nemzet és a király később, sokkal később békültek csak meg igazán, nem hatvanhétben, sokkal később. Egy napon megtudtuk, mi volt Ferenc József igazi szerepe a magyar történelemben? Ez a szerep nem volt mindig hálás. Ez a szerep néha gyülöletes volt. Az aradi tizenhárom, a negyvennyolcas Magyarország letiprásának emléke örökké él a magyar lelkekben. De a nemzet és a király találkoztak később, félszázaddal a kiegyezés után, mikor az idő és a tragédia már feloldott mindent a közös értelemben, mikor a király már régen meghalt s az ezeréves nemzetet időlegesen feldarabolta egy gonosz és ostoba végzet. Egy napon megértettem, hogy 1916 november 21-én történt valami, s ezen a napon elszabadultak a furiák, a pimasz önkény és mohó ostobaság furiái a világban. Megértettem, hogy e napon valami személyes történt, mindannyiunk életében, a magyarok életében: ezen a napon csakugyan az ezeréves Magyarország királya halt meg. Az ember lassan érti meg az idő jeleit. S még sokkal lassabban tanul e jelekből. De egy napon megérti, lehajtja fejét, emlékezik, s csodálkozva látja, hogy kortársa volt valaminek, amiről azt hitte, hogy csak véletlen és átmenet. Most már tudom, hogy ez a nap a végzet volt.

Az ezeréves Magyarország (Pesti Hirlap) 1938 dec. 18.

EPERJESI ÁGNES

1964 -ben született Budapesten, ahol él és dolgozik.
1991 Diploma az Iparművészeti Főiskola Fotó-Tipográfia Szakán és a főiskola Mesterképző Intézetében.
1989 – 90 a Fiatalok Fotóművészeti Stúdiójának tagja.
1989 – 92 a Nappali Ház művészeti szerkesztője.
1991 -től az Egyesült Képek Egyesület tagja.
1991 óta tagja a Magyar Köztársaság Művészeti Alapjának, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének.
1991 -től dolgozik Várnagy Tiborral.
1992 -ben kapott Pécsi József ösztöndíjat.

EGYÉNI KIÁLLÍTÁSOK

1989 Hazatérés. Utca Galéria, Szombathely
1991 Idő-járás. Liget Galéria, Budapest
MI. Liget Galéria, Budapest
1992 Gyümölcsöző zöldségek. Mátra Örökmozgó, Budapest
Przeplatane zdjecia Tavate. Mala Galéria, Varsó
Magvas kiállítás. Stúdió Galéria, Budapest
Der Kern einer Ausstellung. Künstlerhaus, Hamburg
1993 Con spirito. Tűzoltó utca, Budapest
(Várnagy Tiborral és Andreas Oldörppel)
1994 Gallery by Night, Stúdió Galéria, Budapest
Sült képek és Mandala. Szegedi Ifjúsági Ház

CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSOK (VÁLOGATÁS)

1988 – 94 VI – IX. Esztergomi Fotóbiennálé. Vármúzeum, Esztergom
Fotogrammatika. Józsefvárosi Galéria, Budapest
1989 Junge Ungarische Fotografen. Galerie Pumpe, Berlin
Más-kép. Ernst Múzeum, Budapest
Fotó-model. Szombathelyi Képtár, Szombathely
1990 2nd International Photobiennial. Párizs
Photographie de l'Est Musée de l'Elysée. Lausanne
A Negyedik. Ernst Múzeum, Budapest
Schnelle Bilder-Aktuelle Fotokunst im Gesprach. Künstlerhaus, Bécs
Fotóarchív Centrum Sztuki Wspólczesnej, Varsó
1991 Fotóarchív II. Szombathelyi Képtár, Szombathely
New Spaces in Photography. Muzeum Architektury, Wroclaw
1992 Studió 92. Ernst Múzeum, Budapest
Analóg. Budapest Galéria Lajos Utcai Kiállítóterme,
Lady in enzian blau – Budapest/Bonn. Frauen Museum, Bonn
1993 Lady in enzian blau – Budapest/Bonn. Budapest Galéria, Budapest
1994 Csoportkép. Vigadó Galéria, Budapest
Bolt Galéria első kiállítása. Bolt Galéria, Budapest

1964 born in Budapest, where she lives and works.
1991 Graduated from the Academy of Applied Arts, Department of Phototypography.
1989 – 90 became the member of the Young Photographers' Studio.
1989 – 92 artistic editor of the "Nappali Ház".
1991 became the member of the Union of United Pictures and the Fund and Association of Hungarian Artists,
1991 Started to work with Tibor Várnagy.
1992 granted the Pécsi József Scholarship.

SOLO EXHIBITIONS

1989 Homecoming. Utca Gallery, Szombathely
1991 Time-passing. Liget Gallery, Budapest
We. Liget Gallery, Budapest
1992 Fruitful Greeneries. Mátra Cinema, Budapest
Przeplatane zdjecia Tavate. Mala Gallery, Warsaw
Pithy Exhibition. Studio Gallery, Budapest
Der Kern einer Ausstellung. Künstlerhaus, Hamburg,
1993 Con spirito. Tűzoltó utca Gallery, Budapest
(with Tibor Várnagy and Andreas Oldörp)
1994 Gallery by Night. Studio Gallery, Budapest
Fried Pictures and Mandala. Szeged Youth Centre,

GROUP EXHIBITIONS (SELECTION)

1988 – 94 6th – 9th Photo Biennial of Esztergom. Castle Museum, Esztergom
Photo-grammar. Józsefvárosi Gallery, Budapest
1989 Junge Ungarische Fotografen. Galerie Pumpe, Berlin
Other Picture. Ernst Museum, Budapest
Photo Model. Szombathely Picture Gallery, Szombathely
1990 2nd International Photo Biennial. Paris
Photographie de l'Est. Musée de l'Elysée, Lausanne
The Fourth. Ernst Museum, Budapest
Schnelle Bilder-Aktuelle Fotokunst im Gesprach. Künstlerhaus, Vienna
1991 Photo-archive II. Szombathely Picture Gallery, Szombathely
New Spaces in Photography. Museum of Architecture, Wroclaw
1992 Studio'92. Ernst Museum, Budapest
Analogue. Budapest Gallery, Lajos Street Gallery,
Lady in enzian blau – Budapest/Bonn. Frauen Museum, Bonn
1993 Lady in enzian blau – Budapest/Bonn. Budapest Gallery, Budapest
1994 Group Picture. Vigadó Gallery, Budapest
First Exhibition of the Bolt Gallery. Budapest

Energia Anchai

EPERJES, PLÉBÁNIATEMPLOM

Struhár, Alojz: Prinzipien des geometrischen Systems und der Konstruktion gotischer Masswerke

Ars 9-lo. 1975-1976, 259-328

PETROVÁ-PLESKOTOVÁ, ANNA:
BRATISLAVSKÍ VÝTVARNÍ UMĚLCI
A UMĚLECKÍ REMESELNÍCI 18.
STOROČIA
ABS 4. 1970, 1-2. DR

Egerjes

Szent Miklós

templom

MAGYAR MUVESZET

1928. 684 l

687 l. Egerszeg

MAGYAR MŰVÉSZET

Eperjés

Régi kollégium

MMEE közl

1913. 433. l

Képpel

Eperjés.

Felső magyarországi stílusban épült házai

XVI – XVII. sz.

M. MEE Közl

1913. 441. l

és köv. ll.

képekkel

Eperjes műemlékei

~~[illegible]~~ Szent Miklósról nevezett plébánia temploma mai alakgotikus jában a XV. sz. épült.

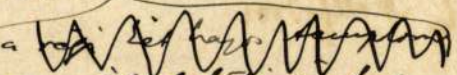

~~a [illegible]~~

1440.. ből való szárnyas oltárának ~~[illegible]~~ vészei a barok ~~[illegible]~~ fővltárba s a ~~[illegible]~~ szentélypadokban épitve máig fennaradtak. ~~A gör. kath. templom a XVIII. sz. A barokk [illegible] [illegible] van Eperjesnek~~ (a gör. kath. székesegyház. A gör. kath. székesegyház és a kálvária a barokk és rokokó épitészet becses emlékei. A főutcán szamos régi ház felsőmagyarországi renaissance stilusban.

L Mellfodros

Gyarapodás.

a, rizsporos, szemöldöke fekete, szeme
ingének gallérja lehajtott; nyakkendője
ésü dolmánya és fekete prémes bekecse, melyeknek
tán ez a szöveg olvashat: Sigismund

n.

5(7)

35

lékművek valóságos összepréselése, száműzi ezekről a helyekről azt, a mi nélkülözhetetlen hangulat-eleme a temetőnek: a nyugalmasságot. A temető-művészetnek Párisban van egy példátlanul grandiózus remeke, de nem a temető falai között. Ez: a Napoleon sírja az Invalidusok templomában.

Sokkal artisztikusabb és gazdagabbak is a híres olasz temetők: a milanói és főleg a genuai. Igaz, hogy a legnagyobb részét azoknak a monumentumoknak, a melyek ezeket a temetőket világhírüekké tették, a mai ember szeme, — a modern plasztika más kifejező törekvéseihez szoktatva — nem igen tudja minden kételkedés nélkül az igazi művészet megnyilatkozásainak vagy éppen remekeinek tekinteni, sokat érez bennük naivnak és a szinte féktelen páthosz óriási kereteihez képest kissé tartalmatlannak: de a világhír már megvan és az örök érdeklődés világosságában láthatóvá lesz, tehát megkapja a maga méltó részét nemcsak az, a mit legbuzgóbban mutogatnak, hanem az is, a mit mutogatás nélkül is érdemes észrevenni.

A ki már látta ezeket a világszerte híres temetőket, minden elfogultság nélkül megállapíthatja, hogy a budapesti kerepesi-úti temető teljes joggal sorakozhatnék melléjük az emlegetettségben és a világ érdeklődésében. Az utóbbi évtizedek folyamán ez a temető a pompás művészi alkotások egész tömegével gazdagodott. Olyanokkal, a melyekben a százezerek sőt milliók hálás, kegyelete teljesen magához méltó szóval szólal meg, de a mellett megmozgathatják az olyan ember lelkét is, a ki — idegenül állván e földön — bennük csak a művész munkáját nézheti. Budapest művészi kincseinek és nevezetességeinek egész márvány- és érczserege áll odakünt a temetőben, mindenképpen méltó és érdemes arra, hogy fölkeresse és megbámulja mindenki, a ki azért jön a városba, hogy szépségeit és értékeit megismerje. Még inkább azok, a kiknek nem kell vasúton vagy hajón ideutazniuk, mert villamoson vagy gyalog is elérhetik.

Mégse nézik meg soha, vagy legfölebb így halottak napján, a mikor a tömeg hullámzása éppenséggel nem teszi zavartalanná a szemlélődést és a mikor különben se a *temetőt* keressük, hanem megkeresünk egy sírt, vagy több sírt, nem arra gondolván, a mi bennünket körülvesz, hanem arra, vagy azokra, a kik — már nincsenek körülöttünk.

Propagandát vagy reklámot csinálni a temetőnek: ez nagyon furcsán és visszásan hangzik. A temetőt nem kell ajánlgatni, mert oda úgy is eljut elébb-utóbb egész bizonyosan mindenki.

Népszerűsíteni a temetőt: ez meg még furcsább mottó, ámbár vannak helyek, a hol ez a mottó valóság. *Luzernben* például az úgynevezett *új temető* látogatottság dolgában versenyezik a csodálatos Quai-promenaddal. Nem a művészi síremlékek miatt (ilyenek ebben a temetőben nem igen láthatók), hanem mint a város lakosságának legkedvesebb sétáló helye. A tóparton az idegenek hemzsegnek, a luzerniek közkertje és — gyermekeik játszótere a temető. Némely osztrák tartomány városaiban is a lakosságnak szembetünően népszerű sétálóhelye a temető. Főként Salzburgban, Tirolban és Felső-Ausztriában. Minden temető valóságos park: a düllők között vezető széles utak mentén mindenütt padok a csöndesen üldögélő emberek számára.

A KOLLEGIUM RÉGI ÉPÜLETE.

Nálunk Magyarországon az ilyen fajta temetőjárás nem igen szokásos. A mi városaink nem olyan zajosak, hogy a ki csöndet és nyugodalmat akar, a halottaktól keljen kölcsön kérnie. Nem is igen jut eszünkbe egyhamar más magyar város, a melynek a közönsége sétálóhelyül is fölkeresné a temetőt, mint — Nagykőrös. A nagykőrösiek büszkék — és pedig joggal büszkék — az ő szép, lombos temetőjükre, koronás öreg fáival, hosszú, egyenes, útjaival, gondozott, ápolt sírhalmaival.

Budapest is joggal lehetne büszke a kerepesi-úti temetőre, a melyet megillet a magyar pantheon elnevezés. Annyi nagy ember, a históriának, a tudománynak, a politikának, az irodalomnak annyi örökemlékezetű alakja, hőse, apostola és vértanúja a földjében, mint kevés helyén a világnak. A mi a sírok és a mauzoleumok mélyén van, mutatója a nemzeti géniusz, a mi koporsójukat és emlékűket őrzi, mutatója a nemzeti hála és kegyelet gazdagságának. Az egyik is, a másik is méltó arra, hogy mindig legyenek, a kik hozzá zarándokolnak. Hogy az emlékezés varázsával ihlesse meg a lelkeket az egyik, a művészet varázsával a másik.

Az olaszok állandó propagandát csinálnak a reprodukáló technika minden eszközével az ő híres temetőiknek, hogy aztán — üzletet is csináljanak belőlük. A temető kapujában belépődíjat kell fizetni és egész sereg ember él a síremlékek fotografiáinak és ezek albumos gyűjteményeinek árusításából. A pisai temető árkádos fala a szent földről hozott anyagból épült. Egy csomó élelmes bennszülött a kapu előtt mindenkinek kinál egy-egy darabka «hiteles» kőtörmeléket ebből a falból, a melyre pedig a *custode* éjjel-nappal úgy vigyáz, mintha gyémántból lenne. Különben, ha összehordanák mindazt a kődarabkát és törmeléket, a mit már így a hiszékenyebb idegenekre rásóztak, nem a kicsiny, alig néhány száz négyszögölnyi temetőt, de talán egész Pisa városát körül lehetne keríteni vele.

A mit mi kívánnánk csak az, hogy az emberek vegyék és vétessék észre egymással a szépnek és értékesnek azt a tömegét, a melyet kegyelet és művészet, áldozókészség és alkotóképesség az utolsó fél évszázad folyamán a budapesti temetőben fölhalmozott. A művészet a temető földjén, a koporsók fölött is él és ugyanannyi követelése van elismerésben és hatásban az életen, a mennyi elemét a maradandó szépnek belé tudta vinni kövébe és érczébe a talentum, mely megalkotta. Mert az élet mindig, mindenben, mindent és mindenütt saját magának alkot, annak, a mi megmarad belőle, ha azok földjére helyezi is művét, a kik elmúltak.

Szigma.

A KOLLEGIUMI FŐGIMNÁZIUM MOST FELAVATOTT ÚJ ÉPÜLETE.

A KOLLEGIUM MOSTANI ÉPÜLETE.

AZ EPERJESI KOLLEGIUMI FŐGIMNÁZIUM ÚJ ÉPÜLETÉNEK FELAVATÁSA. — Divald Károly felvételei.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A modern technika nagy alkotásai. Újabb időben közönségünk érdeklődése szinte váratlanul fordult az ismeretterjesztő irodalom iránt. Az az áramlat, a mely divatba hozta szélesebb körökben is az ismeretszerzést, a komolyabb dolgok iránt való érdeklődést, irányítja a keresletet az ismeretterjesztő olvasmányok felé. Legélénkebben a mai élet problémáit fejtegető tudományok s a természettudományok felé fordul ez az érdeklődés, a mely kissé készületlenül is találta irodalmunkat. Nem volt elég olvasnivaló az olvasni kivánók számára, különösen olyan olvasnivaló, a mely egyszerű, világos formában, laikusnak is érthetően és élvezhetően közölné az érdekes ismereteket. Ezt a hézagot igyekszik betölteni a Franklin-Társulat két év előtt megindult új vállalata, mely első két kötetében a ma leginkább aktuális új találmányokat és a kezdetleges fejlődési fokon álló népek életét ismertette, legújabb kötetében pedig *A modern technika nagy alkotásai* címmel a közlekedésnek, a természeti erők kihasználásának azokat az újabb nagyszerű vívmányait ismerteti, a melyek a legnagyobb hatással voltak az emberiség életének átalakítására és a legpregnánsabban adják meg az utolsó két-három emberöltő törekvéseinek jellemét. A Niagara zuhatag ipari felhasználása, az újabban épült nagy hidak és alagutak, a nagyvárosok vizvezetékei, az óriás hadihajók, a Nilus áradásainak szabályozása stb., mind új dolgok, melyek minden időkben karakterisztikus emlékjelei lesznek korunk törekvéseinek s fölkeltik a teljesen laikus ember bámulatát is. A könyvből mindenki megismerheti és megértheti ezeket a nagyszerű alkotásokat: minden úgy van benne elmondva, hogy a teljesen technikai műveltség nélküli átlagos művelt ember is zavartalanul élvezheti. A könyv angol szerzője, *Williams Archibald* a szakértő és a jó előadó egy emberben ritkán feltalálható erényeit egyesíti magában s ebben igen jó tolmácsra talált az átdolgozóban, *Péter* Jenőben, a ki kellő érvényre juttatta a tárgy körébe vágó magyar vonatkozásokat is, úgy hogy az olvasó magyar szempontból fölfogott, az ő érdeklődéseihez szabott könyvet kap a kezébe. Sok szemléletes kép is kiséri a szöveget s így a könyv minden esetre erős tényezője lesz a technikai ismeretek elterjesztésének.

Hatályos magyar törvények gyűjteménye. Ezzel a címmel nagyszabású új törvénykiadvány jelent meg Márkus Dezső, a kiváló jogtudományi iró szerkesztésében. Hat kötetben fogja adni az összes még ma is érvényben levő törvényeket, melyeket a magyar királyság megalapításától, 1000-től fogva a mai napig hozott a törvényhozás. Ennek a kiadványnak minden jogkeresőre való fontossága nyilvánvaló. Eddigi törvénygyűjteményeinkben együtt voltak a ma is hatályban levő törvények a rég elavultakkal, történeti emlékké váltakkal, úgy hogy csak hosszas keresés, sokszor valóságos fáradságos kutatás által lehetett megállapítani, érvényben van-e valamely törvény vagy annak valamely rendelkezése, vagy nincs. Ezt a munkát elvégezte a közönség helyett az új törvénytár szerkesztője, úgy hogy mindenki mindjárt megtalálja benne az épen adott esetre alkalmazható érvényes törvényt. Ezt a keresést nagyon megkönnyíti a tárgymutató, mely szakok szerint is feldolgozza az összes törvényeket. A nagy munka hat kötetben fog megjelenni, egyelőre két kötet jelent meg belőle. Kiállítása teljes olyan, mint a nagy millinneumi Corpus Juris-é, a mely ott van minden jogászember könyvespolczán. Igen jó, gondos nyomás, szép, finom papir, tartós és izléses kötés teszi a köteteket szemnek is tetszőkké.

Mikszáth Kálmánról már egész kis irodalom keletkezett. Most *Gyöngyösy* László adott ki róla egy kis könyvet. Nem szoros értelemben vett életrajzi munka, inkább apró följegyzések az elhúnyt író saját előadása alapján. Gyöngyösy valamikor egy szerkesztőségben dolgozott Mikszáthtal, szorosabb érintkezésbe jutott vele s gyakran hallgatta anekdotázó elbeszéléseit a saját életéből. Ezeket még annak idején följegyezte s most ezekből a följegyzésekből állította össze könyvét. Az egész könyv tehát Mikszáth életéből vett anekdotikus esetek gyüjteménye. Az anekdoták körül sok általánosan ismeretes, de van több eddig ismeretlen is, melyek új vonásokat fűznek Mikszáth élete képéhez.

Az «Olcsó könyvtár» legújabb sorozatának érdekessége *Görgey* Artúr tábornok *Gazdátlan levelei.* Levelek formájába foglalt polemikus irat ez, melyet szerzője a 60-as években adott ki, válaszul az ellene megjelent támadásokra. 1852, magyarúl most kiadott emlékiratának megjelenése óta ez volt az egyetlen felszólalása a maga védelmére s innen a levelek vitázó hangja. Görgei ebben az iratában is kiváló, éles dialektikájú irónak bizonyúl, fejtegetéseivel ma is le tudja kötni figyelmünket s a füzet mostani kiadása, hozzákapcsolódva e nagy emlékirati mű megjelenéséhez, ennek igen érdekes kiegészítője. A vállalat ugyanez új sorozatában jelent meg *Az én életem meséje* címmel a világhirű dán meseiró, *Andersen* önéletrajzának ifjúságára vonatkozó része, egy érdekes élet érdekes formájú előadása. Az emlékiratot *Szeberényi* Lajos Zsigmond fordította le.

A «Jó Pajtás», *Sebők* Zsigmond és *Benedek* Elek képes heti gyermeklapja legújabb számába *Benedek* Elek verset irt, *Rákosi* Viktor elbeszéli, hogy üdvözölték díszpolgárrá választásakor a hajdunánási gyerekek, *Szemere* György érdekes történetet mond el, *Dörmögő Dömötör* bajnokságának történetét folytatja *Sebők* Zsigmond, *Kaszap* Rózsika a halottak napjáról szól, *Moldován* Béla ügyes képet rajzolt. Folytatódik ebben a számban is a *kis diákok levelei* rovat, valamint *Benedek* Elek regénye. *Zsiga bácsi* mulatságos mesét mond a szultán tevéiről. A rejtvények, szerkesztői üzenetek egészítik ki e szám tartalmát. A «*Jó Pajtás*»-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyedévre 2 korona 50 fillér, félévre 5 korona, egész évre 10 korona, egyes szám ára 20 fill. Mutatványszámot kivánatra ingyen küld a kiadóhivatal. (IV. ker., Egyetem-utcza 4.)

Új könyvek.

A modern technika nagy alkotásai. Irta *Williams Archibald.* Magyarra átdolgozta *Péter* Jenő. Budapest, Franklin-Társulat; ára 8 korona.

A hatályos magyar törvények gyűjteménye. (Magyar Törvénytár.) Szerkesztette dr. Márkus Dezső. Budapest, Fraklin-Társulat. A hat kötet ára 150 korona.

Mikszáth Kálmán. Irta *Gyöngyösy* László. Budapest, Franklin-Társulat; ára 2·40 korona.

Gazdátlan levelek. Irta *Görgei* Artúr. Budapest, Franklin-Társulat (Olcsó könyvtár); ára 40 fillér.

Az én életem meséje. Irta *Andersen* Keresztély. Fordította *Szeberényi* Lajos Zs. Budapest, Franklin-Társulat (Olcsó könyvtár); ára 60 fillér.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Merger György volt 48-as honvéd, Paripás községben. — Kiss András volt 48-as huszárközvitéz, később gazdálkodó, 86 éves korában Tárkányban. — Kisunyomi Korchmáros Gáspár nyug. királyi táblai biró, 48 éves korában Kőszegen. — Várnay Dezső dr., ügyvéd, Temes vármegye tb. alügyésze, szolgálatonkívüli tüzérhadnagy, 31 éves korában Budapesten. — Hliniti Neuberger Márton nagybirtokos,

Svájczi selyem a legjobb!

Kérjen fekete, fehér vagy szines ujdonságainkból **mintakat: duchesse, voile, satin souple, taffetas, crêpe de chine, colienne, côtelé, mousseline** 120 cm. széles, méterenként 1·20 K-tól kezdve. Ruháknak, bluzoknak stb.-nek való **bársony** és **peluche**, ugyszintén **himzett bluzok**, valamint batiszt- pamut- vászon- és selyemruhák. Mi csakis garantáltan erős selyemszöveteket adunk el **vám- és portómentesen közvetlen magánvevőknek.**

SCHWEIZER & Co., LUZERN U 23 (Svájc.)

Selyemkivitel. Királyi udvari szállítók.

Csecsemők ruházata

már jóval annak születése előtt képezi a fiatsl anya tanulmánytárgyát. Sokkal fontosabb azonban a gyermeknek adandó táplálékot tanulmányozni, ha azt maga nem táplálhatja. Alapos táplálékot nyujt ez esetben «Kufeke» mert az az anyatejben levő tápanyagot kellő mértékben tartalmazza. Tejjel vegyitve a gyermek szivesen veszi; könnyen emészthető, jól álható és igy alapja a sikeres fejlődésnek.

RIDIKÜL-t

és egyéb finom bőrárut legelőnyösebben vásárolhat a készitőnél

CSÁNGÓ-nál

Budapest, IV., Muzeum-körut 5.

TELEFON: 67—00.

Olcsó szabott árak. Grand Prix aranyérem Páris.

A CZIM FONTOS!

Oly hölgy

a ki az egészséges bőrápolásra súlyt fektet, szeplőt eltüntetni, gyöngéden puha bőrt, valamint fehér arczbőrt elérni óhajt, kizárólag a

vesszőparipa-liliomtejszappant

használja. — Egyedüli gyártó:

Bergmann & Co. Tetschen a. E.

Darabja 80 fillérért minden gyógyszertárban, drogériában és illatszerkereskedésben stb. kapható.

Ha fáj a lába

viseljen szabadalmazott LAUFER-féle

ludtalp-füzőt

Egyedüli készitő: **Székely és Tsa**

BUDAPEST, Muzeum-körut 9.

Kérjen ismertetőt.

Divatos kézimunkák és a hozzávaló anyagok a legmodernebb kivitelben olcsó árakban beszerezhetők ::

WIEG TESTVÉREK-nél

Budapest, V., Deák Ferencz-utcza 16. szám.

Előnyomda és műrajzterem. :: Választékárut szivesen küldünk.

Meinl-féle

uj termésü tea

Meinl Gyula

Kávébehozatali r. t.

Budapest

Dandár u. 15.

ÓRÁK, ÉKSZEREK

ezüstnemüek, china-ezüst disztárgyak

kizárólag legfinomabb minőségben gyári áron beszerezhetők.

Legujabb angol rendszerü

részletfizetési

módozatok mellett is.

REICH MÓR és FIA

ékszerkészitők és órások

SZEGED 8.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Rantz (Gál) Liane (Alszeghy Irma.) I. felvonás végjelenete.
Rantz Lianehoz: Higyj nekem! Ég veled, viszontlátásra!

Maurice (Odry) és Nelly (Várady Aranka.)
Nelly Mauricehoz: Van magában valami lenyügöző varázs.

Liane (Alszeghy I.), Rantz (Gál), Dédé (Rajnai), Gabi (Kelemen M.), Loredan (Hajdu). Dédé a társasághoz: Frakkban van! — Rantz belép: Nem! smokingban.

HENRY BATAILLE «A SZERELEM GYERMEKE» CZÍMŰ SZINMŰVE A NEMZETI SZINHÁZBAN. — Jelfy Gyula fölvételei.

seau, — mily tiszta az ég és mily csendes az egész természet. Ezt a helyet akarom én élvezni utolsó lehelletemig. Hadd utazzam el békében!

Sokat beszélgetett aztán a túlvilági életről.

— Ennek a reménye volt az én kényelmem és megnyugvásom, — mondotta, — minden szomorúságomban, — ez az örömem utolsó pillanataimban!

Egy újabb roham után megszünt élni. Lelke visszatért az általa annyira bálványozott mindenség alkotójához. A leghatározottabban ki van zárva azonban, hogy méreg oltotta volna ki életét. Az öngyilkosságra vonatkozó téves nézetek erősödéséhez és elterjedéséhez nagyban hozzájárult az a körülmény, hogy akkortájt úgy Francziaországban, mint a külföldi sajtóban is különféle irások jelentek meg Rousseau emlékiratainak állitólagos előszavai gyanánt, melyek öngyilkossági hajlamaira engedtek volna következtetni, a melyek azonban közönséges misztifikációnál nem voltak egyebek.

Zsoldos Benő.

BARNA IZIDOR

1860—1911.

Az ujságirót csak munkájából ismeri a közönség, a maga személyével többnyire rejtve marad, elfátyolozza a névtelenség s ha napvilágra jut is a neve, elfelejtetik új napok új eseményei. A pillanat embere ő, — az a közvetítő készülék, mely elvezeti a pillanat eseményeit a tőlük távol élők sokaságához. A legtöbb ujságolvasó észre sem veszi azt, a ki tudomására juttatja a nap eseményeit: az egyes ujságiró elvegyül a lapban, egyénisége összeolvad társainak egyéniségével s ez a sok egyéniség együtt adja meg a lapnak magának az egyéniségét, úgy hogy az olvasó csak a lapot nézi, mint egységet s nem gondol arra a sok különálló külön egyéniségű emberre, a kiből ez az egység összetevődik.

Így lehet, hogy mikor most az emberek *Barna* Izidor halála hirét olvasták, sokan bizonyos meglepetéssel vették észre, hogy évek óta állandó szellemi összeköttetésben voltak egy emberrel, a kinek talán a létezését is alig tudták. Éveken át olvasták névtelen czikkeit, tudosításait, melyek iskolát csináltak a magyar sajtó fejlődésében, de sohasem gondoltak arra az emberre, a ki mindezt irta, felkutatta, kinyomozta, elébük tálalta, csak az újságlapot látták, a mely elfödte előlük az ujságirót.

Barna Izidor tagadhatatlanul egyike volt a legkiválóbb magyar ujságíróknak. Abban a fejlődési korban lépett bele ebbe a mesterségbe, a mikor a magyar sajtó kezdett kilábolni régi primitiv állapotából: a mind sokszerűbben fejlődő magyar élet mind gazdagabban dobálta a megirnivalót, a modern hirszolgálati és nyomdai technika megadta az eszközöket, az olvasóközönség körének roppant kitágulása az anyagi lehetőségeket. Ekkor alakult ki igazában a régi «ujdondász» helyébe, a ki a szerkesztőségbe készen kapott értesülések többékevésbbé elmés kommentálója volt, egy új tipus: a riporter, a ki nem várja meg, a mig a hír magától eljut a szerkesztőségbe, hanem utána megy, elcsípi futtában, kinyomozza részleteit, föllebbenti homályosságait, versenyt kutat a rendőrséggel, reggelre pontosan, részletesen elébe tálalja a nyájas olvasónak a történteket. Fürgeség, leleményesség, energia, megfigyelőképesség, emberek és viszonyok ismerete adják a jó riporter tulajdonságait. Barna Izidor az első ilyen valódi riporterek egyike volt, a maga nemzedékében a legkitünőbb s egy dologban ma is párját ritkító: igen jól, frissen, élénken, olvasójával folytonos kontaktust tartva tudott irni. Egy-egy nevezetesebb riportja a megirás művészetével is élvezetes olvasmány volt. Érezni lehetett rajta, hogy mint költő lépett fiatal korában az irodalomba, kedves lirai versekkel. Később liráját is riportjaiba tette bele a nélkül, hogy beleesett volna a rosz riporterek émelygős érzelmességébe. A nyolczvanas évek elején az *Egyetértés*-nél kezdte pályáját, később belépett a *Budapesti Hirlap* kötelékébe s leszámitva néhány évet, a míg a *Pesti Napló* szerkesztője volt, ennek a szerkesztőségnek a kötelékében maradt haláláig. Mikor 1896-ban megindult az *Esti*

BARNA IZIDOR.

Ujság, ő lett a felelős szerkesztője. Mint szerkesztő is kitünően bevált: élénk érzéke a közönség kivánalmai iránt, a feldolgozandó anyag megválogatása, a munkatársak képességeinek kellő felhasználása által kedveltté tette kis lapját. Ezzel is új tipust honosított meg a magyar sajtóban: a kolportázs útján terjesztett boulevard-lapot, a mely ma már annyira jellemző eleme sajtó-életünknek.

Családja, barátai, munkatársai a szeretetreméltó, derék, vidám embert is gyászolják benne. Úgyszólván utolsó pillanatáig dolgozott. Estére elvégezte dolgát a szerkesztőségben, hazament családja körébe — és meghalt. Halála is igazi ujságíróhoz illő volt.

AZ EPERJESI EV. KOLLÉGIUM ÜNNEPE.

Október 19-én avatták fel az eperjesi evangelikus kollégiumi főgimnázium új épületét, a melyet a kormány támogatásával emeltek. A négy intézet (theológia, jogakadémia, főgimnázium és tanitóképző) közül a főgimnázium a kollégiumnak legrégibb, fundamentális iskolája. Mikor 1531-ben evangelikus vallásra tért Eperjes, evangelikussá lett a városi iskola is, a melyet a külföldi egyetemeken járt tanárok még a XVI. század folyamán gimnáziummá fejlesztettek. 1550-ben Tordai Gelei Zsigmond, a kiváló magyar humanista, lett az iskola rektora, a kit Melanchton ajánlott az eperjesieknek. 1594-ben pedig a híres humanista költőt, Bocatius Jánost választották az iskola igazgatójává, a kit Rudolf király «borostyánkoszorús költő»-jévé emelt.

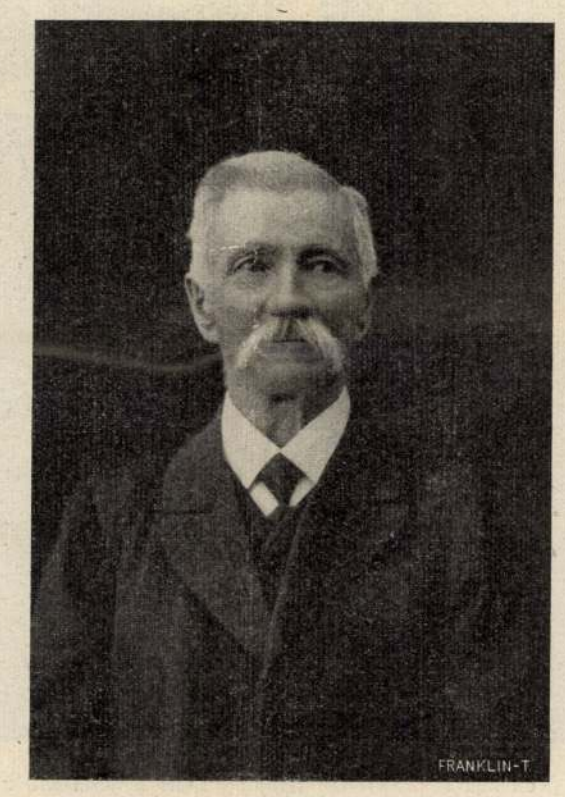

Péter Károly szörcsei ref. lelkész, ki most ünnepelte félszázados papi és negyedszázados esperesi jubileumát.

Ily kiváló férfiak csak növelték az iskola tekintélyét. A XVII. század közepén már az iskola neve lyceum és oly mértékben tanitották benne a filozófiát és a theológiát, hogy azt az ifjút, a ki a felsőbb osztályokat jó eredménynyel végezte, az iskolából egyenesen papnak, vagy iskolaigazgatónak vitték.

A tanuló ifjúság számának emelkedése szükségessé tette az intézet fejlesztését; a felsőmagyarországi protestáns rendek buzgó áldozatkészsége megteremtette a kollégiumot és épületét 1667 október 18-án avatták fel. Tíz osztályt állitottak és már az első tanév végén megtartott vizsgálatok a tanítás sikeréről tanuskodtak. A magyar nyelv tanítására nagy gondot fordítottak, úgy hogy a tanítási rend értelmében több osztály tanítójának született magyarnak kellett lennie. Az iskolában gróf Thököly Imre mellett több főnemes ifjú, kiváló nemesi családoknak és városi polgároknak gyermekei tanultak; rajtuk kívül szép számmal voltak még lengyel nemes ifjak, a kiket nemcsak a felvidéki magyar nemes családokkal való baráti viszony, hanem a kollégium jó hírneve is vonzott Eperjesre.

A kollégiumra azonban nehéz idők következtek. I. Lipót tanácsosainak keze elért Eperjesre is és 1673 márczius 8-án gróf Volkra császári tábornok erőszakkal elvette a protestánsoktól templomaikat és iskolájukat. A kollégium ekkor a jezsuiták kezébe került és az evangelikus tanárok tanítványaikkal együtt menekültek a városból. Thököly adta vissza az iskolát az evangelikusoknak 1682-ben, a mikor Eperjest elfoglalta. Ugyanezen év októberében Ladiver Illés igazgató drámai előadást rendezett, hogy kifejezze az ifjúság hálaját a nemeslelkű pártfogó iránt és tiszteletére «Collegium Thökölyanum»-nak nevezte el az iskolát.

Mikor Thököly szerencsecsillaga lehanyatlott, 1687-ben az iskola ismét a jezsuiták kezébe került. Tizennyolcz évig iskola és templom nélkül voltak az evangelikusok. 1705 január 2-án Rákóczi rendeletére visszakapták a kollégiumot; Rezik János igazgatása alatt meg is indult a tanítás, de nem sokáig élvezhették a békét, mert Rákóczi szabadságharczának leverése után, 1711 szeptember 30-án a királyi megbizottak ismét a jezsuitáknak adták át a kollégiumot.

Most következett a száműzetés hosszú ideje. Kicsiny, külvárosi iskolában folyt a tanítás és a tanárokat igazán csak hitbuzgóságuk és hivatásuk szeretete késztethette arra, hogy a nehéz időkben még az iskola fejlesztésére is gondoljanak. II. József alatt köszöntöttek be a jobb napok. Mikor a császár eltörölte a jezsuiták rendjét és eladatta ingatlanaikat, megengedte 1784-ben az evangelikusoknak, hogy a kollégiumot és a vele kapcsolatos templomot az árverésen 6000 forintért megvehessék.

A visszaszerzett kollégiumban újból megindult a tanítás. A mult század huszas éveiben alakult a Magyar Társaság, a hol több érdemes költő (Vachott Sándor, Kerényi Frigyes, Sárosy Gyula, Szemere Miklós és Szakál Lajos) nyert kedvet a költészet művelésére. Az alkotmányos korszak a kollégiumban is virágzó életet teremtett. Ebben a korszakban a sok jeles tanár közül különösen Vandrák András, Hazslinszky Frigyes és Vécsey Tamás rektorok szereztek országos hírnevet.

A mai kollégium is híven ápolja a régi nemes hagyományokat. Erről tett bizonyságot az a szép ünnep, a melyet a főgimnázium új épületének felavatása alkalmával rendeztek. Az ifjúsági énekkar a Hymnust énekelte Borsody Károly tanár vezetésével. Tahy József koll. felügyelő, Sáros vármegye alispánja, megnyitó beszédében a régi hagyományok megbecsülését hangsúlyozta. Geduly Henrik püspök a kollégium jelentőségét méltatta és buzgó imában megáldotta az új épületet. Gömöry János igazgató ünnepi beszédében visszapillantott az intézet multjára. Schöpflin Géza tanárnak erre az alkalomra irt «Avató ének»-ét Vörös Sándor tanár szavalta. A különböző hatóságok, testületek, iskolák üdvözlésére Korbély Géza lelkész, a kollégium egyházi elnöke válaszolt.

Vörös Sándor.

38. szám.

Vasárnapi Ujság

Negyedik evi folyam.

Pest, september 20-án 1857.

A „Vasarnapi Ujság“ hetenként egyszer egy nagy negyedrétü iven jelenik meg. — **Előfizetési dij** julius—decemberig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton a „**Politikai Ujdonsagokkal**“ együtt **csupan csak 3ft. pp.** Az előfizetési dij a „Vasárnapi Ujság“ kiadó-hivatalához (egyetem-utcza 4. sz.) bérmentve utasitandó

Az eperjesi kollegium.

Egyike Magyarország lerégibb s legnevezetesebb tanintézeteinek; története épenolly változatos, mint tanulságos. A közszellemnek, áldozatkészségnek nagyszerü emlékjele az hazánkban.

E tanintézet, mellynek rajzát lapunk mai számában közöljük, régi idök óta evang. kerületi kollegium név alatt ismeretes. A nevezetes épületről, Eperjes város egyik födiszéről, gyakran hallani s olvashatni azon állitást, hogy a jezsuiták alapitották s azok tulajdona volt. Mennyi igaz e dologban s mennyi a tévedés : érdekes lesz megtudni mindenkinek. Hiteles kutforrásokból meritett adatok után adjuk elö mind az épület eredetét, mind azt, hogy a hozzá kötött tulajdonjog kit illet.

Az eperjesi kollegium története az evang. egyház üldözési korszakának teszi egy részét. 1600 körül az eperjesi evangelikusok iskolája már szép virágzásnak indult; derék tanárainak hire annyira elterjedt, hogy a tantermek nem valának többé elégségesek a tanulók befogadására. E szükség érzete arra birta az egyház hiveit, hogy necsak az iskolaépület nagyobbitásáról, hanem általánosan a tantervnek is ollyatén szervezetéről gondolkodjanak, melly Felső-Magyarország evang. ifjainak bö alkalmat nyujtson a felsöbb tudományok hallgatására, hogy onnan mind a politikai, mind az egyházi pályára teljesen elkészülten léphessenek ki.

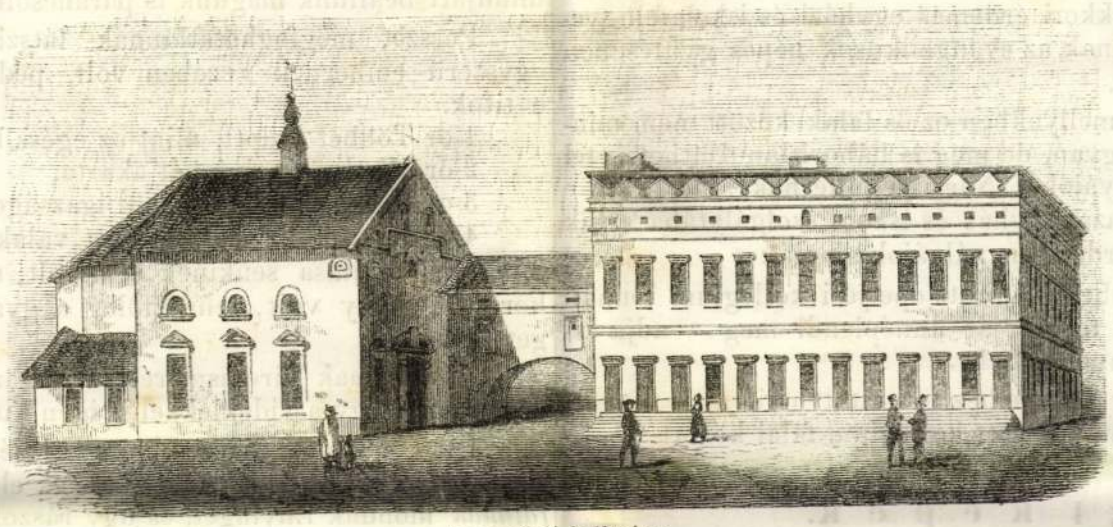

Az eperjesi kollegium.

Ezen, mind a közhazára, mind különösen az evang. egyház gyarapodására igen jótékony eszme különösen két férfiunak köszönheté keletkezését. Az egyik Bayer János volt, a már akkor fennállott eperjesi gymnasium igazgatótanára, a másik Sartorius János, az eperjesi evang. község lelkésze (archi-diaconusa). Ezen eszmeért lelkesedtek velök egy időben Weber János, Eperjes tudós városbirája, *) és mussai Wittniedy István gazdag földbirtokos. A korszerü eszme mindenütt élénk viszhangra talált s nem sokára számos gyülésnek és tanácskozásnak képezé tárgyát Felső-Magyarország evang. rendei körében Illy nyilvános közgyülések tartattak aug. 11 és 20-án Eperjesen, nov. 18-án Kassán 1665 évben. Itt határoztatott el az inditványozott nagy kiterjedésü tudományos intézet megalapitása, itt jelöltetett ki legalkalmasb helyül Eperjes városa, innen küldettek ki bizalommal felruházott férfiak nemcsak Magyar- és Erdélyországba, hanem a távol külföldre is, hogy a hitrokonoknál a nemes közczélra adakozásokat gyüjtsenek.

Az áldozatkészség, melylyel a kiküldött férfiakat fogadták, mindenütt olly buzgó vala, hogy már a következett 1666 évben apr. 6-án a lapunk mai számában lerajzolt épület alapköve letétethetett, *) s az 1667. év még le sem telt, s már nem csupán a nagyszerü épület volt készen, hanem a 10 osztályból állott Athenaeumnak uj szervezete is életbe léphetett (ezen czim alatt : Collegium Statuum Hungaricorum Superioris Hungariae), 13 tanár megválasztatot; **) Magdeburgból a hires Pomarius Sámuel igazgatónak meghivatott, 12 felügyelő kineveztetett (ezek közt 6 vidéki nemes és 6 polgári férfiu az eperjesi polgárság köréből), az uj épület felavatási ünnepélye 1667 oct. 18-án a patronatus fényes gyülésében megületett s nem sokára a nyilvános oktatás is, nagyszámu tanulni vágyó ifjuság jelenlétében megkezdethetett.

E tények eléggé felvilágositathatnak mindenkit az eperjesi kollegium eredetéről s a hozzá kötött tulajdonjogi igényekről. Röviden meg kell még érintenünk e közrészvét utján alakult tanintézet további sorsának fö pontjait. — A magyarhoni protestansoknak 1671-ben megkezdetett üldözése az eperjesi kollegiumra nézve sem mult el vihar nélkül. Már 1672. julius 9-én, a kassai kamara egy rendelete azt parancsolá, hogy a kollegium a jezsuita szerzetnek adassék által. September hónap-

*) Weber Jánosra, ki eredetileg orvos és gyógyszerész vala, s az első vidéki felügyelöre, Semsey Ferenczre, Sárosmegye első alispánjára bizták az evang. rendek, az alapkö letétele után az épités vezetését s a pénzek kezelését.

*) Összesen mintegy 70,000 ft. gyült be. Ehhez járultak : Witniedy István 6000 ft. Lipóczi Ketzer András 1000, Ketzer Menyhért 1000, Dessewfy Ferencz 1000, gr. Rhédey Ferencz 508 ft, az eperjesi kereskedök testülete 1000 ft, sok eperjesi polgár 200 ftjával, az ottani czéhek stb. Magyarország és Erdély egyéb részeiben 30,000 ft. gyüjtetett. Egy Tárkányiféle alapitváyy 9000 ftról szól. E számok valóban megható bizonyitványai az akkori áldozatkész köz szellemnek. XI Károly svéd király is tetemes összeget küldött.

**) Érdekes lesz az első tanárok neveit és szakaikat ismernünk. Ezek valának, 1) Pomarius Sámuel örökös igazgató (rector perpetuus) és theologia tanára, 2) Pongrátz Mihály és 3) Zabán Izsák, philosophia, történelem és jogtan t. 4) Ladiver Illés, logika t. 5) Lázy Ádám, rhetorika t. 6) Michaelis Pál, poetika t. 7) Schnatzinger János, syntaxis t. 8) Szántó András grammatika t. 9) Sárosy Márton és 10) Jankovits János, principia t. 11) Simonides János, 12) Hadik Miklós és 13) Szép János az elemi osztályok tanárai

Eperjési Kollégium

ban megujult a parancsolat, s 1673. martius 10-kén az evangelikusok amaz iskolaépülete Szegedi Lénárd egri püspök által, kit Wolkra tábornok katonai segélylyel támogatott, elfoglaltatott. A jezsuiták azonban csak 1676-ban költöztek bele s birtokában maradtak 1682. Ez utóbbi évben aug. 18-án tartá Tököly Imre győzelmes bevonulását Eperjes városába, s az elfoglalt tulajdon visszaadását parancsolá meg.

De az 1673-ban számüzött tanárok közül alig hivatott vissza egynehány, alig nyerte vissza a nagy számu ifjuság előbbeni tantermeit nehány évre : Tököly seregeinek nehány érzékeny balesete folytán az üldözés ujra kezdődött s gróf Csáky István cs. biztos 1687 jan. 7-én az eperjesi evangelikusoktól ismét elvette templomaikat s iskolájokat. 1705-ben, a Rákóczy Ferencz befolyása mellett Szécsényben létrejött s katholikusok és protestánsok között kötött barátságos egyezkedés következtében, ismét visszanyerték ugyan azokat : azonban Eleonóra özvegy császárné két udv. rendelete folytán (1711. junius 25. és december 30-áról — az egyik Wirmond altábornayhoz, a másik gróf Pálfy János sárosmegyei főispánhoz levén intézve) ismét kénytelenek voltak mind a kollegiumot, mind egyik templomukat a jezsuitáknak átengedni, kik is e birtokban maradtak ezentul mindaddig, mig a jezsuitarend XIV. Kelemen római pápa által 1773. julius 21-én eltöröltetett.

Midőn ezen eltörlés következtében Mária Terézia császárnő a jezsuiták összes, vagyonát az állam részére elfoglalni parancsolta, akkor az eperjesi kollegium is az állam tulajdonává ment által, s teljes 10 évig üresen s használatlanul állottak falai.

Végre 1783-ban május 24-kén az iskolai- és egyházi épületeket azon sors érte, hogy nyilvános árverés utján a kir. kincstár javára eladatni rendeltettek. Ezen árverés utján nyerte vissza ősi vagyonát az eperjesi helybeli és a tiszai egyházkerületbeli patronatus — mert ez lett a nevezett épületek vevője. Voltak, kik ezt is sokáig ellenezték, de II. József császár felvilágosodottabb szellemén megtört végre ellenszegülésök. Egy 1784. jun. 25-kén kelt császári rendelet s a m. helytartótanács u. a. év nov. 15-én kelt intézménye ugyanis megerősité a vételt s az illető épületek átruházását a legtöbbet igért protestans felekre megparancsolá. A vételár, mellynek $^2/_3$ részét az evang. nemesség vállalta el, a kassai cs. harminczad hivatalnál azonnal lefizettetett s 1784 nov. 25-én mind a templom, mind a kollegium az eperjesi városi tanács által, a kulcsok átadása mellett, az akkori érdemes egyházi és iskolafelügyelőnek Topertzer Zsigmondnak az evangelikusok népes gyülésében ünnepélyesen át is adatott.

Azóta 72 év folyt el, mellyekben ez ős falak között nem minden viszontagság nélkül ugyan, de még is háboritlanul üthették fel a szelid Muzsák áldott tanyájokat. Nagy azon férfiak száma, kik e falak közül léptek ki a haza, egyház és iskola szolgálatába s kik itt vetették meg későbbi érdemdus pályájok alapját.

10 év mulva az 1667-ben alapitott eperjesi kollegium fennállásának második évszázadi fordulóját ünneplendi meg — adja Isten, a legkedvezőbb viszonyok közt!

Jelenleg az ujabb kor igényeihez idomitott nyilvános főgymnasium virágzik a sok vihart kiállott kollegium falai között.

Régi képek.

Irta VAS GEREBEN.

(Vége.)

Jött a másik, Köntös a hosszu köszöntést természetesen elhagyatván, azt mondja a siránkozó asszonynak :

‚Mi bajod, az urad vert meg?‘

„Nem bántott az engem egy ujjal is nemzetes biró uram; hanem most jött meg az uram *„hosszu fuvarból,“* Veszprémen fölül az a jó igyekezetü lovunk, biró uram is ismerte, megszakadt szegény pára, az rikatott meg engem, hol veszünk mi másikat ebben a drága időben.“ Mondja az asszony iszonyu jajgatás között.

‚Na, csak ne ordits, lassabban is meghallja az Uristen, — ha nem hazudtál, van-e bizonyságod?‘

„Hogy ne volna, biró uram, hisz a János hajdu is a mi kocsinkon ült, az is megbizonyitja, hogy az igyekezet ölte meg szegény párát, mikor a hegynek fölfelé dolgozott.“

‚Akkor hát bizvást hadd el az orditást; most még azt gondolják, hogy én nyakgattalak meg, holnap jer ide, megmondom, hogy meghallgatta-e az Isten, hogy olly nagyon orditottál. Elmehetsz.‘

Ezután pedig a sarokból elökereste pálczáját, hóna alá csapta, lement a tiszttartóhoz, utközben János hajdut is kikérdezte, és meggyőződvén az igazságról, könyörgött a tiszttartónak, hogy a tisztség eszközöljön ki kárpotlást a megkárosodottnak.

Másnap már fölment a levél a herczeghez, s a második hétben itt volt a rendelet a teljes kárpótlásra.

Ekkor már a gazdát rendelte be.

‚Hallod-e? mennyit ért az a ló?‘

„Nem adnám ma sem száznyolczvan bankó forintért, ha élne.“

‚Itt van, kétszáz forint, . . . ő kegyelmes herczegsége küldi; hanem ezt ugy adom ám, hogy ennek a rovására ne hidd, hogy máskor valami rosz gebét fogj be, mert nem mindig lesz ám ott János hajdu bizonyságnak, én pedig szinte nem pironkodom érted, mert még azt gondolják, hogy egy kézre vagyok veled, szamár, ... ki még arra sem tudsz vigyázni, hogy mind a két lovad egyszerre inditson; hát mit tudsz, ostoba, ha még a lóhajtást sem érted? jaj, hogy szarvatok nem nől, mint az esztendős bornyunak.‘

A másik persze hallgatja a szidást.

‚Tüstént lemégy a tekintetes tiszttartó urhoz, megköszönöd ő herczegségének kegyelmét, valamint a tekintetes tisztségnek jó akaratát, mert anélkül most nyakadba huzhatnád lovadnak börét, aztán kettőtökért nem tudom, mit adna a zsidó, én legalább meg nem vennélek, minek is? lóhajtónak? Kell is nekem illyen szamár, mint te! Elmehetsz.‘

Lássák önök, ez a becsületes embert itt nem akart mást, mint megzaklatni a kárvallottat, egyszersmind tudatni vele, hogy nem kell rászokni a kegyelempénzre, nehogy a herczeggel megunassák a kegyelemkérést, és igy aztán az se kapjon, ki valóban megérdemlené.

Nagyon jól tudta ő, hogy népünket nem kell elkényeztetni, született katona ez, még akkor is kemény hangon kell vele beszélni, mikor ajándékot adnak neki, . . . mert hej! Izraelnek Istene jól tudta, hogy a tiz parancsolatot mért adta mennydörgés és villámlás közt; mi is ollyanok vagyunk, hogy ha mást nem érzünk, mindjárt beállunk magunk is parancsolni.

Persze, megfoghatatlannak látszik a hatalom, melly ez egyszerü embernek kezében volt, pedig valóban egyszerü volt e titok.

1-ör Többet tudott, mint az egész helység.

2-or Mindenkinek javát akarta.

3-or Megvesztegethetlenül igazságos volt.

4-er Csak addig beszélgetett valakivel, mig parancsolt valamit; tehát pajtása senkinek sem volt; szavát ritkán hallották, akkor is kemény volt, tehát főleg a gyanus ember nagyon rettegett töle.

Hatalmának hire ismeretes volt az egész vidéken, annál inkább, minthogy a vidékiekkel is igen kurtán bánt.

1830-ban mezővárossá lön a helység, s ezt a szomszédságban mindenfelé köröztették; de a vidékiek eleinte csufolódásból mindig *falunak* mondák Enyinget, és ugy rászoktak e gunyolódásra, hogy az utczán már azért is megálltak, hogy megkérdezzék :

‚Hogy hívják ezt a nagy *falut?*‘

Végre megunták a dolgot, Köntös föképen röstelte, hogy a mezővárost falunak csufolják, maga is nagyon leste, ha valami gunyolódót szerencsésen megcsiphetne; majd megemlegettetné vele ezt a nagy falut.

Csakugyan szemközt jön vele egy ember, kocsija mellett gyalogolván, s épen öt a kisbirók rég ismerték gunyolódásáról :

‚Hogy hivják ezt a nagy falut?‘ Kérdi épen Köntös Mihályt, kinek a kisbirók messziről mutatták az embert.

„Nem falu ez, atyafi; hanem mezőváros.“ Mondja maga a biró szépen akarván kezdeni a dolgot.

‚Hát ebben a *városban* merre van a *falu háza?*‘ Kérdi ujabb gunynyal a másik; hanem Köntös csak egyet intett, két kis biró közbe fogta, a harmadik pedig a lovakat hajtotta egész a városházáig.

Turkör 1940. 1. szám

EPERJES, A VÉRTANÚK VÁROSA

Holénia László fényképeivel

Írta ÁSGUTHY ERZSÉBET

A monda szerint II. vagy Vak Béla király alapította Eperjest. Arra járt seregeivel s hosszú harcok után a Táborhegy aljában pihent meg. Rekkenő meleg volt s a királyt égető szomjúság gyötörte. Míg katonái szétszéledtek ivóvizet keresni, ő maga ledőlt a fűre megpihenni. Amint tapogatózva elhelyezkedett a szikkadt gyepen, tétova keze hűsnedvű bogyókra tévedt. Örömmel állapította meg, hogy eperre lelt s mohón fogyasztotta el a néhány szemet. Tovább keresgélt, egyre többet és többet talált, mintha csak a Gondviselés szórta volna el a rengeteg epret kínzó szomjúságának enyhítésére. Nemsokára katonái is visszatértek s örömmel jelentették, hogy a közeli erdő határában borízű ásványos vízre akadtak. A király megízlelte az üdítő italt, s azonnal elrendelte, hogy a forrásnál kutat állítsanak, a helyet Borkutnak nevezte el, a Táborhegy alján pedig hálából Eperjes néven várost alapított. Eddig tart a monda, a továbbiakról már maga a város mesél.

Fejlődésében s külsejének alakulásában jelentősen közremunkált a fejedelmi kegy. Királyaink a gazdag és tekintélyes várost biztosítani akarták maguknak, ezért kiváltságokkal ruházták fel, s adományokkal, adómentességgel gyarapították. Birtokdonációkban részesül, így 1534-ben Ceméte (jelenleg is a városhoz tartozó szénsavas fürdő), 1538-ban pedig a sóvári várat és bányákat adományozták neki. 1500—1600 közt éri meg virágkorát s akkoriban méltán illették a «kis Lipcse» vagy «kis Bécs» névvel.

A XVI. századi virágzás után súlyos idő köszönt Eperjesre. Sokszor szállják meg ellenséges seregek, emésztik a reformáció és ellenreformáció harcai, Caraffa hóhérainak minden képzeletet felülmúló kegyetlenkedései (1687). A jelenlegi Szent Háromság-téren felállított emlékmű (Szűz Mária barokkstílű szobra, 1751) őrzi az ártatlanul kivégzett áldozatok emlékét, s nevüket hirdeti az ősi Collegium sarokfalába illesztett emléktábla is.

Az emléktáblát őrző ősi Collegium négyszögű renaissance-épület. A mohácsi vész esztendejében leégett tornyos, gótstílusú iskola helyén épült. Mai formájában már nehezen tudjuk rekonstruálni az eredeti fogazott tetőt és sgraffitókat. 30,000 kötetes régi könyvtára van és drága multja: «Ott virrasztott lelkemben azoknak az elveknek világossága, amelyek

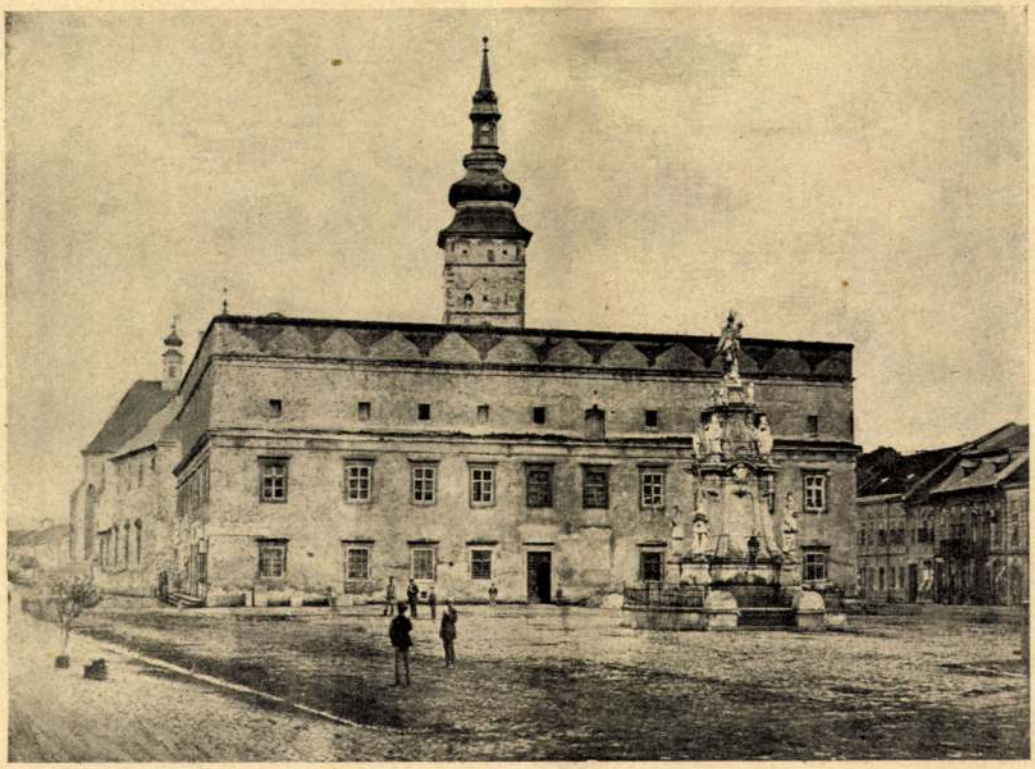

A régi kolléglum

vezéreltek viharos életemben a hazám és felebarátom iránti kötelességnek ösvényén», írja Kossuth Lajos visszaemlékezéseiben. És hasonló szellemet vitt magával falai közül Thököly Imre, br. Eötvös József, Greguss Mihály, Trefort Ágoston, Pulszky Ferenc, Hazslinszky Frigyes, Péchy Tamás, Tompa Mihály és még sok nagy magyar.

Az 1696-i nagy tűzvész, a további vallásüldözések, pestisjárvány s egyéb csapások visszavetik ugyan a várost fejlődésében, de a XVIII. század második fele ismét meghozza Eperjesnek a nyugalmat. Fejlődésnek indul, s a század vége felé már vízvezetéke is van.

Eperjesnek alakulása is, — mint a középkori városoké általában — határozott rendszerű. A központi fekvésű Fő-utca hosszát a módos polgárság száma szabja meg. Szemünkbe ötlik az építkezés azonossága mellett a házak 3—6-ablakos beosztása. A háromablakosak polgári házak voltak ; a nemesek, Mikszáthtól származó szóval «dzsentrik», hatablakos homlokzatot építettek.

Sáros történelmi multjánál fogva szinte magától értetődik, hogy a lakosság tehetősebb rétege éppen a megyei dzsentri, aki falusi kúriáján kívül a városban is biztosítani kívánja tartózkodási helyét. Építkezni kezd, s éppen anyagi eszközeinél s gazdagabb ízlésénél fogva nagyban hozzájárul a város fejlesztéséhez. Jellemző az a szokatlanul nagyarányú csoportosulás, amely ezt a réteget különösen hangadóvá teszi ezen a vidéken. Jellegzetes tulajdonságai s életformája ad főként okot az elütő lelkiségűek bírálatára és gáncsára.

A Fő-utca sűrített kifejezője a város szellemi és történelmi multjának. Házait, — még ma is — nagyrészt nem szám, hanem név szerint különböztetjük meg. A görögkatolikus püspöki palotától kezdve a Pulszky-házig, majdnem minden épület személyes ismerősünk. Ma már alig egykettőben élnek leszármazók, de a régi házak híven őrzik egykori gazdáik és koruk emlékét. A stukkós és sgraffitós homlokzatok elválaszthatatlanul egybekapcsolódnak a Rákóczy, Szirmay, Zimmermann, Keczer, Dessewffy, Ghillány, Pulszky, Vécsey, Klobusiczky, Gombos, Szent-Andrássy, Kádas, Péchy nevekkel.

A r. kat. nagytemplom

üvegfestést is ismerik, s a XV. században annyian vannak, hogy céhekbe tömörülnek. A céhrendszer emlékét őrzi az az Eperjesen még ma is élő szokás, hogy a húsvéti ünnepek alkalmával az egyes céhek két-két tagja, ünneplő jelvényeikkel, felváltva áll díszőrséget a Szent Sír mellett.

Már maga az a körülmény, hogy Eperjes ily nagyszabású építkezéseket jóformán a maga iparosaira és művészeire bízhatott, igazolja, hogy ez a polgárság nem közönséges műveltségű volt. Kétszeresen jelentős ez azért is, mert itt is — mint országszerte — importált elem a művészet. Nem a népgéniusz teremti meg, s csak utólag gyakorol hatást rá. A XVI. és XVII. századi renaissance emléke a kézikovácsolású, liliomokkal és rózsákkal díszített vasrács, amely a presbitériumot a templomtól elválasztja, továbbá a vörös márványból készült nemesarányú «Szent Miklós keresztkútja», egyetlen ilynemű emlékünk a XVI. század első feléből.

A Vécsey-ház

A ferencrendi és ág. h. ev. templom, meg a Kálvária képviseli a barokkstílust. Azonban egyikük sem mondható tiszta stílusúnak, inkább barokk-rokokó-keveréknek. Hasonló stílusú emlék még a Vármegyeháza és a gróf Szirmay-kastély. Az előbbinek homlokfalát Salamon ítéletét ábrázoló stukkó díszíti.

A ferencrendi templom és kolostor a XIV. századbeli karmelita templom helyén épült. A Klobusiczky grófok kezdik építtetni 1700-ban. A homlokzat emeleti párkányáig Klobusiczky István özvegye, árva Kapy Anna építteti ki. Csak az aranyozás 2600 ar. frt-ba került abban az időben. A kapukeret stukkóiban a Klobusiczky-palota motívumai ismétlődnek. A gazdag fantáziával díszített művészi palota később józanabb célokat szolgált: előbb kaszárnya, majd adóhivatal lett belőle.

A jezsuita művészet jellegzetes példája a rokokó Kálvária. A sűrűlombozatú hegy, amelyen szimmetrikusan vannak elhelyezve az egyes kápolnák, festői látványt nyujt. A hegy, illetve domb tetején épült templomból viszont a városra s a messze vidékre nyílik gyönyörű kilátás.

A hegy közepén van a római Scala Santa mintájára emelt Szent Lépcső, amelyet 1765-ben emeltetett Radziwill Károly lengyel herceg. Ennek is rokokó stukkói vannak. A pazarul költekező dúsgazdag főúr és barátai — a barii szövetség emigránsai — a hatvanas években szokatlan aranyforgalmat idéztek elő a városban. A növekvő jólét építkezési és művelődési kedvet teremt, aminek hatása erősen érezhető a város fejlődésében.

A kápolna körül, s a hegy oldalán elszórtan régi nemesi és városi családok sírboltjai fokozzák a lebilincselő hatást. Így a Szirmayak klasszicizáló s a Vandernath-család csúcsíves kriptája, Paracelsus eperjesi főorvos egyiptomi stílusú, s a Saárossy-Kapeller-család omladozó renaissance-kriptája az elvadult bozót között. És névtelen sírok . . . Titokzatos feliratokkal: «Da liegt eine Sünderin . . .» «Hitvese által mártírrá lett Hantjai felett emelé a rokoni kegyelet». Életek, regények, korok, amelyeket ma már csak a képzelet tud nyomon követni.

Eperjes műemlékei közé tartozik a Városháza is. Az eredetileg tiszta gótstílusú épületből alig maradt meg valami. 1520 előtt a Zimmermann-család tulajdona volt. Mint ilyen, egyúttal a város legrégibb lakóháza is. Második emelete csak az 1887-i nagy tűzvész után épült. Az Árok-utcára néző fogazott oromfalú gótikus részt tartják a hírhedt Caraffa börtönének. Keserű játéka a sorsnak, hogy a hagyomány szerint éppen Zimmer-

S ezek a nevek élnek. Súlyuk és értékük van ma is.

A város egész berendezése a régi háborús idők céljait szolgálta. Úgy volt megépítve, hogy ha az ellenség áttört a falakon, még nem foglalhatta el a várost : utcánkint kellett bevennie. Mindegyik utca eltorlaszolható kapuval, «branká»-val végződött. Ezek a brankák Eperjesen a Városháza, a Törvényszék, a Régi kórház és a Gombos- és Ghillány-ház alatt még ma is megvannak. Vastag falaikat kikezdte ugyan a korszellem s üzlethelyiségeket épített oldalaikba. Stratégiai jellegzetesség a régi házak ma is látható lőrésekkel ellátott oromfala is, amely a gyujtogatás és támadás ellen nyujtott védelmet.

Valószínűleg a Csák Mátéféle pusztítások vetik fel először a város biztosításának szükségét. A várost erődítményekkel veszik körül, s 1374-ben engedélyt kap Nagy Lajostól, hogy falakkal is körülbástyázza magát. A bástyafalak, valamint a sáncárok egyes részei ma is láthatók. A városi sétánynak «régi sétatér» nevű része végig ilyen sáncárok mentén húzódik. Az árok alján most kertek s lakóházak váltakoznak. A századvégi Eperjesnek kedvelt sétahelye volt a Promenáde és nagyanyáink szerint sok édes frigy kötődött, s még több pletyka szövődött az árnyaslombú gesztenyefák alatt.

A város műemléképületei legnagyobbrészt a régi Fő-utcán vannak. A korai gótikától kezdve, a barokkig beszédes jelek vetítik elénk a különféle művészeti irányok nyomait. Délen a görög-katolikus templom, északon a római katolikus plébánia és templom, az evangélikus templom, a városháza és az ősi Collegium foglalják el a főhelyet.

Időrendben a XII—XIII. században épült róm. kat. templom nyitja meg a sort : «Szent Miklós székesegyház» a hivatalos neve, de Eperjesen csak «nagy templom»-nak hívja mindenki. Története tulajdonképpen a város történetével kezdődik és folytatódik is. Első kőépülete a városnak ez az előbb román, majd később egyhajós gótstílusú templom, belőle épült 1502-től kezdve 14 éven át a későbbi háromhajós gótikus templom, amely térhatás tekintetében vetekszik a kassai dómmal.

Az eredetileg tiszta gótstílusú templom

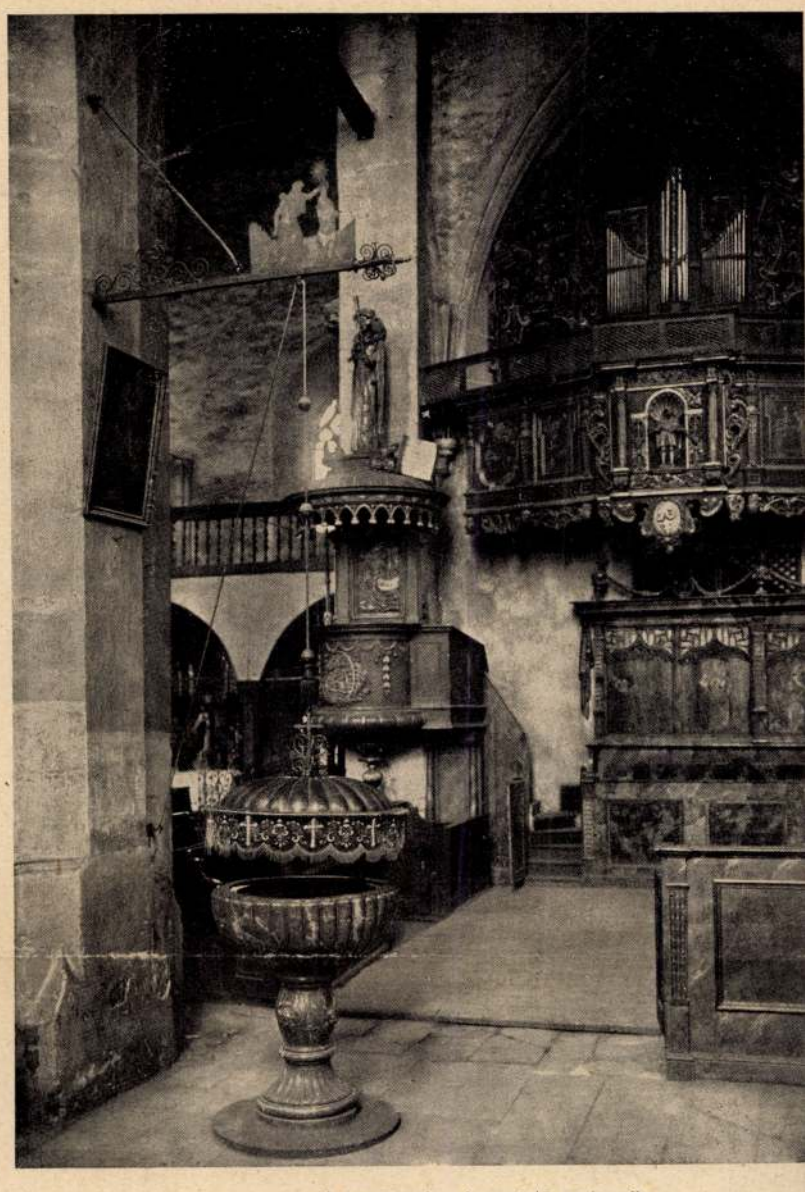

A nagytemplom keresztelő medencéje

századok folyamán, tűzvész és ostromok következtében sok változáson ment keresztül s így restaurálásra szorult. A felújítással járó stílusváltoztatások különösen belső díszítésén hagytak nyomot. A renaissance még kedvező hatással volt rá, de a XVII. század barokk módosításai szinte kivetkőztették eredeti jellegéből. Mai díszítése és felszerelése, valamint a külső kápolnatoldások, a 12 oltár e korból valók. Az egykori szárnyasoltár közepe, a későbbi barokk előrész mögött, ma is sértetlenül megvan, a hozzátartozó 14 kép pedig a szentély hosszában elnyúló — egykor a város előkelő polgárainak s a presbitériumnak külön helyéül szolgáló — padok támláit díszíti. A képeket Péter eperjesi szentképfestő festette, akinek a vidéken is nagy híre volt, s ugyancsak eperjesi kőfaragómester : Brengiszeyn János végezte a háromajtós átépítést is. Huszonnyolc kőfaragó, szobrász és festő nevét ismerjük ebből a korból ; valamennyien messzeföldön híres mesterek. Már az

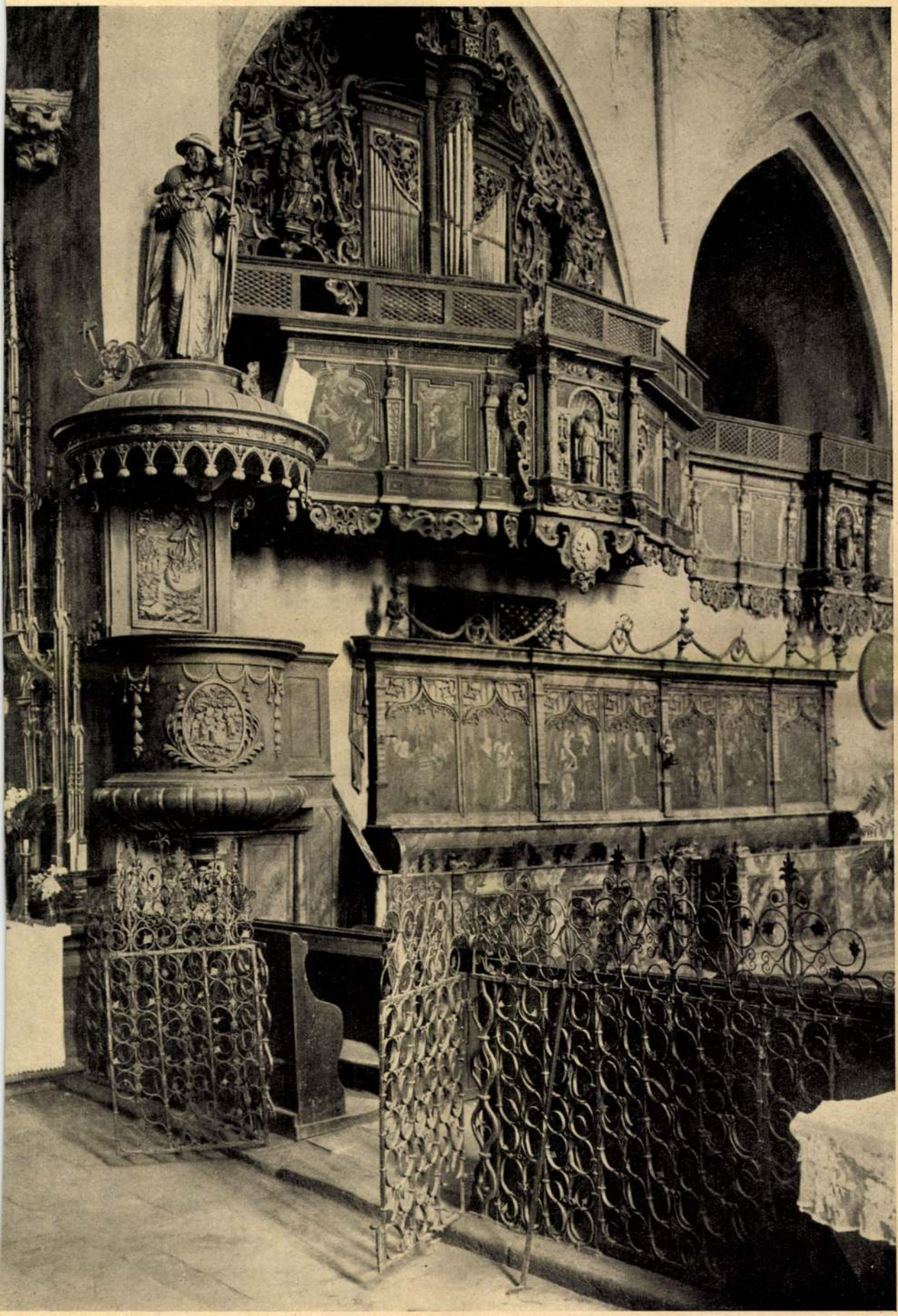

A nagytemplom szószéke és kis orgonája. (Elől középkori vasrácsozat)

mann Zsigmond volt az, akit elsőnek kínoztak itt halálra Caraffa pribékjei.

A Városháza XVIII. századbeli copfstílusú renoválásának egyetlen művészi emléke az erkélyrács. Alatta, a kapu fölött az I. Ferdinánd által 1548-ban adományozott városcímer van kőbe vésve; a sas karmai közt tartott eperággal, amely a vidék gazdag epertermelésére utal.

A gótika hazai útvonalának középpontja Kassa, Eperjes viszont a renaissancenak lett otthona. Elemi csapások siettetik a renaissance térfoglalását a városokban, különösen a tűzvész; a félelem mozdítja meg a maradi polgárt, hogy épületeit megújítsa. A renaissance sokkal inkább összeforrt az itteni ízléssel és lelkiséggel, mint a későbbi — mindvégig idegen — barokk. Mátyás király példája és szelleme tovább munkál s a szellemi örökösök tovább fejlesztik az elvetett magot. Először a kastélyokon, a főúri, a nemesi építkezésekben talál helyet. Az urak kiviszik a stílust falvaikba is, azután átveszi a polgári építkezés. Arra, hogy a renaissance itt a felvidéken tovább éljen, sőt új fejlődésre kapjon, az olasz mesterek hatásán kívül főkép Lengyelország ad ösztönzést. Ennek a sajátos felsőmagyarországi renaissancenak — amelyet a koronázat és a párták változatossága jellemez — helybeli építői is nagyrészt eperjesiek. S ami érdekes: a ránkmaradt sok emlék közt kettő sincs, amely egyforma volna; mindegyik egyéni alkotás.

A XV—XVII. század építkezési lázában a nagyszabású középületeken kívül majdnem végig felépül a régi Fő-utca is. Hosszú házsorain lépten-nyomon valóságos műremekekkel találkozunk. Legismertebb közülük a két Rákóczi-ház, egyik a nagytemplommal szemben, másik a városháza mellett.

Érdemes megemlíteni a szatmári béke évében épült első gyógyszertárt, amelynek szimbolumai stukkóban még ma is híven őrzik az «Arany sas» cégérét.

De egy percre hadd álljunk meg az egyik

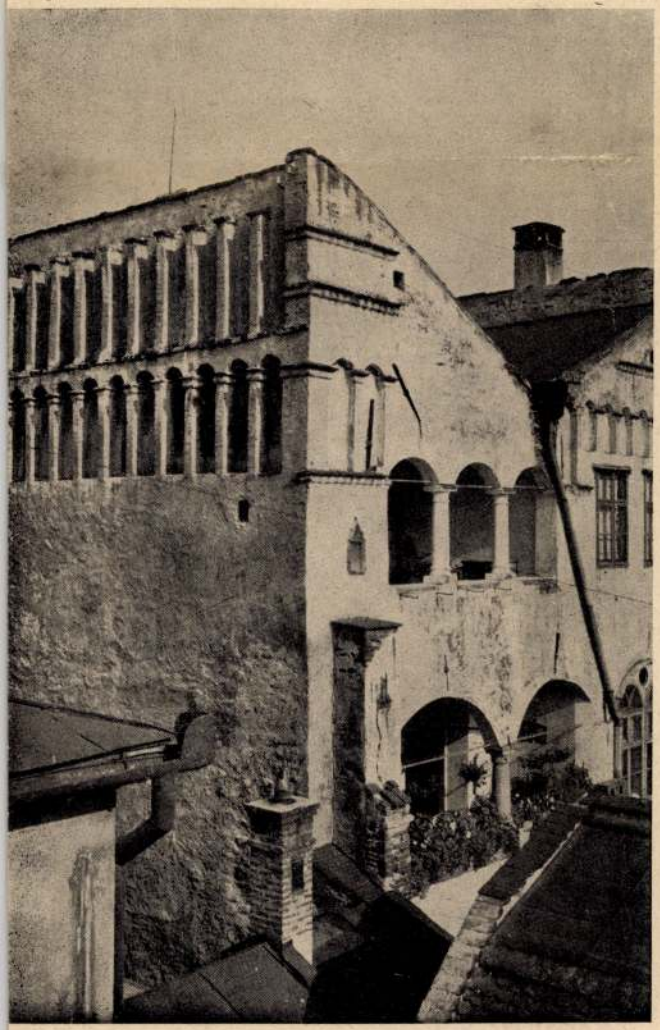

Fő utcai ház udvari homlokzata

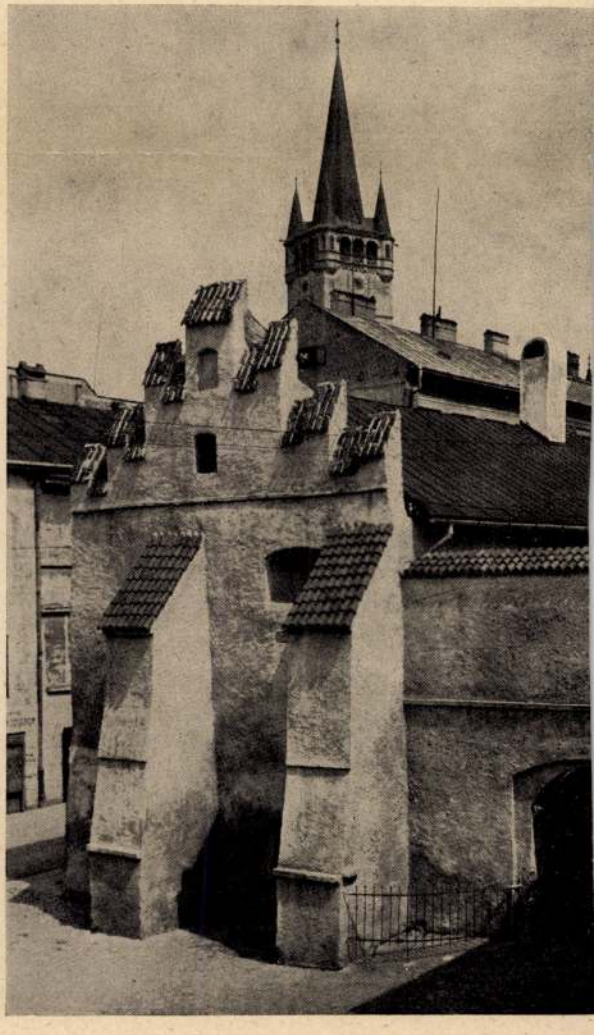

A Caraffa-börtönök

öreg ház előtt! Nemcsak azért, mert az egykori Vécsey-ház a helyi jellegű renaissance egyik legérdekesebb építészeti emléke, hanem azért is, mert ez a kedvenc házam.

Hányszor símogattam végig szememmel az emeleti kettős párkány konzolokban végződő atlaszait, s a háromszögletes ablakpárkányok domborművű fejét! Milyen sokáig tartott, amíg megfejtettem a háromszögletű oromfal belsejét díszítő címer, illetve címerszalag feliratát: «Illustris dominus Wolfgangus Vécsey de Hajnácskő renovari curavit anno 1780». (Újjáépítette méltóságos hajnácskői Vécsey Farkas úr, 1780-ban). És milyen régi gyerekkori pajtásom az oromfal tetején két kiterjesztett aranyszárny közt álló, török fejet tartó magyar vitéznek kőből faragott szobra.

Legzsengébb gyerekkorom régi barátja ez a ház, mindig félő tisztelettel néztem rá; szegény jó Póczy Náci bácsi, ha találkoztunk vele, mindig megkérdezte, tudom-e még, amit róla tudni illik?

Mintha ma is magam előtt látnám, amint a déli napsütésben, a patika előtt botját forgatva, magyaráz:

— Aztán tudod-e kedves húgom, mit kiabál ez a kuruc? Tudod-e? Azt mondja, hogy: egy kurucért tíz labancot! Látod, most levágta a labanc fejét, ott lóbálja a kezében.

És én áhítattal és borzalommal néztem a rettenthetetlen vitézt. Később ugyan megtudtam, hogy törökverő kurucot ábrázol a kőszobor, látszik is a levágott fő csüngő bajuszáról, s ezt egyszer szóvá is tettem előtte. Elnémulva nézett rám egy pillanatig, aztán legyintett:

— Mi közöm nekem a törökhöz, sose láttam egyet se belőle... Labanc az hugám, ha mondom!... Labbbanc!... — harsogta három bével, hogy nagyobb nyomatékot adjon a szónak. — Labbbanc!... — mosolyogta utána mégegyszer fogatlan szájjal, de hangjának hamuja alatt még mindig ott parázslott az elfojtott gyűlölet eleven szikrája.

A renaissance és reformáció századait az egyéniség szabadsága jellemzi, viszont a barokkot társadalmi hatásában a tekintély korszakának mondhatjuk. Kétségtelenül megvolt a fegyelmező és társadalomösszetartó ereje, s akárcsak a középkor, vagy a XX. századi kollektivizmus, tömegeket fékező hatásával tűnik ki A barokk fegyelmező hatása alatt a város jellege is megváltozik. A XVIII. század végén, a XIX. század elején már új Eperjest ismerünk meg.

A nemzeti hanyatlás kora után Széchenyi és hozzá méltó társai új áramlatot indítanak s az új eszmék ébresztő hatása alól Eperjes sem tudja kivonni magát.

Természetesen ezek a hatások nem érvényesülnek máról-holnapra. A közbeső időkben — Eperjesen talán sokkal tartósabban, mint másutt — a XIX. századközepi biedermeier-szellem uralkodik. A konzervatív, zárkózott, idegent nem könnyen befogadó eperjesi társadalom, Európa új problémákkal viaskodó forrongásában is, még mindig régi álomvilágát éli.

Caraffa-vértanúk emléke

S mégis, vagy talán éppen ezért, a századvégi Eperjes úgy tűnik fel mindannyiunk előtt, mint elvarázsolt mesebeli emlék, amely tele van bájjal, visszahozhatatlan szépségekkel, derűvel: az itt élőt örökre ideköti, az idevetődő idegent pedig egy csapásra meghódítja.

Talán ilyesmit érezhetett néhai jó semsei Semsey Ádám is, mikor ékes szlovák rímekbe öltöztette gondolatait

V Šarišskej stolici v ucešenom kraju,
Žiju sebe ludze, jako v jednom raju,
Hoc sme jak chudobne, pańska duša v cele
Šicke sme rodzina, šicke sme pracele.

Ami szabad fordításban körülbelül így hangzik:

Sáros vármegyében örömteljes honban,
Élnek az emberek, mint paradicsomban,
S bár szegények vagyunk, úri itt a lélek,
Mind rokonok vagyunk, mindnyájan testvérek.

És ez igaz is volt: Mind rokonok voltunk, mindnyájan testvérek... Keresztülkasul össze van rokonosodva egész Sáros és ha — mint Kazinczy is megírta 1781-ben — négy nyelven beszéltek is, testvérekként éltek benne az emberek...

A FRANCIA IRODALOM MADÁRTÁVLATBÓL

Írta LACZKÓ GÉZA

A francia irodalom! — mondja valaki s mindnyájan elkezdünk bólogatni s mindegyikünk mást ért e két szó alatt.

Általában nem tudunk semmit a francia középkorról és a XVI. századról, félreismerjük a XVIII. századot s rosszul ismerjük a XIX.-et.

A középkori francia irodalmat s más úton járó XVI. s méginkább a klasszikus XVII. század teljesen a feledésbe tiporta s legfeljebb tárgy- és hangulat-forrásul használta, mint Molière, aki középkori vígjáték-motivumokat dolgozott fel újra, biztosan nem első kézből s Lafontaine, aki sikamlós verses elbeszéléseinek tárgyait vette a középkor «fabliau» irodalmából.

A középkori francia irodalom feltámasztására két irodalmi és egy tudományos kísérlet történt, ez az utóbbi, amelyet csodálatosképpen a *németek* indítottak meg s amely különös módon összefüggésbe hozható az 1870—71-es porosz-francia háborúval, működése zömében a két francia feltámasztási kísérlet közé esik, bár kezdete egyidejű az első francia feltámasztási kísérlet kezdetével.

Victor Hugoék a klasszikusok mértéktartása, elvontsága, fínom lélekboncolása, szigorú szabályai, gondos szerkesztése, a műfajok tökéletes elválasztása helyett tombolást, rikító színeket, mozgalmas életeket, zabolátlanságot, őserdőszerű összevisszaságot, szörnyűvel ölelkező nevetségest akartak. S úgy hitték, mindezt megtalálják a középkorban. Mondanunk sem kell, hogy amit Victor Hugoék kiástak, az nem az igazi középkor volt, hanem csak egy része, az is eltorzítva.

Ugyanebben az időben kezdett dolgozni Németországban Diez, a román filológia, vagyis a latinból származott nyelvek összefüggéseivel foglalkozó tudomány megalapítója. Összehasonlító nyelvtana 1836-ban, etimológiai szótára 1853-ban jelent meg. A németek rengeteg ófrancia, azaz középkori szöveget ástak ki levéltárakból, régi kéziratokból. A román filológia művelése megindult Franciaországban is s a 70—71-es porosz-francia háború után mindkét országban tekintélyes tudománnyá terebélyesedett, úgyannyira, hogy a XIX. század végén a franciák már pontosan feltámasztották középkoruknak nemcsak külsőségeit, rikító színeit, nyelvi tényeit, hanem szellemi valóját is.

S ez volt a nagy meglepetés. Kiderült, hogy a középkor csak a XVIII. századi felvilágosultak szemében volt sötét, csak a fínomkodó klasszikusok nézték zagyvának. Valójában dús és változatos, értékekben gazdag az irodalma s e tekintetben édes testvére a XIX. századi irodalomnak. Az osztályokra tagolt középkorban minden kasztnak megvolt a maga irodalma. A főrangúak világa termelte ki s élvezte első sorban a hősi mondák gazdag irodalmát, a harci és kalandos eposzokat s a mesterkélt trubadur-költészetet. A latinos és főiskolás műveltségűek, ma úgy mondanók, az entellektüellek, bonyolult, ismeretekkel túltömött lélekboncolásban, szimbolikus mesékben lelték kedvüket. A városi polgárság illetlen verses történeteken, a fabliaukon derült, kicsúfolta a nagyokat a Róka regényében, vallásos tárgyú és moralizáló szabadtéri játékokat nézett székesegyházai előtt.

Kiderült a francia középkor igazi megismeréséből — amihez mellesleg meg kellett tanulni ó-franciául, lévén szinte két külön nyelv az ó és a modern francia — hogy roppant mesekincset rejt, hogy például a francia lovagi regények mesei, alakjai, egyes mozzanatai átvándoroltak egész Európán s a mi Toldi-mondánkban is vannak mozzanatok, amelyek eredeti forrása egy-egy lovagregény. Kiderült, hogy ezeket a lovagregényeket lefordították még a kortársak németre s a német középkorhoz forduló Wagner Richard, amikor újjáteremtette az operát, működése jelentékeny részében ó-francia történeteknek adott új csengést, lévén például a Trisztán és Izolda ős eredetije XII. századi breton-francia szerelmi regény.

Kissé egyszerűsítve a dolgokat, azt mondhatjuk, hogy a francia középkor irodalma ugyanolyan változatos és gazdag, mint a XIX. századé. Ez a középkori francia irodalom megtermékenyítette az akkori vagy kissé későbbi összes európai irodalmakat.

A francia középkor irodalma sokáig élt, bizonyos tekintetben túlélte önmagát és korát.

A következő korszakról, a XVI. századról magyar közönségünk keveset tud, a franciák maguk is sokáig elhanyagolták ezt az időszakot, amely egyrészt a középkortól nemcsak szókincsben, de szellemében is új francia nyelvet teremtett, másrészt különös keveréke a halódó dús középkornak, az ó-latin újjáéledt imádatának, a renaissance habzsoló új pogány-

Eperjes Ferenc

Ötvös

1933-34

Iparm Isk Évk.

1930-34. 45 l.

VELENCEI FESTŐ, XVIII. század
Mária Magdolna elragadtatása
Kosztka Szent Szaniszló elragadtatása
Vászon, olaj, egyenkint 44×34 cm.

VICENZAI ISKOLA, XV. század
Térdepelő nőként Sz Katalinnal

SPANYOL

RIBERA (spanyol festő, 1588—1652)
Szent Jeromos (125. kép)
Vászon, olaj, 100×70 cm.
A Capese Zurlo- és San Marco-gyüjteményből.
Lepold—Lippay 55. l.

NÉMET A
FLAMAND ÉS H

ANTWERPENI FESTŐ, XVI. század eleje
Madonna Jézussal (126 kép)
Fa, olaj, 75×60 cm.
Hatvany Ferenc báró ajándéka

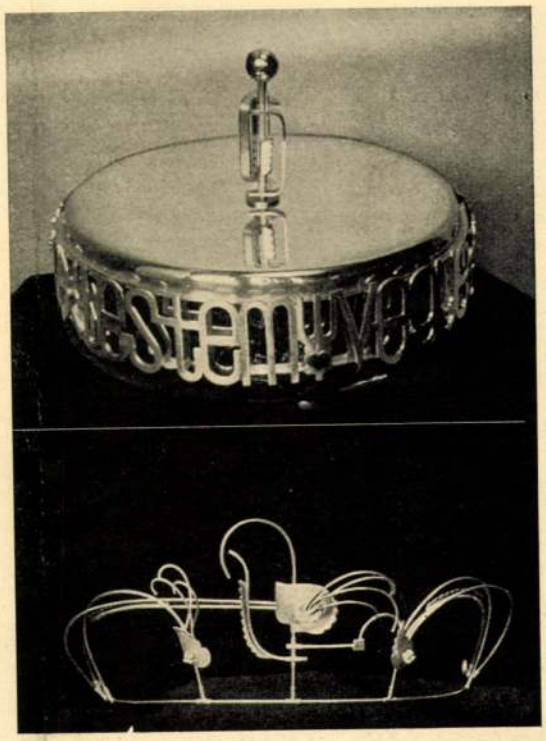

Bal:

MOLNÁR
JÁNOS,
EPERJES
FERENC
I. ÉVES,
DÖMÖTÖR
LÁSZLÓ
II. ÉVES
ÖTVÖSÖK

Jobb:

KÖPECZI
BÓCZ ISTVÁN
I. ÉVES
ÖTVÖS

FUNCSLER
KATÓ
II. ÉVES
ÖTVÖS

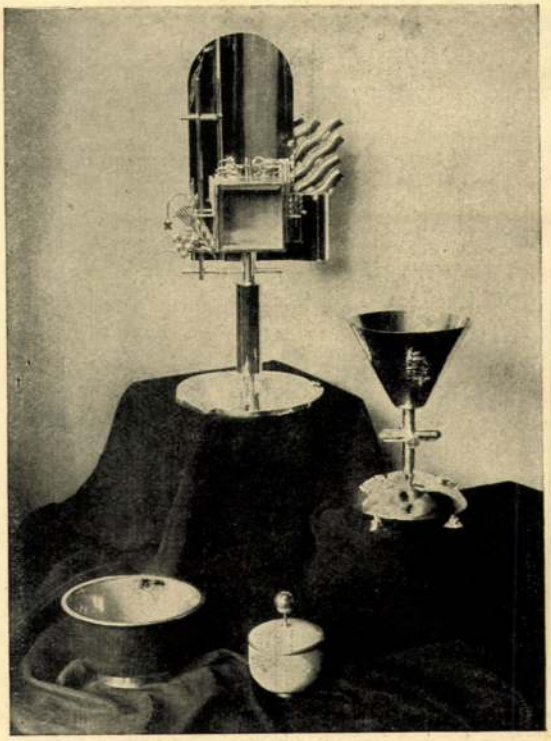

Bal:

DÖMÖTÖR
LÁSZLÓ
V. ÉVES,
ZÁDOR
ENDRE
V. ÉVES,
DÖMÖTÖR
LÁSZLÓ
III. ÉVES,
SZŐNYI
JÓZSEF
IV. ÉVES
ÖTVÖSÖK

Jobb:

ZÁDOR
ENDRE
VI. ÉVES
ÖTVÖS

ÖTVÖS SZAKOSZTÁLY, FENT: TANÁR: PÁL LAJOS
LENT: TANÁR: CSAJKA ISTVÁN

fordits

Iparnův. Isk. Erk
1934-36. Bp. 1936.

Bal fent és lent :

ZÁDOR ENDRE
VI. ÉVES ÖTVÖS

Jobb :

SCHORR TIBOR
VI. ÉVES ÖTVÖS

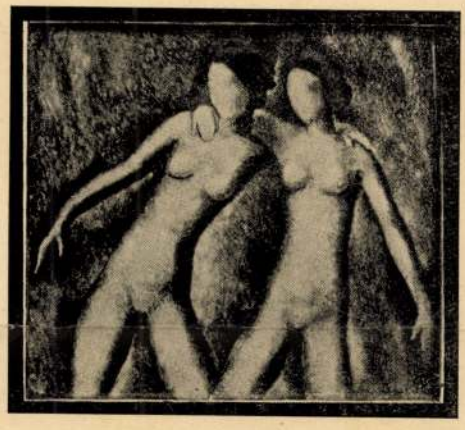

SCHORR TIBOR
VI. ÉVES ÖTVÖS

DÖMÖTÖR LÁSZLÓ
V. ÉVES ÖTVÖS

ÖTVÖS SZAKOSZTÁLY, TANÁR : CSAJKA ISTVÁN

Esperes

Vas. Ujs. 1865.

75. l.

képpel.

89. l.

Eperjes

Vas. Ujs

1865

126, 139 l.

Zombory Gusztáv-
nos intézett
levél és válasz

Horváth Henrik

Horváth Tibor

Höllrigl A. József

Hunyadi József

Huszár Lajos

Jajczay János

Jajczay Jánosné

Kalmár János

Kampis Antal

Kapossy János

Kelemenné Berkovits Ilona

Kopp Jenő

László Gyula

Mihalik Sándor

Nagy Zoltán

Energies

Vas. Ujs. 1862

496. l.

Keppel

közül kiemelendő a premontrei
. stb. A város mostani uraának
ledöntése, amelyet sikerült fény-

ɔczbánya, Selmeczbánya és Beszter-
figyelmét. Körmöczbányán a vár-
ár, Beszterczebányán pedig a vá-
épület emelendő ki. Mindezek az
y a sok háboru, s viszontagság da-
hajdanában Felsőmagyarország bér-

IFJÚ ÉVEK

IX. ÉVFOLYAM, 8. SZÁM. BUDAPEST, 1931. JANUÁR 15.

Búcsúzom

Tőletek drága nagy és kis pajtásaim, leányok és fiúk, mert az Úr új munkamezőre szólított. Elhihetitek, hogy ez a búcsú fáj nekem, mert az ifjúság örök szerelmese vagyok. De vigasztalgatom magam azzal, hogy a búcsú nem jelent elszakadást egymástól. Majd ha fájni fog az élet és ezer gond szorongatja lelkemet, eljövök hozzátok megcsöndesedni és az ifjúság örök optimizmusából erőt és bátorságot meríteni eljövendő küzdelmekre. Szerkesztőségi asztalom feledhetetlenül boldog órákat adott nekem és most, hogy utoljára ülök mellette, nagy szeretettel simogatom rajta garmadával fekvő leveleiteket, amelyek olyanok, mint egy nagy tarka rét ezerszínű virágai, tele az ifjúi lélek naiv, szertelen, lázadozó és mégis annyira a magyar jövőt építő érzésekkel és gondolatokkal. Ezeknek a leveleknek egy része — bocsássatok meg — annyira az enyém, hogy nem hagyom ott, ahol vannak, noha az új főszerkesztő árgus szemekkel figyeli mozdulataimat, hanem elcsenem és szép sorjában a szívem fölé helyezem.

A nagy háborúban egy kis újtestámentom mentette meg egyszer egy katona életét. A kis könyvet zsebében a szíve fölött hordta. A puskagolyó, amely szívének volt irányozva, a kis bibliát találta és megakadt benne. A ti leveleiteket, mint az ifjúság evangéliumát hordom szívem fölött, hátha megvédenek engem is az élet gyilkos golyóitól.

Ti voltatok, drága pajtásaim az én vigasztalásom eddig és ti maradtok ezután is reménysége egyházamért és hazámért aggódó lelkemnek. Mi még gyakran találkozni fogunk.

Csak arra kérlek a búcsú e nehéz percében, ha szerettetek kissé, adjátok oda ezt a szeretetet az én szeretve tisztelt barátomnak, az új főszerkesztőnek, aki éppen olyan örök fanatikusa népünk ifjúságának, mint jó magam és aki nagy pedagógiai bölcseségével bizonyára igen nagy nyereséget jelent az „Ifjú Évek"-nek.

Amidőn Istentől gazdagon megáldott új esztendőt kívánok a magyar evangélikus ifjúságnak és arra kérem, hogy közös ügyünk zászlaját magasan tartsa, maradok szerető öleléssel régi barátotok:

Szántó Róbert.

Beköszöntő.

Azt gondolhatnák lapunk kedves olvasói: elég gyakran köszöntenek be lapunkban a szerkesztők! Hát van is ebben a gondolatban valami igaz: tényleg azonban csak a személyek változnak, az a szellem, melyben a lap fogant, ugyanaz maradt mindeddig. Mikor Algöver Andor a lapot 1912-ben alapította, ugyanolyan szeretettel kívánt tanítványainak szellemi táplálékáról gondoskodni, ugyanazt az evangéliumi szellemet kívánta beléjük csepegtetni, mint mikor később újjáéledett a lap és más nevek, szerkesztőbizottság, kerültek élére. Legutóbb, mint mindenki tudja, *Szántó Róbert* neve állott a most is ott olvasható felelős szerkesztő, Ruttkay-Miklián Gyula neve mellett. Mult számaink egyikében örömet hirdettünk, lapunk olvasóinak bejelentvén, hogy őt Kelenföld bizalma lelkészévé választotta meg. Szántó tehát többé nem vallástanár, most nem gyermekek lelkébe önti Krisztus evangéliumának szellemét, hanem a felnőtt lelkek egyengetését és irányítását bízta rá a hívek bizalma. E nemes feladat nehéz munkát, egész embert igényel, s így lehetetlenné vált számára az, hogy úgy foglalkozzék az Ifjú Évekkel, mint eddig tette. Egészen természetes, hogy a szerkesztésről való lemondását a lap irányítóinak el kellett fogadniok, hiszen neki ott van a szép feladata, hová a választás állította; Isten erőt fog majd neki adni, erőt, melyet Szabadka és a szerb uralom viszontagsága megedzett.

S most új nevet olvasnak az olvasók a lap *főszerkesztőjének* helyén. S bár Szántó Róbert igéretét bírjuk, hogy szebbnél-szebb és épületesebb írásaival ezentul is szívesen keres majd fel, a lap szellemi irányítását a felelős szerkesztővel együtt az új szerkesztő van hivatva végezni. Talán nem kell neki bemutatkoznia olvasóinak. Hiszen kezdettől fogva ott állott az újjáéledt lap mellett, a háttérben támogatta a nehéz ügyet; adta, amit lelke sugalt és igyekezett az ifjúság iránti szeretetet írásokkal is kifejezni, így is bizonyítani. Ha a névtelen katonából most vezért csináltak, nem saját kívánságára történt ez, hanem a szerkesztőbizottság felszólítására. A jó katona engedelmeskedik fellebbvalói parancsának: így tettem én, az új szerkesztő is, mikor bízva megbízóim támogató munkájában és bízva az újonnan mellénk állított gazdasági intéző, Szuchovszky Gyula gyakorlott kezében, erre a szép, de felelősséggel járó munkára vállalkozni mertem.

Azt várjátok most, hogy *terveimet mondjam el?* Hát én csak azt mondom: nem tanácsos nagy igéreteket tenni, mert akkor a megvalósítás nehézségei sokat fognak meghiúsítani. Tervem természetesen nem lehet egyéb, mint az, hogy *evangéliumi öntudatot csepegtessek lapunkkal ezentul is ifjúságunk lelkébe,* hogy az ezzel megedzett ifjúságunk az életben öntudattal és meggyőződéssel vehesse fel a nagy és súlyos harcot; tehát nem akarok, mert nem is akarhatok egyebet, mint amire eddig is törekedtek szerkesztőink teljes erővel. S ha talán nem úgy történt, mint azt szerették volna, annak bizony igen sok oka van. Egyik főoka az a tény, hogy nem lehet mindenkinek eleget tenni; abba bele kell törődnünk, hogy minden kívánságot kielégíteni soha sem lehet. De hogy talán nem volt egészen helytelen az út, melyen lapunk munkásai eddig jártak, igazolja a *folyton szaporodó előfizetőszám.* Ezzel kapcsolatban van azonban minden öntudatos evan-

gélikus ifjúnak kötelessége is, s én először is azt kérem, tegye meg mindenki ezt a kötelességét, mert ezzel fogja tökéletes lap nyujtását lehetővé tenni. Legyen *minden olvasónk* bizalommal irántunk és körkérdés vagy más felszólítás nélkül is *közölje velünk*, írja meg nekünk őszintén, *mit szeretne a lapban kapni*, vagy azt is, mit hagyna ki belőle, mint feleslegest. Mi megfontoljuk a kívánságokat és a közhangulatnak eleget fogunk tenni.

De még egy kérésem is csatlakozik ehhez: *ifjúsági lapot el sem tudok képzelni úgy, hogy annak szerkesztésében az ifjúság maga ne vegyen részt.* Tudom, mennyi tehetség van a mi ifjúságunkban, tudom, mennyi érték rejtőzik anélkül, hogy felszínre kerülne. Ha pedig rejtve van, abból senki másnak nincs semmi haszna. Kérem tehát rejtező értékes tehetségeinket, lépjenek elő, küldjék be szellemük termékeit, hadd legyen a megindult *„Zsengék"* rovat a lap leggazdagabb és legérdekesebb részévé. Talán emlékeznek egyes olvasóink, hogy ugyanezt mondottam az Ifjú Évek tavalyi első konferenciáján; sajnos, elhangzott, helyeslés közt hangzott el szavam, de majdnem teljesen visszhang nélkül maradt. Legyen pedig kivétel azon evangélikus ifjú olvasónk, aki nem munkálkodik az Ifjú Évek érdekében. Mit dolgozzék? Megsúgja mindenkinek a maga lelke. Csak annyit tegyen meg mindenki, hogy a belső hangra, mely megszólal bizonnyal, hallgasson: akkor nem lesz nehéz számunkra a lap szellemi részének összeállítása.

A megfelelő szellemű és tartalmú lap ehhez még anyagilag is virágozni fog, erről biztosak vagyunk. Tekintse minden evangélikus tanuló ifjú, avagy leány kötelességének azt, hogy egy ifjúsági lapot járat és ezzel magának nemes élvezetet és tanulságos, hitét mélyítő tartalmú olvasmányokat szerez, de egyúttal szent ügyet is támogat. Ha így lesz, akkor mi, szerkesztők bízvást kötelezhetjük magunkat arra, hogy olyan megfelelő lapot adunk, amilyent az eszményi elgondolás kívánhat tőlünk. Fogunk olyant adni, mert megvan bennünk a szeretet az ifjúság iránt, de megvan a buzgó lelkesedés is, no meg az utóbbi évek tapasztalatait is igyekeztünk leszűrni. S úgy-e, ha szent akarat és munka mozdít elő egy Istennek tetsző szép ügyet, akkor az Úr áldása sem hiányzik az erőfeszítéseken.

Tehát bizalom az új szerkesztőnek, segítség ehhez a bizalomhoz, akkor virágoznia kell az Ifjú Éveknek!

Dr. Böhm Dezső.

Beszélő kövek.

(Utazás Felsőmagyarország lutheránus iskolavárosaiba.)

I. *Eperjes.*

Ha valaki másfélévtizedes távollét után rövid látogatásra visszatér egyik vagy másik elszakított felvidéki városba, sok tekintetben más világot talál ott. Mennyi ismeretlen arc! Körülözönli a rideg ajkról hidegen hangzó idegen szó jeges áradata. Szinte csak megtűrt vendégnek érzi magát az ismerős hegyek alján. Régi jó embereit elragadta a halál, vagy elsodorta a trianoni vihar. Visszaemlékezéseire, mint a legenda

vak szónokának prédikációjára, a kövek adnak visszhangot, zúgnak harsány Ámen. Kérdéseire künn a temetőben a sírkövek, itt benn az épületek, emléktáblák, szobrok felelgetnek. Már amennyiben ezeket az utóbbiakat le nem rombolták. És ezek a kövek beszélnek a magyar emberekhez, a vendégekhez és az őslakosokhoz egyaránt. A beszélő kövek vigasztalnak bennünket, jósolnak nekünk. Azt mondják, amit egy igénytelen epigrammában így próbálok kifejezni:

„Osztozkodni ti, drága hazánk bősz elleni jöttök?
Gyászjelenünk tietek — mult s a jövő a miénk!"

*

Keljünk hát szárnyra, mint a vándormadarak! Menjünk el egy kis körutazásra a beszélő kövek országába, a Felvidék lutheránus iskolavárosaiba: elsősorban Eperjesre! Itt jó kalauzolótok lehetek, ifjú olvasóim: ezelőtt közel négy évtizeddel ifjúságom boldog hat esztendejét töltöttem el Eperjesen, mint az ősi kollégium főgimnáziumának történettanára.

A beszélő kövek világa ez. Beszélnek hozzánk a város gyönyörű vidékének sziklái, kövei, ligetei: Petőfiről beszélnek, aki 1845-ben itt járván, a maga elementáris közvetlenségével azt mondta, hogy olyan szép e táj, mintha az ő képzelete nyomdokán teremtette volna meg az Isten.

Ez a gyönyörű vidék is gyógyítgatta szíve sebét, mert még mindig siratta Etelkét, „Kedves hervadt rózsaszálát tizenöt tavasznak". Eperjesen írta barátjának, Christmann-Kerényi Frigyesnek házában: „... lelkem álmaiban cseng édes-bús emléke a lyánykának, ki szép és ifjú volt s kinek sírjára könnyeim folyának". De legelevenebben beszél Petőfiről és vele barátairól, Tompa Mihályról s Kerényiről: „Völgy felett, a bérc alatt, középen, egy behorpadt hegynek oldalában" az egykori „Erdei lak" közelében az az obeliszk, a három költő, a három jó barát költői versenyének emléke.

Ennél az emlékkőnél tartottuk 1897-ben az én elnökletem alatt az önképzőkörnek, a Magyar Társaságnak záróünnepét. Három diák elszavalta a három „Erdei lak" költeményt. Megemlékeztünk a társaság fénykoráról, mikor Kerényi Frigyes is tagja volt. Elemlegettük, hogy vendégként Petőfi és Tompa is felléptek az 1845. április 26-iki ülésen. Petőfi a Szép Ilonkát, Tompa a Kontot szavalta el. Megemlékeztünk a társaság egykori kiváló tagjairól, illetőleg az iskola tanítványairól: Kossuthról, Székácsról, Pulszky Ferencről, Greguss Ágostról és Gyuláról, Lisznyai Kálmánról, Sárossy Gyuláról, Vachott Imréről és Sándorról, Irányi Dánielről.*) Elmondtuk, hogy bizonyos tekintetben Thököly Imre is önképzőköri jellegű munkában vett részt. Mint a

*) *Székács József*, a bányai evang. egyházkerület ékesszavú püspöke, Deák-téri lelkész, az „ország papja", mint nevezték; költő és műfordító. — *Pulszky Ferenc* híres magyar régész, a pesti társadalom kedvelt tagja. — *Greguss Ágost* nevét minden diák ismeri a balladáról adott meghatározása révén, kiváló esztétikus; öccse, *Gyula* műfordító. — *Lisznyay* Kálmán költő, népies, Petőfi-utánzó versekkel tűnt ki, *Sárosy Gyula* hasonlóan, Arany trombita c. forradalmi verskötetével lett híres. — *Vachott Imre* a Pesti Divatlapot szerkesztette, melynek segédszerkesztője nem kisebb ember lett, mint Petőfi; érdekes emlékiratai maradtak fenn. Öccse, *Sándor*, lírai költő, szabadságszeretetéért börtönbe kerül, hol megőrül. Az ő felesége testvére annak a Csapó Etelkának, kihez Petőfi ifjúkori legszebb költeményeit írta. — *Irányi Dániel* szepesi származású politikus. — Mindezek a nagyjaink a 48-as szabadságharc korában is éltek, benne részt vettek és a magyarság szabadságáért szenvedtek.

Kollégium tanítványa egy iskolai színielőadáson Imre király szerepét játszotta és vele szerepelt a kuruc király nem egy későbbi hős vezére és katonája.

Büszkén hivatkoztunk arra, hogy a kollégiumnak és Magyar Társaságának nagy része volt Eperjes megmagyarosításában. Kerényi maga is e tűzkohóban olvadt német nemes ércből magyar színaranyá. Mert bizony Eperjes polgársága ezelőtt száz évvel még tisztára német volt. Kazinczy Ferenc is német szóra jött ide. Meg is tanult németül a legkellemesebb „Berlitz-módszer" szerint. Szerelmes lett a legszebb eperjesi német leányba és udvarolt neki németül életre-halálra, és bár mindennap találkoztak, naponként írta hozzá szorgalmasan a hosszúnál hosszabb német szerelmes leveleket.

De hagyjuk el, bár nehezünkre esik is, az „Erdei lak" beszélő emlékkövét és sétáljunk le a városba. A Fő-utca déli végénél felkanyarodunk a sétatérre. Ott látjuk a mélységes mély várárok belső oldalán a város régi bástyáinak és falainak maradványait. Ezek a kövek, melyeket valaha annyi vér öntözött, szintén beszélnek. Elmondják például a város 1683-iki hősies védelmének történetét, mikor az asszonyok is fegyvert fogtak az ostromló császári hadsereg

Eperjesi Kollégium régi alakja a nagy tűz előtt.

Az eperjesi vértanuk emléke.

ellen. Az egri nők mellett az eperjesieket is megilleti a hálás elismerés. Máskép kiontott vérről beszél a Szentháromság-szobor a Főutca északi vége felé, ahová a sétatérről lekanyarodunk. Ez a szent szobor egykori vérpad helyén áll.

Karafa 1687-ben huszonnégy előkelő nemest és polgárt kínoztatott halálra, vagy végeztetett ki, ártatlanul, azzal gyanúsítva őket, hogy összejátszottak a munkácsi kuruc vitézekkel, akik Zrinyi Ilona vezérlete alatt még fennen-lobogtatták a szabadság zászlaját. A vértanúkról beszél a szép emlékszobor is a kollégium sarokfalán. Bilincseiben is büszkén és dacosan áll a vérpadon egy daliás magyar férfiú. Érdekes és megható dolog, hogy öt vértanúnak, — köztük Radvánszky Györgynek, szeretett és tisztelt egyetemes felügyelőnk ősének — csontmaradványait most találták meg a

szinyei templom tornyának falánál és ünnepélyesen elhelyezték az eperjesi evangélikus templomban.

Beszélő kő a kollégium épülete is. 1665-ben építették ezt hitrokonaink támogatásával a felsőmagyarországi evangélikus rendek. Még a messze Svédországból is megérkezett az áldott szívek segélyadománya. Különben félszáz évvel később is küldött a svédek hős királya, XII. Károly tekintélyes összeget a kollégium segélyezésére.

Az új intézet a középiskola mellett, főiskolából is állt. Csonkaegyetem volt az egyetemi formák külső pompája nélkül. Nagy tanárok, Pomarius, Ladiver és utódaik a virágzás magas fokára emelték.

Az épületet ismét és ismét elrabolták tőlünk, de Thököly, a hálás tanítvány, majd II. Rákóczi Ferenc újra és újra visszaadták. Megint elveszett, jézsuita-kollégium, majd katonai raktár lett. Végre II. József, a türelmes „kalapos király" megengedte, hogy az evangélikusok olcsón megvásárolják a katonai kincstártól. Azután zavartalanul és dicsőségesen teljesítette áldott hivatását többnyire, mint gimnáziumból, tanítóképzőből, theológiai és jogi akadémiából álló kollégium, egész az 1918-iki nagy összeomlásig.

Volt idő — a XIX. század középső harmadában, mikor nagy tanárok, Vandrák András, Hazslinszky Frigyes és társaik érdeméből az országnak, mondhatjuk, legelső iskolája volt.

A Rákóczi-ház.

A benne mindig élő hazafias szellemnek mintegy szimboluma lehet az a kép,* mely nagytermét ékesítette és mely a kollégium legnagyobb büszkeségét, a hősök hősét, Dessewffy Arisztidet, az egyik aradi vértanút varázsolta a lelkes ifjúság elé. Magam is nem egyszer szónokoltam hazafias ünnepségeken e „szent" kép alatt, Dessewffy lelkétől ihletetten. A kép már nincs régi helyén. A nagy összeomláskor, mint drága palladiumot, Miskolcra mentették át, ahol a kollégium két intézete, a jogakadémia és tanítóképezde menedéket talált. A theologia beleolvadt a mostani soproni theologiai fakultásba. A gimnáziumot fokozatosan tóttá tette új gazdája, a keleti tót egyházkerület.

Örököbe, Uram, pogányok jöttenek!

A kollégium, az evangélikus és katolikus templom és a katolikus elemi iskola épületszigetként állanak a széles, hosszú, hatalmas Fő-utca kellős közepén. Szép ez utca ma is. Mennyivel szebb volt az 1887-iki nagy tűzvész előtt, amikor még szakadatlan sorban csipkés oromfalazatú renaissance-stílusú emeletes házak szegélyezték. Ezek a házak is beszélő kövek: a város fénykoráról beszélnek, mikor ez a Danzig–Konstantinápolyi világforgalmi útvonal egyik főállomása volt. Azokat a kis palotákat gazdag eperjesi evangélikus kereskedőpolgárok építették: a két sorban egymás alatt elnyúló pincékben tokaji boroshordók s kelet és nyugat árúi voltak elraktározva. A nagy tűz után a legtöbb házat modernizálva, vagyis elcsúfítva építették újjá. De ma is van még valami 25—30 szép renaissance épület. Ezek között különösen szép a Rákóczi-ház, a magyar renaissance építke-

* Than Károly remekműve.

zés egyik remeke. Vídám könnyed udvari élet folyt itt ezelőtt közel másfélszáz esztendővel, mikor a 18 éves II. Rákóczi Ferenc és felesége, a 16 éves Hessen-Reinfelsi Amália hívogatták meg Felső-Magyarország főurait, köztük Ungvármegye főispánját, gróf Bercsényi Miklóst, farsangi mulatságokra, vídám vadászatokra. Ennek a tízévvel idősebb férfiúnak hatása alatt érezte át mindinkább és inkább az ifjú Rákóczi, hogy neki, akinek a haza olyan sokat adott, iránta még nagyobbak a kötelességei, mint más közönséges halandónak.

Hogyan teljesítette ezeket a kötelességeit a nagy fejedelem, arról beszél nekünk, magyaroknak ez a beszédes néma kő, az eperjesi Rákóczi-ház. Közelében egy másik renaissance-ház, a Christmann—Kerényi-ház, szintén fejedelemről, költő-királyról beszél nekünk. A ház emeleti ablakából — amely alatt márványtábla örökíti meg ennek az eseménynek emlékét — gyönyörködött Petőfi Sándor, mint a ház vendége, az ablaka alatt, az egész főutcát megtöltő sokaságban és a lelkes kollégiumi ifjúságban, mely önmagát azzal tisztelte meg, hogy Petőfit fáklyás zenével üdvözölte.

Boldog lehetett a szeretet és szabadság költője, amikor látta, hogy lelkét a haza reménysége, az ifjúság mennyire megértette. Még boldogabb volt, ha jósként a jövőbe nézve megérezte, hogy ez a hazát és a haza költőjét éltető ifjúság három év múlva majd meg is tud halni a hazáért. A vitézek vitézei, a Kassai vörössapkások, a névtelen félistenek sorában sokan ott harcoltak azok közül, akik az 1845-iki tavaszi estén lelkesen tekintettek fel az ifjúság bálványára.

Még egész kis hadseregét sorakoztathatnánk fel a beszélő köveknek, de hiszen ezek a példák is bizonyíthatják, hogy Eperjes a miénk, mert kövei némák, ha az idegenek szavát hallják, de ha magyarul szólunk hozzájuk, ékesen beszélnek a vértanúk városának magyar múltjáról. És csak mi, magyarok értjük meg, mit beszélnek ezek a kövek e vértanú-városnak, ez árva Penelopének lelkéről, érzéseiről, mely özvegy fátyolába burkolózva várja, egyre várja a szabadító Odysseust. *Dr. Szigethy Lajos.*

A kis Pereces Gyurka magyar dolgozata.

Irta: **Maróthy Jenő.**

Pereces Gyurkát először is be kell mutatni, de jó hangosan, hogy a közömbös és aluszékony emberek is idefigyeljenek, mert őróla bizony nem sokat irtak eddig az ujságok, mivelhogy az ő közjogi rangja se a római jogban, se a Corpus Jurisban nem fedezhető fel, lévén ő I. b) osztályú tanuló az egyik kőbányai iskolában.

Azután már csak azért is tanácsos jó nagyot kiáltani, mert Pereces Gyurka az I. b) osztály tarka babszemei közt is legfeljebb ha borsó lehetne. A lába csak akkor ér földig, ha eszébe jut, hogy ráálljon; egyébként a pad ülőkéje és a padló deszkája között harangozik: jó mesterség az nagyon, amíg nem kell vele kenyeret keresni. A feje — no már a feje, teljes nagyságában kilátszik a padból s tekintélyt is kölcsönözne Gyurkának, ha néha valami kíváncsi iskolalátogató meg nem kérdezné tőle, hogy „hát téged hogy hívnak fiam''. Mert arra muszáj felállni s ilyenkor, ördög és pokol! — az orra hegyéig esik vissza az ember a padjába s félarasszal mutat ke-

vesebbet, mint ülőhelyzetben. Hogyne kiáltana hát nagyot feneketlen bosszúságában:

— Pereces György!

Mert igazság szerint Pereces György és nem Pereces Gyurka. Annak keresztelték és vigye a kánya a kicsinyítő képzőket. Mintha bizony, mert valaki rövidebb néhány centiméterrel a szomszéd kakasánál, azért már nem volna egész ember. — Hohó! Nem mérik azt rőffel!

Nem ám! És Pereces Gyurka meg is tesz mindent, ami csak kitelik tőle, hogy egész embernek bizonyuljon. Nagyokat lép a nagy cipőkben s szuszog hozzá akkorákat, mint valami anyakönyvvezető. Hóna alatt viszi könyveit — nem táskában — akárcsak a nagy diákok. Elég gond ez bizony, mert az ember kénytelen a jobb kezével minduntalan a bal támogatására sietni, holott annak az volna mulhatatlan rendeltetése, hogy a zsebkendőt kezelje, — már ha tudniillik volna az embernek zsebkendője. Azután a mellét is kifeszíti, akit nem gyomorba szabtak, de egyszerre ügyelni a cipőkre, a könyvekre, a mellkas helyzetére, no meg az orr erkölcsi állapotára is, valóban nagyobb feladat, mint amilyet egy I. b) osztályú kisdiáktól elvárhat a magyar közoktatás.

Nem baj. Pereces Gyurka azért a lehetőség szerint megteszi, amit az iskola követel tőle. Más kérdés, hogy megteszi-e vajjon az iskola is, amit Pereces Gyurka szeretne rajta behajtani.

Bizony, nem tagadom, sokáig magam is gyanuperrel néztem ennek a kisebb ebihalnak a fickándozását.

Már az első héten azzal tüntette ki magát, hogy reggelről-reggelre elkésett.

— Hogy hívnak?

— Pereces György!

— Mért jöttél későn?

— Tanár úr, kérem — *elkéstem.*

— Azt látom, ebadta, de mért késtél el?

— Tanár úr, kérem, *későn indultam* hazulról.

Mit csináljon az ember az ilyen bikmaggal? Hát először mindenesetre megpróbálja kiveszekedni magát, hogy így, amúgy, most megraknálak, mihaszna, ha rendtartás el nem tiltotta volna 1889-ben a testi fenyítéket, — de amint aztán a második mondatra kerülne a sor s az ember odanéz a delikvens arcába, aki egyre nagyobbakat lélekzik, izzad, nyeleget, nedvesen fésült hajából felkunkorodnak a hátsó tincsek és közben bűn és bűntettes alig ér a katedra közepéig, akkor egyszerre értelmét veszti az egész procedura s Pereces György elmehet a helyére.

El is ment, de két nap se telik el s az I. b) osztályban forradalmi zúgás fogad.

— Tanár úr! Tanár úr, kérem!

— No, mit akartok.

— Pereces György ma nem vett inget.

— Pereces!

— Jelen!

— Igaz, hogy nem vettél inget?

— Nem vettem, tanár úr kérem.

— Hát mért nem vettél?

Pereces Gyurka pirult, mosolygott s csendes szégyenkezés vibrált az arcán. Azután suttogva, hebegve csak ennyit felelt:

— Elfelejtettem felvenni.

Újabb katedrai probléma. Mert vajjon erkölcsi vétség-e az, ha valaki nem vesz inget, — ha egyébként fel van öltözve. Alig képzelhető. De az osztály zsibong és igazságot követel.

— Pereces!

— Igenis, tanár úr!

— Ezentúl ne próbálj ing nélkül jönni!

— Igenis, kérem szépen.

Eperjesi gör.-kat.
templom
kápolna kapuja.
Barok iparművészeti
vasmunka.
Repr.

l.

Arch. Ért.
1929. 237 l.

Érkezett 1905 okt. 9.

890/1905 sz. (Magyaróvár, 1905 okt. 7. 66 sz. a.)

A moson megyei tört. és rég. egylet bezerjenti az építkezés átalakított tervét és költségvezését és annak a vm. f. h. 24 ikki közgyűlése előtti felülvizsgálását kéri. (Válasz X. 17. e. i 950/904)

(Egerjesi kálvária)

Wick Béla dr.

Az ( )

Egerjes 1919.

fd.

~~Széchenyi Orsz. Könyvtár II. 186.~~

Eperjesi Kálvária

Mick Béla: Az (...)
8.-r 64 l. Eperjes.
1914

Gen. (2372)

IF. WEINWURM A. ÉS TÁRSA GRAFIKAI MŰINTÉZETE

BUDAPEST, VI. Ó-UTCA 6.

· TELEFON: AUT. 286-16 ·

Eperjes műtörténeti adatai

Iványi Béla: Eperjes sz. kir. város műtörténeti adatai. I. Középkori festők. II. Középkori kőfaragok és szobrászok. Kny. Mur. és Kvt. Ért. 4-r, 30+31. l. Bp. 1917-18.

Gent (1083)

3 junius hó 13

polgármester.

(Eperjesi vértanuk
emlékműve)

Mayer Endre: 17
8-r, 58 l. Eperjes,
1908.

Gent (1574)

látszik bizonyít
más szorúlt ha
ilyen kultu

Visszont c
tészek tartozn
közönségnek co
kátéval, mel
összefüggően be
művészet köze

Minden erőn
az adósságot

K

Szeszten. 1926. dez. 10

Eperjesi vértanuk
emlékműve

Az eperjesi vértanuk
emlékműve. Bp.
1908.

Gent (79)

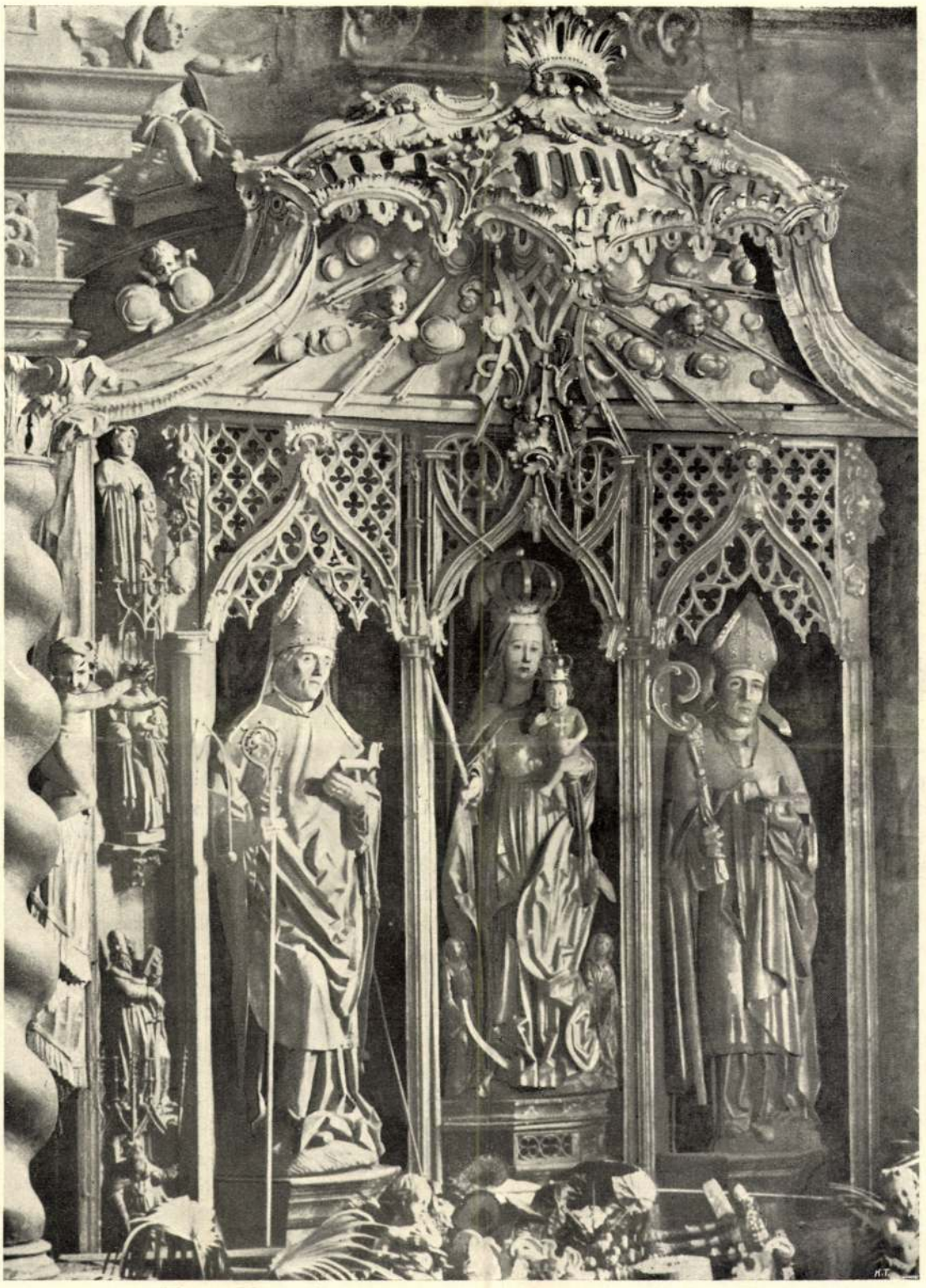

AZ EPERJESI SZENT MIKLÓS-TEMPLOM
A XV. SZÁZADBELI FŐOLTÁR SZEKRÉNYE ÉS SZOBRAI
A MAI BAROKK FOGLALATBAN

A cikk eleje a komplett példányban – Művészet 1902. 6 f.

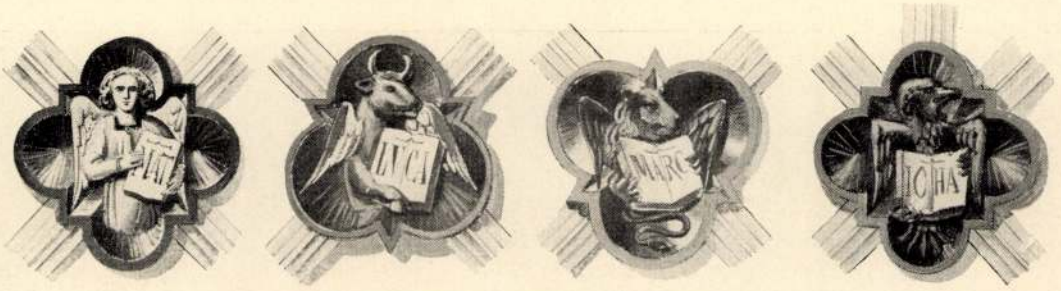

AZ EPERJESI SZENT MIKLÓS-TEMPLOM
BOLTOZATI ZÁRÓKÖVEK A NÉGY EVANGÉLISTA JELVÉNYÉVEL, A DÉLI HAJÓ SZENTÉLYÉBEN

lomot, belsejének hatása, merészen a magasban lebegő boltozataival, karcsú oszlopaival most is nagyszerű. S alig van templom hazánkban, a melyben a külföld óriási csúcsíves székesegyházainak szinte félelmetesen fenséges hatásából annyit éreznénk, mint az eperjesi templomban. Faragott diszítés tekintetében s külsejének faltömegével a kassai nagyban fölülmulja, belsejének térhatásában azonban legkevésbbé sem. Míg a kassaiak templomuk diszítése kedvéért ennek szerkezetét elhanyagolták, a bártfai templom mesterei pláne e tekintetben valósággal kontárkodtak: addig az eperjesi templom technikailag véve remekmű. Ennek köszönhetjük, hogy míg a szomszéd városok templomainak története nyomban befejezésük után szinte szakadatlan tatarozásból áll, az eperjesi templomon tetején kívül alig változtattak valamit; jóllehet talán még több csapás érte, mint a szomszéd városok templomait. 1441-ben a várossal egyetemben tűzvész pusztítja el a templom fedelét és tornyát. Belsejében ekkor nem esett kár, nyilvánvaló bizonyságául annak, hogy a templom építését akkor már teljesen befejezték; mert ellenkező esetben a tűz a templom építéséhez szolgáló állványok révén az ablakokon át ide is betört volna. A torony azonban a tűzvész alkalmával alighanem belsejében is megrongálódott. Földszinti csarnokának boltozata, zárókövén az Eperjesnek 1455-ben adományozott címerrel, a XV. század második feléből való. A déli főkapu előcsarnoka s a fölötte levő oratorium szintén kései mű. Az oratorium boltsüvegei nincsenek a hálót formáló gerincek közé iktatva, hanem ezek tetején nyugosznak. A hajdanában délfelől nyilt előcsarnok csillagboltozatának a zárókövét szintén címer diszíti, a mely hosszában két mezőre oszlik. A jobb oldalon az Eperjes címeréből vett s kék alapon vízszintesen elterülő két pólya, a baloldalon vörös alapon egy balra dőlt haránt pólya látható.

Hogy a tornyot a XIV. században kezdték építeni s a XV.-nek vége felé gyökeresen átalakították, erre még több jel vall. Földszinti csarnokának boltozata fölött, a nagy orgona szélzsákjának helyiségében, a régi s akkoriban magasabb boltozat üres gyámkövei még ma is megvannak. A torony ablakai a három emeleten szintén későbbiek, mint a templom ablakai s mértani műveikkel fölfelé fokozatosan jelzik a csúcsíves építészet végső, formai elkorcsosulását. A torony XV. századbeli átalakításakor törhették át az északi falat a hajó középső szakaszában kapuval. A kapu elé később formátlan előcsarnokot ragasztottak, a mely az eredeti kapufeleket is elenyésztette. Az északi kapu ormának formás ívmezője napjainkig fönmaradt s két egymásba fonódó, levélcsomókkal diszített szamárhát-alakú ív tölti ki, a melynek mindegyike ismét hármas karélyokkal kitöltött kisebb kettős ívet foglal magában. Az északi kapu ránk maradt faragott diszítésének a technikája jóval tökéletesebb, mint a kettős nyilású s tagozásában is nagyobb hanyatlást mutató déli kapué.

A templom építésével egy időben erősítették meg az eperjesiek körfalakkal városukat s nyerték el egymás után szabadalmaikat, a melyeknél fogva a város a XV. század elején Magyarország hét elsőrangú szabad királyi városának sorába jutott. A város megerősítése 1378-ban kezdődött, mikor is ennek ügyében Nagy Lajos királyunk Diós-Győrről Ambrus építőmestert küldi Eperjesre. 1411-ben a város erődítését befejezik, csakhamar azonban szűk-

nek bizonyul az ez által körülzárt terület és Zsigmond király 1435-ben megengedi, hogy a nyugati sáncárok helyén utcát nyissanak, a mai árok-utczát, a falakat pedig kijebb tolják. A város területe így körülbelül egy harmadnyival gyarapodott s profán építészete újabb lendületet nyert. Erzsébet királyné 1440-ben megengedi az eperjesieknek, hogy lakóházaik építéséhez nagy-sárosi birtokán követ fejtsenek. Ily természetű okmány a templomra vonatkozólag ez időből nem maradt ránk. Az utolsó kettő még a XIV. századból való. Az 1389-ben elhunyt Stir Miklós eperjesi plébános végrendeletében jelentős összeget hagyományoz a templom helyreállítására: pro restauratione Domus. 1391-ben Zsigmond király Eperjesre küldte István egri püspököt, hogy a templom kibővítése dolgában s káplánjai számának gyarapítása ügyében intézkedjék.

Azt hiszem bizvást hozhatom az utóbbi két okmányt a XIV. század dereka táján épült szentély átalakításával kapcsolatba s így még inkább valószinűvé válik, hogy templomunk a XV. század első felében mai alakjában készen volt s a déli oratoriumon és tornyon kívül ezután már csak templomunk belső fölszerelése foglalkoztatta a város különböző mestereit.

A templom mai belső fölszerelésének és diszitésének zöme a XVIII. század ízléstelen barokk alkotásaiból áll. Ezek sorában, gyakran ezek keretébe foglalva azonban a figyelmes szem a XV. és XVI. századbeli szobrászat, festészet és iparművészet oly jelentős emlékeivel találkozik, a melyek nem egyszer szinte káprázatos fényt vetnek a templom hajdani művészi diszére. A templomot a XVIII. század folyamán kétszer, könnyebben hozzáférhető részein többször is bemeszelték s így freskóknak nyoma sem látszik. Mindazonáltal hihetetlennek tünt föl, hogy a hatalmas falterületeket be nem festették volna, holott XV. századbeli falusi templomaink között is vajmi kevés van, a mely ne tanuskodnék arról, hogy falait hajdanában véges-végig freskók lepték el.

S csakugyan, a midőn a hajó északi oldalfalán egy helyen szinte találomra a mészréteg lehámozásához fogtam, élénk szinfoltok tüntek elő. A lehámozást Holénia József eperjesi műkedvelő régész segítségével folytatva, egy freskó felső részét szabadítottuk föl, a mely nyilván Krisztust az olajfák hegyén ábrázoló kompozicionak a maradványa. A sárgásbarna, vörös és zöld uralkodó szinekkel s széles kezeléssel festett kép alsó felét a XVII. században épült s az északi fal hosszában végig nyuló oszlopos karzattal elfalazták s így az amúgy is nagyon megrongált képen csak három sisakos, kopjás katona feje látszik. A freskó szinhelye csipkézett deszkakerítéssel elzárt kertet ábrázol,

AZ EPERJESI SZENT MIKLÓS-TEMPLOM
A SZENTÉLY PILLÉRSORA ÉS ÁRKÁDIVEI

a mely mögött hegyek emelkednek, jobbfelől kétereszű tetővel fedett és elég ügyes távlattal rajzolt kapu látható. Ez utóbbi mögött a még künn levő katonák lobogós kopjáinak s alabárdjainak erdeje mered az égnek. A már bennlevő katonák előtt, magasabban állva egy igen megrongált alak látható, a mely papi ruhához hasonló vörös palástot visel s alighanem Judást ábrázolta, a mint a katonák élén halad a hegyen fölfelé. A falkép stílusa a XIV. századra vall; a vakolat-réteg alatt, a melyre festették, úgy látszik még egy régibb falkép lappang. A mészréteg alól kihámozott freskó fölött ugyanis a rozoga fal már erősen behajlott s felső részén a vakolatréteg is lemállott. A vakolat megmaradt részének széle fölött egymással párhuzamos vörös és kék csík fut végig, a mely alighanem egy régibb freskó kerete.

A templomot diszítő kőszobrokból semmi sem maradt ránk, a torony támasztó pilléreiben levő fülkék jórészt már szétmállott apró alakjain kívül. A nyugati homlokzat északi falában az ablak mellett, korai jellegű csúcsíves fülkében egy másfél méter magas faszobor áll, a mely fafaragásunk legérdekesebb emlékeinek egyike s mint ilyent Henszlmann 1873-ban a bécsi világkiállításra is elküldte. A szobor képe ezen a lapon látható. A fülke, a mely az északi sarokpillér és a homlokzat ablaka között áll, s a melyet hármas karélyú lóhereív tetőz be, talán még a XIII. századbeli templom maradványa. Párja, a mely az itt befalazott kapu másik oldalán állott, alighanem a torony épitésekor pusztult el. Valószinű azonban, hogy a homlokzat mai déli falán szintén falaztak ilyen fülkét, a mely a vakolat alatt talán még most is ott lappang. Az egymásnak megfelelő fülkékben a XV. században délfelől Mária, északfelől az őt üdvözlő Gábor arkangyal szobrát helyezték el. Henszlmann szent János evangelista alakját ismerte föl a ránk maradt szoborban. A szobor fejét övező drágaköves és gyöngyökkel átszőtt párta azonban Gábor arkangyalra vall, mozdulata pedig arra, hogy a szobornak párja is volt. A szinezett szobrot hársfából faragták, tunikája zöld, a föléje boruló palást vörösesbarna, aranyozott szegélylyel. Az enyhén szinezett arc tipikus, vonásai harmónikusak, de kevéssé kifejezők; a széles redőkben aláomló ruha kezelése még kőjellemű, s elég ügyesen motivált. A ruha lenn föltűrt s kihajló ráncával, a valójában nyulánk alak kissé görnyedt tartásával mesterünk azt a helyzetet akarta bátortalanul föltüntetni, amint az angyal a magasból alászállva a földre ér.

GÁBOR ARKANGYAL
XV. SZÁZADBELI FASZOBRA

Bár valószinű, hogy ez a szobor, a melyről az eperjesi nép hímes legendát szőtt, s a melyet ifjú korában Benczúr Gyula festőművészünk is lerajzolt, a XV. század dereka táján készült, korát pontosan meg nem határozhatjuk. Fafaragásunk történetében e szobor mindenesetre a legérdekesebb láncszemek egyike; a kutatás, mai állásában azonban még sok kapocs ösmeretlen, a melylyel a XV. század második felében és a következő században készült fafaragványaink rendkívül gazdag sorozatához fűzhetnők. A fafaragás a XV. század második felében egész Magyarországon páratlanul föllendült. Emlékeiből Eperjesen a templom belsejében csak az 1490-ben készült díszes főoltár három nagy arányú szobra maradt fönn, a melyeket a XVII. század végén szekrényestül az akkor készült óriási barokk oltár faarchitekturájába foglaltak.

MÁRIA BEMUTATÁSA

MÁRIA ELJEGYZÉSE

AZ ANGYALI ÜDVÖZLET

MÁRIA LÁTOGATÁSA

A XV. SZÁZADBELI FŐOLTLÁR MENNYEZETÉBŐL

Más XV. századbeli főoltáraink laza kompozicióihoz hasonlóan itt is három alakot látunk egymás mellett, áttört művű mennyezetes fülkékben. A középső alak Mária, karján a gyermek Jézussal, dús redőkben leomló ruhában áll a hold sarlóján, miközben két apró angyal palástját fogja föl. A fején oda nem illő, későbbi koronával diszített alak arca, mint fafaragásunk női alakjaié rendszerint, tipikus, és kevésbbé kifejező, mint a két mellékalaké. Ez utóbbiak egyike: a jobb oldali, szent Miklóst, a templom védő szentjét, a baloldali szent Ágostont, mások szerint szent Adalbert püspököt ábrázolja. A 210 cm. magas borromeusi szabású miseruhát viselő püspökszobrokat arcképszerű felfogás jellemzi, a kifejezés elevensége tekintetében a baloldali sikerültebb. Helyes arányaiknál, a fafaragás technikájának megfelelő széles erőteljes kezelésüknél fogva ezek a szobrok a későbbi motiválatlan, gyűrött formáktól ment ruharedőzésükkel, változatlanul megmaradt finom szinezésükkel, fafaragásunk legjobb emlékei közé tartoznak. Egész mivoltában az oltár, a melynek szintén megmaradt predelláját a Mátyás-korabeli magyar címer diszíti, a kassai dóm és a lőcsei templom főoltáránál nem kisebb értékű nagyszabású alkotás lehetett. Templomunk többi szárnyas oltára, a minő itt hajdanában aligha volt kevesebb mint a napjainkig 12 szárnyas oltárral dicsekedő bártfai templomban, a fafaragás egyéb önálló emlékeivel

KERESZTELŐ MEDENCE A XVI. SZÁZAD ELSŐ FELÉBŐL

KŐFARAGÓ JEL A DÉLI HAJÓ DIADALÍVÉN

egyetemben elenyészett. A midőn a protestánsok Thökölyi korában másodszor jutottak a szent Miklós-templom birtokába, az összes mellékoltárokat kidobatták s a mint a hagyomány még ma is regéli, a sörfőzőben a katlanok fűtésénél használták föl. E vandalizmus azoknak a hallatlan vallási villongásoknak volt a következménye, a melyeket itt az akkor többségben levő protestáns lakosság az 1673-ban Eperjesre került jezsuitákkal folytatott. Hogy e vandalizmuson a szintén protestáns felvidéki városok még a szomszéd vármegyékben is megbotránkoztak, annak élénk jele a késmárkiak esete. II. Rákóczy Ferenc korában történt, hogy a mikor a fejedelem biztosai a katolikusoktól elvett templomot a protestánsoknak adták át, ez utóbbiaknak lelkére kötötték, hogy az oltárokat ne pusztítsák el. A késmárkiak e felszólításra büszkén azzal feleltek: fölösleges figyelmeztetés, nem vagyunk olyanok, mint az eperjesiek!

A XVII. században pusztult el a szentély diadalívében felállított kalvária, a melynek gerendájára a XVIII. században állitották föl a ma is ottlevő ízléstelen formájú feszületet és Mária és szent János kétfelől álló alakját. Valószinű, hogy a diadalív pilléreinek üresen maradt gyámkövein is voltak szobrok, valamint a két nyilású déli kapu bélletének a fülkéiben. Ez utóbbiakban épp úgy mint a főoltár szekrényének homorú keretében az elenyészett szob-

rocskákat későbbi munkákkal pótolták. Néhány XV. és XVI. századbeli oltárnak szárnyfestményei szintén elkerülték a pusztulást. A főoltár 12 képe, két, más oltárokról való, de hasonló nagyságú képpel együtt ma a szentély hosszában elnyuló padok támláit diszíti. A kisdedek meggyilkolását s Mózest a csipkebokor előtt ábrázoló képeken kívül, ezek sorában hatnak a tárgyát Mária életéből, a másik hatét, szent Miklós legendájából meritették. Az utóbbi képek rajz és szinezés tekintetében sikerültebbek, de kompoziciójuk kissé esetlen. Kivétel csak a szent Miklós hajóra szállását ábrázoló kép, a mely már tárgyánál fogva is csupán idegen minta fölhasználásával készülhetett. A Máriaciklust ábrázoló temperaképek ellenben kompoziciójukban sikerültebbek s nyilván német vagy németalföldi metszetek nyomán készültek. A Mária-ciklusból négy képet mutatok be a 397-ik lapon: lent az angyali üdvözletet és Mária látogatását, fent pedig a kettős kép Mária bemutatását ábrázolja a templomban s eljegyzését szent Józseffel. A szobrokhoz képest az oltárszárnyak festményei másodrendűek, s jóllehet egészben véve összhangzatos élénk szinezésükkel a főoltár hatását nagyban emelték, eredeti fölfogás, művészi tartalom és előadás tekintetében messze mögötte állanak a kassai főoltár hires szent Erzsébet ciklusának. Egy kisebb oltár szárnyaiból valók lehetnek a jóval fejlettebb stílű festmények, a melyek Jézus gyermekségéből ábrázolnak egyes jeleneteket s a melyek a XVIII. századból való kis orgona karzatának deszkaarchitekturájába foglalvák.

Miként Felsőmagyarország többi városaiban, úgy Eperjesen is a XVI. század elején kezd érvényesülni a renaissance művészet. Legszebb emléke ez időből tagadhatatlanul a szent Miklós templom keresztkutja, a melyhez képest a Nagyváradon őrzött menyői keresztkút, az irodalmunkban gyakran emlegetett Firenzei János műve, csak másodrendű kőfaragómunka. Az eperjesi keresztkutat, a mikor nem használják, vászonlepel fedi, kutatóink nyilván azért nem vették eddigelé észre. Az arányaiban nemes, fehéren erezett vörös márványból faragott mű kehelyformájú; gyűrűk közé foglalt talpán lapos, medencéjén domború hólyagos ékítmény diszíti. Enyhén kidomborodó hengerded szárán négyfelől bájos kerúb-fejek láthatók, a melyeket leheletszerűen könnyed szalagok fűznek össze. Ez utóbbiak kezelése s a gyermekfejek formái a Mátyás király udvarában tevékeny Traui János iskolájára emlékeztetnek, a kinek működésére azonban — a kutatás mai állásában — 1490-től 1508-ig, a midőn Anconában bukkan föl, még áthatatlan homály esik.

A 398. lapon bemutatott keresztkút fedele újabban bemázolt s a medencéhez hasonlóan

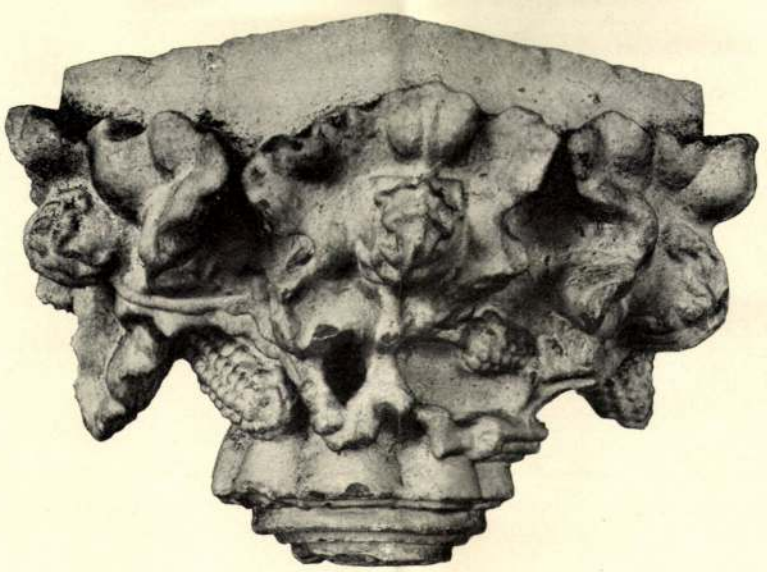

FÉLPILLÉR FEJEZETE AZ ÉSZAKI HAJÓBÓL

TANULMÁNY
HEGEDÜS LÁSZLÓ RAJZA

alakított vert rézbádogból készült s csúcsán kovácsolt vas diszítménynyel bír, a melynél fogva a diadalív pilléréből kinyuló kovácsolt vaskonzol csigáján húzzák fölfelé.

A keresztkút kovácsolt vasdiszítményeinek motivumai azonosak a pompás művű renaissance stilű vasrácscsal, a mely a templom fő- és déli hajójában a diadal-ív nyilásában a szentélyt a hajótól elzárja. Ez a vasrács szintén a XVI. században készült; képét Edvi Illés Aladár mutatta be a „Mintalapok"-ban. A hajó nyugati falához, s a hajóba benyuló torony falaihoz tölgyfából faragott, hatalmas arányú stallumok simulnak, a melyek támláját és térdeplőjét egyszerű léckeretbe foglalt s fantasztikus tornyokat ábrázoló intarzia-ékitmények diszitik.

A midőn a templom 1711-ben ismét a katolikusoké lett, sajátságos vita merült föl az eperjesiek között a fölött, hogy a templomot a katolikusok avagy pedig a protestánsok épitették-e? A jezsuiták, a kiknek sorából akkoriban a város plébánosai is kikerültek, összegyűjtötték a templomban elszórt feliratokat s hogy a katolikusok régibb jussát kimutassák, a hajó északi falára babérlombokból font festett koszorúba iratták ezeket, a mely a 391. lapon levő képünkön látható. Az egyik fölirat szerint a szentélyben levő stallumok 1508-ban készültek. Valószinű, hogy a templom nyugati falaihoz simuló intarziás padsor azonos a szentélybelivel s csak később került ide. Fölirat azonban e stallumokon már nem látható, valamint a templom szentélyének boltozatain sem, a melyeket 1724-ben bemeszeltek s a melyekről a jezsuiták az évszámokat alighanem tévesen olvasták le. Tévedés, hogy a szentély boltozatán azt olvasták, hogy Ulászló magyar és cseh király idejében fejeztetett be, a minthogy a templom keleti és déli falán is alighanem tévesen olvastak 1405 és 1411 helyett, a 4-es szám régies, hurokalakú formáját nem ösmervén, 1505, illetve 1511-et.

1780-ban a nemzeti harcaink folyamán több izben leégett templom megrongált falait kitatarozták s újból véges végig meszelték. 1788-ban a templom ismét leégett s akkor támadt repedéseit azóta sem tüntették el. 1886-ban a templomot villámcsapás érte, a mely fölgyujtotta. Mai vasbádog fedelét akkor kapta. Bármily formátlan is a tető, 1887-ben, a mikor az egész várost tűzvész pusztította el, ez védte meg a körülötte tomboló lángtengerben az újabb katasztrófától, a mely most már alighanem végzetessé vált volna, ha bekövetkezik. Templomunk azóta is állta az időt s bár túlzás volna azt állitani, hogy restaurálásra nem szorul, falai még néhány évtizedig nem igen fenyegetnek összedőléssel. Mindazonáltal kivánatos volna, ha illetékes köreink már most gondoskodnának

BALDASSARE HERCEG
VELAZQUEZ FESTMÉNYE
BENCZÚR GYULA GYŰJTEMÉNYÉBŐL

restaurálásáról; mert minél tovább halogatják ezt, annál költségesebb lesz a helyreállítás. A templom csonka tornyát a Műemlékek Országos Bizottsága megbízásából Schulek Frigyes terve alapján most egészítik ki. Bizvást remélhetjük, hogy ennek befejezése után a templom helyreállítására is rákerül a sor.

Most, midőn az egész vonalon a művészi ízlés fejlesztése körül buzgólkodunk, művészetünk legsivárabb korszakának korcs emlékeivel megtömve nem hagyhatjuk. Annál kevésbbé, mivel templomunk építészeti szempontból véve legjelentősebb emlékeink egyike s régi belső fölszereléséből, ennek többszöri kifosztása ellenére is, mint láttuk, számos becses művészi alkotást őrzött meg.

Ezek a műtárgyak mindenképpen méltók arra, hogy ízléstelen környezetüktől megszabadíttassanak s ez által kellő érvényesüléshez jussanak. A templom mai fölszerelésének megrostálására kilátásunk csak a restaurálás kapcsán lehet, a mely a templomot eredeti stílszerű alakjába visszavarázsolva, művészi hatás tekintetében még jóval jelentősebbé tenné, mint a minő most. Az eperjesi szent Miklós-templom, a melynek föntartását a város művelt közönsége valláskülömbség nélkül kívánja, így a közízlés fejlesztésének is oly hathatós eszközévé válnék, hogy e tekintetben semmiféle vidéki múzeum nem lesz képes versenyezni e monumentális műemlékünkkel.

DIVALD KORNÉL

SZENT FERENC
VAN DYCK FESTMÉNYE
BENCZÚR GYULA GYŰJTEMÉNYÉBŐL

1910 január. VIII. évfolyam, 1. szám.

Eperjesi polgári házak.

Sáros vármegyében, a Tarca folyó bal partján terül el Északmagyarországnak egyik legfestőibb fekvésű városa. Erdős hegyek tövében nyúlik el a középpontját képező és északdéli irányban haladó főutca mentén, amelynek közepét a Miklós-templom foglalja el, míg másik végén a Szentháromság-szobor áll, emlékéül annak a vérpadnak, amelyet 1687-ben az eperjesi vértörvényszék idején Karaffa állíttatott itt fel.

Eperjes városának története az Árpádok korába nyúlik vissza. A monda szerint II. (Vak) Béla királyunk (1131—41) alapította 1132-ben, ezen a vidéken való tartózkodása idején és az ott talált sok eperről adta neki nevét. A következő uralkodó alatt már biztos történelmi följegyzések vannak a városról. Bélának fia, II. Géza (1141—62), német telepeseket hívott az országba és helyezett el ezen a földön. Minden bizonyára ezek kezdették meg a rendszeres városépítés munkáját Eperjesen. Róbert Károly királyunk (1308—42) alatt már tekintélyesebb község lehetett, mert az uralkodó rendeletére, 1312-ben várfalakkal veszik körül. A következő évtizedekben többször pusztít tűz a városban, így 1441-ben majdnem teljesen leég az. II. Ulászló (1490—1516), Mátyás király utóda emeli várossá 1514-ben. Ettől kezdve, mint az északi városaink általában, rohamosan fejlődik és élénk kereskedelme következtében gazdagodik is. Természetesen a következő kuruc időkben nem kerülheti el a harcos felek küzdelmeit. 1604-ben a hajdúkirály, Bocskay István, foglalja el. 1633-ban I. Rákóczi György, a kuruc fejedelem és Eszterházy nádor, II. Ferdinánd király megbizottja, itt kötik meg a kurucok és labancok között a híres eperjesi békét. De ezentúl is van szerepe a háborúban. 1673-ban a kurucok leromboljják összes erődítéseit és megfosztják minden szabadalmától. Ezeket később visszanyeri ugyan, de elég szomorú viszonyok között. 1685-ben kerül újra császári kézre és 1687-ben Karaffa tartja vértörvényszékét falai között. 1704-ben II. Rákóczi Ferenc foglalja el. A Rákóczi-szabadságharc után ismét német kézre kerül.

Nagyságának tetőpontjára a XIX. század elején, I. Napoleon idején emelkedik, amikor a Lengyelország felé irányuló kereskedésnek fő gócpontja lett. A lengyel birodalom fölosztása után az északmagyarországi városoknak jelentősége lényegesen csökkent és Eperjes is csendes községgé lesz. A XIX. század végén, 1887-ben fordul feléje csak a közérdeklődés, amikor egy rettenetes tűzvész majdnem teljesen megsemmisíti. Országos segítséggel épül újra fel és ekkor mentik meg műemlékei közül azokat is, amelyeket a tűz teljesen el nem pusztított. Ettől kezdve restaurálják plébániatemplomát, a Miklós-templomot és számos művészi becsű polgári házát.

AZ EPERJESI FŐ-UTCA.

Eperjes a magyarországi reneszánsz műemlékeknek egyik legkiválóbb fészke. Kiváltképen annak a stílusiránynak sok példáját látjuk falai között, amelyet a művészettörténelem a többi magyarországi reneszánsz építményektől eltérően felsőmagyarországi reneszánsznak nevez. Ennek az iránynak igen jellegzetes ismertető jelei vannak és ha nem is tekinthetjük azt tisztára magyar alkotásnak, mégis tagadhatatlanul sokkal inkább lenyúlnak gyökerei nemzeti kulturánkba, mint bármely más művészettörténelmi irányéi.

Amint ismeretes, az 1420-ban megszületett reneszánsz stílus Itáliából igen hamar került át hazánkba. Hamarább, mint bármely más országba a világon. Az 1400-as években nálunk már számos reneszánsz alkotás keletkezett, holott a nyugati nagy államokban az 1500-as évek előtt nem találunk ilyen stílű alkotást. Mátyás királyunk uralkodása (1458—90) volt a legjelentősebb előmozdítója ezirányú kulturális fejlődésünknek. Neki köszönhetjük azt, hogy Magyarország évtizedeken keresztül szintén egyik szellemi középpontja volt a művelt világnak és semmivel sem állott a nagy kulturállamok mögött. Sajnos, az 1526-ban bekövetkezett mohácsi vész és a reájövő török uralom az emlékek legnagyobb részét megsemmisítette, de a néhány megmaradt is mutatja úgy megalkotásában, mint keletkezésének idejében elsőbbségünket a reneszánsz megértésében és művelésében. A bártfai városház, a pécsi dóm, a belvárosi plébániatemplom az esztergomi bazilika és a gyulafehérvári székesegyház — legelső reneszánsz műemlékeink — az 1505. és 1512. évek között létesültek. Ezzel szemben Franciaországban a Chenonceaux-kastélylyal 1515-ben, Angliában VII. Henrik és nejének westminsteri emlékével 1519-ben és Németországban a prágai Belveder-kastélylyal csak 1534-ben keletkeznek a legelső reneszánsz építmények.

De ha már jelentős reánk az új stílus meghonosodásának korai időpontja, még fontosabb annak későbbi fejlődése. Az első reneszánsz emlékek nálunk is, mint az egész világban mindenütt, jóformán tiszta olasz szellemben, olaszországi minták után keletkeztek. Csak évszázadok alatt tudták az egyes népek nemzeti jelleggel megtölteni az új stílust és az olasz reneszánszból a német, francia és angol reneszánszot megteremteni. Ez a művészi fejlődés már a virágzó reneszánsz alatt történt, az 1600-as évek idején. Így Németországban a Heidelbergi vár Friedrichsbau szárnya 1601-ben, a nürnbergi Peller-ház 1605-ben épült.

Ami Németországban történt a sajátos föld-

EPERJESI FŐ-UTCA RÉSZLETE.

rajzi és kulturális viszonyok között, ugyanaz történt Magyarországon is a reneszánszszal. Az olasz mintáktól jellegzetesen eltérő építési mód keletkezett hazánkban, amelynek emlékei napjainkig fönmaradtak és ma is különálló sajátos csoportját alkotják a reneszánsz stílus emlékeinek.

Az átalakulás Északmagyarország földrajzi

A RÁKÓCZI-HÁZ.

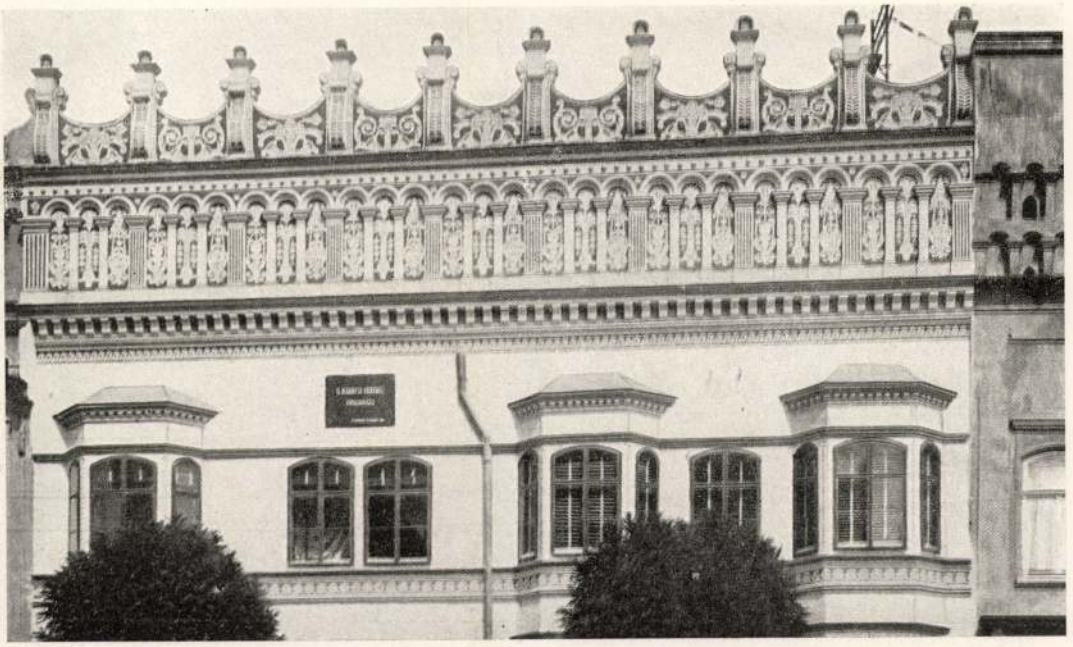

A RÁKÓCZI-HÁZ RÉSZLETE.

és társadalmi viszonyaiban találja magyarázatát. A vidék igen rendszeresen fejlődött városaiban a jómód és gazdagság nagyobb igényeket támasztott, mint az ország egyéb területein és megteremtette a városi polgárságnak kényelem-, sőt fényűzéskedvelő csoportját. A kis területre szoritott városokban az örökösödések után megoszlott családi telkek nagyságban a lehető minimumra csökkentek. Majdnem rendszernek tekinthetjük a 8 méter utcai homlokzatú keskeny mély telkeket északi városainkban. Az ilyen telkeken a kényelmes otthon megépítése meglehetős nehézségekkel járt és az emeletes építkezés szükségessége

FŐ-UTCAI RÉSZLET.

FŐ-UTCAI RÉSZLET.

A KATOLIKUS PARÓKIA.

FŐ-UTCAI RÉSZLET.

meg a szomszédoktól lehető elzárkózás, különleges alaprajzi és szerkezeti típusokat alakítottak ki. A gyakori tűzvészek is hozzájárultak ehhez és úgy az utcáról, mint a szomszédok felől védelmül minél magasabb tűzfalak, oromfalak építését kívánták meg.

A kereskedelemmel foglalkozó lakosok az épületek földszintjébe rendszeresen boltjaikat helyezték. Az emeleten a háromablakos homlokzatok a lakóhelyiségeket tartalmazták. A magas oromfalakkal körülvett padlástér igen jó raktárul kínálkozott. Ez lett a típusa az északmagyarországi polgári háznak szerkezetileg.

Az architektónikus kiképzés már a külföldi benyomások alapján keletkezett. Ismeretes, hogy északmagyarországi városaink rendkívül eleven kereskedést közvetítettek Lengyelország felé. Nagy Lajos királyunk anyja, aki lengyel királyleány volt, Mátyás királyunk, kinek nevelőatyja lengyel király volt és első neje lengyel királyleány, Báthory István erdélyi fejedelem, ki egyszersmind lengyel király volt, a két szomszédos ország között számtalan és szoros kapcsolatot hoztak létre. Ehhez járult azután az, hogy a lengyel királyi ház, a Jagelló-család, magyar királyi uralkodócsaláddá lett és bár a Várnánál szomorú véget ért I. Ulászlóban ismét megszakadt a közvetlen kapcsolat a két nemzet között, a szellemi rokonság jóformán Lengyelország teljes megsemmisüléséig megvolt közöttük. Azokban az időkben Lengyelország az európai nagyhatalmak sorában igen tekintélyes helyet foglalt el és területileg is kiterjedt volt. Az 1772-ben történt első fölosztásakor Poroszország, Ausztria és Oroszország jelentékeny tartományokat nyert romjaiból. A jelenlegi porosz, osztrák és oroszlengyel tartományok fővárosai: Posen, Varsó, Krakkó és Lemberg már akkor nagy városok és kulturális középpontok voltak. Az északmagyarországi városokra pedig igen nagy szellemi befolyással bírtak a közelségüknél fogva.

Az északmagyarországi reneszánsznak architektónikus kifejlődése lengyel nyomokon jár. A lengyelországi poseni városház, a krakkói posztócsarnok, a kulmi városház, a tarnowi városház, azután egy csomó főúri kastély, a simbarki, a krasicini stb. egy-egy remeke en-

DR. SCHMIDT GYULA HÁZA A FŐ-UTCÁN.

nek az iránynak. Jellegző ismertető jelei az utca felől emelkedő magas és építészetileg tagozott oromfal, az ettől az udvar felé eső félnyereg födélszék. Szerkezetileg véve tökéletlen, de külső megjelenésében igen festői volt ez az irány és a pillérekkel, oszlopokkal, párkányokkal tagozott, meg vakablakokkal és ornamentális részletekkel díszített oromfalak oly derűs, kedves hatásúak, hogy az emlékek legtöbbje még ma is nevezetesség.

Hazánkban több északi városban találjuk emlékeit ennek a stílusnak, de talán Eperjes a leggazdagabb bennük. Az eperjesi polgári házaknak története még földerítésre vár. Míg templomaink közül a legszerényebbek is találtak krónikásra plébánosaik vagy püspökeik sorában, addig a polgári házaknak kisebb műveltségű kereskedőtulajdonosai nem igen gondoltak arra, hogy otthonuk keletkezésének főbb eseményeit följegyezzék. Amit a polgári házak multjáról tudunk, az néhány, a városi levéltárakból összekeresett adat és még az is csak ezután vár földolgozóra.

Mint történelmileg is jelentékeny építménynek, az úgynevezett Rákóczi-háznak áll tisztán a multja. Ezt az 1600-as évek elején építhették, mert történelmi adataink vannak arról, hogy I. Rákóczi György (1629—48) sárosi örökös főispán és erdélyi fejedelem 1633-ban ebben az épületben kötötte meg az eperjesi

Eperjes régi házai

Magyar Építőművészet 1910. 1. szám

A VOLT KERÉNYI-HÁZ A FŐ-UTCÁN.

a befejező oldalt és a volt Klobusiczky-ház képét lásd a komplett példányban

lékművek valóságos összepréselése, száműzi ezekről a helyekről azt, a mi nélkülözhetetlen hangulat-eleme a temetőnek: a nyugalmasságot. A temető-művészetnek Párisban van egy példátlanul grandiózus remeke, de nem a temető falai között. Ez: a Napoleon sírja az Invalidusok templomában.

Sokkal artisztikusabb és gazdagabbak is a híres olasz temetők: a milanói és főleg a genuai. Igaz, hogy a legnagyobb részét azoknak a monumentumoknak, a melyek ezeket a temetőket világhírüekké tették, a mai ember szeme, — a modern plasztika más kifejező törekvéseihez szoktatva — nem igen tudja minden kételkedés nélkül az igazi művészet megnyilatkozásainak vagy éppen remekeinek tekinteni, sokat érez bennük naivnak és a szinte féktelen páthosz óriási kereteihez képest kissé tartalmatlannak: de a világhír már megvan és az örök érdeklődés világosságában láthatóvá lesz, tehát megkapja a maga méltó részét nemcsak az, a mit legbuzgóbban mutogatnak, hanem az is, a mit mutogatás nélkül is érdemes észrevenni.

A ki már látta ezeket a világszerte híres temetőket, minden elfogultság nélkül megállapíthatja, hogy a budapesti kerepesi-úti temető teljes joggal sorakozhatnék melléjük az emlegetettségben és a világ érdeklődésében. Az utóbbi évtizedek folyamán ez a temető a pompás művészi alkotások egész tömegével gazdagodott. Olyanokkal, a melyekben a százezerek sőt milliók hálás, kegyelete teljesen magához méltó szóval szólal meg, de a mellett megmozgathatják az olyan ember lelkét is, a ki — idegenül állván e földön — bennük csak a művész munkáját nézheti. Budapest művészi kincseinek és nevezetességeinek egész márvány- és érczserege áll odakünt a temetőben, mindenképpen méltó és érdemes arra, hogy fölkeresse és megbámulja mindenki, a ki azért jön a városba, hogy szépségeit és értékeit megismerje. Még inkább azok, a kiknek nem kell vasúton vagy hajón ideutazniuk, mert villamoson vagy gyalog is elérhetik.

Mégse nézik meg soha, vagy legfölebb így halottak napján, a mikor a tömeg hullámzása éppenséggel nem teszi zavartalanná a szemlélődést és a mikor különben se a *temetőt* keressük, hanem megkeresünk egy sírt, vagy több sírt, nem arra gondolván, a mi bennünket körülvesz, hanem arra, vagy azokra, a kik — már nincsenek körülöttünk.

Propagandát vagy reklámot csinálni a temetőnek: ez nagyon furcsán és visszásan hangzik. A temetőt nem kell ajánlgatni, mert oda úgy is eljut előbb-utóbb egész bizonyosan mindenki.

Népszerűsíteni a temetőt: ez meg még furcsább mottó, ámbár vannak helyek, a hol ez a mottó valóság. *Luzernben* például az úgynevezett *új temető* látogatottság dolgában versenyezik a csodálatos Quai-promenaddal. Nem a művészi síremlékek miatt (ilyenek ebben a temetőben nem igen láthatók), hanem mint a város lakosságának legkedvesebb sétáló helye. A tóparton az idegenek hemzsegnek, a luzerniek közkertje és — gyermekeik játszótere a temető. Némely osztrák tartomány városaiban is a lakosságnak szembetünően népszerű sétálóhelye a temető. Főként Salzburgban, Tirolban és Felső-Ausztriában. Minden temető valóságos park: a düllők között vezető széles utak mentén mindenütt padok a csöndesen üldögélő emberek számára.

A KOLLEGIUM RÉGI ÉPÜLETE.

Nálunk Magyarországon az ilyen fajta temetőjárás nem igen szokásos. A mi városaink nem olyan zajosak, hogy a ki csöndet és nyugodalmat akar, a halottaktól keljen kölcsön kérnie. Nem is igen jut eszünkbe egyhamar más magyar város, a melynek a közönsége sétálóhelyül is fölkeresné a temetőt, mint — Nagykőrös. A nagykőrösiek büszkék — és pedig joggal büszkék — az ő szép, lombos temetőjükre, koronás öreg fáival, hosszú, egyenes, útjaival, gondozott, ápolt sírhalmaival.

Budapest is joggal lehetne büszke a kerepesi-úti temetőre, a melyet megillet a magyar pantheon elnevezés. Annyi nagy ember, a históriának, a tudománynak, a politikának, az irodalomnak annyi örökemlékezetű alakja, hőse, apostola és vértanúja a földjében, mint kevés helyén a világnak. A mi a sírok és a mauzoleumok mélyén van, mutatója a nemzeti géniusz, a mi koporsójukat és emlékük őrzi, mutatója a nemzeti hála és kegyelet gazdagságának. Az egyik is, a másik is méltó arra, hogy mindig legyenek, a kik hozzá zarándokolnak. Hogy az emlékezés varázsával ihlesse meg a lelkeket az egyik, a művészet varázsával a másik.

Az olaszok állandó propagandát csinálnak a reprodukáló technika minden eszközével az ő híres temetőiknek, hogy aztán — üzletet is csináljanak belőlük. A temető kapujában belépődíjat kell fizetni és egész sereg ember él a síremlékek fotografiáinak és ezek albumos gyűjteményeinek árusításából. A pisai temető árkádos fala a szent földről hozott anyagból épült. Egy csomó élelmes bennszülött a kapu előtt mindenkinek kinál egy-egy darabka «hiteles» kőtörmeléket ebből a falból, a melyre pedig a *custode* éjjel-nappal úgy vigyáz, mintha gyémántból lenne. Különben, ha összehordanák mindazt a kődarabkát és törmeléket, a mit már így a hiszékenyebb idegenekre rásóztak, nem a kicsiny, alig néhány száz négyszögölnyi temetőt, de talán egész Pisa városát körül lehetne keríteni vele.

A mit mi kívánnánk csak az, hogy az emberek vegyék és vétessék észre egymással a szépnek és értékesnek azt a tömegét, a melyet kegyelet és művészet, áldozókészség és alkotóképesség az utolsó fél évszázad folyamán a budapesti temetőben fölhalmozott. A művészet a temető földjén, a koporsók fölött is él és ugyanannyi követelése van elismerésben és hatásban az életen, a mennyi elemét a maradandó szépnek belé tudta vinni kövébe és érczébe a talentum, mely megalkotta. Mert az élet mindig, mindenben, mindent és mindenütt saját magának alkot, annak, a mi megmarad belőle, ha azok földjére helyezi is művét, a kik elmúltak.

Szigma.

A KOLLEGIUMI FŐGIMNÁZIUM MOST FELAVATOTT ÚJ ÉPÜLETE.

A KOLLEGIUM MOSTANI ÉPÜLETE.

AZ EPERJESI KOLLEGIUMI FŐGIMNÁZIUM ÚJ ÉPÜLETÉNEK FELAVATÁSA. — Divald Károly fölvételei.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A modern technika nagy alkotásai. Újabb időben közönségünk érdeklődése szinte váratlanul fordult az ismeretterjesztő irodalom iránt. Az az áramlat, a mely divatba hozta szélesebb körökben is az ismeretszerzést, a komolyabb dolgok iránt való érdeklődést, irányítja a keresletet az ismeretterjesztő olvasmányok felé. Legélénkebben a mai élet problémáit fejtegető tudományok s a természettudományok felé fordul ez az érdeklődés, a mely kissé készületlenül is találta irodalmunkat. Nem volt elég olvasnivaló az olvasni kivánók számára, különösen olyan olvasnivaló, a mely egyszerű, világos formában, laikusnak is érthetően és élvezhetően közölné az érdekes ismereteket. Ezt a hézagot igyekszik betölteni a Franklin-Társulat két év előtt megindult új vállalata, mely első két kötetében a ma leginkább aktuális új találmányokat és a kezdetleges fejlődési fokon álló népek életét ismertette, legújabb kötetében pedig *A modern technika nagy alkotásai* címmel a közlekedésnek, a természeti erők kihasználásának azokat az újabb nagyszerű vívmányait ismerteti, a melyek a legnagyobb hatással voltak az emberiség életének átalakítására és a legpregnánsabban adják meg az utolsó két-három emberöltő törekvéseinek jellemét. A Niagara zuhatag ipari felhasználása, az újabban épült nagy hidak és alagutak, a nagyvárosok vizvezetékei, az óriás hadihajók, a Nilus áradásainak szabályozása stb., mind új dolgok, melyek minden időkben karakterisztikus emlékjelei lesznek korunk törekvéseinek s fölkeltik a teljesen laikus ember bámulatát is. A könyvből mindenki megismerheti és megértheti ezeket a nagyszerű alkotásokat: minden úgy van benne elmondva, hogy a teljesen technikai műveltség nélküli átlagos művelt ember is zavartalanul élvezheti. A könyv angol szerzője, *Williams Archibald* a szakértő és a jó előadó egy emberben ritkán feltalálható erényeit egyesíti magában s ebben igen jó tolmácsra talált az átdolgozóban, *Péter* Jenőben, a ki kellő érvényre juttatta a tárgy körébe vágó magyar vonatkozásokat is, úgy hogy az olvasó magyar szempontból fölfogott, az ő érdeklődéseihez szabott könyvet kap a kezébe. Sok szemléletes kép is kiséri a szöveget s így a könyv minden esetre erős tényezője lesz a technikai ismeretek elterjesztésének.

Hatályos magyar törvények gyűjteménye. Ezzel a címmel nagyszabású új törvénykiadvány jelent meg Márkus Dezső, a kiváló jogtudományi iró szerkesztésében. Hat kötetben fogja adni az összes még ma is érvényben levő törvényeket, melyeket a magyar királyság megalapításától, 1000-től fogva a mai napig hozott a törvényhozás. Ennek a kiadványnak minden jogkeresőre való fontossága nyilvánvaló. Eddigi törvénygyűjteményeinkben együtt voltak a ma is hatályban levő törvények a rég elavultakkal, történeti emlékké váltakkal, úgy hogy csak hosszas keresés, sokszor valóságos fáradságos kutatás által lehetett megállapítani, érvényben van-e valamely törvény vagy annak valamely rendelkezése, vagy nincs. Ezt a munkát elvégezte a közönség helyett az új törvénytár szerkesztője, úgy hogy mindenki mindjárt megtalálja benne az épen adott esetre alkalmazható érvényes törvényt. Ezt a keresést nagyon megkönnyíti a tárgymutató, mely szakok szerint is feldolgozza az összes törvényeket. A nagy munka hat kötetben fog megjelenni, egyelőre két kötet jelent meg belőle. Kiállítása teljes olyan, mint a nagy millinneumi Corpus Juris-é, a mely ott van minden jogászember könyvespolczán. Igen jó, gondos nyomás, szép, finom papir, tartós és izléses kötés teszi a köteteket szemnek is tetszőkké.

Mikszáth Kálmánról már egész kis irodalom keletkezett. Most *Gyöngyösy* László adott ki róla egy kis könyvet. Nem szoros értelemben vett életrajzi munka, inkább apró följegyzések az elhúnyt iró saját előadása alapján. Gyöngyösy valamikor egy szerkesztőségben dolgozott Mikszáthtal, szorosabb érintkezésbe jutott vele s gyakran hallgatta anekdotázó elbeszéléseit a saját életéből. Ezeket még annak idején följegyezte s most ezekből a följegyzésekből állította össze könyvét. Az egész könyv tehát Mikszáth életéből vett anekdotikus esetek gyüjteménye. Az anekdoták körül sok általánosan ismeretes, de van több eddig ismeretlen is, melyek új vonásokat fűznek Mikszáth élete képéhez.

Az «Olcsó könyvtár» legújabb sorozatának érdekessége *Görgey* Artúr tábornok *Gazdátlan levelei*. Levelek formájába foglalt polemikus irat ez, melyet szerzője a 60-as években adott ki, válaszul az ellene megjelent támadásokra. 1852, magyarúl most kiadott emlékiratának megjelenése óta ez volt az egyetlen felszólalása a maga védelmére s innen a levelek vitázó hangja. Görgei ebben az iratában is kiváló, éles dialektikájú irónak bizonyúl, fejtegetéseivel ma is le tudja kötni figyelmünket s a füzet mostani kiadása, hozzákapcsolódva e nagy emlékirati mű megjelenéséhez, ennek igen érdekes kiegészítője. A vállalat ugyanez új sorozatában jelent meg *Az én életem meséje* címmel a világhirű dán meseiró, *Andersen* önéletrajzának ifjúságára vonatkozó része, egy érdekes élet érdekes formájú előadása. Az emlékiratot *Szeberényi* Lajos Zsigmond fordította le.

A «Jó Pajtás», *Sebők* Zsigmond és *Benedek* Elek képes heti gyermeklapja legújabb számába *Benedek* Elek verset irt, *Rákosi* Viktor elbeszéli, hogy üdvözölték díszpolgárrá választásakor a hajdunánási gyerekek, *Szemere* György érdekes történetet mond el, *Dörmögő Dömötör* bajnokságának történetét folytatja *Sebők* Zsigmond, *Kaszap* Rózsika a halottak napjáról szól, *Moldován* Béla ügyes képet rajzolt. Folytatódik ebben a számban is a *kis diákok levelei* rovat, valamint *Benedek* Elek regénye. *Zsiga bácsi* mulatságos mesét mond a szultán tevéiről. A rejtvények, szerkesztői üzenetek egészítik ki e szám tartalmát. A «*Jó Pajtás*»-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyedévre 2 korona 50 fillér, félévre 5 korona, egész évre 10 korona, egyes szám ára 20 fill. Mutatványszámot kivánatra ingyen küld a kiadóhivatal. (IV. ker., Egyetem-utcza 4.)

Új könyvek.

A modern technika nagy alkotásai. Irta *Williams Archibald*. Magyarra átdolgozta *Péter* Jenő. Budapest, Franklin-Társulat; ára 8 korona.

A hatályos magyar törvények gyűjteménye. (Magyar Törvénytár.) Szerkesztette dr. Márkus Dezső. Budapest, Fraklin-Társulat. A hat kötet ára 150 korona.

Mikszáth Kálmán. Irta *Gyöngyösy* László. Budapest, Franklin-Társulat; ára 2·40 korona.

Gazdátlan levelek. Irta *Görgei* Artúr. Budapest, Franklin-Társulat (Olcsó könyvtár); ára 40 fillér.

Az én életem meséje. Irta *Andersen* Keresztély. Fordította *Szeberényi* Lajos Zs. Budapest, Franklin-Társulat (Olcsó könyvtár); ára 60 fillér.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Merger György volt 48-as honvéd, Paripás községben. — Kiss András volt 48-as huszárközvitéz, később gazdálkodó, 86 éves korában Tárkányban. — Kisunyomi Korchmáros Gáspár nyug. királyi táblai biró, 48 éves korában Kőszegen. — Várnay Dezső dr., ügyvéd, Temes vármegye tb. alügyésze, szolgálatonkívüli tüzérhadnagy, 31 éves korában Budapesten. — Hliniti Neuberger Márton nagybirtokos,

Svájczi selyem a legjobb!

Kérjen fekete, fehér vagy szines ujdonságainkból **mintákat: duchesse, voile, satin souple, taffetas, crêpe de chine, colienne, côtelé, mousseline** 120 cm. széles, méterenként 1·20 K-tól kezdve. Ruháknak, bluzoknak stb.-nek való **bársony** és **peluche**, ugyszintén **himzett bluzok**, valamint batiszt- pamut- vászon- és selyemruhák. Mi csakis garantáltan erős selyemszöveteket adunk el **vám- és portómentesen közvetlen magánvevőknek.**

SCHWEIZER & Co., LUZERN U 23 (Svájc.)

Selyemkivitel. Királyi udvari szállítók.

Csecsemők ruházata

már jóval annak születése előtt képezi a fiatsl anya tanulmánytárgyát. Sokkal fontosabb azonban a gyermeknek adandó táplálékot tanulmányozni, ha azt maga nem táplálhatja. Alapos táplálékot nyujt ez esetben «Kufeke» mert az az anyatejben levő tápanyagot kellő mértékben tartalmazza. Tejjel vegyitve a gyermek szivesen veszi; könnyen emészthető, jól álható és igy alapja a sikeres fejlődésnek.

RIDIKÜL-t

és egyéb finom bőrárut legelőnyösebben vásárolhat a készitőnél

CSÁNGÓ-nál

Budapest, IV., Muzeum-körut 5.

TELEFON: 67—00.

Olcsó szabott árak. Grand Prix aranyérem Páris.

A CZIM FONTOS!

Oly hölgy

a ki az egészséges bőrápolásra súlyt fektet, szeplőt eltüntetni, gyöngéden puha bőrt, valamint fehér arczbőrt elérni óhajt, kizárólag a

vesszőparipa-liliomtejszappant

használja. — Egyedüli gyártó:

Bergmann & Co. Tetschen a. E.

Darabja 80 fillérért minden gyógyszertárban, drogériában és illatszerkereskedésben stb. kapható.

Ha fáj a lába

viseljen szabadalmazott LAUFER-féle

ludtalp-füzőt

Egyedüli készitő: **Székely és Tsa**

BUDAPEST, Muzeum-körut 9.

Kérjen ismertetőt.

Divatos kézimunkák és a hozzávaló anyagok a legmodernebb kivitelben olcsó árakban beszerezhetők :: **WIEG TESTVÉREK-nél**

Budapest, V., Deák Ferencz-utcza 16. szám.

Előnyomda és műrajzterem. :: Választékárut szivesen küldünk.

Meinl-féle

uj termésü tea

Meinl Gyula

Kávébehozatali r. t.

Budapest

Dandár u. 15.

ÓRÁK, ÉKSZEREK

ezüstnemüek, china-ezüst disztárgyak

kizárólag legfinomabb minőségben gyári áron beszerezhetők.

Legujabb angol rendszerü részletfizetési módozatok mellett is.

REICH MÓR és FIA

ékszerkészitők és órások

SZEGED 8.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

III. FEJEZET.

Thököly bukása. Erdély vajudásai.

A legnagyobb sikert 1685-ben a császáriak Felső-Magyarországon aratták, hol Thököly feje fölött összecsaptak a hullámok. A porta már a mult évben sem támogatta, az újabb vereségek után pedig nemcsak a török kormányférfiak, hanem a tömegek is árulónak tartották s azt mondották, hogy minden bajnak ő az okozója. Régi ellenségei, Apafy és Teleki észrevették a hangulat e változását s ők mérték rá az első csapást, midőn 1685 márcziusban erdélyi javait elkobozták.

A fejedelem hűtlenségi pörbe[1] fogta, mely azonban közönséges politikai pör volt. Maga az országgyűlés, mely előtt folyt, tudta, hogy itt csupán a személyes gyűlölet s a kapzsiság működik, miért is el akarta a döntést halasztani. De Apafy nem engedett s Thököly elvesztette gazdag erdélyi jószágait, melyek nagy részét Apafy saját fiának adományozta.

Thököly ismerte a veszélyeket, a melyek környezték s mindent megpróbált elhárításukra. Fordult a törökhöz, a lengyelhez, a francziához s midőn sehol sem boldogúlt, az udvarhoz. Nagyon mérsékelt ajánlatokat tett. Le akart mondani a fejedelemségről s önmagának jószágai visszadását, az országnak a vallásszabadságot, az egyezménynek pedig országgyülési beczikkelyezését kérte. Ismét János király közvetítéséhez fordult, sőt azzal fenyegetőzött, hogy, ha ajánlatát el nem fogadják, várait a töröknek adja át. A lengyel király a legmelegebben felkarolta ügyét, ellenben a velenczei követ ellenezte s Thökölyt csakugyan válaszra sem méltatták, mert időközben Károly herczeg győzelmei túlsúlyra juttatták az engesztelhetetleneket.

A császáriak Felső-Magyarország nagy részét megszállták s csupán a városok folytatták az ellenállást. Eperjes polgársága, még a nők is, halálra szántan támogatták Thököly őrségét, midőn a német július 17-ikén vívni kezdte a várost. Thököly egymás után kérte a török pasákat, segítsék a város felmentésében, de még 2—300 főnyi csapatot sem birt tőlük kapni s így Eperjes kimerülve a hosszú ostromban megadta magát. Ezt a csapások egész sora követte. Szeptember 29-ikén Tokaj, azután Ónod, Kálló, Kis-Várda nyitotta meg kapuit s csak Kassa mert a némettel daczolni. Caprara gróf, az új fővezér, kegyelmet igért mindenkinek, a ki a fegyvert leteszi, az egy Thököly kivételével, ki tehát immár proscribáltatott. Bécsben tudták, hogy Thököly nem veszélyes többé s a porta fogja reá a végcsapást mérni. Török részről folyton békét kértek s azt hitték, hogy megkapják, ha a gyűlölt Thökölyt kiszolgáltatják az udvarnak. E hitüket a császári tábornokok, kikkel érint-

[1] A pörről: Századok, 1869.

keztek, tervszerűen táplálták. Mikor Ibrahim pasa, a török hadak fővezére, augusztus végén Károly herczegnek újabb békeajánlatokat tett, követe egyenesen kimondotta, hogy kész megbüntetni a háború felidézőjét,[1] ki alatt Thökölyt értette. Még szeptember végén titkon utasította tehát a váradi pasát és Apafyt, fogják el Thökölyt, ha feléjük veszi útját. Kevéssel ezután Thököly, a ki tartományából mindinkább kiszorult, Kállóba huzódott. Ez a vár csakhamar szintén elesett s a fejedelem legkiválóbb hivei Petrőczy István, Kende Gábor, Szirmay András, Deák Ferencz, Ubriczy Pál kiséretében, másfél ezerre olvadt seregével török területre, Biharba volt kény-

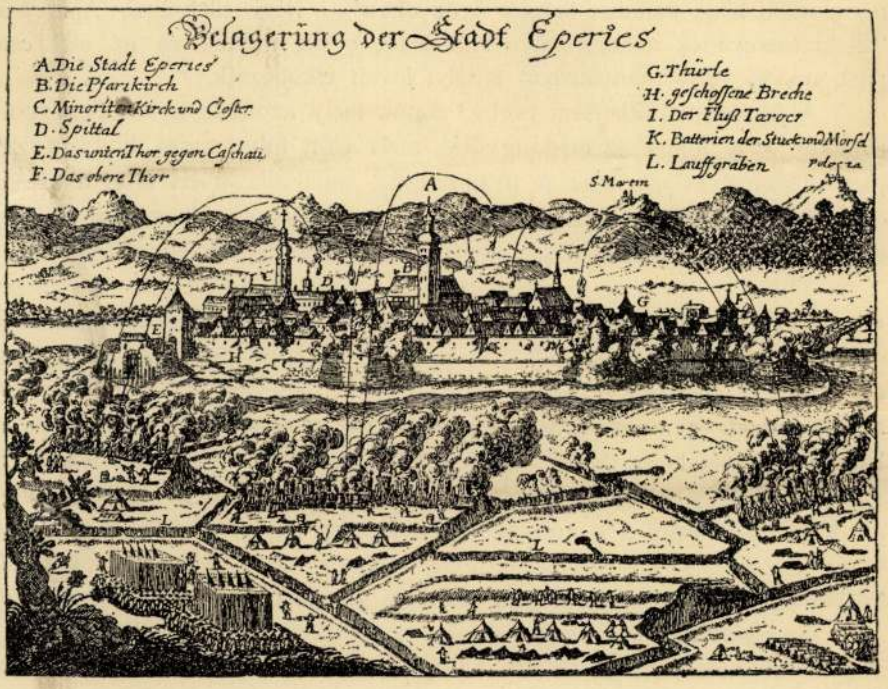

Eperjes ostroma.
(Egykorú metszet után.)

telen menekülni. Távozása csakhamar lesujtotta hiveit, kik tömegesen hódoltak meg s a kuruczok sok régi, kipróbált főembere letette a hűségesküt. Köztük volt a legvitézebb huszár, Petneházy Dávid ezredes, ki szeptember végén csatlakozott katonáival Caprarához. Eljárását csakhamar igazolták az események. Thököly Konyár alatt ütött tábort s ott vette a váradi pasa szivélyes meghivását, jöjjön be hozzá. Nehány hivével október 15-ikén Váradra ment tehát, hol katonai pompával fogadták. De alig ért a várba, a pasa fogságra vetette, vasra verette, kezét hátra kötöztette, még azon éjjel hat

[1] Károly herczeg levele: Kriegsarchiv, 1885, 236.

Eparjés

Évkönyve

Szécheny-kör, Az
eparjes —,

Petrik 1886-1900

Eperjes

Flörk J.

Az eperjesi ev. ker.
collegium története.
Petrik 1886–1900

Eperjés

Az eperjesi vértanuk
emlékünnel 8 r 1 kép
5 b l Bpest 1908.

Eperjes

Horváth Ö.

Az eperjesi ág. ev. collegiumi jogakadémia multja és jelene.

Petrik 1886—1900

Eperjés

Rákóczy-ház

Háry Gyula rajza

Repr.

Om VI. 339. l.

Klobusiczky-ház

Háry Gyula rajza, repr.

Om. VI. 341. l.

Megyeház

u. o. 343. l.

Margitaróý, Ferences

262

Epercs

Iványi Béla

Epercs szab. kir. város
levéltára.
II. rsz. Szeged, 1932
8-r. 241–480 l.

czimen beérkező tárgyak szétosztása ügyében javaslatokat tesz;

g) a gyüjtemények berendezéséhez, mintául szolgáló épitkezési és bútorozási terveket, továbbá a gyüjtemények fölszereléséhez tartozó szakkönyvek jegyzékének és a gyüjtemények kezelésére vonatkozó szabályzatoknak utasitásul szolgáló tervezeteit elkészítteti s a Tanács elé terjeszti;

h) a múzeumi és könyvtári ügy népszerűsítésére szolgáló kiadványok ügyében a Tanácsnak javaslatokat tesz;

i) a gyüjteményekre vonatkozó törvényhozási és rendeleti intézkedéseket előkészíti.

19. §.

A Tanács egyes fölmerülő szakkérdések tárgyalására és a szakteendők ellátására még külön bizottságokat küldhet ki, a melyeknek a Tanács kebelén kívül álló szakférfiak is tagjai lehetnek.

20. §.

Az előadó a Tanács által kiküldött bármilyen bizottságnak hivatalból tagja.

Vas. Ujs. 1865. 75. 1 –

Eperjes város jelene s multja.

Nagy Széchényink által „a négy folyó közt és hármas hegy alatti paradicsomnak“ nevezett szép hazánknak kevés városa van, mely szebb és kellemesebb fekvéssel volna megáldva a természettől, mint Sárosmegye disze s fővárosa, a történetileg is Magyarország multjában nagy szerepet játszó Eperjes, melynek látképét mutatjuk be az olvasónak az alább közlött sikerült rajzban.

I.

Jelenleg Eperjes a legtisztább, a legcsinosabb városok közé tartozik. Tojásdad idomu, belvárosa, mindössze is három igen hosszu utczából áll, középső vagy főutczája, oly tágas, széles s oly meglepő szép, hogy alig van párja a házában. E hosszu széles főutcza felső részén a többitől külön állva négy nagy régi épület pompázik. Egyik a szent Miklósról nevezett igen régi s diszes góth módoru anyaszentegyház, melynek alapja a 10-ik vagy 11-ik században tétetett le, s Ulászló idejében megujittatott*). Ennek sorsa is a városéval egyenlő volt, hivei gyakran változtak, s felváltva hol a kath. hol az evangelikusok tartották benne isteni tiszteletüket; 216 láb magas tornya ujabb izlésben 1750 táján épült. Mellette a szerény külsejü katholikus gymnasium áll, azután az evangelikus templom az ó-szerü kollegiummal, mely az egyházzal kapcsolatban áll, és kolostor-idomu sajátságos külsejével, s komor tekintetü barna falaival a régi századokra emlékeztet.

Ezen épületeken kivül, a főutczán, még nehány nagy medenczés csatornakut, s egy kőszobor, a szt. háromság szobra, azon a helyen áll, hol egykor Caraffa irtóztató vérpadján hóhérolták a forradalom hőseit. A főutcza alsó részének keleti oldalán, egy épületben a belül elég csinos szinház, tánczterem és kávéház van. Középületei sorában a fölhozottakon kivül megemlitendő még az egyesült görögök vagy oroszok püspöki csinos temploma, mely azelőtt a minoritáké volt, és a görög egyesült püspöki palota; továbbá a ferenczieк egyháza és kolostora, melyet a gróf Klobusitzky-család épittetett; a jól rendezett megyeház, kórház stb. A magánházak közül leginkább emlitésre méltó az utcza felső részének nyugati oldalán a kollegiummal szemben levő ház, mely azelőtt Pulszky Ferenczé volt; s mig ő birta, különösen belseje a legékesebben volt berendezve; termeiben a legválogatottabb könyvtár, s a legbecsesebb műgyüjtemények voltak felállitva. E kitünő muzeumot Pulszky, s főleg anyai nagybátyja, Fejérváry Gábor, leginkább 1838 óta gyüjtögették össze, a legkülönbözőbb országokból; 1848 után elszállittaták Eperjesről Angliába.

A város hajdani falainak s kapuinak, melyek a belvárost a terjedelmes külvárosoktól elválasztták, ma már nyomaira is alig akadunk. Ezek helyén szép kertek, lakházak támadtak. A város keleti magasabb oldalán szép fasoros sétány huzódik el hosszukás félkörben, s e sétány mindkét oldalán kellemes kertek terülnek el.

Ha a városból akármely irányban lép is ki az ember, mindenfelé szabad tágas tér nyilik a hegyes, völgyes sárosmegyei regényes tájak festői szépségü részeinek fölfogására. Mig egyfelől a Tarcza folyam mentében gyönyörü kertek, rétek, szántóföltek és majorságok kellemes változatosságban tünnek fel, s az igen diszes kálvárián tul sajátságos hegyi kertek, s mindinkább magasabbra emelkedő erdőségek nyulnak el. Délnyugatra hosszanterjedő sötét hegylánczok alatt a hires Sóvár látható csinos épületeivel, s kissé távolabb fekvő várromjaival; keletészakra terjelmes sikság, több falu, s ezeken tul egy uj hegysor végfokán a Tököly által birt s Ketzer András által elpusztitott Kapivár ötlik szembe, északra pedig e nagyszerü panorámát mintegy összefoglalva, sötétlik egy önállásu magas hegyen a sárosi vár romja, mely II-ik Rákóczy Ferencznek oly kedves lakhelyül szolgált. (Vége következik.)

Egy bátor állatszeliditő.

Az állatszeliditők sorsa nem épen irigylésre méltó. Uralkodni a puszták vadjai, a sivatagok oroszlánjai fölött, ha sikerül is egy darabig az emberi vakmerőségnek: de csak ritka, a ki közülök sorsát kikerülheti, s a sivatag királyának haragja elől idejében visszavonul.

*) Rajzát a V. U. f. évi 1. számában közlöttük. *Szerk.*

Gyorzés

Közbámulat tárgya volt közöttünk Batty, ki puskával és ostorral kezében oly bátran lépett raboroszlánai ketreczébe; de hallottuk, hogy mielőtt vakmerő előadásait megkezdte, nejétől mindig érzékeny bucsut vett, s imádkozott, mintha a végitélettel nézne szembe.

Hermannak, a ki jelenleg Pesten van, hire egész Európát bejárta, s csak nemrég emlitettük, hogy egyik előadása alkalmával, midőn vadjait fris hussal ingerelte, oroszlánai megrohanták, s

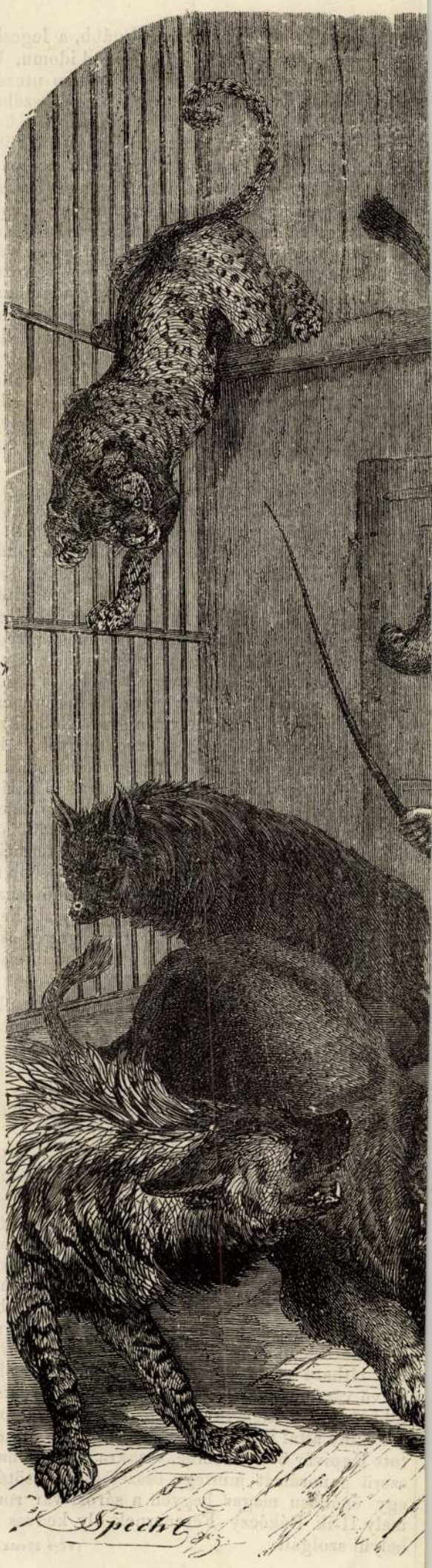

kétségtelen elvész, ha a künnlevők vasrudakkal segitségére nem mennek, s le nem verik róla a prédájokon marczangoló vadakat. A bátor férfi nyolcz sebből vérzett s ájultan vivék ki a czirkus fövenyéről.

Képünk most ismét egy másik állatszeliditőt mutat be, ki nem tart ugyan czirkusi előadásokat, de veszedelmes mulatsága belépni a vadak ketreczébe, hol egyszerü ostorral kezében még eddig sikerült féken tartania a hatalmas állatokat.

Stuttgartban, a würtembergi királyság főváro-

Vas. Ujs. 1865

S az utódok hálás megemlékezése lesz mindig legszebb jutalma azoknak, kik a közjó előmozditása körül becsülettel fáradoztak.

II. Lajos király s a cselepataki malom Mohács mellett.

A Vasárnapi Ujság 1861 évi 27-ik számában közlöttük *Székely Bertalan* derék hazai festőművészünk azon jeles festményének egy sikerült másolatát, mely II. Lajos király holttestének feltalálását a mohácsi csata után, megható compositióban ábrázolja. E kép és nagy tehetségü szerzője azóta megérdemlett méltánylásban részesült — s nem is feladatunk, e tárgyra most ujabban visszatérni. Csupán ehhez akarjuk kötni egy, lapunk mai számában látható tájkép magyarázatát.

Palóczy László emléktáblája a miskolczi ref. templomban.

Székely Bertalan emlitett nagy historiai festményében azon jelenet van ábrázolva, midőn a csatában elveszett király holttestét keresni indult hivek, a drága tetemekre végre ráakadtak, s az élettelen testet a csata után rögtönzött ideiglenes sirból kiássák. A művész azon traditio után indult, mely szerint a Csele patakába fult királyt a csatában vele volt hivei a patak hinárjából kihuzták, s a mint a csata zivatarai közben ráértek, hamarjában a vidék egy szárazabb helyén a föld alá rejtették.

Az átalános vélemény még mindig az, hogy a csata hevétől elragadott ifju király a hajdani mocsáros Csele patakban találta halálát.

Ezt tartja mai napig a néphagyomány is Mohács tájékán, sőt ez tovább megy, s határozottan megjelöli azon helyet, melyben a szerencsétlen király sorsának áldozata lett. Ezen helyen épült volna az egykor bő vizü Csele partján azon malom, melynek rajzát egy művészbarátunk szivességéből e lapon közöljük. Vajjon nem másnemü emléknek kellene-e állani azon a helyen is?

Cselepataki malom Mohács mellett (II. Lajos király sirja). — *Marasztoni A.* rajza.

Eperjes város jelene s multja.

(Vége.)

II.

Eperjes nevének eredetét *Timon* régi történetirónk, — s utána mások is igen valószinüen — az *eperből* származtatják. Szerinte hajdan bizonyos Fignitz nevü ur birta e vidéket, kinek neje az itt dúsan tenyésző epret különösen szerette, s ezért eleinte nyári lakot is épittetett, de később mindig jobban megkedvelte e kies helyet, egész gazdaságot alapitott itt, minek következtében több ház is épült, melyek idővel ugy elszaporodtak, hogy egész helységet képeztek.

Egy 1775-ben kiadott történeti munkában pedig Eperjes néveredetéről ez áll: „II. Béla király, a ki vak Bélának is neveztetett, hadseregével Borichchal való ügyes-bajoskodásakor e vidékre érkezvén, kiszállott kocsijából, s egy zöld gyepre telepedvén, midőn maga körül tapogatózott volna, véletlenül egy bokor érett eperre találá, mely e város neveztetésére alkalmatosságot szolgáltatott."

E város eredete a XII ik századba esik, a midőn II. Géza király 1150 táján e vidékre a kivándorlott szászokat telepité, kiknek nagyobb része Eperjesen foglalt állandó lakást. — E telepitvényeket királyaink mindjárt kezdetben többféle szabadalmakkal és kiváltságokkal ajándékozták meg, s ugy tekintvén őket mint vendégeket, valódi magyar vendégszeretettel gondoskodtak sorsuk felől, s mint az akkoriból fenmaradt királyi okiratokból látható, csakugyan mindig e szóval „*hospites*" (vendégek) emlittetnek.

Igy volt lehetséges, hogy Eperjes már 1247-ben népes és virágzó helység volt, mint ezt a IV. Béla király által kiadott s Bártfa város levéltárában található okmány bizonyitja, melyben Eperjes azon lakói, kik lakhelyeiket a Karmelita-kolostor birtokának csonkitásával tágiták, törvényes határaik közé szorittatnak.

Midőn Trencsényi Csák Máté ellen, ki 1301-ben a szomszéd Sáros várát mint nádor igazgatá, Robert Károly harczra kelt, Eperjes lakói vitézül küzdöttek a király mellett, minek jutalma el nem maradt, mert a király tapasztalván az eperjesiek hű ragaszkodását, városukat nagyobb pártfogásra méltatá, s miután átlátta, hogy ily háborus időben az ő állása sem lett volna oly veszélyes, ha hadserege elfogadására, s a nép biztositása végett itt czélszerübben elrendezett városokat s helységeket birna: a helyreállott béke idején e hiányokat kipótolni igyekezvén, uj helységeket alapita, a már fennálló városokat pedig, melyek közé Eperjes is tartozott, falakkal körülkerittetni rendelte. E korszakban emelkedett leginkább jelentékeny várossá Eperjes. 1316-ban, a városi levéltárban őrzött oklevél értelmében Károly király visszaadja nekik „Bachta" földét. I. Lajos király pedig 1374-ben szabad királyi várossá emelte, s mindazon szabadalmakkal ruházta fel, melyekkel akkor Buda főváros élt. A szent Miklós templom már ekkor fennállott, mert 1382-ben már szabadságlevéllel ajándékoztatott meg. — Zsigmond király pedig 1404-ben 12 évre minden adótól fölmenti a polgárokat, hogy városuk falait felépithessék, s hogy népessége minél jobban szaporodjék, szabad átköltözést enged mindenkinek a polgári jogok s szabadalmak élvezetével.

Sőt 1433-ban Julianus bibornok egy okmányban egyházilag is megengedi nekik, hogy védelmi tekintetből épitendő falaikon vasár- és ünnepnapokon is dolgozhassanak. 1435-ben Zsigmond király engedélyt ad hetivásárok tathatására, s minden vám és adó nélküli szabad kereskedési és árulhatási joggal ruházza fel. Ugyanekkor a város már annyira épült, hogy két nagy terjedelmü malmot kelle lerontani, hogy helyébe uj utcza épittethessék, mely maig is *árok*-utczának neveztetik. 1440-ben Erzsébet királyné megengedi, hogy a házaik építéséhez szükséges köveket, a szomszéd Sáros helységben szabadon fejthetik.

Igy megerősödve, 1442-ben már nevezetes ostromot képes volt kiállani, a midőn t. i. Erzsébet királynénak férje, Albert halála után született fiát, Lászlót az ellenpárt királynak választá, a királyi jogok s javak védelmezése Giskrára bizatott, kinek mindent el kelle követni, hogy e várost birtokában megtartsa. Midőn tehát Ulászló e várost 1442-ben ostrom alá vette, Giskra az eperjesiek hatalmas elszánt véderejével visszaveretett.

V-ik László 1453-ban Eperjesnek uj czimert ad.

II-dik Ulászló alatt, midőn János Albert e vidéket 1491-ben elfoglalni iparkodott, Zápolya oly keményen megverte, hogy élte koczkáztatásával futni kényszerült s Eperjesen keresett menedéket, azonban itt is utoléretvén, kénytelen volt a várost Zápolyának átadni. 1494-ben a város falai sok helyen kiigazittattak, a még be nem végzett részek felépittettek, mint ezt a kassai kapu feletti évszám (1494) bizonyitja. 1508-ban II. Ulászló egy rendelete által megengedtetett a városnak mindennemü pecsételnél vörös viaszszal élhetni; 1514-ben pedig ugyanezen király különös szabadalmánál fogva, a város *András*-vásárt vett gyakorlatba.

1537-ben Ferdinánd Eperjesre jövén, a Zápolya birtokában levő Sóvárt megtámadta s elfoglalá; az Eperjes közelében véghezment csata képe egy, a városházán levő régi festményen látható. 1547-ben Ferdinánd Sóvárt 5521 forintért Eperjes városának elzálogositotta. 1548-ban pedig a városnak uj czimert adott, egy körme között eperbokrot tartó sassal érdekesitve. 1558-ban harminczad állittatott fel a városban, az 1563 évi pozsonyi országgyülés pedig a nyolcz személyes itélőszék tartását Eperjesre rendeli, miáltal a város sokat nyert nevezetességében.

A folytonos harcz és háboru közepett is, ily engedélyek mellett a város iparüzése, kereskedése és jólléte nagy virágzásnak indult. Posztókereskedése *Krakó* és Silézia felé már a XIV-ik században virágzott, Danzig városával, főleg a XVII-ik században volt élénk közlekedése. A vászonkereskedés is régóta virágzott, ezt a XVIII-ik század közepe táján Eperjesen megtelepedett ráczok ragadták magukhoz.

A reformátió időszakában a magyarországi helyek közől Eperjes volt az elsők egyike, hol a vallás-ujitás leghamarább meggyökerezett, mert itt már Husz követői hintették el a magvat először, s 1530 óta hirdették azokat. Nemsokára iskolát is alapitottak itt az evangelikusok, melynek 1540-ben Wernher György volt az igazgatója, utóbb pedig a hires Bocatius János lett azzá, ki később Kassa város jegyzője lön. 1656-ban Eperjesen könyvnyomda is keletkezék; ekkor már az egész város az uj vallást követte. 1665. a régi iskola helyett, mely a magyar templomig lett volna kiterjesztendő, egy uj és sokkal nagyobb iskola (kollegium) épittetett, melyhez nem csak Magyarországban, hanem külföldön is történtek adakozások. Egyik legnagyobb adakozó a svéd király volt, ki 20,000 ftot adott e czélra, továbbá Sopron, Danzig, Eperjes és egyéb városok is szép összegekkel járultak hozzá; ugy hogy két év mulva 1667. augusztus 18-án ünnepélyesen nyittathatott meg az uj pompás kollegium, melynek homlokzatára e következő emlékvers (chronostichon) tétetett:

„FragopoLi. eXstrVCto. LVX LVCe sIt festa LyCeo
LVX eVangeLII transIt In HVngarIaM.

De nemsokára nagy változások történtek, Rudolf és utódjai az ország alkotmányos és vallási szabadságát veszélyezteték; a miért az egész ország lángra gyult, s majdnem egy századig tartó polgárháboru emészté kebelét. Eperjes különösen I. Lipót idejében sokat szenvedett.

Igen szépen és kimeritően ecseteli e szomoru eseményeket a m. nemzeti muzeum könyvtárában — kéziratban meglevő eperjesi német krónika ismeretlen irója, a honnan ez adatokat is kölcsönöztük. Ebből látható, hogy 1667-ben a katholikusok elfoglalták a protestansok templomait, iskolájukat, ugy hogy azok magán házban voltak kénytelenek isteni tiszteletüket gyakorolni. A városi tanács és szolgaszemélyzetet is csupán katholikusokból választották, habár nem voltak is reá alkalmasok. Ezek aztán minden kitelhető módon hintették a gyülölség magvait. E siralmas helyzetben az elkeseredés okozta, hogy az evangelikusok Petróczyt vezérül választva a városok és falvakra rontottak, s kastélyokat, házakat, templomokat stb. kifosztották, felgyujtottak. Igy jöttek Eperjesre is s ezt elfoglalva nemcsak visszaadták az evangelikusoknak az elfoglalt iskolájukat s templomukat, de a kath. főtemplomot is elfoglalák, a többi templomokkal együtt.

De uralkodásuk nem soká tartott, mert 1673-ban a császáriak elfoglalván a várost, erősitvényeit nagyobbára lerombolák, fegyvereit Kassára szálliták, s a pártütő várostól elvevék a só árulhatási jogot s 11,000 frtnyi sarczot vetettek ki a polgárokra. Ugyanekkor az evangelikusoktól mind a három templomot (t. i. a mostani anya-templomot, mely akkor a németeké volt, a mostani orosztemplomot, melyet akkor a tótok használtak, s a mostani evang. templomot, mely akkor a magyaroké volt) s az 1667-ben felépült kollegiumot is katonai erővel elvevék; az evang. városi tanácsot elmozditák s ismét katholikusokkal töltötték be; az evang. mesteremberekneк pedig, kik még nem nyertek polgári jogot, megtiltották müveik nyilvános árulását stb.

1682-ben Tököly Imre szállotta meg a várost, s a templomokat és kollegiumot ismét visszaadá a protestansoknak; de már 1687-ben megint elvevék tőlük, midőn Tökölyt Schulcz császári hadvezér Eperjes mellett megveré, azután a város ellen fordult s 10,000 emberével a csak 1000 emberből és a polgárokból álló városi őrség ellen 7 hétig tartott az ostrom; mig végre a város alku mellett megadá magát, miután megigérék, hogy szabadságait meghagyják s a multakért teljes bünbocsánatot adnak. De alig szállották meg a várost, azonnal feledve az alkut, 200,000 ft., sarczot vetettek a városra, mit a császár kegyelemből 14,000 frtra szállita le. 1686. évben a város erősitvényeit akarták lerombolni, azonban a városnak sikerült ezt 52,000 ft. lefizetésével elháritani.

A következő 1687-ik évben borzasztó kegyetlenkedés szinhelye lőn Eperjes, melynek szomoru emléke feledhetetlen marad örökre és még ma is iszonyattal tölti el a keblet. Ugyanis azon évi február elején jött ide a nápolyi születésü *Caraffa* mint teljhatalmu királyi biztos, és rögtön bezáratá a kapukat, egy 12 tagu vértörvényszéket alakitott, melybe, hogy a törvényszerüségnek mégis némi szine legyen, nehány városi tanácsost is felvett a többi birák közé. Nem akarjuk itt az iszonyatos tetteket elősorolni, mert elborzad az ember amaz irtóztató kinzásokon, melyeket ez alkalommal a vérszomjas birák kegyetlensége véghezvitt, csak azt emlitjük meg, hogy 18 vagy némelyek szerint 21 embert borzasztó kinzatás után a kollegium északi oldala előtt, a mai szentháromság szobra helyén, felállitott vérpadon kivégeztetett, nehányat halálig kinoztatott, másokat nyomorékká és koldussá tétetett, kiknek fő büne az volt, hogy az evang. egyház tagjai s többnyire vagyonosak is voltak.

Pedig már az 1682-i soproni országgyülésen törvénynyé emeltetett, hogy a protestánsok a szab. kir. városokban vallásukat szabadon gyakorolhatják.

Miután az „eperjesi mészárszék" hirére az egész ország feljajdult, I. Lipót végre az országgyülés kérelmére megszünteté a kivégzéseket s elhivatá Caraffát.

De evvel az evangelikusok üldöztetése még sem szünt meg, még sem engedtetett meg nekik a nyilvános isteni tisztelet tartása. 1693-ban egy felsőbb rendelet megengedé ugyan, hogy a felső külvárosban egy kertben tarthassanak isteni tiszteletet, de az idegenekből álló városi tanács sürgetésére csakhamar visszavéteték az engedély. Midőn Rákóczy Ferencz 1704. decz. 4-én a várost megszállotta, ismét visszanyerték egyházaikat, de 1711-ben ujra elveszték; a magyar templomot a kollegiummal együtt mint azelőtt, ugy most is, a jézsuitáknak adták át, kik azt ezentul eltöröltetésükig folyton birták.

Az evangelikusok ekkor a városon kivüli szántóföldeken álliták föl templomukat és iskolájokat. Végre a jézsuitáknak 1773-ban történt eltöröltetése után 1783-ban a kollegiumot s a vele összekötött templomot nyilvános árverés utján eladták, s az evangelikusok 6000 fton megvették sajátjukat. E vétel felsőbb helyen is megerősittetett, s a következő éven az evangelikusok külvárosi fa-épületeiket oda hagyván, ismét ősi épületeikben nyiták meg iskolájukat, s tarták isteni tiszteletüket.

Nem csoda, ha az oly szép virágzásnak indult Eperjes annyi viszontagság között hanyatlott; mihez még az 1679-ki halálvész is hozzájárult, mely 3000 embert törült ki az élők sorából, s 1710-ben Virmont császári hadvezér foglalásakor ismétlődött; 1696-ban pedig a város fele a lángok martaléka lőn; 1788-ban ismét majdnem az egész város leégett.

De az ezután következett békés időkben Eperjes ismét fölépült sebeiből, s lassankint előbbi fényére emelkedék s még szebben fölépült, mint az előtt. Ekkor kivált a borkereskedés virágzott, s midőn Napoleon a varsói nagyherczegséget teremté, s a szárazföldi zárt behozta, Eperjes a kereskedésnek egyik főhelye lőn. A lengyel, orosz és magyar urak, kik akkor a szomszéd bártfai fürdőt nagyban látogatták, a telet gyakran Eperjesen töltötték, s teli marokkal szórták a pénzt. Igy meggazdagodtak az eperjesiek, de a fényüzést, játékot és ledérséget is megkedvelék.

Zombory Gusztáv.

Hirlapirodalmunk a 19-ik században.

Harmadik közlés 1841—1847.

(Folytatás.)

Német nyelven megjelent hirlapok és folyóiratok ez időszakban:

„*Vereinigte Ofner-Pesther Zeitung.*" 1800-ban alapitva. Politikai hirlap, egy melléklappal ezen czim alatt: „*Gemeinnützige Blätter*" zur Belehrung und Unterhaltung. Szerkeszté Janisch József, kiadta Röszler özvegye szül. Schickmayer. Ezen 2 lap az 1845. aprilban keletkezett „Pesther Zeitung"-gal egygyé olvadt, miután ennek kiadója a „Vereinigte" kiadási jogát megvásárolta. — Megjelent e két lap hetenkint kétszer, vasárnap és csütörtökön, a főlap egész rétben velinen, a melléklap 4 rétben; nyomatott Budán a m. kir. egyetem betűivel, félévi ára postán 4 forint 24 krajczár p. p.

(Ifj. Palugyay Imre: Magyarország leirása. Pest 1852. I. 190. — Tud. Tár 1842. VI. 483. — 1843. VII. 482. — Honi irod. Hirdető 1844. 8. l. — 1845. 8. l.)

„*Städtische Pressburger Zeitung.*" 1764. jul. 14-én alapitva. Politikai hirlap. Melléklapja 1837-től „*Pannonia.*" Kiadó 1843 végeig Schaiba Ignácz Adolf. Tulajdonos Pozsony városa; szerkeszté Richter A. F. 1842-től Neustadt Adolf. — Ezen lap kiadhatásának jogát árverés utján Barich Mihály udv. kanczelláriai fogalmazó szerezte meg 1844-től hat évre 6310 pengő forintért.

Megjelent a főlap hetenkint kétszer, 1842-től háromszor, hétfőn, szerdán és pénteken egy-egy iven kis ivrét alakban; a melléklap ekkor szintén háromszor kedden, csütörtökön és szombaton 4-rétben fél ives számokban, havonkint 2 divatképpel; nyomatott Schmid Antal nyomdájában; ára félévre postán 1841. 4 ft. 48. 1842—43. 5 ft. 12 kr. 1844-től helyben 5 ft. postán 6 ft. p. p.

(Hirnök 1843. II. 60 sz. 1845. I. 196. l. — Tud. Tár. 1842. VI. 483. — 1843. VII. 482. — Honi irod. Hirdető 1844—47.)

„*Der Siebenbürger Bothe.*" Politikai lap, 1786-ban alapitva; „*Transilvania.*" Periodische Zeitschrift für Länderkunde" melléklappal. Kiadta 1833-tól Hochmeister Márton könyvkereskedő Nagy-Szebenben; 1842-től annak örökösei saját nyomdájukban. Szerkeszté Mildenbergi Benigni József. — Megjelent hetenkint két szám, a politikai lap egész rétben, a melléklap 4 rétben; félévi dija postán 2 ft. 24 kr.

(Tud. Tár. 1842. VI. 483. — 1843. VII. 483. — Honi irod. Hirdető 1844—47.)

„*K. K. priv. Agramer politische Zeitung.*" 1826-ban keletkezett. Kiadó-szerkesztők: Stauduar Ferencz és Rosenau Ferdinánd, egy melléklappal „*Luna*" czimmel. — Megjelent Zágrábban hetenkint kétszer a főlap nagy 4 rét iven, a melléklap 8 rétben velinen; nyomatott dr. Gaj Lajos nyomdájában; félévi ára postán 4 ft. p. p.

(Tud. Tár. 1842. VI. 483. — 1843. VII. 483. — Honi irod. Hirdető 1844—47.)

„*Pesther Zeitung.*" Politikai hirlap. Kiadók: Landerer és Heckenast; szerkesztő: Glatz Ede. Megjelent 1845. apriltól kezdve, hetenkint négyszer, egész rétben egy iven nyomatott a kiadók nyomdájában; félévi ára helyben 5 ft. postán 6 ft. p. p. — 1847 első felében szétküldetett postán 2995 példányban. A P. Z. mint az Életképekben Csatáry mondá: „a 4-ik rend trombitásául akarta magát feltolni, és mégis mindig annak érdeke ellen szónokol, nézetünk szerint a P. Z. nem a 4-ik rend, hanem a városi bürokráczia s zárt rendszer képviselője, e mellett itt-ott bár igen jól titkolja, nem igen nagy sympathia tetszik ki belőle nemzetiségünk iránt."

(Életképek 1845. II. 4. sz. — Honi irod. Hirdető 1845—1847.)

„*Der Spiegel* für Kunst, Eleganz und Mode." Szépirodalmi divatlap 1828-ban keletkezett; 1841-től a kiadótulajdonos Wieser özvegye, szerkesztő Rosenthal Sámuel. Ezzel járt „*Der Schmetterling*" szinházi és literaturai kiegészitő lap; és „*Pesther Handlungs-Zeitung*" kereskedés és iparmutató. A Spiegel szerkesztője ügyes tapintat és igéret szerinti pontosság által szép előfizetői és olvasói kört szerze magának.

Megjelentek Budán 8-rétben velinen; a főlapból hetenkint két szám, a P. H.-ból havonkint 6 vagy 8 szám, a Schmetterlingből 2 vagy 3 szám; párisi és londoni divatképekkel, butor- kocsidivat s arczképekkel, zenemellékletek- s legujabb párisi himzés-mintákkal; nyomattak az egyetemi nyomdában; félévi ára a három lapnak helyben 4 ft. postán 5 ft. p. p.

(Pesti Hirlap 1841. II. 836. l. — 1843. II. 885. — 1844. I. 416. II. 850. — Közlemények 1841. 88 lap. Bibl. Értesitő 1841—42. — Honi irod. Hirdető 1844—1847.)

„*Siebenbürger Wochenblatt,*" 1837-ben keletkezett politikai hirlap, a következő melléklapokkal: „*Satellit*" ez és a főlap hetenkint kétszer jelentek meg, hétfőn és csütörtökön, összesen 1 iv negyedrétben. — „*Blätter für Geist, Gemüth und Vaterlandskunde,*" minden héten egy iv 4 rétben, és „*Stundenblumen der Gegenwart,*" havonkint egy 32-rét 4 ivnyi füzetben adattak ki. — Kiadószerkesztők Gött János nyomdász és Németh

nem fukar, de melyek mindig biztos itéletet és belátó érdeklődést tanusítanak a közérdekű kérdés iránt. Minden, a mi férjét érdekli, ő neki is kedves; együtt van dolgozó szobájuk is, melyet Jókai szép leirásával mi is bemutattunk e lapok olvasóinak s tudjuk, hogy Stefánia főherczegnő rajzolásbeli szép tehetségét is arra használja föl, hogy férje irodalmi műveit érdekesebbé tegye. A már említett irodalmi vállalatban már több csinos s igazi művészi fölfogásra mutató rajz jelent meg a fenséges asszonytól.

A trónörökös Laxenburgból hétköznap reggelenkint be-berándul Bécsbe, hogy katonai teendőit a hadosztályparancsnoki irodában elvégezze. Ha innen vagy valamely vadászati kirándulásából visszatér, első útja egyenest a gyermekszobába viszi, az ő kis leánykájához, a ki igen kifejlett, erős, szép és eleven kis gyermek. A trónörökösasszonyt már rendesen itt találja, mert a fiatal anya maga szeret felügyelni gyermekére s gondozni annak testi és szellemi fejlődését.

A nyári palotában a trónörököspár kisérete is rendesen a családi közös asztalnál étkezik. Tarucca Sylva grófnőről, a trónörökösné főudvarmesternőjéről, a ki gróf Kálnoky közös külügyminiszternek a testvére, már megemlékeztünk. A trónörökös rendes kisérője gróf Bombelles ellenadmirál és főudvarmester, egy igen művelt főur, a kinek széles körü tanulmányai a szép iránti élénk érzékkel párosulnak. «Karl Albert» álnév alatt mint vigjátékiró s egyuttal zeneszerző szép sikerrel lépett a nyilvánosság elé. Ifjukori barátja volt a boldogult Miksa főherczegnek, Mexikó szerencsétlen végzetü császárjának, kinek egész utolsó perczeig hű kisérője maradt. Aztán az uralkodó atyjának, néhai Ferencz Károly főherczegnek lett a főudvarmestere s ennek még életében nevezték ki a trónörökös főudvarmesterévé.

Laxenburgban gyakori s mindenkor szivesen látott vendég Koburg Fülöp kir. herczeg s neje, Lujza herczegnő is, ki, mint tudjuk, testvérnénje a trónörökös asszonynak.

Stefánia főherczegnő a rajzoláson és festésen kivül a zenét is szenvedélyesen müveli s tehetségét úgy a zongora-, mint hárfajátékban a tökélynek immár szép fokára fejlesztette. A bécsi zenekedvelők társasága tavaly egyhangulag választotta a főherczegnőt védnökévé, s ő örömmel látogatja a társulat művészi előadásait. De a jótékonysági czélok is buzgó pártolóra találnak a főherczegasszonyban, a ki nem is mulaszt el semmi alkalmat, hogy jótékonyságát ne érezztesse, a hol arra módja nyilik.

A trónörökös és nejének fenkölt szelleme mind kettőjöket oly tevékenységre és működésre serkentik, melyek még akkor is kiváló egyénekké emelték volna e fenséges párt, ha egyszerü polgároknak születnek, miután mint fejedelmi sarjak birják a polgári elemek legszebb, legjobb, igazi államfenntartó tulajdonait. Rudolf trónörökös nem tud élni munka és foglalkozás nélkül. Az utolsó években rendkivüli érdeklődést tanusított a külügyek vezetése iránt. Gyakran fogadja Kálnoky gróf külügyminisztert és annak első osztályfőnökét, Szögyényi Lászlót, ki roppant szorgalmas munkaerőnek és világos főnek bizonyult. Miután Rudolf trónörökös felséges atyja iránt valósággal megindító gyermeki szeretettel viseltetik, a hányszor szüleivel találkozik, mindig kezet csókol, soha az övékével ellenkező véleményt, vagy megjegyzést nem koczkáztat, ő a jó engedelmes fiu, a ki apjának minden tettét feltétlenül helyesli, de azért néha oda vetett megjegyzései azt is mutatják, hogy igen élesen lát és ritka emberismerettel rendelkezik. Ennek következtében ő Felsége néhány év óta minden külügyi kérdésben, de csakis ezekben, behatóan értekezik fiával, és gyakran felhasználta, mint legutóbb Berlinben is, nagyfontosságu külpolitikai missziók teljesítésére, melyekre különb közvetítőt nem is találhatna a diplomácziai karban. A hányszor ily küldetésben járt, a várakozást mindig felülmuló eredményt tudott elérni és különösen tudta emelni monarchiánk tekintélyét a külföldön. Egy hasonló fontos szerep vár most a trónörökösre Londonban, a hova junius elején fog utazni.

Hogy Magyarország iránt különös rokonszenvvel és szeretettel viseltetik, azt sok alkalommal megmutatta. Mindig szivesen időz Magyarországon s ha a budai várlak megnagyobbitására tervezett intézkedések már megtörténtek volna: talán többször volna szerencsénk a trónörököst körünkben tisztelhetni, mint az osztrákoknak, mert ő fensége akkor nagyon valószinüleg itt tartaná udvarát a budai várpalotának épen e czélra szolgálandó uj épületrészében.

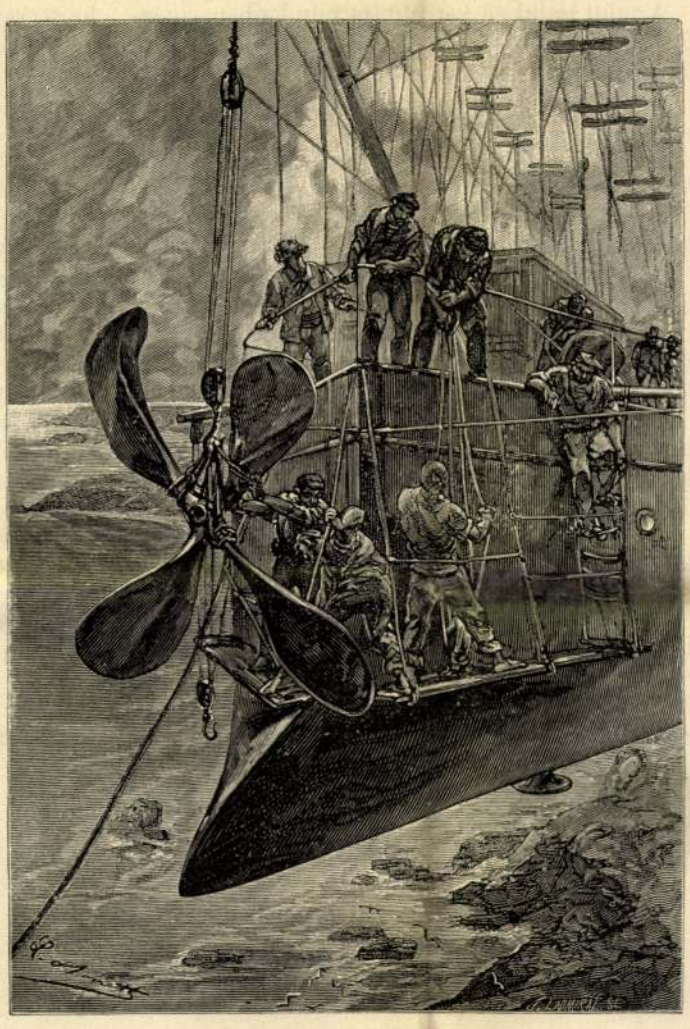

A LEGÉNYSÉG MUNKÁHOZ LÁTOTT.

A HÓDITÓ ROBUR.

A HÓDITÓ ROBUR.

VERNE GYULA REGÉNYE.

FORDITOTTA HUSZÁR IMRE

XV. FEJEZET.

Melyben valóban elbeszélésre méltó dolgok történnek.

(Folytatás.)

Mikor az *Albatros* még magasan járt, látni lehetett, hogy e sziget közepes nagyságu volt. De vajjon melyik párhuzamos vonal vágta át? Melyik délkör alatt feküdt? A Csöndes-tenger, Ausztrál-Ázsia vagy az Indiai oczeán szigetei közé tartozott-e? Mindezt csak a kellő megfigyelések fogják kideriteni. Azonban noha a delejtűben nem lehetett megbizni, mégis föltehető volt, hogy a Csöndes-tenger szigetcsoportjaihoz tartozik. Mihelyt a nap felkel, a körülmények kedvezők lesznek a megfigyelésekre.

E magasságból — százötven lábnyiról — a körülbelül tizenöt tengeri mérföldnyi kerületü sziget egy három csúcsban végződő tengeri csillagnak látszott.

A délkeleti csúcs átellenében egy szigetecske emelkedett ki a vizből, apró szikláktól környezve. A sziget körül nyoma se látszott az apálynak és dagálynak, a mi még inkább megerősítette Robur hypothézisét, minthogy a Csöndes-tengeren az apály és dagály különbözete úgy szólván észrevehetetlen.

Az éjszaknyugoti csúcson egy kúpalakú hegy emelkedett, a melynek magasságát mintegy ezer kétszáz lábnyira lehetett becsülni.

Bennszülöttet sehol se lehetett látni, de talán a tulsó parton tartózkodtak. Egyébiránt ha megpillantották is a léghajót, rémületükben kétségkivül inkább elrejtőztek vagy elszaladtak.

Az *Albatros* a délkeleti csúcsnál kötött ki. A közelben egy kis patak szaladt a sziklák közt egy kis öblöcskébe. A sziklákon túl tekervényes völgyek látszottak, különféle fák és nagyszámú fogoly és túzok.

A sziget, ha talán nem is voltak lakói, mindenesetre lakhatónak látszott. Robur bizonyára leszállhatott volna a sziget talajáig és ha nem tette, ez kétségkivül ama körülménynek volt tulajdonitandó, hogy az egyenetlen talajt nem találta alkalmasnak pihenő helyül a léghajó számára.

Mielőtt a mérnök a sziget fekvésének földrajzi meghatározásához látott volna, megparancsolta, hogy emberei megkezdjék a javitási munkákat, a melyeket még ugyanazon nap be akart végeztetni. Az emelő csavarok teljesen jó karban voltak és gyönyörüen működtek a vihar alatt, a mely, mint annak idején említettük, inkább megkönnyitette munkájukat. E pillanatban csak a csavarok felerésze működött s ez elég volt abhoz, hogy feszültségben tartsa a horgonykötelet, a mely függélyesen volt a parti sziklákhoz megerősítve.

De a két hajtó csavar erősen meg volt rongálva, erősebben, mint Robur gondolta. Nemcsak szárnyaikat, hanem forgató gépezetüket is ki kellett javitani.

A legénység mindenekelőtt az előrészen levő csavarral foglalatoskodott Robur és Turner Tamás felügyelete alatt. Ez czélszerűbbnek látszott azon esetre, ha valamely előre nem látható körülmény az *Albatrost* elutazni kényszeritené a munka befejezése előtt. Ezzel az egy hajtó csavarral is könnyen tarthatták magukat a kellő irányban.

E közben Prudent bácsi és Evans Phil, miután a fedélzeten fel és alá sétáltak, leültek a léghajó hátulsó végén.

Frycollin rendkivül meg volt nyugtatva. Milyen különbség! Csak százötven lábnyi magasban lebegni a föld felett!

A munkákat csak akkor szakitották félbe, mikor a nap felkelte az idő és a sziget földrajzi fekvésének meghatározását lehetővé tette.

A legnagyobb pontossággal végrehajtott megfigyelés a következő eredményt tüntette fel:

Hosszuság: 176° 17′ keletre a zerus délkörtől.

Szélesség: 43° 37′ az egyenlítőtől délre.

A földrajzi fekvés az abroszon a Chateau szigetet és Vibb szigetecskét mutatta, a melyeknek csoportja a Broughton szigetek egyetemes nevét is viseli. E csoport tizenöt foknyira fekszik kelet felé a Tawai Pomerutól, Uj-Seeland déli szigetétől, a Csöndes-tenger déli részén.

— Ez körülbelül megegyezik az én feltevésemmel, — mondá Robur Turner Tamásnak.

— E szerint hol vagyunk?

— Negyvenhat foknyira délnek az X. szigettől, vagyis kétezer nyolczszáz mérföldnyire.

— Ez egy okkal több arra, hogy kijavittassuk hajócsavarainkat, — viszonzá a felügyelő. — Utunkban ellenkező szelekre akadhatnánk és készleteink állapota olyan, hogy nagyon sürgős ránk nézve, lehető gyorsan eljutnunk az X. szigetre.

— Ugy van Tamás és remélem is, hogy még az éjjel útnak indulhatunk, habár csak egy csavarral is, a mely esetben a másodikat útközben javittatnám ki.

— Mérnök úr, — kérdé Turner Tamás, — hát a két idegen gentleman és az inasok?

— Olyan nagyon sajnálatraméltó sors volna rájuk nézve, Turner Tamás, ha az X. sziget polgáraivá lennének?

De mi volt tulajdonképen ez az X. sziget? Egy szárazföld a Csöndes-tenger végtelenségében, az egyenlítő és a ráktérítő közt, egy sziget, a mely teljesen igazolta azt az algebrai jelt, a melyet Robur neveül adott. A Marquesas-szigetek tengeréből emelkedett ki, távol minden tengeri közlekedési vonaltól. Itt alapította Robur kicsi gyarmatát, itt pihent meg az *Albatros*, ha a röpüléstől elfáradt, itt látta el magát az örökös utazásaihoz szükséges készletekkel. Robur, a ki igen jelentékeny pénzforrásokkal rendelkezett, az X. szigeten épitette léghajóját. Műhelyei ugy voltak felszerelve, hogy minden javitást képes volt eszközöltetni, sőt egy uj léghajót is előállithatott volna. Raktárai tele voltak mindennemü élelmiszerrel és egyéb készletekkel a mintegy ötven lélekből álló lakosság ellátására.

Mikor Robur néhány nap előtt megkerülte a Horn hegyfokot, szándéka volt rézsút átvágni a Csöndes-tengert és visszatérni az X. szigetre. De a cyklon magával ragadta az *Albatrost*, aztán tovasodorta, keresztül a déli földsarkon. Most ismét csaknem visszakerült az eredeti irányba, és a hajtó-csavarok megrongáltatása nélkül a késedelem csak csekély jelentőséggel birt volna.

Tehát a léghajó visszatérőben volt az X. szigetre. Hanem, mint Turner Tamás felügyelő megjegyzé, odáig még hosszu volt az ut. Valószinüleg kedvezőtlen szelek ellen kell majd küzdeniök. Az *Albatrosnak* egész mechanikai erejére szüksége lesz, hogy a kitüzött határidő alatt elérkezhessék rendeltetése helyére. Rendes időben rendes sebességgel ezt az utat megtehette volna három vagy négy nap alatt.

Innét eredt Robur azon elhatározása, hogy horgonyt vet a Chateau szigeten, a hol eléggé kedvező körülmények közt javíttathatta ki legalább az egyik hajtócsavart. Ezentul legalább nem kellett félnie, hogy az ellenkező szél dél felé hajtaná, holott pedig éjszak felé akarna menni. A szükséges kijavítások elkészülhetnek, mire az éjszaka beköszönt. Akkor aztán igyekezni fog kiszabadítani horgonyát, ha azonban az nagyon erősen beékelte volna magát a sziklák közé, akkor ketté vágatja a kötelet és horgony nélkül indul el az egyenlítő felé.

Mint az olvasó láthatja, ez a manöver volt a legegyszerübb s egyszersmind a legjobb.

Az *Albatros* legénysége tudván, hogy nincs vesztegetni való idő, elszántan a munkához látott. Prudent bácsi pedig Phil Evanssal ezalatt egy párbeszédet folytatott, a mely rendkivül komoly következményeket vont maga után.

— Evans Phil, — mondá Prudent bácsi, — elhatározta-e, ugy mint én, hogy feláldozza életét?

— Elhatároztam épen ugy, mint ön.

— Még egyszer kérdem, kétségtelen-e, hogy semmit se remélhetünk Roburtól?

— Semmit!

— Nos hát, Evans Phil, én tisztában vagyok elhatározásommal. Miután az *Albatros* még ma este utra fog kelni, az éjszaka nem fog elmulni a nélkül, hogy munkánkat be ne végeztük volna. El fogjuk törni Robur mérnök madarának szárnyait! A léghajó ma éjjel fel fog robbanni!

— Robbanjon fel hát! — viszonzá Evans Phil.

A mint látjuk, a két utitárs mindenben egyetértett, még abban is, hogy mindketten borzasztó egykedvűséggel néztek eléje a halálnak.

— El van ön látva mindennel, a mi szükséges?

— El! . . . A mult éjjel, mialatt Robur és emberei csak a léghajó megmentésével foglalkoztak, belopóztam a lőporos kamrába és egy dinamit-töltényt hoztam magammal.

— Prudent bácsi, lássunk azonnal a munkához.

— Nem, csak ma este. Mikor besötétedik, bemegyünk a rekeszünkbe és ön őrködni fog, hogy engem senki se háborgasson.

A két utitárs szokás szerint este hat óra tájban ebédelt. Két óra mulva visszavonultak kabinjukba, mint egy pár olyan ember, a ki egy álmatlan éj fáradalmait akarja kipihenni.

Se Robur, se más valaki nem sejthette, milyen katasztrófa fenyegeti az *Albatrost*.

Prudent bácsi terve a következő volt:

A mint Evans Phil előtt kijelentette, sikerült belopóznia a lőszeres kamrába, a mely a hajótest egyik rekeszében volt elhelyezve. Itt kézre kerített bizonyos mennyiségű lőport és egy dinamit-töltényt, hasonlót azokhoz, a melyeket a mérnök Dahomejben használt. A kabinjába visszatérvén, gondosan elrejtette e töltényt, a melylyel fel akarta robbantani éjjel az *Albatrost*, miután a léghajó ismét útnak indult.

E perczben Evans Phil megvizsgálta az utitársa által ellopott robbantó készüléket.

Az érczszelencze körülbelül egy kilogrammnyi robbanó anyagot tartalmazott, a mely több mint elég volt ahhoz, hogy a léghajót és csavarait teljesen szétrombolja, de ha egyszerre nem is semmisítené meg, a lezuhanás teljesen befejezné a borzasztó művet.

Semmi se volt könnyebb, mint ezt a töltényt letenni a kabin egyik szögletébe ugy, hogy átszakítsa a fedélzetet és szétrombolja magát a hajótestet is.

De a robbanás előidézésére feltétlenül szükséges volt elsütni a töltény gyutacsát. Ez volt a műtétel legkényesebb része, mert a gyutacs elsütése csak rendkivüli pontossággal kiszámított időpontban következhetett be.

Prudent bácsi megfontolta, hogy mihelyt a hajtócsavar ki lesz javítva, a léghajó tovább folytatja utját éjszak felé, de az elindulás után Robur és emberei kétségkivül a hajó hátulsó részére fognak jönni, hogy a hátulsó csavart is rendbehozzák. Ezen emberek jelenléte a kabin körül háborgathatná Prudent bácsit a müveletei végrehajtásában. Ennélfogva elhatározta, hogy kanóczot fog használni oly czélból, hogy a robbanás csak egy bizonyos, meghatározott határidőben következzék be.

Igy szólt Evans Philhez:

— A töltenynyel együtt lőport is vettem magamhoz. Ezzel a lőporral kanóczot fogok készíteni, a melynek hosszusága arányban lesz az idővel, a mennyi az elégésre szükséges. A kanócz végét beleillesztem a gyutacsba. Ejfélkor szándékozom meggyujtani, ugy hogy a robbanás hajnali három és négy óra közt történjék.

— Nagyon helyes! — viszonzá Evans Phil.

A mint az olvasó láthatja, a két utitárs odajutott, hogy a legnagyobb hidegvérüséggel mérlegelje a borzasztó pusztulás körülményeit; a melyben ők maguk is el fognak veszni. Annyi gyülölet volt bennük felhalmozva Robur és emberei iránt, hogy a saját életük feláldozása csekélységnek látszott ama czél eléréséhez képest, hogy az *Albatros* összes utasaival együtt megsemmisüljön.

Elismerték, hogy örültség, sőt talán undokság volt a mit tenni készültek! De hiába, ide juttatta őket az öt hétig tartó harag és düh, a melyet kénytelenek voltak magukba fojtani, a nélkül, hogy lecsillapíthatták volna!

— Hát Frycollin? — mondá Evans Phil. — Vajjon van-e jogunk az ő élete felől rendelkezni?

— Hiszen a magunkét is feláldozzuk! — felelé Prudent bácsi.

Nagyon kétséges, vajjon Frycollin ezt az érvet kielégítőnek ismerte-e volna el.

Prudent bácsi azonnal a munkához látott, mialatt Evans Phil a kabin körül történő dolgokat kisérte figyelemmel.

A legénység még mindig a léghajó előrészén dolgozott. Nem kellett háborgattatástól tartani.

(Folyt. köv.)

1. Kir. kath. főgymnázium. — 2. Stefánia leánynevelő-intézet. — 3. Megyeház. — 4. Gallocsik-féle ház. (Az egykori Rákóczy-ház). — 5. Kir. törvényszék. — 6. Városi redout és Széchenyi-kör.

EPERJES ELHAMVADT RÉSZEI. — DIVALD KÁROLY FÉNYKÉPE UTÁN.

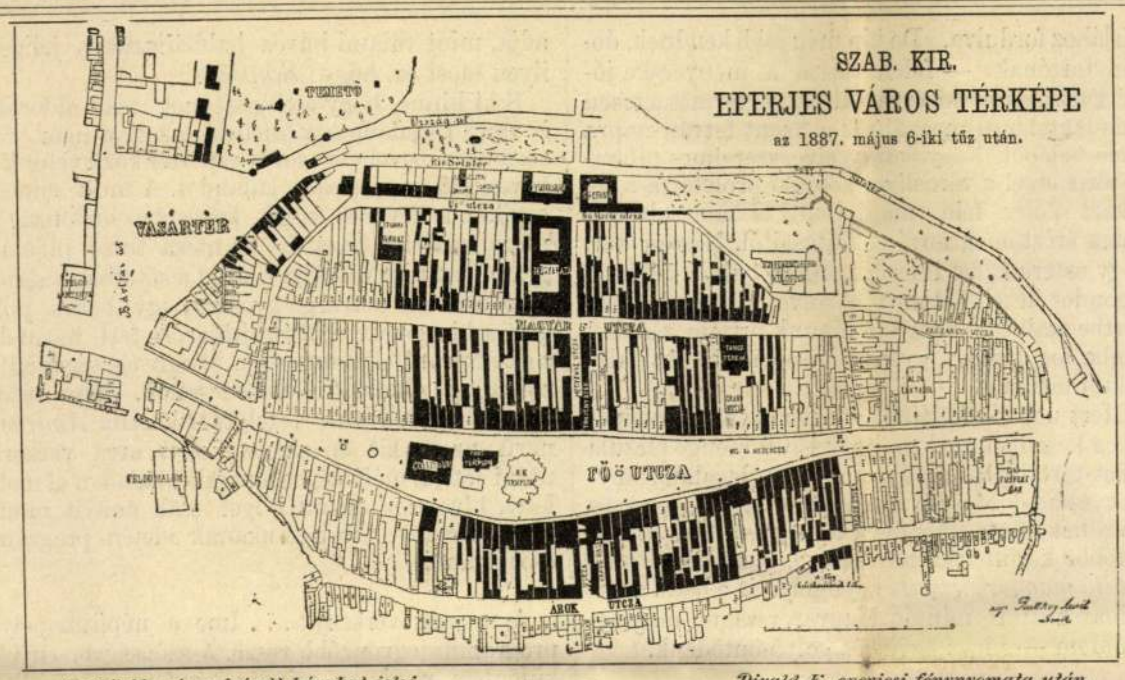

A sötétebb szin a leégett házakat jelzi. *Divald K. eperjesi fénynyomata után.*

EPERJES ÉS NAGY-KÁROLY PUSZTULÁSÁNAK TÉRKÉPE.

Ama nagy tűzvészek dulásának szinhelyét, melyek e nyár folyamán Eperjes és Nagy-Károly városának oly jelentékeny részeit elpusztitották s melyek az emberbaráti szeretetnek és részvétnek egy oly nagyszabásu mozgalom megindítására szolgáltak alkalmul, a minő most a nagy művészi és irodalmi becsü «Segitség-album» kiadásában, a károsultak fölsegélésére rendezett szent-istvánnapi népünnep s az országos sorsjáték rendezésében nyilvánul, — térrajzban is bemutatjuk, mely legvilágosabban tünteti föl a pusztulás mértékét és arányait.

Eperjes városának, mint már az e lapokban is említve volt, több mint fele égett le s két főutczája lőn halommá a legértékesebb palotaszerü épületekkel. A polgármesteri részletes jelentes szerint nem kevesebb, mint 482 épületet hamvasztott el a tűz, 52 házról pedig ugy kellett levenni a fedelet. A tűz áldozatául estek a középületek nagyobbára, igy az evangelikus templom, a törvényszék, a második emeleten levő irattár egy részével, a megyeház a fogházhelyiségekkel, melyekből a rabokat ki kellett bocsátani; a megyeház mögötti gymnáziumi épület s az ennek szomszédságában álló «Stefánia» leánynevelőintézet, melynek csak kormos falai maradtak meg. Leégett továbbá a kétszázezer forint értéket képviselő Szent-Andrássy-ház, Eperjes legszebb épülete, melyet tulajdonosa, a nagylelkü tudománybarát kevéssel halála előtt a tanulmányalapnak ajándékozott. Áldozatul esett a város tulajdonát képező nagy kaszárnya is, melyet semmiképen nem lehetett megmenteni. Hogy mily széles volt a tűz vonala, mutatja az, hogy a főutcza nyugati oldalán egy sorban 38 ház égett egyszerre. A legiszonyubb rombolást a város mellékutczáiban okozta a vész, hol a könnyebb épitésü házak ugyszólván tövig égtek, s a legszegényebb lakosok váltak hajléktalanokká.

Nagy-Károlyban is kétszáz hatvan ház égett el s magát a Károlyi grófok hires kastélyát is csak nehezen lehetett megmenteni, mig melléképületei s a kincset érő pompás virágház menthetetlenül odaégett. Elpusztult a műipar-iskola, az állami iskola, Jekel magán iskolája, a polgármester háza, a nyomda, a könyvkereskedés stb. Több száz családnak mindene elégett, pénzük, értékesebb holmijuk is ott pusztult, sokan életükön kivül csak a rajtuk levő ruhát tudták megmenteni. A nagy szélviharban tiz-husz házra repült az égő perje egyszerre, lángra lobbantva a házakat. Végig söpört a zsidónegyeden, hol a nádfedelü házak, istálók, kerítések ropogva omlottak össze. Elpusztult a város legszebb része a «Hét sas» szállótól kezdve, végig a nagy piacz, a vármegyeház-utcza, a kis és nagy árokpart, a hajduváros, a lakatos-utcza, a hétmalomköz, a zsinór utcza, két kilométer hosszuságban ki egész a mezőségig. A nagy piaczon 25 nagyobb kereskedő üzlete teljesen bennégett, ugy szintén a nő-ipariskola teljes fölszerelése az utolsó darabig. A katholikus elemi iskola a szó szoros értelmében porrá égett.

Ennek a pusztulásnak a szinhelyét és terjedelmét tüntetik föl hiteles mérnöki fölvétel után készült s ez alkalommal bemutatott térképeink.

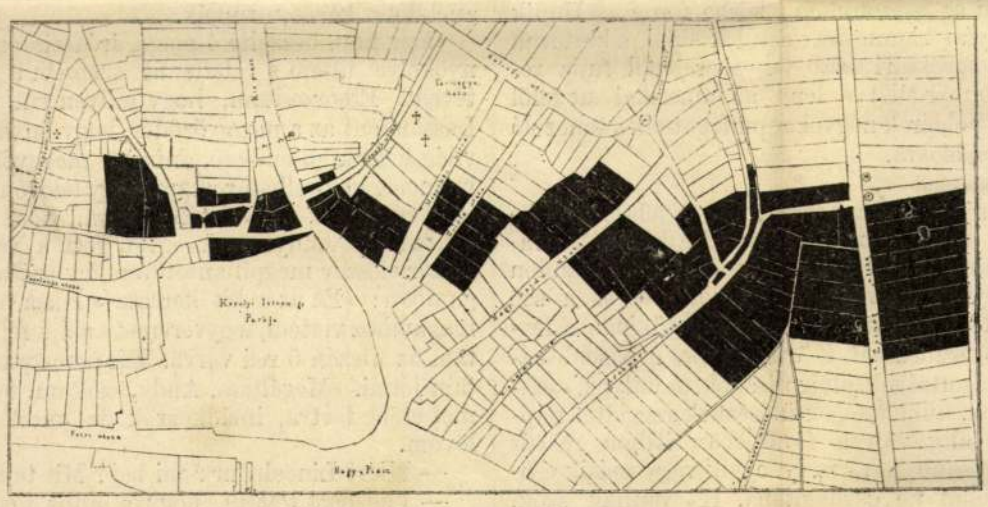

A sötétebb szin a leégett házakat jelzi.

NAGY-KÁROLY TÉRKÉPE AZ 1887. MÁJUS 6-IKI TŰZ UTÁN.

AZ AUGUSZTUS 19-IKI NAPFOGYATKOZÁS.

Nincs tünemény a természetben, mely nagyobbszerű, megkapóbb lenne, mint a teljes napfogyatkozás. Azzal a hatással van reánk, mintha meg akarná dönteni a természet örök törvényeibe vetett összes hitünket, megváltoznék maga a természeti rend, s elközelgetne maga a végitélet.

A nap ebben a pillanatban még felségesen ragyog az égboltozaton, pazarul ontja szét meleget és fényt árasztó sugarait. Sem az égen, sem a földön nincs semmi, a mi bekövetkezendő változást jelentene. S egyszerre csak fogyni kezd a fény. A tárgyak homályosodni kezdenek, a világitás gyöngébbre változik. A nap még erősebben süt, semmint puszta szemmel beléje nézhetnénk s ha beléje néznénk is, nem látnánk rajta változást. Legföljebb kormozott üvegen át nézve felé, vehetnők észre, hogy máskor kerek alakja csorbát mutat, s hogy ez a csorbulás egyre nagyobbodik. Alig egy-két percz mulik el, s a napnak már csak fele látható, s ettől fogva a változás még rohamosabb. Emelkedettebb helyen állva észrevehetjük, hogy sötét teljes árnyék közeledik felénk, mint mikor felhők vonulnak el a nap előtt, csakhogy ez az árnyék egészen fekete, s teljes homályba borítja a vidéket, a mely fölött áthalad, s szédítő gyorsasággal közeledik. Semmi ismeretes és tapasztalatunk körébe eső sebesség ezt meg nem közelíti — hiszen oly gyorsan halad, hogy 24 óra alatt körül futna az egész föld körül. Csak egy pillanat még, s ez a borzasztónak látszó árnyék már minket is elért.

S ekkor egyszerre, mintegy bűvös vesszőnek érintésére, az egész tünemény megváltozik. Egy pillanat előtt napfényes volt minden, most minden sötét. Napvilág után egyszerre sötét éjszaka — a nélkül, hogy szürkület jött volna közbe. A kontraszt oly erős, hogy alig tudjuk megkülömböztetni a tárgyakat. Egy lépést sem tudunk tenni, nem csak a miatt, mert lábainkat meggyökerezteti a bámulat, hanem azért sem, mert nem látjuk lábaink alatt a talajt. Az állat-világ a lehető legnagyobb nyugtalanságot árulja el. A madarak, melyeket épen röpülés közben lepett meg a tünemény, lehullanak a levegőből. A tyukok vad szaladással s iszonyú lármával sietnek éjjeli szállásuk felé. A barmok őrülten szaladgálnak fel és alá, s bögés, nyerítés, ordítás, üvöltés hallható. Maga az ember is megrémül. A nép, még ott is, a hol figyelmeztetve volt a bekövetkezendő eseményre, elveszti jobbára lélekjelenetét, esztelenül futkos ide s oda, vagy térdeire omlik, s hangos ima között várja a bekövetkezendőket. Magukon a csillagvizsgálókon megesik, hogy mialatt hónapokon át készültek ennek az egy muló pillanatnak a felhasználására, ámulva és tétlenül nézik e megkapó sceneriát, a nélkül, hogy hozzányulnának műszereikhez.

S ha az égboltozatra emeljük szemeinket, az ámulat még nagyobbá válik. Köröskörül a hajnal pirjával ékeskedik az ég alja. Feljebb sötét hamvassá változott szine, s kékségét elveszitette egészen. Ott ellenben, a hol előbb a nap ragyogott, egy teljesen sötét kerek test, a hold foglalta el a helyet. Eme koromfekete folt körül azonban fényes sugarak lövelnek szét, mint szentek feje körül a glória. Ez az ugynevezett «korona», egy eddig ki nem magyarázott tünemény, melyről csak annyit tudunk, hogy magához a naphoz tartozik, s talán annak világitó ködeiből verődik össze.

Alig két, három perczig tartott e tünemény s a napnak egy kicsinyke vékony sarlója ismét láthatóvá válik. A világitás olyanná lesz, mintha elektrikus lámpából áradna szerte a fény. Az emberek arcza egy pillanat előtt még sárgászöld volt, most mintha erősebben lenne megvilágítva a szokott napfény világánál. Az árnyék határozott és éles körvonalakkal bir, mig azután ismét elmosódnak e körvonalak, midőn a nap egészen kisütött.

A tünemény, abban az alakban, a hogy itt leirtuk, csak ritkán látható. Napfogyatkozás van ugyan gyakrabban, a teljes fogyatkozás se nagy ritkaság, de hogy teljes napfogyatkozás egy bizonyos meghatározott helyen, például Budapesten látható legyen, az minden században sem fordul elő.

A folyó év augusztus 19-én bekövetkezendő teljes napfogyatkozást sem fogjuk látni nálunk Budapesten, de látható lesz az Európa északibb helyein, ha nem is teljes pompájában — s látható lesz Ázsia némely vidékein.

A hold árnyéka mintegy 24 mérföld széles csíkot fog leirni a föld felületén, s mind azok a helyek, melyek e csíkba esnek, teljes napfogyatkozást fognak látni. Körülbelől Nordhausen a legnyugatibb hely Németországban, hol a tünemény még látható, Lipcse, Magdeburg, Berlin, Posen, Bromberg azok a helyek, melyek e csíkba egész vidékükkel belé esnek. Oroszországban Perm, Tomszk, Irkutsk, a Baikal-tó, Mongolország, a Mandzurok-lakta föld s Nipon szigete, mely már Japánhoz tartozik, jelölik azt az utat, a melyen át az árnyék elhalad.

Azonban sem az egészen keleten, sem az egészen nyugaton levő helyek nem fogják a tünemenyt oly megkapónak találni.

Japánban a nap már leáldozó félben lesz, mikor a napfogyatkozás kezdetét veszi. A sötétedés tehát be kezd már amúgy is állani, s az átmenet nem oly hirtelen, mint a minő p. o. a Baikal-tó vidékén, a hol dél körül fog az mutatkozni. Viszont a nyugati helyeken kevéssel napfelkölte után, néhol épen a napfelkölte előtt veszi a tünemény kezdetét akkor, midőn még a teljes világitáshoz nem szokott a szem, s alig hogy elmult az éjszaka. E helyek közül itt-ott, a gőzök miatt is

*

elmosódik az egész, melyek a látóhatár szélét reggelenként el szokták borítani.

Ha egy vonalat húzunk a földabroszon Metkovics és Regensburg között, megkapjuk a szélső nyugati határt, meddig a tünemény látható. Ettől a helytől nyugot felé a nap még nem kelt föl, midőn a fogyatkozás már véget ért.

A Japántól, illetőleg a Csendes-Oczeántól egész Ázsián és Európa nagy részén át eddig a vonalig 2 óra 42 percz alatt teszi meg az utat a napárnyék — lehet képzelni, hogy milyen gyorsasággal halad.

A legnyugatibb szélen, Nordhausennél akkor kel fel épen a nap, mikor már teljesen el lesz fedve a hold által. Nem lesz tehát belőle látható semmi, csak a korona halavány fénye fogja szétszórni sugarait. Berlinben napföltekor még nem lesz eltakarva az egész nap, csak annak egy része. Olyan alakja lesz, mint a holdnak utolsó negyedében. Aztán rohamosan fogy, elenyészik egészen és ujra feltűnik. A nyugot felé eső Kölnben ellenben a nap már csak akkor kel föl, mikor a teljes fogyatkozásnak már vége van, de egy rész a napból még el van takarva. De alig kel fel a nap, elveszíti sarló alakját, mind jobban és jobban megnő, s nehány pillanat alatt egész nagyságában látható.

Azokon a helyeken, a melyek a teljes árnyék csíkjától északra vagy délre fekszenek, a fogyatkozás csak részleges lesz, s a napnak csak egy darabja fog elhomályosodni. Bemutatjuk egy képen, hogy milyen alakja lesz a napnak Kielből nézve, a mely hely észak felé esik a fővonaltól, s milyen lesz Bécsben, attól délfelé.

Magyarország egy részében is olyan lesz, mint a hogy e kép mutatja. Nálunk fent lesz már a nap az égboltozaton, midőn a tünemény kezdődik, de teljes fogyatkozás a Szent István birodalmának egy helyén sem lesz ez alkalommal látható.

ÜNNEP ELŐTT.

Bumm! *Budapest*, aug. 11.

Mintha látnám, mint üt be a szerencsés ágyugolyó néhány nap mulva valamelyikénél a számos reménykedőnek, kik egy szent-istvánnapi sorsjegy szerény birtokában, fantáziájok kalapácsával reménységük üllőjén már előre fényes huszasokká kalapálják azt a csillogó ércztömböt, mely ott a sugárut végén Budapest minden rendü és rangu lézengője kiváncsiságának már napok óta tárgya volt. Bumm!.... Százezer elszánt zseb fordul e pillanatban fenkölt halálmegvetéssel a «Segítség» irodája felé, mintha mindannyi azt kiáltaná: «Ide lőjjetek, ha van bátorságtok!» Oh ezek a hősi dicsőséget szomjazó martyrok! Néztek-e valaha nagyobb bátorsággal és lázasabb izgalommal ágyu torkába, mint abba, a mely ezt az irigyelt golyót fogja kiröpíteni? Mert golyó által találtatni, hát ez fájdalom! előfordul néha más körülmények közt is, sőt rendkivüli esetekben — pláne — párbajban is, de magát a *golyót* trafálni meg, — ez mégis csak rendkivüli állapot lehet s méltán kiváncsi rá az ember, ki lesz a sorsnak az a kiválasztott kegyencze, a ki majd összeütve bokáját a sorsolási bizottság szine előtt, büszke örömmel fogja jelenteni: «Meg vagyok *lőve*, tessék ideadni a dijat!»

De még Szerencse ő istenasszonyságáról sem álmodta meg soha mythologia-iró, hogy valaha, egyéb sok rendbeli metamorfozisai között, ágyugolyó alakjában is fog kisérteni. Ha derék Faludink ma élne, bizonyosan igy kellene módositania az *Irálytanokból* ismeretes versét:

Fortuna *ágyuján* okosan ülj, stb.

S mit gondolnak, nem volna-e korszerű, ha ama bizonyos egyiptomi szembetegségben szenvedő úrnő helyett, — kezében a bőségszaruval — festőink is a Neugebäude valamelyik fess tűzérhadnagyáról vennék ezután a mintát, a mint a kanóczot elsütni készül? Vagy legalább úgy a mint jeles művészünk érzékiti meg a népünnepély főplakátján, fantáziája szeszélyes villanatában?

Ott emelkedik büszkén trónszerű emelvényén a 7 kilós, 13 próbás, krajczár vastagságu ezüstlövedék (mert a jótékonyság gyémánt ágyujába legalább is ezüstgolyók illenek). Ágaskodó czipészinasok ünnepélyes elfogultsággal kopogtatják meg szurtos körmeikkel, s boldogok, ha rajta hagyhatják kezeik foltját. «Ej ha! be jó lenne zsiros bödönnek odahaza» — jegyzi meg vaskos humorral egy vastag bajuszu józsefvárosi pinczelakó, hóna alá szorított harmonikájával élete párjához fordulva. «De tán még jobb kendnek, dohánytartónak» — feleli vissza a menyecske jóizü kaczagással kísérve ötletét s természetesen haladéktalanul megváltják a Szent István-napra szóló belépőt. Nagyokat nyelve, szerelmes pillantásokat lövel a városliget kószáló proletárja a letakart polcz felé, majd hogy el nem olvad a drága ércztömeg forró sóhajtásaitól. Milyen kár, hogy estére kelve leszedik onnan gulája tetejéről s gondos kezek hamar elpakolva, a közeli állatkertbe szállítják buzgó Serákunk őrizete alá, hol aligha fog kelleni gyanus viselkedésü érdeklődőktől tartania.

Mert ugy tessék nézni ám erre az áriások pipájához készült kupakra, hogy **4500** csengő piczula ezüst-tartalmát foglalja magában, legalább annyit számol le érte a Laczkó-czég a szerencsés nyerőnek, mert elkészítésével együtt 600 frtnál is többe került tekintetbe véve, hogy ez az első *önálló magyar nemzeti* ágyugolyó is a bécsi arzenálban készült, miután Magyarországon még — fájdalom — nincs ágyu- és golyó-öntödénk.

*

Ime az egyetlen ágyugolyó, melylyel a *Részvét* hódító hadjáratra indul széles e magyar hazában; de melyik szív állana ellent ostromának, főkép mikor annyi mulatságos időtöltés, annyi kisorsolandó nyereménytárgy jár nyomában, az ezüst asztaldisztől a keztyűgombolókig, irószerek, kézelőgombok, kancsók, czukortartók, baraczklekvárok, palaczk-pezsgők, illatszeres-üvegek és dugóhuzók, a mik a népünnepélyi irodában vannak fölhalmozva, s a miknek meglepő összeszerkesztésében igazán bámulója vagyok a női fantázia leleményeinek.

Már látom is a türelmetlen kis lábak toporzékolását odalent a nagy alföld kis falucskáiban, a mint sürgetik a papától a körutazási vagy kéjvonati jegyet s az alig hogy betakarított gabona ime lábra kél már Szent-Istvánnapi ünnepet látni. És ez a nagy hôtel, ez a Budapest, a melyen mindenki végigfut életében egyszer legalább uti podgyászával kezében, a hol mindenki találkozik mindenkivel, a hol mindenki ürít legalább egy kortyot a mámor poharából s egyet a keserűségek serlegéből, hogy miután két hétig szerepelt neve a Pannonia fekete tábláján, vagy a jószivű szobaasszonyok bejelentési lapján, eltünjék ujra az ősi porták, megyei hivatalok, vagy járásbiróságok poros világába; — mondom, ez a nagy hôtel, a melynek Budapest a neve, ismét nyerni fog valamit az otthon édes melegéből általok. Valami kimondhatatlant, a mit a szülőföld dalos levegőjéből hoznak magokkal ezek az égő szemű, karcsú dereku és aczél izmu vidéki lánykák, kiknek láttára eszünkbe jut egy-egy rég nem látott, szeretett testvérhug odahaza a kis kertben virágot ápolva s bimbózó szivében rejtegetve szerelme első édes szűzi titkát.

Mintha készülődnének is már a liget bologató fái e nagy vendéglátáshoz. Haj, milyen élet lesz itt egy hét mulva! Milyen nyüzsgés, forrongás bontja meg a viruló tenyészet csendes összhangját! A tó csacska hullámai kiváncsi suttogással verődnek össze s a rezgő fűszálak valami rendkivülit sejtenek. Üde lányka-nevetés, virgoncz gyermeknép lármája tölti be a liget rejtett zugait mindenütt s a barna czigány tomboló kedvvel czifrázza ki a frissit.

És fognak pattogni a boros üvegek dugaszai, messze gurulva a letiport gyepen, mint elterült áldozatai a jókedv szilaj féktelenségének; sötétebb lugasok sűrűjéből kihallatszik a harmonika nyekkenése; dolgozik rajta erősen a legény; lebben a keményített viganó, a mint messze szétterpeszti az asszonynép s körbe forog a «Hajlik a meggyfa» rigmusára; a tülök sipol, a kintorna nyög, a soroksári sváb teljes erejéből fujja repedt bombárdóját s lenn az amerikai ut felől jámbor polgárok nagyokat puffogatnak a tánczoló kifurt tojásokra.

*

Segitség itt, *Segitség* ott! Ez a jelszó tölti be jelenleg az országot Kárpátoktól Adriáig. Falragasz falragasz hátán lepi el a házak minden tenyérnyi üres helyét s mindenikről ez a szó tekint le képtelen terjedelmű betűkben, a legtarkább szinekben és czirádákban. Kisebb-nagyobb bizottságok, albizottságok, osztályok, szakosztályok, küldöttségek üléseznek reggeltől napestig s alig van a fővárosban itthon rekedt hangzatosabb név, mely egyik vagy másik csoport listáját ne gazdagítaná. Ha vannak szók, melyek időnként szárnyra kelnek, bejárják a világ egy részét, s aztán mindenki szájról-szájra adja, mint valami büvös kabbalisztikus jeligét, ilyen most ez, hogy: *Segítség!*

S ki hinné, hogy a Segítségnek már áldozata is van? Legalább egy (mellesleg szólva nem egészen szavabevehető) soros reporter közli velünk a következő szenzációs kalandot. A mult éjjelek egyikén a főváros egyik kevésbbé biztonságos utczáján sietve hazafelé, az utcza tulsó oldalán gyanus zajt hall s látja a mint a sötétben valami ágról szakadt csavargó gyomroz egy békés polgárt a ki szokott «halbszájtlijáról» tért hazafelé a «Lekváros Palacsintá»-ból. «Segítség, segítség!» nyöszörgi elhalóan a szerencsétlen. Mire bizonyos *Hasznos Endre* (ezelőtt Mihaszna *András*) nevű ur, a kit ép akkor vetett arra vacsora utáni sétája, méltóságos léptekkel haladva el mellette, hivatalos tekintélylyel csak ennyit mondott. «Ne tessen itt iczczakának idején prograncsot árúnyi.»

*

A szépség verseny!... Ime a népünnepélyi programm legvonzóbb része. A szépségversenyek különben rendesen mindig egyformán szoktak végbemenni, s azt hiszem, már Páris pásztor idejében is úgy történt, a mint következik.

Délután 4 óra. A pályatér üresen ásít. Nehány ó-görög gavallér botját ujjai közt forgatva feszeng és húzogatja kézelőit. Károlyi Pista gróf — azaz hogy Páris pásztor kezébe fogva hosszú kampós botját, elfoglalja a jury-széket, azaz hogy egy hangyabolyra ül, abban a plasztikában, a mint később a szinházi kortinákra festeni szokták.

Délután ½ 5 óra. Még mindig senki. Aligha nem felsülünk. A tisztelt jury-tagok jegeskávét hozatnak unalomból magoknak a közeli Drótszigetről.

5 óra. Kiváncsi arczok kandikálnak át a korláton. A jury egyértelműleg ásít; a határidő letelt; mi tevők legyünk?

½ 6 óra. (Juno kisasszony feltünik a láthatáron, a mint közömbösen sétál a szinhely felé, mamája karjaiba kapaszkodva.) Ah! milyen jó árnyas itt! Vajjon mit akarnak ezek az urak szemüvegeikkel? Ne ülnénk le egy kicsit erre a padra? én nagyon elfáradtam. Igazán elragadó hely; szeretném megkérdezni kapni-e itt valamit uzsonnára?

¾ 6 óra. (Minerva és Venus kisasszonyok egymás karjába fogózva jönnek.) No nézd azt a kis fruskát! Hát nem oda tolta a képét? Isten mentsen, hogy versenyezni akarnék, de szeretném látni, mit mondanak róla? Hiszen tudod, hogy ki van nőve a háta. Skandalum! (Egy urhoz). Bocsánat uram, eltévedtünk; erre kell-e menni a.... a.... a Paprika Jancsihoz?

6 óra. (4-dik, 5-dik, 6-dik, 7-dik és 101-edik istennő) Rajta! Csak azért is ne hagyjuk magunkat. A győzelem biztos, csak hamar, a míg el nem késünk.

Záradék. (A hirlapok kara másnap) «A női szépségverseny, mint jó forrásból jelenthetjük, minden várakozáson felül sikerült. 150-nél több hölgy vett részt, valamennyi elragadó typusza a magyar hölgyek világszerte elismert szépségének. A bizottság egész zavarba jött a három aranyalma odaitélésében, ugy hogy kénytelenek voltak hamarjában még 147-et utána rendelni.»

*

Hanem a mi egy női szépség verseny érdekességeit méltóképen kiegészítené, az nézetünk szerint egy rút férfiak versenye lenne. Kár volt ezt a pontot kifelejteni a programmból, bár bizonyosan kevés oly heroikus résztvevője lett volna, mint a milyen a világhirü rút férfiak közt Lincoln amerikai elnök volt, kiről ezt a mulatságos anekdotát kevesen tudják.

«Egy nap, beszélte ő maga, iróasztalomra könyökölve ültem s véletlenül szemem a tükörre tévedt. Elborzadtam, hogy milyen rút vagyok. Lassanként az a meggyőződés, hogy én vagyok a világ legrútabb embere, annyira meggyökerezett bennem, hogy elhatároztam, hogy lelövöm az első még rútabbat, a kivel találkozom. Nem sokára ezután egy Andy nevü egyén jött a városba s mikor először megpillantottam, igy szóltam magamban: «Ez az a kit keressz!» Haza mentem, magamhoz vettem, fegyveremet s alá s fel kószáltam az utczán ő reá várva. Pár percz mulva láttam jönni. «Megálljon, Andy, szóltam, fegyveremet elébe tartva, imádkozzék ön, mert agyonlövöm.

— Miért Lincoln ur? mi baj? Mit tettem?

— Fogadást tettem, hogy a mint magamnál csunyábbat látok, menten lelövöm. Ön mindenesetre csunyább; készüljön tehát a halálra.

hatatlanság» tulajdonságát is megszerezheti magának az ember, ki t. i. azt akarja, hogy őt holdvilágos éjszakán ezentúl senki se lássa. E célból pünkösd előtti éjjelen kimegy valamelyik keresztútra, bal kezével egy kört húz maga körül a földön és e szavakat mondja: «Ne láss, mikor én látok; mikor én nem látok, akkor láss! Három Fuvus (föld alatt lakó lény) adjon három hajat fejemre; meg ne lásson senki, ha nem akarom!» (*«Ná dikh, káná me dikhár; káná me ná dikhár, átunci dikh! Trin Phuvushá den mánge trin bálá upro pro mro shero; ná the dikhel niváso, káná me ná kámav!»*) E szavakra az illető ganéjt rak maga elé és csak hajnalhasadtára távozik a körből azon hitben, hogy majd fején nőni fog azon bizonyos három hajszál, melylyel a földalatti szellemek, a Fuvusok, mindegyike bír és melyek által holdvilágos éjszakán is láthatatlanná válik közönséges ember szeme számára.

A pünkösd ünnepét erdélyi sátoros czigányaink «fehér vasárnap»-nak (*párno kurko*) nevezik; azt hiszem, hogy nem azért, mivel hitök szerint ez ünnepre jó új fehérneműt ölteni, hanem inkább azért, mivel pünkösd reggelén különös halotti ünnepélyt szoktak megülni. Pünkösd hajnalán t. i. a sátor népe, mindenki magára, kimegy valamely kimagasló sziklához és ehhez az előbbi napokban összeszedett annyi madártojást csap, a hány rokonának halálát túlélte. Jó, ha e tojások pacsirta-fészekből szedettek ki, mivel hitük szerint a pacsirta a még a halottak országába be nem jutott lélek kedvencz madara; azért is jó jel a következő napra, ha valaki reggel a szabadba való kiléptekor pacsirtadalt hall. E különös halotti ünnepély alkalmával mindkét nembeliek fehérbe öltözve végzik a tojások szétzúzását és azt hiszem innen ered a «fehér vasárnap» elnevezés is, mire azon tény is utal, hogy czigány hit szerint a fehér szint nagyon kedvelik a holtak; azért is Szt. János éjjelén, midőn mindenki magához látogatóba várja elhalt rokonai lelkeit, fehér (porczellán, fa stb.) edényben teszi sátra elé a tejet, melyből a fáradt lelkek ez éjjel isznak.*)

Végül még egy különös szokást kell e helyen feljegyeznünk. Pünkösd napján, kora reggel, mielőtt még a sátor népe kivonul a halotti ünnepelyre, a fiatal lányok kiállnak a szabadba és ha keleten fellegeket észlelnek, ez irányban galyakat hajgálnak ég felé és e szavakat mondják: «Repülj madár és ne üzd el kedvesemet!» (*Prejiá cirikleyá te ná trádá m're piránes*). T. i. azt hiszik, hogy ha pünkösd reggelén felhők úsznak a keleti láthatáron, akkor az évben sok lány marad hajadonnak és nem megy férjhez; ha pedig sötétkék a keleti ég, akkor a nyár folyamán sok hajadonból válik menyasszony. Régi hiten alapszik e különös, látszólag értelemnélküli czigány szokás, melynek csiráját azon ind mythosban találjuk, mely szerint a reggeli vagy tavaszi nap, mely fényt és áldást áraszt, az ég azurkék madarától származik, mely viszont az éjszakát vagy telet jelképezi. Ebből kifolyólag megértjük azon czigány, német és olasz hitet is, miszerint szerencsehozó a madárganéj, mely a levegőből az emberre hull. Az éj vagy tél azurkék madarának excrementuma a nap. De ki birná most még mindezen szokások mythosi elemeit kimutatni? Ez csak az összehasonlító mythologia feladata lesz, ha mi előbb hűségesen, fáradhatatlanúl halomra hordtuk az egyes népek szokásaiban rejlő mythosi elemeket s megmentjük a legközelebbi enyészettől.

Dr. Wlislocki Henrik.

*) V. ö. Vasárnapi Ujság 1886. évf. 23. és 24. sz.: «Az erdélyi sátoros czigányok keresztelési és temetkezési szokásai» cz. czikkemet.

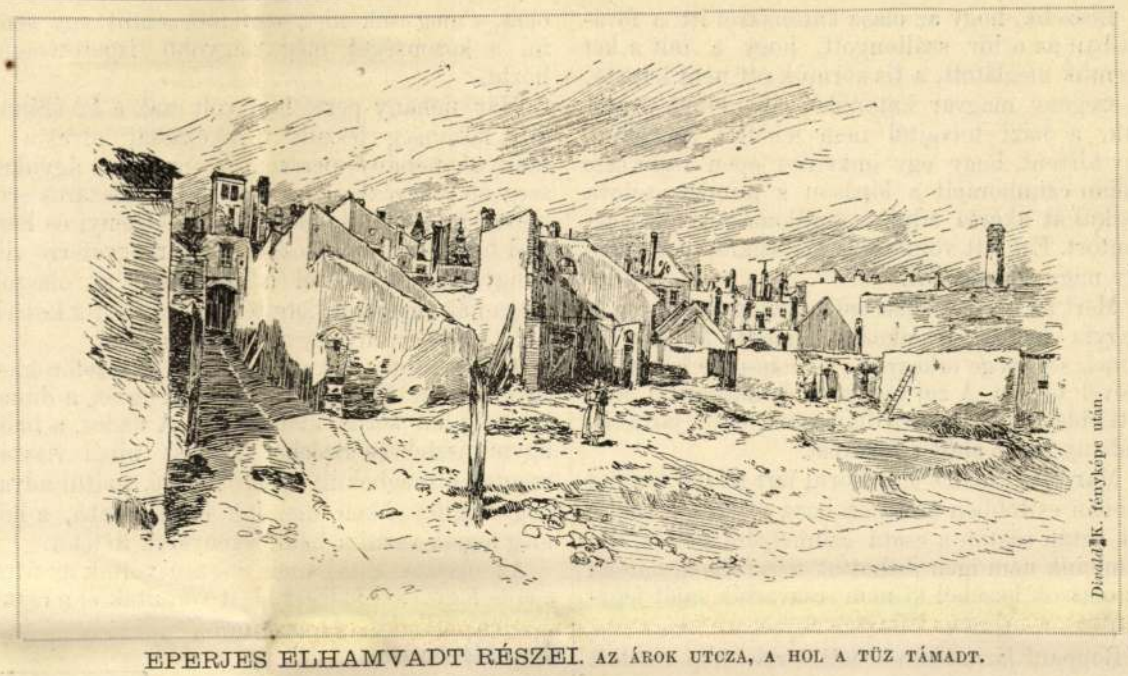

EPERJES ELHAMVADT RÉSZEI. AZ ÁROK UTCZA, A HOL A TÜZ TÁMADT.

EPERJES ÉGÉSE.

A tüzvészek hazája még mindig Magyarország, mint általában a földmivelő országok, hol az építkezéseket a gazdasági tekintetek szerint rendezik alacsony, nagy házakkal, hogy minél könnyebben megközelíthető legyen a padlás, egymás mellé szorított fészerekkel, színekkel, ólakkal, s az udvarok körül a takarmányok boglyái, a tüzelőre való szalma-kazlak. Ugyanazon falusias kep, mely Oroszországban, a dunai országokban és Galicziában tárul elénk.

Sehol sem pusztítnak ugy a tüzvészek Európában, mint itt.

Magyarországon egy-egy nyáron milliók hamvadnak el, mikor a földmives nép a mezei munkát végzi, s tüzhelyét kellő felügyelet nélkül hagyja. A gyujtogatás sem ritkaság, mint a boszszuállás könnyü fegyvere. A statisztikai adatok szerint a tüzvészek ötödrésze nálunk gyujtogatásból ered. Az 1884-ik évről szóló statisztikai adatok szerint Magyarországon a tüzvészek által fölbecsült kár 11.368,316 frtot tett, s ennek körülbelől fele, ötödfél millió forint térült meg biztosításokból. Csakhogy a biztosítások terjedéséről az összegek soha sem nyujtanak tájékozást, mert a nagy gyárak, gabna-tárak csaknem kivétel nélkül biztosítvák s a biztosítás után fizetett összegek legnagyobb részt ezekre esnek. Volt a mondott évben 8614 tüzeset, melyből 1623 gyujtogatás derült ki. Leégett 8659 ház, 9256 gazdasági épület, oda veszett 17,572 házi állat; ember pedig 101. Megdöbbentő adatok ezek, s a tüzrendészet és biztosítás eszméjét mélyen lelkébe véshetnék mindazoknak, kik intéző befolyással birnak.

Rendesen juliusban és augusztusban pusztítnak a tüzvészek. Az idén a pusztulás hava már a tavaszkor elérkezett; április végén, május elején virágzó városok és községek omlottak hamuba. Eperjes, Nagy-Károly, Toroczkó, Maros-Csüged és még sok falu egy pár nap alatt pusztult el egymás után.

Eperjes talán valamennyi közt legkevésbbé hordta magában a tűzveszélyességet. Felvidéki város, a mi azt jelenti, hogy ott bőven van kő, szilárdan lehet építkezni. A város már régen kiépült, az ujabb idők szépitették; emeletes utczasoraiban egymásután keletkeztek a középületek, emelkedtek a díszes magán házak. A szerencsétlenség nagy csapásainak kellett egyesülni, hogy a a városnak épen legszilárdabban, legszebben épült része legyen a lángok martaléka. Szélvihar szította a kitört égést, szerteszét hordva a lángoló üszköket nagy távolságokba.

Május 6-ikán d. e. 10 óra után gyult ki az első ház, az árok-utczában, a gör. kath. templom közelében, s mire a tüzoltók kivonultak, a széltől vitt zsarátok felgyujtották a fő-utcza emeletes házait is. Aztán lángtenger borult Eperjes felé. Délután 3 óra körül ugy tetszett, hogy tüzet meg lehet fékezni. A közel helységekből ekkor már tüzoltók is érkeztek, a kassaiakat is várták. De elég viz nem volt, s a roppant hőségben, a lángok összehajló boltozatai közt a vész helyeit megközelíteni sem lehetett. Negyedfél órakor kezdett égni az evangélikus templom, hat órakor az evang. tanintézet. A szél nem csillapodott. Éjfélkor a vármegye háza és a leánynevelő intézet is leégett. Az elpusztult épületek közt van a Szentandrássy-palota is, mely 200,000 frtra volt becsülve, s nagylelkű tulajdonosa tavaly ajándékozta oda iskolai czélokra. Végre megfordult a szél, visszafelé fujt a kormos részek felé. Az égés szélén lebontották a házak tetőit, a pusztulás kimerült munkájában.

A magyar-utcza és a megyeház-utczában, a dombon levő temetőn keresztül, körülbelől 500 méterre átcsapott a tűz a felső külvárosba és czigányvárosra. A temetőben a kápolna is leégett, s a sirokon a fakeresztek meggyultak. Az elpusztult részen 191 házszám van; de egy-egy udvaron több épület is, a főuton 3—4 nagyobb épület egy házszám alatt, ugy hogy 500 körül van a leégett épületek száma, köztük a város legtöbb középülete. Több emberélet is esett áldozatul.

A május 6-ikán támadt tüz égett még 9-ikén és 10-ikén is. Még mindig füstöltek a romok, még mindig ki-kicsapott a láng az omladékok alól.

A hőség maga is gyujtott. Egy ügyvéd, Mosánszky, belülről öntözte bezárt ablakát, de az ablak függönye meggyuladt a forróságtól. Máshol meg a lángözön közt kis deszka-szinek, a kut fakerítései épen maradtak, mig a kőcserepes házak lángot fogtak.

A pusztulás megható képét két rajzunk mutatja meg; egyik a városnak legszebb volt részéről, a rommá vált középületekkel; másik a szegényesebb részből, honnan a nagy veszedelem támadt.

PÜNKÖSD NAPJA 1848-BAN.

Az 1848-iki pünkösd napjához érdekes történeti epizód fűződik. A nemzet kétszeres ünnepet ült. Nemcsak a vallásos kegyeletnek, de a hazafiságnak az ünnepét is. A szabadság lelke épen oly álmélkodóvá tette a népeket, mint a Szent-Lélek az apostolokat, csakhogy a kitörő lelkesedés, az izgalmak árjain hánykódó honfiszivek öröme vagy kétsége sokkal gyorsabban váltakozott, semhogy hosszasan fontolgathatták volna az események fejlődését. Alig hogy a lecsillapult kedélyek nyugodtan kezdték élvezni a kivívott szabadságot: Magyarország déli részéről mind nyugtalanítóbb hirek érkeztek. Napról-napra lehetett hallani, mi készül az Al-Duna és a Dráva hullámai mellett s a hirek mind aggasztóbbakká lőnek. A nagy eseményeknek előrevetett árnyékaiból mindenki olvasni tudott a jövő titkos könyvében, de annak értelmét nagyon különbözőleg magyarázgatták.

Midőn azonban pünkösd (akkor junius 11.) előtt néhány nappal (junius 6.) megjelent István főherczeg nádornak az országgyülést sürgetően összehivó rendelete, mely a hon felett mind terhesebben tornyosuló vésztjelző felhők elhárítását czélozá: a rögtön megkezdődött képviselő-választások meglehetősen magukra vonták az egész nemzet figyelmét. Most kelle választani először a *népképviselőket*, most gyakorolhatá a nép először polgári jogait, a melyeket alig pár hónappal azelőtt nyert. Egy-két nap alatt az egész országot a képviselő-választások zaja tölté be. Lengett a nemzetiszinü zászló mindenfelé. Klubbokban, kávéházakban, kisebb-nagyobb gyülekezetekben legfőbb kérdés volt: ki legyen ennek vagy annak a kerületnek képviselője, a kiben jó lélekkel meg lehessen bizni oly izgalmas időben.

Beköszöntött a pünkösd napja, a melyen — mint mai nap mondják — a «zászlóbontást» minden párt megkezdé. Gyönyörü szép idő volt. Melegen sütött a nap s a fővárosi közönség százával tódult a ligetbe élvezni a lombos fák hűvösét s a mezei virágok illatát. Még a legszegényebb is megengedett magának akkora fényüzést, a melyet aztán egész heti munkájával elég volt helyre hozni. A kik honn maradtak: komoly tanácskozásba merültek az épen napirenden levő választások felett, a melyeket gyorsan kellett végrehajtani, mert három hét mulva az első népképviseleti országgyülés megnyilandó volt. A hazafias remények és aggodalmak, a bizalom és kétség, a békés kiegyenlítésbe vetett hit s a lázas cselekvés napjait mindenki bizonyos magasztos érzelem közt élte s ünnepelte és senki sem gondolt a kitörő félben levő viharra, mely az esti órákban oly váratlanul meglepte a fővárost.

**

Beszélik, hogy az olasz katonákról itt a fővárosban az a hir szállongott, hogy a mit a két szemük meglátott, a tiz körmük ott nem hagyta. A szegény magyar katonák hiába lettek óvatosak, a házi tolvajtól nem lehetett őrizkedni. Igy történt, hogy egy önkéntes épen rajta érte talián czimboráját a lopáson s minden tétova nélkül át akarta adni az őrállomáson, mint dezentort. Ezt lett volna az a kis szikra, a melyből oly nagy tűz támadt.

Mert az olasz ellenszegült, a magyar meg nem hagyta magát. Dulakodás támadt. Mind a két félnek segítsége érkezvén: a csete-paté kétszeres erővel tört ki. A zaj messzire hallatszott a nyitott ablakokon s a hir villámszárnyakon járta be néhány percz alatt a fővárost.

Már este kilencz óra körül járt az idő s mind többen és többen érkeztek haza a vitézek közül, kik aztán rögtön a csata szinhelyére siettek. De a mieink nem igen juthattak fegyverhez, hacsak az olaszok kezéből ki nem csavarták saját fegyveröket, a mi nem könnyen ment.

Roppant lárma kerekedett. Óriási nép csődült össze. Az emberek fejöket vesztették a zavarban. A Károly-kaszárnyát mindenfelől körülvették. Harsogott a trombita, pergett a dob s még a harangok is zúgtak, mire az egész város megrémült, mert azt hitték, hogy már itt az ellenség.

A kik a Széchenyi-ligeten voltak az uj-épület előtt, különös látványnak lehettek tanui. Egy magyar önkéntes kilencz óra tájban a sétálók, beszélgetők csoportja közé rohant azzal a kiáltással, hogy a magyar katonák siessenek társaik védelmére, mert a felbőszült olaszok mind legyilkolják őket. Természetes, hogy a megrémült közönség vakon s védetlenül rohant az uj-épületbe, azt hivén, hogy itt tört ki a veszély. Azonban rögtön felvilágosodhatott, hogy a Károly-kaszárnya felé kell tartani, ha látni és hallani akar valamit. Rohant hát a zsibárus-utcza felé s a sebes roham előre tolta a már ott is sürü tömeggé növekedett népet. Ekkor lövések hallatszottak, mi a kedélyeket rendkivül felizgatta.

A jó Mészáros Lázár, az első magyar független felelős hadügyminiszter, ki talán épen azon elmélkedhetett az esti órákban, hogy mikép tudhat Kossuth, az ő minisztertársa, oly rendkivüli tűzzel beszélni (tudvalevőleg ő maga kevéssé volt járatos a hatás-keltés efféle művészetében), sehogy sem akarta hinni a történteket s az őt értesítő futárt is majd hogy ki nem szidta. De már a dobpergésre, meg a harangszóra maga is azt mondta, hogy ennek már fele sem «kóficz»* ám!

Sietett hát Perczel barátjával amolyan katonás lépésekben a kaszárnya felé s tódult a tömeg utána. Már akkor a zsibárus- és gránátos-utczán ember ember hátán volt s a lövések folyvást tartottak. Valóságos tűzzápor omlott a közönségre. Szerencse, hogy Mészáros maga is katonás ember levén, nem ijedt meg a maga árnyékától. Rögtön intézkedett, hogy a sorkatonaság kerítse körül a kaszárnyát s szuronyt szegezzen. Ő maga a harcz szinhelyére tartott. Ezren tódultak utána, de Mészárosnak nem kellett kisérő. Bizott magához, hogy őt nem bántják, de ha a közönség is benyomul, bajosan állhat ellent a felbőszült olaszok dühének.

Már éjfél felé járt az idő. Mészárosnak egész hadügyminiszteri tekintélyére volt szükség, hogy a szörnyen felháborodott olaszokat lecsendesítse. Felhagytak a tüzeléssel, de fegyveröket le nem tették. Hiába állt jót a miniszter, hogy a közönség boszújától nem kell tartaniok. Másnap, pünkösd hétfő tizenkét órája tüzetett hát ki határidőül, hogy ha addig le nem teszik az olaszok fegyveröket: a sorkatonaság erővel téteti azt le velök. A hadügyminiszter megnyugtatá némileg a künn zajgó népet, mely egész reggelig az utczákon hullámzott s minden újabb halálhirre keresztül borzongott vére s visszatért boszúja.

Reggel az országúton hat ágyút állitottak fel, egyenesen a kaszárnyára szegezve.

Tizenegy órakor István főherczeg nádor ment Széchenyi István gróffal a még mindig daczoló olaszokhoz. A kiváncsi tömeg most is tódult utána, de a nádor nem engedte, hogy kövessék. A makacsul megátalkodott olaszoknak mindent elősorolt, hogy mily súlyos következménye lehet engedetlenségüknek, ha a határidőre, déli tizenkét órára le nem teszik a fegyvert.

De bizony már a főherczeg nádor is ott hagyta őket, s még csak meg sem moczczant egy sem, mi a közönséget még nagyobb izgatottságba hozta.

Már nénány percz hija volt csak a 12 órának s a közönség feszült várakozással olvasta a hiányzó néhány perczet. Szemeit az ágyukra szegezte, vigyázva az intézkedést. Mészáros erélyesen intézkedett; a nádor, Széchenyi és Perczel folyvást tanácskozott, mikor egyszerre villámgyorsan terjedt el a hir, hogy az olaszok megadják magukat, letették a fegyvert s készek a katonai törvénynek engedelmeskedni.

A felállított sorkatonaság a nemzetőrökkel egyesülve a Károly-kaszárnyától egész a dunai kikötőig két sorba kiállíttatott. A nádor, a hadügyminiszter és Széchényi most ujból visszamentek a megbékült olaszok közé, tudtúl adva, hogy rögtön el kell menniök Komáromba, a hol meg fogják várni a haditörvényszék itéletét.

Az olaszok csakhamar készen voltak az útra s erős fegyveres födözet alatt vonultak el a csata szinhelyéről. Elül ment a nádor, Mészáros és Széchenyi s utánuk a lefegyverzett olasz katonák, lesütött szemmel, bűnbánólag s mégis szörnyü ravasz pillantásokat vetve a zajgó néptömegre.

A hajónál nem soká kellett várniok. Jel adatott az indulásra s a bűnösök szinlett alázatossággal intettek búcsut a tolongó nép felé, mely igen különös kivánságokkal bocsátá őket útjokra.

Most már a halottak és sebesültek összeszámlálásához fogtak. Többen haltak el és sérültek meg mind a két részen, de mégis úgy tartották, hogy a magyar katonák nagyon kitettek magukért.

Mi történt a szegény önkéntessel: megtalálta-e erszényét s s elkölthette a benne levő pénzecs két, minderről mélyen hallgat az irás. Hanem azt akkor is, most is bizonyos ra veszik, hogy az erszény ellopása csak ürügy volt a vérszemet kapott olaszoknak, s hogy az az «átkos kamarilla», mely horvát és rácz testvéreinket, Prágát, Zágrábot és Bécset ellenünk uszitotta, az olaszokat is hasonlóra ösztönözte, s hogy a kiütött zendülés ugyis megtörtént volna, ha annak a bizonyos önkéntesnek az erszénye soha sem is vesz el. Sőt azt is erősítik, hogy a szemügyet vett olaszok azért lopdosták a mi vitézeink pénzét, hogy azok végre is beléjök kötnek s akkor aztán ők felülkerekedhetnek. Minderre pedig azért választották ki épen pünkösd napját, hogy akkor a közönség és katonaság legnagyobb része kihuzódik a városból s ők könnyü szerrel magukhoz ragadhatják a hatalmat. Hanem alattomos tervük, ha csakugyan ez volt, siralmas kudarczot vallott.

Azt az egyet azonban maig is erősen kárhoztatják, hogy oly szépen bántak a dezentorokkal s arra érdemesíték, hogy a fenséges nádor vezesse ki őket a hajóra s még a közönségre vigyáztak jobban, mint a fellázadt katonákra.

VÁCZY JÁNOS.

* Kedvencz szavajárása.

A RÓZSALEÁNY MEGKO

A SOLYMARI RÓZSALEÁNY-ÜNNEP.

Vörösvár, Solymár és Szent-Iván, ez a három szerény pestmegyei község, minden évben egyszer a hét görög város dicsőségére aspirál, a kik összevesztek Homér felett. Vörösvár, Solymár és Szent-Ivánnak az igaz, hogy még eddig nincs Homérja, de még lehet s helyette van elég jelöltje arra, hogy melyiknek jusson a dicsőség elnyerni, az erény-díjat s belejutni olcsó szerrel a lapokba irásban és képben, a miben mai nap nem minden erényes embernek lehet része. Ezt a kitüntetést tudvalevőleg gróf Karácsonyi Guidó bőkezüsége tette lehetővé, kinek 20,000 frtos alapítványa, melynek kamataiból évenként a nevezett három uradalomnak egy-egy erényes, szegénysorsú hajadona házasíttatik ki, ez évben másodszor lett a néhai kegyes patronus czéljaihoz híven felhasználva.

A nevezés — pardon! — a *jelölésben* (ilyen nyelvbotlás megesik, mikor a lóversenyekről s a rózsakoszorúzásról csaknem egy füst alatt kell referálni) ezuttal is *Solymár* győzött. A minek oka lehet egyrészt az is, hogy Solymárra nem jár annyi nyalka baka — übungsmarsolni, mint Vörösvárra, de másrészt és specziálisabban az, hogy a szentiváni jelölésben a kiházasítási díj jelenlegi adományozója, gr. Karácsonyi Kamillo, formahibát fedezett fel, mert az előljáróság nem hívta meg az alapító-levélben kikötött ama bizonyos matrónát, a kinek tiszte konstatálni, hogy a leányzóról semmi pletyka nem jár a faluban. A bölcs előljáróság bizonyosan jól tudta, hogy pletykát könyü találni — «terem minden sorban» — de olyan koma-asszony, a ki ne tudjon, vagy ne akarjon tudni a szófia-beszédről, — ej haj! «nem minden bokorban».

Igy «lett meg» tehát Solymár, illetőleg Schreiber Teréz — de ezt csak képlegesen szólva, mert valójában Schreiber Teréz már 17 év óta *megvan* és pedig a maga meglehetős csinos barna hajadoni mivoltában, — mielőtt kitette volna személyét a pártharczok szenvedélyei hullámzásának. És bizony nehezebb is valamivel ezért a mandatumért törni lándsát, mint azért, a melyet a képviselőválasztó kerületek osztogatnak. De sok jó honatya hagyta volna ott fogát a sikertelen küzdelemben, melynél a programmbeszédet besugó vén anyókák tartják a jelölt helyett, s férj uram maga a verificationalis bizottság! A hol nem a boros hordó tetején, de az oltár lépcsőjén kell a beszámolót tartani, s abban az egyetlen köpenyegben, a melyet nem lehet se jobbra, se balra forgatni — az ártatlanság köpenyegében. Mégis csak jó, hogy az alkotmányos élet nem holmi solymári komédia.

(Igaz, hogy abban az egyben a solymári jelölt

Eperjesi kent
Miklós templom
stallunna 1520–
———— 30

Magyar Művészet
1934. 116. 1. 119. l.
Keppel.

-28

Eperjés.

Szent Miklós

templom 1490 ben

fölállított föoltá-

rának nebrai

Kassai (Weisz)

Jánostól valók

Divald szerint

MAGYAR MUVESZET

1928. 688. l.

1894

173

Epejés

Plébánia templom

tornyának

ajtaja

Repr XIV.sz.

Művészi Ipar

1885/86. 287. l.

312. Pausin, Gaspard Dughet (Francia festő, 1613–1675): Krisztus sírbatétele. Vászon, olaj, 38 × 30 cm.

Eperjesi Lt. Miklós

templom Stallum.
XVI. 22.

l. XVIII. 12

Magyar Nemzeti
1934. 861. 88.
Keppel.

Eperjesi Rákóczi-ház

Vas. Ujs. 1891. 84. l.

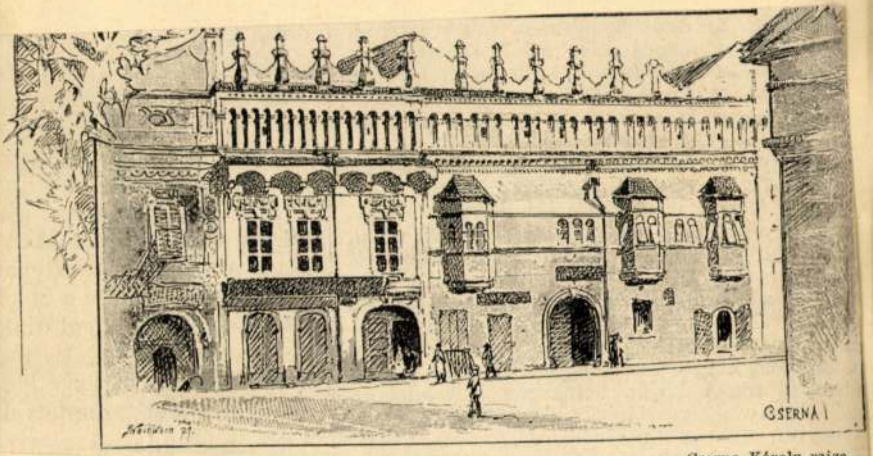

Cserna Károly rajza.

az eperjesi Rákóczy-ház.

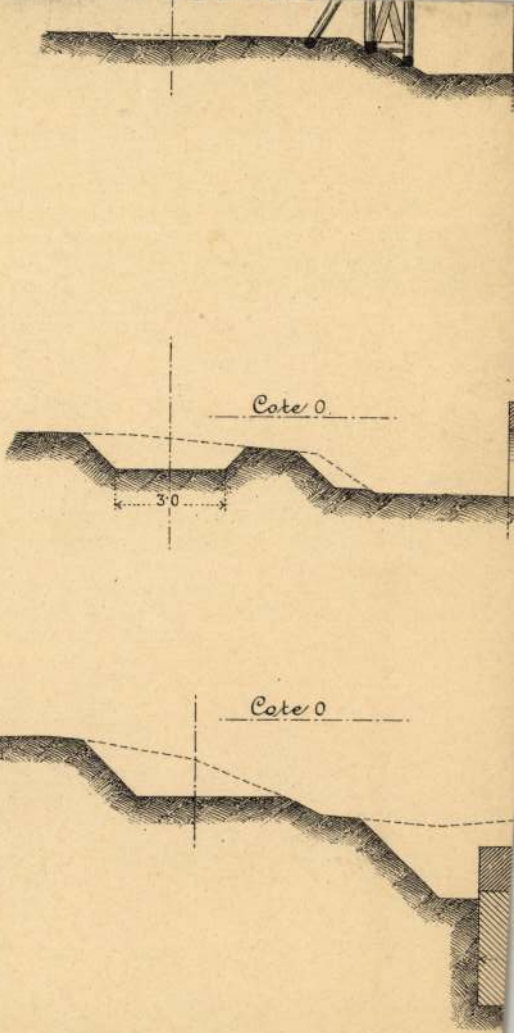
Cote 0
3·0
Cote 0

Az eperjesi vértanúk emlékműve.

8°, 1K, 51L, Bp. 1908.

Eperjesi vértanúk emlékműve

Divald Kornél: Eperjes templomai: Adatok hombauer János festőről.

Kny. Művészet
8°, 23K, 99L, Budapest, 1904.

Eperjes templomai

Eperjes műtört. adatai

Iványi Béla: Eperjes szabad kir. város műtörténeti adatai: I. Középkori festők. II. Középkori kőfaragók és szolrászok.

I.–II. füzet
Kny. Múzeumi és Könyvtári Értesítő
4°, OK, 30+31L, Budapest, 1917–1918.

Enerjéni Kálvária

Wick Béla: Az enerjéni kálvária. [illegible].

8°, 0 K, 64 L, Enerjén, 1919

Eperjési főtemplom

Háry Gyula rája

Repr.

Om VI. 337. l.

HOMONNA

kartély

képe VU 1861, 412 l.

Eperjesi ev. templom

Bruckner Győző dr.

Az eperjesi evang. templom
restaurálása. Ösvény
1913. 236-241. l.

SCHLŐGL TESTVÉREK
tetőfedő
és tetőzetjókarbantartási vállalat
VII., GRASSALKOVICH-U. 20.
Telefon: 332-050.

FONTOS! Új telefonszámunk 428-457.

Műemlékek Országo

Tekintetes

Mélyen t

Alulirottak azzal
dulunk a mélyen tiszt
képező, vagy nb. kezel
müpala, vagy egyéb a
illetőleg karbantart
senytárgyalási, vagy
adásánál méltóztassé
és ajánlattételre fe
tandó vállalkozók név

CSÁCS

Templom

Römer Flóris: Archaeologiai levél Zalamegyé-
ből. VV 1863, 355.l.

Eperjes középkori

ágyúöntőháza

Iványa Béla cikke:

Hadtört. Közl., 1913. 1-2. f.

Ismertetve:

Századok 1913. 785. l.

Eperjesi ágyúöntőház

I. Közl. 1429–1452-ig
II. Közl. 1453–1578-ig

Iványi Béla: ~~Az~~ Adatok az eperjesi ágyúöntőház és puskapormalom középkori történetéhez.

Hadtört. Közl.

1914. 2. sz. 3. sz.

a cím nem pontos!

Eperjes vára

Ambling metrzete
repr.

Ambesata 85. l.

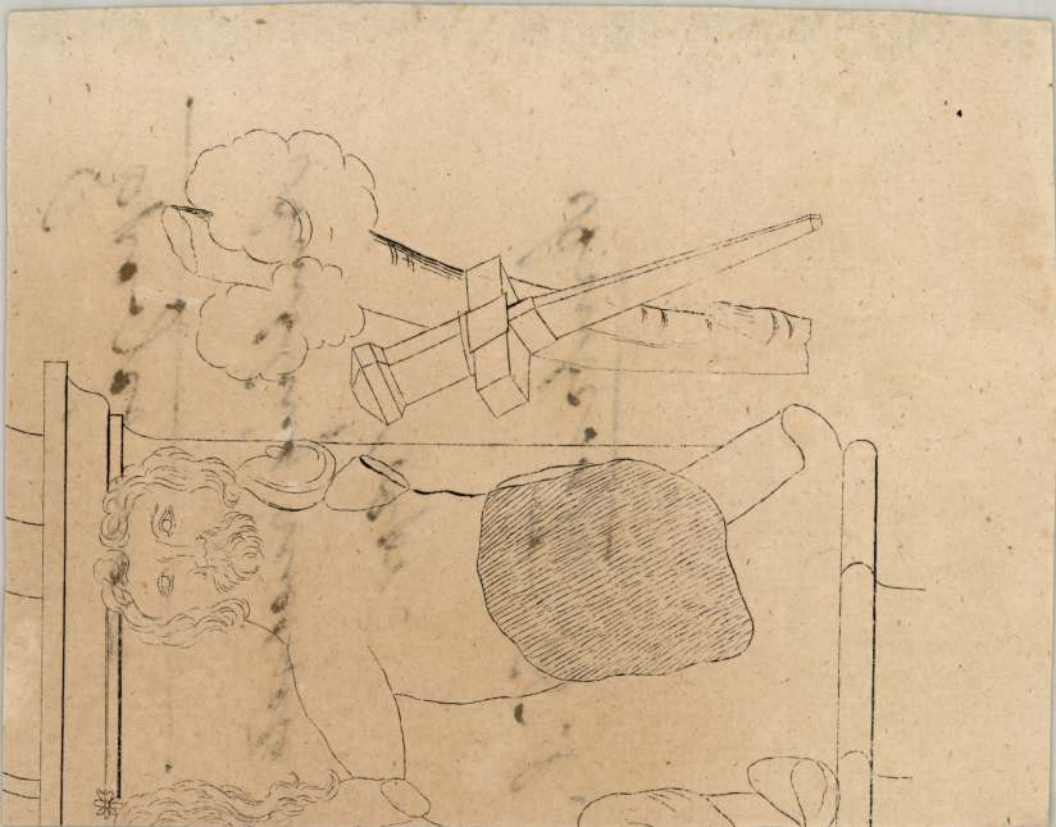

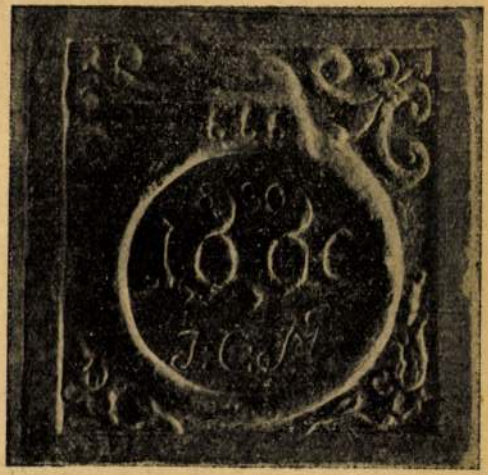

Holéczia L. felvétele *Photo Holéczia*

Ötvöscégér egy eperjesi házon. — *Werkstattzeichen eines Goldschmiedes in Eperies.* — 1669.

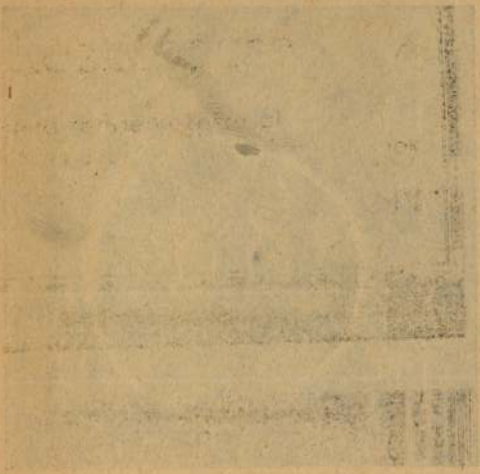

Eperjesi rk. templom

Vas. Ujs.

1865. 4. l.

Eperjesi Kollegium

Vas. Ugó

1857. 58 77.

Meyer

\GOS BIZOTTSÁGÁTÓL
LATKERTI-ÚT 1. SZ.

i Iskola Tekintetes

nak

Budapest.

IX. Üllői-ut 33–37.

S

Szentmihály – utcza 11 kettős ház

535

Képe 528

Eperjesi ferenczrendi templom

** (*Tüz a templomban.*) Eperjesen, deczemb 21-én a ferenczek templomában vigyázatlanságból tüz támadt, mely összes belső készleteit elhamvasztá. Az arany és ezüst kelyheket s egyéb oltári szereket összeolvadva szedték ki a hamuból. A nagyértékü, széphangu orgona is teljesen elhamvadt. Szerencsére sikerült megóvni a fedélzetet, különben az ép akkor dühöngött erős szél bizonyára áldozatul ejti a város egyrészét is.

Vas. Ujs. 1871. 9. l

Eperjesi Ötvöscéh

Ötvöscéh, eperjesi, pecsétje VI. 288.

Mur. és Kvz.-Ést

Az eperjesi r. kath. templom.

Akármely vidékről közeledjünk Eperjes városához, a legelső, a mit észreveszünk, a r. kath. templom szép sugár tornya, mely a parochialis templommal együtt csaknem a város középpontján áll a nagy piacz közepén. A templom tornya, bár messziről szépnek és karcsunak látszik, de minél közelebb érünk hozzá, annál inkább veszszük észre, hogy tetőzete azon időtájban épülhetett, mikor az ugynevezett *rokoko* vagy *barok* formák a torony-tetőzetekre is kiterjedtek, t. i. kidudorodásokkal voltak ellátva, mely izlés nélküli modorban fedették hazánk több vidékén is különösen kisebb helységekben a tornyokat.

Az eperjesi parochiális templom tornya azonban mégis eltér némileg azon izlés nélküli modortól, miután csúcsa gulába (pyramisba) megy át, melynek alapja négy csigatekercs által diszitett alapzaton nyugszik, és ez által szebb formát nyer; és igy épen ez által különbözik a rokoko tornyoktól, melyek csúcsai kivétel nélkül hagymaformában végződnek, mint például az eperjesi görög egyesültek temploma, valamint a ferenczrendi zárda kettős tornyai. — E szerint e templom tornyának tetőzete nem egyez meg a templom góth izlésü modorával, s nagyon kivánatos volna, azt a templom külsejéhez illő góth modorban átidomitani és megujitani, mi nemcsak a templomnak, de egyszersmind a városnak is diszére válhatnék.

A torony kőfalrésze már csinos góth izlésü ablakokkal van ellátva, és öt emeletből áll; az ötödik emeletet az ör szobája képezi, mely oszlopos tornáczczal van körül véve, honnan elragadó kilátás nyilik az alatta elterülő városra és regényes vidékére. — A templom külseje szép góth modorban van épitve, s különösen déli oldala igen csinos; az északi oldal azonban ujabbkori és a góth izléssel homlokegyenest ellenkező modorban épült kápolnákkal van eltorzitva, mi az öszhangzást tökéletesen elrontja.

A mi a templom fekvését illeti, ez majdnem minden régi templom fekvésével megegyez, t. i. a szentélylyel kelet felé van forditva, s itt is az azon időben átalánosan divatozott irány *(linea sacra)* van megtartva. — Hogy mikor épült e templom, azt egész biztossággal nem lehet meghatározni, annyi azonban bizonyos, hogy épitési modoráról itélve, a 13 vagy 14 századból származik.

A templomnak három bejárata van, déli, északi és nyugati oldalán a torony alatt, mely utóbbi főbejárásnak *(valva)* tekinthető. Három hajóból áll, egy fő- és két mellékhajóból, melyek góth oszlopok által vannak egymástól elválasztva, mely oszlopokon a szép góth boltozat nyugszik.

Feltünő itt azonban, hogy a déli mellékhajó valamivel rövidebb a főhajónál, az északi mellékhajó pedig még rövidebb is, kelet felé egy kápolnába végződik — a mint képünkön is látható. Mind a három hajó keleti végei a góth épitési modornak megfelelőleg sokszögek *(polygonok)* által vannak határolva, melyeknek élei kivül szokás szerint góth oszloptámokkal vannak ellátva, s az utóbbiak közt szép góth izlésü magas ablakok foglalnak helyet.

A sekrestye régen más helyen lehetett, jelenleg a templom déli oldalához van épitve, és a mint épitésmodoráról láthatni, későbbi időkben keletkezhetett. A templom

Az eperjesi r. kath. templom. — (*Myskovszky* rajza után *Greguss János*)]

ugyanazon oldalán, mint feljebb emlitettük, a bejárás előtt egy előcsarnok *(paradisus)* van, mely azonban semmi diszitményekkel nem bir.

A főoltáron kivül — mely szokás szerint a főhajó keleti részét *(sanctuarium)* foglalja el — van még e templomnak tizenkét kisebb oltára, egy a déli mellékhajó keleti részén, a többi pedig részint a templom belfalaihoz, részint pedig a boltozatot tartó oszlopokhoz van támasztva, itt azonban mégis feltünő, hogy régi góth izlésben épült oltárokat nem találni, hanem ezek mind már a későbbi korszaknak megfelelő *rokoko* vagy *renaissance* modorban vannak készitve, és igy izlés tekintetében nincsenek öszhangzásban a templom góth modorával.

Megemlitésre méltó még, hogy a templom főhajójában a *presbyterium* felett egy kereszthe fektetett gerendán a régi templomoknál gyakran előforduló ugy nevezett *diadalkereszt (crux triumphalis)* két alakkal (Mária és János) van alkalmazva.

A templom jó orgonával bir, mely a főhajó nyugati részén a főbejárás felett szép dóriai oszlopokon nyugszik.

Átalában véve e templomnak belseje szép, csakhogy különböző koru, e szerint különböző izlésü részeivel nem gyakorolhatja a szemlélőre azon kellemes benyomást, melyet egy és ugyanazon izlésben épült templomok szemléleténél találunk; — bár egyes részei, például a déli hajóban, nem messze a chorustól levő ujabbkori igen szép görög izlésben készült szent György-oltár némileg magára vonja a szemlélő figyelmét, lehet, hogy egy ujabbkori izlésben épült templomnak méltó diszére szolgálhatna; itt azonban egészben elveszti müvészeti becsét.

Végre megemlitjük még a képünkön is látható, s a templom északi oldalához később hozzá épült, ujabb izlésü oszlopokkal ellátott kápolnát; ez hasonlóan nincs a templom góth külsejével öszhangzásban. Átalában véve csak akkor lehet egy épitmény tetszetős alaku, s csak akkor birhat müvészeti becscsel, ha minden egyes része következetesen, bizonyos megállapitott és határozott izlésben van idomitva. — Sajnos, hogy ezen hibás eljárást — mind épitési, mind ujitási tekintetben — hazánk több templománál oly gyakran találhatjuk, s óhajtandó volna, hogy — kivált szép góth izlésü templomainknál, (melyek hazánkban ugyis gyérek) a javitásokat és hozzá épitéseket ugy eszközölnék, hogy a templom eredeti modora lehetőleg megtartassék.

A piacz, melyen a templom áll, több emeletes csinos házzal diszeskedik; a templom északi részén van az egyszerü modorban tartott evangelikus templom, a régi kollegiummal, és a városi elemi tanoda.

Myskovszky Viktor.

jét igazán jelesen adminisztrálta. Fizetését mindig a rabok hurzták.

Wesselényi a magyar irodalom és szinészet lelkes elömozditója volt. Gyakran érintkezésbe jött a két haza legtekintélyesebb iróival, s még nagyobb tiszteletben állott a tudomány, mint a politika fáklyavivői előtt.

Az első szinészeket a megyékből sok fáradsággal és rábeszéléssel toborzotta össze udvarába. Az erdélyi magyar szinészet megalapitójának tekinthetni, s az első magyar szinház — a kolozsvári — hazafiságának egyik állandó emléke.

1809-ben az erdélyi országgyülés jogot nyert a leopoldi kötlevél értelmében a „nemzeti hadak tábornokának" választására. Wesselényi, kinél senki sem lett volna alkalmasabb rá, rendkivül megtiszteltnek érzé magát, ha a haza által nemzeti tábornoknak jelöltetik ki. De Erdélyben a tiz évi alkotmányos lét alatt a szellem mind szolgaibbá vált, s a tulmérsékelt gondolkozási modor miatt 1809-ben kevés népszerüsége volt Wesselényinek, kit 1791-ben égig emeltek. Gyógyithatlan hibája, szenvedélyessége is befolyt erre.

Ő megbukott és tört lélekkel lépett le a pályáról, melyet kevesen folytattak fényesebben. A zsibói magányba vonult s mindig komorabbá vált, fogságában kapott betegsége előállott s nehány hónap mulva, 1809. okt. 25-én kialudt élete.

Halálának hire megrázta a két országot. Berzsenyi gyönyörü ódával örökité meg emlékét. Kazinczy Ferencz pedig igaz képét adta következő epigrammjában :

Kétled-e, hogy lelkünk jár, vándorol? Ott fene Cato
S lágy szivü Brutus, itt Wesselényi valék.
Erdély szüntessed sirásidat : él fiam, él nőm;
S díszedet egy jobb kortt ujra megadja Zsibó.

Heléna sok évvel tul élte férjét. Fögondja és öröme, tizenegy gyermeke közül életben maradt egyetlen fia, a második Wesselényi Miklós nevelése volt. Hosszu özvegységének éveit Zsibón töltötte, honnan férje halála után soha ki nem ment. A biblia, könyvek és hirlapok valának társasága. 1830. decz. 13-án hunyt el 77 éves korában. Férjével és fiával a zsibói sirboltban nyugszik. *)

N—gy M.

Ha . . .

Ha a jó sors rám bizta volna:
Halmon leendett én lakásom,
A hol repkény nő felfonódva,
Fagyal s vad rózsa nyit rakáson.

A háttérben bércz, vár-rom, — erdő,
Mely szép, mely véd észak szelétül; —
S hol már kiesb, a föld, fa termő,
A hegy nyájas dombbá szelidül,

S hol a berek hűs árnya rejt el,
Búg a galamb, — fenn vércse héjáz,
Patak foly s szökdös lágy csörejjel:
— Ott állna a csinos fehér ház.

* * *

Ha most, — elől-kezdvén — lehetnék
Életpályám s jövőm urává:
A czélra más irányt követnék,
Hol a futót nyert pálma [illegible]

Ifjuságom ha visszatérne:
Bálványiért, hogy ujra küzdjön,
S ama gyors láng, mely véget ére,
Csapjon fel még a hamvas üszkön:

S ekkor kisértő bájjal, e föld
Mindannyi szépe rám mosolygna; —
S mondván sok édeset, hizelgőt,
Epedt pillantás ostromolna:

Az én szivem nem ejtené meg
Hatalma e tündéri bájnak;
Éltem szelid, hű társa, téged,
Megint téged választanálak.

Tompa Mihály.

Egy nóta meséje.

Népies beszély.

Egy népdal történetét akarom elmondani.

Azoknak a népdaloknak, melyek igazán a nép életéből fakadtak, a nép ajkán élnek, s nemcsak a poéták adták rájuk — találóan, vagy nem találóan — a „népdal" nevet, rendesen történetük van.

Azt, a melyről én beszélek, szerte éneklik a Tiszamentén. Én Tisza-Nagy-Réten hallottam, s nagyon meghatott már maga a nóta is. Hát még aztán, mikor egy szavahihető öreg embertől történetét is meghallottam!

Beszélnek népballadáinkról. A kik kétségbevonják létezésüket, menjenek el a Tisza partjára; hallgassák meg a pásztorlegények, vagy vizért járó leányok együgyü danáit: el fogják ismerni, hogy vannak népballadáink. Igyekezzenek megtudni azon danák történetét is, s ha akad, a ki el tudja nekik mondani : bizonyára belátják, hogy nincs ihlettebb költő a — népnél. Egyszerü, nem szavakban csillogó a nép költészete, hanem magasztos; mert legközelebb van az érzéshez, legjobban is tudja azt festeni.

E nóta, melynek történetét én elmondom, kissé homályos, némely helyen zilált, töredékes. „Ugy nőtt" az, a mint a történet haladt; előbb csak egyes versszakait énekelték, aztán a ki erőt érzett magában, toldott hozzá, változtatott rajta, szájról-szájra terjedt; s igy született meg a népballada, melyet szerelmes legények a szérün, fonólányok a fonókákban dalolnak, szomoru, méla bús dallamra.

Szolgáljon a mellé irt próza a vers közeinek kitöltéseül.

I.

Itatóra hajtja a bojtár a ménest.. Egy leszakadó, meredekes helye van a Tisza partjának; a vénebb lovak, melyek már elegendő tapasztalatot szereztek, fejcsóválgatva vezetik a csapatot. A bojtár csak ugy szokásból kondit karikásával a hátulsókra, a táncoló, kényes méneshajtóról. Téregetés nélkül is odatalálna már a jószág.

Az első lovak térdig benn vannak a hüs vizben, midőn a legény a part széléhez ér. Leugrik lováról, kiveszi fejéből a sallangos, széles-rézcsattos kantárt s a többi közé ereszti, maga fennmaradva a parton.

Szép szál legény; sok fővárosi urfi de megirigyelhetné a termetéért. Válla széles, melle domboru ; illik reá a nyalka, betyáros, paraszt-ruha szörnyen.

Tollas pörge kalapja alól sürü barna fürtök omlanak alá természetes csigákban; ujjas lajblija panyókán félre van vetve vállán, keresztben rajta az összekötött ostor. Megfeszül mellén a kis piros mellény; vászon gatyájának rojtos szárait s bornyuszáju inge ujjait meg-meglobogtatja a gyenge szellő.

Hosszan méláz a magas partról, széttekintve a sik habokon. Ereje öntudatában kiegyenesedik a délczeg termet. A legény megsimitja kis bajuszát, megrázza kezében az ostor rövid nyelét és a zörgös kantárt, összeüti sarkantyuit s a mint elnéz a ménes fölött, s látja a nyereghajtót külön állongálni a többitől, nótára nyilik meg az ajka, melyet maga csinált, s melyben saját állapotát irja le egyszerü, természetes szavakkal. Sokszor elénekelte már a karám mellett; szinte ugy esik neki, mintha mástól tanulta volna és örülne, hogy más ugy ki tudta mókázni az ő dolgát.

A déli tikkadt levegöben szertehangzik a népetlen pusztán a népdal első versszaka:

Ostor fityeg a vállamon, karikás,
Csikós vagyok az alföldön, semmi más.
Rézsarkantyum pej lovamba ha vágom,
Végig repül tizenhárom határon.

Eldudolgatja magában kétszer, háromszor, s e közben összeveri sarkantyuit, talán öntudatlanul, és elnézi feldicsért kis pej lovát, a mely a költői nagyitás szerint „végig repül tizenhárom határon."

A nap ragyog, a viz habjai csillognak sugaraiban; a természetben nagy csend uralg; a lovak összedugják fejeiket a vizben és ugy hüsölnek.

A nem-messziről látszó falu templomából déli harangszó zendül meg; a méla hangok tisztán csengnek át az elhagyott vidéken. A legény figyelmét magukra vonják a hangok, s van valami, a mi a homályos, sejtelmes elérzékenyültségre ragadja egyszerü lelkét. Elnéz a falu felé; megemlékszik a vasárnap délutánokra, melyeket a nagykorcsma előtti téren tánczban, mulatságban töltött, eszébe jutnak a szép leányok, a kik ottan szeretöikkel tánczolni szoktak. Látja pajtásait mind egyenkint enyelegni, szives szót váltani a választottakkal. Szivét jóleső vágy, édes irigység tölti el; mert neki még nincsen szeretője!

Elérzékenyül, vágyva, busulva leereszti fejét s lelkéből kifakad a népdal második szaka :

Vékony haja van a piros almának,
Mért nincs nekem szép szeretőm, mint másnak?
Búval telik az én egész életem,
Szép időmet csak sirással tölthetem.

Sajátmagát elbusitja. Égészen árvának érzi magát egy perczig; azonban csakhamar felvidul, megint összeüti a bokáit s elölről kezdi a népdalt. Most már két szakasza van; összefoglalja és együtt énekli. A ki nem tudja e történetet, meg nem értheti, hogy hogyan került e két versszak egymás mellé: egyik a hetyke betyárság, a másik a szerelem utáni epedésnek megdicsöitése.

Pedig igy származik a népdal.

Egy darabig még bámult a bojtár a vizparton, majd ugyanazon nótára fütyörészni kezdett. Aztán, a mint az emlitett tapasztaltabb lovak tapodni kezdtek a vizben, nagyot durrantott karikásával.

A jelre megindultak a lovak s egyenkint kapaszkodtak fel a partra. A mint a kis pejkó is előbukkant, megkapta a legény sörényénél, ujra szájába adta a zablát, felugrott reá, aztán nagyott kurjantott s vágtatva hajkurászta el a ménest a sik pusztán, hogy ha netalán valamelyik melegiben ivott volna, baja ne essék.

A föld rengett a lovak lábai alatt, a mint ficzkándozva elrohantak, mig csakhamar mindnyájukat elnyelte a távol.

(Folytatása következik.)

*

Légrády Ottó dr
Igazságot Magyarországnak!
(Brest é. n.)

Rákóczi Ferenc háza Eperjesen. A vele szomszédos egykoru házakkal mutatja e kornak előkelően finom ízlését, melyet a folytonos hadviselések sem tudtak eldurvitani.

Eperjesi Rákóczi-ház

HAZÁNK S A KÜLFÖLD.

Ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti illusztrált hetilap.

23. szám. Pest, 1870. Junius 9. VI. évfolyam.

Hazánk egynéhány középkori műemléke.

— *Miskovszky Viktortól.* —

V. Az eperjesi róm. kath. templom.

Az eperjesi szent Miklóshoz cimzett kath. plébánia-templom, styljéről itélve, a XV-dik század első felében épülhetett; három egyenlő magasságu hajóval bir, e szerint a csarnok-templomok közé számitandó. Ezen templom alaprajzának feltünő szabálytalansága arra a föltevésre jogosit, miszerint az több időszakban épülhetett. Ily szabálytalanságok, mint a hajók különböző változó széles-

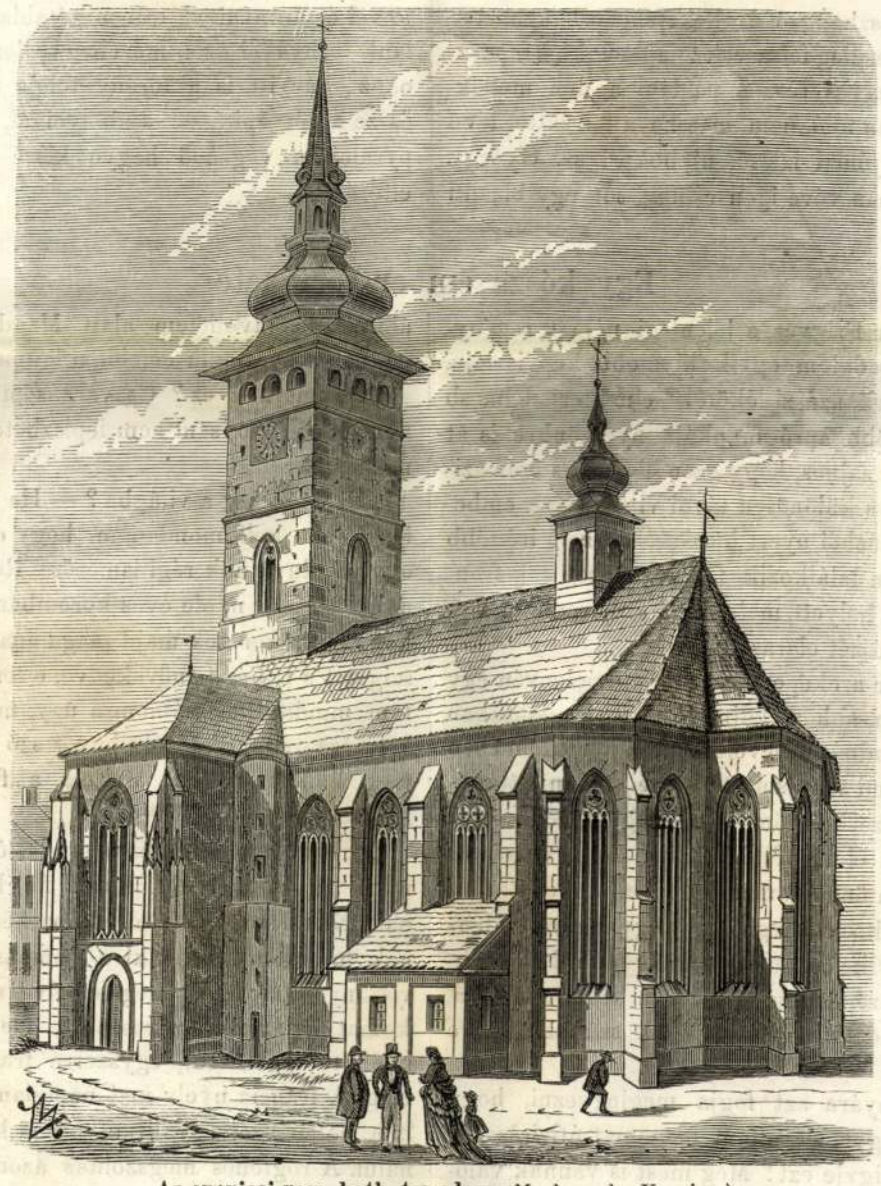

Az eperjesi rom. kath. templom (Myskovszky V. rajza.)

sége, valamint a falak egyenes irányainak eltérése, több más régi templomon is előfordulnak; oka ezen szabálytalanságnak: vagy az alapföldnek és alapzatnak engedése, változása, vagy pedig az illető építőmester hibája. A három hajó pillérek által választatik el, melyek oldalaikon henger-forma féloszlopokkal birnak, a boltozat gerinceinek viselésére. E templom 12 oltárral bir ugyan, melyek azonban mult századi izléstelen roccoco-modoruak, s azért különös műbecscsel nem birnak; de hát hova lettek ezen gót templom gót oltárai? Pedig feltehető, miszerint a templom izlésének megfelelő gót oltárok is voltak; ezen kérdésre, adatok hiánya miatt, bajosan lehet felelni. E templom belsejének egyéb berendezése, különféle izlésü és izléstelen részeivel a szemlélőre nem gyakorolhatja azon összhangzó és lelketemelő benyomást, mely a stylszerüleg felszerelt templomoknál tapasztalható, bár egyes részei, például a déli mellékhajó oldalfalán álló, nem messze a karzattól lévő antik izlésü, jóniai izlésü, ujabbkori sz. György oltára magában véve igen csinos, sőt egy bizanti izlésben épült templomnak diszeire is szolgálhatna: itt azonban a hatást egészen eltéveszti, valamint az orgona karzatát tartó, ujabbkori dóriai oszlop colonádja sem illik össze a templom gót izlésével. Bizony sokat rontott a mult század izléstelen formáival templomainkon! s a jelen század kötelessége lenne a nemes izlés ellen elkövetett ferdeségeket és hibákat stylszerű ujitás által helyrehozni.

Ezen templom belsejének egyetlen nevezetességei: a karzat alatti XVI-ik századbeli régi székek, melyek diszitményei természetes szinü falemezekkel mozaikszerüleg vannak összerakva.

A mennyiben e templom belberendezése nem elégiti ki a nézőt, a templom külseje, szép méreteivel és arányaival, csinos gótablakaival és nyulánk tornyával azon mérvben kellemes benyomást okoz, bár itt is a torony teteje nem igen illik össze a gót épitészet szabályaival, mindazonáltal pyramisba végződő hegye kissé mérsékli ezen eltérését.

Egy kósza ember története.

Gerstäcker Frigyes a jelenlegi német regény- és utazási irodalom egyik kiválóbb képviselője, kinek „Az arkanzászi lókötők“ cimü terjedelmesb regénye s több apró munkája nyelvünkre is át van ültetve; sajnos, hogy ezen eleven és igaz szinekkel festő, s különösen távol világrészek embereit tapasztalásból nyert hüséggel rajzoló iró több művének nem találkozik forditója azon sok francia silányság helyett, melyekkel szépirodalmi lapjaink nagy részét elárasztják.

Gerstäcker arcképe közelébb megjelenvén egy német lapban, ahhoz életiratát — levél alakjában — önmaga adta. E levelet egész terjedelmében adjuk, mert mi sem ismertethetné jobban iróját.

„Kedves szerkesztőm! Ön — ugymond — saját arcképemhez életiratfélét kiván; de ez veszélyes dolog. Vajjon önmagamat denunciáljam-e és sajátkezüleg erősitsem meg, hogy egy egész emberéleten át egyike voltam a legnagyobb kóborlóknak, s hogy a rendőrség már régen bedugott volna, hahogy „rendetlen“ életem csak szükebb körre szorul?

„Ön bizonyára azt fogja megjegyezni, hogy hiszen már ugyis elárultam magamat útleirásaimban; de ne higyje ezt! Még most is vannak valóban emberek, kik tudni akarják, hogy számos utazásomat valóságban nem vittem végbe, hanem csak leirtam s van olyan is, ki azt állitja, hogy állitólagos távollétem alatt Magdeburgban egy péknél, a harmadik emeleten lakom.

„De mit tesz ez? Csavargásom végre is sem nem tagadható, sem nem leplezhető, csakis védelmezhető.

„Mi üzött igy a világba? — Ha őszinte akarok lenni, azt kell mondanom, hogy első ösztönt reá egy mindnyájunk régi ismerőse, Robinson Crusoe nyujtott. Már nyolc éves koromban elhatároztam, hogy én is keresek majd magamnak egy lakatlan szigetet s habár felnövekedve, e tervtől el is állottam, mindazáltal számomra ugy, mint más ezerek számára „Amerika“ oly bűvös szó volt, melynek meg kellett nekem nyitnia a föld ismeretlen kincseit.

„Örökre emlékezetes marad előttem egy bizonyos porosz tanácsos, kinek fiai barátjaim valának. Ez t. i. minden Amerikába készülődőt olyannak tekintett, mint a ki a pompás németországi viszonyokkal nincs megelégedve, s azért szándékomat határozottan roszalta. De midőn mégis mellette maradtam, egyszerre franciául szólitott meg. A francia nyelv mai napiglan gyönge oldalam, habár azóta gyakran voltam kénytelen használni. A rögtönös megszólitás azonkivül zavarba is hozott; dadogva válaszoltam, s a porosz tanácsos megvetőleg viszonzá: „És ön Amerikába akar menni s franciául sem tud?“

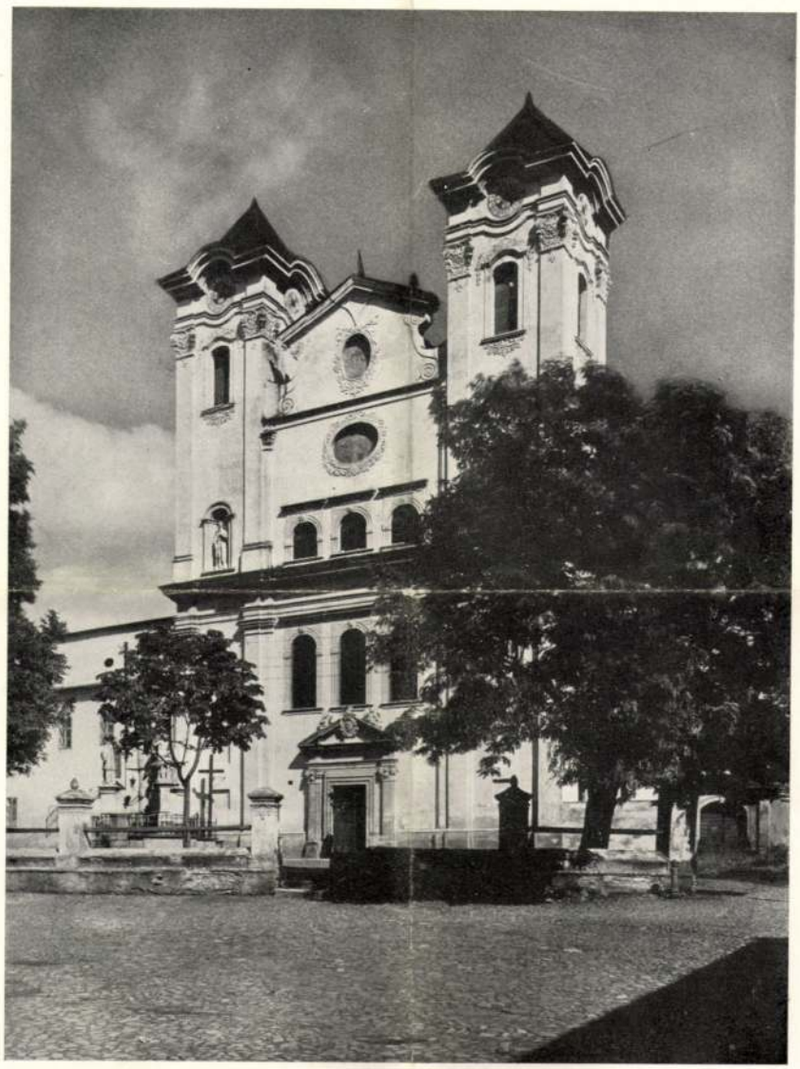

Egerszói ferencrendi templom 1715

XLVII. tábla

Eperjesi ferencrendi
templom

Erdély 1940

dsidás lovasokat állította föl. »ala contariorum Savariensium« (a sarmata eredetü dsidától, contus,[1]) mely csapat utóbb állandósíttatván, mint »lancearii Savarienses,[2]) a tizenkét testőrségi legiók, militia sacrii palatii, egyikét képezte [3])

Kitünik ez azon cimből is, melylyel föliratunkon T. Cnorius Sabinianus fel van diszítve. Mert ezt t. i. vir egregius, kitünő férfiu, csak az kapta, ki a testőrségben hosszabb ideig szolgálván s aztán nyugalomba helyeztetvén, jutalmul vagy bizonyos államméltóságra, vagy tartományi kormányzóságra emeltetett;[4]) vagy pedig végre, s ezen eset itt legvalószinübb, egy tartományi város első rangu egyéniségei, a szükebb tanács tagjai közé soroztatott.[5])

E férfiu nevére nézve megjegyezzük, hogy a Cnoria nemzetség az eddig elismert római nemzetségnevek között nem fordul elő, s ebből azt kell következtetnünk, hogy családja barbár eredetü s csak későn nyerhette a római polgárjogot.

Most még csak azon kérdés megoldása van hátra, melyik századból ered föliratunk, miután annak szövege erre vonatkozólag semmi biztos adatot nem tartalmaz.

A betük alakja a Kr. u. harmadik század első negyedére, tehát Alexander Severus császár uralkodási idejére utal. Megerősít minket e nézetben maga a fölirat szövegezése is. Mert először is a sacerdotalis, papi méltóság itt mindenesetre pogányt s nem keresztényt jelent. Nem tehető fel ugyanis, hogy egy arianus keresztény püspök, mint a milyen a N. Constantin utáni korszakban valóban Savariában resideált s szintén sacerdotalisnak neveztetett,[6]) egy nyilvános emlékkövön e pogány cimet használta s még azonfelül decurió is lett volna. Ellenkezik evvel a város neve Savaria is, mert ez már N. Constantin alatt Sabariának czimeztetett, még pedig hivatalosan.[7]) Azután

[1]) Tac. Annal. 6. 35.

[2]) Graevius Thesaur. Antiq. VII. 1827.

[3]) Jelvénye: sárga körvonallal szegélyzett fehér kerek pajzsban vörös körönd, — Graevius a fönt idézett helyen.

[4]) Imp. Constant. Cod. Theodos. 6. 22. I.

[5]) Lactant. Mort. persec. 21.

[6]) Cod. Theod. 13. 5.

[7]) Cod. Theod. I. 1. 1. Imp. Constantinus A. ad husitanos. Si qua

II Constantin császár uralma alatt a föliratunkon olvasható Provincia Pannonia Superior nevezet is megszünt, s hel yébe a Pannonia Prima lépett.

Tekintetbe véve mindezeket, aligha tévedünk, ha föliratunk keletkeztét Severus Alexander császár korába tesszük, hisz e császár alatt élte Savaria második virágzását, mit részint egy másik fölirat,[1]) részint pedig e császár igen sok Szombathelyen kiásott ezüstérme eléggé bizonyit.

A ritka ép, kemény mészkőből faragott emlékkő 3 láb magas, 5 láb széles, 6 hüvelyk vastag. Hagyomány szerint a mult század vége felé a Gyöngyösutcai Cz . . . . most H . . . . féle ház helyén ásatott ki, a legujabb időkig az uriutcai Gigler-féle ház kapualjába volt a falba rakva, honnan a Gigler örökösök adománya folytán a vasmegyei régiségtárba került.

III. Az eperjesi középkori műemlékek rövid ösmertetése.

Régészeti, de különösen műtörténeti szempontból Eperjes műemlékei is érdekesek, különösen a XVI. és XVII-dik századbeli prófán-építészet, az egyes polgári házaknál sajátságos, mondhatni e vidéket jellemző műizlésben és irányban fejlődött. A csúcsives építészeti modor azonban egyedül a parochiális templomon fordul elő.

Mindenesetre feltünő azon körülmény, hogy mig Kassán, Bártfán és Lőcsén a polgári középkori épületeknél a csúcsives építészeti modor alkalmazásával oly gyakran találkozunk, addig Eperjesen a házak legtöbbnyire már XVI. és XVII-dik századbeli renaissance stilben építvék.

Feltehető azonban, hogy a középkori eperjesi polgári házak

---

posthac Edicta sat. sat. Dat VIII. Kalendas Aug. SABARIAE. Probiano et Juliano V. V. C. C. Coss. (322. Kr. után.) — A 4-ik századtól kezdve a V igen sok szóban B-vé változott át, a görög modor jövén divatba, mely a b-t v-nek mondja.

[1]) V. ö. A vasm. rég. egylet évi jelentése 1872. 18 lap.

Arch. Ert. 1874.

is az akkori szokásos csúcsives stilben voltak építve; de a XVI. és a következő századokban a polgárok anyagi jólléte és gazdagsága tető pontját érve, ezen időben a régi sötét és szűkszobáju házak átidomíttattak.

Ezen alkalommal a szűk csúcsives kapuk és ajtók tágas és kényelmes félkörivü portaléknak, a kőkeresztes ablakok pedig nagy ablaknyilásoknak helyet engedtek. Jellemző itt a lépcsők elrendezésének modora, miről azonban később szólok.

Hogy ezen szabad királyi város is ugy, mint a többi már a XIII. és XIV-dik században némi szerepet játszott hazánk történelmében, s hogy királyaink által különös kiváltságokkal és jogokkal felruháztatván, abban a tudomány, művészet és az ipar már korán fejlődött ki, az kétséget sem szenved.

A bártfai levéltárban lévő 1247-dik évben kelt határjárási okmány hiteles másolata szerint, ebben az eperjesiek (Theutonici de Epurijes) fordulnak elő.

Eredeti cimere 1453-ból igen egyszerü, t. i. az alsó részén félkörivvel határolt, fent egyenes metszésü cimerpaizson, aranymezőn két ezüst pólya (szalag talán Tarca és Szekcső vizek), felső részén pedig három epervirág látható. Mostani cimerét I. Ferdinánd király adományozá a városnak, ennek paizsa négy mezőre osztott, melyekben keresztbe felváltva arany alapon egy fekete sas három epervirágot tart, a másik kék mezőben pedig egy ezüst oszlopot tartó, kettős farku arany oroszlány látható.

A cimer-paizs feletti koronás sisakon egy pallost és három epervivágot tartó arany Griff kiterjesztett szárnyakkal áll.

A városnak legrégibb építészeti műemléke a katholikus főtemplom; több történetiró említi, hogy ezen sz. Miklóshoz cimzett templom alapja X. vagy XI-dik században tétetett volna le, és hogy II. Ulászló alatt tetemesen nagyobbíttatott. Annyi azonban bizonyos, hogy tekintve a már kifejlett csúcsives stiljét a XV-dik században épülhetett. Legujabb időben dr. Henszlmann Imre tudósunk által egy régi crypta vagy altemplom fedeztetett fel, melynek oszlapai és boltgerincei a XIII-dik századbeli igen primitiv idomu tagozattal és jellegel birnak.

Ezen templom három különböző hosszúságu hajóval bir, melyeknek magassági külömbsége azonban igen csekély, ugy hogy ennek következtében az ugynevezett csarnoktemplomok (Hallenkirchen) közé sorozandó.

A templom három hajója részarányos nyolc oldalu oszlopok által választatik el egymástól ezen oszlopok álló irányában félhenger oszlopokkal (Dienste) ellátvák, melyek a csúcsives boltozat kereszt gerinceit (Diagonal-gurten) hordják.

A templom keletelve van, három bejárással bir, ugyanis a legdiszesebb a déli oldalon, annak átellenében az északi, és a torony alatti vagy nyugati oldalon.

A négyzet idomu torony alapfalának vastagsága 13' s alaprajzbani fekvése mintegy folytatását képezi a főhajónak. Szentélye polygon-zárásu, diszes mérvművű csúcsives ablakokkal bir, a gerinczek csomópontjainak kivülről egyszerű támpillérek felelnek meg A déli oldalon lévő, mintegy kereszthajót képező résznek csúcsives architekturája nem egyéb, mint a kassainak gyenge utánzása.

A torony — keskeny esvető (Kaffgesimse) párkányzatok által egymástól elválasztott, hat emelettel bir, melyek csúcsives ablakokkal, hangnyilásokkal (Schallöffnungen) áttörvék. A hatadik emeleten van egy oszlopos tornáccal körülvett toronyőr szobája. A torony tetőzete már ujjabbkori, kissé zopfos idomu rongált állapotánál fogva legközelebbi időben stilszerüleg meg fog javittatni.

A templom belsejében jelenleg lévő tizenkét oltára a mult század közepe táján készülvén, mint a művészet elkorcsosodásának szomoru bizonyitékai, különös műbecscsel nem birhatnak, szolgálván azok inkább elrettentő például az utókor számára.

Mindenesetre feltünő, hogy régi gótmodoru szárnyoltárok itt teljességgel hiányoznak, pedig feltehető, hogy ilyfélék voltak itt is, de hogy hová lettek, és mikor pusztultak el, azt nem tudhatni biztosan. Valószinű, hogy a XVI. és XVII-dik században dult vallás-háború alkalmával elpusztultak; mondják, hogy tüzelő anyagul a serfőzdébe használtattak volna fel. (?)

Das schrecklichste der Schrecken
Ist der Mensch in seinem Wahn!

Ezen templom belsejének berendezése, különféle izlésű részeivel nem gyakorolhatja a szemlélőre azon lélekemelő, összhangzó és magasztos benyomást, mely egy határozott stylben épült és felszerelt templomban érezhető. Különben a templom külseje is, a későbbi hozzá épített modern (?) kápolnák által sokat veszített eredeti jellegéből.

Csekély számú középkori műbecscsel biró tárgyai a következők:

1. A déli mellékhajó falában lévő XV-dik századbeli lépcsőzetnek ajtaja, halhólyag mustrát képező, bevésett diszítményeivel, és csinos bordurevel szegélyezve. Az ornament alapja felváltva veres és kék.

2. A nyugati főbejárat kapuzata, erős tölgyfadeszkákból összeillesztve és sajátságos idomú, legtöbbnyire liliomokba végződő és dülényeket (Rhomben) képező vaspántokkal ellátva. Az ajtó felső részén két kakas egymáshoz fordult primitiv alakjai szintén ónozott vaslemezből kiverve láthatók; a kakas jelvies jelentőségü lévén, a régi egyházi művészetben gyakran előfordul és éberséget jelent. Ezen kapuzat vasazata (Beschläge) primitiv alakú régi motivumaival bátran tehető a XIV-dik századba, s eszerint egykorú lehet a templommal.

3. Az orgona karzata alatt a falnál álló egyházi székek a XVI-dik század elején divó részletekkel természetes szinű falemezekből mosaikszerüleg művésziesen összerakott, diszes bordureokat s egész városokat és torony alakú építményeket ábrázoló (Intarsia) diszítményekkel. Hazai műtörténelemre nézve ezen tornyok alakjuknál fogva mindenesetre érdekesek, mert azok XVI-dik századbeli tornyainkat hű másolatban mutatják. Ezen tornyok hegybe végződő sisakkal, több emelettel, kőkeresztes ablaknyilásokkal, és kiszökő erkélyekkel birnak; ezen intarsiák rajza meglehetősen jó, a legtöbbnyire sötét (fekete) alapon lévő világosabb szinü tárgyak éles contourral birnak, csak a tárgyak távlata — perspectivája — itt ott hiányos és hibás. Ezen érdekes egyházi székek egyes műrészleteit és különféle diszitményü motivumait — melyek mindenesetre a művész gazdag alkotó tehetségeiről tanúskodnak, itt részletesen nem irhatom le. Végre megemlitem, hogy ezen székek legkisebb

részleteikben is felette hasonlitanak a bártfai, kassai, lőcsei és kis-szebeni templomokban lévő hasonkoru székekhez.

4. Megemlitésre méltó a templom szentélyét az főhajótól elválasztó, műizléssel, vasból kovácsolt XVII-dik séázadbeli rácsozat, szép stilizált liliomokkal, rózsákkal és egy bb motivumokkal diszítve. Ezen a rácsozaton az eredeti szinezésnek és aranyozásnak némi nyomait láthatni.

5. Az északi mellékhajó nyugati zárfalának egyik gótfülkéjében áll sz. János evangelista vagy sz. György fából mesterileg faragott és befestett szobra, melynek ruha redőzetének elrendezése és az egész szobornak kivitele még a XV-dik századbeli jellegü. Ezen érdekes szobor az 1873-dik bécsi kiállitásnak az Exposition des Amateurs magyar osztályában volt kiállitva

A felsoroltakon kivül ezen templom nem bir egyébb megnevezésre méltó műemlékeket.

Ezen város levéltárában őriztetik egy 1768-ban készült: PROSPECTVS LIBERÆ REGIÆQVE CIVITATIS EPERIESIENSIS OCCIDENTEM VERSVS. 1768. feliratu térképe, mely azért érdekes, mert a város két cimerén kivül a városnak akkori kinézését ábrázolja.

A megerősitett várost mutató tollrajz ugy látszik természet után kitelhető pontossággal készült, ugy hogy abban a város bástya kapuin, templomain, sáncárkain kivül még a nevezetesebb nagyobb polgári házak is lerajzolvák. A mint tehát ezen rajzból kivehetjük, a várost kettős védfal tizenegy bástyatoronynyal egy kerülék (elypsis) vonalban övedzi körül. Két nagyobb és külön még előerődítményekkel megerősitett kapuval birt, melyek a rajzban »porta Superior« felső és »Porta inferior« alsó kapu elnevezés alatt fordulnak elő, s a város északi és déli oldalán állottak, ezeken kivül volt a város keleti és nyugati oldalán még két kis kapu — parva porta. — Ezen említett kaputornyok jelenleg már nem léteznek, a védfalak, valamint a többi bástya-torony is nagyobbrészt már elpusztult.

Itt a régi főtért (Ring) egy hosszu, két végén keskenyedő főutca képezi, melynek több régi házain a XVII-dik században különösen e vidéken divó renaissance épitészeti modor diszes

erkélyeivel még észlelhető. Az említett térképen a kiváló építmények számozva és ekképen megnevezvék:

1. Aedes sacra Primaria (a főtemplom.) 2. Parrochia. 3. Curia (városház) 4. Templum et Residentia Soc. Jesu, (jelenleg evang. Collegium és templom.) 5. Gymnasium Soc. Jesu. 6. R. R. P. P. franciscani (jelenleg is az). 7. R. R. P. P. Minoritae (jelenleg az egyesült oroszok temploma és püspök palotája.) 8. Colossus Immaculatae Virginis (a Collegium előtti téren áll, hol Caraffa áldozatai lenyakaztattak.) 9. Statua Divi Rochi (jelenleg is áll a ferencrendiek zárda templomának előtti téren.) 10. Castrum Inclytae familiae Klobusitzky (városi épület, jelenleg katonai laktanya.) 11. Domus Com. Szirmay (azon ház melyben II. Rákóczy Ferenc lakott, jelenleg Waniek uré.) 12. Porta superior. 13. Porta Inferior. 14. Parva porta. (most is áll.) 15. Domus P. D. Dni Pulszky. 16. Machina Hydraulica) ope cujus cisternae aqua replentur (jelenleg is erre a célra szolgál és Wasserkunst-nak neveztetik.

Továbbá ezen a térképen látható még az eredeti városházának rajza is: PROSPECTVS CVRIÆ ORIENTEM VERSVS felirással. A városház ezen keleti vagy is a főutcára néző oldala egy emeletes, csucsives kapuzattal, és kőkeresztes egyenes zárású ablaknyilásokkal el van látva; felső párkányzata felett az itteni régi házakon gyakran előforduló lépcső alaku csúcsfala áll (abgetreppte Giebelmauer), ugy, hogy a födélzetet maskirozza. Megemlítendő, hogy ezen régi városház tanács ajtajának csúcsives stilü, szépen párkányzott kövei jelenleg a főutcán lévő 130-dik számu ház pitvarának oldalfalába befalazvák, de ugy, hogy az ajtó bélletnek szép párkányai és a régi városi cimerpaizs még jól kivehetők.

Ezen a térképen ábrázolt városház már a XVI-dik században történt renovatio után elő van tüntetve, hogyan nézett ki az eredeti csúcsives városház, rajzok hiánya miatt jelenleg már meg nem határozható.

A városház jelen kinézését, a mult század végén történt renovatió alkalmával nyeré, melynek zopfos architecturáját tekintetbe sem véve, az erkély rácsozata mindenesetre művészies kivitelü.

A városház lépcsőjét megvilágitó ablakon két medaillon

forma 1619. évi üveg festmény látható, mely hárfán játszó Dávid királyt REX DAVIT (sic) és a másikon pedig a mérleget és meztelen pallost tartó, (nem bekötött szemü) IVSTITIA-t ábrázol. A városház termében függő XVII-dik századbeli szép bronccsillárt és a levéltárban lévő 3′ 2″ hosszu és 2″ 6‴ széles ugynevezett Caraffa pallosát kivéve, egyébb nevezetes tárgy nem igen található.

A mint emlitém a város főutcáján találhatni még számos régi házat, melyek sajátságos idomú néhol áttört, néhol pedig rovátkos és oszlopos pillérekkel, delphinekkel és mascaronokkal diszített homlok falazattal birnak; sőt itt-ott szép oszlopos erkélyek sem hiányoznak. Hogy ezen házak külseje ugy mint Bártfán a XVI. és XVII-dik században *sgraffitto* modorban volt diszitve, s néhol jellemző mondatokkal és feliratokkal ellátva, mint például:

CONCORDIA RES CRESCVNT
DISCORDIA AVTEM DILABVNTVR, vagy
An Gottes Segen ist alles gelegen.

Ezen régi házak felső emeletébe vezető lépcsőzetnek sajátságos elrendezése csak Eperjesen található, ugyanis: a pitvar egyik oldalfalában vannak a lépcsőfokok alkalmazva, az egész lépcsőzet a folyósóba nyilik és attól rendesen egy zömök oszlopocska által elválasztatik, a lépcsőzet mellett hasonlóképen szép kivitelü vas rácsozatok alkalmazvák. Ezen elrendezés által a lépcső kis helyet foglal el, és kielégitőleg van megvilágitva, mely utóbbi kellékkel felső magyarországi régi házak lépcsői nem igen dicsekedhetnek.

Megemlítendők ottan a régi polgári házak donga és keresztboltozatjainak lapjain (Kappen) lévő al stucco diszítmények és zárkövek, valamint itt-ott szép és művészies kivitelü vasrácsozatok, és ajtó-gyürük. Nevezetesen szép XVII-dik századbeli vasrácsozattal van az egyesült orosz templom keleti oldalának két ablaknyilása ellátva, mely rácsozat kivitelénél valamint helyes és stilszerü diszítményi motivumainál fogva valodi műbecsesel is bir.

Közli: Myskovszky Victor
tanár s épitész.

Eperjesi Ágnes
TEREPBEJÁRÁS

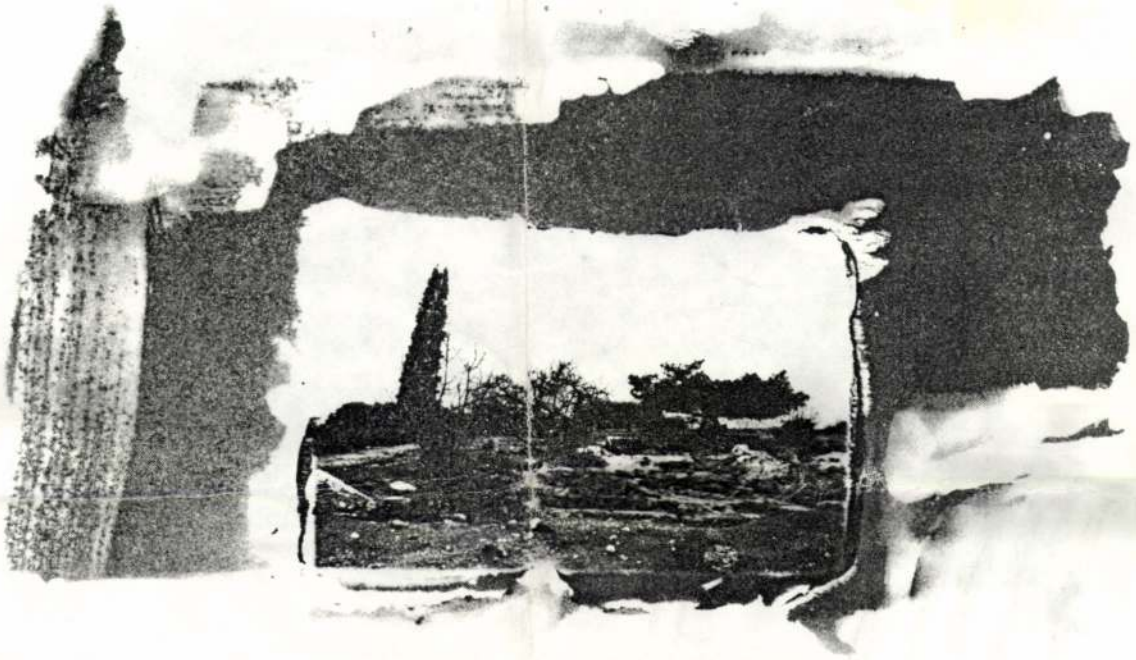

Eperjesi Ágnes 1964-ben született Budapesten. Jelenleg a MIF Mesterképző Intézetének hallgatója. Grafikai és tipográfiai tervezéssel, fényképezéssel foglalkozik.
Önálló kiállítás: Szombathely, Utca Galéria, 1989.
Csoportos kiállítások: Józsefvárosi Galéria, 1988.; 6. Esztergomi Fotóbiennálé, 1989.; Ernst Múzeum, 1989.; Szombathelyi Képtár, 1989.

EPERJESI Ágnes

Nappali Ház, 1990.1.sz. II.év.

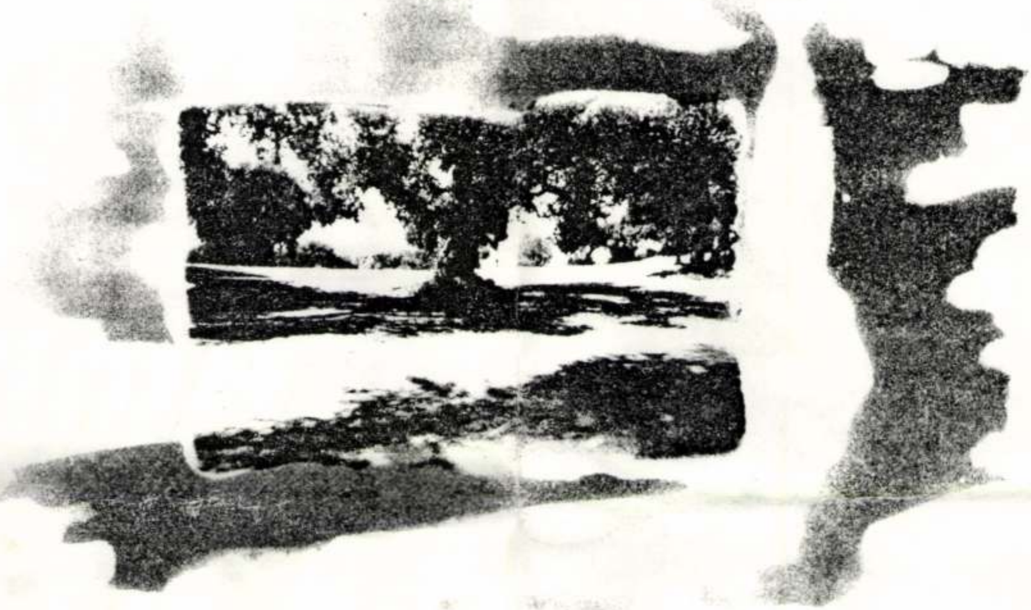

gos
üve
a d
az e
vé v
és
mer
rális
és r
Bau
ráli
nak

hag
fela
vélt
veh
köv
mér
Csa
tett
len
a tr
foga
kés

kon
épít
natl
moc
Con
moı
mu
sze
töre
állít
árá

zés
fele
össz
aki
anti
ben
ted
teol
tud

más
kira
ama
kép

Harag, avagy a Lehetőségek Napja

Április 25-én a Harag, avagy a Lehetőségek Napján történelmi pillanatoknak lehettek szemtanúi a Hősök terén tüntetők.
Torgyán József és Cseh Sándor akkor még a lehető legnagyobb egyetértésben ostorozták a kormányt, a parlamentet, a pártokat és egyáltalán mindenkit, aki nem a kisgazda tízeket támogatta.
Azóta aztán kiderült, nem utolsósorban Cseh Sándor jóvoltából, hogy Torgyán József a kisgazdák rossz szelleme, és különben is régi III/III-as ügynök. Úgy tűnik, a Lehetőségek Napja, a demonstráció sikertelensége miatt is, Torgyán végső bukásának kezdete volt. A tüntetők egyes csoportjaitól a lincshangulat sem volt idegen (egyebek közt a Fekete Doboz operatőrét verték meg a derék kisgazdák), a vidékről felcsábított atyafiakkal karöltve darutollas skinheadek meneteltek, és a szónokok üvöltése mellett néha vidám sramlizene szólt.
Aki annak idején elmulasztott részt venni ezen a felemelő eseményen, az most mindezt megtekintheti a Fekete Doboz Alapítvány filmjében, amelyet a Tévé-Tv tűz műsorára június 25-én csütörtökön este 9 után. Ismétlés 26-án este 10-kor.

EPERJESI ÁGNES ÉS VÁRNAGY TIBOR kiállítása a Stúdió Galériában

Nyitva: július 5-ig, naponta 10–18 óráig, vasárnap zárva.
Budapest, Bajcsy-Zsilinszky u. 52.

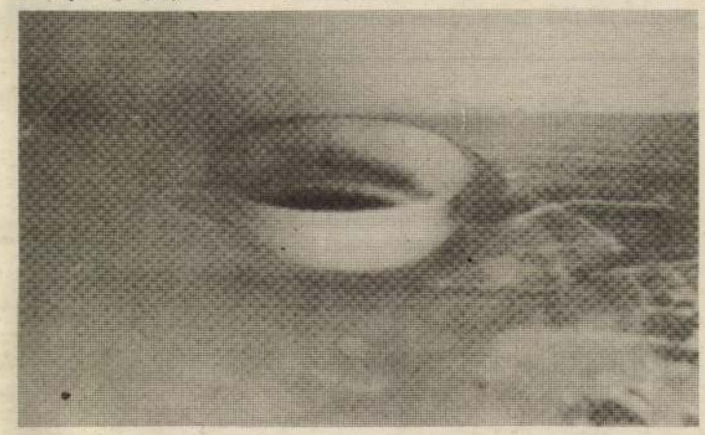

Orpheus, 1992/1.

E kecses formátumú folyóirat szerzői az ország humán kultúráját művelők mai közép- és ifjabb generációjának javából tevődnek ki, pestiekből is, szegediekből, debreceniekből, veszprémiekből is. Most a *Regionális és szellemi kultúra* című terjedelmes összeállításból tudtam meg, hogy itt egy „identitási gondokkal küszködő" regionális folyóiratról van szó. Abszolút fölöslegesen. A jelenleg Oxfordban kutató bolgár *Ivan Krasztevről* s névrokonáról, a pesti *Krasztev Péterről, Ferencz Győzőről, Tandori Dezsőről, Petőcz Andrásról* vagy *Bacsó Béláról* ugyan valóban nem támadnak regionális borsodi asszociációk az olvasóban, nem is szólva *Ludwig Wittgensteinről, Heinrich von Kleistről*, akik e számban magyarul – tudtommal – korábban soha meg nem jelent, igen érdekes írásaikkal szerepelnek. (Mellesleg, ugyanez elmondható az eddigi három évfolyam egészéről is, melynek *tartalom- és névmutatóját* e szám szintén magában foglalja.)
Ám a mentegetőzés, a magyarázkodás a „regionalitás" miatt, vagy azért, miért *nincs* igazán regionális kultúrközpont jellege Miskolcnak, igazán fölösleges. Ezzel szemben igazi, borgeses játékosságú, odafigyelést igénylő, mégis szórakoztató szellemi élményt nyújt a szám alighanem két, „posztmoderniánusan"-*„umberto ecósan"* tudóskodva komolytalankodó fordítása, az egyik a bolgár *Alekszandar Kjoszev* bájos Eckermann-apokrifja (*Goethe indigója*), a másik *Wittgenstein Észrevételek*je (nyilván a filozófus magánhasználatú noteszjegyzetei a harmincas évekből). A bolgár *Ivan Krasztev* „fictionértekezése" ugyancsak Umberto Ecót juttatja az olvasó eszébe (magyar létére esetleg *Szerb Antalt*) – hozzájuk hasonlóan ő is tudja, hogy az igazi kultúrával szervesen együvé tartozik a szellemes és szórakoztató játékosság is. Nekem üdítő meglepetést okozott *Kleist* értekezése arról a nyelvfilozófiává csak a XX. században vált romantikus sejtelemről, hogy a nyelv *nem kifejezi és követi*, hanem *teremti* az ún. „tartalmat", amit üzenetként közvetít. Már csupán e három írás egyikéért is megéri kézbe venni a miskolci *Orpheus* idei első számát.

k. cs.

A MOZGÓ VILÁG júniusi számából

„Egy szépséghibája volt az eseménynek. Mégpedig, hogy végül az írók közül akkor a két legjelentősebbnek számító ellenzéki – Csoóri és Csurka – nem jött el."
(Bossányi Katalin interjúja Vásárhelyi Miklóssal)

„...a mai magyar politikai sajtó lehengerlő többsége olyan grafikai kultúrálatlanságot és bornírtságot alkalmaz karikatúra gyanánt, amely szigorúan szakmai szempontból mélységesen alulmúlja »az ötvenes évek« politikai élcrajzait."
(Rózsa Gyula: Jucika átka)

„Piacpártinak tekintem azokat az értelmiségieket (nem feltétlenül közgazdákat), akik feltételezik, hogy a gazdaságban felmerülő problémákat *általában* a »láthatatlan kéz« képes leghatékonyabban megoldani. (...) Az értelmiségiek többsége azonban nem piacpárti."
(Antal László: A csodapiac)

Mihancsik Zsófia kerekasztal-beszélgetése Eörsi Istvánnal, Tamás Gáspár Miklóssal és Vitányi Ivánnal.

Vásárhelyi Mária közvélemény-kutatási eredményei „a puha diktatúra gondtalan éveiről" a PRO MEMORIA II. részében. + A PRO PHANTASIA részben Norman Macrae A privatizáció jövője 1992–2022 c. írásáról Farkas Zoltán, Liska Tibor, Vámos Tibor, Csillag István, Gálik Mihály, Kopátsy Sándor pozitív jövőképet rajzol (Jövőnk záloga), Gadó János pedig negatívot (1994).

Valamint Kompolthy Zsigmond dramolettje, Nyerges András, Bratka László, Imre Flóra és Csontos János versei, és a -ról, -ről rovatban Lator László, Pór Judit, Váli Dezső, Békés Pál, Fáy Miklós, Székely András, Barna Imre, Egyed László és Miszlivetz Ferenc írásai.

Hübner Teodóra kiállítása

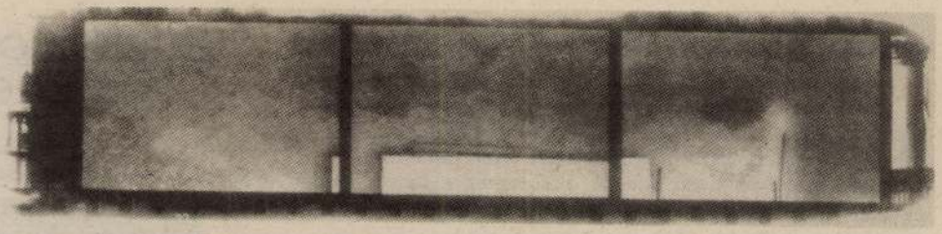

1992. június 26-tól július 10-ig.
Megnyitó 26-án pénteken 18 órakor.
(Budapest, XIV. ker. Ajtósi Dürer sor 5.,
Nyitva 14–18 óráig. Kedden szünnap.

Péter-Pál napi búcsú

Június 28-án reggel 10-től este 6-ig
az Óbudai Főplébániatemplomnál (III., Lajos u. 168.)
Bábszínház, térzene, kirakodóvásár, este 7-kor színház.

Goldoni: A legyező

Az Óbudai Társaskör kertjében már tavaly nyáron is nagy sikerrel játszott előadást az idén megismétli a kitűnő színészekből álló társulat június 23. és 28. között este hét órai kezdettel. (III., Kiskorona u. 7.)

Montázs

A székesfehérvári István Király Múzeum tulajdonába került 1979-ben Ország Lili hagyatékából egy sor montázs- és kollázskompozíciója. A negyven darabból álló kollekciót, amelynek egy része az ötvenes évek festményeihez áll közel, és régi metszetek felhasználásával készült szürrealista kompozíciók, más része Ország Lili hatvanas évek végi festészetének alakulását tükrözi, most először mutatja be a múzeum, kiegészítve egy Bálint Endre, Jakovits József és Vajda Lajos montázsaiból készült válogatással, amely Ország Lili montázsainak szellemi hátterét rajzolja ki.
A kiállítás augusztus 9-ig tart nyitva, hétfő kivételével naponta 10–18 óráig. (Fő u. 6.)

EPELJES Ágnes

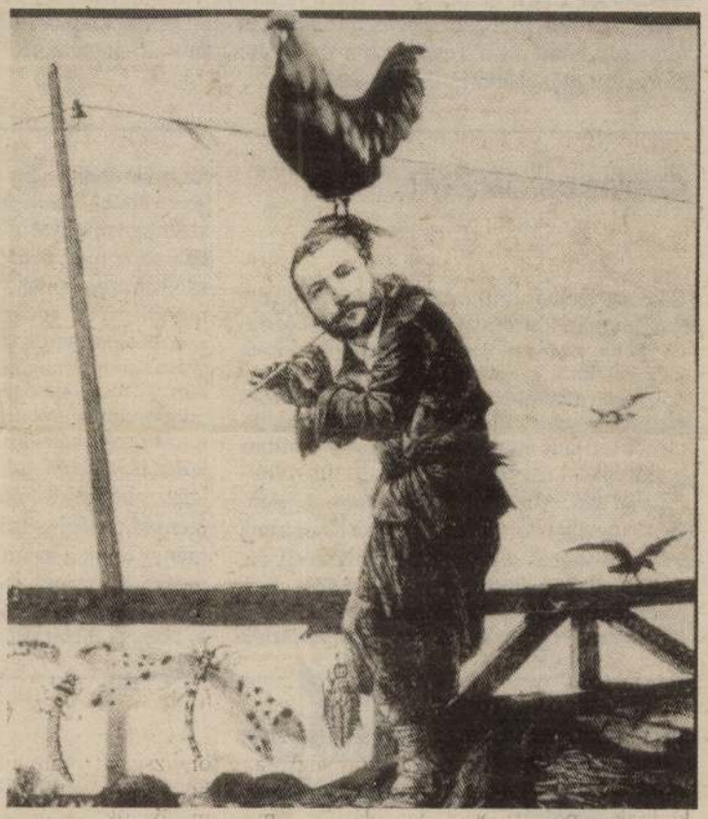

Az idegen – szép kiállítássorozathoz csatlakozott: Antik Sándor és Sándor János a Pincegalériában megrendezett kiállításukkal;
Szombathelyen június 17. és július 26. között Vas megyei alkotók kiállítása az idegengyűlölet ellen – a Médium Galéria szervezésében a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központban (Ady tér 5.). Várhatóan Kaposvárott a budapesti tárlat anyagából kiállítás nyílik szeptemberben.

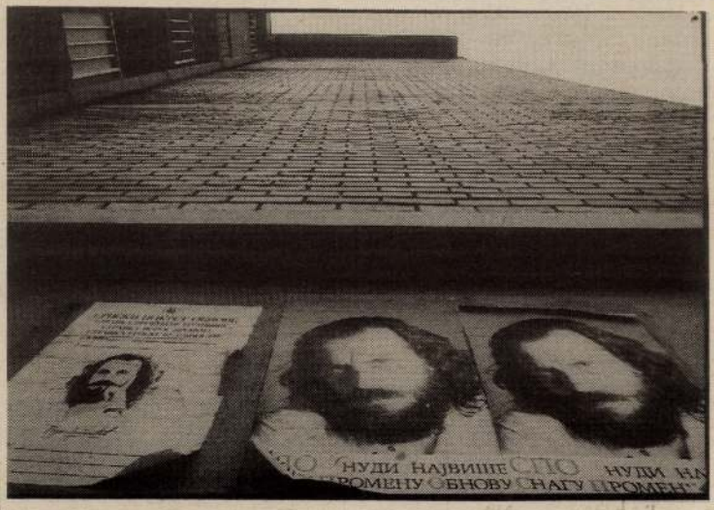

HADSZÍNTÉR
Horváth Ernő fotói

a délszláv háború helyszíneiről. A kiállítás július 16-án este 6 órakor nyílik a Gödöllői Művelődési Központban, „A Magyar szabadság napja" hétvégi rendezvénysorozat keretében.

ÚJ KLUB NYÍLIK – a Táltos Pince

– amely várja a jó ötleteket kiállításokhoz, rendezvényekhez. Megnyitó június 30-án kedden 6-órakor.
(XII. Táltos u. 8. Telefon: 202 4900)

EPERJESI ÁGNES

Melyik az igazi?/*Is he the one?*

Megnyitó és katalógus-bemutató 2004. február 24-én 18-órakor.
A kiállítást megnyitja: András Edit.
Megtekinthető: 2004. március 26-ig keddtől péntekig 14-18 óráig, valamint előzetes bejelentkezésre /20.9136291/.
Opening & catalogue presentation by Edit András on 24 February 2004, 6 pm. Open till 26 March 2004, Tuesday-Friday, 2-6 pm & by appointment /20.9136291/.

Vintage Galéria 1053 Budapest, Magyar utca 26.
tel/fax: (36 1) 337058 **www.vintage.hu**

Támogatók: NKA, NKÖM, Belváros-Lipótváros, C°

EPERTES I Ágnes

megnyitó: 1998. február 24. kedd 19 óra
megnyitja: Horányi Attila művészettörténész
Fiatal Képzőművészek Stúdiója Egyesület
Stúdió Galéria 1053 Budapest, Képíró u. 6.

nyitva: hétfő–szombat 14–18 óráig, vasárnap zárva, tel.: 267-2033; tel/fax: 266-6502; e-mail: studgal@c3.hu támogatók: NKA, MKM, MAK, Fővárosi Kulturális Alap, LIGA, MT2000BT

Eperjesi Ágnes kiállítása 1998. február 24–március 14-ig

EPERJESI ÁGNES, VÁRNAGY TIBOR

TŰZOLTÓ U. 72. SZEPT. 24-26...

MEGNYITÓ: SZEPT. 23. 18 ÓRA

EPERJESI ÁGNES

Markoja Csilla

Bp. Hevesi György 46.
1156

CON SPIRITO... ANDREAS OLDÖRP,

HANGINSTALLÁCIÓK...BUDAPEST...

NYITVA: NAPONTA 19-22 ÓRÁIG...

EPERJESI ÁGNES

Újszülöttek

Óbudai Társaskör Galéria

Budapest, III. Kiskorona u. 7.

Eperjesi Ágnes kiállítása

Megnyitó: 1996. november 12-én 18 órakor

Megtekinthető: 1996. december 1-ig, hétköznap 14-18, szombat-vasárnap 10-18 óráig. Hétfőn zárva.

A kiállítást a Frames támogatta.

BUDAPEST

BUDAPEST 1992. V.21 LF CFC

HELYES IRÁNYÍTÓSZÁM PONTOS KÉZBESÍTÉS

MAGYAR POSTA

Kedves barátaink,
egy ajándék vár rátok/önöke
az írók Bolyhában
május 25-től.
Üdvözlettel:
a Nappali Ház szerkesztői

Az Új Művészet
szerkesztői

Budapest
Bíthori u. 10.

1054

© Eperjesi Ágnes 1989 Kiadja a Nappali ház

EPERJESI ÁGNES

1992. JÚNIUS 19 – JÚLIUS 5 – IG
MEGNYITÁS: 19-ÉN, 18 ÓRAKOR
BUDAPEST, BAJCSY-ZSILINSZKY 52.
NYITVA: 10-18 h-IG, VASÁRNAP: ZÁRVA

MENTESÍTVE
2006 11
PEST

Markoja Csilla

Bp. Heresi Gy. 46./VI. 22

1156

EPERJESI ÁGNES ÉS VÁRNAGY TIBOR KIÁLLÍTÁSA A STÚDIÓ GALÉRIÁBAN

A budapesti Goethe Intézet meghívja Önt

Eperjesi Ágnes és Várnagy Tibor

ELŐJELEK ÉS KOMMENTÁR
című

kiállítására és könyvbemutatójára

1995. november 7-én 18 órára
a Goethe Intézetbe
(Budapest VI., Andrássy út 24.)

Bevezeti: **St. Auby Tamás**

A kiállítás november 24-ig, szombat/vasárnap kivételével naponta 10-18 óráig tekinthető meg.

Das Goethe-Institut Budapest lädt ein
zur Eröffnung der Ausstellung und zur Buchvorstellung von

Ágnes Eperjesi und Tibor Várnagy

OMEN UND KOMMENTAR

am 7. November 1995 um 18.00 Uhr
im Goethe-Institut
(Andrássy út 24., Budapest VI.)

Einführung: **Tamás St. Auby**

Die Ausstellung ist bis zum 24. November täglich außer Samstag/Sonntag von 10.00 bis 18.00 Uhr geöffnet.

Gyergyói Ráktózi-ház

Az Est 1938. okt. 7

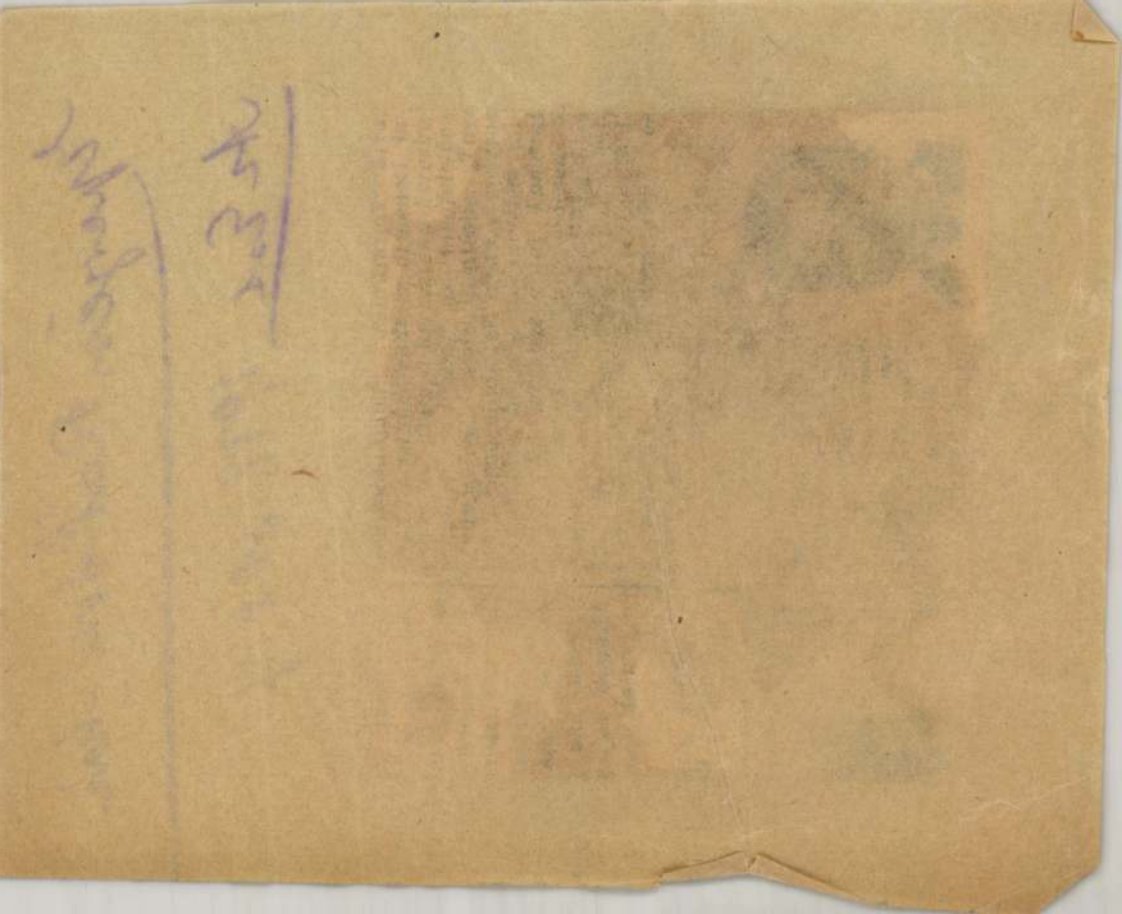

Eperjesi plébánia – templom

Hankiss 192. l

Az eperjesi főoltár egyik mellékalakjának feje (1492 előtt)

(Magyaros fejtípus)

1937). VII: »L'université dans un parc«.

Nemzeti Színház. Valóban »nemzeti«, nem udvari vagy állami színház volt, hiszen közadakozásból épült s a törvényhozás közvetlen felügyelete alatt állott.

Tudományszervezés. L. különösen Magyary Zoltán könyveit.

162. l.: Bélyegek. Felső sor: Semmelweis Ignác és Eötvös Loránd, majd a debreceni Collegium. Középső sor: Károli Gáspár, Maróthi György, Szenci Molnár Albert. Alsó sor: Kőrösi Csoma Sándor, Hatvani István, Bolyai Farkas.

163. l.: Takács László: *Der Ungar in der Welt* (Budapest, Vajna, 1934).

Fölfedezők. Meglepően szemléltetik a magyar fölfedezők jelentős szerepét Balogh János újszerű térképei.

164. l.: Tinódi. Festmény címerkérő folyamodványáról, az Orsz. Levéltárban. Tragikusan jelképes címer: kard és lant.

166. l.: Magyar fuvolás. A Szépművészeti Múzeumban. — Verbuválás. A Magy. Tört. Képcsarnok metszetgyüjteményében.

167. l.: Vajda Péter, a kelettel kacérkodó romantikus elbeszélő kötetének címe — Dalhon — csupa dallam.

168. l.: Kismarton, Várszínház. Magy. Tört. Képcsarnok metszetgyüjteménye.

169. sk. l.: A magyar zene történetét és idegen kapcsolatait elsősorban Haraszti Emil tárta fel magyar s más nyelvű könyveiben és tanulmányaiban.

169. l.: Stendhal: *Lettres écrites de Vienne sur* Haydn (1815).

170. l.: Liszt. Kriehuber J. (1800—1876) műve. A Magy. Tört. Képcsarnok metszetgyüjteményében. — Liszt vezényel. Vasárnapi Ujság. 1865.

171. l.: Magyaros ritmus. Jellemzi ezt Delibes »Magyar tánca«, amely merő ritmusutánzás, — a dallamnak semmi magyaros íze nincs.

Eperjesi plébánia-
templom

Gyámkő az eperjesi plébániatemplomban
(XIV. század)

Hankiss
192. l.

és a Balkán félszigeten ; — Hankiss János : *Hungarica*, stb. és a máris gazdag Marsigli-irodalmat.

154. l.: Bécs. A Natio Hungarica meglévő második anyakönyve a bécsi egyetem levéltárában van.

155. l. : Sorbonne. L. *Lumière de Hongrie*, 43., 202. l. és főkép : Gábriel Asztrik rendkívül értékes tanulmányait, köztük : *Les Hongrois et la Sorbonne médiévale* (Bpest, Société de la »Nouvelle Revue de Hongrie«, 1940). V. ö. még Sőtér István most megjelent munkáját : *Francia szellem a régi Magyarországon* (Budapest, Officina, 1940).

Fest Sándor (Egyetemes Philologiai Közlöny, 1917) kimutatta, hogy Shakespeare-nek a »Measure for measure« tárgyát magyar humanista : Macarius szolgáltatta.

156. l.: Jeszenszky János arcképe. A Magy. Tört. Képcsarnok metszetgyüjteményéből.

157. l. : Tudóssorsok. Eckhardt Sándor mutatta meg, hogy milyen eleven kapcsolat volt Gosztonyi János győri püspök és mestere, Josse Clichtove, a Sorbonne híres nominalista professzora között (XVI. század). Gábriel Asztrik aztán a Múzeum könyvtárában a francia mester ismeretlen munkáját fedezte fel.

158. l.: Nagyszombat. A Magy. Tört. Képcsarnok metszetgyüjteményében.

159. l. : Jeszenszkyről francia regény is szól : A.-C. Thibaudeau : *La Bohême*. Paris, Paulin, 1834. A róla szóló tanulmány sajtó alatt.

160. l. : Széchenyi Ferenc gróf. Magy. Tört. Képcsarnok metszetgyüjteménye. Apponyi Sándor gróf. Orsz. Széchenyi Könyvtár.

161. l. : Debreceni egyetem. L. Henry Bordeaux : *Au pays des Élisabeth* (Paris, Plon,

MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG
SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE
BUDAPEST, IX. RÁKOS-U. 10

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
~~*úrhölgynek*~~

BUDAPEST,

ifj. Kellner E. Bpest.

LA SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

invita la S. V. Illma ad intervenire alle

CONFERENZE

che

il Rev.

P. VITTORINO FACCHINETTI

Professore dell'Università del Sacro Cuore di Milano

terrà

sabato, 27 aprile alle ore 18
nella Sala del Museo d'Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—37.) sul tema:

DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA

(con proiezioni); e

lunedì, 29 aprile alle ore 18
nella Sala della TESz (V., Falk Miksa-utca 1) sul tema:

LA RADIO IN VOLO

LA PRESIDENZA

Gli ospiti sono graditi.

Eperjes város erődit-
menjei

XVII. sz.

Kepe repr.

Angyal David
Késmárki Thököly
Imre. 1657-1705. II. rész.
Magy. Tört. Életrajzok.
Bp. 1889. 134. l.

Megjelent eredetileg:
Boethius: Kriegeshelm,
II. Theil, 172. l.

Eperjesi Rákóczi-

ház

kepe repr.

Márki Sándor dr.

II. Rákóczi Ferenc

I. k. 1676-1707.

Bp. 1907. 140-l

Eperjesi rk. templom
kepe repr

Nagy Magyarkép
II. r. 299. l.

HELYSÉG

PÁRMA.

VÁRMEGYE

ŐRZÉSI HELYISÉG

Kir. Könyvtár.

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

Kör

KOR

14

MÉRET

8-

TÁRGY Diomedis Caraffae de institutione vivendi. —

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉSI

/Az életre való t

Sötetköld és

írt Codex aureus, melg

né magyarországi utjár

szuban a könyvcíme,

festésű képe, amint a nek

A könyvtáblára ragasz

képe, körirattal: „Diva B

Ujabb vörös marokkin bőr

kötésben a pármai hercegi

FÉNYKÉP, RAJZ

Eperjesi rk. plébania templom

gótikus

l.

Emlkassaicgylum

I. 290 és kv. ll

képekkel.

Igen jó képe

(restaurálás után)

repr. -

u. o I. 303. elöff.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Eperjes templomai

Divald Kornél
könyvének ism.
Éber Lászlótól -
Arch. Ért. 1904.

369 - 370. 1 -

általános gazdasági élet alakulá-

elyekkel üzemünknek is számolnia

kások létesítése, régieknek für-

általában nem közömbösek. Külö-

kisérése, hogy a főváros lakott

révén milyen terjeszkedést mutat

g ol nem látott részeken.

á az általános gazdasági élet a-

is - üzemünkre, de csak olyan vo-

karbantartási munkálataink, megte-

/, különösen pedig a mindezekhez

irányt szab, ezeket olykor megkö-

, maslor szabadabban végezheti.

Eperjesi ág. ev. lemplom

reinek orgonája
XVII. sz.
képe repr.

Magyar Művelődéstört
III. 621. l.

30.—

diszitéssel. Kina. 30.—

5.—

15.—

25.—

10.—

szletekkel. Kina. 8.—

30.—

20.—

20.—

án. 80.—

pán. 10.—

gyöngyházberakás. Kina.
40.—

4.—

lmázas porcellán. Japán.
40.—

1063. KÉT ÖBLÖS NAGY VÁZA, porcellán, kobaltkék tájképpel. Japán, XIX. sz. 200.—

1064. DISZTÁL, Imári-porcellán, szines diszitéssel, rajta csónakon két nőalak. Japán. 30.—

1065. NAGY DISZTÁL, Imári-porcellán, kék-vörös-arany, legyezős diszitéssel. Japán. 30.—

1066. HÁROMLÁBU SZERTARTÁSI EDÉNY, bronz. Kina. 30.—

1067. LAOCSE BIVALY HÁTÁN, füstölő, öntött bronz. Kina. 30.—

1068. LAOCSE A BIVALY HÁTÁN, öntött bronz. Kina. 30.—

1069. FÜSTÖLŐ, bronz, három lábbal. Japán, XVIII. sz. 20.—
Illusztr. XXIX. sz. tábl.

1070. VÁZA, aranyozott bronz. Kina. 20.—

1071. VÁZA, cloisoné, két gémmel. Japán. 80.—

1072. ÜLŐ BUDDHA (Amitayus), aranyozott bronz, dicskoszoruval. Kina, XVIII. sz. 45.—
Illusztr. XXIX. tábl.

1073. ÖSZVÉR hátán csintarnani, öntött bronz. Kina. 35.—

1074. GYÜMÖLCSTÁL, cloisoné, fehér alapon Fó-kutya. Japán, XVIII. sz. 20.—

1075. DELFINEN ÜLŐ JERISU (Szerencse Istan). Japán. [illegible]

Eperjesi főtéri

sk. templom

kepe repr.

Magyarecke

III. 290. l.

Eperjesi templom

főoltára

1490

Hekler Ung

66. l.

Frimmel: Lexikon der Wiener Gemälde-
sammlungen. II. Hälfte, München
1914, 175 – 176.

borozva. Székely Mózes 1603-ban

LLICH VILMOS-nak 1600-ban meg-
írást és fametszetű képeket talá-
ot, pánczélinget, szablyát és jobb
A nyeregben ezenkívül nagyobb
iszti jelvényül buzogányt viseltek.

A hajdúkról azt mondja, nem viseltek sem pánczélt, sem sisakot. Majdnem úgy öltözködnek, mint általában a magyar parasztok. Fegyverük szablya, kurta puska és jobb oldalukon az övben balta. Felső ruha gyanánt úgy ők, mint a huszárok kurta köpenyt e korból, egykorú tollrajzokkal. gyalogság kerek nemezkalpagot

Zrínyi hatása kortársaira

A tizenhetedik század m
s azután megkezdik a verbuválás
hajdúcsapat 1664-ben. Így tobor
Pál ezredes 1702-ben egy magya
meg alapját. Báthory István leng
laikra erősített szárnyakkal. Ezek

És ez időtől fogva a tiszta
sebb harczi tényeinek emlékei fűz
tizenhetedik században s közülö

Richelieu bibornok már
lovasságot szervezzen. Ezen «H
katonák szolgáltak, rövid idő ala
báró volt, ki Beaumont lovaggal
magyar katonái elhaltak, feloszlat
Thököly hívei, Francziaországban
ezredekben alkalmazta. 1692-ben
beleegyezésével egy magyar husz

Eperjesi gör. kat

székesegyház

kéje repr. - barok

Kiss Kiklkath Magy

843 l.

847 l.

Eperjesi ferencrendiek
zárdája és
temploma

Erőd

Emlkassaiegyhm
II. K. 735 és
kv. 11.

második zónába az apostolok kap
gyermek Jézussal. Az oltár fölöt
vetele. A diadalivet Gabriel és
mig a szentély oldalfalait az e
falait pedig martirok és szente
Krisztus - közelében a boltozat
Angyali üdvözlet, Jézus születés
megkeresztelése. Végül az előcsa
tés, és a hitetlen Tamás jelene

E rövid leirásból is
tek nem történeti, hanem előre
vetik egymást. Már a IX, századb
nek " szigoru rendszere, melyei
ténetnek meg van a maga helye
Ez lényegében üres, sematikus, f
alkotó művészek kezét, s alóla
vonni magukat.

Eperjesi ferencich

temploma

1715 - ből.

Epitette Thornyossy

Janos Kassai épitész

Dívald Magyarvenel.

218. l.

Eperjesi Szent
Miklós-templom
harangjai
(Sáros vm.)

l. Arch. Ért.
1920–22.
111, 112. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Eperjesi Kent
Miklós templom
belseje
kapa repr.
Péter I. 79. 1

s egyébb különféle ingóságok ~~le és~~ felültogla

Ennek következtében felhivatnak minc

hogy igénykeresetüket az 1881. LX. t-cz. 89

számitott 15 nap alatt az illetékes I.—III. ke

Miről az ismeretes igénylők jelen fe

bíróság táblájára kifüggesztett igénybejelentés

Kelt BUDAPESTEN, 1906. évi

alap
téss
Ren
lège
teny
Coll
Inst
inté
orvo
A k
anya

egye
mek
St.-I
tálya
diph
Loui
infa
des
és e

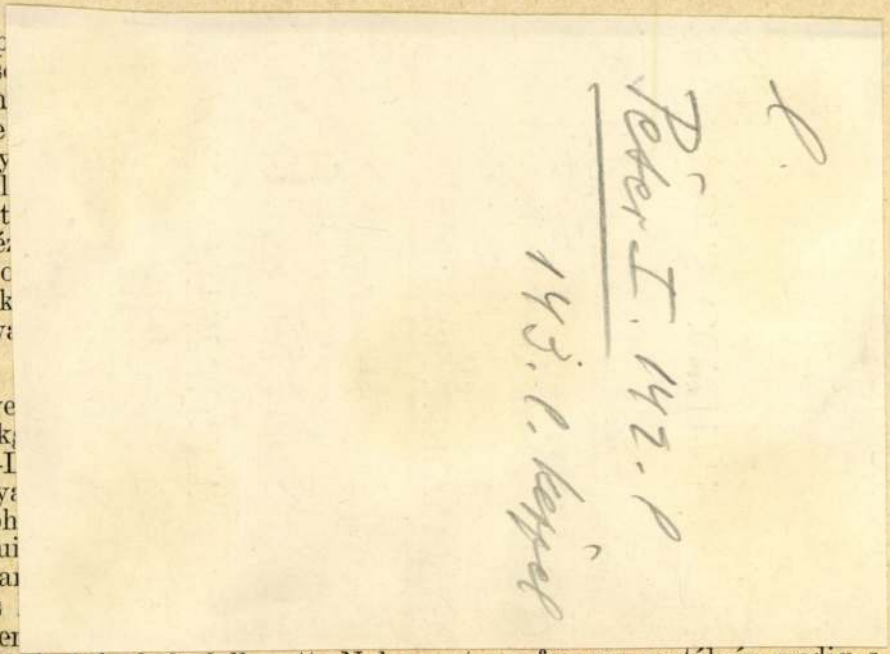

problémájával foglalkozott, Nobecourt professzor osztályán pedig a

A francia állam ösztöndíjasai:

Hirschberg Márta (1911, Budapest, róm. kat.), magyar-francia-latin szakos gyakorló tanárjelölt, Budapestről (Eckhardt professzor), második félévben ösztöndíjas. „La Gaule dans la littérature de XVIe siècle" című dolgozatát készítette el Lefranc professzor útmutatásai alapján. Az Institut Catholique és a Bibliothèque Nationale könyvtáraiban kutatott. Chamard professzor előadásait hallgatta a Sorbonneon és Charmet professzoréit a Tanulmányi Központban. Kapcsolatban állt több francia katolikus nő- és leányegyesülettel és egyetemi nemzetközi leányegyesületekkel s azok több kongresszusán résztvett. (Universitaires Catholiques, Action Catholique de la Jeunesse Française, stb.). Hosszabb tanulmányutat tett Közép-Franciaországban és Belgiumban.

Hodinka László (1912, Pozsony, gör. kat.), francia-latin-olasz szakos, okleveles középiskolai tanár, a Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárának gyakornoka, Budapestről (Eckhardt professzor), egészéves ösztöndíjas. Előadásokat hallgatott a Sorbonneon Cohen, Michaut, Millardet, Samaran, Ascoli és Strowski professzoroknál. Résztvett az École Nationale des Chartes keretében megszervezett könyvtárosképző tanfolyamon. Mindennapos gyakornoki szolgálatot teljesített a párizsi Bibliothèque Nationaleban és ennek kapcsán az intézmény osztályainak mindegyikén másfél hónapot töltve alapos betekintést

Eperjesi Szent Miklós templom

Divald cikke a Szépművészeti Múzeum Évkönyvei IV. kötetében. 1927.

Az 1938.évben 475.708.43 F

A csökkenés indokolása tek

felsovoltokra.

5.élszerek. Vegyesek.	Előirány
	12[illegible]
a./ Irodaszerek, nyomtatványok, irodaberendezések karbantartása stb.:	
Irodaszerek.....	1.[illegible]
Nyomtatványok.....	2.[illegible]
Irodaberendezések és apróbb felszerelések.....	2.[illegible]
" " karbantartása	1.[illegible]
" " munkabérek	[illegible]
Irógépek és számológépek karbantartása.....	[illegible]
" " munkabérek	[illegible]
Irodahelyiségek átalakítása és karbantartása...	1.[illegible]
" " munkabérek	[illegible]
Irodahelyiségek tisztántartása.....	1.00[illegible]
" " és órabéres alt-tisztek munkabére.....	9.64[illegible]
a./ ÖSSZESEN:	[illegible]

Eperjesi Sz. Miklósról
nevezett plébánia-
templom

Myskovszky Viktor:
A Sz. Miklósról cím-
zett eperjesi r. kath.
plébánia templom
Arch. Közl XII. k.
1879.

oldalán, az út mentén, a korlát mögött,
zsindelytetevel igen meg ~~van~~ rongálva.
í fiatal hölgy ül és az ölében lévő mezei
nit a vele lévő kis leány, ki jobb kezét
alját úgy tartja, mintha befelné, mo-
~~korlát mögött~~ szöke parapet fincska tá-
félenken szemléli a ~~kosszon~~ csokrot kötőt.
ürbetétes lila-szinü ruhája csikos és derekát
ritja. A kis leány ~~fején~~ szalma-kalapot
öld. A földön sárga szalmakalap vörös
kereptbe fekvő
meg egy fekete és piros napernyő ~~kevi~~ tü-
levéve álló kis fiú öltözete pedig szürke uj-
e alól jobbra: „Skutezky"

:43·7 cm.
98. a. rendelettel. Ára 500 frs.

Egerjesi Szent Miklós templom főoltára

Repr

Lyka emlékkönyv

168. l. mellett.

Selyp, 19 . . . . . .

. . . . . répaátvevő

. . . . . .

hogy a répaátvevők és esetleges

jeliőr és répaszedők:/a Társada-

g és öregsági biztositás szem -

,hogy fentemlitett egyének munká-

olt nyomtatványok felhasználasával

n jelentse:

ég, megye, ország:/

di és utóneve:/

póld. répaátvevő, mérlegszolga, éjje-
liőr :/

s a munkasdó üzemének helye./:itt

zt, az egyént vagy céget kell meg

Eperjesi Szent Miklós templom

XIV – XVI. sz

Dívald Magyarvenel

86, 87-l.

Eperjes

358 **Gömöry János:** Az eperjesi ev. kollégium rövid története 1531 –1931. A Kollégium négyszáz-éves évfordulója alkalmából. Eperjes, 1933. fve. 8°. (79 oldal) 8.–

Rauschburg Rat.
1944

Badacsonyhomaj

Eperjesi Rákóczi-
ház

képe repr-

Magyverecke

III. 289. l.

HIRLAP-FÓBIZOMÁNYOS
BERHIDA
VESZPRÉM MEGYE

I.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Eperjes. II Sarvs

Lakóhár – Schulze frenz 1865.

1) Rákóczi hár homlokrata

2) Thrar Családhar 1865.

3. Rákóczi hár homlokrata 1903 Gasch

1:50.

2.

3.

Eperjes város

eredete és története

(Fragopolis, Prassova)

(Sáros vm.)

Potemkin 44 és kv. ll.

10. **Eperjes város látképe** madártválatból. Szinezett kézirajz 1805-ből.
Kiállitja: *Eperjes szab. kir. város.*

11. **Mellvért,** vaslemezből. A 17. századból.
Kiállitja: *Pozsonyvármegye közönsége.*

12. **Ágyúminta**, bronzból, megvasalt falafettával, a 17. századból. A krasznahorkai várból.
Kiállitja: *Gróf Andrássy Dénes.*

13. **Üstdob**, vörösrézből, a 17. századból. A krasznahorkai várból.
Kiállitja: *Gróf Andrássy Dénes.*

14. **Lovassági banderiális zászló.** A 18-ik század végéről.
Kiállitja: *Sárosvármegye közönsége.*

15., 16. **Rohamsisak,** rákfarkas nyakszirtvédővel. 17. századból.
Kiállitja: *Gróf Andrássy Dénes.*

17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24. **Szurokvető dárda** vasból. Kettőn a szurkos golyót tartó zsineg látható A krasznahorkai várból. Az ilyen lövegeket hajitógépekkel dobták.
Kiállitja: *Gróf Andrássy Dénes.*

25. **Pisztoly,** előrecsapó kovás szerkezettel. A 18. századból.
Kiállitja: *A Poprádi Muzeum.*

Ilih Rákóczi

2-IK SZÁMÚ TEREM.

*

Fegyverek, csataképek, arczképek és zászlók a 17—18. századból.

1. I. **Rákóczi György** erdélyi fejedelem (1630—1648) arczképe. Olajfestmény.
Kiállítja: *A Történeti Képcsarnok.*

2., 3., 4., 5. **Magyar úri viseletképek** a 17. századból. Olajfestmény.
Kiállítja: *Turchányi Ödön.*

6. **Kuruczok és labanczok ütközete.** Olajfestmény.
Kiállítja: *A nagyváradi régészeti muzeum.*

7. **Kuruczok és labanczok ütközete.** Olajfestmény.
Kiállítja: *A nagyváradi régészeti muzeum.*

8. **Lovassági banderiális zászló,** vörös selyem, aranyrojttal. A 18. század végéről.
Kiállítja: *Sárosvármegye közönsége.*

9. **Gróf Bercsényi Miklós** az ónodi gyűlésen. Olajfestmény *Madarász Viktortól.*
Kiállítja: *Dr. Mayer György.*

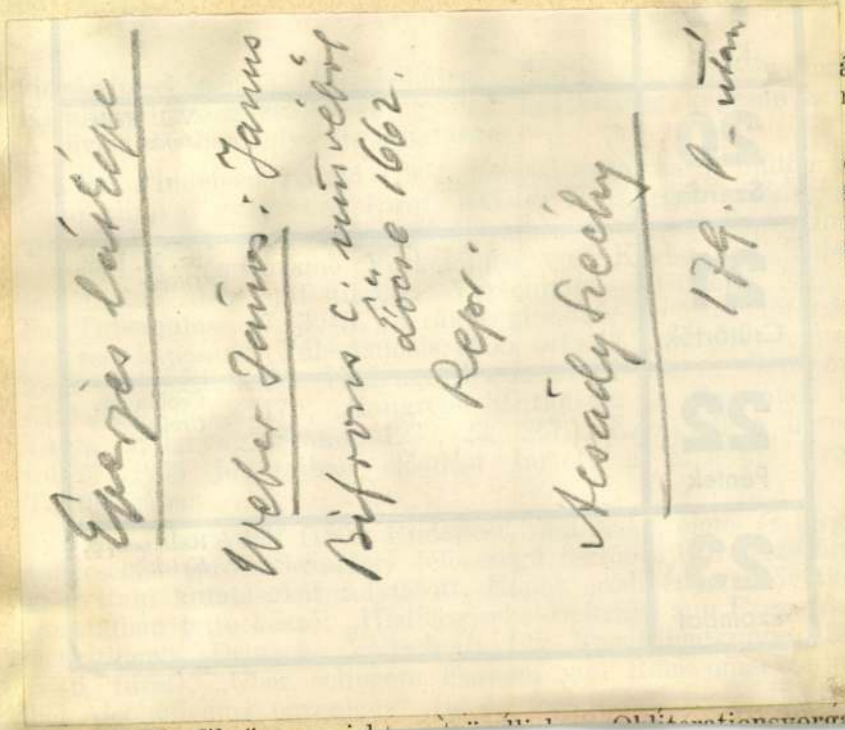

ásait a
ıertette.

os, díj-
al foly-
ıolt be:
erculose
Klinik
ılásáról
Patho-
ift für
lisease“
lagana-
ógusok

klinikaı
e, agy-
ző dol-
Poly-
. kötet,
ankung
„Über
Obliterationsvorgang der

Egerjes látképe

Weber János: Janus
Bifrons c. művéből
Lőcse 1662.
Repr.
Acsády Ivánhoz
179. l. - után

pathológiai és therápiai vizsgálatok mustárgázzal kezelt állatokon" és „Aschheim—Zondek-reakció és a veseszövet anyageseréjének összefüggéséről (Báró Korányi Sándor-emlék könyv, 1936).

A szegedi tudományegyetem orvostudományi karáról:

Dr. Dobszay László (1904, Cserdi, Baranya m., róm. kat.), gyermekklinikai tanársegéd (prof. Kramár) félösszegü külföldi ösztöndíjban részesült. Főleg a fiziológiás genitális milieu kialakulására, továbbá a salvarsannak a csecsemő szervezetére gyakorolt hatására vonatkozólag folytatott vizsgálatokat. Ezévi munkásságának eredményeit következő dolgozataiban foglalta össze: „Az iskolavizsgálatok venerológiai vonatkozásai" (Iskola és Egészség, 1936. évf., 1. sz.), „Über die Genese des physiologischen Fluors beim Neugeborenen" (Jahrbuch für Kinderheilkunde, 145. kötet), „Untersuchungen zur Pharmakologie und Pharmakodynamie des Kindesalters, VIII. Mitteilung. Das Salvarsan" (Archiv für Kinderheilkunde, 106. kötet, 4. füzet), „Über die experimentelle Erzeugung des physiologischen Genitalmilieus" (Deutsche Medizinische Wochenschrift, 1935. évf., 28. sz.), „Künstliche Erzeugung der Mastitis physiologica neonatarum" (u. o., 33. sz.), „Beitrag zur Kenntnis der Follikelhormonwirkung" (u. o., 1936. évf., 9. sz.) és „Weitere Studien über den Entstehungsmechanismus des physiologischen Genitalmilieus" (Zentralblatt für [illegible]

Eperjes

Janicsek József dr.:
Régibb feliratok
Eperjesen. Arch.
Ért. 1910. 94-95. l.

Kövtel.

		300
		2.000
P. 6000	6-	
200 pr. q	3·20	9200
		31
		11531
		9208
		20740

Epejes a XVII. szá-
zadban

Kepe repr.

Szilágyi: A magy. nem.
Jes tört. VII. 304. l.

Eperjesi épitészeti maradványok

MEGHÍVÓ

a

KORVIN MÁTYÁS

MAGYAR-OLASZ EGYESÜLET

KÖZGYŰLÉSÉRE

az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—35) dísztermében folyó évi június hó 24-én, hétfőn délután 6 órakor

Gerevich Tibor
elnök

l. Arch. Ért. 1906.
437-439. l.

Franklin-Társulat nyomdája

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

.....

úrnak
úrnőnek

.....

.....

Budapest

.....

Eperjes irodalma

Iványi Béla: Eperjes szabad királyi város levéltára 1245–1526. Szeged 1931. 240 l.

Föv. Könyvt.
81. 637.

NDOR

LYHA ÉS TÜZHELY GYÁRA

ÁR-UT 39. (Hajós-u. sarok.)

96. Telefon: 24-7-47

IR

onégö kályha

24 órán át

t.

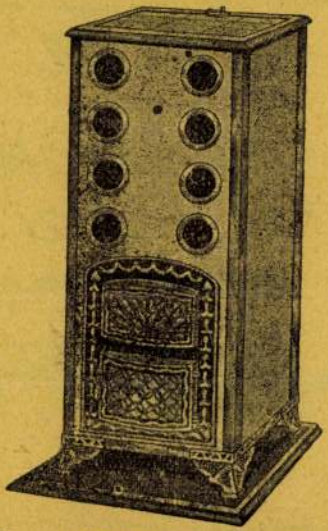

Ár: 70 P.-től.

lcsóbb FATÜZELÉSI mód.

Eperjesi adólajstromok képei

Szendrei János dr:

Képek az eperjesi XV. századi adólajstromokban. (Négy ábrával)

Arch. Ért

1908. 399–403. l.

be a kormánnyal, hogy megállitsam azon az uton,
elyzethez és az áldatlan belpolitikai zavarokhoz
viselőház feloszlatása előtt kiléptem a kormány

aggodalom és választóim ezreivel való személyes
izdjek a kormány politikája ellen, mely a nemzet
lasági megélhetést veszélyezteti.
na eszme szolgálatában, mely egyedül vezetheti
és

us zászlaját a fővárosban!
rályért, Hazáért"

Eperjesi építészeti
régiségek

Dr Janicsek József:
Építészeti régiségek
Eperjesen.
Arch. Ért. 1909.
168. l.

be a kormánnyal, hogy megállítsam azon az uton,
elyzethez és az áldatlan belpolitikai zavarokhoz
viselőház feloszlatása előtt kiléptem a kormány

aggodalom és választóim ezreivel való személyes
ízdjek a kormány politikája ellen, mely a nemzet
dasági megélhetést veszélyezteti.
na eszme szolgálatában, mely egyedül vezetheti
és

us zászlaját a fővárosban!

rályért, Hazáért"

Eperjesi ötvös
hitelesitő jegy

repr.

Arch. Ért. 1911. 49. l.

indulok uj alkotmányos küzdelembe, eze
gitimizmus lánglelkü apostola: Griger M
királyság megváltó eszméjének. És feg
nyugalmat, békét, becsületes demokráciát

Ezért fordulok barátaimhoz, hivei
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkho
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonom
sok ezer embertársamon, joggal kérhet
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen

És kérek mindenkit, akit közös eszi
nek semmit, amig igazolt emberein
Griger Miklós és az én nevem sz

Budapest, 1935 március havában,

Márkus-nyomda. Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza)
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

Eperjesi Klobusiczky-
ház stukkói

Divald Magyarország
217, 219. l.
Keppel -

Eperjes régi házai

Dívald Magyarország

202, 203. l.

204, 205. l.

kepekkel.

Eperjesi Rákoczy-
Kastély

Cserna Károly rajza.
Repr.

Szilágyi: Magy. nemzet
tört. VII. 585. l.

Eperjes műemlékei

Vörös Sándor:

Eperjes. [Képes album] H. és é. n.

KLIŽ. HRADISTE, l. Apátkolos
KLOSTERNEUBURG Stiftskirche 114
— délikapu 91
KOLON *(Kolenány, Nyitra m.)* Szt. István-templ., karzat 34
KOLOZSMONOSTOR bencés apátság 59
KOMÁROM vára 124
KONSTATINÁPOLY Szt. István építtetett templom 23
— Aja Sofia, oszlopfő 161
KOPENHÁGA Nemz. Múz., aquamanile 196, 197*
— elefántcsontkürt 205
— zománcostál 261. jegyz.
KORPONA *(Krupina, Hont m.)* Mária-templ., torony 42
KÖLN Hl. Martin-templ., alapr. 33
— S. Maria in Kapitol-templ., alapr. 33
— Ostasiat. Museum, magyarországi bronzoroszlánfej 195
— zománc 203
KÖNIGSFELDEN *(Svájc)* ko-

Eperjes műemlékei

Szutoriszt Friggyes=

Sáros vármegyei
album.
Eperjes. é. n.
képekkel

A FŐVÁROSI KÖZMUNKÁK TANÁCSÁTÓ
L. DÖBRENTEI-TÉR 4
Budapest

A FŐVÁROSI KÖZMUNKÁK TANÁCSÁTÓ

I., DÖBRENTEI-TÉR 4.

5095. szám

Műemlékek t. Országos

Hivatalból.

Budape

Aréna -ú

Eperjesi régi kollégium

Képe repr.

Lechner Jenő: Tanulmányok a lengyelországi és felsőmagyarországi reneszánsz építésről.

M MÉE Közl. 1913

433. l.

RÓNA JÓZSEF. FÉRFI KÉPMÁS.

Eperjesi Rákóczi ház,

Munk és Werther-féle

lakóházak

Lechner Jenő: Tanulmányok a lengyelországi és felsőmagyarországi reneszánsz építésről.

MMÉE Kösl 1913.

441.

Thoor (Baán); Lechner-Kereinyi (Goldberger) Csapári (Urbán) - féle házak

Rep. u. o. 442. l.

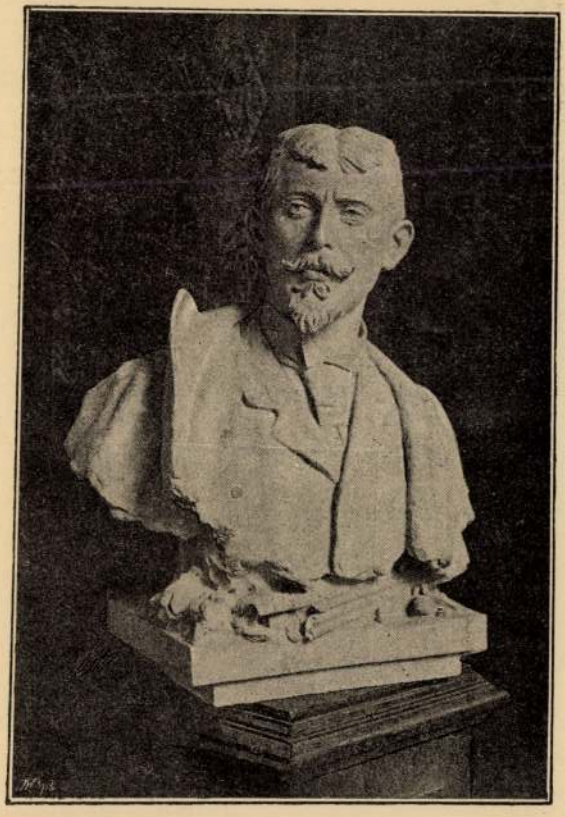

Bezerédi Gyula. b. gy. képmása.

Eperjesi Tahy-, Csáfáry (Urbán), Rákóczi (Gallocsik), Krayzell, Laknerfele Ház

Képei repr.

Lechner Jenő: Tanulmányok a lengyelországi és felsőmagyarországi reneszánsz építészről.

MMÉE közl. 1913

443-446 l.

Eperjes

Fröde helyreáll terei

Sz. Miklós templom 1:200 –

1) alaprajz "

2) nyugati homlokrat "

3) keleti " "

4) déli homlokrat "

5) Hossmetnet szakvilémény

6) Keresztmetnet Fröde vilmos "

Myskovszky-V.

1) czerna vállal tárolóhely 1868 ból ennek keletről

2) Alaprajz 1878 ból – 8 mm = 1 m

3) Déli homlokrat 1:100

4) Hossmetnet 1:100.

5) Keresztmetnet 8 mm = 1 m

6) vasalt ajtó – 11 cm = 1 m

5a) nyugati homlokrat 8 mm = 1 m

7. déli kapu 6 cm = 1 m

8. részletek. 17·6 cm = 1 m

9). festett záró kövek a szentely be. "

10. gyámkövek és pénztárnak

11. vasrács 17½ cm = 1 m

12. festett tárol. kép díl keletről.

11.

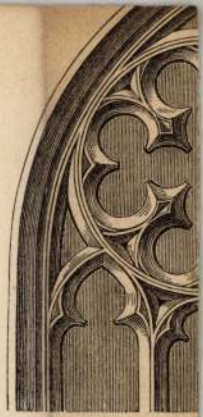

1

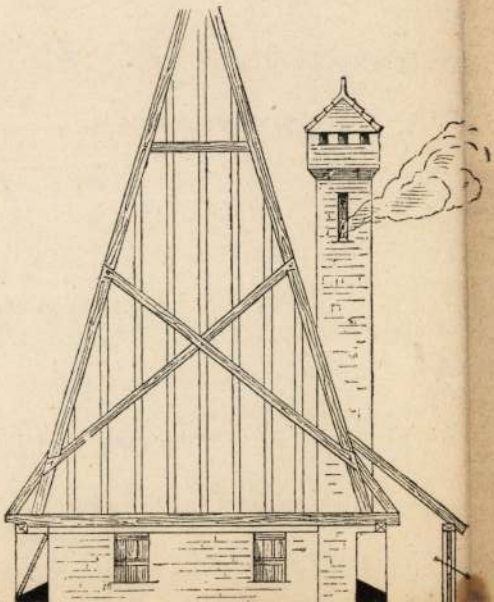

Eperjes I

Sz Miklos templom
Miskovszky.

Fröde vilnen hátsere. Külön mappában

1909 április. Magyar Építőművészet VII. évf. 4. szám.

Az eperjesi Miklós-templom.

Eperjes városát, Északmagyarországnak ezt a talán legfestőibb fekvésű községét, a történelmi források szerint az árpádházi királyok alapították. Írott följegyzéseink vannak arról, hogy II. Endre (1204—35) királyunk 1233-ban az eperjesi plébánosnak háromezer darab kősót küldött segélyül, ami bizonyítja azt, hogy ebben az időben már a város meglehetősen rendezett viszonyok közt lehetett és templommal, plébániával bírt. A monda szerint pedig II. (Vak) Béla (1131—41) királyunk alapította volna és nevét az ezen a vidéken dúsan termő eperről kapta. Egészen bizonyos csak az, hogy II. Endre alatt bevándorolt

EPERJES FŐTERE A TEMPLOMMAL.

flandriai telepesek ezen a helyen kaptak otthont és ők hozták ide a hazájukbeli védszentnek, Szent Miklósnak tiszteletét is. A később — IV. Béla uralkodása (1235—70) alatt — hazánkba tömegesen bevándorolt szászok ezeket a flandriai telepeseket lassankint beolvasztották úgy, hogy a későbbi századokra csak védszentjüknek neve maradt meg.

Eperjes városa négy várral körülvett völgyben fekszik és egy főutca mentén szimetrikusan terül el. Ennek a főutcának a végén van a piactér és rajta áll a Szent Miklósról elnevezett plébánia-templom. Az egyház a legtökéletesebb csarnoktemplom hazánkban és tökéletes példája a Nemetországban keletkezett gót csarnoktemplomoknak, amelyekben a főhajó és két mellékhajó egyenlő magasságban van beboltozva és egymástól levegős oszlop- és pillérállásokkal elválasztva. Az eperjesinél ebben a fajtában csak a lőcsei Jakab plébániatemplom és a pozsonyi Szent Márton koronázó dóm nagyobbak, de szerkezetileg és művészileg azok is mögötte állanak. Egyáltalában az eperjesi templom a magyar székesegyházak között szerkezetileg majdnem a legtökéletesebb.

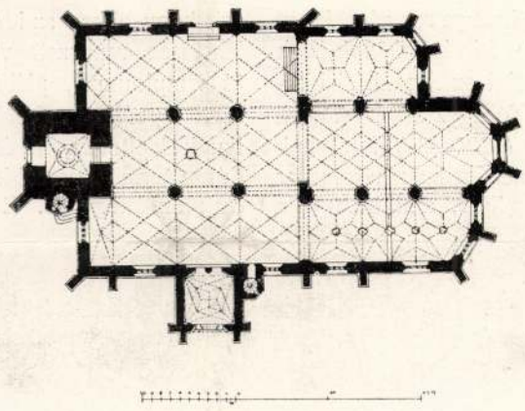

A TEMPLOM ALAPRAJZA.

A templom irodalma meglehetős gazdag és így keletkezésének és fejlődésének adatai már föl vannak derítve. A legelső ismertetések egyikét műtörténelmi irodalmunk atyamestere, *Henszlmann* Imre adta az Archeologiai Értesítőben, 1870-ben. Másik kiváló műtörténészünk, *Miskovszky* Viktor, az Archeologiai Közlemények 1874-iki évfolyamában közölt róla tanulmányt. Azóta folyóirataink és szaklapjaink többször is megemlékeztek róla.

Az eperjesi Miklós-templom legrégibb részét Róbert Károly (1308—1342) királyunk özvegye, Nagy Lajos (1342—82) anyja, Erzsébet királyné építtette 1350 körül és ő nevezte el Szent Nikolai bazilikának is. Amint az egyház elkészült, a király az akkor már két század óta fennálló Eperjest szabad királyi várossá tette. Így körülbelül a város fejlődése is egykorú a templommal.

A templom legrégibb részei a főhajó, a két mellékhajó és a torony. Az elsőnek keleti határfala a mai *kar* diadalíve helyén állott. A bazilika ekkor 12 méter magas volt, míg a mai már 16 méter magas. Az első templom hamarosan szűk lett a város fejlődéséhez képest és már az 1391. év húsvét nagyszombatján Zsigmond király, Nagy Lajosnak utóda, Diósgyőrben kelt rendeletével megbízta István egri püspököt, hogy a templom kibővítéséről és a káplánok számának szaporításáról gondoskodjék.

Ez a kibővítés tetemesen megnagyította a templomot. Ekkor építették hozzá a *presbitériumot* (az egyházvezetők helye) is, ami által az három boltmezővel hosszabb lett és ekkor kapta a keleti nyolcszögű záródást a főhajó. Az északi mellékhajó két mezővel hosszabbodott meg amelyek még ma is állanak. A déli mellékhajó szintén meghosszabbodott két mezővel, de ennek befejező keleti végződése későbbi eredetű. A restaurálás, illetve kibővítés igen jól sikerült és a régi templom jellege igen jól megmaradt, amit a máig is fennálló részletekből lehet megállapítani.

1411-ben a lengyel rossz szomszédok felgyujtják Eperjes városát és ekkor a templom is erősen megrongálódik. Amint a béke helyreáll, a hívők azonnal a rendbehozáshoz fognak. 1480-ra ismét szűknek bizonyul az. Újból kibővítik és ez alkalommal a déli mellékhajóhoz egy harmadik, záró boltmezőt építenek. A főhajóban, a szentélyben és a déli hajó meghosszabbított részében a boltozatot négy méterrel fölemelik, a templom tömzsi, falazott pillérei helyébe karcsú kőoszlopnyalábokat helyeznek, összesen hét darabot. Ez az átalakítás adta meg a templomnak végleges jellegét.

1490-ben állítják fel a főoltárt, amelyből — sajnos — csak apró részek maradtak reánk,

DÉLI HOMLOKZAT A HELYREÁLLÍTÁS ELŐTT.

mint az oltárlap (menza), a szárnyképek és egyéb faragások.

1505-ben épül ki a templom teljesen. A déli oldalon az előcsarnokot készítik el és föléje oratóriumot helyeznek. Ugyanabban a stílusban, amelyben Mátyás királyunk idején a többi magyarországi templomoknak, így a kassai dómnak is hasonló részei keletkeztek.

1611-ben újra leég a templom és elpusztul ez az új része is. A tűzre következő helyreállításkor épült ki az északi kapu, amelyet később egy ormótlan előépítménnyel elfödtek. 1641-ben a tornyot restaurálják és óraszobát, meg toronyőr-lakást építenek bele. Az óraszoba tulajdonképpen valóságos kis vár, hatalmas boltozattal befödve és lőrésekkel ellátva, esetleges betörések ellen védelmül. 1646-ban leég a torony sisakja és vörösrézből újítják azt meg. 1660-ban a protestánsok kezére kerül az egyház, de 1672-re újra a katholikusok kapják vissza. 1711-ben leég az egész tető és a torony sisakja is. A följegyzések szerint a helyreállításra ekkor 10.000 forintot fordítottak. 1757-ben a gyakori tüzek alatt megrongálódott toronysisaknak gerendáit végképpen leszedik és a tornyot szükségből — költség híján — kis lapos tetővel födik be.

1788-ban ismét nagy tűz pusztít a városban. A templom majdnem teljesen leég, még a berendezési tárgyak is megsemmisülnek.

DÉLI HOMLOKZAT A HELYREÁLLÍTOTT TORONYNYAL.

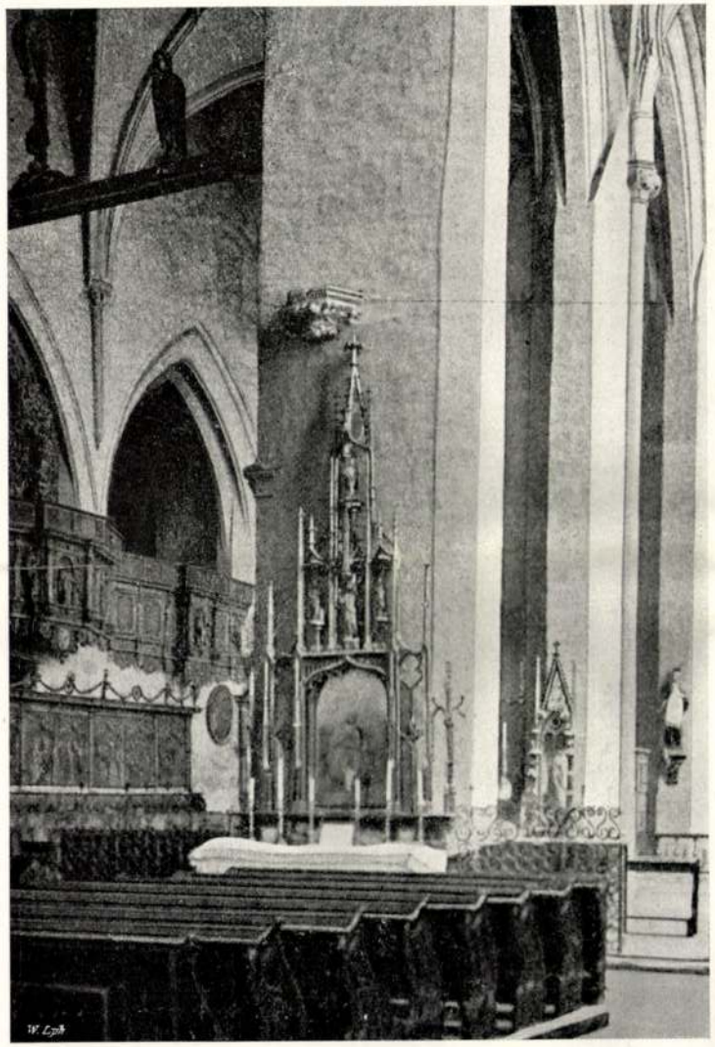

A TEMPLOM BELSEJE.

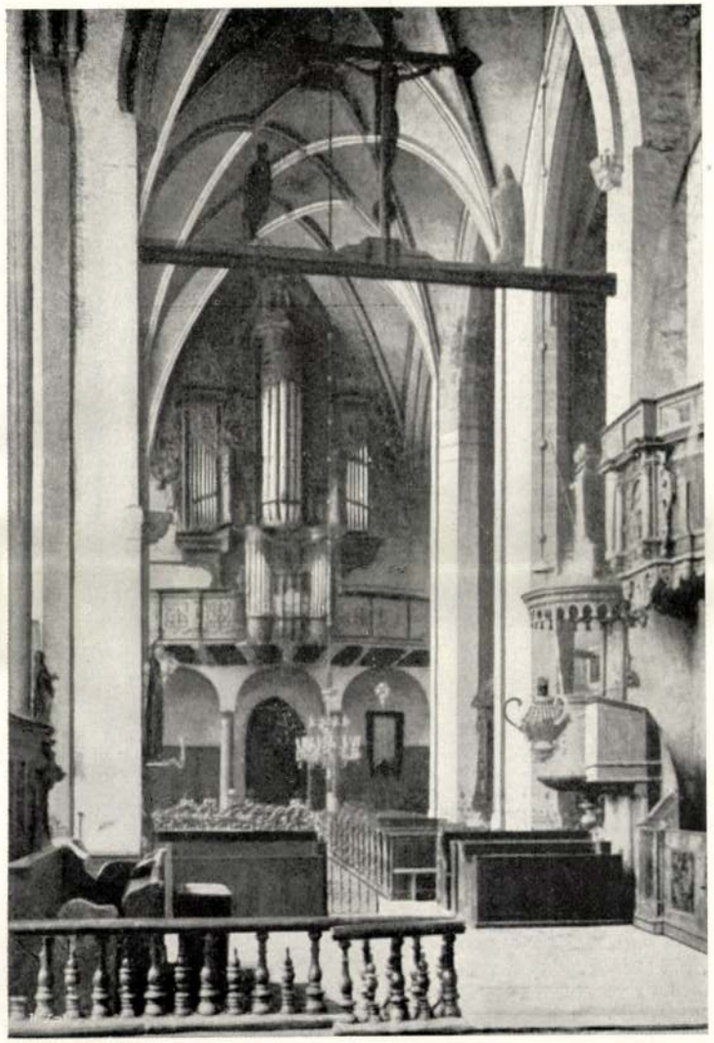

AZ ORGONAKARZAT.

A HELYREÁLLÍTOTT TORONY.

A TEMPLOM BELSEJE A FŐOLTÁR FELÉ NÉZVE.

A főoltárból sikerül egyes részeket megmenteni, de azokat meg a helyreállítással teszik tönkre. Így az oltármellvédet (predella) olajfestékkel vonják be és az oltár oldalfalaira helyezik, a régi szárnyakból a pátronusi stallumok (tanácstagok ülései) hátát csinálják meg. Közben a hívők körében gyüjtenek a gyökeres helyreállításra is. 5,805·04 forint jön össze, amit azonnal a legszükségesebb munkákra fordítanak. A megrepedezett falakat bevakolják és konzerválnak, amit lehet.

Apró restaurálások történnek még 1798, 1809 és 1824 években. Az északi homlokzat támpillérei közötti kis rész ekkor keletkezik, valamint a déli mellékhajó támpillér végződése, sőt a templomhoz ragasztott sekrestye is ebből az időből való. Végül a torony barokstílű sisakot kap.

1866 augusztus 14-én villámcsapás következtében kigyul a templom és leég az egész tető és a barok toronysisak. Ekkor *Fröde* Vilmos építész — a kassai dóm építkezésénél *Steindl* Imre mester művezető építésze — kerül Eperjesre, hogy a templom tatarozási munkáit megállapítsa. Befödi a tornyot, kijavítja a falakat és bádoggal borítja a tetőt. Így aztán a következő évben, 1887-ben kitört tűzvész, amelyben a városnak nagy része leégett, a templomban nem tudott kárt tenni.

Ugyanekkor állapította meg Fröde a templomnak pontos méreteit is. Ezek szerint az egyház eredetileg háromhajós gót csarnoktemplom, azaz egyenlő magas boltozatú, német rendszerű alkotás. A pillérek és falak részben terméskőből valók, részben téglából, a tagozott részek pedig faragott homokkőből. A középhajó szélessége 7·30 méter, a két mellékhajóé egyenkint 7·70 méter. A három hajó egész szélessége 24·80, hossza pedig 22·80 méter. A főhajó meghosszabbítását képező presbitérium 0·88 méterrel szélesebb, mint a főhajó és így 8·18 méter széles; a hossza 20·80 métert tesz ki. Az egész templomnak belső hossza tehát 43.60 méterre rúg. Az északi mellékhajó oldalszárnya 12·80 méter hosszú és 6·70 méter széles, a déli mellékhajó 18·30 méter hosszú és 7·05 méter széles.

A templom külső méretei a következők: az egész hossza 54·70 méter, szélessége 35·40 méter, belső magassága a padlótól a boltozatig 16 méter. a külső főpárkány még 16 méterrel van e magasság fölött. Az északi mellékhajó meghosszabbított részének padlója 1·10 méterrel magasabban fekszik a többi templomtalajnál, mert alatta kripta van elhelyezve. A torony 9·30 méter széles, körülbelül négyzetalapú és összesen 41·62 méter magas.

Fröde egyúttal helyreállítási terveket is készített a templomhoz, amelyek annak gyökeres átépítését célozták 64.000 forint költséggel. Pénzhiány folytán ez a terv nem vált valóra. Mindössze annyi történt, hogy a műemlékek bizottságának megbízásából és költségén az 1903. év folyamán *Schulek* Frigyes mesterünk tervei szerint a templomnak csonka tornyát kiépítették és új sisakkal látták el. Ez a részleges helyreállítás is mutatja, hogy minő nagy hatása lenne az egyháznak, ha minden részében és hasonló művészi kezektől helyreállíttatnék. *Kabdebó Gyula.*

Sinkovits Péter

Bp. Allende park 2.
1119

CON SPIRITO... ANDREAS OLDÖRP,

HANGINSTALLÁCIÓK...BUDAPEST...

NYITVA: NAPONTA 19-22 ÓRÁIG...

EPERJESI ÁGNES, VÁRNAGY TIBOR

TŰZOLTÓ U. 72. SZEPT. 24-26...

MEGNYITÓ: SZEPT. 23. 18 ÓRA

EPERJESI ÁGNES

ÚJ MŰVÉSZET

1999/ápr

25.o.

lep Lajos ref.lelkész úrnak Pécsvárad

aine-re utal. Ld. 1177.sz.

RADÁK ESZTER: **Tárlat**

Mérhetetlen

Ahhoz, hogy valaki biztosra menjen a közértben, nem is gondolnánk milyen nagy tudásra, tapasztalatra és bizalomra van szükség. Hogy is néz ki a legtöbb ilyen bolt? Belépéskor látunk egy csomó polcot, melyek jó esetben roskadásig tele vannak kicsi, nagy-, négyzet, henger, vagy kocka alakú dugig tömött, vagy félig rakott, színes, átlátszó, fémes, műanyagos dobozzal, zacskóval, üveggel, flakonnal. Élelmiszer beszerzésekor, ha pontosan tudjuk, mit szeretnénk, biztos kézzel, habozás nélkül telerámoljuk kosarainkat, ha bizonytalanok vagyunk, egy ideig ácsorgunk, nézelődünk, majd hirtelen megkívánunk valamit, odamegyünk a polchoz, és kiválasztunk egy dobozt, zacskót, vagy üveget. A körültekintők minden szempontból megvizsgálják, mit is vásároltak: megnézik, látják a csomagolóanyagot, rajta a termékről képet, vagy egy ahhoz valamilyen módon kapcsolódó ábrát, szöveget.

Megtapogatják, érzik a tasak vagy karton formáját, anyagát; felemelik, megtudják a súlyát, megrázogatják, hallják, ahogy egymáshoz ütődik a valamilyen tartalom és a burok. Néha, titokban, ha nem néz oda senki, megszagolják, örülnek, ha nem tudnak meg semmit, de ha éreznek valamit, gyorsan visszahelyezik a polcra. Az adatok tehát nem túl meggyőzők, csak remélhetjük, hogy beszerzésünk maradéktalanul kiállja az utolsó, legfontosabb érzékelési próbát: az ízlelést.

Vásárlásaink egy másik, még bizonytalanabb, ám annál népszerűbb módja a színes katalógus alapján történő. Látjuk és örülünk, hogy a sonka szép rózsaszín, a dezodor olcsó, az a póló annak a szőkeségnek is jól áll, a barack ragyogó, mosolygó, és nagyobbra nőtt, mint a szobabicikli. Hogy túlzásokba azért mégse essünk, ne kergessünk álmokat, maradjunk csak racionálisak. Viszonyítgathatunk. Bizonytalanok vagyunk. Vagy mégsem?

Megadják a mértékeket, méreteket. Beválik. Elhisszük. Fogyasztunk.

Eperjesi Ágnes pedig figyel, nevet, gúnyolódik és játszik. Eltolja a hangsúlyokat, kicsinyít, nagyít. Kirak egy tájképet – pont ilyen alapján szoktunk tejet vásárolni –, megméri a hőmérsékletét. Láthatjuk az ideális, és a rohadt répa nagyított képét a megszokott aránytól eltérő, ismeretlen mértékegységű, de ezen túl rendkívül pontos mérőszalag mellett. Nemcsak kivetít, hanem csomagol is. Becsomagol és/vagy leterít egy asztalt. Piros, fehér átlósan csíkos nylont használ. Olcsóbb tejtermék vagy lerobbant vendéglő kerthelységében használatos terítő az időtlenségben. Hisz a rányomott minta-szavatosságot jelölő, nagyított hónap/nap-táblázat itt kitöltetlen. Nem hazudik, nem közöl adatokat, kétségeink támadhatnak, de azokban legalább biztosak lehetünk. Ha valakit gyakran ér csalódás vásárláskor, ne bosszankodjon, menjen el a Képíró utcába, garantáltan jókedve kerekedik.

(Eperjesi Ágnes kiállítása a Stúdió Galériában [Képíró u. 6.] március 14-ig látható.)

Örkény István-ösztöndíj

A fiatal alkotóművészek támogatását szolgáló minisztériumi ösztöndíjrendszert 1998-ban sikerült kibővíteni az Örkény István drámaíró ösztöndíjjal.

A bírálóbizottság tagjai – Radnóti Zsuzsa és Dobák Lívia a Dramaturg Céh, Nánay István a kritikusi, Hargitai Iván a rendezői tagozat, továbbá Szakonyi Károly és Nagy András az írótársadalom képviseletében – 1998. március 11-én hozták meg döntésüket a Művelődési és Közoktatási Minisztériumban.

Huszonhárom – 40. életévét még be nem töltött – drámaíró adott be pályázatot. A szakmai kuratórium – mérlegelve a pályázók addigi életútját, más ösztöndíjakban való részvételüket, pályázatuk minőségét, s az ajánlók érveit – hosszas vita után a következő öt drámaírót részesítette havi 58 ezer forintos ösztöndíjban: *Borbély Szilárd, Filó Vera, Kárpáti Péter, Lőrinczy Attila és Tasnádi István.*

Az új ösztöndíjak átadására március 19-én került sor ünnepélyes keretek között az Ernst Múzeumban.

1998 Márc. 27

mindez együtt) kulturális is... hez vajmi kevés kapcsolódással bíró produkciója. A néhány évvel ezelőtt feltűnt *Animal Cannibals* már jóval inkább az eredeti rapperekre illetve a hiphop lényegi tartalmára hajazó attitűddel állt elő. Az Állat Kannibálok által adott képnek és szövegeknek – Yozsefváros – már lényegesen több köze van az utca modern kultúrájához. Ezzel párhuzamosan izmosodik az underground hiphop színtér, ami azért érdekes, mert a hiphop alapvetően kisebbségi műfaj, és mint ilyen originálisan underground, de legalábbis kéregvasút; félig a föld alatt, már majdnem a fősodorban. A kisebb társaságok a Fila Rap Jameken kerülhetnek reflektor(abb)fénybe; a két eddigi versenyről válogatáscédék készültek.

Főleg a pesti színtér az, ami aktív: *Firma, Az árral szemben* – neki már kazettájuk is jelent meg; *Demo Vol II.* címmel –, hogy csak két ígéretes nevet említsek. A Tilos Rádió műsoraival és a körülötte forgó Dj-k egynémelyikével szintén érdekelt a hiphop-ügyben: a rádióban illetve a Tilos Rádió-partikon játszanak hiphopot, annak táncorientáltabb, az utcán-téren együtt lógásról szól; szokatlanul kemény szövegek, némi káromkodás (a kazetta- és cédéborítón a Vigyázat, szókimondó szövegek kifejezés szerepel), ugyanakkor olyan szókapcsolatok, amelyek mármár összekacsintós kultuszidézetekké, gyakran visszahallható szavakká váltak. Ganxsta Zolee kísérőzenekarában volt állandó tag az a *Dopeman*, aki nemrég szólóalbumot adott ki és aki hasonló frekvencián mozog. Az ő rapjük az, amire – a Kannibálok mellett – először voltak vevők a nagy kiadók, majd amelyre jelentős kereslet mutatkozott.

III.

Az 1997-es *Rap Jame*t egy roma fiatalokból álló csapat, a *Fekete Vona* nyerte meg (az 1996-osat a már említett Árral Szemben). Néhány hó napja már a Tilos Rádió felől lehe tett hallani róluk, aztán a Rap Jar után Dopeman vendégeként is fe léptek (a Gellért fürdőben rende zett Magyar Narancs-Rádió 1 előszilveszteren). A *Kalyi Jag* alapítványi iskolában tanulnak, de a Mask nevű, hiphoposok által közkedvelt helyen

VÁLYI GÁBOR:

A biztonság magányoss

Napjainkban kevés iparág fejlődik olyan gyorsan, mint azok, amelyek a legelemibb emberi motívumokra – a szexualitásra és a félelemre – játszanak rá. Míg a szexuális éhség már viszonylag olcsón is kielégíthető, a személyes és anyagi biztonságra sosem lehet eleget költeni. Ahhoz, hogy az utcákon garázdálkodó bűnöző-hordák ellen kielégítően lefedezzük életünket, illik beszereznünk egy komplex hevederzár-rendszert, autóriasztót, kormánybilincset és egy gáz-sprayt, vagy ami még jobb: gázpisztolyt. Persze ezek mind apró játékszerek a legkelendőbb árucikk: a multifunkciós biztonsági ember mellett.

Tudjuk, hogy nincs az a zár, vagy riasztó, ami akadályt gördíthetne a Magyar Lángelme útjába. Azt pedig tényleg nem gondolhatjuk komolyan, hogy a gázpisztolyt a félelemtől bénultan valóban használni tudjuk majd egy éles helyzetben. Bármilyen drága mulatság is, megéri beszerezni egy biztonsági őrt. Őrzi a lakást, amíg nem vagyunk otthon, szerencsés esetben jobban ért a fegyverekhez, mint mi, és szépen elűcsörög parkoló autónkban is, hisz fizetjük. Sajnos egyelőre még igen kevés magánszemély engedheti meg magának, hogy saját biztonsági embert tartson, de a hivatalok, irodaházak, bankok, sőt mostanában már a közértek és mozik is biztonságos övezetnek számítanak. Rövidre borotvált hajjal ott állnak és figyelnek a rend igazi őrei.

Véletlenül ott voltam, amikor egy ismerősöm munkahelyén megjelent az első biztonsági ember. Már tudtak érkezéséről, hiszen a cég vezetése – többek között a boltos gyilkos tevékenységének hatására – új biztonsági rendszabályokat vezetett be. Belátták, hogy megváltoztak a körülmények: többé nem kockáztathatják meg, hogy az alkalmazottak gyalog vigyék a néhány-tízezer forintos napi bevételt a négyszáz méterre lévő postára, így mostanában esténként pénzszállító autó fékez a bejárat előtt.

Szeretettel meghívjuk

Eperjesi Ágnes és Várnagy Tibor

SÜLT KÉPEK ÉS MANDALA

című kiállítására

a Szegedi Ifjúsági Házba

1994. május 12-én 18 órára.

A kiállítást megnyitja

Darvasi László író.

A kiállítás megtekinthető

május 31-ig.

Szeged, Felső Tisza-part 2.

Lóska Lajos

Bp. Felsőzöldmáli út 61-65.
1025

SÜLTKÉPEK

és

MANDALA

EPERJESI ÁGNES

Új művészet

1999/jún.

28.o.

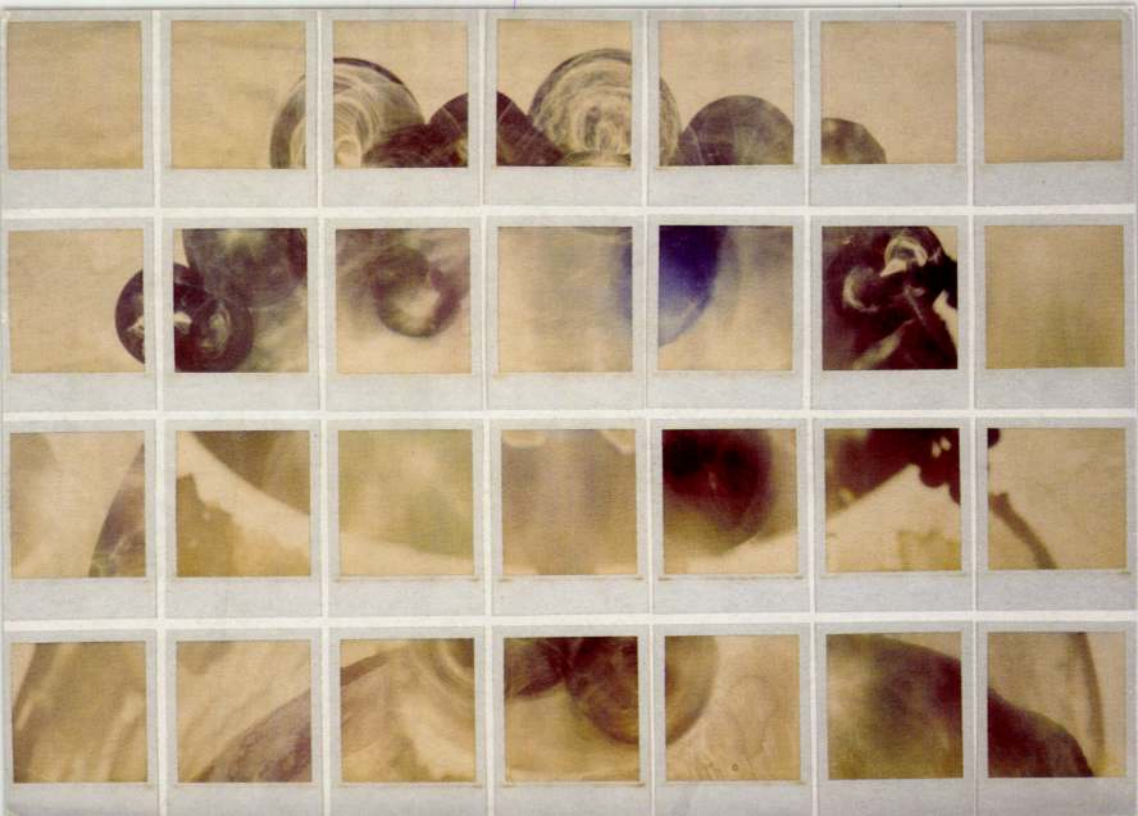

BOLT galéria

Budapest, H-1082 Budapest, Leonardo da Vinci u. 40. nyitva: hétfő - szombat, 14-18-ig.

Új Művészet
Sinkovits Péter főszerkesztő
Budapest
Báthori u. 10. VII/702
1054

Csendélet

Eperjesi Ágnes kiállítása

a Bolt Galériában 1998. október 1- 27-ig

megnyitó: 1998. október 1. csütörtök, 18 óra

Fiatal Képzőművészek Stúdiója Egyesület
Budapest Galéria

Sent I Mental Blue
(Szentimentális kék)

svájci és magyar művészek kiállítása

1996. december 11 – 1997. január 19.
megnyitó: 1996. december 11-én 17.00 órakor

nyitva: hétfő kivételével,
naponta 10.00 – 18.00 óráig

Budapest Galéria Lajos utcai Kiállítóháza
(Budapest, III. ker., Lajos u. 158.)

Esther van der Bie
Roland Dostal
Eperjesi Ágnes
Komoróczky Tamás
Muda Mathis
Pető Hunor
Mirjam Staub
Szépfalvi Ágnes – Veress Zsolt

kurátorok:
Harm Lux
Bencsik Barnabás

Eperjesi Ágnes

A Pro Helvetia
Független Képzőművészeti
Műhelyek Ligája program
részeként
a Nemzeti Kulturális Alap
támogatásával

Sent I Mental Blue

(Szentimentális kék)

EPERJESI ÁGNES

METRO: 2000. IV. 27.

Vintage Galéria Szorgos kezek – Eperjesi Ágnes kiállítása

Ezer örömmel meghívjuk az 1996. év
első kiállítására
a

FÉSZEK GALÉRIÁBA

a

>>POSZT A POSZTBAN<<

című kiállítás résztvevői:

FREDERICH D. BUNSEN
ERDÉLYESI ÁGNES
VÁRNAGY TIBOR
KAMILL MAJOR
ANDRÁS MÁRKOS
SWIERKIEWICZ RÓBERT

A kiállítást 1996.I.9-én este 18h-kor
megnyitja

HAJDU ISTVÁN

&

XERTOX

FÉSZEK MŰVÉSZ KLUB BP. VII. Kertész u. 36

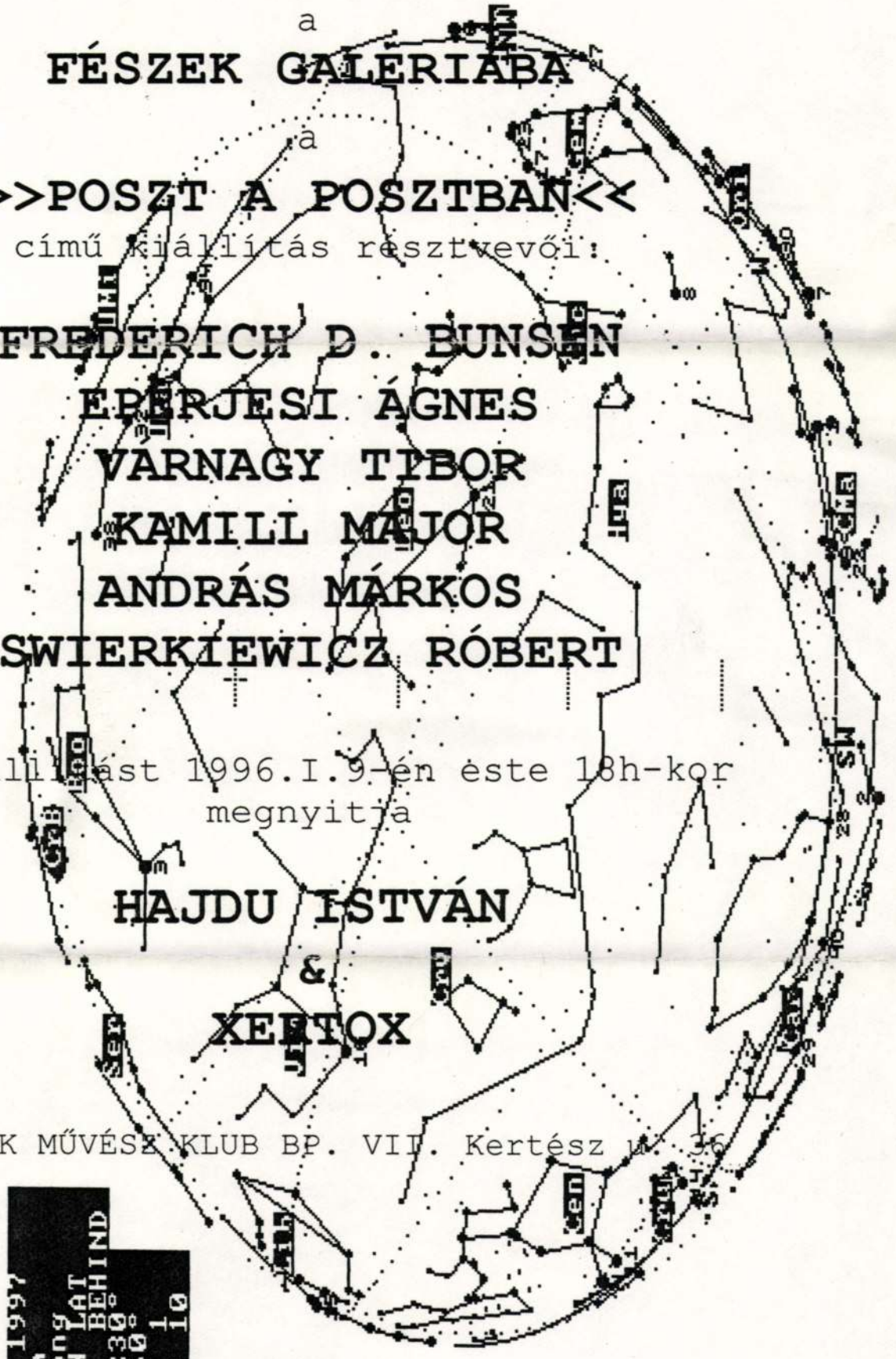

ERDÉLYESI Ágnes

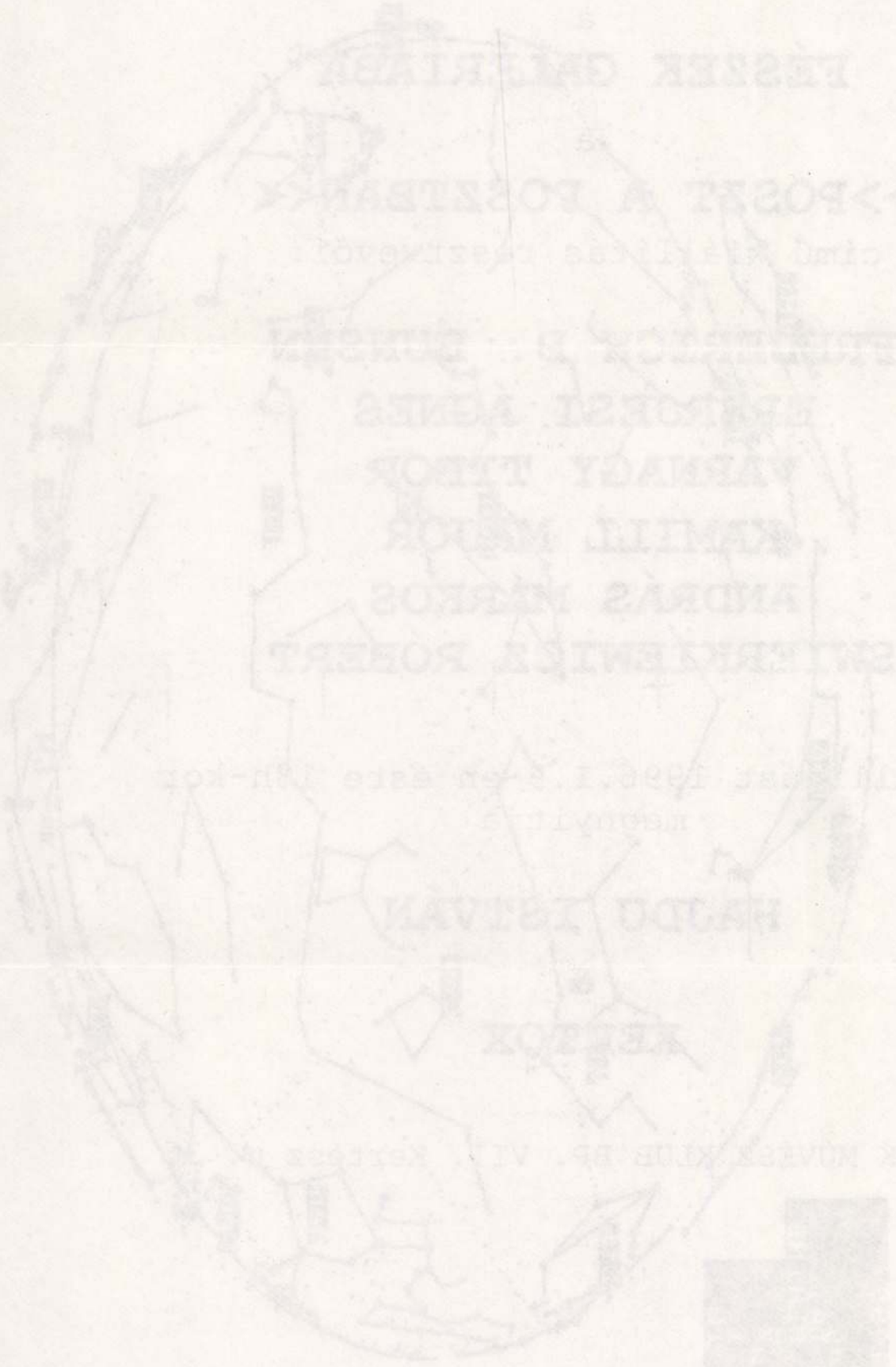

Újszülöttek

Óbudai Társaskör Galéria

Budapest, III. Kiskorona u. 7.

Eperjesi Ágnes kiállítása

Megnyitó: 1996. november 12-én 18 órakor

Megtekinthető: 1996. december 1-ig, hétköznap 14-18,
szombat-vasárnap 10-18 óráig. Hétfőn zárva.

A kiállítást a Frames támogatta.

EPERJESI ÁGNES

FIATALOK FOTÓMŰVÉSZETI STÚDIÓJA 1977-1997

PÁROS, PÁRATLAN

EPERJESI ÁGNES, GYENES ZSOLT, KLETT IBO, VÁRNAGY TIBOR
KIÁLLÍTÁSA

AZ ÓBUDAI PINCEGALÉRIÁBAN

MEGNYITÓ: 1997. ÁPRILIS 8-ÁN 19 ÓRAKOR

MEGNYITJÁK: TIMÁR KATALIN MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ,
ÁGOSTON BÉLA (XAXOFONOK), ROZS TAMÁS (ÉNEK, CSELLÓ)

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ 1997. MÁJUS 4-IG,

HÉTKÖZNAP 14-18 ÓRÁIG, SZOMBAT VASÁRNAP 10-18 ÓRÁIG. HÉTFŐN ZÁRVA

ÓBUDAI PINCEGALÉRIA, BUDAPEST III. FŐ TÉR 1./ ZICHY-KASTÉLY

t!

:, a frappáns vá-
tikailag elenyé-
otnak a lépcső-
ız képest. Itt a
tkán játszik, szi-
és a színészek –
n a rendező –
i magukat álta-
gfontosabb kel-
fon. A hatvanas
niért kell akkor
észen, hogy ide-
rzi a tárcsa lefu-
ülékhez képest?
ietlen. A Bösen-
áját meghirdető
átszik telefonon
humorral; egy
aki utána van
norúságnak, ami
megszólalások a
zők szerepében,
inság, amikor le-
inak hinni akart
rt kuncsorog. A
edig – minden
néha olyan érzé-
népszerű Pörzse
, amint éppen
zít. Rátóti Zoltán
– nem igazít, de
irozottan birkóz-
föltoluló erővel,
ja, hogy nekiáll-
épeket osztogatni
ért cserébe. Jóké-
mondjuk ki gyor-
ez a talponmara-
in is több mint
utball témaköré-
ldával éljek: Pin-
gendő volt Diós-
gyöpre, hogy a je-
ión darabonként
ezt hagyjuk, ez
ár a záhonyi va-
eg, egyszerűen
kkasztó hangsú-
csomó harsány-
nert igenis több-
hogy azt érzem,
vegő, és nem tu-
e életem utolsó
z egész tényleg
gy megható, kö-
ny – és ezt min-
nondom.

: Bösendorfer és
lező: Berényi Gá-
Kamaraszínház
rcius 8; 25.)

RADÁK ESZTER: **Tárlat**

Mérhetetlen

Ahhoz, hogy valaki biztosra menjen a közértben, nem is gondolnánk milyen nagy tudásra, tapasztalatra és bizalomra van szükség. Hogy is néz ki a legtöbb ilyen bolt? Belépéskor látunk egy csomó polcot, melyek jó esetben roskadásig tele vannak kicsi, nagy-, négyzet, henger, vagy kocka alakú dugig tömött, vagy félig rakott, színes, átlátszó, fémes, műanyagos dobozzal, zacskóval, üveggel, flakonnal. Élelmiszer beszerzésekor, ha pontosan tudjuk, mit szeretnénk, biztos kézzel, habozás nélkül telerámoljuk kosarainkat, ha bizonytalanok vagyunk, egy ideig ácsorgunk, nézelődünk, majd hirtelen megkívánunk valamit, odamegyünk a polchoz, és kiválasztunk egy dobozt, zacskót, vagy üveget. A körültekintők minden szempontból megvizsgálják, mit is vásároltak: megnézik, látják a csomagolóanyagot, rajta a termékről képet, vagy egy ahhoz valamilyen módon kapcsolódó ábrát, szöveget.

Megtapogatják, érzik a tasak vagy karton formáját, anyagát; felemelik, megtudják a súlyát, megrázogatják, hallják, ahogy egymáshoz ütődik a valamilyen tartalom és a burok. Néha, titokban, ha nem néz oda senki, megszagolják, örülnek, ha nem tudnak meg semmit, de ha éreznek valamit, gyorsan visszahelyezik a polcra. Az adatok tehát nem túl meggyőzők, csak remélhetjük, hogy beszerzésünk maradéktalanul kiállja az utolsó, legfontosabb érzékelési próbát: az ízlelést.

Vásárlásaink egy másik, még bizonytalanabb, ám annál népszerűbb módja a színes katalógus alapján történő. Látjuk és örülünk, hogy a sonka szép rózsaszín, a dezodor olcsó, az a póló annak a szőkeségnek is jól áll, a barack ragyogó, mosolygó, és nagyobbra nőtt, mint a szobabicikli. Hogy túlzásokba azért mégse essünk, ne kergessünk álmokat, maradjunk csak racionálisak. Viszonyítgathatunk. Bizonytalanok vagyunk. Vagy mégsem?

Megadják a mértékeket, méreteket. Beválik. Elhisszük. Fogyasztunk.

Eperjesi Ágnes pedig figyel, nevet, gúnyolódik és játszik. Eltolja a hangsúlyokat, kicsinyít, nagyít. Kirak egy tájképet – pont ilyen alapján szoktunk tejet vásárolni –, megméri a hőmérsékletét. Láthatjuk az ideális, és a rohadt répa nagyított képét a megszokott aránytól eltérő, ismeretlen mértékegységű, de ezen túl rendkívül pontos mérőszalag mellett. Nemcsak kivetít, hanem csomagol is. Becsomagol és/vagy leterít egy asztalt. Piros, fehér átlósan csíkos nylont használ. Olcsóbb tejtermék vagy lerobbant vendéglő kerthelységében használatos terítő az időtlenségben. Hisz a rányomott minta-szavatosságot jelölő, nagyított hónap/nap-táblázat itt kitöltetlen. Nem hazudik, nem közöl adatokat, kétségeink támadhatnak, de azokban legalább biztosak lehetünk. Ha valakit gyakran ér csalódás vásárláskor, ne bosszankodjon, menjen el a Képíró utcába, garantáltan jókedve kerekedik.

(Eperjesi Ágnes kiállítása a Stúdió Galériában [Képíró u. 6.] március 14-ig látható.)

Örkény István-ösztöndíj

A fiatal alkotóművészek támogatását szolgáló minisztériumi ösztöndíjrendszert 1998-ban sikerült kibővíteni az Örkény István drámaíró ösztöndíjjal.

A bírálóbizottság tagjai – Radnóti Zsuzsa és Dobák Lívia a Dramaturg Céh, Nánay István a kritikusi, Hargitai Iván a rendezői tagozat, továbbá Szakonyi Károly és Nagy András az írótársadalom képviseletében – 1998. március 11-én hozták meg döntésüket a Művelődési és Közoktatási Minisztériumban.

Huszonhárom – 40. életévét még be nem töltött – drámaíró adott be pályázatot. A szakmai kuratórium – mérlegelve a pályázók addigi életútját, más ösztöndíjakban való részvételüket, pályázatuk minőségét, s az ajánlók érveit – hosszas vita után a következő öt drámaírót részesítette havi 58 ezer forintos ösztöndíjban: *Borbély Szilárd, Filó Vera, Kárpáti Péter, Lőrinczy Attila és Tasnádi István.*

Az új ösztöndíjak átadására március 19-én került sor ünnepélyes keretek között az Ernst Múzeumban.

1998.III.27

hez vajmi kevés kapcsolódással bíró produkciója. A néhány évvel ezelőtt feltűnt *Animal Cannibals* már jóval inkább az eredeti rapperekre illetve a hiphop lényegi tartalmára hajazó attitűddel állt elő. Az Állat Kannibálok által adott képnek és szövegeknek – Yozsefváros – már lényegesen több köze van az utca modern kultúrájához. Ezzel párhuzamosan izmosodik az underground hiphop színtér, ami azért érdekes, mert a hiphop alapvetően kisebbségi műfaj, és mint ilyen originálisan underground, de legalábbis kéregvasút; félig a föld alatt, már majdnem a fősodorban. A kisebb társaságok a Fila Rap Jameken kerülhetnek reflektor(abb)fénybe; a két eddigi versenyről válogatáscédék készültek.

Főleg a pesti színtér az, ami aktív: *Firma, Az árral szemben* – neki már kazettájuk is jelent meg; *Demo Vol II.* címmel –, hogy csak két ígéretes nevet említsek. A Tilos Rádió műsoraival és a körülötte forgó Dj-k egynémelyikével szintén érdekelt a hiphop-ügyben: a rádióban illetve a Tilos Rádió-partikon játszanak hiphopot, annak táncorientáltabb,

cai életről, a narkóról, a kurvákról, az utcán-téren együtt lógásról szól; szokatlanul kemény szövegek, némi káromkodás (a kazetta- és cédéborítón a Vigyázat, szókimondó szövegek kifejezés szerepel), ugyanakkor olyan szókapcsolatok, amelyek mármár összekacsintós kultuszidézetekké, gyakran visszahallható szavakká váltak. Ganxsta Zolee kísérőzenekarában volt állandó tag az a *Dopeman*, aki nemrég szólóalbumot adott ki és aki hasonló frekvencián mozog. Az ő rapjük az, amire – a Kannibálok mellett – először voltak vevők a nagy kiadók, majd amelyre jelentős kereslet mutatkozott.

III.

Az 1997-es *Rap Jam*et egy roma fiatalokból álló csapat, a *Fekete Vonat* nyerte meg (az 1996-osat a már említett Árral Szemben). Néhány hónapja már a Tilos Rádió felől lehetett hallani róluk, aztán a Rap Jam után Dopeman vendégeként is felléptek (a Gellért fürdőben rendezett Magyar Narancs-Rádió 1 előszilveszteren). A *Kalyi Jag* alapítványi iskolában tanulnak, de a Mask nevű, hiphoposok által közkedvelt helyen

Quint) szerződt
Fatimát és Junio
olyan helyekre is,
véletlenül sem. F
falak, no.

FELVÉT
FE
FELVÉTELI
TÁ
szervez a tavaszi szünet
· JOGTUDO
(ELTE, JATE, KL
· KÖZGAZDASÁGT
PÉNZÜGYI ÉS SZ
· PSZICH
BIZTOSÍTSD H
Előjelentkezés fe
14-18.00 óráig az I
(Bp. XI., Dayka G
Vidékiek a le
befizetési
Részvételi díj: 1
Informá
06-20-732-588

VÁLYI GÁBOR:

A biztonsági őr magányossága

Napjainkban kevés iparág fejlődik olyan gyorsan, mint azok, amelyek a legelemibb emberi motívumokra – a szexualitásra és a félelemre – játszanak rá. Míg a szexuális éhség már viszonylag olcsón is kielégíthető, a személyes és anyagi biztonságra sosem lehet eleget költeni. Ahhoz, hogy az utcákon garázdálkodó bűnöző-hordák ellen kielégítően lefedezzük életünket, illik beszereznünk egy komplex hevederzár-rendszert, autóriasztót, kormánybilincset és egy gáz-sprayt, vagy ami még jobb: gázpisztolyt. Persze ezek mind apró játékszerek a legkelendőbb árucikk: a multifunkciós biztonsági ember mellett.

Tudjuk, hogy nincs az a zár, vagy riasztó, ami akadályt gördíthetne a Magyar Lángelme útjába. Azt pedig tényleg nem gondolhatjuk komolyan, hogy a gázpisztolyt a félelemtől bénultan valóban használni tudjuk majd egy éles helyzetben. Bármilyen drága mulatság is, megéri beszerezni egy biztonsági őrt. Őrzi a lakást, amíg nem vagyunk otthon, szerencsés esetben jobban ért a fegyverekhez, mint mi, és szépen elücsörög parkoló autónkban is, hisz fizetjük. Sajnos egyelőre még igen kevés magánszemély engedheti meg magának, hogy saját biztonsági embert tartson, de a hivatalok, irodaházak, bankok, sőt mostanában már a közértek és mozik is biztonságos övezetnek számítanak. Rövidre borotvált hajjal ott állnak és figyelnek a rend igazi őrei.

Véletlenül ott voltam, amikor egy ismerősöm munkahelyén megjelent az első biztonsági ember. Már tudtak érkezéséről, hiszen a cég vezetése – többek között a boltos gyilkos tevékenységének hatására – új biztonsági rendszabályokat vezetett be. Belátták, hogy megváltoztak a körülmények: többé nem kockáztathatják meg, hogy az alkalmazottak gyalog vigyék a néhány-tízezer forintos napi bevételt a négyszáz méterre lévő postára, így mostanában esténként pénzszállító autó fékez a bejárat előtt.

Szóval a fiúk tu
már lesz saját biz
csak kicsit megle
gerkék öltönyber
– huszonéves –,
busztus srác jele
tünk: most ez vi
bármelyikünk ő
bemutatkozott,
mi lesz a dolga. I
zavarba a kérdés
tiszt magabiztoss
rancsot: „Ülj le
gyelj!"

Végül is nem
mi mást csinálha
Figyel. Ha keves
még állhat is, h
valamelyik falnal
landóan ki-be m
felvilágosítást k
kétségtelen: figy

Ki örül annak
gyelés alá kerü
nem. Már attól i
kor az egyetem
tották a bombere

2. ORSZÁGOS
FOTÓHETEK
az exponált világ
-XXL-
-XXL- A Trafó és a
Magyar Fotóművészek Szövetsége közös rendezvénye
megnyitó: 1999. április 9. (péntek) 18 óra
megnyitja: Nemes Attila, művészettörténész
nyilvános beszélgetés a művészekkel és más vendégekkel:
április 13. (kedd) 18 óra
a beszélgetés vezetője: Nemes Attila
Eperjesi Ágnes, Gerhes Gábor, Halas István,
Lábady István, Minyó Szert Károly, Szabó Dezső,
Telek Balázs, Török László, Tumbász András, Újvári Gábor
a kiállítás megtekinthető: 1999. április 7-25.
minden nap 16-19 óráig, vasárnap 14-20 óráig, előadások napján 16-22 óráig
1094 Budapest, Liliom u. 41., tel.: 456 2044, www.c3.hu/trafo
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Budapest Főváros Önkormányzata
Nemzeti Kulturális Alap
Soros Alapítvány
trafó

EPERJESI ÁGNES

EPERJESI ÁGNES

MEGHIVÓ : BOLT GALÉRIA GYŰJTEMÉNYES KIÁLLITÁSA

1996 dec 19 – 1997 jan 1o

lásd : BARTA ZSOLT PÉTER

~~ÉJJELI ŐRJÁRAT~~

EPERJESI Ágnes

új edény: **kísérleti dokumentum** http://www.c3.hu/collection/nightwatch

Éjjeli Őrjárat (www.sztaki.hu/nightwatch) folyóirat, folyókép; művészet a hálón, háló a művészetben

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50
51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96
97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130
131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163
164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196
197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229
230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 300 301 302
303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335
336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368
369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401
402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434
435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467
468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500

Milyen viszonyok között élünk, mit igényelünk viszonyainkból legitimálni és hogyan tesszük ezt?

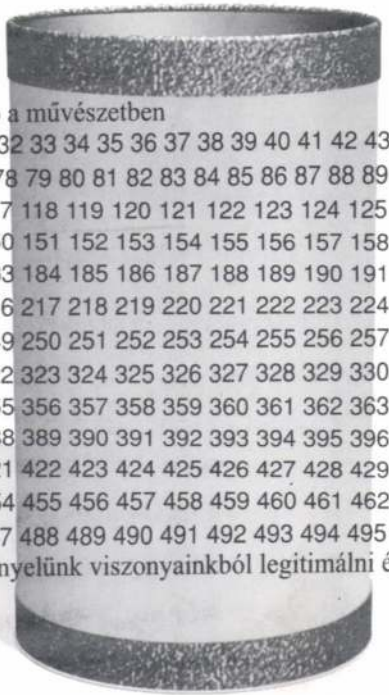

Szeretettel meghívjuk az 1997. december 18-án, csütörtökön a C^3-ben (Budapest, I. Országház u. 9.) az **Éjjeli Őrjárat** hálózati folyóirat által rendezett szimpóziumra.

Bemutatásra kerül a folyóirat új száma, a **Kísérleti dokumentum**, amely nyolc magyar képzőművész közvetlenül a hálózatra készített interaktív művére épül.
Résztvevő művészek: *Bakos Gábor, Beöthy Balázs, Eperjesi Ágnes, Gerhes Gábor, Koronczi Endre, Sugár János, Várnai Gyula, Weber Imre*

A szimpózium programja:
17:00 *Nyíri J. Kristóf* (MTA Filozófiai Intézet)
17:25 *Kovács László* (MTA SZTAKI Elosztott rendszerek osztálya)
17:50 *Nemes Attila* (Éjjeli Őrjárat; a szám szerkesztője)

Támogatók: **MTA SZTAKI**

C^3 Soros Alapítvány Kulturális és Kommunikációs Központ

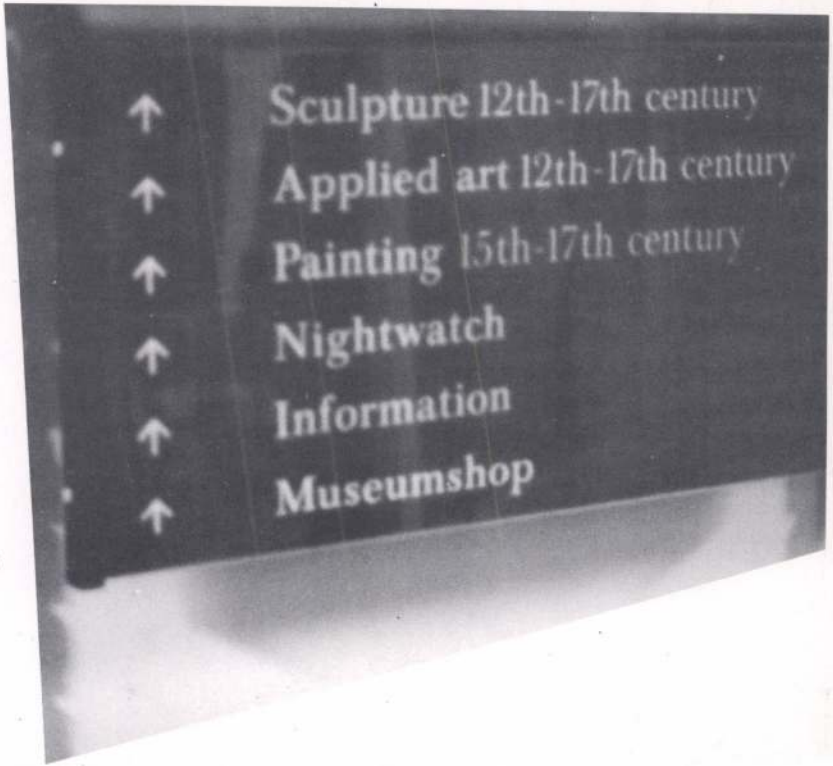

A MISKOLCI GALÉRIA
tisztelettel meghívja Önt a

KORTÁRS MAGYAR FOTOGRÁFIÁK

című kamarakiállításra,
mely a Magyar Kultúra Napja alkalmából
1999. január 22-én, délután 2 órakor nyílik meg a
Rákóczi-házban (Miskolc, Rákóczi u. 2).

A kiállítást megnyitja:
NEMES ATTILA
művészettörténész

A kiállító művészek:
BAKOS GÁBOR, EPERJESI ÁGNES
GERHES GÁBOR, IMRE MARIANN
KÁMÁN GYÖNGYI, KOMORÓCZKY TAMÁS
NEMES CSABA, SZABÓ DEZSŐ

A kiállítás megtekinthető 1999. február 28-ig, hétfő kivételével 9 – 17 óráig.

A kiállítást és a hozzá kapcsolódó kiadványt a
Nemzeti Kulturális Alap Fotóművészeti Kollégiuma és a
Fiatal Fotóművészek Stúdiója támogatja.

Eperjesi Agnes

Bartók 32 Galéria

M E G H Í V Ó

a

N Ő N E M - H Í M N E M

című kiállításra és kerekasztal beszélgetésre

M E G N Y I T Ó :

1996. május 24-én 18 órakor
megnyitja: András Edit és Andrási Gábor

KEREKASZTAL BESZÉLGETÉS :

1996. május 31-én 18 órakor

A kiállítás június 16-ig, hétfő kivételével naponta
14 és 18 óra között tekinthető meg.

NYOMTATVÁNY

Lóska Lajos

Budapest
Felsőzöldmáli út 61-65/alh.
1025

H-1111 Budapest, Bartók Béla út 32. tel./fax: (36-1)186-9038

EPERJESI ÁGNES

HÍMNEM

NŐNEM

KIÁLLÍTÓK :

Bada Dada
Benczúr Emese
Deli Ágnes
Eperjesi Ágnes
Julius Gyula
Kámán Gyöngyi
Dr. Máriás
Szépfalvi Ágnes
Várnagy Tibor
Várnai Gyula

A KEREKASZTAL BESZÉLGETÉS RÉSZTVEVŐI :

András Edit művészettörténész
Andrási Gábor művészettörténész
Erős Ferenc pszichológus
Wessely Anna művészettörténész

TRAFÓ – Kortárs Művészetek Háza
1094 Budapest
Liliom u. 41.
http://www.c3.hu/trafo

Eike
T* 456 20 44
F* 456 20 50
eike@trafo.c3.hu

2. Országos Fotóhetek

XXL

óriási fotó kiállítása

- A Trafó és a Magyar Fotóművészek Szövetsége közös rendezvénye -

1999. április 7 – 25.

április 9., péntek, 18.00 **megnyitó**
megnyitja: Nemes Attila, művészettörténész

április 13., kedd, 18.00 **nyilvános beszélgetés a művészekkel és más vendégekkel**
a beszélgetés vezetője: Nemes Attila, művészettörténész

XXL a legnagyobb méret. A fotóműfajban ritka az óriási mű, e kiállításon Magyarország legjobb és legizgalmasabb példányait mutatjuk be. A nézők térérzete megváltozik, a terem a képekhez kicsinek tűnik. Gulliverként utazhatjuk be a képek világát.

A résztvevő művészek:

Eperjesi Ágnes
Gerhes Gábor
Halas István
Lábady István
Minyó Szert Károly
Szabó Dezső
Telek Balázs
Török László
Tumbász András
Újvári Gábor

Támogató: Nemzeti Kulturális Alap Fotóművészeti Szakkollégium, Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Budapest Főváros Önkormányzata, Soros Alapítvány

Mar. 11 1999 03:06PM P01 Telefon : 3614452040

TRAFÓ – Kortárs Művészetek Háza
1094 Budapest
Liliom u. 41.
http://www.c3.hu/trafo

Like

2. Országos Fotóbiennále

XXL

óriási fotó kiállítása

- A Trafó és a Magyar Fotóművészek Szövetsége közös rendezvénye -

1999. április 7 – 25.

április 9., péntek, 18.00 megnyitó
megnyitja: Nemes Attila, művészettörténész

április 13., kedd, 18.00 nyilvános beszélgetés a művészekkel és mus vezetőkkel
a beszélgetés vezetője: Nemes Attila, művészettörténész

XXL a legnagyobb méret. A fotóműfajban ritkán az óriási mű, e kiállításon Magyarország legjobb és legnagyobb példányait mutatjuk be. A mérték tetszetős megválasztás, a lényeg a képekben kimunkált tömör, tartalmas gondolat.

A részt vevő művészek:

Eperjesi Ágnes
Gerbes Gábor
Halas István
Lábady István
Nagy Szent Király
Szabó Dezső
Telek Balázs
Török László
Tumbász András
Újvári Gábor

Támogatók: Nemzeti Kulturális Alap Fotóművészeti Szakkollégium, Nemzeti Kulturális Örökség Minisztérium, Budapest Főváros Önkormányzata, Soros Alapítvány

Ado : TRAFO FAX:4562050→Tel:276-9

Budapest Galéria

Szép képek

Tájkép

Mivel a *Tájkép* címet viselő fotókiállításról semmiféle írott anyag, ismertető, a kiállítási koncepciót vagy a művészek kiválasztásának szempontjait tartalmazó fogalmazvány nem létezik, így csak találgathatunk afelől, hogy milyen ötlettől indítva jött létre ez a kiállítás. A bemutatott képek alapján – szöveg híján – a konklúzió nem túlságosan szívderítő: van ilyen meg olyan módon értelmezett táj; ebbe belefér az az elképzelés is, hogy az emberi test, de akár egy kő felülete is lehet tájkép kiindulópontja (és végcélja); és egyébként is, ahány kiállító (ha jól számoltunk, huszonkilenc), szinte annyiféle tájfelfogás. Most vajon az bizonyosodott be, hogy lám, mennyi művész, és mindegyik sajátosan nyúl az adott témához, vagy az, hogy lám, a közös (és hagyományos) téma a látszólag különböző felfogásokban is ott rejtőzik a felszín mögött? Ez a két variáció csak látszólag nem zárja ki egymást a feltételezett kiállítási koncepció esetében. A harmadik eset a manapság képzőművészeti életünkben fénykorát élő, leginkább a közvéleménykutatáshoz hasonlító rendezői elv lenne. Eszerint tegyünk fel egy kérdést (jelen esetben: *Tájkép?*), és majd az erre adott „válaszokból" (értsd: beküldött művekből) vonjuk le a tanulságot. Rosszabbik esetben a nézőre marad ez a feladat. Természetesen ez a módszer is problémák forrása. Az egyik legnagyobb baj persze az, hogy általában véve egy kiállítás mind módszereiben, mind pedig megjelenésében és céljaiban eltér egy szociológiai felméréstől, és az ilyen alapon szervezett kiállítások sikertelensége bizonyítja ennek az eljárásnak képzőművészeti téren való csekély felhasználhatóságát.

A festészetben a tájkép műfaja – hasonlóan a portréhoz, a csendélethez vagy a történelmi témákat bemutató képekhez – a 19. században önállósult. Ebben az időszakban az ambiciózusabb fényképészet ugyanazokat a formulákat alkalmazta, mint a festészet, és nem feltétlenül egyetlenegy adott tájat használt egy kép készítésére, hanem több, külön-külön exponált fotó részletéből montírozta össze a végső változatot. Ennek lehettek technikai és/vagy művészeti okai. A múlt század végén több ismert fotós egyben festő is volt (míg az 1920-as években inkább a filmmel került a fényképezés kölcsönhatásba). Létezett a tájképfotózásban egy olyan korszak is, amikor a természeti képben a városi, mesterséges léttel szemben álló természetes, autentikus életet próbálták meg felmutatni és hangsúlyozni.

Manapság azonban egy táj fotója anakronisztikusnak hat azok számára, akik a természetben nem a romlatlanság, egy valószínűleg sohasem létezett aranykor utolsó védőbástyáját látják, mindezt nem az esztétizálás vagy a moralizálás terepének fogják fel. A természet sokkal inkább a kultúra – ezen keresztül pedig a társadalom – része, és ilyen minőségében alkalmas arra, hogy napjainkban a művészet számára inspirációt és anyagot szolgáltasson érvényes kijelentések megtételéhez. Ehhez jó példák a kiállítás anyagából **Lugosi Lugo László** ipari tájai, vagy **Frank Aljona** „temetőtájai". Ezek a képek indirekt módon felvetik azt a problémát is, hogy vajon szerencsés-e 19. századi kategóriákat alkalmazni a 20. század végének művészetében.

A kultúra működésével kapcsolatos az a kérdés is, amit **Eln Ferenc** sorozata vet fel: milyen mennyiségű és milyen módon tálalt információ szükséges egy (táj)kép olvasásához. Úgy tűnik, a kiállításon szereplők közül ő az egyetlen, aki elektronikus úton manipulálja a képet.

Somlósi Lajos, **Eperjesi Ágnes**, **Várnagy Tibor** és **Bernard Molins** munkái különböző szemlélettel, de ugyanahhoz a problémához szolgáltatnak fontos adalékot, azazhogy a fotográfia alapegysége nem az egyes, önálló kép, mint a festészet esetében.

A többi kiállított kép (is) szép.

Timár Katalin

Budapest Galéria Kiállítóháza (III., Lajos u. 158.) A fotókiállítás 1995. július 20-ig hétfő kivételével 10 és 18 óra között tekinthető meg.

Omnia

Ben Stiller: Nyakunkon az élet

Úgy kezdődik, hogy diplomaosztás van. Meg emberszabású tervek. Például az, hogy jobbá tenni a világot. Okos, tehetséges, érzékeny, őszinte fiatalok, négyen, „neki a világnak", úgy, hogy ne baltázzák el ők is, mint szüleik, szüleik szülei meg azokéi. Aztán múlnak a hónapok, évek, „s helyére ült a döbbent némaság". A problémáktól szépen berozsdáll a barátság, apuci-anyuci meg már (már?) nem is érti, miről van szó.

Lehetne a film nagyon jó is. Első felében úgy tud megragadni egy külsőségeiben agyonszervezett, lelkületében totálisan szétesett világot (a fehér ember fogyasztóira hangolt, úgynevezett jóléti társadalmat – a helyszín az USA, úgy is, mint embléma, úgy is, mint vigyázó szemünk fénye), hogy a didaxist mellőzi (ez nem kis mutatvány egy „ilyenek voltunk – amolyanná lettünk" típusú tanmesében). A főhősnő, Lelaine (Winona Ryder hiteles, rokonszenves alakítása) hányattatásai könnyed, érzelmes, de nem érzelgős képsorokban jelennek meg. Egy szerencsés dramaturgiai ötlet kíséri végig ezt a részt. Az évfolyam egykori üdvöskéje ugyanis dokumentumfilmesnek készül, s kézikamerájával saját maga és baráti életét „forgatja". Ezek a „dokumentum"-felvételek szövik és értelmezik át a film cselekményét, egyúttal ezek jelentik a tétet, amire kimegy a film, s amire rámegy – nemcsak átvitt értelemben – a bennük szereplő fiatalok élete. A kulcskédés. Megmutathatók-e, átélhetővé tehetők-e a fiúk-lányok hétköznapjai s az azokon áttörő szemlélet, keresés, próbálkozás? S ha megmutatható, van-e annak valami következménye, kíváncsi-e rá valaki?

Lelaine fiúja, aki „a szakmában" dolgozik, hozzásegíti őt a „nagy lehetőséghez". A film valóságos súlypontja ez, amely sajnos csak egyik a hátralévő fél filmben ráerőltetett szerkezet súlypontjai közül: ugyanis a lány szívből fakadt, vallomásos riportfölvételeiből jópofi videóklip-zagyvalékot gányolnak össze a „profik". Itt mélyülhetne el az addig oly ígéretes sztori. Hiszen, ha van új a nap alatt, akkor az nem az, hogy a nagyratörő vágyaknak le kell lohadniuk s az ifjúi hévnek a fagyos külvilághoz kell dermednie – hiszen az alku tárgya mindig ugyanaz: az integritás, az önbecsülés, igen: a lélek. Csak ezt lehet eladni. A kérdés: hogyan nem? vagy: miért igen? Hogy „miért legyek én tisztességes?" Vagy mért ne? „Kiterítenek úgyis."

A film azonban itt meghőköl, átalakul szerelmiháromszög-történetté, amelynek szimplaságán mit sem enyhít, hogy mellékesen arról nyomják a szöveget, amit korábban képekben, dramaturgiában, összefüggésekben már jóval hitelesebben megkaptunk. A lány mit is tehetne mást, „szakmabeli" pártfogója (Ben Stiller) és a csóró, lázadó, munkanélküli titkos szerelmese (Ethan Hawke) közül az utóbbit választja, némi „haragszom rád" időhúzás után.

A filmbeli filmmel meg már ki gondol? Itt ez a két szép fiatal, és egy igazi, békebeli hepiend.

Amor omnia vincit. (Ami magyarul annyit tesz: „Majd csak lesz valahogy.")

Tóth Péter Pál

Bakács Tibor Settenkedő

Az alternatív kultúra vége, a párhuzamos kultúra születése

EDERJESI Ágnes

Minden kritikus ideológus vagy legalábbis ideologikus. Tekinthetjük ezt jellemhibának, de helyesebb, ha a művészet katonapolitikai jellegéből fakadó stratégiai vonzatként fogjuk fel. Így érthető a vágy, hogy kimondjam a világos tényt: az alternatív kultúrának vége. Természetesen nem most, július 8-án lett vége, s nem azáltal, hogy deklaratíve és hangosan kijelentjük a pusztába, mi, párhuzamos csoportok. A hullaszag persze egyre átütőbb.

Ráadásul mind a mai napig nem tisztázódott sem a művelők, sem a belőle élők előtt, hogy mi is volt az alt. kult. Na ja, a művészettörténészek nem arról híresek, hogy a legyet is röptében... Mindenesetre, ha sikerül konszenzusos formában kivégezni ezt a levegőtől duzzadó fogalmat, lesz munkájuk az elkövetkező húsz évre megint. Fölkészültségem hiányosságai nem engedik meg, hogy e vákuumot most egy rövid hegeliánus eszmefuttatással betöltsem. Hogy röviden mégis kitérek az alt. kult. kialakulására s a tőkével való kapcsolatára, azt mondandóm bizonyításának kényszere követeli meg.

Eleve két nagy részre osztható a mozgalom, attól függően, hogy földrajzilag hol helyezkedett el. Egészen mást jelentett a választhatóság szabadsága Nyugaton, a demokrácia szabadságában, mint a hideg Keleten, ahol egy erős ideológia mentén torzult minden hezitálás. Másképpen: a cipőt a cipőboltból típusú alternativitás nullpontja a szabadságharc illúzióját sugallta, míg a Lajtán túl például a West Kunst-kiállítás azt állította, hogy a '45 utáni művészet egyik fele megfelelt az egésznek. Hovatovább nem keltett gyanút senkiben, sem Berlinben, sem Amszterdamban, hogy a művészet teljesen ezoterikus és rétegspecifikus absztrakcióvá vált, az elit magánjellegű szórakozása s tőkebefektetése volt. Ugyanakkor letagadhatatlan tény, hogy a hetvenes–nyolcvanas években virágzott az alternatív kultúra mint magatartásbeli attitűd s mint életstratégia. Vagyis sokkal inkább volt életmódbeli civilizatorikus vonás, mint kulturális. Tehát a zöldek, az anarchisták, a hippik, a rockerek, a karizmatikusok, a leszbikusok, az antiprohibicionisták, a feministák, a bázisdemokraták, a lakásfoglalók, a kalózrádiók és a többi autonómok azért választották a tevékenységnek s gondolkodásnak e fenti irányait, mert nem tartották individuális értelemben megfelelőnek az állam vagy a tőke által biztosított lehetőségeket. Sőt, úgy gondolták, hogy a társadalmilag biztosított rendszer szabadságszűkítő és merev. Elutasításuk ebben az értelemben kifejezetten politikai-aktivista jellegű volt, inkább baloldali (szociálisan érzékeny s helyenként piacellenes), mint bármi más. Így óhatatlanul beleszóltak a jogértelmezésbe s az alkotmányozásba is, úgy, hogy közben fenntartották civil-citoyen jellegüket. Ez volt az alternatív kultúra fénykora. S ez addig világított, míg a kapitalizmus túlélését biztosító legalizálási s elhárítási mechanizmusok be nem építették mindezt a piaci rendszerbe. Így lett Cohn-Bendit-ből műzlikirály, Baader–Meinhofék ügyvédjéből, Otto Schillyből Európa Parlament-i képviselő, vagyis a '68-as lázadó értelmiségből burzsoá.

A posztmodern nem választ, az alt. kult. pedig maga a választás.

Keleten a helyzet továbbra is változatlan volt. Illetve teoretikus értelemben tisztább, hisz a kommunista párt egyeduralmával szemben minden csendes rezignáció, morfondírozás (erkölcsileg és esztétikailag is) a teljes elhülyüléssel szembeni szabad választást jelentette. Furamód ez nem annyira az életvitelhez és -módhoz kapcsolódott, hanem az absztrakcióban sokkal szabadabb művészethez. Holott tudjuk s ma már belátjuk, hogy genezisében alig van köze hozzá. Ám a művészet veszélytelensége az írástudó kevesek hitbizománya, s ezt Aczél Györgyék sem bánták (lásd: a BBS mint Aczél ötlete). Ők már akkor tudták, hogy a szabadság entitás és gyakorlat, nem pedig spekuláció és filmforgatókönyv. A keleti alternativitás beteges jellegére mi sem utal jobban, mint hogy Bódy Gábornak utastársa volt Makovecz Imre, Haraszti Miklósnak természetes szövetségese Csoóri Sándor (a költő), miközben Makoveczet és Csoórit nem lehet az alternatív kultúrkörbe sorolni. Borzas alternatívát jelentett Dárdai, Kardos, Rózsa is a mogulokkal szemben. Hajas, Molnár Z. Gergely, Erdély, Szentjóby, Galántai (hogy mondjak valódiakat is) összemosódtak Spiróval, Csurkával, Jancsóval, Jovánoviccsal. A csoportkohézióban valószínűen semmilyen szerepet nem játszott az esztétikai meggyőződés, illetve, ha volt is ilyen, soha nem konfrontálódott mással, mint a hivatalos ideológiával. Nem létezett semmiféle belső distinkció, s ez akkor tán nem is volt baj. '88–89 után vált a helyzét tragikussá. Értelmét vesztette a tiltott–engedélyezett határvonal, s helyette egy még hülyébb és avíttabb kategóriapár állt föl, igaz, csak pillanatokra és akkor is teljesen üresen: a progresszív és a konzervatív. Másképp: a kozmopolita és a nemzeti. S így tovább, a teljes szellemi lebénulásig.

Ehhez jött az ész csele, amit egyszerűen hívjunk a posztmodern árulásának. A posztmodern apologetikus jellegéről azért kell szólnunk, mert rendkívül fontos szerepet játszott az alternatív kultúra mesterséges életbentartásában, amikor annak kiüresedése már egyre nyilvánvalóbb volt. A posztmodern már avíttságával is hajlott az állami jellegű megrendelések elfogadása felé, s kifejezetten az uralkodó osztály mosolyából és cinizmusából fejlesztette ki antipolitikai magatartását. Ügyesen, haj, hihetetlen ravaszsággal ezt az antipolitikai modort tette meg a civil kurázsi fokmérőjének. Nem hiszem ennek szándékosságát, de tény, hogy egy idő után jól jövedelmező értelmiségi magatartássá vált. Alapítványi pénzek, ösztöndíjak, kurátori és tanácsadói szerepkörök rajzottak a szalonokban, mint húsos legyek a langy melegben. S ekkor, s emiatt, antagonisztikus ellentét alakult ki a mozgalmi jellegű alt. kult. és a posztmodern között. A posztmodern nem választ, az alt. kult. pedig maga a választás (még ha a vagy-vagy eléggé ki-

Ausstellung / Kiállítás — 1995 — **7. - 24. November**

EPERJESI ÁGNES / VÁRNAGY TIBOR

Eröffnung / *Megnyitó*: 7. November, 18.00 Uhr
Einführung / *Bevezeti:* **Tamás St.Auby**

GOETHE-INSTITUT

Die Ausstellung ist bis zum 24. November außer samstags und sonntags von 10.00 bis 18.00 Uhr geöffnet.
A kiállítás november 24-ig, szombat és vasárnap kivételével naponta 10-18 óráig tekinthető meg.

Ágnes Eperjesi, geboren 1964, und Tibor Várnagy, geboren 1957, arbeiten seit 1991 zusammen. Nach zahlreichen Ausstellungen, u.a. in Budapest, Liverpool, Lissabon und Hamburg, zeigen sie im Goethe-Institut raumbezogene Installationen.

"Die beiden Künstler benutzen Alltagsmaterialien. Es scheint, als ob in ihren Installationen und Fotografien der Alltag die Quelle ist, aus der alles entspringt und zu der alles zurückkehrt." (Kunsthaus, Hamburg 1995)

Eperjesi Ágnes (sz. 1964) és Várnagy Tibor (sz. 1957) 1991 óta dolgoznak együtt. Számos kiállításuk volt, többek között Budapesten, Liverpool-ban, Lisszabon-ban és Hamburgban. A budapesti Goethe Intézet térre érzékeny installációs műveiket mutatja be.

"A két művész mindennapos anyagokkal dolgozik. Úgy tűnik, installációiknak, fényképeiknek forrásai a hétköznapok, amelyekből minden ered és amelyekhez minden visszatér." (Kunsthaus, Hamburg 1995)

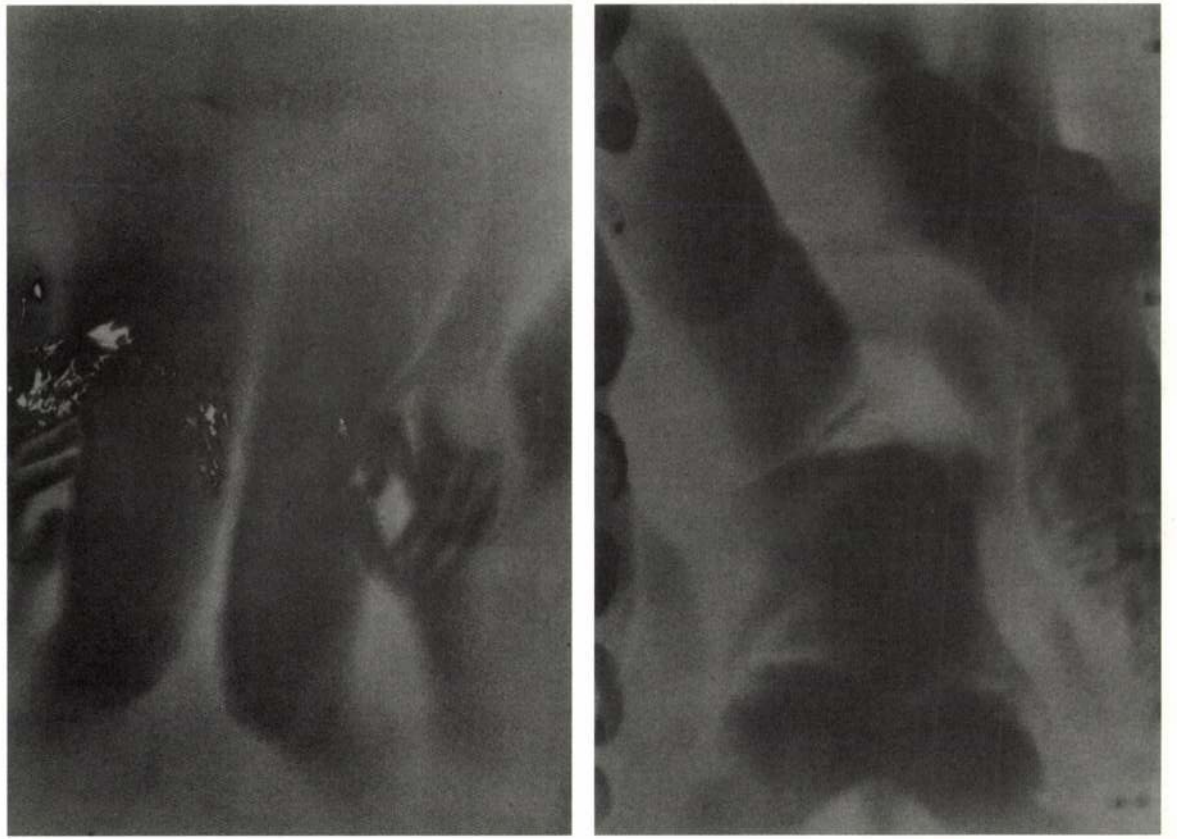

Eperjesi Ágnes, Várnagy Tibor: Ein Buch (Detail) / *Egy könyv (részlet)* (1992)

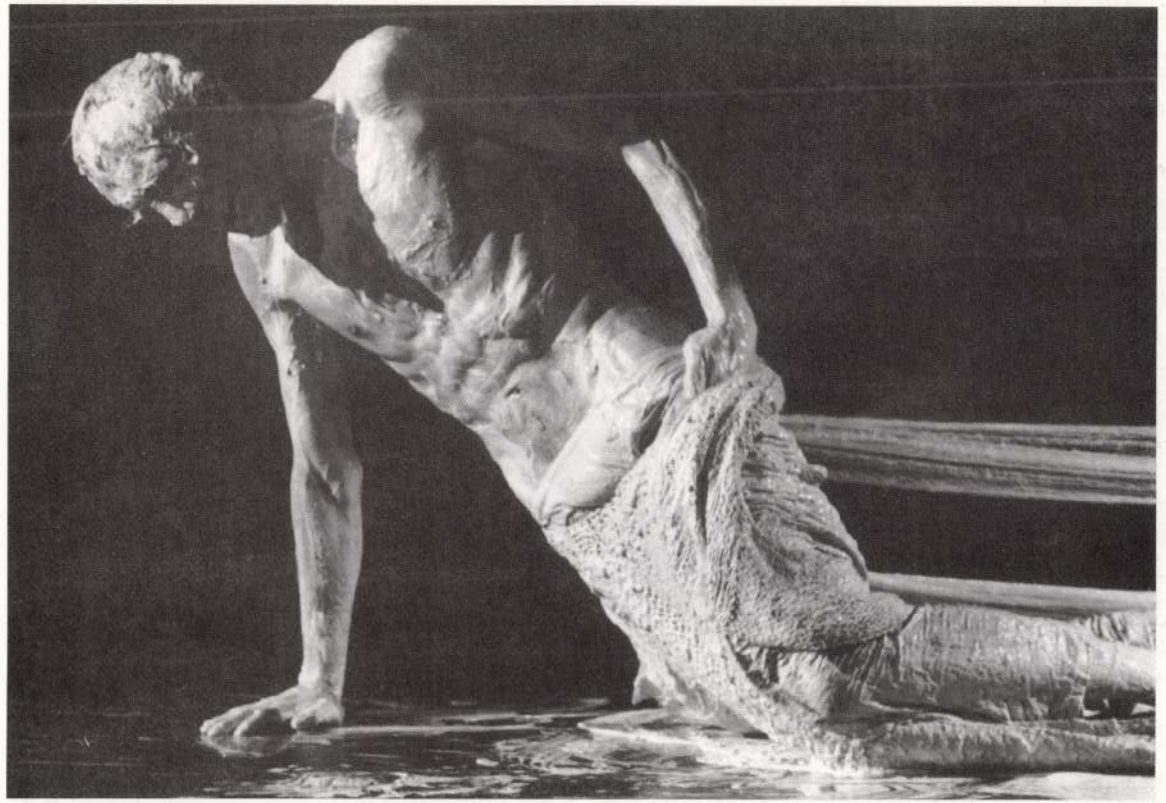

Jean Laurent Sasportes (Foto: Jean Gros-Abadie)

FERNSEHWERKSTATT UNGARN - DEUTSCHLAND

TV-MŰHELY MAGYARORSZÁGON ÉS NÉMETORSZÁGBAN

1., 2., 3., 6. November, jeweils 18.00 Uhr

GOETHE-INSTITUT

Samir: Immer und ewig
Mindig és örökké (1991)

Das Fernsehen unterliegt immer mehr dem Zwang, mit einer raschen Abfolge von schnellen Bildern den Erwartungen von Werbekunden und dem Druck der Einschaltquoten zu entsprechen. Fernsehutopie findet aber trotzdem statt: mit wenig Geld und viel Zeit gefertigte Fernsehfilme, gesendet außerhalb der Hauptsendezeiten, beweisen dies.
Aus vier öffentlichen Sendeanstalten Deutschlands hat das Goethe-Institut deutsche Fernsehfilme junger Regisseure ausgewählt, die "vielleicht nicht mustergültig sind, aber musterhaft für Qualitätsmaßstäbe, für antizyklisches Beharren, für Geduld, Handwerklichkeit, Spielfreude, Phantasie, auch für listige Verweigerung und zornigen Widerstand in einer Umgebung, in der Menschenbilder verramscht werden." (Eckart Stein)
Die deutschen Fernsehfilme werden jeweils einem ungarischen Fernsehfilm zur Seite gestellt. Auf einer gemeinsamen Fachkonferenz sollen Situation und Zukunft des "kleinen Fernsehspiels" in Ungarn in Deutschland diskutiert werden. Das genaue Programm der Konferenz, die in Zusammenarbeit mit dem Ungarischen Fernsehen stattfindet, liegt Anfang Oktober im Goethe-Institut vor.

A TV egyre inkább arra kényszerül, hogy képek gyors egymásutánjával megfeleljen a reklámozó megrendelők elvárásainak és a nézettségi statisztikának. Létezik azonban mégis TV-utópia: ezt bizonyítják a kevés pénzből, nagy időráfordítással készített TV-filmek, melyeket a fő műsoridőn kívül sugároznak.
Négy közszolgálati német TV-adó filmjeit választotta ki bemutatásra a Goethe Intézet, mindegyik fiatal rendező munkája. Ezek a filmek "talán nem példaszerűek, de minőségi mércéjük, folyamatos kitartásuk, türelmük, kézművességük, játékos kedvük, fantáziájuk alapján igenis példamutatóak, mert ravaszul megtagadják, dühösen elutasítják azt a környezetet, amelyben az emberképet kiárusítják." (Eckart Stein)
A német TV-filmeket magyar TV-filmekkel együtt vetítjük és szakmai konferencia keretében vitatjuk meg. A részletes program, mely a Magyar Televízióval együttműködve készül, október elejétől tekinthető meg a Goethe Intézetben.

Filmprogramm (jeweils ab 18.00 Uhr / *a vetítések kezdete 18 óra*)

1. Nov. **Mirad** (Bezerédi Zoltán, 1994, 52')
Immer und Ewig/*Mindig és örökké* (Samir, 1991, 90')

2. Nov. **Café Sarajevo**/*Szarajevo kávéház* (Balog Zsolt, 1995, 93')
Unter Kollegen/*Kollégák között* (Claus-Michael Rohne, 1991, 66')

3. Nov. **Drei D**/*Három D* (Sönke Wortmann, 1988, 50')
Der Panther und das Zicklein / *A párduc és a gödölye* (Mihályfi Imre, 1994, 77')

6. Nov. **Die blaue Stunde**/*A kék óra* (Marcel Gisler, 1992, 87'
Neonromanze / *Neonrománc* (el Eini Sonia, 1993-94, 78')
(mit Simultanübersetzung/*szimultán tolmácsolás*)

EPERJESI Ágnes

SZEMADÁM György: Frissen festett fényképek.
Fotó, 1989.2.sz. 61.p.

talan *Eperjesi* Ágnes *Cím nélkül* című fényképe jutott eszembe; ez a kép olyan tömör egyszerűséggel vall egy generáció közérzetéről, hogy akár e kiállítás emblémája is lehetne.

Minden elismerésem mellett azért néhány kritikai megjegyzésem is lenne.

51/39

HUNGAROLÓGIAI ÉRTESITŐ
A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság folyóirata.
Bp. - 24 om.
Egységár: 150.--

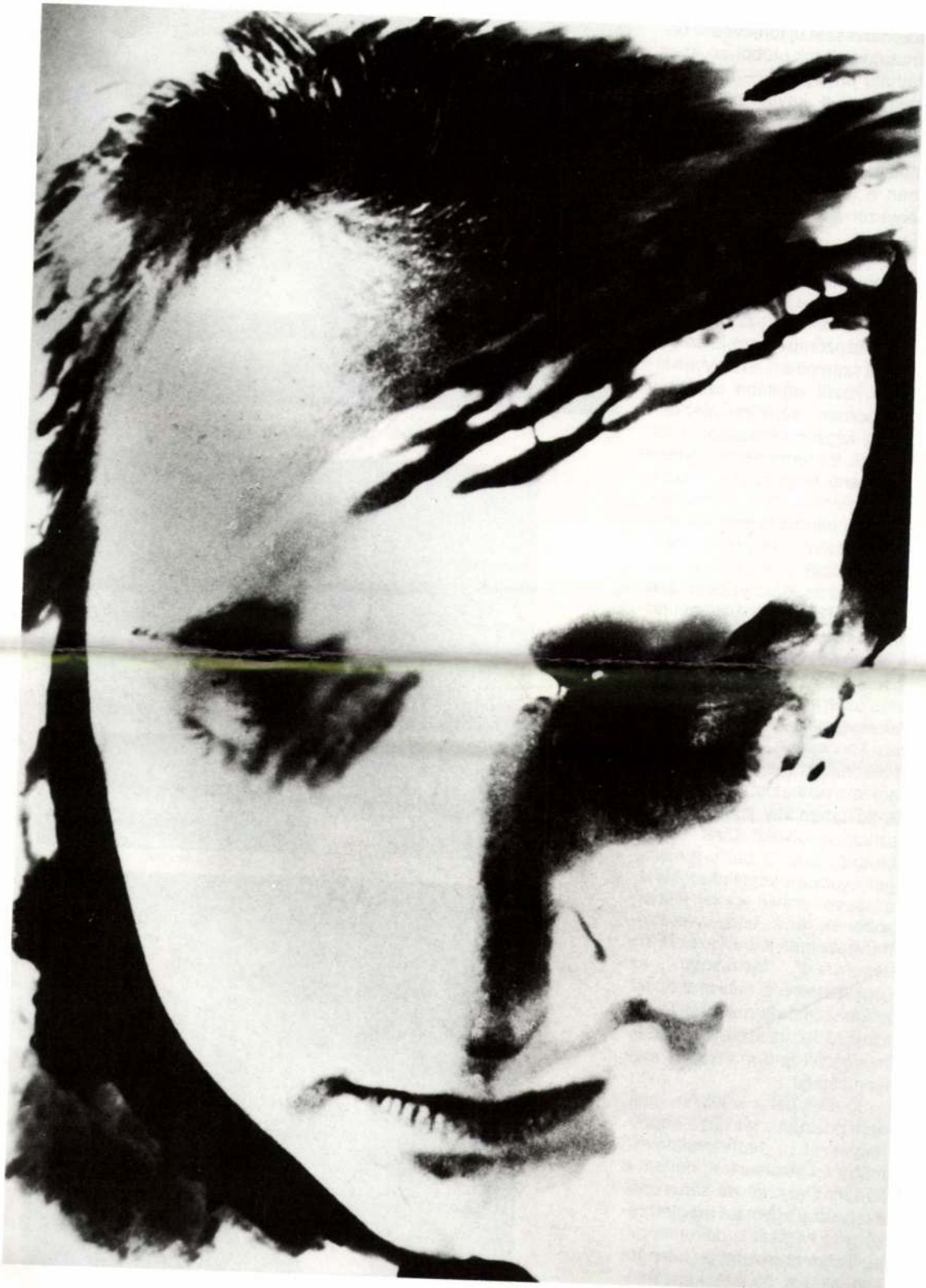

Eperjesi Ágnes felvétele

fotóművészet új törekvéseit bemutató tárlatok utóbbi években látható anyagával — melyekre nagyrészt a „kevés" nyomta rá bélyegét — itt a képalkotó gondolkodást, az alkalmazott technikákat s magát a látványt valóban a bonyolultság, sőt nemegyszer a túlbonyolítottság jellemezte.

E gazdagodásnak, szemléletbeli sokrétűségnek — negatív értelemben: a különböző manipulációk halmozódásának — az oka a képzőművészek jelenléte. Ha jól számoltam, a negyven kiállító közül legalább tizenöten elsősorban képzőművészként (vagy képzőművészként is) ismertek. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy ezúttal amatőrként jelentkeznek; munkásságukban mindig is jelentős szerepet játszott a fotó használata. Ezúttal csak Gémes Péter, Halász András, Károlyi Zsigmond, Schmal Károly és Szirányi István nevét említem meg.

Fotó és képzőművészet kapcsolatában elsősorban a hetvenes évek elejének konceptuális törekvéseire kell utalni, amikor is a koncept art hazai képviselői fölfedezték maguknak a fotó sokszorosíthatóságát, valamint a dokumentatív jellege és látszólagos objektivitása közötti tautológiákat. S bár e tanulságok nyomai is kitapinthatók e kiállításon, ennél sokkal jellemzőbbnek tűnik, hogy a képzőművészetben jelentkező „új érzékenység" festőisége, az „egyszemélyes univerzumok" mikrokozmoszainak individualizmusa az itt szereplő képzőművészek fotó-munkáit is mélyen átitatja.

Jó látni ezt a kiállítást, mely nem pusztán a fotó és a képzőművészet „határterületeiről" mutat fel alkotásokat, hanem a képzőművészeti és fényképészeti látás egymást megtermékenyítő hatását is dokumentálja. Talán nem vagyok túlságosan elfogult, ha én a képzőmű-

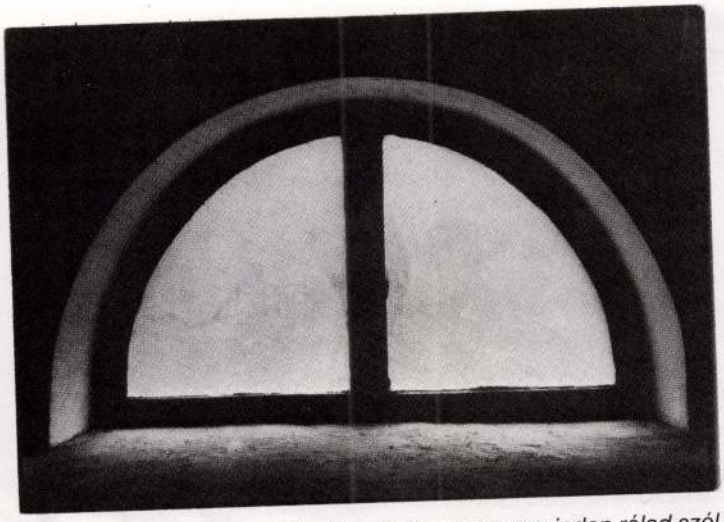

Halas István: Az ablakom, avagy minden rólad szól

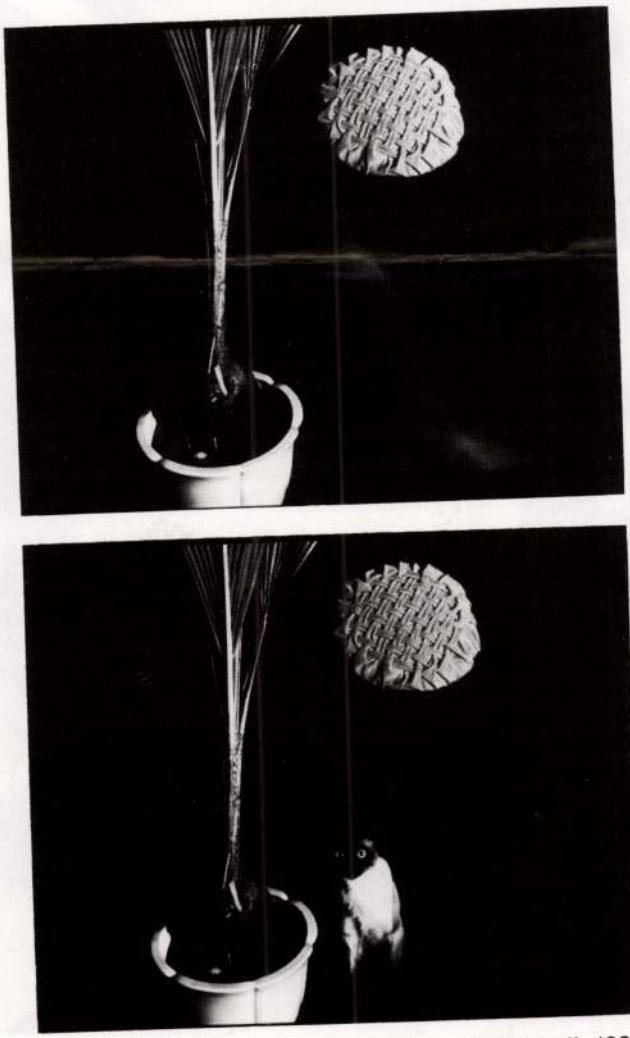

Szerencsés János: Sziám I—II, 1988

Eperjesi Ágnes: Szolarizált mozgások (128. o.)

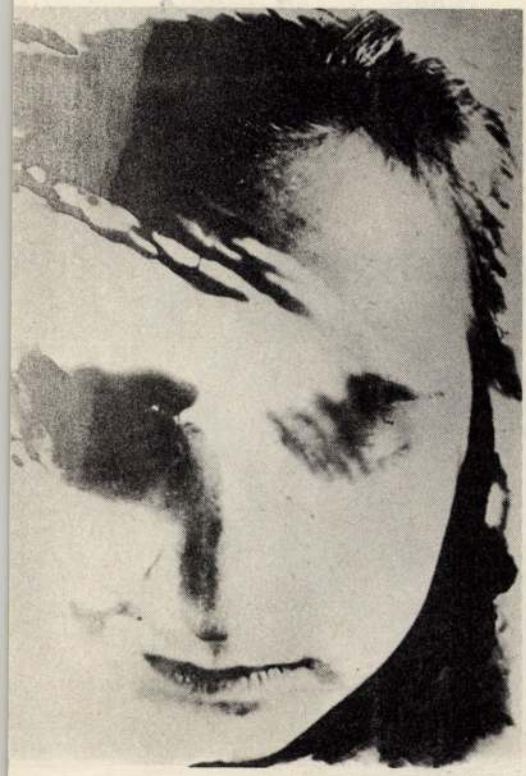

Eperjesi Ágnes: Maszk (128. o.)

Eperjesi Ágnes: Kúszás (fényrajz)

Eperjesi Ágnes: Szolarizált mozgások (128. o.)

ennél is csekélyebb hányadát. Ebből pedig több nyilvánvaló következtetés adódik. Egyszer az, hogy a kilenctized is meglelje azon alakzatokat, amelyekben érdekeit megfogalmazhatja, kifejezésre juttathatja és képviselheti. Másodjára az, hogy népképviseleti jelleget akkor öltene országgyűlés és helyhatósági képviselőtestület, ha a gyülekezési és szervezkedési jog érvényesítése nyomán alakuló érdekszervezetek – legyenek azok akár szakmaiak, akár bármi mások – jelöltet állíthatnának, őket minden bevett módon támogatnák, s beválaszthatnák a parlamentbe vagy a municipális testületekbe. A választók pedig akár követi utasításokkal láthatnák el képviselőiket, miként a klasszikus reformok korában dívott, számon kérnék tőlük, hogy az utasítások szerint látják-e el a képviseletet. Mert ha nem, akár meg is vonhatják tőlük a bizalmat, s visszahívhatják őket.

A jogállamisághoz ezeken a lépcsőfokokon keresztül juthatnánk el, s válságunkból, nézetem szerint, másfelé nem vezet kiút.

Hübner Teodóra: Reflexvizsgálat 3–4. (128. o.)

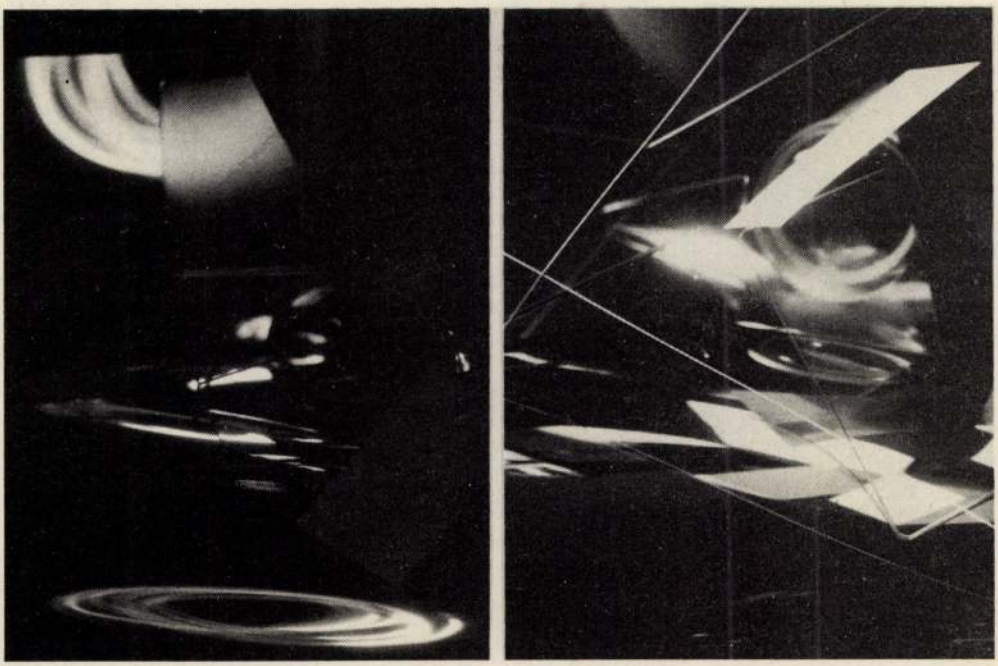

e áprilisban

Könyvkiadó, 2001. 769 oldal, 2800 Ft

y országa

…ntong (497.). …még nem kér… …ismerés általi …káját, Fowles …bb bonyolítja …ság/fantázia, …/autentikus… …násba fordít… …jelezésével. Paradoxon és …kezik, s épp …nas könyv *A* …ábbb a szöveg …elhasználásá… …k és apóriák …tt …te …go

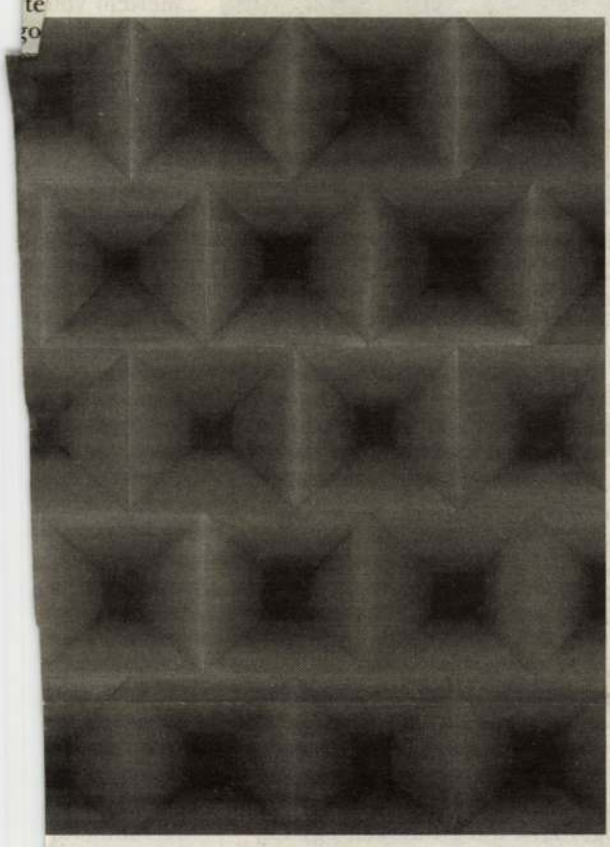

…árady Róbert munkája (részlet)

…nondjuk a re… …fiája szellemé… …z a filozófia a …yvben van ki… …nód egyébként …dernista regé… …például D. H. Cowper Powys …ja, vagyis a mo… …alanított világ …ként is olvasha… hogy a köznapi …ározott valóság …szben a mítosz …hez kapcsolja és …i. …természetfölötti …rális traumájá… …tathatatlanságá… …gyan a felvilágo… …tás Európájába …zivárog és ellen… …árad az elfojtott hogy Fowles az …. Conchis ereden… …kat volt hivat… …i, amelyek az …képének stádi… „emberi illúzi… …lyasmiről, ami …k: az abszolút …t hatalomról." …csak az egyik, …árolt formája a …aszivárgásának: …ai horizontjába …nalitikus érte… …fantázia és an… …ormái: a bete… …a pedagógiai …ngató jelensé… …endencia hát… …sza, vagyis va… …élelmetes do… …an épp titkos …kísérteties). A …történetek lé… …iségük vagy igazságtartalmuk, hanem a fantázia általi megszállhatóságuk, a Conchis és Nicholas közötti viszony alakulásában betöltött szerepük; minden történet valóságos, amennyiben valóságos reakciókat és értelmezői gesztusokat vált ki. Conchis történetei hivalkodóan elpróbáltak, megelevenedett mítoszai és emlékei színpadi produkciókként kínálkoznak fel, vagyis mintha épp az lenne a céljuk, hogy a fikcióalkotás mozgatórugóinak firtatására ösztökéljék az értelmezőt: nem a hitetlenkedés felfüggesztését kívánják meg, hanem az önnön illuzórikusságukon túllépő igenlést. Nicholas értelmezési kísérletei nem arra irányulnak, hogy mit jelent a történet, hanem hogy miért éppen ezekkel a kitalációkkal szórakoztatja őt a mágus. A fikció ekként úgy teremti meg önmaga igazságát, hogy valódi indulatokkal telített helyzetet teremt: Conchis „fiktív" helyzeteket hoz létre, amelyek azonban valóságos reakciókat váltanak ki. A fantázia nem – vagy nem csak – a valóság elfedése, hanem a valóság létrejöttének, interszubjektív megalkotásának legfontosabb mechanizmusa is.

Mindez a nevelődési regény szokásos kétosztatúságainak aláásásával jár. A moralitás vágyott állapota ugyanis *A mágus*ban nem végpont: két oldalról fogja közre valami. Nicholas kezdőállapota az inautentikusságé, amely a regényben egyértelműen a létezés átesztétizálását jelenti: öngyilkossági kísérlete csak egy kitalált nézőközönségnek szóló romantikus póz, egész görögországi útja byroni szenvelgés. Az ekként felfogott, az életbe behatoló esztétikum mindvégig a morális ellentéteként jelenik meg (például: 204., 470., 631. oldal), ugyanakkor viszont a moralitás hagyományos felfogása nem Nicholas fejlődésének végpontját jelenti, s ráadásul a morálison való túllépés az élet radikális átesztétizálásaként is olvasható, hiszen Conchis „metaszínházának" lényege épp az, hogy fokozatosan az egész létezésre kiterjed. Vagyis az esztétikum egyszerre a morális létezést megelőző inautentikusság és a morális létezésen túllépő autentikusság világa. Erre az ellentmondásra helyeződik rá egy a regény egész beszédmódját érintő paradoxon: *A mágus* mindvégig pedagógiai/didaktikus szövegként jeleníti meg önmagát, miközben a legfőbb belátások átadhatóságának lehetetlenségét dramatizálja (mint a regényégetés esetében).

A regény megfogalmazhatatlan, s épp ezért sokszor és sokféleképpen megismételt belátása a hétköznapi moralitás túllépésének, a redukálhatatlan irracionalitás beiktatódásának pillanata: a nevelődési regény középpontja itt is egy morális döntés pillanata, a szöveg legfőbb paradoxona azonban az, hogy Nicholas fejlődésének „túl kell haladnia" ezen a pillanaton, nem szabad tökéletesen megértenie, nemcsak azért, mert alapjában véve átadhatatlan, közvetíthetetlen élményről van szó: ha megértené, és ha nem haladna túl rajta, nem térhetne vissza a világba és Alisonhoz. Olyanná kellene válnia, mint Conchis, aki valóban „ott maradt" ebben a pillanatban: istenné vagy legalábbis istenszerűvé, akinek idegenszerűsége és tudása egyértelműen az „embertelen" kategóriájában jelenik meg. A Conchis által annyira kedvelt görög szoborfej mosolya egyszerre ironikus és kegyetlen, megbocsátó és embertelen. „Nem is kifejezetten isteni természetet, mint inkább az isteni lényegének ismeretét, a végső bizonyosságot látszott birtokolni" (166). Ez a kiegyensúlyozott mosoly olyasmi, ami magába foglalja Szilénosz (és Nietzsche) nevetését is, a világ elviselhetetlen borzalmának tudását, vagyis alapvetően irracionális mozzanatot tartalmaz, ember számára elérhetetlen, s épp ezért kegyetlen is. A szobor mosolya egyben Conchis mosolya, s ebben van jelentésének eredendő kétértelműsége: a mosoly egyszerre valami és valamire adott válasz: „a mosoly nem annyira egy attitűd, amellyel az élethez közelítünk, sokkal inkább az élet könyörtelenségének természete" (622.). Ez a meg nem értett középpont árad szét a regényben, s ez bontja szét a nevelődési regény amúgy látványosan érzékelhető logikáját.

A regény nem is a fejlődésről, mint inkább a visszatérésről szól, illetve a visszatérés lehetetlenségéről: a valósághoz való visszatérésnek a fejlődésregény által előírt végkifejlete nem lehetséges, hiszen a fejlődés egyik fő felismerése épp az valóság konstruáltsága, a valóság megalkotásának szükségessége, és ezáltal a fő kétosztatúság átértelmezése; a Bouraniba való visszatérés is balgaság volna, hiszen, ahogy az alakváltoztató Lily/Julie/Ariel megfogalmazza, „Visszatérni néha nagyon közönséges dolog" (362.). Olvasás közben gyakran megfordult a fejemben valami hasonló gondolat. *A mágus* egyetemista éveim egyik meghatározó élménye volt, s most talán jobban érzem benne azt a nagyon is a hatvanas évekre jellemző hangulatot, ami akkor is nagyon vonzott benne. Conchis elvarázsolt szigete olyan, mint egy kamaszkorunkban olvasott varázslatos könyv, ahová visszatérni veszélyes vállalkozás. Fowles az előszóban maga is beismeri, hogy a regény fő inspirálója *A vihar* mellett Dickens *Szép reményekje* és főként Alain-Fournier *Ismeretlen birtoka* volt. A regény maga is ismeretlen birtok: megbűvöltetésünk helye, ahová visszatérni nem szabad, egyszerűen azért, mert már nincs ott semmi.

Fowles hatalmas lélegzetű regénye annyit tesz, hogy a kamaszkori illúzió és a felnőttkori bölcsesség ellentétét az európai felvilágosodás és varázstalanítás történetének allegóriájaként is olvashatóvá teszi, s közben egyszerre dramatizálja és – legalábbis e recenzió írója számára – megtestesíti a bizonyos helyekre való visszatérés hiábavalóságát. A kamaszkori illúzió (varázslat) mindig vonzóbb marad a felnőttkor bölcsességénél. A Fowles-regény nem múló sikerének titka, hogy – talán saját szándékai ellenére – ezt a lapos bölcsességet dramatizálja önnön alaktalanságával: az elvarázsoltság középső, átmeneti szakasza hipertrófiásan kiterjed az egész regényre, s elborítja azt, aminek elvileg a szolgálatában áll. Ahogy az író fogalmaz az előszóban, számára a tudós értelmezések sokasága ellenére *A mágus* „egy retardált kamasz kamaszregénye" marad. Ettől szép. Ezért kell mindenkinek elolvasnia. És ezért nem biztos, hogy okos dolog újraolvasni.

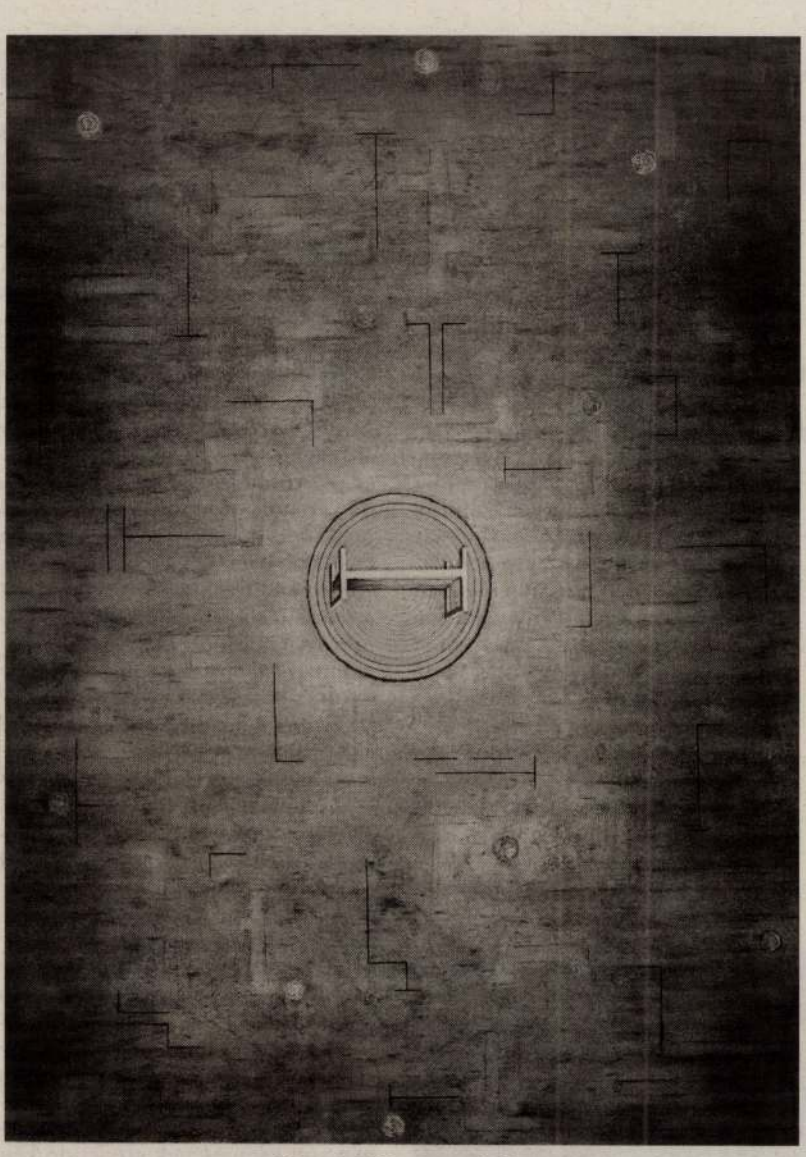

Várady Róbert munkája

REBECCA STRAW: **Megnyitó**

A nyers és a főtt

Egy kivérzett, kampóra akasztott nyúlban több tartás van, mint egy ínycsiklandozó nyúlgerincben, a nyers almában több, mint az almás pitében, a hüvelyes zöldborsóban több, mint a zöldborsófőzelékben. Alighanem ez az oka annak, hogy a festők, majd a fotósok körtéket, almákat és más gyümölcsöket, sonkát, gombát, narancsgerezdet és zöldséggel megrakott kosarakat, nyúzott nyulat, kitekert nyakú szárnyasokat és a rájuk szállt legyeket örökítették meg csendéleteiken. Egyszóval mindig a tálon kínált gyümölcsöt vagy a feldolgozásra váró nyersanyagot, és szinte sohasem a kész ételt. Bizonyára formaösztönüket zavarta a levesek, főzelékek, a mártásba vetett húsok, saláták, tésztaételek és más effélék zavaros tömege. Talán csak az egészben sült halnak, malacnak vagy csirkének kegyelmeztek, melyek némiképp megőrizték integritásukat, egy hajdani élet kontúrjait, s nem váltak puszta elfogyasztásra ítélt étellé. A friss zöldségek és gyümölcsök letisztult formáinak plasztikus szépsége elfedi anyagiságukat. A főtt étel látványát viszont mindig belengi a múlandóság melankóliája. A felismerhetetlenné főzött húsok, az apróra vágott, megpuhult zöldségek belehullanak a leves, a főzelék, a mártás formátlan masszájába vagy a salátástál káoszába. A kész étel maga a megtestesült formátlanság: a leigázott, meggyötört, szétdarabolt, halott anyag másodlagos formakészletéből építkezik, így határozott körvonalakat vagy formát csak a táltól remélhet, melynek alakját felveszi.

A kész étel tál nélkül semmi. Ki látott már ráklevest, spagettit vagy akár tortát önmagában, bármiféle edény, lábas, tányér vagy tál nélkül? Ha mégis találkozunk effélével, ha véletlenül az asztalunkra kerül, piszoknak tekintjük csupán, melyet sietünk feltakarítani. Van valami tisztátalanság az elkészített ételben, s ha nem volnánk rákényszerülve, hogy megegyük, aligha volna más, mint megvetésünk tárgya. A főtt étel az élet kavarodását hozza magával a művészeti formák világába – épp ezért nincs is bejárása ebbe a világba. A nyers étel úgy áll szemben a főttel, mint természet a csinált dologgal, forma a formátlansággal, mint élet a halállal.

A szakácskönyv az egyedüli hely, ahol a kész ételek képei polgárjogot kaptak. De az ételek itt épp művészi tálalásuk miatt kerülnek valamiféle megszépítő messzeségbe, úgyhogy ezek a fényesre suvickolt, előnyösen megvilágított ételek alig emlékeztetnek azokra, amelyekkel az életben találkozunk, és nap mint nap megeszünk. Mindenestől művi hatást keltenek, de ez a műviség nem a főtt étel említett csináltságához, formátlanságához kötődik: ezek az ételek nem a megdolgozásba, hanem a szépségbe halnak bele.

Eperjesi Ágnes *Tele tálak* sorozatának képeit nevezhetjük ugyan szépnek, de ez a szépség magukból az ételekből sugárzik, belülről fénylik. Képein az árnyéklétre szenderült ételek kísértetei neonfényű emlékként térnek vissza. A tálak monokróm hátterük éjszakájából bukkannak elő, vagy inkább lebegnek ebben a sötétlő színszószban. Ezeknek a képeknek semmi közük a szakácskönyvek derűs fénybe állított, szépelgő ételkölteményeihez. A *Tele tálakon* átderengenek az éjszaka tilalmas, tisztátalan, egymásba hatoló formái. Összhangban van ez azzal, hogy Eperjesi azokat a zacskókon levő ábrázolatokat használja fel, melyek sorsukat hulladékként a kukában végzik. A piktogramoknak ezzel az újrafelhasználásával mintha egy művészi probléma megoldására talált volna rá: nem egyszerűen művészet születik itt a szemétből, hanem a kész ételek perlik vissza helyüket a művészetben. A használati utasítás képecskéi egy különös átfordítással gondolati és érzéki töltést kapnak: így lesz belőlük művészetrecept.

(Elhangzott Eperjesi Ágnes kiállításának megnyitóján, a Vintage Galériában. Nyitva április 26-ig. A szöveget fordította Beck András.)

PODMANIC

K

Lóbarna, szama
pöklila terméskö
a vízparton, a na
ból sütött, perke
fejemen szalmal
romszoros védeln
lévő fejemnek:
visszaveri a téma
kis likain agyb
ja könnyen el
résein mégis
réseknek kösz
nem kerül fó
agyagbánya na
ponya alatt h
talom felé.

Épp e hárma
végig, mikor
rancsos, tereps
ütő jelzőkarik
törzs felé. Bev
ám lomhábba
megkívánná,
szegből kezde
mertem volna
az lesz. Cincog
san, kis Patyon
dell módjára le
karika. Ekkor
fogalmaztam a
lényegét a bil
benne arra hel
hogy már csak
a jelző fölcsap
„Hé, hal! Csak
ha lekoccolsz!"

Lekoccolt. B
a botvégen. D
lem, lényegéb
hogy mi történ

Ugyanis egy
keszegtestű fé
tam mögötti
kutyáját pórá

HEMRIK L

Kü

Az év első j
felvonultató
jegyében zaj
ban nem ig
trendiségről
dibb dolog
többnyire fa
rődve szemlé
úgy véli, a tre
szi szubjektu
nak, hanem
hatásának k
nem művésze
lógiai kénysze
tettebb deter
vagy nem a ki
dinek neveze
értékítéletün
korunk fontos
rai. A művész
sorsát, akkor
adja, ha esze
túldimenzioná
get tenni. Hog
flancosnak hat
nikai apparát
kák? Hát ist
Semmije talán
valahol a „pla
lám-magazin
(P. Szűcs Juli

Bács Eme
nyilvánvaló,
ra összponto
trendi történ
művészeti di
lül használon
válaszokat ac
szelő útjain,
koncentrál,
hogy már ni
lág nagyon
nagyon érde
élnek benne,
guk vele), a
nek, hát igy
elnézni onn
ros. Bács E
Kálvin téri a

A képekn
közük a pol
érzékenység

MAGYAR NEMZET 2000 V. 22

Kortárs művészeti díj

Négy művész, *Eperjesi Ágnes, KissPál Szabolcs, Krstic Milorad* és *St. Auby Tamás* pályázatát ítélte méltónak a zsűri a Novacom Kortárs művészeti díjra.

Nagy lökést adott a digitális művészeti irányok fejlődésének a Novacom az ez év elején alapított díjjal. A díjat idén először a februárban kiírt nyilvános pályázat alapján ítéli oda a független szakértőkből álló zsűri. A díj alapításához a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának felhívása adott ösztönzést: szponzorálásra kérték fel a tehetősebb nagyvállalatokat.

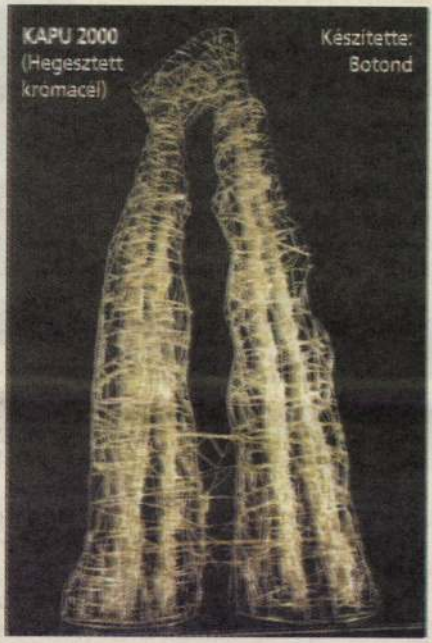

A zsűri elnöke *Sebők Zoltán* esztéta, a Magyar Képzőművészeti Egyetem intermédia tanszékének tanára a május 17-i díjátadás alkalmából értékelve a pályázatot úgy látta, hogy az eredmény minden várakozást felülmúl. Talán *Jobbágy Dénes*, a Novacom vezérigazgatója sem gondolta, hogy már az első alkalommal harmincöt pályamű érkezik, s hogy azok ilyen hű keresztmetszetét adják a honi multimediális alkotói kultúrának.

Sebők Zoltán szerint a magyarországi digitális kultúra négy irányban fejlődik. Vannak a virtuális valósággal kísérletező alkotók, akik a VRML-technikát használva interaktív képekkel kísérleteznek. Egy másik csoportba sorolhatók a konceptuális hagyományok folytatói, akik a gondolati tartalomra koncentrálnak. Vannak, akik a számítógép felhasználásával installációt, háromdimenziós művet készítenek, keverve a valóságos és a virtuális teret.

Végül a negyedik irányzatba Sebők Zoltán a lehető legkülönfélébb kifejezési eszközök, médiumok együttes használatával alkotókat sorolta. A hárommillió forintos összdíjazású pályázat zsűrije főként e négy irányzat figyelemre méltó művei közül választotta ki a Novacom Kortárs művészeti díjra érdemes első négy alkotást.

EPERJESI ÁGNES

vállalati telefóniában, adatátvitelben, összefoglaló néven az infokommunikációban használható termékeit. Ezek között ott van a klasszikus, de az új lehetőségekkel, megoldásokkal folyamatosan bővülő, állandóan megújuló MD110 és a kisebb BusinessPhone digitális telefonalközpont. De ott vannak a különféle aktív hálózati elemek, IP-kapcsolók, útválasztók is. Az Info 2000 kiállításon bemutatták ezek közül az IP-s WebSwitch 2000 alközpontot, amely tíz–ötven analóg és IP mellékállomás kiszolgálására alkalmas.

Lakatos Ferenc, az Assono Kommunikációs Kft. ügyvezetője gyakorlott kereskedő a vállalati piacon. Feladata azonban nem egyszerű, hiszen egy, az utóbbi években ugyan gyorsan fejlődött, de mára meglehetősen telített piacon kell gyors eredményt felmutatnia. Üzletága az Ericsson Magyarország forgalmához eddig mintegy másfél milliárd forinttal járult hozzá, és az évenként elvárt növekedés húszszázalékos.

A változás mögött az Ericsson új üzleti filozófiája rejlik, hiszen az önállósítás, a többcsatornás értékesítés, vagyis a nagykereskedői, viszonteladói hálózat kialakítása

cián adott átfogó képet.

Mint elmondta, a távközlésiinfrastruktúra-gyártó, -szállító iparban a szereplők száma néhány év alatt öt-hatra csökken, és gyártmányaikat nem maguk fogják előállítani. Legfeljebb száz gyártó, összeállító multinacionális vállalattal végeztetik majd ezt el, bérmunkában. Magyarországon a Pécsett Ericsson mobiltelefon gyártására berendezkedő finn Elcoteqnek például van olyan gyára, ahol az egymás melletti gyártósorokon készülnek a Nokia és az Ericsson márkájú készülékek. Az Assono Kommunikációs Kft. által forgal-

Érdekek összecs

Forintmilliárdokról van szó abban a vitában, amelyben mindinkább egymásnak feszülnek a Matáv, a KHVM és az úgynevezett alternatív távközlési szolgáltatók. A vita a készülő egységes hírközlési törvény (EHT) által szabályozandó kérdésekkel kapcsolatban folyik. Mostanában e törvénynek immár az ötödik, nyilvánosságra

ges, a szabad verseny által szabályozott piacon a cégek együttműködnek a piac, a játéktér növelésében, vagyis ha igyekeznek is a másiknál többet kiharapni a forgalom tortájából, összefognak a torta növekedése, az igények felkeltése érdekében. A magyar piacon erre még kevés a példa. A kölcsönös kiszolgálás, vagyis az,

EPERJESI Ágnes

résztvett Bonnban a Frauenmuseumban 1992.decrendezet
Lady enciánkékben c. kiállitson

ld. PERNECZKY Géza: Boszorkányok enciánkékben.
= Népszabadság, 1993. jan.4. 21.

ız en hazamnak es atiam-
, az ki engem ez allapatra
rgatom." Báthory István
lem egyik, Varsóból, 1578-
önvallomásának elsősor-
születése pillanatában.[1]
ési tudós magyarázatnál
thory művelődési és mű-
— törekvéseit is Erdély-
a fényében egészen áttet-
emlék legfontosabb jelen-
5 elérni, amikor ezeket az
ak azoknak az alkotások-
osodik így meg, amelyeket
már a művészettörténeti
nak azok a tárgyi emlékei
86 között, vagyis lengyel
az uralkodó szándéka sze-
Erdélybe, többnyire csak
n ismertek. Pedig ez a
elemzendő — uralkodói
mecénási gondolkodásá-
g, amely rendkívül fontos
ívelődés szempontjából s
rult.

eti kapcsolatoknak (rész-
velődési kapcsolatok függ-
a volt Magyarországon.
rály, majd a Jagellók ural-
tartottak a 16. század
eleste után főképp Erdély
naga Izabella királynő a
5 és fia, János Zsigmond
elmaradhatatlan olaszok
aronc élt.[3] Az összeköt-
természetszerűleg Báthory
-86 és 1586 között) vált a

EPERJESI Ágnes

KEREKES Gábor: A NEGYEDIK belülről. = Fotóművészet, XXXXIII. évf. 3/4.sz. 1990 42 - 60.p. ill. E.

Fiatal Fotóművészek Studiója, IV. kiáll., 1990.aug.

Eperjesi egy ásatás térbeli fotószimulációját próbálta megvalósítani. A közelmúlt és a jelen egyik legjobb installációját láthattuk volna, ha elképzeléseit a kiállításon a tervezetnek megfelelően valósítja meg.

EPERJESI ÁGNES

Eperjesi Ágnes: Idő-járás

Január 25-én este hatkor nyílik Eperjesi Ágnes Idő-járás című kiállítása a Liget Galériában.

SZIJJ FERENC: „Emlékszem, állandóan Mexikóba akartunk menni. Leonard mindig győzködött minket: »Gyertek velem — mondta —, nem fogjátok megbánni.« Aztán ismertette a terveit. »Himbálózunk a függőágyban, rágcsáljuk a kaktuszt, és egyszer csak megjelenik a felhők között két azték származású madár. Az aztékok tisztelték a madarakat. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint...« Itt elakadt." (Arthur Jantzen) 1. Ezek a javarészt véletlen tájképek nagyon pontosak. Egy idegen táj nehezen megközelíthető középpontját ábrázolják. 2. A középpont megvakítja a madarakat.

Élet és Irodalom, XXXV.évf.4.sz.1991.16.p.

ában Németh Lajos "Megjegyzések
éről" cimmel vita-inditó tanul-
m volt más, mint az irodalmárok
ott "modernség-vita" késői le-
zerüség és közérthetőség prob-
nyok értelmezésének, folytatá-
tóságának kérdése körül mozgott.
irodalomban ezt a problémát a
egében eldöntötte - hogy tehát
zonositani a realisztikus sti-
csi Miklós rámutatott, hogy

EPERJESI Ágnes gróf

Lege Artis Medicinae 1992. 4. 380. o.

EPERJESI Ágnes

NAGY Zoltán: Lenni vagy nem lenni :
Fiatal képzőművészek a budai Várban. =
Uj Magyarország, II.évf. 18.sz. 1992. január 22.8.p.

Bp., MNG, Studio'91, 1991

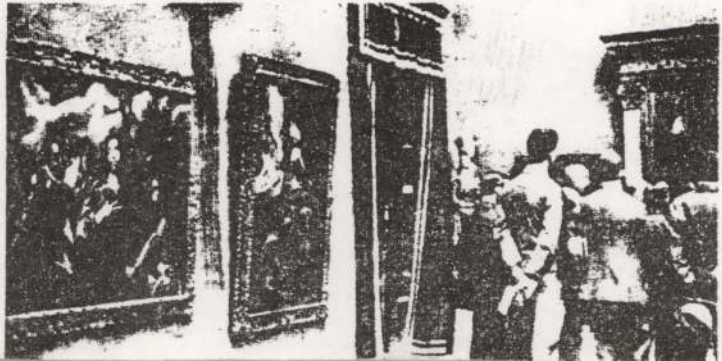

Erdei András

Építészeti fényképpályázaton első dijat nyert.

Magyar Hirlap 1980/12/3/8

WYSTAWA

WĘGIERSKA ARCHITEKTURA ORGANICZNA

• KRAKÓW • 29.III.-7.IV.1993 •

DULÁNSZKY Jenö • EKLER Dezsö • ERDEI András • ERTSEY Attila •

KRAVÁR Ágnes • LÖRINCZ Ferenc • MAKOVECZ Imre •

SZENTESI Anikó • T.SZIKLAI Judit •

INNSBRUCK-CSOPORT •

VISEGRÁDI TÁBOR •

DEBRECEN-CSOPORT •

BAJA Tibor • BLÁZSEK Gyöngyvér • CSETE György • DÉVÉNYI Sándor •

KOPPÁNY Zoltán • KOVÁCS Attila • KÖSZEGHY Attila •

SÁNTA Gábor • SÁROS László • SZALAI Tibor •

VINCZE László • ZSIGMOND László •

OLTAI Péter • RÁCZ Zoltán • SALAMIN Ferenc •

KAMPIS Miklós • KERÉNYI József • KISTELEGDI István •

TABA Benö • TÁMAS Gábor •

MEZEI Gábor • NAGY Erwin • NAGY Tamás • NYÁRI József •

FARKAS Gábor • FÜZES Antal • HEIL Tibor • JANKOVICS Tibor •

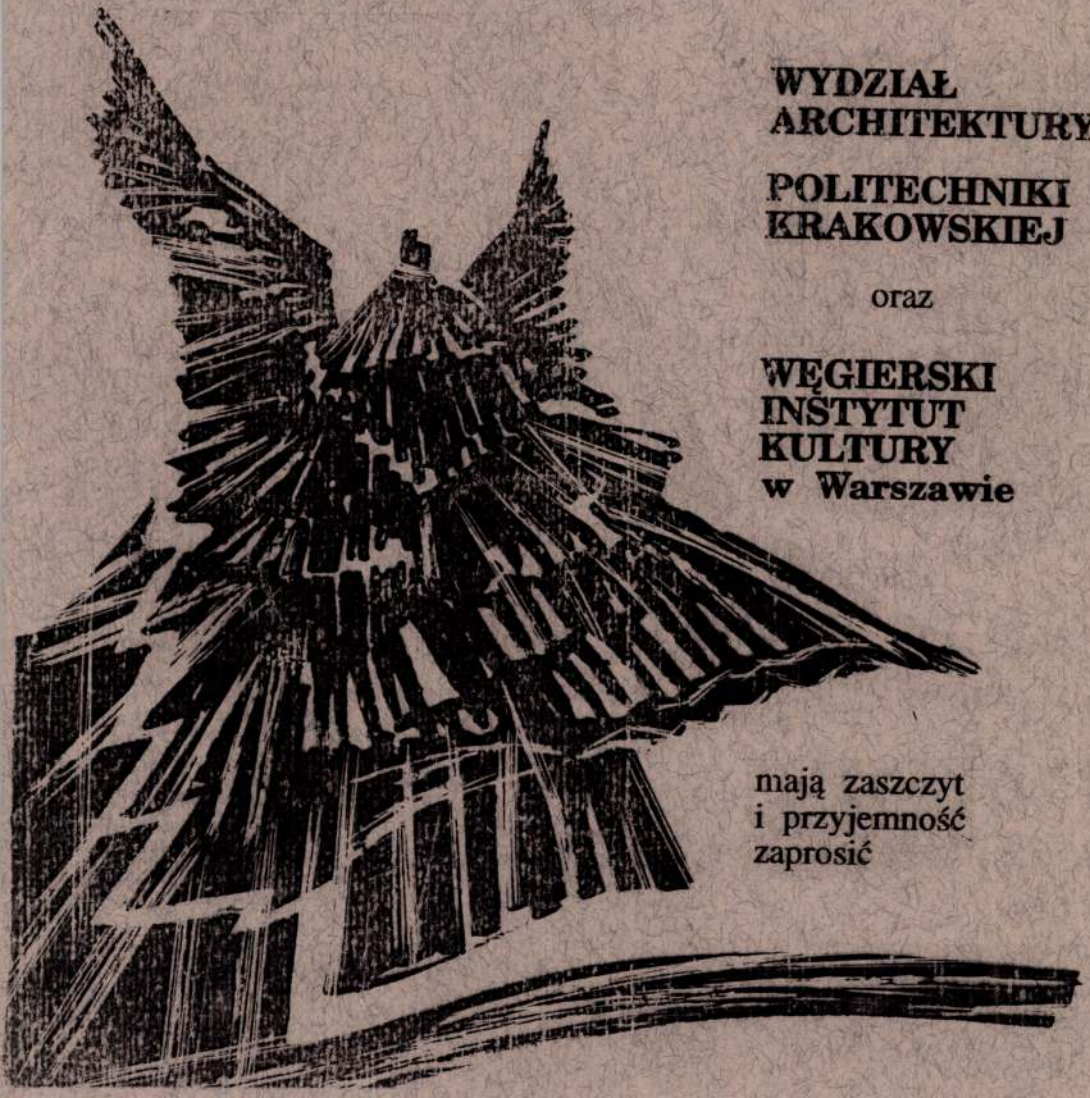

WYDZIAŁ ARCHITEKTURY

POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ

oraz

WĘGIERSKI INSTYTUT KULTURY w Warszawie

mają zaszczyt
i przyjemność
zaprosić

na otwarcie
wystawy p.h.

• ***WĘGIERSKA ARCHITEKTURA ORGANICZNA*** •

w dniu

29 marca ***'93***
/poniedziałek/
godz. ***11.00***

oraz

Wykład
okolicznościowy

arch. **CSETE György**

o godz. ***12.00***
na sali Nr 2

W budynku
WYDZIAŁU ARCHITEKTURY
ul. Warszawska 24

ERDEI ANDRÁS

A tág horizontú világ látleletei

A megalakulásának 40. évfordulóját ünneplő Kanizsa Fotóklub tárlatáról

A nagykanizsai Hevesi Sándor Művelődési Központban — az Alapítványi Hónap egyik fontos mérföldköveként — nagy érdeklődés kísérte a 40 éves Kanizsa Fotóklub jubileumi kiállításának megnyitását.

A Kanizsa Fotóklub négy évtizedes sikertörténete 1957. december 22-én kezdődött, amikor a hajdani alapítótagok bemutatkozó kiállítása — a féltve őrzött vendégkönyv tanúsága szerint — rendkívül jelentős eseménynek számított. Természetesen az egykori kiváló alapító tagokat már újabb és újabb nemzedékek váltották fel, de a „hőskorról" a mai lelkes alkotóközösség sem feledkezik meg.

A Kanizsa Fotóklub a kiállításokon kívül — úgymond — napi kapcsolatban áll a dél-zalai város közönségével, hiszen a Fő utcai Ofotért kirakatában mindig bemutatják a „hónap képeit", melyek révén figyelemmel kísérhető a klubtagok fotóművészeti mércével is elismerésre méltó alkotásai.

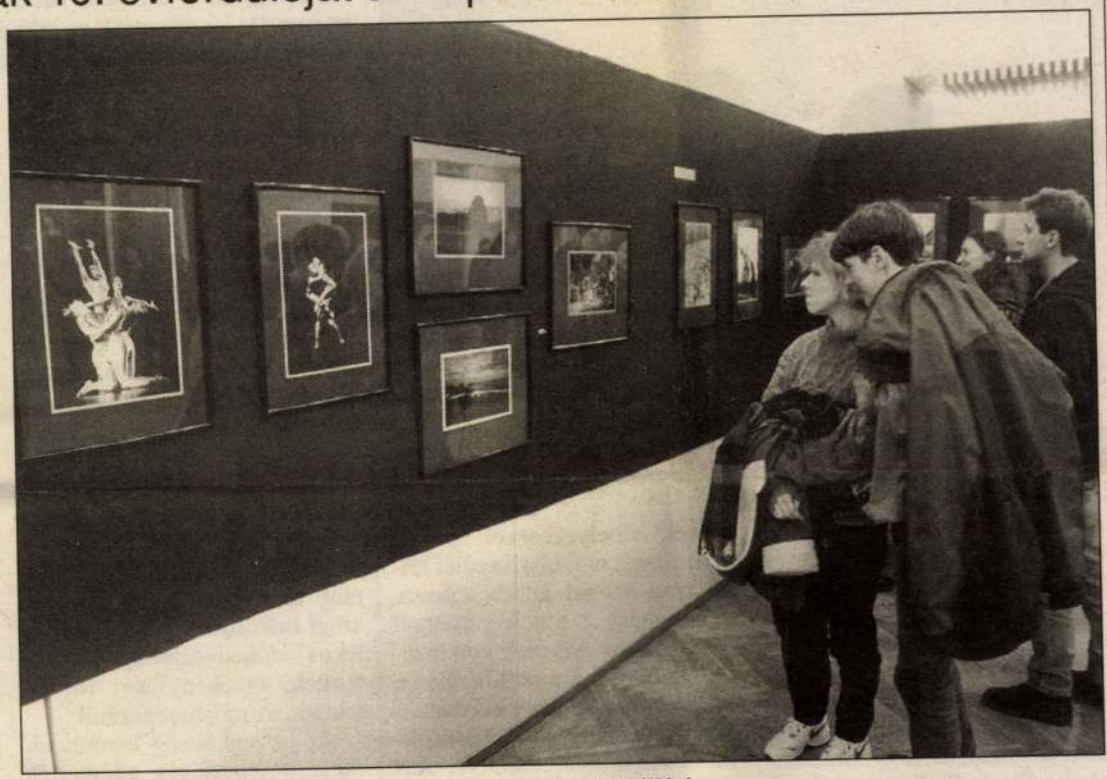

Néhány fiatal az első érdeklődők közül a jubileumi kiállításon.

Amint a mostani, jövő év január 10-ig látogatható fotótárlat képei is alátámasztják, a klubtagok főként emberközpontú és természeti témájú kompozíciókat készítenek és mindannyian remekül ráéreznek arra a momentumra, amely a lényeget a banálistól elválasztja. A Zala megyei önkormányzat idei kulturális nívódíját elnyert Kanizsa Fotóklub alkotói ezúttal több mint száz képpel szerepelnek a jubileumi kiállításon. A változatos anyagot szemlélve: érzékletesek *Erdei András* tájhoz idomuló aktjai, míg *Hohl Zoltánnál* a tárgyi világ és a lét múlandóságának rekvizitumait láthatjuk. *Kotnyek István* tájfotóin az időtlen pillanatokat keresi. *Lipódi László* festőien megfogalmazott képein a ballagó idő által lassan elvonuló világ nyomait kutatja, *Melega István* letisztult kompozíciói pedig a fények, formák és színek harmonikus együttélésére építenek.

Melega István alkotása.

A fotóklub legifjabb tagjának — *Papp Valternek* — a képei ígéretes kezdetet jeleznek. *Peterman Károly* fotói romantikus lelkületről árulkodnak, míg *Pichler József* életképein a szülőföld szeretete sugárzik. *Szakony Attila* képein érződik, hogy ami értékes, mindaz a különösség szintjén és tág jelentésmezőben ábrázolható. *Varga György* színes tájai lírai látomások, *Zágon László* színezett fotóin pedig egy jelképesebb fantáziavilágot jelenít meg. A fotóklub hölgytagja, *Szerdahelyi Rita* a női lélek rezdülésével fürkészi képi világában a mozdulatok titkait.

— Gelencsér —

yirattal indultak

ározi gyámhivatalhoz 79 település tartozik

Takácsné Gál Julianna és Juhászné Tóth Éva (jobbra).

otthonteremtési támogatás, amely az átmeneti vagy a tartós nevelésből kikerült fiatal felnőttek, vagyis a régi állami gondozottak lakáshoz jutását, családalapítását segíti elő. A másik, amit végül is a gyermekvédelmi törvény kiemelt a bírósági feladatok közül, az a gyermektartásdíj állam általi megelőlegezése. Utóbbival 1998. január elsejétől foglalkoznak. Feladatuk továbbá a gyermekek családi jogállásának rendezése, abban az esetben például, amikor a kisgyermek anyakönyvezése az apa adatai nélkül történik, de hozzájuk tartoznak az örökbefogadással kapcsolatos ügyek: többek közt a gyámhivatalok döntenek az örökbefogadni szándékozók alkalmasságáról is. Mindezeken túl rendelkezik a hivatal perindítási és perkezdeményezési hatáskörrel a gyermekek elhelyezésével, illetve kiadásával, továbbá a szülői felügyeleti joggal kapcsolatosan. Feljelentési kötelezettséggel bírnak, ha a gyermek gondozását elmulasztják a szülők, illetve a kiskorú sérelmére elkövetett bűncselekmény jut tudomásukra. Számarányát tekintve, feladataik közt a legjelentősebb a gyámsággal és a gondnoksággal kapcsolatos ügyek intézése.

Mint Juhászné Tóth Éva elmondta, a polgármesti hivatalban tájékoztatják az ügyfeleket a városi gyámhivatal létéről, s maguk is informálják erről azokat az intézményeket, melyekkel munkájuk során kapcsolatban állnak. A települési önkormányzatok már november közepén átadták számukra az irataikat, ez közel ezer ügyiratot jelentett indulásképp...

(se)

Több iparűzési adó

Az iparűzési adó 1,4 százalékra emelését javasolja az az előterjesztés, amely ma kerül a zalaegerszegi városatyák asztalára. Ezzel együtt a termelő vállalkozások, mivel anyagköltségük harmadát levonhatják az adóalapból, kedvezőbb pozícióba kerülnek. A legrosszabbul a szellemi szolgáltatást végzők járnak.

Mint ismeretes, az Országgyűlés nemrég módosította a helyi adókról szóló törvényt. A leglényegesebb újdonság, hogy a jövő évtől kezdődően az anyagköltség egyharmada levonható lesz az adóalapból. (1999-ben ez az arány 2/3 lesz, 2000-ben pedig már a teljes anyagköltség csökkenti az adóalapot.) Ez a változás a termelő vállalkozások helyzetét könnyíti, amelyek eddig hátrányban voltak a kereskedőkhöz képest, utóbbiak adóalapjába ugyanis nem számított be a tovább értékesített áruk értéke. Igaz e hátrány kompenzálására az egerszegi önkormányzat 0,2 százalékos adókedvezményt adott a termelő tevékenységet folytatóknak, ez most megszűnik.

Az anyagköltség levonhatóságát a lehetséges adómérték 1,2-ről 1,4 százalékra emelésével kívánja kompenzálni a törvény. A megyeszékhelyen elvégzett — 22 adózóra vonatkozó — próbaszámítások azt mutatják, hogy a törvényhozók nem számítottak rosszul: az adóalap csökkenése ellenére, a fizetendő adó mintegy 10 százalékkal növekszik, ha a termelőknek nyújtott kedvezményt megszüntetik, az adómértéket pedig 1,4 százalékra emelik.

Az érdekvédelmi szervezetek — munkáltatói érdekegyeztető fórum, KISOSZ, GYOSZ — nem is támogatják az egerszegi elképzelést. Állásfoglalásukban alternatív javaslatot tesznek. Az egyik változat fenntartaná az 1,2 százalékos adómértéket és a 0,2 százalékos termelői adókedvezményt, továbbá 0,4 százalékos adókedvezményt adna azoknak, akiknél az anyagköltség nem éri el az árbevétel 15 százalékát. A másik változat elfogadja az 1,4 százalékos mértéket és 0,4 százalékos kedvezményt adna a termelői és a szolgáltatói tevékenységre, így csökkentve a gazdálkodás különböző területein tevékenykedő cégek adóterhelésében mutatkozó különbségeket.

A zalaegerszegi önkormányzat rendelettervezete az eddigieknél is erőteljesebben javasolja támogatni azokat a cégeket, amelyek bővítik tevékenységüket, illetve amelyek új munkahelyeket teremtenek. Egyrészt a létszámnöveléshez kapcsolt 5000 forint/fő/év kedvezményt megduplázná, másrészt, 90-50 százalékos adókedvezményt kapnának akik 1-3 milliárd forintos, illetve ennél nagyobb beruházást eszközölnek és 300-150-nel növelik létszámukat. Az ipari parkba települő vállalkozók 5 éves iparűzésiadó-mentességet kapnak, ha a tervezetet a mai közgyűlés jóváhagyja.

Sz. O.

Karácsonyt váró Bécsben a teskándi kisdiákokkal

A Teskándi Általános Iskola tanulóit már hónapokkal a múlt pénteki nap előtt lázas izgalomban tartotta az ügy. Az ügy, ami nem volt más, mint egy jutalomút Bécsbe.

Az utat a bécsi városházán lévő Christkindls Werkstatt játszóházában való részvétel tette emlékezetessé. Az épület aulája ilyenkor a gyermekek birodalma, több kézmű

ERDEI András (építész)

Nyilatkozata:

Érték, jövő, hagyomány : Hagyomány és folytonosság

Kerekasztal beszélgetés: Sárvár, 1985. nov.26.
(szerkesztett szöveg)

In. Életünk, 1986. 4.sz.

Ez a Rákóczi kora régi magyar költészetét elevenítette meg, sőt a még régebbit, a reformátorok költészetét. Ez tehát egy nagyon mély hagyományra való visszalépés. A diófa nőtt lefelé, ugyanakkor fölfelé is. Aztóta is úgy érzem, ennek a kétféle mozgásnak állandósulnia kell. Egy nemzetnek is abban áll a szellemi egzisztenciája, ha úgy tetszik identitástudata, hogy ahogyan nő az időben előre, úgy kell nőnie a múltba, saját történelmébe, a saját hagyományaiba. Különben a nemzet nem marad meg.

Pete György

Erdei János építész, aki épület-terveiben hasonló problémákkal foglalkozik, hogyan látja ezt a kérdést?

Erdei András

Furcsa módon, nem mint az anyagot gyúró vagy tervező ember kezdeném a mondandómat, hanem inkább a zeneszerző egy szavába kapaszkodva próbálnám elmondani azt, amit általánosan gondolok az itt elhangzottakról, ez a szó pedig a társbeliség volt. Ez a gondolat mintha kissé elsikkadt volna. Azt gondolom, hogy kétféle szemléletmód áll itt szemben — amit Szabados György nálam plasztikusabban fejtett ki —, az elemző, analizáló és az öszefogó, együttműködő gondolatok menete, tehát a szintetizáló gondolkodás. Ahogy a zenében megvan a történet, ugyanúgy az építészetben is, és valószínű, hogy mindenféle emberi tevékenységben, amit művészetnek hívunk. Zárójelben csak annyit jegyeznék meg, hogy a művészet mindig is az emberek önkifejezési formája volt, nem pedig egy visszaható dolog, tehát ennek a bizonyos diófának az analógiája. Amikor netán valaki külön értené a művészetet a teljes embertől és ebből mindenféle következtetéseket von le, akkor valószínű, hogy téves útra lép. Ahogy az emberiség kultúrtörténetében — szándékosan emberiséget és nem Európát mondok — megvan ez a nyomonkövethető történetiség, úgy én teljesen egyértelműen érzem a saját szakmámban is, tehát az építészetben, hogy körülbelül a romantika óta, a múlt század vége óta szétrobbant, és így olyan, nem igazán célravezető út felé haladt — ebbe az avantgardot is beleértem és a képzőművészetben is a különböző izmusokat —, amelynek nincsen igazán vége. Nem azért, mert ad infinitum a végtelenségig folytatható, hanem azért, mert nem egy követhető gondolatmenetet, nem egy követhető megoldást fogalmaz meg. Most nehogy én is beleessek a lineáris, egyoldalú-, valamiképp tendenciózus gondolkodás csapdájába, ezért gyorsan mentségül, hajánál fogva előhúzok egy példát. F. L. WRIGHT, aki igazán amerikai építész volt, ha úgy tetszik, hirdette is, hogy gyökértelen. Ő lett az organikus vagy szerves, vagy élő — ahogy tetszik —, építészet egyik atyja. Ez az ember azzal kezdte a halála előtt az 50-es évek végén, a 60-as évek elején, hogy hagyott egy testamentumot az ifjabbakra, amelynek a lényege ez volt: tanítványom, ha tenni akarsz valamit ezért a világért, akkor előbb vess el mindent és teremtsd magadban újjá. Akkor elképzelhető, hogy reményed van a világot megváltani. Ez úgy tűnik, mint egy prófécia — ő maga mellesleg lelkész is volt. Ehhez a hagyományhoz és folytonossághoz — inkább folytonosságot mondok, a korszerűségről a későbbiekben még szeretnék valamit megjegyezni —, még valakit idéznék, aki azt mondta a családdal kapcsolatban: tessék elképzelni egy menyegzőt, ahol az atya a menynek és a fiának testamentumképpen azt mondja: gyermekeim, a csa-

Megtisztel, hogy rögtön engem szólítottál, egy kicsit zavarban is vagyok, mert nem vagyok jó beszélő, nem szoktam megszólalni az íráson kívül. Egy képpel kezdeném. Egy fa, mondjuk, egy diófa. Tudjuk azt, hogy diófa amilyen magasra löveli föl a lombjait, ugyanolyan vagy majdnem ugyanolyan mélyre ereszti a gyökereit is. Ezt a képletet a természet produkálta, s tekintve, hogy mi emberek vagyunk és minket is a természet produkált, nyugodtan alkalmazhatjuk az emberekre is. Éppen az előbb említett Bartók példája mutatja, hogy ez menynyire így van. Ő kétségtelenül a 20. századnak Sztravinszkij mellett az első számú avantgardja volt, aki a hagyományokhoz szokott füleknek a legfülsiketítőbben hamis avantgard „mechanizmusát" csinálta. Elvitathatatlanul a leglendületesebb újító volt, tehát nőtt, ha úgy tetszik, felfelé. De ugyanakkor tudjuk, hogy népdalkutató is volt, és olyan zenei rétegeket fedezett fel az erdélyi rubátós, tehát szabadon énekelt és szabadon díszített népdalfajtákban, amelyek egész biztosan több ezer éves időre mennek vissza, tehát valami egészen ősi mély hagyományra. Az az érdekes, hogy legmerészebb újításait éppen e legmélyebb hagyományokból inspirálódva merítette. A diófa fölfelé is nőtt és lefelé is nőtt. Folytathatnám Bartók példáját, ő természetesen a genuin európai hagyományt sem hanyagolta el, mert ha megnézzük főleg késői munkáit, abban Bachnak egy fugátómódszere éppen úgy benne van, mint a hegedűversenyében Beethovennek vagy Brahmsnak a szabad éneklése. Még tudatos utalások is akadnak Bartóknál, hogy igenis, vállalja a Beethoven-hagyományt — gondolok itt a III. zongoraverseny középső tételének és a Beethoven a-moll vonósnégyes egyik motívumának rokonságára. Tehát Bartók mindenütt, ahogy nőtt fölfelé, úgy elevenítette meg a múltat is. De még a legismertebben, a leghírhedtebben avantgarde új bécsi iskolára is jellemző ez, a wagneri örökséget folytatták, hiszen pontosan kimutatható, hogy ők továbbléptek a wagneri örökös modulációból a hangnemnélküliségbe.

Ugyanakkor a szerkesztésben a késői Bachnak ezeket a csodáit, amit a Musikalisches Opferben találunk — egyenesmenet, rákmenet, tükörmenet, tükörrákmenet stb. — mindezeket ugyancsak felhasználták és tovább fejlesztették. Tehát ők is visszanyúltak valami tényleges és nagyon komoly hagyományhoz. Az avantgardnak ott látom a paradoxiáját, hogy csak előre akar menni. Nincs olyan diófa, amely csak az ágait nyújtja fölfelé, a gyökereit nem növeszti. Amikor ők ezt deklarálják, hogy „semmi a múltból nem érvényes, nem kell belőle semmi, én most jöttem a világra, mint egy alfa, mint egy Ádám és csak újítani akarok" — ez így nem megy. A diófának nem lehet elmetszeni a gyökerét, mert akkor nem nő fölfelé. 1945 után szólaltam meg, a háború szörnyűséges élményei alapján, ezek lelkileg teljesen összetörtek, valami szomnambul állapotba kerültem: az álmaim olyan élesek voltak, hogy le tudtam rögtön jegyezni, de ugyanakkor meg teljesen összefolytak az ébrenléttel. Ezt fejeztem ki versben, ezzel egészen sajátságos önéletrajzi szürrealizmust produkáltam, amiről utóbb kiderült, hogy eléggé „avantgárd", mert 15—20 év múlva az amerikai költők, akiket „önvallomás-költőkként" regisztráltak, lényegében ugyanezt a módszert követték. Gondolok Ginsbergre, John Bergmanra, Sylvia Plathra. Végeredményben megcsináltam azt a trükköt, hogy a világirodalmat 10—15 évvel megelőztem. Ezt meg is írták. Tehát az avantgardizmussal én jól megvoltam, de ugyanakkor azt is éreztem, ezt nem lehet csak úgy nyakló nélkül csinálni. Majdnem egyidőben megpróbáltam fölélesztení a történelmi múltat a „Rákóczi ifjúságában".

lád — történik mindez mondjuk 1970-ben — lehet, hogy nem tökéletes, lehet, hogy fel kell robbantani — ebben az időben ez meglehetősen általános nézet volt, és az ma is —, ez ellen nekem semmi kifogásom, találjatok ki jobbat. De ha elhagyjátok, akkor tudjátok, hogy mit hagytok el. Ez olyan mély tanulságként hathat egy érzékeny és gondolkodó emberre, hogy kénytelen kimondani: itt valószínű, a napi gondolkodásmódban és a felfogásmódban van a hiba, vagyishogy még mindig analitikusan, elemzően, részeiben gondoljuk csak végig a dolgokat, ahelyett, hogy teljes összefüggéseiben tennénk ezt. A hiba rejtezhet az „én" körében gondolkodó ember vagy a maga köré vont nacionalista kör, vagy Európa-centrikus kör és adott esetben Föld-centrikus kör ködje mögött.

Itt még annyit szeretnék mondani, ami már egy kicsit a szakmámba is vág, hogy azoknak a fizikai meghatározásoknak az összessége, azoknak az érzelmi meghatározóknak az összessége, amelyek egy épületet létrehoznak —, azok adott esetben tovább nyúlnak — ez eléggé fölfogható, és könnyen követhető az építészet esetében, hiszen napsugárról van szó, meg szélről, meg csillagokról, meg égtájakról —, teljesen világosan sugallják, hogy ökör az, aki „Harap utca 3-ban" gondolkodik. Engem ez a két vonal, tehát egy érzelmi és egy fizikai vonal volt az, ami meghatározott, és arra a pontra juttatott, hogy az építész tevékenységét, rosszul értelmezzük, amikor kizárólag fizikai környezetteremtő tevékenységnek gondoljuk. Ami bennem még egy pillanatra visszatér — hogy el ne felejtsem —, az a korszerűség. Ez idegen nyelven, pl. az angolban up-to-date, azt jelenti, hogy mai. Ez árulkodó fordítás, ugyanis mi csak *egy* értelemben használjuk ezt a korszerűt. Mindig azt hisszük, hogy a korszerű egyben progresszív is. Eredetileg — nem tudom, hogy nyelvújítási szó-e vagy sem —, a korszerű azt jelenti, hogy a kor adott pillanatának megfelelő, tehát adott esetben igaz *is* lehet. Csak mi használjuk úgy — úgy érzem, slamposságból, hogy a korszerűt egyben haladónak is gondoljuk. Pedig ez egyszerű ténymegállapítás, hogy valami megfelel az adott pillanatnak, de csak a pillanatnak, lehet, hogy nem is az adott kornak. A fasizmus is korszerű volt. Egyre biztosabb vagyok abban, hogy azok, amik itt elhangzottak a diófáról, Bartókról, a keleti és európai kultúrák összeegyeztetéséről, a folytonosságról és hagyományról, és amiről még nem beszéltünk, az éntudatról vagy énazonosságról, tehát én csak úgy tudom a magam normái szerint tisztességesen végezni a munkámat, hogyha érzem azt, hogy egy nagyon együttműködő és egyáltalán nem pillanatról pillanatra követhető folyamatnak vagyok a része — egy adott esetben fontos, vagy adott esetben lényegtelen — ez most valóban nem érdekes —, rugója —, de semmiképpen nem egy egyenes irányban vagy kacskaringós irányban, de *vonallal rajzolható* folyamatnak a része. Én nem vagyok az a mozgó pont, amit most nyilván Önök a szemük előtt látnak a számítógépen, s utána meg az a kis fénylő pont, amelyik a betűket törli vagy egy egérfogós játékot játszik, netán bonyolult mátrixokat ábrázol. Így tehát nem szabad gondolkodnunk. Részben ott látom a veszélyt, hogy minden eszköz, minden vívmány, amit mi gyönyörűen elértünk a konkrét tudományok, a nem szellemtudományok terén, ezek rettentő nagy veszélyt rejtenek magukban, a maguk rettentő nagy haszna mellett. Ahhoz, hogy ezeket a veszélyeket mindkét oldalról nagyjából egyensúlyban tudjuk tartani, tehát élet és halál, vagy föld és víz, vagy sötétség és fényesség, ezt csak úgy tudjuk, ha tudatában vagyunk annak, hogy egy teljes folytonosságnak vagyunk a részei, nem pedig a „korszerűségnek."

Simonffy András:

Végül is a zeneszerző, az építész és az író is egy üres papírlapot lát maga előtt és teret, amit be kell töltenie. Aztán, hogy milyen anyagokkal, milyen szellemi örökséggel dolgozik, ez változó. Szabados Györgyhöz kapcsolódnék vissza, mert azóta is azon jár a fejem, annak ellenére, hogy nem kötődik szorosan ehhez a témához. A keleti egészbenlátásról lenne szó, és arról az egyetlen hangjegyről, ami a teret hivatott betölteni, ha jól idézlek.

Szabados György: (közbevetve)

... egy hangzásról ...

Simonffy András:

Egy hangzásról. Nemrég Kínában járam, ott elvittek engem zeneművészeti, képzőművészeti főiskolákra, ahol volt idő arra, hogy az ember meg is próbálja érteni azt, ami megragadta. Csináltak ők is, feladatként, pl. *pointillista* képeket, vagy az európai iskola más kitűnő utánzatait. Zene-szakon hallottam egy 18 éves végzős kislányt, aki olaszul olyan Pillangókisasszony-áriát énekelt, hogy ha körbeviszik Nyugaton, akkor leborul előtte a nagy operaházak közönsége. De aztán áttértünk a képzőművészeti főiskolán abba a terembe, ahol a saját hagyományaik korszerű megfelelőjét keresik az előbb említett, teret betöltő egyetlen hangzás értelmében. A hangversenyek második, már nem európai részében pedig megszólalt az a bizonyos teret-elmét betöltő egyetlen hangzás. Olyan zenei kígyók, folyondárok, amelyek egyrészt rímelnek az ő kalligráfikus növényábrázolási módjukra, másrészt pedig kéthúrú hegedűn és egyéb egyszerű hangszeren szólalnak meg, és nem is zenekari előadásban. Ott az embert az egész országban, a jelen pillanatában ütötte meg, szinte fizikai erővel az, amiről érzésem szerint beszéltél, hogy így kellene látnunk most már a világot, csak ilyen átfogó szemléletmód hozhat megoldást mindazokra a — valljuk be, marslakó számára jelenleg nevetséges — gondjainkra, hogy például az irodalom a poszt-, vagy neoavantgarde felé hajlik-e azzal, hogy széttördelik a verset eszközeire, a jelekre. Hogy ez az irányított irodalom elleni ifjúi kihívás-e és szélsőséges divat, vagy tényleg a vizuális eszközök, elektronikus eszközök kihívása, mint volt a színes fényképezés föltalálása végül is a képzőművészetre a század elején, ezen hosszan el lehetne meditálni, ám nincs még rálátásunk a folyamatra.

Amikor azt a címet olvastam, mai beszélgetésünk címét: „Hagyomány és folytonosság", s itt már említettük, hogy a folytonosság-e a jobb vagy a korszerűség, én jobban érzékeltem a folytonosságot, mert ez állandó problémám, úgy is, mint állampolgárnak, úgy is, mint bizonyos nemzeti hagyományok őrzőjének és részben tudójának. Másrészt pedig egyre inkább annak a tagadva folytatásnak az igazát látom én minden korszakváltásnál, ahogy szóba került itt Ady és amit mások véghezvittek, hogy megtagadnak ugyan egy Szabolcska Mihályig csűrhető-csavarható irányzatot, ami betöltötte a szerepét és kifutott, és végül nem mint irányzat fut ki, hanem lehetőségei szűnnek meg, és lezüllik a szabolcskai színvonalra.

Az is igaz, hogy a Kassák-féle avantgarde-utópia feltámasztásában és feldarabolásában benne rejlenek a szovjet-oroszországi — lényegében piros mas-

Amit itt voltál kedves az előbbiekben ismertetni, az kiválóan illusztrálja az általam nagyon erőteljesen elvetett lineáris gondolkodásmódot — ami lehet, hogy szakmai ártalom, lehet, hogy nem az. Amikor azt kérdezed, hogy ki-ki mit ért hagyományon, akkor ab ovo már a kérdéssel baj van, ugyanis valószínű, hogy nem mondtam él elég pontosan azt, hogy én mit tartok hagyománynak, azért nagyon sok félreértésre ad okot a szó: hagyomány. Az én számomra a hagyomány efféle fölfogása abban a pillanatban, amikor ilyen fogalomként fogalmazódik meg — most, amit te nem említesz, de pl. konzervativizmus, akadémizmus vagy szelektív struktúra — (a megjelölés számomra teljesen mindegy, lehet, hogy lényegében elméletileg differencia van köztük), a megközelítésmód és a fölfogásmód miatt elfogadhatatlan. Ugyanúgy elfogadhatatlan — hogy ugorjak egyet, mielőtt megmondanám, az én számomra mi a hagyomány —, hogy Adyban azt próbáljuk keresni, amit gyönyörű szépen és kronológiailag teljesen világosan levezettél, mit tett volna (hiszen maradt neki, illetve volt előtte öt Vajda-vers és jobb híján mégis Baudelaire-hez nyúlt.) Nyilván irodalomtörténetileg bizonyított dolog, hogy ismerte Baudelaire-t, de ez nekem, Ady verseit olvasva egy pillanatig sem jut eszembe. Az mindig bosszant, amikor mi minden saját dolgunkat megpróbáljuk valahonnan eredeztetni, nem vagyunk képesek fölfogni azt, vagy feltételezni, hogy netán az az Ady Endréből fakadt. Itt térnék vissza arra, hogy számomra mi a hagyomány. Ebben az a szép, hogy nem lehet, sőt azon a párton vagyok, mint a hitbéliek, hogy talán nem is szabad megmagyarázni. Mondjuk úgy, mint a szerelmet. Nekem személyesen az „énazonosságot" jelenti a hagyomány. Az egy más dolog, hogy a magam megvalósításának eszközeként is használom, de mégiscsak elsősorban önmagam fölismerését jelenti. Ebben segít a Biblia, ebben segít a történelem-előtti történelem és művészet. Ebben segítette — véleményem szerint — az avantgardok egy részét is Afrika, Óceánia és a Kelet, nem mindegyiket — ez tévedés —, egy picit része volt, aki visszavonult a távol-keleti, illetve primitív művészetekhez, egy másik tekintélyes része — a *Fauve*-októl felfelé egészen a futuristákig — semmiféle közösséget nem vállalt effektív gyökerekhez, hagyományokhoz. Kitaláltak valamit, aminek aztán olyan sorsa lett és vége, amilyen. Ezért nem érzem az igazságát egy olyan kijelentésnek vagy nem érzem a bizonyító erejét, hogy a népdal más Bartóknak, más Egressynek vagy adott esetben más Petőfinek. Természetesen más, de azért más, mert önmagában így, mint népdal, kicsontozva, olyan, mint a hal szálkája, amiről a biológus meg tudja állapítani, hogy süllő vagy *garda*, de számunkra nem ez a lényeg, hanem az, hogy hal. Ezt viszont a biológus nem tartja fontosnak. Én azt tartom fontosnak, hogy hal és hogy tudjam, hogy hal, az azt jelenti, hogy ha megmarad egy ilyen fosszilia, egy kövület, azt adott esetben én, Erdei András vagy X vagy Y tudja rekonstruálni magában úgy, ahogy az hal vagy népdal — ugyanúgy.

Ehhez kell az a nagyon sok lerakódott, egyhelyre rakódott tapasztalat, tudás, vérbéli, nemzetségbéli, nemzetibéli és hazabéli információ vagy Európa- és Ember-béli információ, ami ezt a kreatúrát létrehozza, amit jobb híján úgy hívunk, hogy tradíció. Összefoglalva úgy gondolom, hogy a hagyomány csak önmagunk által van, s ha már itt Adyról volt szó, akkor az „Elbocsátó szép üzenet" sora jut eszembe mindenképpen: „Általam vagy, mert meg én láttalak. S régen nem vagy, mert már régen nem látlak".

Láng Gusztáv

Ettél már nyersen halat?

Erdei András

Ettem, mert Finnországban voltam odakint, és . . .

Láng Gusztáv

Na látod! De Magyarországon nem esznek nyersen halat. Ugyanabból a halból egészen más halászlét főz a marseille-i halász és mást a Tisza-parti és mást a Duna-delta halásza. Abban tökéletesen egyetértek, hal nélkül nincs halászlé, tehát a hal is lényeges! Amikor a hagyományról beszéltem, a „múltbeli halmaz" aktivizált részére gondoltam, mely tehát belejátszik az életembe, az identitásomat meghatározza. A hagyomány nem a hal, hanem a hagyomány a hal elkészítési módjában jelentkezik.

Erdei András

Így már kicsit közelebb tudunk kerülni.

Láng Gusztáv

Valami félreértés van közöttünk, mert én sohasem mondtam, hogy a szelektív struktúra azonos az akadémizmussal vagy valamiféle lemerevítéssel, ellenkezőleg. Ady azért harcolt — tételesen is publicisztikájában — új hagyományelemek bevételéért a magyar történelembe, a magyar irodalomba. Azért küzdött Petőfiért, akit Arany mellől háttérbe szorított a népnemzeti iskola stb., mert új értékstruktúrát akart létrehozni a hagyományon belül, hogy az új értékstruktúra, amelyet ő a jelenben mint korszerű költő képvisel, kellően alá legyen dúcolva a megfelelő hagyományrendszerrel. További félreértések elkerülése végett hadd tegyem hozzá, hogy e „szelektív struktúrák" — ahogyan a hagyományt meghatároztam — nem szüntetik meg, nem érvénytelenítik a „történelmi halmazt" mint potenciális értéket. Ez a szellemi örökség két részre — egy aktív és egy passzív részre — osztható, a „szelektív struktúrák" jelentik az aktív részt, de ezek változása a passzív hagyományrész bizonyos elemeinek felvételét (aktivizálását) is jelentik, ahogy a megtagadott-meghaladott aktív struktúra bizonyos elemei „visszasüllyednek" — néha csak átmenetileg — a passzív hagyomány „csipkerózsika-álmába".

Másrészt a „lineáris gondolkodás" kérdését, illetve térbeliség és időbeliség szembeállítását mondvacsináltnak érzem. Hadd vegyem példának a Bolyai-geometria közhellyé vált meghatározását: „a párhuzamosok a végtelenben találkoznak." Nos, a „párhuzamosok" — ez térbeli kategória. Ugyanakkor azonban a meghatározás értelme szerint e párhuzamosok csakis *haladhatnak* a végtelenbe kihelyezett metszéspont felé, térben létezésük tehát folyamat is, és folyamatszerűségük egyben térbeliség. Az európai gondolkodásra mindig is ezt a teret és időt egzisztenciális egységben meghatározó szemlélet volt jellemző, ezért dolgozhatott ki a keletieknél „sajátabb kategóriarendszerű" filozófiákat. Nem

tagadom ezzel, hogy a keleti kultúráktól van mit tanulnunk — a romantika s különösen a szecesszió óta ez is közhely —, de ez nem jelentheti szerintem az európai hagyomány *behelyettesítését* a keletivel, legfeljebb gazdagítását, ami persze meglévő hagyomány-struktúráink módosításával jár, de semmiképpen sem megszüntetésükkel.

Erdei András

Igen, én csak a mechanikáját gondolom fordítva, hogy ez Adyból fakadt, és nem a hagyományból fakadt Ady.

Láng Gusztáv

Természetes. Azért hivatkoztam történelmi példákra, mert az a bizonyos önazonosság látszólag az individuum kreációja, valójában egy korszaknak többékevésbé történelmileg determinált jelensége, amelyet az individuum, ha Ady formátumú, akkor a maga egészében ki tud fejezni és képviselni tud.

Pete György

Hadd szóljak egy nagyon fontos gondolatról, ami itt fogalmazódott meg Andrásban, s ami nagyon sok változatában él, általában magánbeszélgetésekben és sokkal kevésbé a sajtó nyilvánosságában és a közbeszédben. Lehet, hogy nincs igazam — éppen olyan joggal tévedhetek, mint bárki más, a jelenvalók közül —, de én úgy gondolom, hogy pontosan az a lényeg, hogy mi gyakran azt hisszük, hogy csak úgy fogalmazhatjuk meg a saját speciálisan magyar értékeinket, ha attól az egyetemeshez való értékkapcsolódást elvitatjuk. Pedig pontosan az a speciális magyar érték, amitől valami az egyetemesből jól ismert érték új minőséggé vált át. A minőségi mozzanatra kell tehát a hangsúlyt helyezni, mert Ady valójában attól több Baudelaire-nél, hogy Baudelaire az ő számára eszköz volt és nem cél. Bármit fel lehet használni, ha azt úgy használom, úgy csinálom meg, hogy a teljesítmény, a mű igazol.

Mi sokszor azt akarnánk, hogy a magyar művészet úgy legyen magyar, hogy csak a magyar hagyományból építkezzen, mert maga a művész magyar. Vagy mert eleve elsőbbrendű értéknek gondoljuk a magyar hagyományt. Erről szó sincs! Az egyetemes kultúrából építkezett mindenki, és ha speciálisan magyar lett, akkor ennek a bizonyos hagyománykereső-értékkiválasztó gesztusnak és a megvalósítás magas művészi kvalitásának specifikumából jött létre, amit mi magunkénak vallhatunk, és nemzetinek minősítünk.

Erdei András

Egyet hadd kérdezzek! A Molnár Anna balladájának ki volt az inspirátora?

Pete György

Ez elvisz minket két másik irányba, ami szintén fölvetődött, de maradjunk most már az előző gondolatnál! Az európai kultúrának az önmaga ellehetetlenüléséből, kétségeiből táplálkozó megújulási kísérletei, amik akár keletre irányultak, akár a primitivitás felé, gyakran termékenyek lehettek és hozhattak eredményeket, de nem szültek megváltást, mert tulajdonképpen a művészet nem hozhat megváltást egy emberi helyzetre. A művészet legfeljebb leképezheti ennek az emberi helyzetnek a nyomorúságát. Nem hiszek abban sem, hogy az európai — most általában —, vagy akár a mi köztes kultúránknak van lehetősége valami megváltást találni primitív koroknak,

vagy pedig éppenséggel őskultúránknak az emlékeiben. Csak saját logikánkon mehetünk tovább, és nem szabad azt eltéríteni sem társadalmi, sem lelki értelemben. Akkor építhetünk olyan új művészetet, amely egyetemesen tartalmazza mindazt az örökséget, amelyről itt szó van. Egyébként ezeket a jelzett irányokat én nagyon fontosnak ítélem, csak azt tartom illúziónak, hogy pusztán azért, mert erre vettünk irányt, ez automatikusan garantálja a minőséget. A minőséget csak a tehetség garantálja.

Szabados György

Szinte — már előre — összefoglaltad ezt a mai estét, mert annyi mindent érintettél, és olyan mondatokkal, melyeket mindnyájan megfogalmazhattunk volna a magunk számára. Arra gondolok elsősorban, hogy itt minékünk kell a magunkét megtenni. Ez egyszerű dolognak tetszik ugyan, mégis hetekig lehetne erről szinte lelkigyakorlatszerűen beszélni, mert olyan kérdések feszülnek a mélyben, amelyek rendkívül fontosak, s főleg a mi számunkra fontosak.

Mondataid igazságát abban érzem erősnek, hogy autonómiáról és tehetségről szólnak, ugyanakkor végtelenül gyengének, mert ahhoz, hogy ezt meg lehesen csinálni, hogy ezt élni lehessen, ahhoz elsősorban és általánosságban egészséges önbizalomra lenne szükség. Bolyai János naplójegyzeteiből összeállítottak egy versekké tördelt tragikus kötetet. Ott Bolyainak van egy Gausshoz intézett írása, amelyben gyilkossággal vádolja Gausst, mert a legszörnyűbbet tette vele, az önbizalmát oltotta ki, ölte meg. Hihetetlen nagy dolog ez, s nemcsak kettejük magánügye. Egy kultúra emberekből áll, élő (és persze holt) emberekből, ami azt jelenti, hogy az egésznek kell élnie. E tekintetben az önbizalom egy jóhiszeműen önfeledt, teremtő-résztvevő állapot, a lehetségesség gyermek-tere. Hogyan él egy kultúra, amelyben egy Ady Endre, egy Bartók Béla még önbizalommal telten — mindegy, mire alapozva tehetségének önbizalmát, a búbánatra, a történelmi vallásosságra stb., valamire alapozniuk kellett — egyetemessé lett, gyakorlatilag fönntartva, élve ezt a kultúrát — hogyan él ma ez a kultúra, az egész? Az a gyanúm és egyre némább döbbenetem, hogy ez a kultúra szinte elkallódni látszik ebben a labirintusban, amit a nagyipari civilizációs mechanizmus húsdarálása még fel is gyorsított. Ez az egyik oka annak, hogy itt ilyen végtelen tétovaság, önbizalomhiány, ingoványos benső állapot van az emberekben. Bevallható ám az is mellesleg, hogy az ún. Gutenberg-galaxis tudományossága sem ártatlan immanens kultúrák élveboncolása tekintetében, jóhiszeműen — bár megint csak önzőn — képezve és fokozva két dimenzióra le az élő kultúrák komplex s csak hagyományozható jelenségeit — miként Vörösmarty oly éles s majd' meghasonult elmével fel is lobbantotta egy percre a könyvtár-lomok kupacait. A másik ok persze — ezek összefüggnek — történelmi, sőt halmozottan politikai. Az ún. csip-korszak irányában azonban nem vagyok olyan pesszimista, mint azt elsőre gondoltam.

Mindazonáltal én egyre inkább úgy érzem, s bizonyos logika szerint bármily avíttnak is tűnik, kimondom, hogy a legkorszerűbb, mert legteljesebb információátadás az élő kultúra tekintetében ma is, és újra, a hagyományozás. A hagyományozás, igen, mert ez a leghitelesebb, a teljes, rövidre-zárt információ, melyben a figyelem tudat alatti és fölötti körei is affinisan működnek, jelenségeket rögzítenek. Ebben személyes szintű átadásról van szó, ami pótolhatatlan minőség, ez az élő kultúra élete. Hogy emberek iszonyatos mennyiségű könyveket, újságokat stb. olvasnak el, szűrt, kreált, csupán rész-információt

Erdei András, tervezőmérnök

Velemben a vasi fafaragók két esztendeje nagy vállalkozáshoz fogtak, saját alkotóműhelyt kezdtek építeni, 1980. aug 20.-án elkészült az épület melynek tervezőmérnöke Erdei András volt.

Fiatalok órája.
1980. aug. 24. Televízió 21.45 /Vond/.

Eperjesi Jakab MDK

Az eperjesi városháza falfestményeire vonatkozó értesitések és irodalom a Katalógusban.

A városháza előcsarnokának 1517-ben cimereit Horváth emliti.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.115.l.

Ututalás anepriva

Eperjesi János
építőmester és kőfaragó
(1508–1518.)

lásd János, eperjesi mester

Eperjesi Jakab MDK

Ő festette a bártfai városháza előcsarnokának cimereit.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei.
Bp.1954.79.l.

megnyva

Eperjési (Epperiesi)

István

ács

Kolozsvár

1649.

Bal Hel 125. l.

ICR

942 MAR 18 2

MAGYAR KIR

Europa Könyv és lapter

Budape

E p e r j e s i I m r e.

1906 Tavaszi és IV.graf.kiáll.

Önarckép,tollr.
Tanulmányfej,tollr.

Nemzeti Szalon

Ø Eperjesi Imre

Eperjessi Imre

Szül. Nagyváradon 1881 jan. 9.

Érettségi

1898/99 I-II. I. é. rajztel.

1899/900 I-II. 2. é. 4.

Tribunus militum laticlavus

V. 260.

Eperjesi Imre

1906. gráf -

kiáll. Nemzeti szálonban

Önarckép, tollrajz -

Tanulmányfej, tollrajz

Zombor X. 54.

Eperjesi Imre

1898/99 – 1899/900

Ferkèpzomfoiskèvk

73.1.

bet erőteljes realizmusának együttes hatása érezhető. Courbettől megtanulta annak erős tér- és formaérzékét is és fiatalkori képeiben a mély barna tónusokon kívül Courbet plasztikussága határozottan érezhető. Később C. az impresszionisták csoportjához csatlakozott, piktúrája azonban mindvégig eltért azokétól és mindig elárulta az impresszionizmuson túlhaladni akaró tendenciáját. Manet és a többi impresszionista hatása alatt az ő festészete is kivilágosodott, fénnyel telt meg és formái kezdtek szabadabb foltokká oldódni. A további fejlődés nem folytatja ezt a formabontást, hanem ellenkezőleg, valószínűleg nála is japáni festők befolyására, mutatkozni kezdett valami határozott törekvés a foltok összefoglalására és a kép ritmikus tagolására. A foltok, melyeket a tárgyak szétbontása árán kapott, nem aprózódtak tovább, hanem ellenkezőleg segítőeszközökké váltak arra, hogy a formákat újra összefogja velük. A formáknak ezzel az új eszközű kifejezésével a dolgok egymásközti viszonylatát, organikus rendezettségét igyekezett megmutatni. A legbelsőbb valóságérzést Cézanne a térbeliségben kereste és találta meg, azt azonban nem a plasztikusságban és a három dimenzió kihangsúlyozásában fejezte ki, mint Courbet, hanem impresszionisztikus és illúziószerű módszerekkel. Ez C művészetének paradox jellemvonása: laza színfoltokkal adja vissza azt, ami nem foltszerű, a zárt tárgyi formákat és a teret. Ez a paradoxság C stílusának igen labilis átmeneti és befejezetlen jelleget ad. Stílusának elhatározottan elkülönülnek a térben és lemondása néhol nagyon szembetűnő, néhol pedig alig észrevehetően elmosódik. Témák szerint változik. Legerősebben megvan tájképeiben, általában,

Eperjesi Imre, rajzoló Budapesten. A Nemzeti Szalon 1906. évi grafikai kiállításán Önarczképével (tollrajz) és egy tanulmányfejjel (tollrajz) szerepelt.

Kiáll. tárgymutató.

gazgatóság, a Miskolci McDonald's étterem és a miskolci Antalflóra Kft. virágkereskedés.

Péter i Tóth

megjelenítik Hacsek és Sajót, énekelnek korabeli kuplékat, előadnak klasszikus kabaréjeleneteket. De azért elhangzanak dalok a Popfesztiválból is. *Szentirmai Ákos* szolgáltatja a zenét az esthez, amelyre 500 forint a belépő.

Eperjesi-tárlat Patakon

Eperjesi János művésztanár rajzaiból és festményeiből nyílik kiállítás pénteken a sárospataki Árpád Vezér Gimnáziumban. *Hornyák Pál* rajztanár nyitja meg délelőtt háromnegyed 11-kor a tárlatot, amely október 21-ig látható.

Íme egy kicsinyke sárkány.

fekete kajmánt is ígér a csodálatos látnivalók között *Herczeg István*. És lesznek rágcsálók – már csak azért is, mert az óriáskígyók velük táplálkoznak –, és „ijesztésül" madárpókok, de még skorpiók is.

A kiállítás hétköznapokon reggel 9-től este 6 óráig, szombaton 8-tól 4-ig, vasárnap 10-től 4-ig tart nyitva. Felnőtteknek 90, gyerekeknek 70, ha utóbbiak csoportban mennek, akkor 50 forint a belépő.

ÉS VÉGÜ

KÉSZ

Mintabolt: Miskol

DÉLI HÍRLAP

Politikai napi
Borsod-Abaúj-Z
Déli Hírlap Kft.
szky út 15. Pos
kiadó: SZÁN
igazgató. Telef
414-191. Főszerk
fon: 412-694. – Titkárság: Szakos
munkaidő után üzenetrögzítővel). –
János (tel.: 412-694), Karosi Imre
(tel.: 412-694), Szikra Pál (tel.: 412-
csa József (tel.: 412-694). – Főmun
tika, tel.: 412-888), Parázs István
Szabados Gábor (művelődés, szab
rovat (tel.: 412-688, fax, üzenetrögz
munkatárs: Szűcs István. – Gazd
Olivér (tel.: 411-600), Fázold He
Bálint (tel., fax: 412-688). – F
(rovatvezető) és Jakubik László (tel
Szabolcs (tel.: 412-866). – Megyei
412-888), munkatársai: Gaál Anik
(tel.: 421-888). – Az olvasóké a szó:
– Gazdasági ügyintézés: Hambarás I
előadó (tel.: 411-751). – Hirdeté
igazgatóhelyettes (tel.: 411-600), B
munkatárs: Hajas Sarolta (tel.: 411-1
menedzser (mobil: 06-30-433-084), I
nedzser (tel.: 06-30-431-338, telefax:
hirdetési menedzser (tel.: 412-866
Zielem Ferenc (tel.: 412-888). – A D
jeszti a Magyar Posta Miskolci Iga
zinczy u. 16. Telefon: 310-222. Előfize
postahivatalnál, a hírlapkézbesítőkné
egy hónapra 550 Ft; egy negyedévre
Árusítja: Északhír Rt. 3530 Miskolc
350-230, valamint a kiadó. – Készül
Felelős vezető: DUCSAI GYÖRGY
Déli Hírlap budapesti szerkesztőség
27. sz. Szerkesztőségvezető: Lelov
638, vagy 06-20-354-189). - ISSN 0

Déli Hírlap

EPERJESI János

nünk a szülőknek.

Megszűnni látszik az a probléma, hogy személyeskedő kérdések töltsék ki a fórumokat. Főleg az egyes városrészeket közvetlenül érintő építési, fejlesztési kérdések érdekelték a lakosokat. Emellett természetesen most mindenki azt várja, hogy a szennyvízhálózat kiépítése után az utakat, a közvilágítást korszerűsítsük. Ez korántsem egyszerű, mert sok pénzbe kerül. A városnak a közeljövőben nem lesz lehetősége arra, hogy ezeket a problémákat megoldja.

Baranyi Ferenc

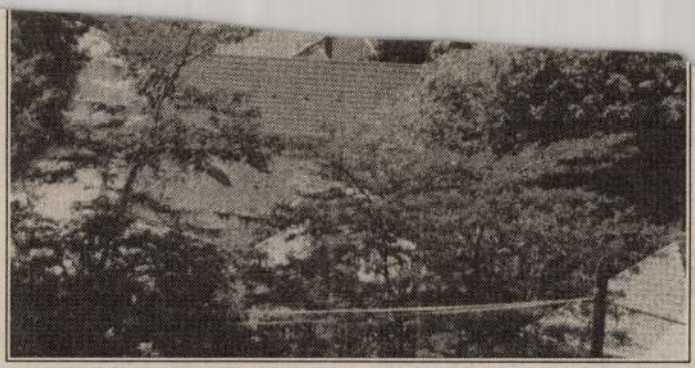

A nagy udvarok, a sok fa és a jó levegő egyre vonzóbbá teszi Bükkszentkeresztet.

Egy ismerős arc a képernyőről

Ritmust vált a barcikai tévé

Sokan várták már a városban, hogy kiderüljön, ki kerül október 1-jétől a Telekép Kft. ügyvezető igazgatói székébe. Ketten pályáztak, közülük az előzetes meghallgatást végző bizottságok Radácsi Zsuzsát támogatták, akit nemrégiben főszerkesztő-helyettesként és műsorvezetőként ismerhettek meg a televíziónézők. Vele készített interjút terveiről munkatársunk.

– Hogyan kívánod megváltoztatni a műsorszerkezetet?

– Szórakoztatóbb lesz a műsor, és a külsőségekben is változás várható. Látványosabb produkciókat láthatnak a nézők, persze nem rögtön az első adásra gondolok, hanem folyamatos változtatásra. Új rovatokat tervezünk, például a vállalkozóknak, terjedelmükben 10–15 perceseket. Megmaradnak a hagyományos műfajok: a híradó, a magazin, de ezek is mások lesznek, mint korábban voltak. Rövid, egyperces híranyagokat készítünk majd, de a magazinban elhangzó riportok sem lesznek hosszabbak öt percnél. Változatosabbak, érdekesebbek lesznek a témák. Megszűnnek a hosszú riportok, ezeket is öt percben maximáljuk úgy, mint a stúdióbeszélgetéseket. Folyamatosan kell készítenünk az adásokat, de nagyon meg fogjuk vizsgálni azt, hogy gazdaságilag hogyan éri meg a legjobban. Lehet, hogy lesznek változások a jelenlegi konstrukcióban, és elképzelhető, hogy a kifizetések más formáját találjuk meg. Mindez a munkatársakat érinti.

– Sokan találgatják, ki lesz a főszerkesztő...

– A testület, amely megbízást köt velem, még nem döntött arról, kell-e főszerkesztő, és ha kell, kinek a jogköre lesz annak kijelölése. Én azt is elképzelhetőnek tartom a pályázati kiírás alapján, hogy az ügyvezetőnek ehhez is értenie kell. Nem tudom, szükséges-e a főszerkesztő, ám ha mégis ragaszkodik ehhez a testület, a megállapodás függvényében történik majd minden.

– Próbáljuk elképzelni leendő munkaköröd egy napját!

– Napi 24 órás munkára számítok, legalábbis minden gondolatom ekörül forog már most is. Szeretnék régi kapcsolatokat felújítani és újakat létrehozni, bedolgozni más televíziókhoz. Mindent elkövetek azért, hogy a lehető legjobban lássam el azt a munkát, amelyet elvállaltam.

K. B. A.

(Megjelent a Kazincbarcikai Közéletben)

Eperjesi Jakab, festő

lásd: Jakab mester

% kamat

Követel

LEJÁRAT		Kamat	Kamatszám	ÖSSZEG
év, hó	nap	nap		Pengő

Tartozik

KELET év, hó	nap	Hivatkozás	TÉTEL
1933. jan.	18.	1.	Érkezett 100 g. hal @ 80 P.
"	18.	1.	Szállításért fizettünk
"	20.	1.	Átvételi költség
"	28.5	1.	1% eladási jutalék
"	26.	1.	Nyereség e. 1709
"	25/1	1.	Komatszám e. komat .. 1290/60

Kiállítások.

Az egyéni kiállítás.

K. V. 481/1899.
1899. aug. 21.

Az eperjesi céh mesterjegyzéke nem maradt fenn. Így a 1
Ajevelezésből, Tinctores, és a "Protokolfabriarskehocechu
1801-64" jegyzőkönyvalapján állt össze e jegyzék, 8 eperj
jesi mester volt, de csak elvétve fordulnak elő a jegyzé
ben.

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textil-
festés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr,
1974

DANGL LIPÓT, textilfestőmester

A budai ~~cen~~ céh az alája tartozó területekről

megnéz

Eperjesi Bálint

fegyverkovács

Kassa 1644

céhmester

l. Arch. ÉrA. 1900

172 l.

T. 4682.

ázoló e lap előterében a vár ost-
lirata fölül:

Festung Zetin von den königl
rn F.Z.M. Bon

A. Das von Milevatz vorwärts
ejezése: K. theils wurde selbe
t und zusammengehauen.

16.9: 18.9 cm.

-458.

Eperjesi ötvösek

Emlétre

Pallai Sandor : Ötvösmüvészet
Minaki Zönyvkiadó Bp. 1970

232.06

Gyerjesi Águs

lásd: Czeizel Balázs

Népszabadság, 1988. febr. 24.

Ø Eperješí Nagy András

[illegible]

A gyerővásárhelyi legény-
karzat festett fatábláit
Umling mintáit utánzó
de primitívebb festéssel
fenti Készítette 1831-ben
Az orgonakar mellvédének
festése fenti kezére vall.

Debreczeni László 1936.

9. l. 10. l.

Eperjési Nagy András

festőasztalos?

1831

l.

Tombor 1947

33. l.

411

zad jobbra. Parókája s szemöldöke barna,
na s bajusza leberetvált. Kolláréján ak
madájának gallérja felett aranylánczon
: „Fest. Csányi G. 1886" olvasható.

pirosra, méretei 83:67.5 cm.

spök ajándéka 1889-ben. (68/89.).

kiállításra engedtetett át (39/96), hon-
ett vissza (416/96.)

Eperjési Nagy András

festőartalos

1831 ben kérutette a gyerővásárhelyi (Kalotaszeg) ref. templom nyugati 9 táblás Ezerfatát [Umlingek Lésői modorát utánozva.

[a festérben

Foglár 96. l.

ìert Hobbema.

† ugyanott 1709 deczember 7-én.

tó vize csillog, míg jobbról, a
bos fáktól körülvett két kunyhó
ajában asszony beszélget a feléje
apkás fiú kísér. Kissé hátrább
ll. A férfiak és a fiú öltözete:
ujjas, térdig érő nadrág, harisnya
ikötő, magas ruha, fehér kötény
e a középtérben, ház bontakozik
A fák felett, mind a két oldalon;
olt felhőzött. Jelzése alól balra:

1. — Lelt. sz. 3321. — Vétetett
458 sz. engedély szerint a Königs-
1721–906). — Kifizettetett 1907
lszámoltatott 1907 augusztus 5-én
jóváhagyta az 1910 május 11-iki
942–910).
ó adatok a Szépművészeti Múzeum-
Meindert Hobbema: Paysage avec

nn Samuné.

III.

455 (3321)
617 (218).

455.

Eperjesi Pajzsos Mihály, ötvös, l. *Pajzsos M.*

ERDEI András épitész

Művtört.Ért. 1989 1-4 182-183.

1985	38.000,- "	3
	233.000,- Ft	12

A gyüjtemény munkáját irá
Bibó István, a középkori részt

Pecsétmásolat gyüjtemény

A tervidőszakban a gyüjtem
podott. A gyarapitás akadályai
kifogásokkal álcázott elzárkózá
anyag rendkivüli dárgasága és n
soltatható pecsétek felderitésé
gyüjtésben a fotózás váltotta f
kaptunk fotózásra.

A gyüjtemény téma szerinti
A gyüjtemény segédleteinek rend

A gyüjtemény a kézikönyv l
eszközéül szolgál. Ezen tulmenő
téneit szempontu pecsétekkel ka
ból 1981-ben a nemzetközi pecsé
kiállitást rendezett a Kutató C
székesfehérvári Nagy Lajos kiál

ERDEI András ejiten

1. 6.p.

Új Művészet 1992

Eperjesi János

Alkotni egyedül, örülni társakkal lehet

Beszélgetés Eperjesi János nyugdíjas rajztanárral

BALÁZS ILDIKÓ

Sátoraljaújhely (ÉM) – Eperjesi János a sátoraljaújhelyi szlovák iskola tanáraként ment nyugdíjba 1987-ben. Azóta a festészetnek él. Több alkalommal állított ki Budapesten, Miskolcon, Szerencsen, a felvidéki Tőketerebesen. Tagja a Rajztanárok Zempléni Alkotókörének. Legutóbb a sárospataki Árpád Vezér Gimnáziumban mutatta be alkotásait.

❑ *Mi kell ahhoz, hogy egy pedagógus a művészetnek is élhessen?*

● Nyugalom és idő, amely nem adatott meg nekem aktív tanárként. A '60-as, '70-es években a pedagógusok ismét a nemzet – szó szerinti – napszámosai lettek. Mindenáron foglalkoztatni akarták őket, minden szabadidejüket le akarták kötni. Mindent el lehetett végeztetni velünk társadalmi munkában, a népszámlálástól a tyúkösszeírásig. Ilyen körülmények között nem csoda, hogy nem sokat festhettem. De nem sajnálom azokat az éveket. Bensőséges kapcsolatban voltam a tanítványaimmal.

❑ *Mikor került kapcsolatba a művészettel?*

● Gyermekkoromban. Lovakat rajzoltam, s rajzaimat elcseréltem iskolatársaimmal tollért, radírért. Más gyereket a játék érdekelt, engem a mozgás ragadott meg. A főiskolán Jakuba Jánostól, Blasó Jánostól tanulhattam. De közel áll hozzám Szőnyi István, Bernáth Aurél, Egri József, valamint az olasz Modigliani művészete. A Zempléni Rajztanárok Alkotókörének vezetője pedig a miskolci Seres János munkám során becsületességre, szigorúságra, egyértelműségre nevelt.

❑ *Ha foglalkozását meg kell határoznia, minek nevezi magát?*

● Nyugdíjas tanárnak. És erre büszke vagyok. Tudom, művészként messzemenő céljaim már nem lehetnek, de arra törekszem, hogy rögzítsek valamit a rohanó világból. Magamnak festek, így nem kötnek igények, kötelezettségek.

❑ *Mit szeretne még megfesteni?*

● Kis falut, vízpartot, kertet, fákat, horgászbotot, amint a zsineg belelóg a vízbe...

❑ *Az egyik képe, A hegyek felett, megragadott. Ahogy most hallgatom, olyan, mintha önmagát vetítette volna ki abba a tájba. Miről mintázta?*

● Ilyen táj nincs, de attól még lehet hiteles. Újraélem a tájat azáltal, hogy megfestem. És hiszek abban, hogy a tájat meg lehet változtatni, sőt meg is kell változtatni, különben csak másolás lenne. A képnek más törvényei vannak, mint a valóságnak.

❑ *Mi készteti arra, hogy fessen?*

● A festészet olyan számomra, mint a szerelem: meg kell érnie a feltételeknek, hogy önfeledten, zavartalanul tudjuk megélni. Mindig Goethe szavai jutnak eszembe: alkotni egyedül, örülni társakkal lehet. És most értek meg a feltételek az alkotáshoz.

Eperjesi János: Csendélet

„Keresd, művész, a magányt, hogy művet foganj, s befejezz; de hogy élvezd alkotásod, ahhoz társakat keress! – Goethe

CMYK

97. V. 20.
É – Magyarország

-együtt használhatja a családdal,
-átutaltathatják rá a fizetésüket, jövedelmeiket,
-átutalhatják róla közüzemi díjaikat.
És gyarapítja pénzét, mert
-lekötés nélkül is évi 16 % kamatot fizet,
-amit a bank havonta jóváír,
így **éves hozama** - változatlan kamatok mellett - **17,23 %,**
-4 millió forint felett a lekötött és a látra szóló betétekre **1% kamatprémiumot** fizet a bank.

Budavár Betétjegy

A megőrzött érték

-pénzét két évig biztonságban gyarapítja,
-az első 90 napra fix kamatot fizet,
-a 91. naptól a lehető legkedvezőbben alkalmazkodik a változó kamatokhoz,
-tulajdonosa egy év elteltével dönthet a kamatok felvételéről, pénze további sorsáról,
-a kamat jelenlegi mértéke évi 19,5 %.

Bástya

Biztos alapon magas haszon

-fixen kamatozó, sávos betét, amely a már elért kamatokkal együtt bármikor visszaváltható,
-éves átlagkamata 19 %.

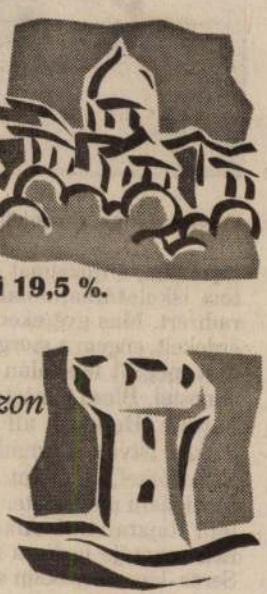

Konzumbank — **Miskolc**, Széchenyi u. 99.
Tel.: (46) 411-095

kezdeményezte, ész szakértői vélemény masztotta. A gimná rint azonban a fák nem indokolt.

Az általános iskola i Nagy Attila a képvisel va elmondta: a két isk nyárfasor (32 fáról var hulló gallyak, ágak mia veszélyes lehet a minde közlekedő gyerekek és számára, ezért a kivágá ja. Ezt azzal is indok szerinte a több mint ha növények nem szolgá esztétikai, sem haszno kat, eltávolításuk nem gi akadályokba sem. S tük az egészségre is k az allergiát okozó nyá miatt.

A fákat több mint ha ültette tanítványaival gimnáziumban tanító M László, aki már két évv amikor a favágás elős került – szakértői véle a fák állapotáról, amel mény ellentétes a m mény jelenlegi szakvél Lapunknak a tanár el

Megyei vé

Miskolc (ÉM) – Az alá lakóterületek biztosítják betegellátáshoz szüksége Kedden Hernádnémetib házán, az ózdi ruhagyár ózdi távhőszolgáltatónál, a miskolci pedagógusok

Gyöngyösi piackép

Eperjesi László, Kelemen Tamásné és Kurta Zsolt érzékenyen alkalmazkodtak a kialakult helyzethez

A gyöngyösiek láthatólag szeretik az új piaccsarnokot. Valódi piazza, élő városközpont lett a pár hónapja átadott új épület és környéke. Nagy a nyüzsgés, az emberek vásárolnak, beszélgetnek, élnek. Érezhető, hogy a csarnok a sajátjuk. A közösségi szellem ezen a piacon talán még fontosabb, mint másutt, hiszen az ott dolgozó árusok nemcsak használói az épületnek, hanem építtetői és kezelői is egyben. A városnak ugyanis nem volt elég pénze arra, hogy a hajdani bódés piac helyére állandó épületet emeljen, ezért csak a területtel tudott hozzájárulni a piaccsarnok megépítéséhez.

A helyi Grafit 37 Építésziroda tervezői, Eperjesi László, Kelemen Tamásné és Kurta Zsolt érzékenyen alkalmazkodtak a kialakult helyzethez. Valószínűleg nagy energiát igényelt részükről, hogy urbanisztikai koncepciójukat, tervezői szándékukat mindenkivel elfogadtassák. Sikerük annak is köszönhető, hogy a téralakításnál a meglévő piac topográfiai szokásait vették figyelembe. A központi folyosós piaccsarnok elhelyezésénél például a korábbi gyalogosút járásirányát tekintették mérvadónak. Az új épületet úgy helyezték el az árusok melletti területen, hogy a piac az építkezés ideje alatt sem zárt be. A bódék későbbi bontása után kialakult üres placcon pedig most alakítják ki az őstermelői piacot: a tervezők által ajánlott árusítópadok és színes pányvák prototípusát június végén tették közszemlére.

A térszervezés fontos eleme a sarokat lezáró négy pavilon, amelyek találkozóhelyként és orientációs pontként is várhatóan jól fognak működni. Az általuk kijelölt terület déli határvonaláról indul el a 2200 négyzetméter összterületű piaccsarnok hosszanti épülete, amely a tér belseje felé válik egyre masszívabbá. Ezt az irányt több építészeti megoldás is hangsúlyozza: a legjellemzőbb az épület két oldalán végigfutó előtető, amelynek konzolkiosztása az áruszállítási egységeket jelöli ki. A falsík melletti rakodózónát piros pallókerítés zárja le, ez szintén a horizontális hatást erősíti. E jellemző irány ellenpontozása a liftház téglaépülete, amely irányítótoronyként magasodik a tér fölé. A csarnok fő attrakciója azonban mégsem ez az ipari jellegű téglatorony, hanem az épület láthatóvá tett statikai rendszere. Szellemes megoldás, ahogyan konzekvensen megmutatja magát az emeleti szintet hordozó vasbeton szerkezet. A piros színezéssel optikailag is megerősített pillérek nemcsak a belső térben, hanem a déli homlokzaton is megjelennek. Ott a nyitottá váló csarnok a tervezői szándék szerint anyaghasználatában is ellégiesedik. Az utcai fronton az épület homlokzata elé túlszaladó, a földszinti váztól elemelkedő, kétoldalt szétnyíló emelet összhatásában dekonstruktivista gondolatként értékelhető. A látványos megvalósításhoz szükségképpen hozzátartozó minőségi anyaghasználat és a professzionális kivitelezői munka hiánya azonban sokat ront az összhatáson.

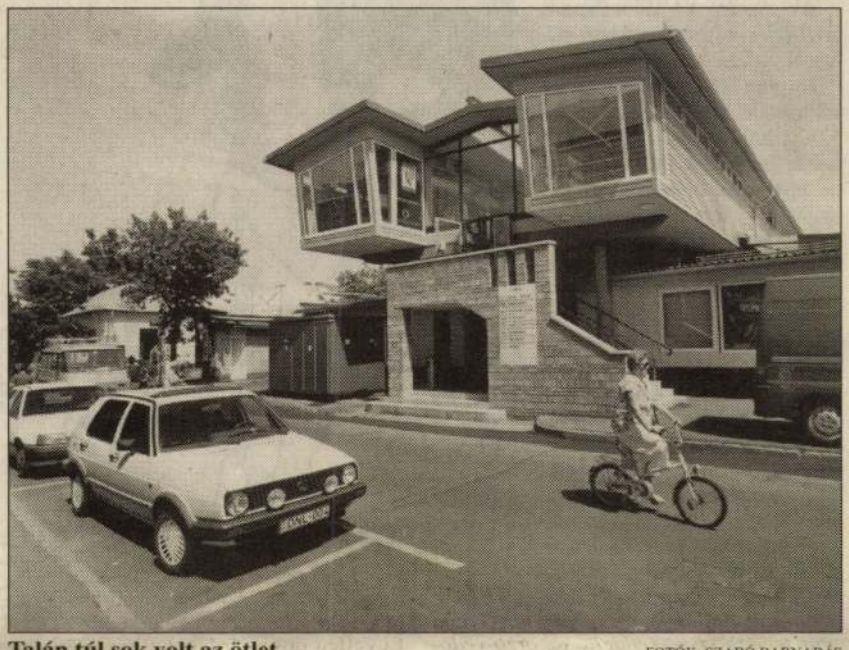

Talán túl sok volt az ötlet

FOTÓK: SZABÓ BARNABÁS

Sok apró gesztus, okos és szellemes megoldás, nívós építészeti mozzanat jellemzi a gyöngyösi vásárcsarnokot. Az épület azonban – a tehetség és a jó szándék ellenére – sem tud megnyugtató, meggyőző építészeti értékké lenni. Az attika értelmetlen lezárása és festése, a szintek közötti rámpa keskenysége, az ablakok kidolgozása, a kémény díszítése vagy a már említett déli homlokzat trapézlemezből való megépítése mind szerencsétlen kompromisszumok eredménye. A tarkaság, az egymást túllicitáló építészeti elemek az összképet kaotikussá teszik, a piac dinamikus életével együtt kissé szétzilált állapotot sugallnak. Sok hibáért persze okolható a pénztelenség. Máshol azonban azt lehet érezni: talán túl sok volt az ötlet, túl nagy az akarat. Vagy túl kevés a távolságtartás ahhoz, hogy egy olyan tiszta megfogalmazású épület kerüljön Gyöngyös egyik fontos terére, amely nemcsak a helyieknek kedves, hanem minden magyarázat nélkül európai szinten is piacképes.

Somogyi Krisztina

az Octogon építészetkritikai műhely tagja

Apolló és Dionüszos

Jó görög isten, Apolló, fenn áll, s messze tekint el. / Lenn Dionyzosz járja a táncát indabilincsben. / Hűvös Apolló szobrai símák, bőre is égi. / Szabdalt orcákkal Dionyzoszt népe kiséri.

Fényes Apolló látja a célt, ám híve kevés van. / Bokrai közt suhan át ha a vész jő, vére se lobban.

Víg Dionyzoszt dúlt tömegek követik, belevágnak. / Testét dajnák tépik izekre dalolva a vágynak. / Részeit asszonyok óvják, sírva a földbe lerejtik, / ám zeneszóval szűzei újabb létre segítik.

(K. I.)

Apolló az eszme, Dionüszosz a valóság. Amaz életidegen, emez népszerű. Apolló papjai jó esetben elismerik Dionüszoszt. Fundamentalistái leszakadnak a valóságról, és a Parnasszuson pikuláznak. Dionüszosz papjai hol figyelnek Apollóra, hol nem. Bigottjai beléje rúgnak.

Fábri Péter Dionüszosz embere. E hasábokon a június 15-i lapszámban A siker mosolya címmel ír derűsen. Óvja Koltai Tamás főállású színikritikust saját fundamentalizmusától. Apolló embere június 28-án ugyanitt válaszol. A kommersz röheje.

Az Apolló és Dionüszosz, értekezés a színikritikusi státusról.

Durván 5000 (ötezer) a színházcsináló Magyarországon és 5 000 000 (ötmillió) a néző. A műfaj burjánzik. Mert vegetatív erő rejlik benne. Mert társasjáték. Mert dionüszia. És mert a Magyar Köztársaság támogatja egyik fontos nemzeti közérzetjavító intézményét.

A teátrális társasjátékban részt vevő 5 005 000 (ötmillió-ötezer) választópolgár mellett van az országban maximálisan 50 (ötven) hivatásos néző – az az színikritikus –, aki bevételének egészét, egy részét vagy töredékét azzal éri el, hogy megírja véleményét a magyar színházművészet jelenségeiről. Ez az udvariasan 50 (ötven) főre taksált, valójában sokkal kisebb társaság – élén néhány vezérbikával – keresi identitását a színházművészetben. Szeretnének belül lenni, de kívül vannak. Fölötte lenni, de mellette vannak. Szeretnének fontosak lenni, de nem tudják, fontosak-e. Szeretnének hasznosak lenni, de időnként észre sem veszik szereptévesztéseiket.

Autokráciákban és diktatúrákban az esztéta nemegyszer a főhatalom birtokosa vagy annak szoros kollaboránsa. Ronthat, jobbíthat. Angol és amerikai tradíciók és gyakorlat következtében a színikritikus nagyhatalom, véleménye az üzleti életben is számít. Ronthat, jobbíthat.

Hazánkban nem ez a helyzet. A rendszerváltozás utáni színikritika egyetlen lehetősége szubjektív véleményének hangoztatása, melyre a színházi játékban részt vevő választópolgárok tömege, a szakma döntő része és a politika kevéssé reagál. Nehéz ezt elviselni. Ezért a vigyázó szemek a múltba s külföldre figyelnek. De hiába.

Hazánkban a színházi rítusokat a beidegzettség, a színházlátogatási szokásokat a szájhagyomány befolyásolja. Nem a színházaikat, mint Strehler mester, aki a milánói Piccolo káprázatos színpadához akkora nézőteret építtetett, melyben ő fér el és az asszisztenciája. A magyar színházcsinálók nem örülnek annak, hogy a római Teatro Argentina páholysorait lángvágóval pusztították el. Tradicionálisan kialakult színházi életünk olyan, amilyen. Lényege a sokoldalú kínálat, hite a jelentős előadásszám, megvalósult vágya a magas nézőszám. Teátrumunk – annak ellenére, hogy megújulását házon belül folyamatosan kísérletezi – nem dobja oda a műfajt Apollónak, tehát kevesek fennkölt ízlésének. Sztenderdjében dionüszikus népünnepély és társadalmi játék kíván maradni. Az arisztokratikus klubfoglalkozásokat is produkálja, de nem ez a lényege.

A színházcsinálókat nem érdeklik az Apolló papjai által emlegetett bezzegek. Bezzeg a román színjátszás, bezzeg Prága nyáron, bezzeg a tamperei fesztivál. Messziről jött napidíjas ember olyan bezzeg lehet, amilyen csak akar, de nem ez a probléma. Hanem hogy a magyar színháziak közül jó néhányan voltak már a bezzegeffektus sztárolt alanyai. Külföldön is. És pontosan tudják, hogy a bezzeg belpolitikai sandaság. A román vagy a cseh színjátszás azért olyan, amilyen, mert szerves történelmi fejlődése folyamán olyanná alakult. Úgy kellett lennie. Hazánkban pedig így kell lennie.

A magyar színházművészet tiszteli saját bázisát. Nem idegenkedik az operettől, a kabarétól sem. Szereti a drámát, a vígjátékot, az experimentumot, s e műfajokat a tőle telhető tehetséggel műveli nap mint nap, változó eredménnyel. Tény azonban, hogy a magyar színházművészet esztétikai értelemben nem forradalmi.

Nos, ez nem hír. A bennfentesnek ez így unalmas. Színháznézők millióinak, akik évente négy-öt alkalommal járnak színházba, érdekfeszítő. Annak a színikritikusnak, akinek szezononként 100-200 (száz-kétszáz) előadást kell végigmélyes Kolibri Fészekben is, a 80 (nyolcvan-) személyes Stúdió K-ban is, a 970 (kilencszázhetven) személyes Operettszínházban is.

Aki eme adatok tudatában van, s e kínálatot időnként megtapasztalja, nem siránkozik.

Aki eme adatok nem ismeretében nyilvánosan siránkozik, az vagy alulinformált, vagy le van szakadva a magyar valóságról, vagy fundamentalista. Tehát rossz papja Apollónak.

Egy forró éjszakán nemrégiben tucatnyi Apolló-pap a most folyó színi évadot értékelte, és javaslatokat tett a színikritikusok díjainak odaítélésére. Nem volt váratlan a végeredmény. Ez a megbeszélés az ez évi magyarországi színházi tevékenység 4-5 százalékát érintette. Tény, hogy sok szó esett arról, hogy egy nagy tehetségű színházi újító stúdió-

– Figyeld az arcukat: Nem tudják eldönteni, hogy ez most valami modern, vagy csak sima centrikusság!

MA

eperjesi Simon deák másodmagával 890 üveget rak be a "Dobó palota" új helyiségeiba.

Dóshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között. II. közlemény 152. lap.

Az Egri Múzeum Évkönyve. II. Eger. 1964.

eperjesi Simon deák,aki segédjével együtt kenyér, hús és borellátmányt is kap 1551-ben,egy üvegtárcsáért 1 dénárt kap.

Déshy Mihály:Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein,1493 és 1596 között.II.közlemény 154.lap.

Az Egri Múzeum Évkönyve.II.Eger 1964

Eperjesi Teofilusz, festő

lásd: Teofilusz

Eperjesi Wittich Zoltán festőművén.

Mezzo Vennet.

1947. XII. 2.; III. i of. 274.

2. old.

(: Hir :)

Epernjesiné Szabó Margit

Vadászati Világkiállítás, Budapest 1971.
Díj: Nit és Hiszöv pályázat 1969; Vadászati Világkiállítás 1971. Mű: 7. sz. reprodukció: „Ritmus", szövött, vegyes technika, 255 × 115 cm. Katona László: II Fal- és Textil Biennálé, Szombathely, 1972.

Eperjesiné Kabó Margit, iparművész

tolikönyvege: Repr.

—: könyvegek és bútorok

M. 10.

Népszabadság, Bp. 1973. nov. 18.

Eperjesiné Szabó Margit iparművész

Tatán nyílt megszőnyegki-állítása.

Műsorkalauz.

Dalgozók Lapja (Komárom), 1974. szept. 8.

Egerjesiné Szabó Margit

Foto és néhány adat a művésznő.

1. Fal- és Térextil Biennálé
Szombathely, Savaria Múzeum, 1970.

Eperjesiné, Szabó Margit

„Kösöntő", gyapjú, nepr.

I. Fal- és Tértextil Bienniálé
Szombathely, Savaria Múz. 1970.

Eperjesiné Szabó Margit

Bánhidán született 1945-ben. Iskolai végzettsége: Magyar Iparművészeti Főiskola, 1968.

Kiállítások: Budapest 1969-70.; I. Fal- és Tértextil Biennálé, Szombathely 1970.

Kotina László: I Fal- és Tértextil Biennálé, Szombathely, 1972

Eperjessy Wittich Károly /más helyen Wittlich Eperjesi Károly-ként szerepel a név./

"A vak festőművész találmánya" cimmel a lap felvételeken mutatja be a müvész munkáit: "Szinek a sötétben", "A szinek himzése" és "Tulipán motivumok" c. képek.
Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1912. május 19. IV. évf. 2o. sz. 640-641. lap.

Eperjesi-Wittich Károly festőművész

Csák Zoltán ir a müvész találmányáról, a vakok himzéséről. „A mütermében látottakról itélve, igen értékes alkotásokkal gyarapithatta volna a magyar pikturát, a vaksággal együtt borult rá az alkony!"
A találmány: egy himzőgép, amelyen vak leányok, a müvész tanitványai kifogástalan szines himzéseket készitenek.
Leirja a munka menetét is, a szinek felismeréséhez szükséges gyakorlatot és a munka összeállitását.

Élet, Bp. 1916. ápr. 9. VIII. évf. 15. sz. 349-350. lap.

Egyenjési Wittich Károly festő M.D.K.

Megbízást kap a Károlyi palota régi családi arcképeinek lemásolására. Ebben segít neki ~~[illegible]~~. Fáy Dezső és Galácsy Lajos.

Elek A.: Fáy Dezső a festő és illusztrátor. Bp. 1929
10

MDK

Eperjesi Wittich, festő

Ujpesten lakó művész.
A kiállításon egész gyüjteményével szerepelt.

A Raffael-czéh kiállitása.1912. /Ujpest-Nákospalota/
Az Ujság.1912.dec.21.

Eperjesiné Szabó Margit

Szőnyege szénárgyalat kezdéséoch felkeltette a 1 akástextil Vállalat gyártmányfejlesztő technológusának figyelmét.

Fal- és tértextil művészetünk; Mihály Mária hozzászólása a II. Szombathelyi Fal- és Tértextil Biennálét követő anhétou; Ipari Művészet, 1973/1. sz. 14. l.

Eperjesi Péterné

A bajai Türr István Múzeumban megnyílt népi szőnyegek kiállításon műve szerepel.

Csató Károly: Népi ihletésű szőnyegek.

Petőfi Népe, 1971. szept 9.

Eperjesi Péter
részt vett a népi iparmüszek kiállitásán
A KISZ Központi Müvészegyüttese szék-
házában.

Bojár Iván: Kiállitásról - kiállitásra-

Magyar Hirlap 1971/235 bold.

Buda.

E lapon balra alól a Pros
du dehors de le bain) és fölül
dig anzusehen (Vue du de dans

Grundtriss des so genant
Stadt Offen in Hungarn, welche
würckung des warmen Bads, als
schen Architectur sehr gerühmb
de l'Architecture Arabiqu

fölül jobbra: TA. I.
al legalól balra: J.B.F. v. E.
középütt: Cum P.S.C.M.

Rm., mér. a rl. 29.9:

Eperjesi Csiszér Pál

Kassa 1642
1644.
1645

Cehmester

l.

Arch. Ert.

1900. 172. l.

alighanem
azonos Eperjesi
Pállal

l. u. ott.

T. 4681.

iara és Szudar hadi ténye szem-

oatischen Graenze bei Kerestina
ich des Sluiner Regiments den
1790.

A. Die längst den Glina Fluss beste-
fejezése: E. Scharfschützen Stephan
. Mit diesen wird die Kriegs-Geschich-
chlossen.

7.1: 18.3 cm.

126-94-170.

megírva Eperjési Pál
fegyverkovács
Kassa 1643
céhmester
l.
Arch. Ért 1900
172. l.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 SEP 19

Dolgozók Lapja (Komárom)

Eperjesiné Szabó Margit
iparművész

Műsorkalauz

R. Strähl: Éva és Ádám című vígjátéka az Állami Déryné Színház előadásában; Komárom, művelődési központ, szeptember 20-án, 19 órai kezdettel.

Házasodik a mótolla; gyermekmatiné; Tóth Erzsébet és Török Ferenc (a Bányász Színpad tagjai) műsora; Tatabánya, újvárosi klubkönyvtár, szeptember 22-én, vasárnap de. 10 órakor.

KIÁLLÍTÁSOK:

Eperjesiné Szabó Margit iparművésznő szőnyegkiállítása; Tata, művelődési központ, nyitva: egész héten.

Borbás Tibor szobrászművész kiállítása; Komárom, Csokonai Művelődési Központ, megnyitó: szeptember 18-án, 19 órakor; nyitva: egész héten.

ESZTERGOMI KIÁLLÍTÁSOK:

Keresztény Múzeum: Állandó kiállítás, megtekinthető hétfő kivételével 9—17 óráig.

Bibliotheka: Könyv és könyvtár a középkori Esztergomban; megtekinthető hétfő kivételével naponta 10—14 óráig.

Balassa Múzeum: Esztergom története; megtekinthető: hétfő kivételével 9—17 óráig.

Babits Múzeum: állandó kiállítás, nyitva: 10—16 óráig.

Vármúzeum: Gorka Lívia állandó kiállítása, Gink Károly fotóművész kiállítása, megtekinthető: 9—16,30 óráig.

A BEMUTATÓ MOZIK MŰSORÁBÓL:

Esztergom, Petőfi: Elza kölykei (15-én), Hószakadás (16-án), A Pendragon legenda (16—18), Az Olsen banda nagy fogása (19—22).

Dorog, Otthon: A veréb is madár (15-én), Koncert szólópisztolyra (16—18), A nagy zsákmány (20—22).

Komárom, Jókai: Koncert szólópisztolyra (15-én), A tábornok állva alszik (16—18), Írók, művek, rendezők (filmbarátok műsora) (19-én), Fogadó a „Török patkóhoz" (19—22).

Tata, Tó: Alfredo, Alfredo (15-én), Y—17 (16—18), Írók, művek, rendezők (filmbarátok műsora) (17-én), Francia kapcsolat (19—22).

4134

A Magyar Nemzeti Bank esztergomi fiókja, érettségizett fiatalt keres, adminisztratív munkakör betöltésére. Jelentkezés: Esztergom, Széchenyi tér 26., 8—16 óráig. 4109

A Pest megyei Szolgáltató és Csomagoló Vállalat Piliscsaba—Jászfalun lévő bánya- és mészüzemébe felvételre keres

MESZLEHÚZOKAT,
MESZEGETŐKET,
BAGGER-KEZELŐT,
ROBBATŐMESTERT ÉS
KOMPRESSZORKEZELŐT.

Jelentkezés a személyzeti vezetőnél: 1395. Budapest, Pf. 411.

4063

Gépkezelőket alkalmazunk az oroszlányi szennyvíztisztító telepünkre. Nők is jelentkezhetnek. Érdeklődés az oroszlányi üzemmérnökségen, Komárom megyei Vízmű Vállalatnál. 4098

MÉK-kirendeltség felvesz árukísérőket gépkocsira, raktárba és előkészítő üzembe **női és férfi fizikai dolgozókat.** Fizetés teljesítmény és időbér szerint. Jelentkezés: Tatabánya II., Erdész út 1. sz. alatt. 4102

EPERJESI ÁGNES

1964 -ben született Budapesten, ahol él és dolgozik.
1991 Diploma az Iparművészeti Főiskola Fotó-Tipográfia Szakán és a főiskola Mesterképző Intézetében.
1989 – 90 a Fiatalok Fotóművészeti Stúdiójának tagja.
1989 – 92 a Nappali Ház művészeti szerkesztője.
1991 -től az Egyesült Képek Egyesület tagja.
1991 óta tagja a Magyar Köztársaság Művészeti Alapjának, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének.
1991 -től dolgozik Várnagy Tiborral.
1992 -ben kapott Pécsi József ösztöndíjat.

EGYÉNI KIÁLLÍTÁSOK

1989 Hazatérés. Utca Galéria, Szombathely
1991 Idő-járás. Liget Galéria, Budapest
MI. Liget Galéria, Budapest
1992 Gyümölcsöző zöldségek. Mátra Örökmozgó, Budapest
Przeplatane zdjecia Tavate. Mala Galéria, Varsó
Magvas kiállítás. Stúdió Galéria, Budapest
Der Kern einer Ausstellung. Künstlerhaus, Hamburg
1993 Con spirito. Tűzoltó utca, Budapest
(Várnagy Tiborral és Andreas Oldörppel)
1994 Gallery by Night, Stúdió Galéria, Budapest
Sült képek és Mandala. Szegedi Ifjúsági Ház

CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSOK (VÁLOGATÁS)

1988 – 94 VI – IX. Esztergomi Fotóbiennálé. Vármúzeum, Esztergom
Fotogrammatika. Józsefvárosi Galéria, Budapest
1989 Junge Ungarische Fotografen. Galerie Pumpe, Berlin
Más-kép. Ernst Múzeum, Budapest
Fotó-model. Szombathelyi Képtár, Szombathely
1990 2nd International Photobiennial. Párizs
Photographie de l'Est Musée de l'Elysée. Lausanne
A Negyedik. Ernst Múzeum, Budapest
Schnelle Bilder-Aktuelle Fotokunst im Gesprach. Künstlerhaus, Bécs
Fotóarchív Centrum Sztuki Wspólczesnej, Varsó
1991 Fotóarchív II. Szombathelyi Képtár, Szombathely
New Spaces in Photography. Muzeum Architektury, Wroclaw
1992 Studió 92. Ernst Múzeum, Budapest
Analóg. Budapest Galéria Lajos Utcai Kiállítóterme,
Lady in enzian blau – Budapest/Bonn.
Frauen Museum, Bonn
1993 Lady in enzian blau – Budapest/Bonn.
Budapest Galéria, Budapest
1994 Csoportkép. Vigadó Galéria, Budapest
Bolt Galéria első kiállítása. Bolt Galéria, Budapest

1964 born in Budapest, where she lives and works.
1991 Graduated from the Academy of Applied Arts, Department of Phototypography.
1989 – 90 became the member of the Young Photographers' Studio.
1989 – 92 artistic editor of the "Nappali Ház".
1991 became the member of the Union of United Pictures and the Fund and Association of Hungarian Artists,
1991 Started to work with Tibor Várnagy.
1992 granted the Pécsi József Scholarship.

SOLO EXHIBITIONS

1989 Homecoming. Utca Gallery, Szombathely
1991 Time-passing. Liget Gallery, Budapest
We. Liget Gallery, Budapest
1992 Fruitful Greeneries. Mátra Cinema, Budapest
Przeplatane zdjecia Tavate. Mala Gallery, Warsaw
Pithy Exhibition. Studio Gallery, Budapest
Der Kern einer Ausstellung. Künstlerhaus, Hamburg,
1993 Con spirito. Tűzoltó utca Gallery, Budapest
(with Tibor Várnagy and Andreas Oldörp)
1994 Gallery by Night. Studio Gallery, Budapest
Fried Pictures and Mandala. Szeged Youth Centre,

GROUP EXHIBITIONS (SELECTION)

1988 – 94 6th – 9th Photo Biennial of Esztergom.
Castle Museum, Esztergom
Photo-grammar. Józsefvárosi Gallery, Budapest
1989 Junge Ungarische Fotografen. Galerie Pumpe, Berlin
Other Picture. Ernst Museum, Budapest
Photo Model. Szombathely Picture Gallery, Szombathely
1990 2nd International Photo Biennial. Paris
Photographie de l'Est. Musée de l'Elysée, Lausanne
The Fourth. Ernst Museum, Budapest
Schnelle Bilder-Aktuelle Fotokunst im Gesprach. Künstlerhaus, Vienna
1991 Photo-archive II. Szombathely Picture Gallery, Szombathely
New Spaces in Photography. Museum of Architecture, Wroclaw
1992 Studio'92. Ernst Museum, Budapest
Analogue. Budapest Gallery, Lajos Street Gallery,
Lady in enzian blau – Budapest/Bonn. Frauen Museum, Bonn
1993 Lady in enzian blau – Budapest/Bonn. Budapest Gallery, Budapest
1994 Group Picture. Vigadó Gallery, Budapest
First Exhibition of the Bolt Gallery. Budapest

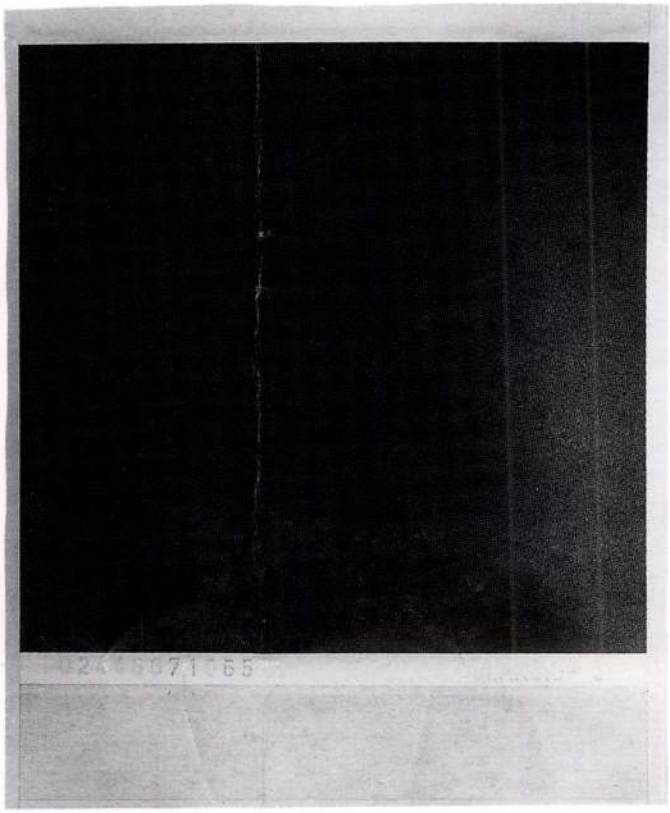

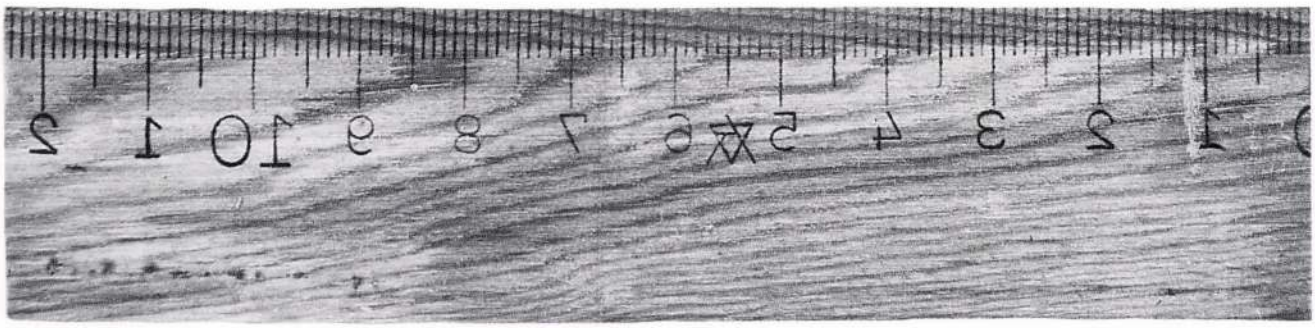

Eperjesi Ágnes

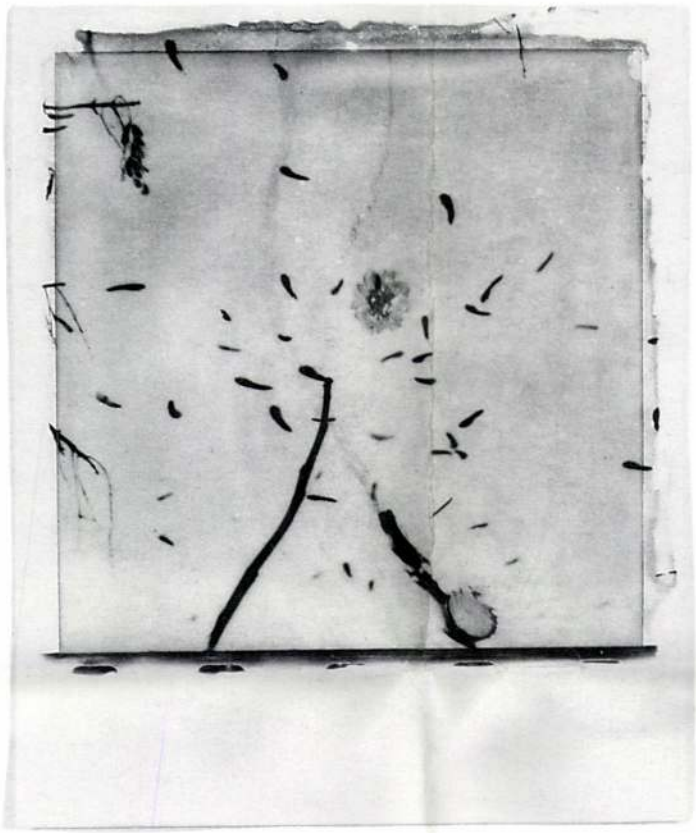

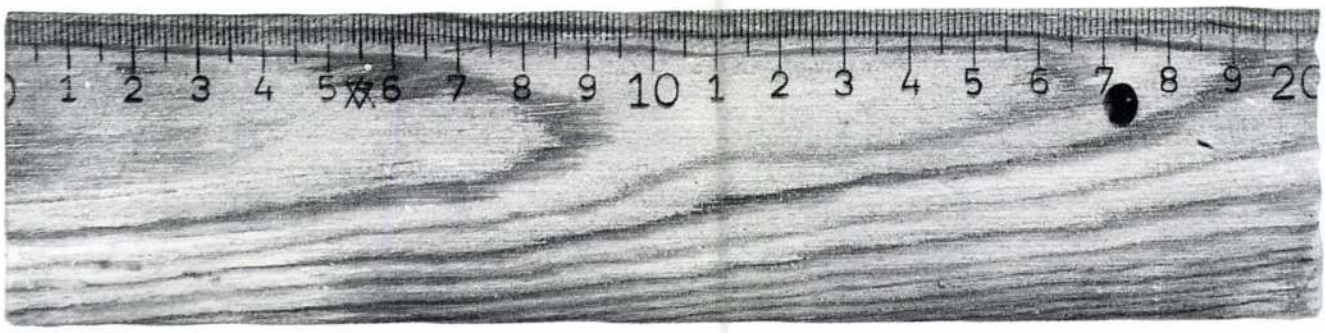

Eperjesi Ágnes

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975 FEB 2 3
Dolgozók Lapja (Komárom)

Eperjesiné Szabó Margit textiltervező

Szőnyegbe álmodni a világot

1021 Eperjesiné Szabó Margit textiltervező komáromi kiállításán

Az emberiség kultúrájával szinte egyidős a falikárpitok, csomózott szőnyegek készítése. Ismerték az egyiptomiak és a perzsák. A középkorban is elevenen virágzó művészetet a bizánciak fejlesztették tovább, s Európában később olyan nagy festők foglalkoztak a kartonok megrajzolásával, mint Raffaello és Rubens.

Ez a varázsos művészet sajátos formakultúrát, technológiát és jelrendszert alakított ki az évezredek során. Így a ma szőnyegtervezője nemcsak örököse lehet egy ősi kultúrának, hanem egyben megújítója és továbbfejlesztője is. Ha ezeknek az alkotásoknak megismerjük a kifejezőeszközeit, színkultúráját, egyéni látásmódját, s a technológia adta lehetőségeit, egy újabb művészeti ág közlései által leszünk gazdagabbak, s a világ csodáiból többet vehetünk észre.

A csomózott szőnyegek ma is úgy készülnek, mint az egyiptomiak idejében. A mintát különböző színű fonalakból képezik, általában 2 vagy több láncfonal áthurkolásával. A csomózási technikának két fajtáját ismerjük: a török (az ún. gördesz) és a perzsa (szinné) csomózási módot. A tervezőművész kartonra festi az elképzelését, és ezt valósítják meg a szőnyegkészítő műhelyekben. Az elkészült szőnyeg azonban mindig más, mint a terv. A kép tartalmi-formai jegyein túl mindig megragadja az embert a szőnyeg anyagának, a fonalak sajátos tapintása, esztétikai varázsa.

A minták évezredek óta általában geometrikusak. Az ábrázolt jelek legtöbbször szimbolikusak is. Sok pl. az írásbeliség előtti időkből származó ún. tulajdonjel, vagy ennek díszített változata. A jelrendszerből idézve néhányat: a háromszög a földanyát jelenti, a kör Buddhát, s egyben az örökkévalóságot is. Néha a bordűr (a keret) is sokkal több, mint díszítés. A cikk-cakk vonalak az egyiptomiaknál, a hegyeket és völgyeket ábrázoló vonalak más keleti népeknél jelentik az örökkévalóságot. A halszálka minta pedig a gazdagság, egészség szimbóluma. Természetesen különböző növényi és állatalakok is helyet kaptak a geometrikai alakzatokon kívül. A mohamedán vallási tilalom miatt azonban az emberábrázolást szinte teljesen mellőzték.

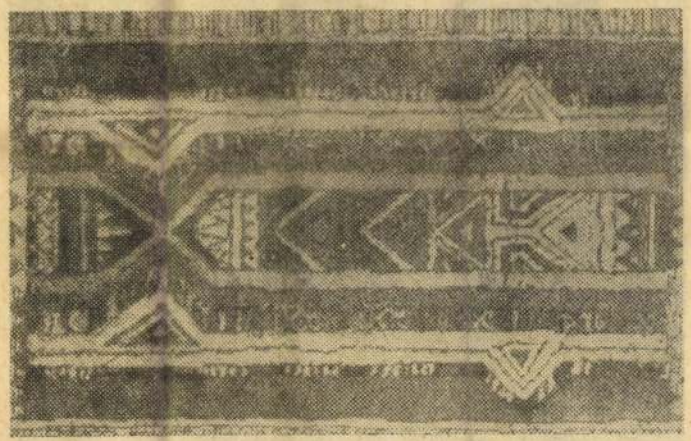

E. Szabó Margit egyik falíszőnyege

Magyarországra a keleti szőnyegek a törökök útján kerültek. Az ősi keleti jelképek idővel elmosódtak nálunk, s felfrissültek a magyar népművészet témakincsével. Napjainkban ez a művészet is megújult.

Eperjesiné Szabó Margit, akinek az alkotásai Komáromban láthatók, a magyar szőnyegművészetnek nemcsak egyik nagy ígérete, igen tehetséges beteljesülése is. Megyénkben, Bánhidán született és az iparművészeti főiskola elvégzése után először jászárokszállási, majd a békésszentandrási háziipari szövetkezet tervezője lett. Falíszőnyegeivel számos díjat nyert az elmúlt évek során: eredményesen szerepelt a szombathelyi textilbiennálén, a mezőtúri, csongrádi, valamint a győri kiállításokon. Első díjat nyert Aranykupola című alkotásával a Népi Iparművészeti Tanács 1969-es országos pályázatán, s igen nagy feltűnést keltett az 1971-es budapesti Vadászati Világkiállításon bemutatott Három vadász című kompozíciójával.

Sajátos színt képvisel ő e művészeti ágon belül. Látásmódjára a keleti textilművészeten kívül a legtermékenyítőbb hatással a magyar népművészet volt. Az archaikus művészetek forma- és színelemei szőnyegtervein felfrissülnek, s korszerűvé válnak. Egyik kritikusa így jellemezte művészetét: „Munkásságára a népművészet nem konkrétan hat, hanem áttételesen. Nem egy alkotása a régi mondák, balladák mesevilágát idézi, ötletgazdagon, újszerű színhatásokkal." Kiegészíteném azonban ezeket a mondatokat még a következőkkel is: a mesélő szőnyegek tervezőjének nevezte valaki Eperjesiné Szabó Margitot, s az illető talán csak a történeteket rögzítő szőnyegtervezőre gondolt akkor. Pedig a Három vadász című kompozíciója is több mint három szarvast üldöző férfi ábrázolása, s a Piros-kék című faliszőnyege is — figurái ellenére — nem „próza", hanem inkább egy szép szín- és formaköltemény.

Az ún. autonom művészetet már régóta nem, vagy alig lehet szétválasztani az alkalmazott művészettől. A szőnyegektől persze semmiképpen nem várhatunk katartikus élményt, inkább csak kellemes, megnyugtató hatást. Ezt azonban E. Szabó Margit olyan fokon éri el, hogy nyugodtan mondhatjuk róla: a mesélő szőnyegek tervezője fonalakba álmodja a világot.

(Mücloo)

OR ÉS MOST

máromi Kőolajipari Vállalat életében

három évtizedben életük összefonódott a kőolaj-feldolgozókkal, ismernek itt minden talpalatnyi helyet, hitelesen mondják el minden üzemrész és berendezés építésének történetét.

A füzitői üzemet a Vacuum Oil Company Rt. New York-i monopólium alapította 1899-ben. A harmincas években korszerűsítették először a gyárat. Ennek során a feldolgozó kapacitását 30 ezerről 120 ezer tonnára bővítették. A németbarát magyar kormány 1942-ben állami kezelésbe vette az üzemet. A kőolaj-feldolgozás továbbfejlesztését meggyorsította a magyar kőolaj megjelenése és a háborús konjunktúra —, ezért 1943-ban vacuum lepárlóval és nehézolaj paraffintalanító berendezéssel növelték a kapacitást. Szabó András és Fábián Béla 1940-ben, húszévesen került a gyárhoz. Ragaszkodtak munkahelyükhöz, hiszen megélhetést és főképp hadmentességet jelentett számukra. A németeknek fontos volt a teljes kapacitással működő füzitői üzem, ezért a front közeledtével megszállták a gyárat.

A szőnyi telepet 1942-ben német tőkeérdekeltséggel kezdték el építeni. Az építtető a Honvédelmi Minisztérium volt.

Az építkezés katonai parancsnoka elégedetlen volt a munka ütemével. — Egy napon felsorakoztattak bennünket —, emlékszik erre az időre Vámosi László. „Minden mocskos alakot, aki nem dolgozik tisztességesen, kizavarok megdögleni a frontra" — ordította. „Aki pedig lassítani próbálja a munkát — főbe lövetem!" — Tudtuk, megtenné. Ocsmány egy ember volt.

Tizenkét órás munkaidőben dolgoztak a hadiüzemnek nyilvánított építkezésen, napi három pengőért. Kétévi megfeszített munka után elkészült az atmoszférikus üzem. Az amerikaiak mintha csak erre vártak volna. Nap mint nap szirénaüvöltés jelezte a bombázó kötelékek berepülését. Alig két nappal a szőnyi gyár üzembe helyezése után 1944. június 14-én délelőtt vijjogva megszólaltak a szirénák.

— Előző nap már bombázott néhány gép errefelé, találat érte a szőnyi üzemet is. Ezen a szerdai napon azonban elszabadult a pokol. A szirénaüvöltést fejvesztett menekülés követte. Tudtuk, nem következhet más, csak a gyárak elpusztítása. A szerencsésebbek teherautón, a többiek gyalog menekültek a bunkerekhez. Szinte elsötétült az ég. Zúgás remegtette a levegőt. Több mint kétszáz gép kezdte meg a szőnyegbombázást. Kő kövön nem maradt Szőnyben, de az almásfüzitői üzemben sem. Kigyulladtak az ötezer köbméteres olajtartályok, tíz napon át égett a hatalmas máglya. Oltásról szó sem lehetett. Árkokat ástunk, hogy elsáncoljuk a tüzet. Nem éreztünk szomorúságot, de diadalt sem. Állandó rettegésben éltünk, s egyetlen cél vezérelt bennünket: életben maradni! — mesélik. Hangjukat indulat színezi. Az eltelt h
rom évtized sem feledtethe
el velük az akkori megpróba
tatásokat. A poklokat járt e
berek dühével és szomorúság
val ötvöződik minden felic
zett pillanat.

A harminc évvel
előtti
jak, serdülő legények ma már
őszülő hajú férfiak. Emlékezetükben azonban mélyen élnek a régi élmények. A felszabadulás mámoros lelkesedéssel töltötte el a két telep dolgozóit. Mindenki építeni akart! Előhozták a környéken elrejtett anyagokat. Nappal a gyá-

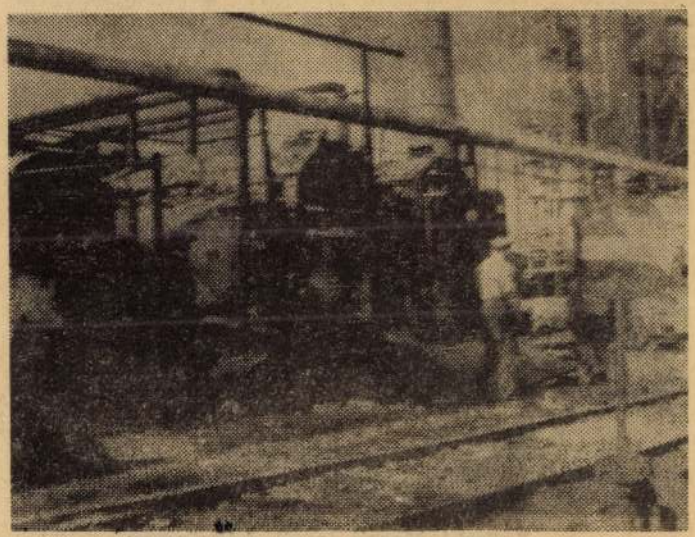

Ilyen volt az almásfüzitői olajfinomító a felszabadulás után

humanizmussal.

A szőnyi és az almásfüzitői kőolaj-feldolgozó további sorsáról, az eltelt harminc évről *Kántor Ferenc* főtechnológus beszél. Évekig tartott az újjáépítés. Szovjet segítséggel indult meg a munka. S azóta is az ő segítségükkel gyarapodik, bővül a mai vállalat. Segédlétesítményeket, kiegészítő üzemrészeket építettek. 1950-ben Almásfüzitőn a furfurol (oldószeres) olajfinomító program indult 140 milliós ráfordítással. Szőnyben ugyanekkor 245 milliós beruházás kezdődött. Redesztillációs üzem, vacuumdesztillációs berendezés épült. Miután a Szovjetunió biztosítja a kőolajat, ez alapot teremtett 1958-ban az egymilliárdos fejlesztés megkezdéséhez.

A számok csak halvány jelképei annak a tervező-szervező, építőmunkának, amit a vállalat munkatársai elvégeztek. A romoktól a mai csak milliárdokban kifejezhető vállalati vagyonig hosszú volt az út. Tucatjával küldték középiskolába, egyetemre a legjobb munkásokat és gyerekeket, hogy értői legyenek a kor

Eperjeske

(Szabolcs vm)

Ref. templom
1821-ben épült

Borovszky Magyarsz. vm Szabolcs

24 l

ÉSZI

AR

RMŰVÉSZETI MUZEUM

és

TÁRSULAT KÖZLÖNYE

KESZTI

GYI MAGYAR KIR. MINISTERIUM

Nyirségi utam 1938

30

Szegiszke
(Szabolcsom)

30 Eperjeske (Szaboles)

Tiszaszentmártontól 4 km.

Sem autóut, sem vasut.

1217. l.

9831

Ref. Templom

XIX. st

Erdélyi

Eperjeske

(Szabolcsm)

EPERJESKE (Szabolcs)

Utazás, 1938.

REF. TEMPLOM 1850 körül.

EPERJESSY Ferenc

Porsony m. térképe 1789

FODOR Ferenc: A magyar térképirás.
Bp. 1952-1954. 1-3. kötet
123.

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

1777-ben Ezstrgom város belterületének felmérését végez-
te.-A térkép 60+44 cm.papirosa erősen megsárgult és
foltos, a szélén több helyen kiszakadozott.-1958-ban
az Orsz.Levéltár restauráló műhelye restaurálta.
1960-ba az állami levéltár házi kiállításának egyik ér-
dekes darabja volt. 68.old. 21.jegyz

PROKOPP GYULA: Ezstergom város 1777.évi felmérése
- 65.old.

Esztergom Évlapjai, Annales Strigonienses. 1960.
Bp. 1960.

Ø Eperjessy Béla

okl. építészmérnök

Szül. Pécel 1909.

Végzett 1940

Józsefnádor 1939/40.

228. l.

hallgató;

90 pengős tanulmányi segélyben részesült: Smidt János állatorvos-hallgató;

80 pengős tanulmányi segélyben részesült: Vécsei László, és Szilágyi István állatorvos-hallgató;

62 pengős tanulmányi segélyben részesült: Barabás-Schmikl Endre mezőgazdasági szakos-;

50 pengős tanulmányi segélyben részesült: Kasza Lajos és Bogár László állatorvos-hallgató.

e) *A közgazdaságtudományi karon.*

240 pengős tanulmányi segélyben részesült: Sebestyén Lajos a közigazgatási osztály, Kiss Erzsébet, Bacskai Sándor, Barabás Irén a gazdasági szaktanárképző intézet hallgatója;

180 pengős tanulmányi segélyben részesült: Zsigmond Adél, Spiller Béla, Palánk István, Nágel Edit, Kovács Gyula, Havas Gabriella, Grőber Gyula a gazdasági szaktanárképző intézet hallgatója;

Perjessy Béla

építész

Született: Csalár 1869.

Oklevelet nyert: 1897.

Műegyetem B. C.

27. Hullad

1933.

máj 31. 2 szomlonek 427 9

Ajánlatot tettek:

az összes munkára: Wágner Ede és ifi.

Eperjessy Béla
építész

l. MMÉ Évk
1934. 201. l.

km. szakaszán levő 28. és 30. sz. ipolysági Korpona-patak hidak ujjáépitésére az ipolysági kir. államépitészeti hivatal július 28-án árlejtést tartott. Ajánlatot tettek:

az alépitményi munkára: Eggenhoffer Albert (Ipolyság) 90.000 l, Vermes József (Ipolyság) 48.185 k 58 f;

a vasfelszerkezeti munkára: Weitzer János (Arad) a 28. sz. hidra 595·82 mm. sulyban

Specialis rendszerü körkemencéket, tégla, mész és ceme
égetésre. Gyárak és kemencék tervezése, épitése és telj
felszerelése. Hiányos üzemek átalakitása, gyártási és égeté
hiányok elháritása. Agyag vizsgálat, költségelőirányzat, szak
vélemény feleinknek dijtalan.

Jac. Raubitschek prágai gépgyá

vezérképviselete.

Épitési Tájékoztató.

pitési ipar gyakorlati kézikönyve.

kök, épitészek, épitőmesterek, épitési vállalkozók,
munkavezetők, földbirtokosok, gazdatisztek, gyár-
ok, intézők, becslőbiztosok és bankhivatalnokok s
az épitő és épittető közönség használatára.

100 ábralappal.

1.600 szövegoldallal.

Két nagy kötetben.

NÉMETHY JÓZSEF mérnök.

szerezhető a „VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE"

kiadóhivatalában.

A két kötet ára **20** korona.

megírva

Eperjessi Bálint

ötvös Kolozsvárt

1651-ben már idös ember volt. Ez évben azért, mert Kun Gergely részére készített szablyájára nem ütött ötvös jegyet, megbüntették

Nokolötvech 25, l

Jakub I: Oklevéltár Kolozsvár tört. II és III. Kötetéhez. II. K. Pop. 1888. 730. l.

ne garantie.

s salutations sincères

Kovácsházlóé

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

1777-ben készitett esztergomi térképe cimlapjának szöve
"Extratus Fundorum Intravillanorum Liberae, Regiaeque
Civitatis Strigoniensis accuratione Geometrica Opera Ste
Stephani Eperjessy Jurati Geometrae elaboratus Anno
Domini 1777.-Idem qui supra Stephanus Eperjessy.
69.old.22.jegyz

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése
65.old.

Esztergom Évlapjai, Annales Strigonienses. 1960.
Bp. 1960.

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

1777-ben Esztergomról, készíttett térképén feltünteti a jegyzék a város negyedekre való felosztását. "Quadrantis primi" stb. Öt negyedre oszlott. Hozzájárult ezekhez a Suburbium de Acervis /a szérük melletti külváros, rabának nevezték, ma is az. és a Platea Theresiana /Terézia-tér, ma Hősök -tere. 70.old.

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése - 65.old.

Esztergom Évlapjai, Annales Strigonienses. 1960. Bp. 1960.

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

1777-ben Esztrgomról készitett térképe jegyzetekkel A jegyzék 39 oldalon a 686. tétellel fejeződik be. Itt is mét aláirása és pecsétje. Utólag folytatódnak a bejegyzések, átterjednek a számozatlan oldalra is és a 711. számmal érnek véget., de még 11 sorszám nélküli bejegyzés is van. 70.old.

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése - 85.old.

Esztergom Évlapjai, Annales Strigonienses. 1960. Bp. 1960.

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

Esztergom városról 1777-ben készült térképének címlapjá
szövege:- A latin szöveg magyar fordítása:
Kivonat Esztergom város belső telkeiről, amelyet Eper-
jessy István hites földmérő mérnöki gondossággal ké-
szitett az Urnak 1777. esztendejében. 68.old. 22.jegyz

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése
- 65.old.

Esztergom évlapjai, Annales Strigonienses. 1960.
Bp. 1960.

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

1777.okt.4-én megjelent az esztergomi tanács előtt és bemutatta az Ezstrgom városáról készült térképét és a telekjegyzéknek névaláírásával és pecsétjével ellátott példányát és kérte a visszatartott 180 forint kifizetését..Csak 150 forintot fizettek ki. 30-at visszatartottak, mig a másik térképet el nem készíti. 68.old. 16.jegyz

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése 65.old

Esztergom évlapjai, Annales Strigonienses, 1960 Bp. 1960

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

Esztergom városának belsőrészéről 1777-ben készitett térképén eredetileg szinjelzés is volt. A telkek beépitett része pirossal, a kertek zölddel, a külvárosi kertek sárgászölddel voltak jelezve. Ma már csak a piros látszik halványan néhány helyen 69.old. 22.jegyz

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése 65.old

Esztergom évlapjai. Annales Strigonienses, 1960 Bp. 1960

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

1777. febr.17-én személyesen jelent meg az esztergomi tanács előtt és a város felmérési munkájáért általány összegben 120 aranyat kért, továbbá a város által fizetendő 2-3 napszámost...-100 aranyban egyeztek meg. 67.old.

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése
65.old

Esztergom Évlapjai, Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

D Eplévé

l.

LykaMagyműI800-50

160 l.

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

1777-ben Esztergom szabad királyi városról készitett térképe.--11.kép.-Eperjessy István 1777-ben készült térképe. Kemény papiron melléklet. Fekete repr.

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése 65.old

Esztergom Évlapjai, Annales Strigonienses, 1960 Bp. 1960

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

Az 1777-ben Esztregomról készitett térképén a mai Esztergomnak a vasutállomástól a Héviz utca-Rákóczi-Petőfi utca vonaláig terjedő része. 65.old.

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése 65.old

Esztergom évlapjai, Annales Strigonienses, 1960 Bp. 1960

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

1777-ben Esztrgom város felmérését végezte. Térképe fennmaradt. Életrajzi adatainak felkutatását eredménytelenül kísérelték meg. 70.old.

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése
65.old

Esztergom évlapjai, Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

1777-ben Esztergomról készitett térképének jegyzék lapjainak csak egyik oldalát használta. A másikra irta feljegyzéseit a felmérésekről. 70.old.

PROKOPP GIULA: Esztergom város 1777.évi felmérése
68.old

Esztergom évlapjai, Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

1777 ápr. 11-én az esztergomi tanács jelenti a Helytartó tanácsnak, hogy a város felmérése már megkezdődött és a mihelyt a munka elkészült, azonnal jelentést tesz. A felmérést Eperjessy végezte. 67.old. 13.jegyz.

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése 65.old

Esztergom Évlapjai, Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

1778 aug-ban kimondta az esztergomi városi tanács, hogy a jövőben az adóterheket a belső telkekre való szétosztásnál az Eperjessy által végzett felmérést és az akk készült osztályozást kell alapul venni. 68.old.18.jegy.

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése 65.old

Esztergom Évlapjai, Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

1779. márc. 5-én az esztergomi tanács felterjesztette a helytartótanácshoz Eperjessynek a város felméréséről készült munkálatát és az adófelosztás eredményét. Utóbbival a helytartótanács nem volt megelégedve. 68.old. 20. jegyz

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése 65.old

Esztergom évlapjai, Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

Esztergom városáról készitett térképe 1777-ben. -60+44 cm. papiros megsárgult, foltos, kötött könyv, 39 számozott lappal két fedőlap, belső cimlap és még egy számozatlan lap a 39. lap után. 69. old.

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777. évi felmérése
65. old

Esztergom évlapjai, Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

1777-ben elvállalta Esztergom városának felmérését. A telkek pontos felmérését, területüknek négyszögölekben való megállapitását, -két különböző méretü -térképnek és a telekjegyzéknek elkészitését. Igérte, hogy két hét mulva megkezdi a munkát. 67.old.

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése
65.old

Esztergom Évlapjai. Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

1777. jul. 25-én értesiti a horvátországi Zsellinből az esztergomi Tanácsot, hogy városfelmérési munkáinak befejezésére és a térképek elkészitésére aug. 29 tájan Esztergomba érkezik. A város megkezdte Eperjessy munkájának felülvizsgalatát. 67. old.

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777. évi felmérése 65. old

Esztergom Évlapjai. Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

1777-ben készült térképe/11.kép./az egykori xxxtx Esztergom szabad királyi városnak egyik legrégibb és egyben egyetlen olyan felvétele, amely nemcsak az utcák által határolt telektömböket, hanem az egyes telkeket is feltüntetti. Nélkülözhetetlen a topográfiai kutatásban. 65.old.

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése
65.old

Esztergom évlapjai, Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

17776. juniusi tanácsülésen Esztergomban felolvastak Eperjessy Lites földmérőnek Óbudán 1776. jun. 6-án kelt melyet Pethő Jakabhoz intézett és amelyben vállalkozott a felmérés elvégzésére.-de a tanács csak tudomásul vette. 67.old.

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése 65.old

Esztergom évlapjai, Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

Perjessy istván

EPERJESSY ISTVÁN, földmérő, térképész

1777. jun. 28-án megjelent az esztergomi tanács előtt és bemutatta a város felméréséről készült munkálatát. Jelentette, hogy a térkép még nem készült el, mert sürgősen máshová hivták. Felülvizsgáltatták és 100 arany munkadíjából 180 forintot visszatartottak a felülvizsgálat végéig és a térképek elkészültéig. 67.old. 14.jegz

PROKOPP GYULA: Esztergom város 1777.évi felmérése
65.old

Esztergom évlapjai, Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

MDK

W.-Eperjessy Károly

Tanulmányok, rajzok

Tanulmányfej, rajz

N.Szal. nemzetk. graf. kiáll. 1900.

"Ha Önök az én olvasásom a be
mondta ő, fogok én inkább máshol

MDK

W-Eperjessy Károly

Tanulmányfej, o.v.

N.Szal. nemzetk. graf. kiáll. 1900.

Eperst Gáspár

Merőtúr 1849.

l. Ságüvegesipar.

261. l.

MDK

Eppel Lőrinc szabó

1570-ben egy szekérderék ruhával érkezik a tekei vásárra. A Balma János régeni szabó segéd őrizetére bizott szekér másnap portékájával együtt eltünik.

/26/
296-297.o.

Goldenberg, Samuil: Kolozsvár kereskedelme a XVI. században.

KelemenEml. 293-~~3~~ 310. o.

K-11911

46

BOLT
galéria

BOZSÓ, DETVAY, DRÉGELY, EPERJESI-VÁRNAGY, FEHÉR, HALAS, KEREKES, SZERT, SZILÁGYI

az első kiállítás

Revízió
1999

K-11911

Magyar Tudományos Akadémia
Művészettörténeti Kutató Intézet
Könyvtár
Budapest

BOLT
galéria

BOZSÓ, DETVAY, DRÉGELY, EPERJESI-VÁRNAGY, FEHÉR, HALAS, KEREKES, SZERT, SZILÁGYI

megnyitó 1994 szeptember 8-án 18 órakor

H - 1085 BUDAPEST, Leonardo da Vinci utca 40., tel.: /36-1/ 1313641, nyitva minden nap: 9-19, fogadóóra minden csütörtökön: 16-19
open every day: 9-19, meeting every thursday: 16-19

" Ne csinálj magadnak faragott képet, és semmi hasonlatosságot ayoknak formájára, melyek oda fel az égben vagynak, se azoknak formájára, melyek az földön itt alatt vagynak,
2 Móz. 20, 4.

Post Scriptum Pap Tamásnak

Parancsolat ami ellen akarva-akaratlanul minden ember vét. Corpus delicti lenne az igazolványkép, a szines szélesvásznú, a két-, három- és négydimenziós, a fentről készített, a vízalatti, a mikró- és makró felvétel? Vagy a nemlétező létrehozása és megmutatása lenne a bűn? A camera obscura által létrejövő fordított állású kép lenne a tiltott gyümölcs? Vagy a másodpercenként rögzített 24? Talán a tárgyról visszaverődő héliumlézer-fény és a referenciasugár interferenciájából létrejövő hologram-/film/? Esetleg az ember és a számítógép próbaházasságából születő virtuális valóság? The VIRTUAL REALITY. A gólem. A fényképezés feltalálása előtt X darab "faragott kép" készült. 1839 augusztus 12., Daguerre felfedezésének a Francia Tudományos Akadémián történt hivatalos bejelentése óta - 155 éve - rákos sejt módjára szaporodnak a képek. A film, az elektronikus képrögzítés és a számítógéppel létrehozott /folyamatosan létrejövő/ digitális jel-kép megjelenése óta mennyiségi kérdésről már egyáltalán nincs szó.

A művész az egyetlen aki saját akaratából, felelőssége teljes tudatában szegi meg ezt a törvényt. Mentsége a kép minősége. A bűnjeleket lefoglaljuk, közszemlére tesszük, sokszorosítjuk és terjesztjük. Századvégi hangulatban, 5 évvel, három hónappal és 23 nappal az ezredforduló előtt galéria nyílik Budapesten, a Leonardo da Vinci utcában.

szervusz Tamás!

Halas István
1994 augusztus másodikán, Budapesten

"You shall not make for yourself a graven image, or any likeness that is in heaven above, or that is in the earth beneath, or that is in the water under the earth"

Ex 20. 4

Post scriptum to Tamas Pap

A commandment that is broken by everyone, intentionally or unintentionally. Is the passport photograph, the colour, wide screen picture, the two, three and fourdimensional picture, the micro- and macro pictures takenfrom above, or underwater corpus delicti? Or is the crime the creation and exhibition of the non-existent? Is the reversed image made by the camera obscura the forbidden fruit? Or the 24 pictures made every second? Perhaps the hologram or hologramfilm produced come into existence by the interference betweenthe heliumlaser reflected from the object and thereference ray? Or the virtual reality born from the trial marriage of man and computer? The VIRTUAL REALITY. The Golem. Before the invention of photography, a fixed number of "graven pictures" were produced. Since 12 August 1839, the official announcement of Dagurre`s invention at the French Academy of Science - for 155 years now - pictures have multiplied like cancerous cells. Since the appearance of film, the electronic picture production and the digital sign-pictures (symbols) created by computer the question of limited quantity no longer arises.

The artist is the only one who violates this law deliberately, fully conscious of his or her responsibility. His or her excuse is the quality of the picture. We will seize the evidence, put it on publicdisplay, duplicate and spread it. In an end-of-century athmosphere, 5 years, 3 months and 23 days before the start of the new milleneum, a gallery will open in Budapest in the Leonardo da Vinci street.

Hello Tamas

Istvan Halas
Budapest, 2nd of august, 1994

camera obscura, 30x40 cm, 1992

Bozsó András

Detvay Jenő

cibachrome, 19x27 cm, 1991

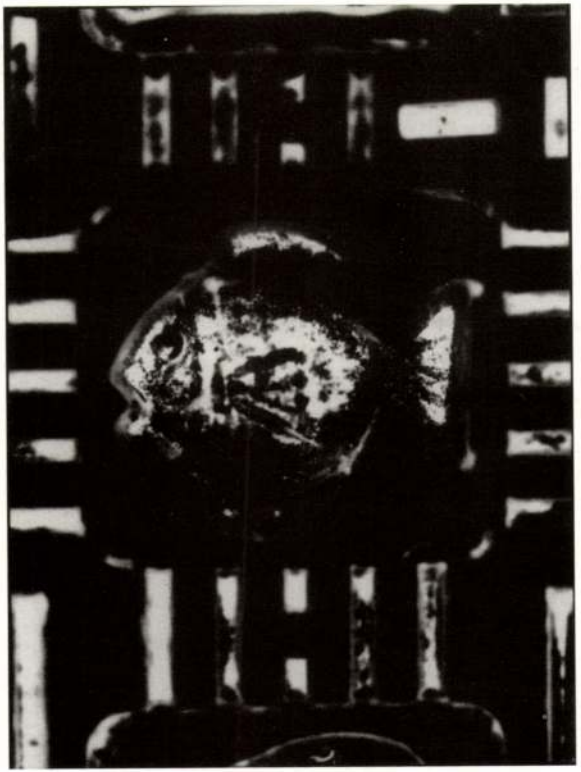

" A tenger alatt "
camera obscura
30x40 cm, 1994

Drégely Imre

Fehér Márta a " Kánon " c. sorozatból
camera obscura, 30x40 cm,1992

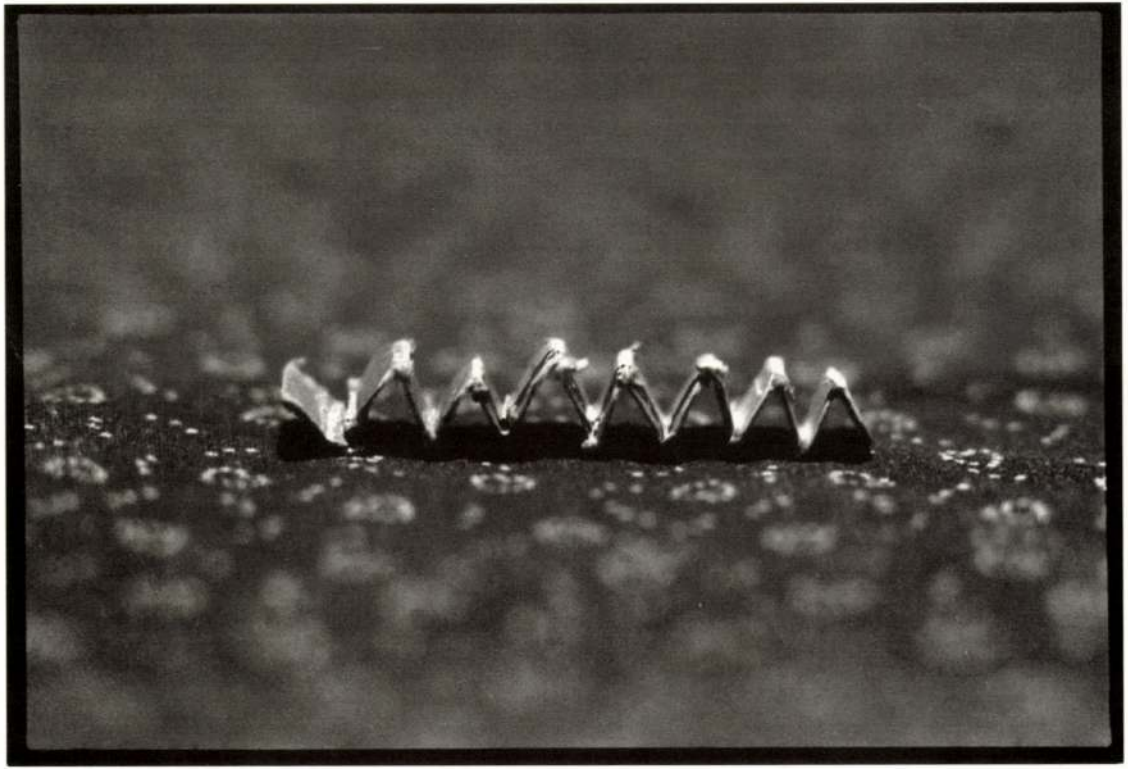

" A híd ", 30x40, 1994

Halas István

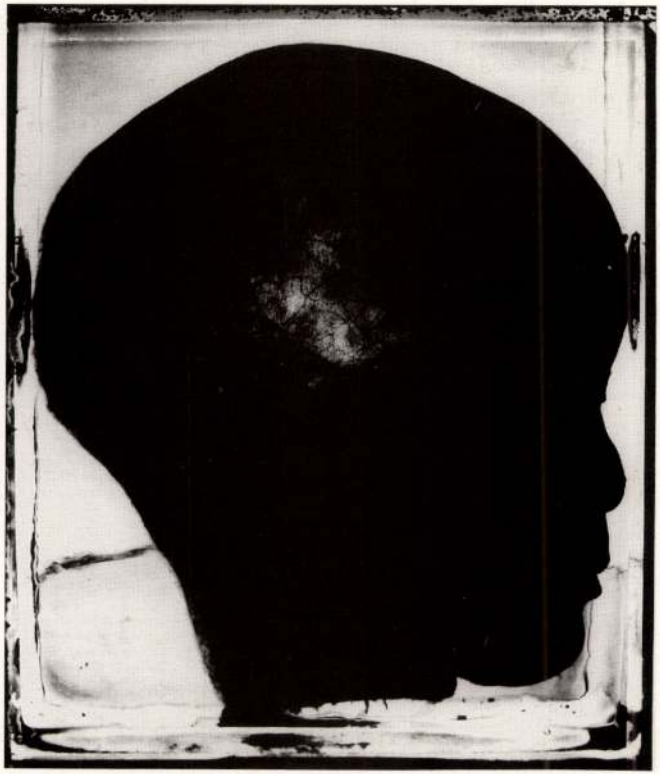

Kerekes Gábor 37x21cm, 1994

E. A., 10x10 cm, 1994

Szert Károly

Szilágyi Lenke

39x49 cm, 1988

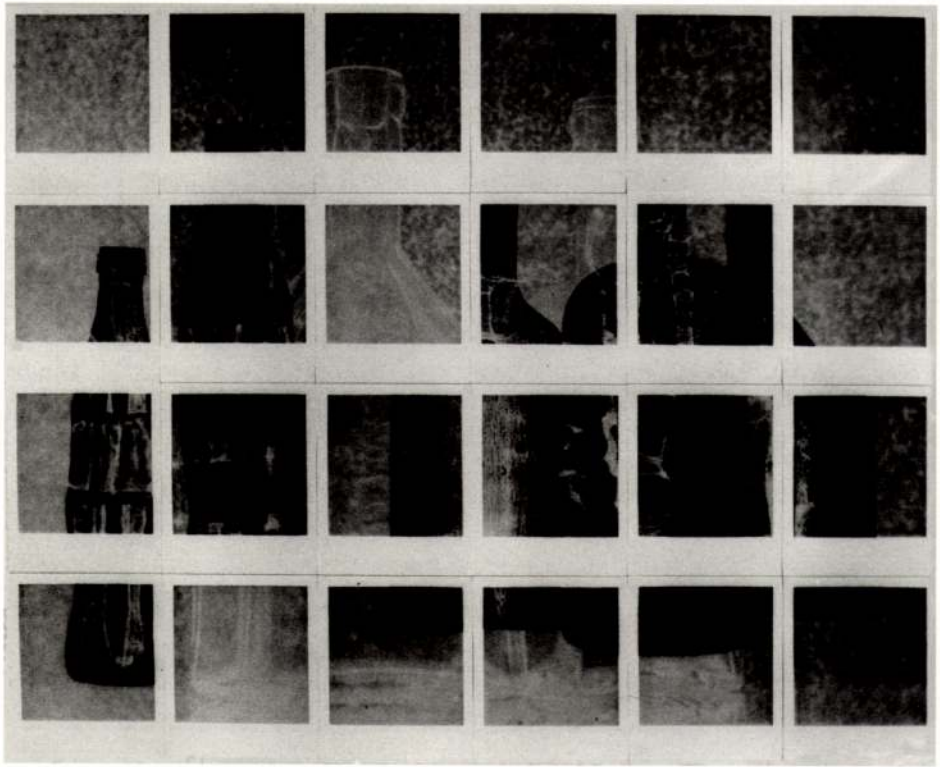

" Polaroid csendélet III."
60x80 cm, 1994

Eperjesi Ágnes - Várnagy Tibor

a BOLT GALÉRIA alaprajza

KÖVETKEZŐ KIÁLLÍTÁSOK

Halas István
1994 október 6.

Szert Károly
1994 november 3.

Szíj Kamilla és Detvay Jenő
1994 december 1.

Bozsó András
1995 január 5.

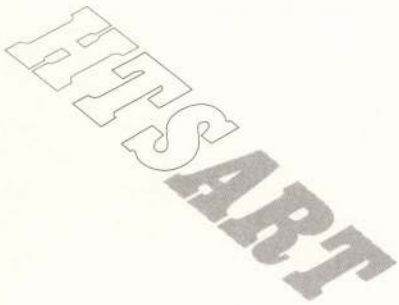

HTS ART

BOLT galéria

N&n kft.
Nagy Bálint & tsai
építészirodája

layout: Halas István
repródukciók: Berényi Zsuzsa MNG
bontás, levilágítás: Koral-Print b.t.
nyomdai kivitelezés: Halász Iván, HTS ART kiadó és nyomda
tel.: 06 20 342 242
Budapest XIV. Dorozsmai utca 65.

ISSN 1218 - 456X

BOLT galéria kiadványai

ISBN 963 85251 0 X

készült 600 példányban, 1994-ben

BOLT
galéria

H-1085 BUDAPEST, LEONARDO DA VINCI UTCA 40., TEL.: /36-1/ 1313641, NYITVA/OPEN: 9-19

ladó, részletező. Számos *epizód*, közbeszőtt elbeszélés késlelteti a fő-cselekményt. Eredet szerint megkülönböztetünk naiv v. népeposzt és mű-E.-t. A naiv E. kialakulása rendszerint visszanyúlik egy-egy nép ősi mitológiájába, s az egyes, eredetileg össze nem függő eseményeket, küzdelmeket csoportosítja egy hős v. egy család köré. Így a *Mahá-bhárata*, a hinduk nagy nemzeti hőskölteménye a Kauravák és a Pándavák dinasztiájának küzdelmét tárgyalja. A *Ramajána*, a másik nagy ind E. Ráma hőstetteiről szól. Leghíresebb Homeros két nagyszabású költeménye, az *Ilias* és az *Odysseia*. Könyvtárra tehető a róluk s szerzőségük kérdéséről szóló irodalom. E két E. és Vergilius *Aeneis*-e szolgált később mintaképül a legtöbb mű-E. megírásához. Nevezetesebb naiv E. még a francia *Roland-ének*, a német *Nibelungen-Lied* és a finn *Kalevala*. Magyar naiv E. nincs, Arany János szerint valószínűleg a kereszténység elterjedése és a korai felvilágosodás akadályozta meg kialakulását. A középkorban és az újkorban a *hősi E.* mellett kialakult a *vallásos E.* is. Ilyen Dante *Divina Commediá*-ja, amely az akkori világnak valóságos enciklopédiája. Kiváló még Milton *Elvesztett Paradicsom*-a és Klopstock *Messiás*-a. Tasso hőskölteménye, a *Megszabadított Jeruzsálem*, valóságos iskolát csinált. Követőinél ismételten visszatérő motívumok: menny és pokol harca, seregszemle, két hős barátsága stb.; nálunk Zrinyi Tasso követője. A hősi E. híres képviselői még Ariosto és Camões. A XIX. sz. nagy magyar E.-írói Vörösmarty *(Zalán futása)* és Arany János *(Toldi-trilógia* és a befejezetlen *Csaba-trilógia*, amely a magyar naiv eposzt lett volna hivatva pótolni). Sok kiváló képviselője volt nálunk a *kómikus E.*-nak. Ezt a műfajt is Homerostól származtatják *(Békaegérharc)*, de csak a XVII. sz.-tól kezdve vált divatossá. Legjelentősebb magyar példái: Csokonai: *Dorottya*, Petőfi: *A helység kalapácsa;* Arany: *A nagyidai cigányok*. Valamennyi az E. fenséges hangját, pátoszát teszi nevetségessé azáltal, hogy kis jelentőségű cselekményt ad elő epikus sallangokkal, díszítő jelzőkkel, fenséges hanghordozással.

Epöl, kk., beosztva *Bajna* nk.-hez, Komárom és Esztergom k. e. e. vm. esztergomi j.-ában; (1930) 687 lak. U. p. és u. t. *Bajna*.

Eppel *Mihály*, ötvös Kolozsvárott a XVII. sz. első felében. Ő metszette Kolozsvár hivatalos pecsétjét. Az erdélyi országgyűlésen követe volt Kolozsvárnak (1627).

Eppur si muove (olasz), a. m. és mégis mozog (t. i. a Föld). Állítólag Galilei kiáltott fel így, miután visszavonatták vele a Föld mozgását hirdető tanát. Az újabb kutatás ezt a mondát, mely a XVIII. sz. végén bukkant fel, megcáfolta. E. a címe Jókai Mór egyik, 1872-ben megjelent regényének is; a magyar romantika nagyjairól (Kisfaludy Károly, Katona József, Kőrösi Csoma Sándor stb.) mintázott hősei a hosszú tespedés után a magyar föld megmozgatását vállalják magukra.

Epres *(Jahodník)*, turócmegyei község, Tr. óta Csehszlovákiához tartozik. Újabban *Turócszentmártonhoz* (l. o.) csatolták.

Epruvetta, l. *Kémlőcső*.

Epsom [epszam], város Angliában, Surrey grófságban, kb. 22 km-re Londontól. Kénes és magnéziumos források. (1930) 28.000 lak. E.-ban van a világ legnevezetesebb lóversenytere, itt futják évente az *Earl of Derby* által 1780-ban alapított angol *Derbyt*, és az 1779-ben alapított angol kancadíjat, az *Oaks*-ot.

Epsomit, l. *Keserűső*.

Epstein [epsztein] *Jacob*, orosz-lengyel származású angol szobrász, *1880. 1904 óta él Londonban. Művei (a londoni Orvosszövetség székházának reliefjei, a párizsi Oscar Wilde-szobor, a londoni földalatti vasút „Éjszaka' és „Nappal" figurái, legutóbb a Krisztus-szobor stb.) élénken vitatott alkotásai az új képzőművészeti törekvéseknek.

Ép testben ép lélek (latinul *mens sana in corpore sano)*, idézet Juvenalis X. szatirájából.

Epulis, a fogmedernyúlvány jóindulatú kötőszövetes daganata. Borsó-mogyorónyinál ritkán nagyobb. Ha a fogmedernyúlvány megfelelő részével együttesen kiirtják, nem újul ki, áttéteket nem okoz. A biztos diagnózishoz szövettani vizsgálat szükséges.

Épületasztalos, a házépítésnél szükséges finomabban megmunkált faszerkezetek készítője. Ő állítja elő az ablakokat és ajtókat, falépcsőket, egyszerűbben megmunkált falburkolatokat, de ezek elhelyezése már a kőműves munkája, felvasalásukat pedig az épületlakatos végzi el.

Épületlakatos, az az iparos, aki az épületasztalos által szállított asztalosmunkákat, főleg az ablakokat és ajtókat, a szükséges forgópántokkal, zárakkal és reteszekkel felvasalja. Ugyancsak az É. készít bizonyos egyszerűbb, nem szerkezeti vasmunkákat, elsősorban lépcsőkorlátokat, erkélyrácsokat, a tetőre tett hófogórácsokat stb.

Épületmagasság, a járdaszinttől, v. szabadon álló épület esetében a terepszinttől, a főpárkány felső éléig számított méret, hozzászámítva a főpárkányon túlnyúló épületrészek átlagmagasságát is. Az egyes utcákban megengedhető legnagyobb É.-ot a beépítési tervek és az *építésügyi szab lyzat* (l. o.) határozzák meg és pedig a városrész jellegének megfelelő módon. Általában nem kívánatos, hogy az épület magasabb legyen, mint amilyen széles az utca, mert így a házak helyiségeinek természetes megvilágítása nem biztosítható.

Épületszámla, a könyvvitelnek az a számlája, melyen valamilyen épület (gyár, lakóház, raktár) létesítésének, megnagyobbításának v. átalakításának költségeit tart-

Uj Idők Lex. IX. k.

ják nyilván. Az É.-n nem könyvelhetők el az épület karbantartásával járó költségek. Ezeknek nyilvántartására külön számlát: *épületfenntartási számlát* használnak.

Equidae, l. *Lófélék.*

Equipage [ekipázs], francia, a. m. teljes felszerelés, elsősorban felszerelt személyszállító kocsi, hintó lovakkal és kiszolgáló személyzettel.

Equisetales, *Equisetaceae,* l. *Zsurlófélék.*

Equisetum, növénynemzetség, l. *Zsurló.*

Equitable Trust [ekvitébl traszt], teljes nevén *The E. Company of New York,* a világ egyik legnagyobb bankja, kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal. Tartalékai az 500 millió dollárt meghaladják. 1871-ben alapították. Mai nevét 1902-ben vette fel.

Equivalencia (latin *aequivalentia,* szó szerint a. m. egyenlőérvényűség); matematikai műszó; jele: $\backsim$. *Equivalens* minden összefüggés, mely egyszerre *reverziv,* azaz minden dologra önmagára fennáll: A$\backsim$A, — továbbá *szimmetrikus,* vagyis, ha A$\backsim$B, akkor B$\backsim$A és végül *tranzitív,* azaz, ha A$\backsim$B és B$\backsim$C, akkor A$\backsim$C. Az E. legismertebb példái az *egyenlőség* és a *hasonlóság.* Speciálisan az algebrában a lineáris transzformációval egymásba átvihető matrixok equivalensek.

Equus, l. *Lovak.*

Equus asinus, l. *Szamár.*

Er, az *erbium* (l. o.) nevű ritka földfém vegyjele.

Ér. 1. A Berettyó kicsiny, kevésvizű, jobboldali mellékpatakja. Széles, lapos, mocsaras völgyben kanyarog. A völgyet eredetileg valószínűleg a Kraszna dolgozta ki. **2.** Állandó forrás által táplált, kicsiny vízfolyás neve. Az Alföldön É.-nek nevezik a nagyobb folyóknak csak árvizek idején táplált, kicsiny mellékágait is. **3.** A bányászatban vékony, gyakran alig pár mm vastagságú telér, mely ásványtelepeket v. más kőzeteket rendszerint érrendszerhez hasonlóan áthálóz. Az É.-kitöltés anyaga lehet értékes ásvány (érc, grafit stb.) v. értéktelen meddő (mészpát, kvarc stb.). **4.** Növénytani értelemben: l. *Levél.* **5.** Az emberi szervezet ereit l. *Érrendszer* alatt.

Éra (latin *aera,* l. o. is), a. m. korszak, nagyobb időszak.

Érábrány *(Abram, Abramul superior),* biharmegyei község, Tr. óta Romániához tartozik, (1930) 772 lak.

Éradony *(Adoni),* szilágymegyei község, Tr. óta Romániához tartozik, (1930) 1027 lak.

Eragrostis, *tőtippan* v. *keselyperje,* a pázsitfűfélék családjába tartozó növénynemzetség. Mintegy 100 faja közül az *E. abyssinica* Abesszíniában lisztszolgáltató növény. A hazai *E. pilosa* és *E. minor* gyakori gyomnövények.

Éralja *(Inovce),* zemplénmegyei község, Tr. óta Csehszlovákiához tartozik, (1930) 357 lak.

Eranthemum, az ákántfélék családjába tartozó növénynemzetség. Mintegy 20 faja Ázsia trópusi tájain él. Az *E. Wattii* szobai cserepesnövényként is megmarad, az *E. nervosum* stb. csak üvegházi termesztésben. Tápdús, laza talajban dugványozással szaporítják. Egész télen virágzik.

Eranthis, *téltemető, télike* v. *tavasznyitó,* a boglárkafélék családjába tartozó növénynemzetség. Mintegy 7 faja közül a D.-európai, sárga virágú *E. hiemalis* néhány helyen nálunk is előfordul, pl. Budán is. A hóvirággal egyidőben nyilik, a legszebb tavaszi erdei virágok egyike. A kertészetben fák alá, gyepfelületek élénkítésére és ágyások szegélyezésére használják. Egyszer betelepítve, magától veti el később a magját. Gumói a harmadik évben virágoznak. Tőosztással is szaporítják.

Érard [—ár], párizsi zongora- és hárfagyár, alapítója *Sebastien E.* (*1752, †1831). Az 1777-ben alakult gyár jelentős alkotásai: az *E.-féle zongora,* az orgonával kapcsolt kétmanuálos *piano organisé* és főleg az E.-féle *kettőspedálhárfa.* Ennek lényege az, hogy az eredetileg cesz-durban hangolt hangszer hangjai egyszerű v. kettős pedálnyomással c- ill. cisz-dur irányában alterálhatók. Egy-egy hangszer húrjai az összes hangsorok előállítására alkalmasak. Elvén alapul a mai zenekari hárfa.

Erasmus *Desiderius (Rotterdamus),* németalföldi humanista, *Rotterdam 1466. okt. 28., †Basel 1536. júl. 12. Törvénytelen származása folytán nehéz ifjúkora volt. Iskoláit Goudában és Deventerben végezte, tanítói a *devotio moderna* (a. m. új áhítat) nevű, a vallásos elmélyülést hirdető mozgalom hívei voltak. 1486-ban a Szt. Ágoston szabályait követő emmausi kolostorba lépett (Gouda mellett), de életét a tudományos kutatásnak akarta szentelni s úgy érezte, hogy a szerzetes élet ebben feszélyezi. Ezért szívesen fogadta a cambrai-i püspök meghívását s néhány évet Angliában és a püspök segítségével Párizsban töltött. Angliában, hová ismételten visszatért, kötött barátságot szellemi rokonával, Thomas *Morus*szal. 1506-ban Itáliába utazott, ekkor adta meg neki a pápa az engedélyt, hogy kolostoron kívül éljen.

E. a humanizmus egyik legátfogóbb képviselője. A szerzetesség intézményének és a skolasztikus filozófiának kíméletlen támadásával s általában annak a követelésnek a felállításával, hogy a kereszténységet az evangéliumi egyszerűséghez kell visszavezetni, a reformációt készítette elő. Az Új Testamentum szövegének filológiai feldolgozásával is ő adta meg az alapot Luther bibliafordításához. De a reformációhoz nem csatlakozott, sőt a szabad akarat kérdésében éppen ő védte meg a kat. egyház álláspontját Lutherrel szemben *(Diatribe de libero arbitrio,* 1526). Filológiai munkássága a latin és görög szavak helyes kiejtésének a kérdésétől a latin nyelv művészi használatának az elméletéig és a klasszikus irodalmak nevelő értékének a bemutatásáig

Eppel Mihály

ötvös

l.

E. G. I. 289. l

Eppel Mihály

1614-ben körüggyigar-
gató Kolozsvárt

Nokolótvcéh 61. l.

megrovn

Eppel dítház

Bethlen Gábor fejedelem udvari ötvöse. Kolozsvári ötvös. Eppel a fejedelemtől egy év alatt (1625–26-ban) 1435 gira és 39 nehezék erüstöt kapott, melyből a fenmaradt elszámolás utolsó bejegyzéséig 1043 gira és 23 nehezéket dolgozott fel. Ebből erüst medencét korsostil, tálakat stb. készitett.

No kolötvcéh

55–56 l.

M. D. B

Eppel Mihály aurifaber

Kolozsvár 1606.

Horváth Tibor Antal: Ismeretlen levéltári adatok az ötvösök történetéhez főleg a XVI.–XVII. században 177. l.

Művért. 1953. 1-2. sz.

EPPELY Mihály ötvös

Bethlen Gábor feleségével Károlyi Zsuzsannával kalotti táblóját lesítette.

l. Herepei J.: A Hársongárdi temető régi sírkövei. Bp. 1988. 198. p.

Eppingerné Weiss Margit

Képzm. Sz. Sz

1947 máre (r. Mücs)

Szomorú utca
Terraszon } of

KIÁLLÍTÁS

1954

MŰCSARNOK

Eppinger Lóránthné

Weiss Margit

Ajtósy Dürer - sor 25/a

MKSz 1947

MDK

Eppinger Margit

Vízparton, olaj

KUT kiáll. N. Szal. 1943. okt. 31.

MDK

Eppingerné Weiss Margit, festö

Szomoru utca. Olf.

Terraszon.. "

Fëv.Kpt. MKSzSz.-II.Szabad Nemz.Kiáll. 1947.márc.16.-
ápr.6. Kat. 8.l.

D Fejel Péter

Kolozsvár

1569.

l.

Korrespondenzblatt

1887. 19. l.

CSONGRÁD
Könyvnyomda, Könyvkereskedés.

42 VI. 17-8

Eppenheim Sámuel

ezüstmíves

l.

Horvmagyötv Bécsben

q. l.

M.D.K.

Eppinger Margit

"Jaques Doucet francia és Corneille holland festők társaságában" cimmel hozza a lap a művész fényképét "Vidám élet a szentendrei művé telepen" cimmel közölt riport keretében.

Szinház. Bp. 1947.juli 22-28.III.évf.3o.sz.
/A lap tévesen juli 2?-aug.4-et dátumozott./

MDK

Eppinger Margit
Vizparton, olaj

KUT kiáll. N. Szal. 1943. okt. 1 l.

Epstein Erzsi MDK

Interieur, olf.

Mücsarnok 1917-18 téli tárlat

Ø Epstein Hermann

aranymüves

l.

Horvmagyötv Beisben

g. l.

Ø Epstein Jakab

Magyar Művészet

1926. 212

Kisfaludy - emlékek (a sümegi múzeumban) VI. 140 — 144, 148.

Az áprilisi rügyekhez

Irta: Szabó Lőrinc

Nem láttalak egy hétig, kis rügyek,
és közben milyen nagyra nőttetek!
hüvelyknyire!... Kilombosodtatok
és ezer könnyű és friss fodrotok
halványkék lángként repdesi körül
a galyakat és táncol és örül.

De szépek vagytok, tavaszi rügyek.
de bátrak vagytok! Nem kérdezitek,
mi vár rátok, — ha itt az ideje,
mint a barna földből a rét füve,
a barna ágból kicsaptok ti is,
akármilyen bolond az április.

Bölcsek vagytok ti, szárnybontó rügyek,
bölcsebbek, mint én, egészségesek...
Egy hónapja nem láttuk a napot,
mégis hittetek és kibujtatok,
hajtott a szent önzés, küzdöttetek,
győzni akartatok és győztetek!

Győztetek, hivő rügyek s levelek,
irigyelhetem erényeteket:
bolond idő járt rám is, április,
hosszú, naptalan de én komisz
tavaszban, mely oly zord és fénytelen,
hitetlen voltam és reménytelen.

Az voltam, fáradt, gyáva és beteg,
utáltam már az egész életet
s ez kellett, ez a büszke változás,
szemeimben ez a csodálkozás,
ez kellett, hogy megváltsam magamat
és megérthessem a példátokat,

hős példátokat, parányi rügyek...
Egy hét alatt de nagyra nőttetek!
Zöld zászlóitok felrepültek a
bokrok, fák és hegyek csúcsaira
s hiába ez a gyilkos április,
reményt hirdettek, reményt nekem is!

és két hatalmas pálinkásüveg, hasasan és fehér vászon pántlikás parafadugóval. Ezekben valóságos kisüstönfőtt pálinka van, amit a vőlegény hozott a nagybátyjától, aki gazdálkodik, erdélyi menekült és kisüstön főtt szeszekkel foglalkozik. Mert ezek az erdélyiek nagyon praktikus emberek, még a hullott gyümölcsöt is fel tudják használni s a vőlegény is praktikus lenne, ha nem volna ilyen kellemetlen helyzetben, hogy ebben az alföldi parasztvárosban két súlyos hibája van e világon. Ugyanis, holnap lesz a választás a városházán. Két adótiszti állásra van pályázat hirdetve, de egész bizonyos, hogy a hivatalos jelöltek fognak bejutni s nem a vőlegény, akitől minden közigazgatási bizottsági tag, akihez elment protekciót keresni, azt kérdezte legelsőnek, hogy milyen vallású s ő kénytelen volt bevallani, hogy katolikus... Hát ez nagy baj, mert most, hogy a református városnak éppen katolikus polgármestere van, a bizottsági tagok el vannak keseredve, hogy semmiféle tisztségbe nem választanak be más vallásut... A másik kérdés meg az, hogy hol született? Szegény vőlegény erre sem tud kedvező választ adni, mert be kell mondania, hogy Erdélyben... Itt pedig tudvalévő, hogy ebben a városban, aki nem a határdombon belül született, azt nem is tekintik embernek... A kis menyasszony már kész is van a törülgetéssel, a holnapi választásra gondol s nagyon szomorú. Hogy mért is oly makacs ez a vőlegény. Most is, tegnap azt kérdezte tőle egy tag, mikor megmondta, hogy református lányt vesz el, hogy »melyik templomban esküsznek?« és ez meg azt felelte rá, hogy »azt még nem tudjuk«. Szabad ilyen vakmerőnek, egyenesnek és férfiasnak lenni a mai világban egy szellemi szükségmunkásnak? Mert a vőlegény a doktori diplomával hat év óta szellemi szükségmunkás a városnál és nyolcvan pengője van havonta, erre pedig nem lehet házasodni, mert nem biztos. Ha ugyanis megházasodna, az egész város elszörnyedne rajta és mint erkölcstelen gondolkozásút kilöknék a városházáról.

Kész a takarítás, a kis menyasszony távozik a szobából, de mielőtt kimenne, még egyszer megérinti a párna csücskét és elpirul gondolatai mélyén.

Tavaszi ajánlatok

Ruha imprimé műselyem-Crepe de chineből, divatos mintákban P 19.80

Ruha gyűrhetetlen műselyem-divatanyagból, szép színekben P 24.80

Kosztüm divatszövetből, műselyem-Crêpe de chine béléssel, kitűnő szabással P 34.50

Tavaszi-kabát gyapjú divatszövetből, műselyem-Crepe de chine-béléssel, szép kivitelben P 49.—

Sottis műselyem kalap-sál készlet minden színben, 56—59 fejbőségben P 4.80, 4.50

Divatos szalmakalap „Radjah"-anyagból, minden divatszínben, 55—60 fejbőségben 3.80

Divatos női gyapjúkalap angolos formák, izlésesen díszítve P 7.80, 6.80, 5.80

Műselyem gyermekkalapok sima és sottis színekben, sok divatos formában, 48—57 fejbőségben P 2.80

Crepe-marocain kitűnő műselyem minőség, hatalmas színválasztékban m P 1.98

Crepon-, Georgette- és Crepe de chine-imprimé új tavaszi minták, jó műselyemből m P 3.90, 3.50, 2.90

Divatos női ruhaszövetek új tavaszi színekben m P 3.90, 2.98

Tiszta gyapjú női komplé-szövetek bouclé, angora stb., kb. 130 cm. széles, a legdivatosabb tavaszi színekben m P 9.80, 7.90

Férfi box félcipő „Astra" vízhatlan gumitalppal, barna P 16.50, fekete P 15.80

Női box divat félcipő fekete és barna, félmagas vagy lapos fasarokkal P 13.90

Gyermek és leány lakk pántos vagy kötős félcipő hajlékony, varrott talppal

36—40	31—35	27—30	23—26 sz.	20—22 sz.
P 13.50	11.50	10.50	8.50	P 7.50

Tenniszcipő „Astra" gumitalppal (sarokkal is kapható), 42—46 sz. 6.20, 36—41 sz. 5.80

CORVIN
AJÓ MINŐSÉGEK ÁRUHÁZA

Furcsa bonyodalmak a Magyar Tudományos Akadémia nyilatkozatának hátterében

A „Szépirodalmi és Művészeti Akadémia" amerikai gyüjtésének ügyéről és az új akadémia megalapításának érdekes körülményeiről beszél dr. Sebestyén Gyula akadémiai tag családja

(Saját tudósítónktól.) A Magyar Tudományos Akadémia néhány nappal ezelőtt érdekes nyilatkozat közlésére kérte fel a budapesti napilapokat.

A pénteken napvilágot látott nyilatkozat arról beszélt, hogy az amerikai magyar hírlapokban közlemények jelentek meg, amelyek szerint itthon Magyarországon egy Szépirodalmi és Művészeti Akadémia volna alakulóban. — Minthogy, — mondja a nyilatkozat — az állítólag tervezett egyesülés az Akadémia elnevezést hirdeti címében s ezzel mintegy a Magyar Tudományos Akadémia kiegészítőjének igyekszik magát feltüntetni: rá kell mutatnunk, hogy a tervbe vett alakulatnak — *melynek különben itthon semmi komoly előjelét nem látni* — semmi néven nevezendő közössége vagy kapcsolata nincs a gróf Széchényi István által alapított száz esztendő óta működő Magyar Tudományos Akadémiával.

— Egy újabb közlemény — folytatja a nyilatkozat (Detroiti Ujság 1937 február 12-i száma) — a létesülni készülő egyesületnek már szervezetét és tagnévsorát is közli. Minthogy e névsor a Magyar Tudományos Akadémia húsz tagjának nevét is felsorolja, *a Magyar Tudományos Akadémia kérdést intézett ott megnevezett tagjaihoz, hogy tudtukkal és beleegyezésükkel soroztattak-e a délibábos egyesülés körébe.* A megkérdezettek közül egy — súlyosan beteg — akadémikus nem válaszolt, a többiek kifejezetten nem kívánnak a tervezett egyesülésbe tartozni s ahhoz nem is csatlakoztak.

Eddig szól a nyilatkozat, amely még megemlíti, hogy az új egyesülés az amerikai lapok útján adakozásra szólítja fel a kint élő magyarokat: évi öt dollárt kér a pártoló tagoktól s ennek fejében évi illetményül tíz-tizenöt dollár értékű könyvet ígér. Végül ismételten hangsúlyozza, hogy a Magyar Tudományos Akadémia minden tekintetben tökéletesen távol áll az amerikai ujságokban említett egyesülettől s gyüjtésétől, sőt az ott felsorolt akadémiai tagok nevei is megkérdezésük nélkül közöltettek.

Ami egy nyilatkozat mögött van...

Az amerikai magyarokat a világháború befejezése óta a legvalószínűtlenebb jogcímeken vették igénybe sokszor illegális alkalmi egyesülések is. Különféle álrevíziós alapoktól kezdve, egészen a munkanélküli magyar cigányság felsegélyezéséig százféle címen próbálkoztak pénzt szerezni egyesek. Ám ennek az új akadémiának az ügye meglehetősen újszerű. Ha talán az amerikai magyarság nagy része még ma is hiszékeny, nem azok a nagy amerikai magyar lapok, amelyek meglehetősen tisztában lehetnek mindenfajta gyüjtési trükkökkel és így fel kell tételezni, hogy csak akkor közölték le hasábjaikon az új akadémia taggyüjtési felhívását, amikor meggyőződtek róla, hogy az új egyesülés mögött valóban a magyar tudományos élet egyes képviselői állanak. Nos, miután a Magyar Tudományos Akadémia nyilatkozata a kérdésnek ezt a részét teljesen érintetlenül hagyja, szükségesnek tartottuk a hiányzó felvilágosításokért az Akadémia főtitkárságához fordulni. Az Akadémián az ügyet kibédi és makfalvi *Varga* Sándor dr. egyetemi magántanár, akadémiai titkár kezeli, aki a hivatalos nyilatkozat hátteréből a következő érdekes dolgokat hozta tudomásunkra.

— Néhány héttel ezelőtt felkeresett minket dr. *Nagy* Károly nyugalmazott főkapitányhelyettes, aki a Magyarok Világszövetségének vezetője. Ő hívta fel figyelmünket erre a meglehetősen furcsa gyüjtési akcióra, amely az amerikai magyar lapokban folyik. Közölte velünk, hogy a taggyüjtési felhívások olyan szellemben vannak fogalmazva, amelyek feltételeztetik az amerikai magyarokkal, hogy tulajdonképpen a Magyar Tudományos Akadémiáról van szó. Illetve az Akadémiához tartozó új alosztályról. Ezt a hiedelmet még az is alátámasztotta, hogy a Tudományos Akadémia tagjainak nevét közölték taggyüjtési felhívásaikon. Én természetesen kijelentettem, hogy az újfajta egyesüléshez az Akadémiának semmi köze sincs és rögtön leleveleztem a felhívásban említett akadémiai tag urakkal is az ügyet, akik szintén közölték, hogy semmi közük ehhez az úgynevezett »Szépirodalmi és Művészeti« Akadémiához.

Egy akadémiai tag úr magánakciójáról van szó...

— Azonban — folytatja *Varga* Sándor — ha a lapokban leadott nyilatkozatokban nem is tettem említést egy dologról, most már elmondom, hogy azt is tudtuk, ki indította el ennek a Szépirodalmi és Művészeti Akadémiának az ügyét s ki gyüjtetett az amerikai ujságok útján. *Egy akadémiai tag úr magánakciójáról van szó.* Miután valószínű, hogy ebben jómaga sem lát majd egyéni sérelmet, megmondhatom a nevét is. *Az új akadémia szellemi létrehozója, dr. Sebestyén Gyula, a Nemzeti Múzeum nyugalmazott igazgatója, aki idestova harminc esztendeje tagja a Magyar Tudományos Akadémiának.*

— Sebestyén Gyula akadémiai tag úr igen érdemes tudós, aki több munkájával: így az ősi székely rovásírásról készült könyvével és az ősmagyar mondák tudományos feldolgozásával a külföld figyelmét is magára vonta. Körülbelül egy esztendővel ezelőtt ő tette fel az Akadémia egyik ülésén azt a gondolatot, hogy — ugyancsak az Akadémia kebelében — alakítsanak egy szépművészeti akadémiát. Ez a gondolat nem találkozott általános helyesléssel az akadémikus urak körében. Az általános vélemény az volt, hogy habár tény, hogy a Tudományos Akadémia kilencven százalékban a tudósok testülete és csak tíz százalékot tesznek ki tagjai közül a nagynevű írók, művészek; de ezek számára itt van a Kisfaludy Társaság. A Kisfaludy Társaság annyira állandó és eleven kapcsolatban áll a Tudományos Akadémiával, hogy beválasztott tagjai tagságukat teljesen egyenrangúnak tekinthetik az akadémikusi méltósággal.

— Mikor ezt a Tudományos Akadémia dr. Sebestyén Gyula tudomására hozta, a maga részéről lezártnak is tekintette az ügyet. Hogy ezekután Sebestyén Gyula akadémikus úr mit szervezett és milyen keretek között akarta létrehozni tervezett akadémiáját, abba nekünk természetesen semmi beleszólásunk nem volt és nem is lehet. Miután azonban tudomásunkra jutott az amerikai lapokban közölt taggyüjtési felhívások ügye és az, hogy ennek az új akadémiának — amelynek ismétlem, itthon semmi komoly előjelét nem lehet látni — a névsorában a Magyar Tudományas Akadémia tagjait megkérdezésük s tudtuk nélkül szerepeltetik, kötelességünknek tartottuk a lapoknak ez üggyel foglalkozó nyilatkozatunkat leadni.

Mit mond a Sebestyén-család?

Dr. Sebestyén Gyula már napok óta lenn van Balaton melletti birtokán, ahol szőlőjében *újfajta oltásokkal kísérletezik* és a napilapok egyáltalán nem jutnak kezébe. A család azonban olvasta az Akadémia nyilatkozatát és Sebestyén Gyula fiai — egyik ismert fővárosi orvos, másik aktív törvényszéki bíró — a család többi tagjával dr. Sebestyén Gyula Kaplony uccai lakásán jöttek össze az akadémiai nyilatkozat ügyében. Erről a családi tanácskozás jellegű megbeszélésről a következőket hozták tudomásunkra:

— Addig, míg édesapánk — aki a hetvennegyedik esztendejét tapossa és makulátlan nevet szerzett magának a magyar tudományos életben — Pestre nem érkezik, mi csak részletekben tudjuk visszautasítani ezt a furcsa és érthetetlen támadást. Tény az, hogy édesapánk igenis szükségesnek tartotta egy új magyar »Szépirodalmi és Művészeti Akadémiának« a felállítását. Ebben az ügyben 1935 december 18-i kelettel egy úgynevezett emlékiratot írt Balaton-Szepezdi birtokunkon, amelynek következő volt a címe: »*A Kisfaludy Társaságból Magyar Szépművészeti Akadémia*«. Ebben a röpiratban azt indítványozta, hogy a Kisfaludy Társaság százéves évfordulója alkalmából két osztállyal egészítse ki magát. Legyen egy új Munkácsy Mihály festészeti, szobrászati és építészeti osztály és legyen egy Liszt Ferenc zenészeti és előadóművészeti osztály. A két új osztály ezután a Kisfaludy Társasággal egyesülve Magyar Szépművészeti Akadémiává alakuljon át.

— Miután az Akadémia édesapánknak ezt a tervét nem találta megvalósíthatónak a régi Akadémia keretein belül, ő az Akadémiától függetlenül kezdett foglalkozni a dologgal. Részben levelezés útján, részben személyesen tárgyalt azokkal az akadémikus urakkal, akik hajlandók voltak a legnagyobb lelkesedéssel csatlakozni az új Akadémia tervéhez. Itt, ezen a ponton kell cáfolnunk először a Tudományos Akadémia lapokban közzétett nyilatkozatát.

Az új akadémia tagjai...

— Cáfolni, mégpedig a leghatározottabban. Az Akadémiai nyilatkozat azt mondja, hogy az amerikai lapokban felsorolt mintegy húsz akadémikus a tervezett egyesüléstől kifejezetten távol áll és ehhez nem is kíván csatlakozni. Nos, *ez, enyhén szólva, tévedés. Apám igenis tárgyalt Angyal Dáviddal, Csengery Jánossal, Kornis Gyulával, Lőrinczy Györggyel, Kéky Lajossal, Petri Mórral, Herczeg Ferenccel és a többi akadémikus vagy Kisfaludy Társaság-beli urakkal, akik tudták, hogy mit akar tenni és helyeselték tervét.*

— Ami pedig az amerikai gyüjtést illeti, édesapánk ez év januárjában küldötte el felhívását az amerikai lapoknak. Megírta, hogy miről van szó, kik lesznek az új akadémia tagjai és amikor évi öt dollár tagdíj ellenében tizenöt dollár értékű illetménykötetekat ígért, csak a magyar kultúra érdeke lebegett szeme előtt. Erre neve és multja a garancia. Harminc esztendeje akadémikus, 1905 óta tagja a Kisfaludy Társaságnak, nyertese a Millenniumi irodalmi nagydíjnak, tudományos munkáinak száma is olyan jelentékeny, hogy csak rosszindulat tételezhetett fel nála az új akadémia szervezése körül bizonyos mellékgondolatokat.

— A nyilatkozatot, amelyben az Akadémia »*délibábos egyesülés*«-ről beszél és arról, hogy a »*tervbevett alakulatnak itthon semmi komoly előjelét nem látni*«, *megdöbbenéssel fogadtuk.* Édesapánk nemcsak hogy bejelentette tervét az új akadémiának, de *üléseket is tartott az ügyben, amelyen a Tudományos Akadémia amerikai lapokban megemlített egyes tagjai is résztvettek.* Tehát igenis, volt komoly előjele az ügynek és erről tudhatott az Akadémia is...

*

Nagy általánosságban ez a család válasza a Magyar Tudományos Akadémiának a lapokban közzétett nyilatkozatára. A végleges és részletes választ azonban maga dr. Sebestyén Gyula magyar királyi udvari tanácsos, nyugalmazott nemzetimúzeumi igazgató, a Magyar Tudományos Akadémia és a Kisfaludy Társaság tagja fogja megadni azoknak, akik részéről — a család szerint — ez a támadás érte. *(Gy. L.)*

Angina pectorisnál, a rohamokban fellépő nyomasztó szívtáji fájdalmaknál, reggelenként ½, esetleg ¼ pohár természetes »Ferenc József« keserűvíz is elegendő ahhoz, hogy a belek működését elrendezze és megfelelő emésztést biztosítson.

Fájdalommal tudatjuk, hogy

Kemény Mór

1937 április 17-én, életének 87-ik évében meghalt.

Temetése április 18-án, vasárnap délután ½4 órakor lesz a rákoskeresztúri izr. temetőben

Kemény Béla és felesége **Groszmann Ida** és **Kemény József** fiai és menye. **István** és **Ágnes** unokái és kiterjedt rokonsága.

Epstein Rezsőné szül. **Mandl Rózsi** úgy saját, mint **Perl Lajosné** szül. **Epstein Ilona** és **Tsuk Béláné** szül. **Epstein Klári**, **Perl Lajos** és **Tsuk Béla** vejei, **Jánoska, Pistike** és **Marianne** unokái, valamint az egész rokonság nevében fájdalommal tört szivvel jelenti, hogy imádott férje

Epstein Rezső

okl. mérnök, tart. tüzérfőhadnagy, országos középítési tanácsos

boldog házasságának 29. évében rövid szenvedés után 62 éves korában jobblétre szenderült. Áldott porait 19-én, hétfőn 12 órakor a rákoskeresztúri izr. temetőben fogjuk örök nyugalomra helyezni.

Nyugodjék békében.

Özv. Bakos Mórné szül. **Epstein Emma**	**Erdei Viktorné** szül. **Karinthy Ada**
Erdei Viktor	**Erdei Károlyné**
Epstein Jenő	szül. **Epstein Olga**
Erdei Károly	**Epstein Zoltánné**
Epstein Zoltán testvérei	szül. **Grissza Ilona**
Dr. Mándy Pál	**Dr. Mandl Andorné**
Dr. Mandl Andor sógorai	szül. **Glasner Magda** sógornői

Minden külön értesítés helyett!
Részvétlátogatások mellőzését kérjük.

Pollacsek és Epstein okl. mérnökök építőmesteri cég társtulajdonosa úgy a maga, mint összes alkalmazottai nevében fájdalommal közli, hogy a cég egyik megalapítója és szeretett főnöke

Epstein Rezső

okl. mérnök, építőmester, az Orsz. Középítési Tanács tagja, tart. tüzérfőhadnagy

e hó 17-én elhúnyt.

Az elhúnytban a Vállalat egyik létrehozóját, fáradhatatlan munkatársát és oszlopát, az alkalmazottak atyai jóságú főnöküket vesztették el.

Emlékét örökre szeretettel szívünkbe zárjuk

MDK

Epstein és Pollacsek okl. mérnökök, építőmesterek

Bptávb. 1940. szept.

Epstein MDK

mérnökök

A Magy. Ált. Ingatlanbank bérpalotája.
Az épület Magyarország 1928. aug. 19.

M.D.K.

Epstein okl. mérnök

Pollacsek okl. mérnökkel együtt épitette Budai-Goldberger Leó Vörösmarty-téri bérpalotáját. A palota fényképét közli a lap.

Szinházi Élet. Bp. 1928. dec. 2-8. XVIII. évf. 49. sz. 109. lap.

MDK

Epstein Oszkár, ötv.zom.

Iparm. Isk. Evk. 1934-36.
43.1.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Epstein Miksa

izr. ékszerész Pozsonyból, 1843-ban 19 éves. Virágfestészet.

Epstein Miksa, izr., ékszerész, Pozsonyból, 19 éves korában, 1843—1844 a virágfestészetet tanulta.

lásd

Fleischer Béla 40. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 853.

Epstein Erzsébet
4 polg. 1 iparr.
női rajztanf
10 honap, jeles
tanár Böhm János
Iparragzískola 1910

I. Ferencz József.

Lábrázolva.

Egész alakban, jobbra
be van [illegible]. Öltözete: t
hajtókával és piros nadrág
lét rendjelek diszitik, a m
rend jelvénye a kápó Mária
szik. A háttér dombos terül

Franz Jos

jelzése pedig alól balra: V
ESSLINGEN BEI
és jobbra: Nr.

Szines kőnyomat, méret

Sz
1
Át

Epstein Ersi

Mühlsamer

1917 - 18. téli Ünak 387

~~őskori VII. 100, 101, 102,~~

~~Agyagtábácska~~ ~~gömbszelvény-alakú~~

~~VII. 94, 121,~~

Epstein Erzsi

Festo.

Bpest. VI. Szondi u. 78.

Mücsarnok

1917–18. tél.

Pannonia V. 254.

Epstein Erzsébet

jeles

Iparrajziskola 1911.

Epstein Viktor MDK

Öreg ember, szénrajz

Mücsarnok 1905/6. téli kiáll.

MDK

Epstein Victor, graf.

Öreg ember. Szénrajz.

KMT 1905/6 téli kiáll. Kat. 53.1.

Erdei

MDK

Epstein Viktor,

1903-ban az iskolában dolgozott

1906-ban ujra " "

A szabadiskola ideje. /1903-1912./ 79.1.

M. D. K.

EPSTEIN ERDEI Viktor festő

1906-ban Nagybányán a Hollósiskola növendéke

Révi Abc. 1954. 327.

M. D. K.

EPSTEIN (Erdei) Viktor festő

Holló-tanítvány

1903-tól a Szabadiskolában dolgozik
Nagybányán

Réti István: A nagybányai művésztelep
Bp. 1954. 59. l.

M.D.K.

EPSTEIN Viktor festő

1903-ban Magyarországon a Szabadiskola növendéke

Réti Ba. 1954. 326. e.

M.D.K

EPSTEIN Viktor festő

1899-ben Nagybányán a Hollósy-iskola növendéke

Rébi Bp. 1954. 395. l.

EPUREANU C.

M.D.A.

1919-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.... Bp. 1954. 333l

M. D. K.

EPURIANU Constantin

1922-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.... Bp .1954.335.1.

(Ér ábrány) Nyírábrány ~~Bahar~~ Kabolcsm

ref templom

Sztehlo 1911. Schuleklit.

Templombövítés 1 terek

1) alapraje, hosszmetszet keresztmetszet
eszaki oldal, nyugati, keleti oldal. 6 db carton

2) tanulmány lapok nyugati hanlokszat
mellékhajó keresztmetszet 2 db.

3, 10 fénymásolt tanulmány

4) 19 db másoló papiron.

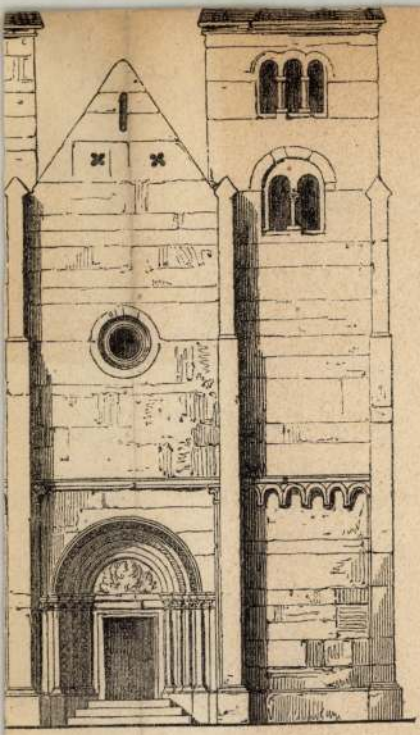

8.

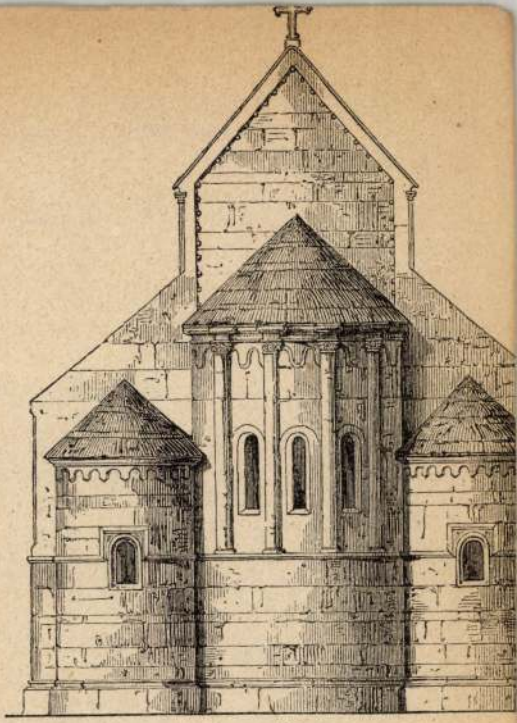

9.

13.

14.

19.

16.

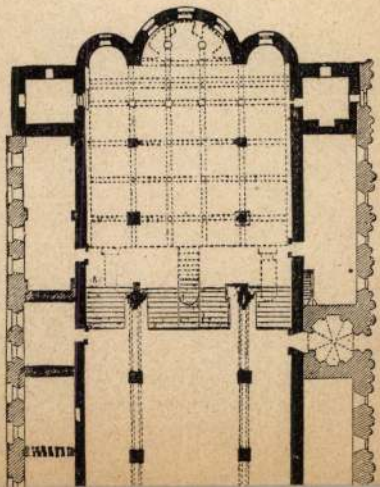

Érábrányi templom

b

Korompay

9. l – 10. l

metszet és alapvajz

840. *Bercsényi László*

Mellig, kissé jobbraforc
ban marechalpálczát tart,
ékesítenek. Mellét a szen
diszíti, a melynek piros sza
Szürke parókája kétszer f
szeme barna, bajusza és s
csavart nyakkendője fehér,
kabátja aranyhimzésű, sárg
hosszú.

Vászon, méretei 73 : 55 c
400 K. — Gróf Széchenyi Béla a
az 1897 márczius 12-iki 12062
Bejelentetett 1897 deczember

Kifüggesztésére vonatkozó
retlen festő a XVIII. szból: B

Jegyzet. A versaillesi múz
őrzött eredeti után másolta L

Ø Erasial

kőmetsző

1814. Nagyváradon

l.

Kazinczy lev

XXII. k. 306. l

márványba metszi

a betűket

darabját 10 kraj-

cárért

megirion Erart György ötvös

Brassó † 1640

Sz-Sz.

megvia

Erasmus

unitarius

1531-1601.

~~Nagyszeben XVI.~~

Brassó ~~[illegible]~~

l. Sz-Sz.

~~Irat (antatorok)~~

Die deutsche Kunst in Siebenbürgen

megrin

Erasmus,
besztercei harang-
öntö
1496.

Er üben öntötte
a Zsolnai (Besz-
tercemerze) tem-
plom nagy harang-
ját

Korrespondenz-
blatt des Vereins
für sieb. Landesun-
de. 1910. 74. 75 l.
(Zur Glockenkunde
im Sachsenlande.)

ätvisalar megvoa

Erasmus ötvös.

l. Goldschmid E

Erasmus üveges

1539 - ben dolgozott
Brassó városámak.

Quellen zur Geschichte
der Stadt Kronstadt.
656 l.

Sáqüvegesipar 99. l.

O petis

Erasmus György, ötvös E. János
Kolozsvári unitárius plébános
fia. 1595-ben Filstich Péter
kolozsvári ötvösnél tanult ~~mus-~~
~~terséget. Működéséről mincsenek~~
~~adataink.~~

ezt nem lehet meg Erasmus

MDK

Erasmus.

brassói lakatosmester. Körremüködött a brassói városháza Georgius (Stundenmacher?) által kénitett órájának kivitelezésében, s brassói tartózkodása idején Georgius nála lakott és műhelyét hanuálta.

Das Burzenland. III. köt. Brassó 1. rén. E. Jekelius Eiad. Brassó 1928.

eml. L. 167. old.

Erasmus fafaragómester.

Brassó. 1531-1601.

Arch. Sieb. 1889. 22. köt. 57. l.

Erasmus József, gyöngyösi M.D.K.

rézművesmester

1819-ben nyert felvételt a város lakosai közé, mután előzőleg Pásztón 3 évet töltek mestersége elsajátításával. Neve 1821-ben és 1827-ben is szerepel az összeírásokban.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső,
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 321-322.old.

ERASMUS József gyöngyösi rézmüves mester. 1819-ben vették fel a város lakosai közé Gyöngyösön, miután Pásztón három évet töltött a rézmüves mesterség elsajátitásával. Gyöngyösön 1821-ben, illetve 1827-ben a város I., illetve II. negyedében lakott.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

M.D.K.

Erasmus József
réz műves

A torony díszeit részben Erasmus réz műves készítette.

Radó László: A gyöngyösi templomok története 38 l.
A Szent Bertalan templom története.

M.D.K.

Bráth Antal, asztalos m.

Veszprémi mester. +1876-ban, 42 éves korában.

Batári Ferenc: A 19. századi veszprémi asztalosok.

~~249.o.~~ 232 old.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. I. Veszprém, 1963

M.D.K.

Erdh Antal, asztalos m.

M.D.K.

Bráth Antal,asztalos m.

Veszprémi mester.1828-ban fél évet segéd nélkül dolgozik.1832-33-ban portio tartozása 4.20.Ft.+1863-ban 65 éves korában.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei.I.Veszprém, 1963

Batári Ferenc:XIX.századi veszprémi asztalosok.

250.o. 249.old

M.D.K.

Eráth József, asztalos m.

Veszprémi mester. 1827-28-ban portio tartozása 6.42 Ft.

Batári Ferenc: XIX. századi veszprémi asztalosok. 250.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. I. Veszprém, 1963

Erb Arnold

a bpesti Keleti pályaudvar falfestményeit restaurálta.

Deresényi Dezső, Entz Géza, Gerő László stb.: Magyar Műemlékvédelem, I. (1949-59) Budapest, 1960.

1671

MDK

Erb Arnold

Miniature arcképek elefántcsontfestm.

N. Szal. Téli Tárl. 1920. dec.

7.l.

MDK

Erb Arnold

Templom Pozsonyban, vf.

MAPE 13. kiáll. N.Szal. 1927. máj.

6. 1.

MDK

Erb Arnold (restaurátor)

Többekkel együtt a Keleti Pályaudvar jegypénztáránál levő Lotz- és Thanasecco-k felújításán dolgozik.

Szemes Piroska: Remekművek orvosai.

Nők Lapja, Bp. 1956. február 2. [10-11. l.]

MDK

Erb Arnold

Miniature-arcképek, vf.

M. Akv. és Paszt.festők Egyes. 8. kiáll. N.Szal.
1921. IV. 8 l.

Erb Arnold MDK

Arckép, elefántcsont miniature

Műcsarnok 1926 téli kiállitás

MDK

Erb Arnold

Orosz táj, vf.

M. Akv. és Pasztellfestők Egyes. 11. kiáll.
N.Szal. 1925. febr. 7 l.

Erb Arnold

1920. dec.
kiáll. Nemzeti Szalonban
Miniature arcképei, I.
elefántcsontfestmények.

Varju Elemérné V. 160.

Erb Arnold

festőrajzoló

2 polg.

alakrajzi osztály

Tanár Provazil J.

jeles eredm.

Iparrajziskola 1907

Magyarország legnagyobb paplangyára
Nagy aranyéremmel kitüntetve

TEHEL ÉS TUSCHÁK

PAPLANGYÁR

VIII., GYULAI PÁL UCCA 16

A Rókus kórház mellett Kőfaragó ucca sarok.

TELEFÓN: 1—325—77.

RÉGI DUNNÁBÓL 24 ÓRA ALATT GYÖNYÖRŰ PEHELY PAPLANT KÉSZITÜNK.

PAPLAN TISZTITÁS
TOLL TISZTITÁS ÉS ELADÁS.

KÜLÖNLEGES VATTA, GYAPJU ÉS PEHELYPAPLANOK MŰVÉSZI KIVITELBEN.

Erb Arnold

Kőrajzolo
alakrajzi osztály
10 hónap, jeles
Tanár Prenosil Sándor
Gyakorjiskola 1905

LÉBÉNY

Ins.

Ipolyi Arnold: A magyar műtörténeti emlékek tanulmánya. A Magyar Történelmi Társulat 1870. évi aug. 27- sept. 1-ei vidéki kirándulása Abauj-vármegyébe és Kassa városába. Bp. 1870, 29, 30, 33, 46 és 67 l.

megvan

Erb Arnold
festő
VI. Csengery u. 71.
Atyja Erb József
szül. Bielitz 1889.
főiskola, német ci
francia orsz. tanul-
mányok

MKSz 1947

Kiemelve

ERB *Arnold*, festő, * Bielicz 1889. Budapesten, Berlinben, Münchenben és Drezdában tanult. A világháború után újból Budapesten telepedett le s azóta kizárólag miniatűr-portrait-festészettel foglalkozik.

E. G. I. 289 l.

1889. miniatürfestő és kőrajzoló.
n. Bielicben. 1905-7. a bpesti fővárosi igazrajzükelában Prenoszil Sándornál, ~~tanult~~. Azután Berlinben, Münchenben, Drezdában és Franciaországban tanult. 1919 Bpesten telepedett le hol főleg ~~miniatür~~ portré miniatürökes festett.

Pozsony.

A korláttal bekeritett sé
számú közönség élénkiti, mig ol
tók. Felirata:

Die Promenade.

Kny., mér. a vk.

140-95.

Erb Arnold

Erb Arnold festőművész, VI.
Csengery-u. 71. 111-481

Bptávb 1940 szept.
– 1942. jan.

Erb Arnold
festő
Orosz táj, vízf.
1.000.000.—

Nemzeti Szalon

MAFE 11. kiáll. 1925
febr.

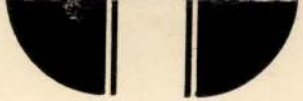

HOFFMANNÁL

IV., Gerlóczy-utca 5.
IV., Károly király-út 28.

Erb Arnold

Műcsarnok festő Bpst

1924. őszi kiáll 314 ✓

1926. téli kiáll. 471 ✓

1924 őszi

Arcképminiatűrok (III) of

1926 téli

Arckép, elefánt csont miniatűr

Emlékirat a magyar könyvtárügy fejlesztése érdekében VI-1-4, 66-68.

Nyu

....., mely ös

1917. január hóra eső fizetésem és

fejében .....

.....

után 191 ..... negyedre járó csalá

191 ..... felére járó ruhapénzem

1917. I. ..... negyedére járó lakpénze

191 .....

a budapesti IX. ker. állampénztárból felvette

Erb Arnold .

~~1920. Téli tárlat~~
~~Miniature arcképek elefántcsontra fest.~~

1921. Aquar és paszt.festők kiáll. (N.Szal.)
Miniatür arcképek, vizf.

1925. Aquar és paszt.festők kiáll.
Orosz táj, vizf.

1927. Aquar és paszt.festők kiáll.
~~Pozsonyi templom~~, vizf.
(Templom Pozsonyban)

Nemzeti Szalon

M.D.1

Erb Imre
fotós

th 1958 as fotófalter
pályázaton hetedik
díjat nyert.

Karsányi Mátra: A pécsi fotóművészek.
Napló, 1959. május 24 - 4 lap.

M. Ik

Erb János
geofilmes

Illusztráció

— : Pistike . . .

Dunántúli Napló, 1959. január 8 – 4 lap

Erb János
grafikus

M.D.K.

Illusztráció.

— : A mi kis . . .
Dunántúli Napló, 1958. nov. 23 - 8 lap

Erb János

„Ravasz nőpárbán" repr.

Dunántúli Napló 1968 V. 5. 6.

M.D.K.

Erb János

"Foto-grafika" c. müvének repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. nov. 29.
XIII. évf. 48. sz. cimlap

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1967 JUL 30

DUNÁNTÚLI
NAPLÓ

Erb János

1021

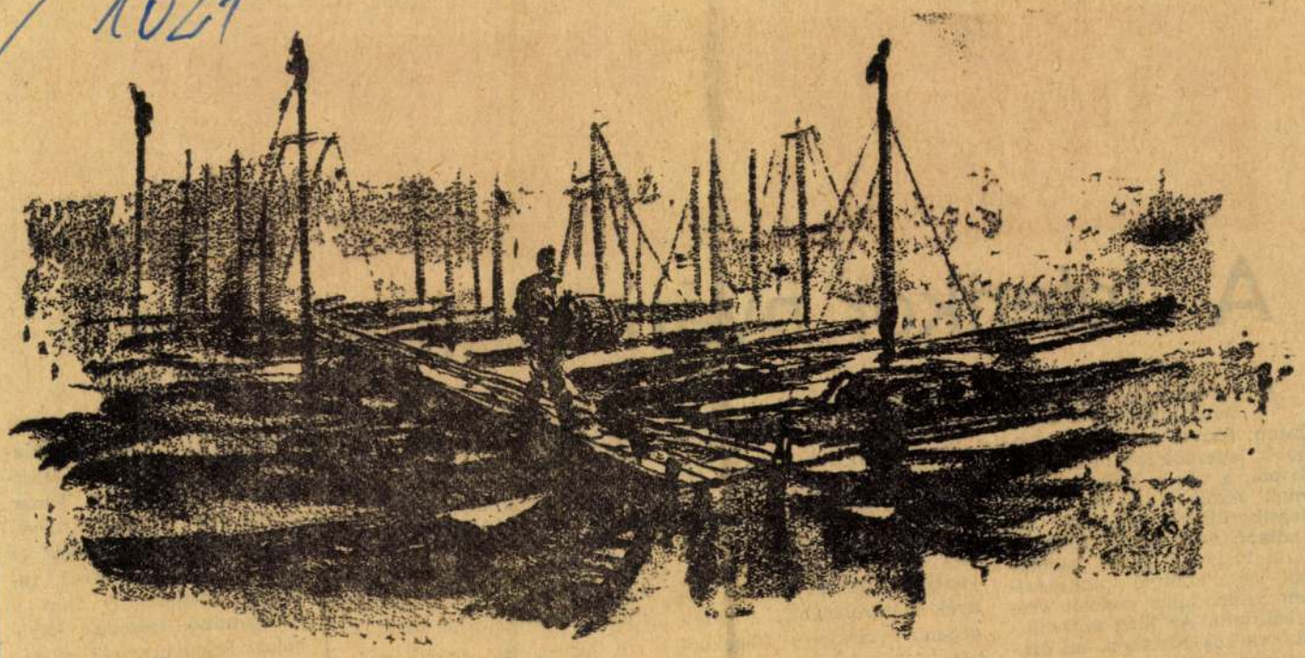

Erb János rajza

Az idő bizonytalankodott... A szél alaposan belefeküdt a kocsmáros vitorláiba, de a felhők zavarodottan úszkáltak az égi magasságban. Kék is volt, szürke is, esőre is állt, meg nem is. Így aztán a horgászok egy része leszállingózott a partra. Néhányan a csónakjaikkal matattak, mások megálltak a liget szélső fái alatt, vagy közvetlenül a mólóőr mellett és onnan bámulták a vizet, ami színében jól visszatükrözte a felhőjárást. Amikor a hadirokkant Buczkó Gyula is megérkezett a tolókocsiján, a kocsmáros vitorlása éppen eltűnt a halászhajók másik oldalán. Buczkó Gyulát húsz éven át tologatta a felesége és a fia a kikötőbe. Felemelték, csónakba rakták, s Buczkó Gyula beevezett a halak után. A nyaralók fejcsóválva nézték a mutatványt, és jóslásokba bocsátkoztak... Nem lett igazuk. Buczkó soha nem esett pánikba, evezőt forgató erős karjával legyőzte a hullámokat.

— Milyen időnk lesz J'ákim?

— Mára a kocsmáros csináltatta az időt — mondta a mólóőr és mozdulatlanul bámult a halászhajók felé.

— Mintha már beleunt volna a főszél...

Buczkónak a víz jelentette az életet. Amelyik napon kievezhetett a nádas mellé, teljes ember volt. Evezőt forgató, halakra vadászó erős férfiember. Reménykedve bámulta a vizet. Az is lehet, hogy könyörgött a szeleknek, vagy varázsszavakat suttogott a hullámok fölé. Agyondolgozott, szikkadt bőrű felesége érzéketlenül toporgott a rokkant-kocsi mellett. Egy aprócska mondat motoszkált a fejében, amit reggel óta szeretett volna kiadni magából. S most úgy látszott elérkezett az idő. Addig sercegtette a talpa alatt a kavicsot, míg végre meglazult a férfiak víz felé feszülő figyelme. Gyorsan kihasználta ezt a pillanatot.

— Hallották!? Előkerült a Szabó Margit németje... Zsebmozit hozott a gyereknek, meg kabátot... A Valter...

A mólóőr hátranézett az asszonyra.

— Mit mond maga? Most került elő?

— Most... Meglátogatta üket... Ott is aludt...

Szabó Margit németje bizony még 1944-ben járt a faluban. Később aztán egy mészgyári munkás feleségül vette Szabó Margitot, és felnevelte a Valter gyerekét. A mólóőr igyekezett elképzelni a jelenetet, ahogy most bekopog a házba az egyszeri német, de nem tudta elképzelni.

— Rohadt dolog az ilyesmi... Opellel gyütt, mi...?

— Vonattal... A Margit ura azt mondta az agronómusnak, hogy ez a német is csak egy egyszerű munkásember...

A kocsmáros vitorlái előbukkantak a sötétszürke halászhajók mögül. Ezek után senki sem figyelt már a szikkadt bőrű asszonyra. A háttérben a halászhajók is megmozdultak. Az öreg admirál horgonykapái félmázsás iszapcsomókat kentek a hajó orrára. Egy matróz kötélre kötött vödrőt dobott a vízbe, aztán a fedélzetre rángatta. Leöntötte a horgonyt, aztán újra megmerítette a vödrét és a hajó orrát locsolgatta. Az uszályok közben vontára rendeződtek, s a vezérhajó orra kényelmesen beletúrt a hullámokba.

A kocsmáros szembe kapta a szelet, így aztán cirkálni kényszerült, hogy visszajusson a kikötőbe. Koszos, előregedett vitorlái néha egészen a víz fölé hajoltak. Ha túlságosan megdőlt a hajó, moccant egyet nagy testével, és az árboc újra az ég felé fordult.

A ligetből előkerült a kántor. Megállt a mólóőr mellett és kifejezéstelen arccal a vízre bámult. Mustrálgatta egy ideig a dülöngélő, koszos vitorlást, aztán megszólalt:

— Ez a kocsmáros...

— Alighanem az... Ámbár... — mondta a mólóőr.

— Rajt veszthet egyszer... Idetéved valaki a Halászati Felügyelőségtől és kész a baj...

A vitorlás gyorsan közeledett. A horgászok abban reménykedtek, hogy a kocsmáros magával viszi a rossz időt. És valóban... Ahogy kikötött, csendesedett valamelyest a szél, s a két áramlási zóna határán megszűnt a turzás. Lágy, nyugodt hullámok jártak a part mentén és csak módjával emelgették a csónakokat.

A parton megjelent Berek Anna. A virágágyások között leereszkedett a csónakbejáróig, és mozdulatlanul várakozott. A kocsmáros leráncigálta a szakadozott koszos vitorláit, aztán egy irdatlan nagy fűzkosárral elindult a partra.

— A turzáson belül esett az eső... Összeázott a vitorlám — mondta a lánynak, miközben a térdein csúsztatva a fövenyre eresztette a kosarat.

A parton álldogálók kivétel nélkül a kocsmárost és Berek Annát nézték. Azok pedig megmarkolták a csuhival letakart kosarat két oldalon és elindultak a kocsma felé.

— Ha most jönne a rendőr, vagy a Halászati Felügyelőségtől valaki... — szólalt meg újra a kántor, de senki sem figyelt rá.

A mólóőr bement a bódéjába. Sokáig üldögélt az ágya szélén és a barométert nézte. Már közeledett a vízen az esti személyhajó, amikor bólogatva, egészen halkan megszólalt:

— Berek Anna...

Kint még világos volt, de azért meggyújtotta a kikötő lámpáit. Elindult a hajó elé. Látta hogy megcsendesedett a víz, s a horgászok mind kieveztek a nádas mellé.

Dn Vasárnapi

A Jelenkor nyári száma

A júliusi Jelenkor fő motívuma évek óta a Balaton. Idővel azonban a legjobb, legeredetibb ötlet is elkopik, s bár a balatoni számok közül a 66-os volt a legsikerültebb, egy-egy fáradtabb írás arról tanúskodott, hogy az „örök" témákból sem könnyű rendszeresen színpompás csokrot összeállítani. Az idén szokatlanul vaskos füzetben, az összevont nyári számban is olvashatunk ugyan néhány igen érdekes közleményt a Balatonról, de egyetlen pillantás a tartalomjegyzékre sokkal többet ígér ennél: *Darvas, Kassák, Csorba, Takács Imre, Weöres, Pákolitz* nevét olvashatjuk egymás mellett, s ez eleve biztosítéka annak, hogy a mai magyar irodalom sokirányú törekvéseiből is ízelítőt kapunk.

Ha a szomorú alkalom nem tenné különösen indokolttá, akkor is a *Kassák Lajos* halála különös, szomorú ragyogást ad két most megjelent versének. Ha nem is gyakran, de nem először találkoztunk nevével a folyóirat hasábjain. A feleségét elsiratót meghatóan szép *Emlékkoszorú*, a számadásszerű *Egy ember vagy, a magam kenyerén* egy mindig emberségre törekvő, tennivágyó, de a küzdelembe, a hívésbe már-már belefáradó ember portréját villantotta a Jelenkor olvasói elé. A talán utolsó versei közé tartozó *Reményeim ígéretében* is az elkerülhetetlen halált juttatják eszébe az ősz „fekete vásznai", a haldokló természet, a költő azonban szembeszegül a természeti törvénnyel, nem törik meg a megsemmisülés parancsa.

Takács Imre: A lenyugvó Nap című többrészes költeményében meghatóan egyszerűséggel vall anyja elvesztése feletti fájdalmáról. Nem keresi a nagy szavakat, nem kérkedik a szenvedéssel, de a köznapi tények felsorolásából, a gyengéden megrajzolt képekből két ember végtelenül meghitt, bensőséges kapcsolata bontakozik ki, s ez minden jajnál hitelesebben fejezi ki a veszteség nagyságát:

„és arra gondoltam: most lemegy a Nap
a kódisirtási sovány akácokhoz
a Napot nem látjuk együtt többé soha."

Szepesi Attila Radnóti-jában korunk emberének legbensőbb vágyait szólaltatja meg sodró erejű belső ritmussal, a megidézett költő gondolatvilágának és saját egyéni képkapcsolásainak összeötvözésével.

Weöres Sándort Stonehenge, ez őskori kultikus és temetkezési hely ihlette két verse megírására. Az ősvilág látomásszerűen elevenedik meg a költő lelkében, s a versek igen erőteljes hangulatú képeikkel a keletkezés kuszaságának ezt a vízióját öntik szavakba.

Pákolitz Dubrovniki anzix-a könnyed és szellemes, igazi nyári hangulatot lehel, az azonos élményből fakadó *Adriá*-ban pedig a látvány keltette nemzeti nosztalgiákkal számol le magában a költő.

Mak Dizdar versei hitelesen dokumentálják a Jelenkor és a jugoszláv irodalom egyre termékenyebbé váló kapcsolatát, de ettől függetlenül, saját művészi értékeinél fogva is figyelmet

A Dunántúllal ismerkedők sok érdekes adalékot találnak a tanulmányokban, szociográfiákban. Szubjektív hangjával *Lipták Hévízi tudósítása*, elgondolkoztató problémafelvetésével és élményszerű előadásával *Thiery: Várak, játékok...* c. írása emelkedik ki közülük.

A három írói portré mellett a szűkebb irodalmi érdeklődésű olvasók számára ezúttal *Kolozsvári Grandpierre* esszéje jelenti a csemegét. A tragikumot és a komikumot vizsgálja mai szemmel, és arra a megállapításra jut, hogy lényegbeli különbség nincs a kettő között. Ha megváltoztatjuk a nézőpontot, a jelenség akár ellenkező előjelűvé válhat. Így pl. ha Otellót nem gyilkossága és öngyilkossága, tehát a következménye felől szemléljük, akkor viselkedését, esztelen féltékenységét nevetségesnek találjuk, mint ahogy a vígjátékoknak egyik leggyakoribb és legkedvesebb figurája éppen a féltékeny férj.

A képzőművészeti témájú írások közül a *Picasso és Moore* kiállításáról készült beszámolót olvastuk a legnagyobb örömmel, mely kissé megkésve ugyan, de kárpótlásul gondolatgazdagon és színesen tájékoztat a jelenkori képzőművészet két kiemelkedő alakjáról.

A folyóirat- és tv-szemle úgy látszik életképes kezdeményezésnek bizonyult. A megoldás módja szerencsésen tér el egyéb folyóirataink hasonló vállalkozásaitól. A jelenlegi számban *Szederkényi Ervin* különösen aktuális problémát, irodalmi folyóirataink korszerűségének kérdését boncolgatja. Számbaveszi a jelenségeket, tájékoztatva ezzel az olvasóközönséget, de az általa fel-

Erősek lélekben

címmel az Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulója alkalmából filmet készítenek Dmitrij Medvegyev Ez Romonál történt és Erősek lélekben című regényei alapján. A film a Szovjetunió Hősének, Nyikolaj Kuznyecovnak életéről és hőstetteiről szól. Kuznyecovról már készült dokumentumfilm, és a színpadon is megelevenedett az alakja. A készülő film forgatókönyvét Anatolij Grebnyev és Alekszandr Lukin írta, rendező: Viktor Georgijev. Kuznyecov szerepét a Nocturne-ből ismert Gunnar Cilinszkij alakítja, a többi szereplő: Viktoria Fjodorova (Ketten), Ivan Pereverzev és Vija Artmane.

Augusztus
a Doktor Sándor

Szeptember elején kezdik meg a Doktor Sándor Művelődési Ház átalakítási munkáit. Már akkor, amikor a terv végleg eldőlt, felmerült a kérdés: hol végzi majd a munkát a művelődési ház az építkezés ideje alatt. Tavasszal a Városi Tanács Végrehajtó Bizottsága foglalkozott a kérdéssel, majd segített a Városi Tanács igazgatási és művelődésügyi osztálya, a II. kerületi tanács és a Művelődési Ház társadalmi vezetősége. A probléma megoldódott, augusztus folyamán valamennyi szakkör, klub és csoport elköltözik ideiglenes helyére.

Az ismeretterjesztő előadásokat jövőre a TIT és

Est János
grafikus

M.D.K.

Illusztráció

Fehér Klára: Földrengések szigete
Dunanteli Napló, 1958. febr. 18 - 5 kap

MDK

Erb János

grafikus

negro { „Egy türelmetlen új-mecsekaljai" című rajzát közli a Napló.

Napló, 1962. okt. 19. 2. lap

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1974 DEC 17
Dunántúli Napló

Erb János

Dunántúli Napló

30 éves a Dunántúli Napló

1021

Baranya „legöregebb csecsemője". Erb János rajza

Dunán

mény 1975-ben

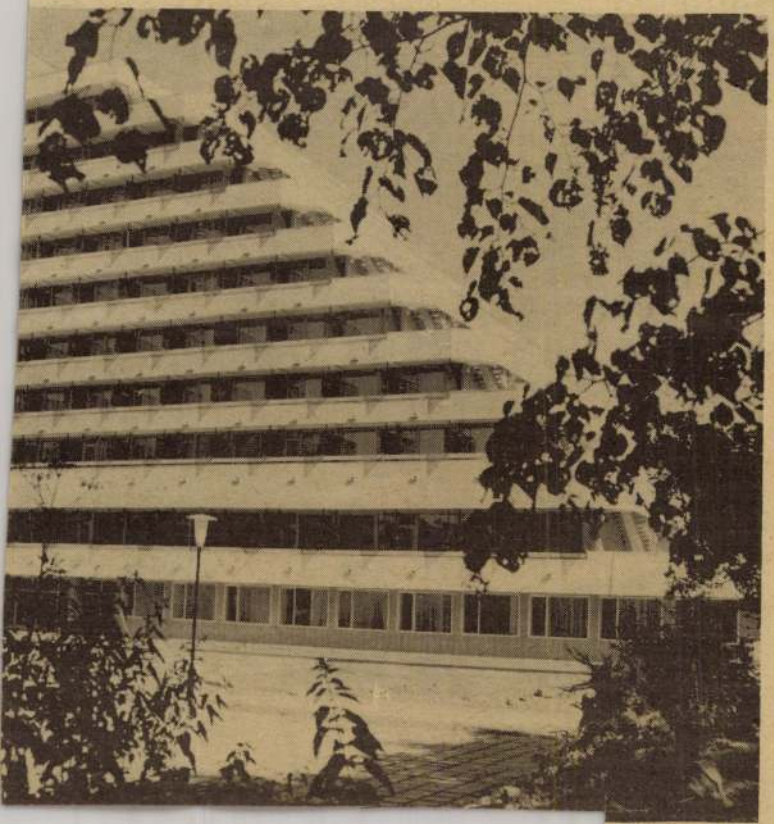

Ered

Kö
Ba

A köz
gálniuk
fejleszté
gadták
a megá
gye víz-
nak jele
kozó fe
Egy évv
időszak
ranya m
közleked
lyának
tájékozta
ról, hogy
meg a
főbb te
készítik
tervet.

Erb János
Grafikus

M.D.I.

Illusztráció

—: A mi kis . . .

Dunántúli Napló, 1958. nov. 30-8 lap

Erb Jáns
grafikus

M.D.4

Sellusztráció

— : Ujévi pókiváusá gánk
Dunántúli Napló, 1958. dec. 31-4 lap

M.D.Y

Erb János
grafikus

Illusztráció

— : Karácsonyi ajándék.

Szinantélé Napló, 1958. dec. 25-9 lap.

Ert János
grafikus

M.D.V.
I

Illusztráció

— No nézd csak!

Dunántúli Napló, 1958. dec. 7. - 8 lap

Erb János
grafikus

M.D.

Sebesztáció

—: Az utolsó lehelletemig is . . .
Dunántúli Napló, 1958. nov. 9 - 8 lap

Est János
grafikus

M.D.K

Illusztráció

—: Azok a régi szép idők.

Dunántúli Napló, 1958. nov 2 - 8 lap

megirva

Erbe, János (Hans)

harangöntö

l.

Schürer - Wiere

103-l.

Bizottság!

áromságról nevezett rk. plébánia-
ási munkálatai részemről befe-
Kérem a Nagytekintetű Bizott-
gálat foganatosítása czéljából
Kebeléből szakértőt kiküldeni

03. évi november hó 24-én.

Erbe János (Hans)

eperjesi harangöntő öntötte a svábóci (Szepes vm) templom egyik harangját 1629-ben.

Pajdussák Gy. l.

Védnökök:

VITÉZ SIMON ELEMÉR DR.
Sopron vármegye, Sopron sz. kir. város főispánja

THURNER MIHÁLY DR.
Sopron sz. kir. város polgármestere

A kiállítás elnöke:

M.D.K.

Est János
grafikus

Illusztráció

— : Slager parádé
Napló, 1959. máj 24 - 8 lap.

M.D.K.

Est János
grafikus

Demonstráció

—

—: Szövetkezés

Dunaújvárosi Napló, 1959. február 15 - 8 kep

Erb János
grafikus

M.D.V.
i

Illusztráció

— : Vidám farsang

Dunaújtik Naplo, 1959. jan. 25. – 8 kep

Erb János
grafikus

M.D.K

Illusztráció

— : BUÉK! 1959

Dunántúli Napló, 1959. jan. 1. — Glap

M.D.V.

Erb János
grafikus

Illusztráció

— : Pécsi utcák, pécsi utcák ...
Dunántúli Napló, 1959. január 9 - 4 lap

Erb János
grafikus

M.D.V.

Illusztráció

– : Hideg vi cek.

Dunántúli Napló, 1959. jan. 20 – 4 lap

Erb János
grafikus

M.D.L

Yelvesztrácio

—: Szüret

Dunántúli Napló, 1958. okt 26-8 lap

Erb Gáros
Grafikus

M.D.K

Illusztráció

—: Ez lenne a mi his horunk 7 csodája
Dunaintúli Napló, 1958. okt. 19. – 8 lap.

Erb János
grafikus

M.D.P.

Illusztráció

—: A mi kis . . .

Dunaújvárosi Napló, 1958. szept. 14-7 lap

Erb János

FOTÓKIÁLLÍTÁS nyílt Pécsett, a TIT Bartók Béla Klubjában Erb Jánosnak, a Dunántúli Napló munkatársának felvételeiből. A magyar sajtó napja alkalmából rendezett tárlatot Tillai Ernő kétszeres Ybl-díjas építőművész nyitotta meg.

Magyar Hirlap 1975/317/6

ERB JOSEPH, gombkötőmester

1565. 1757.jún.10.-"Közinkben jövén Erb Joseph Locsmán
di fi Kühalmi lakos meg alkudvan az Böcsületes Öreg Czé
hel per ft 22 azon summabul le tett ft 8 tőbét fogadasa
szerint új Esztendőre le fogja tenni". 415.old

SZÖVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek
a céh keletkezésétől megszűnéséig 295.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesítője, 5-6.
1971-72. Szombathely, 1975

Erbb, Albrecht

A fraknói Esterházy kincstár egyik
szövekkel szirakott, szögyformájú órájának
szerszője. Bevésve: „Albrecht Erbb inn Wien"

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp.1975.

496.old.

Erbbs J/Joseff/,Erbbsbaur?,asztaloslegény
--- ---

Győrben 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegé-
nyek jegyzéke származási hely szerint:"Győr:Erbbs J."
122.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.
században - Adatok Győr város asztalosmüvességé-
nek történetéhez 93.old

Arrabona9.- Xantus János Múz.Győr,1967.- A Győri
Múz. Évkönyve

Erbbsbaur,Joseff,asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegények jegyzéke:"Erbbsbaur,Joseff,Győr,1682". 115.old 13.jegyz

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században. Adatok Győr város asztalosmüvességének történetéhez 93.old.
xxxxxxxx

Arrabona,:.-Kantus János Múz.Győr,1967.-A győri Múz.Évkönyve

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Joserr Erbosbaur,asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő céh legénykönyvéből,1681-től:"Joserr Erbos baur tischler gesell Von Raab". 104.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században Adatok Győr város asztalosmivességéhnnek történetéhez 93.old

Arrabona,9.-Kantus János Múz,Győr,1967.-A Győri Múz.Évkönyve

ERB Jenő épiten

Úton van az ércbányászok járandósága

Környezetvédelmi pénzekből kénytelen megelőlegezni a MÉV a kártérítési járadékok jelentős részét

A Mecseki Ércbányászati Vállalatnál közel 300 ember várja március óta egészségkárosodási vagy baleseti járadékának a tavalyi béremeléssel arányos kiegészítését. Legfrissebb információink szerint a jogosultak végre e hónap második felében kézhez kapják járandóságukat.

Mint arról már korábban hírt adtunk, a MÉV az ilyen címen járó mintegy 20 millió forintot abból a pénzből tudja csak elkülöníteni, melyet az első félévben kifizetett 63 százalékos keresetkiegészítések utólagos térítéseként kap meg a pénzügyminisztériumtól. Az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium munkatársa, *Mérei Kádár Éva* lapunknak úgy nyilatkozott, hogy nemrégiben kapták meg a MÉV első féléves elszámolását. A tárcaközi ügyintézés a pénzügyminisztériummal egy-két hét időt vesz igénybe, ezt követően a MÉV 43 milliót, a Mecsekurán Kft. pedig 100 ezer forintot kap az első hat hónapra járó bányászati keresetkiegészítések fedezeteként.

Érdemes arról is szót ejteni, hogy miért ebből az összegből kell kifizetni a járadékkülönbözeteket. Az IKM eddig is sokat tett azért, hogy a korábbi években folytatott uránércbányászatból származó adósságoktól a bányavállalat megszabaduljon és az évekkel ezelőtt keletkező, de napjainkban jelentkező költségekre is jusson pénz. Rendezték az Állami Fejlesztési Intézettel a beruházásokból származó 834 millió forintos tartozást, rekultivációs és környezetvédelmi kiadásokra két éve 470, tavaly 250 idén pedig 300 millió forintot folyósítottak, egyedül az úgynevezett humáncsomag (foglalkozási és baleseti kártérítés, bányászati keresetkiegészítés) kérdése tisztázatlan. Ez év júniusában a 63 százalékos keresetkiegészítések ügye is megoldódott, kormányhatározat intézkedik a negyedévente kifizetett tételek utólagos megtérítéséről.

Egyetlen kényes pont maradt, a kártérítési járadék problémaköre. Ez a MÉV-nél évi 120-140 millió forintos kiadást jelent – folyamatosan csökken a mértéke, s 10-15 év múlva jelentéktelenné válik, mert a Mecsekurán Kft. működéséből származó újabb tételek már a kft. költségeit gyarapítják. A jelenlegi hivatalos álláspont szerint a vállalatnak kellene kigazdálkodnia ezt az összeget. A cég azonban termelő tevékenységet nem folytat, így ezt a fedezetet nem képes előteremteni. A Mecseki Ércbányászati Vállalat az elmúlt két évben úgy egyenlítette ki a „humán csomag" számláját, hogy kénytelen volt több vagyontárgyát értékesíteni, valamint a rekultivációra és környezetvédelmi munkákra kapott támogatásból előlegként ilyen célra használt fel 200 millió forintot.

Az emberek jogosan követelik illetményüket, a MÉV viszont csak azzal a pénzzel tud gazdálkodni, ami rendelkezésére áll, de a környezetvédelmi munkák sem tűrnek halasztást. A forintokat rakosgathatják egyik kalapból a másikba, de a 120 millió forint valahonnan mindenképp hiányozni fog. Elgondolkoztató, hogy az összegszerűen igen jelentős problémákra azonnal sikerült megoldást találni, ezzel szemben egy viszonylag kis tétel előteremtése mindmáig gondot okoz – mely ráadásul szociálpolitikai jellegű kérdéseket oldana meg.

Mészáros B. Endre

Országos tanácskozás a hüllőkről

Tíz éves idén ősszel a Magyar Állatkertek Szövetsége

Ez év őszén emlékezhet meg megalapítása 10. évfordulójáról a Magyar Állatkertek Szövetsége. A Közép- és Kelet-Európában szinte egyedül álló szövetség létrejöttének – sőt előzményeinek –, eddigi munkájának, de magának az évfordulónak is számos pécsi vonatkozása van. Így például az is, hogy megalakulása óta *dr. Fülöp István*, a Mecseki Kultúrpark igazgatója az elnöke. Annak idején a kezdeményező szerepet is javarészt ő töltötte be:

– Több, mint 25 éve, fiatal igazgatóként az első felismeré-

Lehet-e többet fizettetni a tényleges fogyasztásnál?

Fűtés nélkül maradó lakások Pécsett

Nem a lakók hibája a meglévő fűtési rendszer szétválaszthatatlansága

Közeledik a fűtési idény kezdete, és Pécsett még mindig több épület, társasház bizonytalan helyzetben van, részesülnek-e a távhőellátásban. Szerkesztőségünkbe özönlenek ez ügyben a telefonhívások és levelek.

1992-ben a Pécsi Távfűtő Vállalat szorgalmazta és felajánlotta a hőmennyiségmérők beszerelését. Azzal érvelt, hogy a mérés esetén az épületek egyenként érdekeltek, minden ház annyit fizet, amennyit fogyaszt. A Pollack Mihály utca 1-17 számú házakba be is szerelték, sőt a 17-be lakásonként költségmegosztókat is beépítettek 3750 Ft-ért és évi 720 Ft kezelési díjért, amiben benne van a leolvasás és a mérőfolyadék-csere. Ezt követően szerződést kötöttek a lakásonkénti elszámolásról, ami előlegként havi átalánydíjat és idényvégi korrekciót jelent.

Lengyel Zoltánné, a 17. számú ház közös képviselője panaszolja: – Ez így is ment egy darabig, mire kiderült, hogy egyes lakóknak túlfizetése, másoknak elmaradása van. Most úgy tűnik, hiába takarékoskodtunk. Összességében kevesebb hőt fogyasztottunk, tehát visszatérítés járna, de a tartozók helyett most a PÉTÁV a rendesen fizetőkkel fizetteti meg a 31 676 Ft hátralékot. Nyáron a szolgáltató egyoldalúan felmondta a szerződést és a további hőellátásra csak új feltétel-

Jánosné közös képviselő tolmácsolja a lakók véleményét.

– A PÉTÁV felhívására beszereltettük velük az épületbe a hőmennyiségmérőt, és most az év végével felmondják a szerződésünket. Havonta átalánydíjat fizettünk, és kértük a mérés alapján a különbözet visszatérítését. Az elmúlt fél évből korrekció címén 48 997 Ft visszajárna. Mint megtudtuk, ehhez az összeghez nem juthatunk hozzá, bármennyire is megillet minket, mert ugyanakkor a tartozók összes hátraléka 67 998 Ft. Kérdezzük, miért sújtanak bennünket jogtalanul, hiszen kézfizető kezességet egymás helyett nem vállaltunk? Ha fűtést akarunk, akkor mások helyett is mi fizessünk?

Közeledik a fűtési idény. Elgondolkodtató, hogy a törvényes út kihagyásával, piaci viszonyokat emlegetve „játszik" az emberekkel a hőszolgáltató, akinek kötelessége lenne az alapvető egészségügyi és életfenntartó szolgáltatást biztosítani. Számolni lehet a tartozók számának növekedésével, amit a lakók, a PÉTÁV, de az önkormányzat is tud. A fűtést nem lehet megtagadni a rendesen fizetőktől, sőt, akik egyénileg még többet is fizettek a kelleténél. A hőszolgáltatás felmondása nem lehet megoldás, ilyen megokolásból nem fázhatnak az emberek jutalmul azért, mert egy, a kivitelezésének idejében érvényes távfűtési műszaki előírással épített és elszámolással

MA

Szeretettel köszöntjük névnapjuk alkalmából
ÁDÁM
nevű kedves olvasóinkat.

A Nap kél 6.10
nyugszik 19.12 órakor

Hírek, tudósítások, események közölhetők 10-től 12 óráig a 410-053-as telefonszámon.

Hírszerkesztő:
CSUTI JÁNOS

Ma 9-12 óráig panaszügyekben fogad, a 410-046-os számon hívható:
HETÉNYI JÁNOSNÉ

Szerkesztőségi hírügyeletes 16-tól 19 óráig a 415-000-es számon:
NAGY ISTVÁN

Időjárás

Előrejelzés az ország területére ma estig: változóan felhős idő várható, több órás napsütéssel. Csak helyenként fordulhat elő kisebb eső, zápor. A déli, délnyugati szél időnként megélénkül. A következő napokban hazánk fölé egyre melegebb, változó nedvességtartalmú levegő érkezik.

Vízállás Mohácson 446

Atyám

Ősi név az Ádám. Jelentése a szumér nyelvben atyám, az óhéber és a török nyelvben ember, földből való. Későbbi jelentése a héberben művelhető földre változott. További mai névnapok például: Gara, Gorgiás, Omár, Orgona, Szerafina, Szergiusz.

— **A közoktatási törvény értelmezéséről** szervezett tájékoztatót és konzultációt tegnap a pécsi Szivárvány Gyermekházban a Baranya Megyei Pedagógiai Intézet. A rendezvényen legalább kétszáz iskolavezető, önkormányzati szakember jelent meg. Szó volt például a helyi oktatási koncepció kidolgozásáról, az iskolaszék közvetítő szerepéről, a települések anyagi társulásáról az oktatási feladatok jobb megvalósítása érdekében.

— **Két nagyobb méretű amurt** fogott a Dráva zokogai részén a keresztúri Gorjanacz József. Az egyik hal 10, a másik 8 kilós volt.

— **Címzetes egyetemi tanár.** A Pannon Agrártudományi Egyetem rektora, Sáringer Gyula akadémikus címzetes egyetemi tanári címet adományozott dr. Szabó Lászlónak, a pécsi Pannonmedicina Vállalat főmunkatársának, továbbá címzetes egyetemi docensi címben részesült dr. Pallai Gábor biológus, a Magyar Tejkísérleti Intézet Pécsi Állomásának munkatársa.

— **Jogi tanácsadás csütörtökönként.** A Szocialista Párt Pécsi Szervezete minden csütörtökön 16-18 óráig ingyenes jogsegélyszolgálatot szervez a Tüzér u. 3/1-ben.

— **Zenés áhítat.** A Pécsi Madrigálkórus ma Duisburgba utazik az ottani Szent Mihály

Megszólal-e a kisharang Révfaluban?

Révfaluban *Szinyákovics Mihály* és felesége, *Balatinác Katalin* az utolsó őslakó. Igazán csak a 72 éves Miska bátyám a valódi „tüke", mivel ő helyi születésű, míg Katica néni Felsőszentmártonból került ide. Helybéli származásúak voltak *Bukovác Mihály* és felesége, akik nemrég Sellyére költöztek.

Szinyákovicsék portája a település legmagasabb pontján húzódik, egy félszigeten, mit Dráva-holtágak ölelnek. Miska bácsi beszélgetés közben hol megállt, hol gyorsan előre iramodott, miközben csak magyarázott önfeledten. Majd félévszázada még 120-an éltek itt, félévtizede csak tizen. Először Csali-puszta, utána Zokoga halt el, végül az anyaközség, Révfalu indult sorvadásnak.

– Én lennék az utolsó helyi ember – mutat magára váratlanul. – Szeretnék délben harangozni.

A harangozás szertartás, kicsit búcsúztatás is, hisz a régi falu emlékét próbálták idézni ezzel. Legutoljára Bukovác Mihály harangozott. A kulcsot a titkos helyére, a fatörzsbe vert szögre akasztotta, ahonnan nyoma veszett. A mezítlábas Katica néni csak a fejét csóválta, nézte tüsténkedő férjét, akivel a kertet róttuk. (Errefelé az idősebb délszláv asszonyok nyaranta mezítláb járnak még most is.)

Beszélgető partnerem mint ketrecébe zárt oroszlán járt le és fel. Látszott, nincs kedve kimenni a füves utcára, nem kíváncsi a vikend-teleppé vedlett környékre. Elégedetten nézte a magas sövénykerítéseket, melyek mint falak takarják el a külvilágot. Sejtettük, hogy a hajdan-volt település erre a telekre zsugorodott össze. Az iskola, amit kulcsos-házzá alakítottak át, vagy az egykori kocsmaépület küllemükben még sejtetik a hajdani időt, amikor Révfalu halász-központként működött. A kocsma tere búcsúhelynek számított. Az átalakított házakat főként pécsiek, szigetváriak, sellyeiek lakják. Az egyik előtt, a fenyőfa lombjában vagy 100-150 bagoly vadászles-tanyája található. A Feneketlen nevű holtág mélyzöld, akár egy tengerszem. Vízfelülete nem mozdul.

Búcsúztunk. Nagyothalló Miska bátyám átölelt és a rossz fülére tapasztotta kagylót formálva tenyerét. Mosolygott, és mesélt egy kicsit a szerelem mulandóságáról is.

– Sose megyek el innen, csak kinyithatnám a kicsi tornyot, hogy harangozhassak délben.

Csuti János

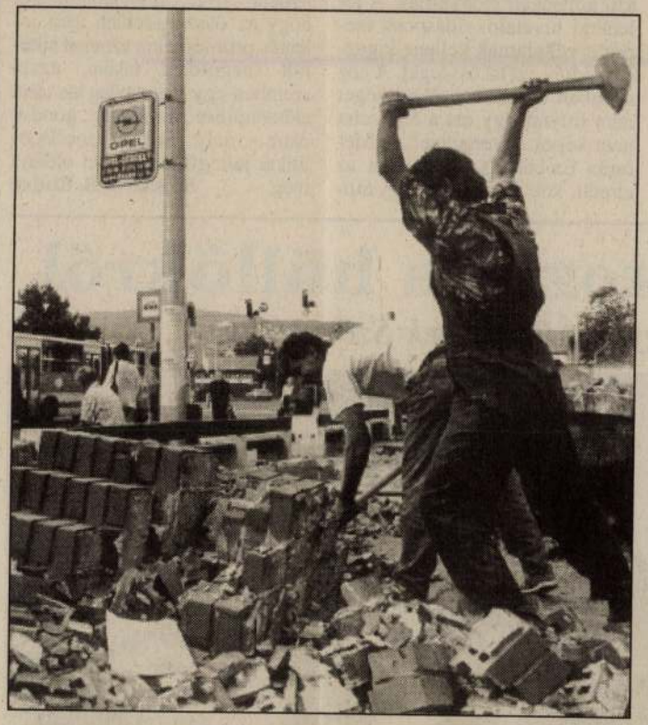

Bontás–építés

Sokan meglepődtek a napokban Pécsett, az Alsómalom utcai Temporg Nyomda drága klinkertéglából épült kerítésének bontását látva. A buszmegállóban az emberek elcsodálkoztak, miért válnak törmelékké az értékesíthető téglák.

Kállai Sándor, a Temporg Nyomda elnöke: – A kerítést még a Városi Tanács építtette 7 éve az útszélesítésre kisajátított telekrész ellenértékeként. Ezen az 50 méteres területen az *Erb Jenő* által tervezett, új üzletsorunkat építjük fel. A 330 négyzetméteres épületben 6 üzlethelység lesz, amelyek bejárata éppen a lebontott kerítés helyére esik. Ide kerül a Temporg bejárata, a megrendelő iroda és egy nyomtatvány-papír-írószerbolt. Az üzletekben kényelmes lesz a bevásárlás, – italárusítás nélkül. Az udvaron 15 autó parkolhat. Az új létesítményt remélhetőleg megkedveli a lakosság.

R. Gy.

Autó-feltörők

A Pécsi Rendőrkapitányság eljárást folytat K. J. és társai ellen lopás bűntettének gyanúja miatt, akik május-júniusban Kertvárosban ajtógomb-felhúzással VW típusú személygépkocsikat nyitottak fel, műszaki cikkeket tulajdonítottak el.

A rendőrség kéri, hogy akiknek a személygépkocsiját a fenti helyen, időben és módszerrel felnyitották és még nem tettek feljelentést, jelentkezzenek a 411-666/1453-as telefonon, vagy személyesen a Pécsi Rendőrkapitányság Vargha Damján u. 3. II. em. 225. sz. hivatalos helyiségében munkanapon 8–15 óráig.

Vándorút

Vándorútra készülődnek a fecskék. A drótokon nem egy helyen több ezer madár csicsereg halkan, mintha búcsúznának. (Nem szakad le a drót, hisz egy madárka legfeljebb két dekás). Ta-

1024 ERB JÁNOS

Erb János karikatúra-kiállítása

December 3-án nyílt meg Pécsett a magyar sajtó napja alkalmából, a Helyőrségi Művelődési Otthonban Erb Jánosnak, a Dunántúli Napló fotóriporterének karikatúrakiállítása. Képeink a kiállítás anyagából adnak ízelítőt.

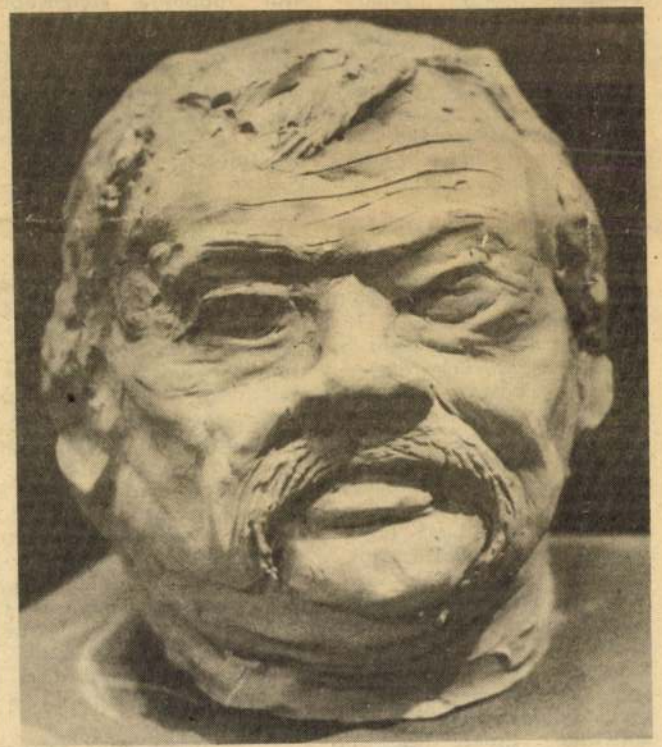

Lázár Ervin szoborkarikatúrája

A hosszú élet titka. — Nem kell mellre szívni minden áremelést.

Rab Ferenc fotókarikatúrája

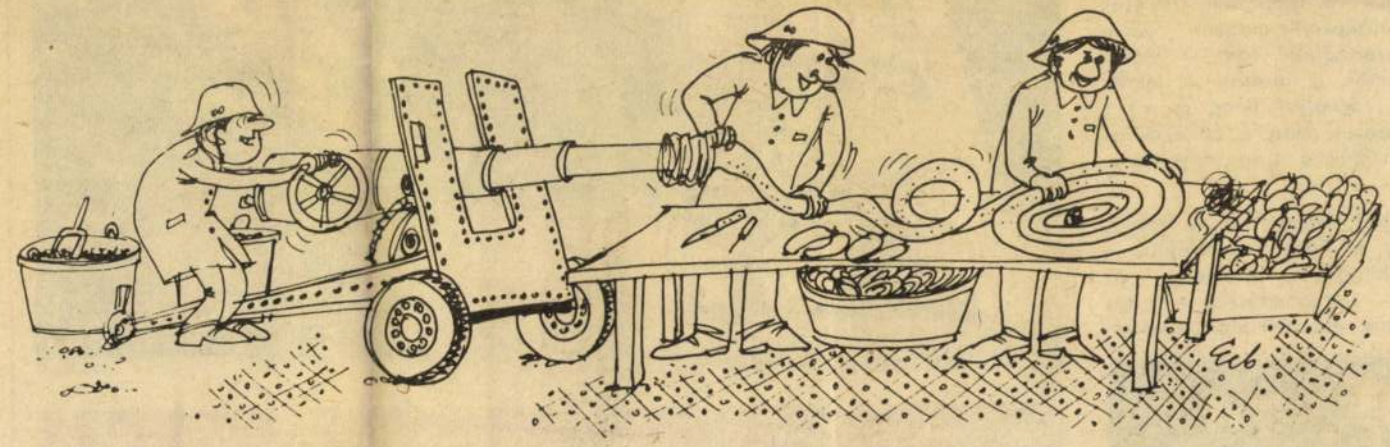

Leszerelés után

képpen elbukik. Erkel műve, az Egressy Béni szövegére írt opera végkicsengésében, eredményében ugyanez, de más zenei-drámai elemekből összeszőve jut el végkifejletéhez. Az operában nemcsak azért tolódnak el a hangsúlyok a történelmi tragédia felől az egyéni tragédiák, az elsődlegesen politikai mondanivaló felől az inkább pszichologizáló jellegű cselekmény felé, mert a zenei kifejezésmód már eleve máshová teszi, „átírja" e hangsúlyokat. Hanem azért is, mert az operát 1861 tavaszán kellett színre vinni, s a szigorú cenzúra mást nem is engedett volna meg.

Horváth Zoltán, az opera szegedi vendégrendezője tehát helyesen döntött, amikor erre — szándék és következmény eltérésére, a „minden másképpen lesz"-re — összpontosít, s jól szolgálják elképzelését az előadás legfőbb elemei. Hangulatos és célszerű a díszlet *(Csikós Attila* m. v.); jól mozognak a „tömegek" a színpadon, ízlésesek a középkori magyar udvar egyszerűségre törő — talán túlzottan is puritán — jelmezei *(Vágvölgyi Ilona* m. v.), s hatásosak, mert a cselekményt motiválják a szép fényeffektusok.

Mivel magyarázható mégis, hogy a *Bánk bán*-felújítás — legalábbis a premieren, az első szereposztásban — nem nyújtott maradéktalan élményt, szépen formál, viszonylag meggyőzően is játszik, de a zenei anyag zömét — főleg amikor mozogni, cselekedni kell — erőlködve, a periódusok kezdetét megnyomva — „kitépve", énekesi manirokkal álcázva adja elő. Jellegtelen, fátyolos és színtelen (helyenként rekedt) volt *Tamás Endre* II. Endréje; *Kővári Anikó* Gertrúdja nem nő fel ahhoz, hogy Bánk méltó, hatalmas ellenfelének érezzük; *Petra József* esetlenül mozog Ottó szerepében. A meghatározó jelentőségű alakok közül csupán *Szabadits Judit* teljesítményét tekinthetjük igazán által hűvösebb, idegenszerűbb királynő volt, hanem tisztábban, érthetőbben is énekelt, s *Wágner József* Ottója erőteljesebbnek hatott. A címszerepben Pécsett debütáló *Vadász István* szerényebb orgánumával is jobban gazdálkodott, zeneileg csaknem kifogástalan volt, de játékán még van mit javítani. (Nem tudott mit kezdeni például a végső leszámolás és a megbocsátás mezsgyéjén ingadozó Bánkkal a második felvonás záróképében.) A második szereposztás — és az egész Bánk-felújítás — igazi felfedezettje a színtén debütáló *Geötz Judit*, Melinda szerepében. Hanganyaga erőteljes és érzékletes; zenei és drámai szempontból egyaránt remekül oldja meg nehéz feladatát. Átéléssel és odaadóan játszik, s kevés mozgással, olykor egy-egy kis mozdulattal is nagy indulatokat sejtet.

A *Breitner Tamás* vezényelte zenekar az előadás legbiztosabb pontja volt. Kiválóan oldotta meg feladatát. Az opera verbunkos zenéből és műdalmotívumokból szőtt zenei anyagát stílusosan, nagy gonddal és szeretettel tolmácsolták, ám helyenként talán visszafogottabb hangerővel kellett volna az énekesekhez alkalmazkodniuk.

Varga János

Tiborc és Bánk (Marczis Demeter és Albert Miklós) Fotó: Proksza László

8. HÉTVÉGE

te. A Pécsi Szikra Nyomda reprodukciói nyomán közölt) Takáts Gyula hetv
Csorba Győző ha
születésnapjára kés
párszáz példányt, s
sen adta át a szer
meghívott barátaik
író—nyomdász talá
retében.

Ettől persze mé
gyanakodhatnánk
mely hazai jelens
tében —, miért
szeretnie a pécsi
nak Csorba Győz
káts Gyulát. Vagy
akkor talán vala
lyes összeköttetés
nem, egyrészt Cs
és Takáts Gyula
selő, sem miniszte
Szendrői György
igazgató, ha jól
ünnepség házigazdájaként találkozott először személyesen a két költővel, s maga is, munkatársai is, a friss, festékillatú példányokkal kezükben sort álltak vendégeik előtt, hogy néhány emléksort kérjenek tőlük.

A költők is, barátaik is örültek persze a szép köteteknek. S nem csupán a szokásos illedelemből! Ott volt az ünnepségen Szántó Tibor, az egyik, ha nem a legjobb magyar tipográfus: ő tervezte mindkét könyvecskét, így lett belőlük valóban *bibliofil* kiadvány, valami olyasféle, egyelőre keveseknek hozzáférhető ritkaság, melynek értékét mégsem csupán a ritkaságuk adja, hanem egy többszázados, gyönyörű mesterség régi apró „fogásainak" és jövendő lehetőségeinek foglalata és mintája. S nem is csupán a szövegkép itt a fontos és a szép: a borító papír — Takáts Gyuláé sárgás, finom antikizáló, Csorba Győzőé

vitelben. De nagyon jó, hogy a nyomda megsejthetett valami fontosat a jövőből. A növekvő társadalmi igényt a tartalma mellett formájában, külsejében is igényes, szép könyvre, a „tömegtermelésben" is szükséges pontosságra és lelkiismeretességre. Emellett talán azt is megsejtette, hogy ha a közeljövőben lehetőség nyílik a *nyomda és a könyvkiadás* egyesítésére — országos verseny indulhat, valami nagyszerű *vállalkozás*, amely anyagilag és erkölcsileg egyaránt nagyon fontos, és amelyhez az eddiginél is több kiváló szakembert kell *szerezni* és *nevelni* egy gyorsan-nőtt-kamasz nagyüzemben.

Ezért érezzük közügynek a Szikra Nyomda egyelőre keveseknek szóló, de sokat mondó, s még többet ígérő, szép vállalkozását: Csorba Győző és Takáts Gyula bibliofil kötetét.

Szederkényi Ervin

1981 DEC 6
DUNÁNTÚLI NAPLÓ
MHSZ SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-743, 340-726

Gyöngyösi piackép

Eperjesi László, Kelemen Tamásné és Kurta Zsolt érzékenyen alkalmazkodtak a kialakult helyzethez

A gyöngyösiek láthatólag szeretik az új piaccsarnokot. Valódi piazza, élő városközpont lett a pár hónapja átadott új épület és környéke. Nagy a nyüzsgés, az emberek vásárolnak, beszélgetnek, élnek. Érezhető, hogy a csarnok a sajátjuk. A közösségi szellem ezen a piacon talán még fontosabb, mint másutt, hiszen az ott dolgozó árusok nemcsak használói az épületnek, hanem építtetői és kezelői is egyben. A városnak ugyanis nem volt elég pénze arra, hogy a hajdani bódés piac helyére állandó épületet emeljen, ezért csak a területtel tudott hozzájárulni a piaccsarnok megépítéséhez.

A helyi Grafit 37 Építésziroda tervezői, Eperjesi László, Kelemen Tamásné és Kurta Zsolt érzékenyen alkalmazkodtak a kialakult helyzethez. Valószínűleg nagy energiát igényelt részükről, hogy urbanisztikai koncepciójukat, tervezői szándékukat mindenkivel elfogadtassák. Sikerük annak is köszönhető, hogy a téralakításnál a meglévő piac topográfiai szokásait vették figyelembe. A központi folyosós piaccsarnok elhelyezésénél például a korábbi gyalogosút járásirányát tekintették mérvadónak. Az új épületet úgy helyezték el az árusok melletti területen, hogy a piac az építkezés ideje alatt sem zárt be. A bódék későbbi bontása után kialakult üres placcon pedig most alakítják ki az őstermelői piacot: a tervezők által ajánlott árusítópadok és színes pányvák prototípusát június végén tették közszemlére.

A térszervezés fontos eleme a sarkokat lezáró négy pavilon, amelyek találkozóhelyként és orientációs pontként is várhatóan jól fognak működni. Az általuk kijelölt terület déli határvonaláról indul el a 2200 négyzetméter összterületű piaccsarnok hosszanti épülete, amely a tér belseje felé válik egyre masszívabbá. Ezt az irányt több építészeti megoldás is hangsúlyozza: a legjellemzőbb az épület két oldalán végigfutó előtető, amelynek konzolkiosztása az áruszállítási egységeket jelöli ki. A falsík melletti rakodózónát piros pallókerítés zárja le, ez szintén a horizontális hatást erősíti. E jellemző irány ellenpontozása a liftház téglaépülete, amely irányítótoronyként magasodik a tér fölé. A csarnok fő attrakciója azonban mégsem ez az ipari jellegű téglatorony, hanem az épület láthatóvá tett statikai rendszere. Szellemes megoldás, ahogyan konzekvensen megmutatja magát az emeleti szintet hordozó vasbeton szerkezet. A piros színezéssel optikailag is megerősített pillérek nemcsak a belső térben, hanem a déli homlokzaton is megjelennek. Ott a nyitottá váló csarnok a tervezői szándék szerint anyaghasználatában is ellégiesedik. Az utcai fronton az épület homlokzata elé túlszaladó, a földszinti váztól elemelkedő, kétoldalt szétnyíló emelet összhatásában dekonstruktivista gondolatként értékelhető. A látványos megvalósításhoz szükségképpen hozzátartozó minőségi anyaghasználat és a professzionális kivitelezői munka hiánya azonban sokat ront az összhatáson.

Talán túl sok volt az ötlet FOTÓK: SZABÓ BARNABÁS

Sok apró gesztus, okos és szellemes megoldás, nívós építészeti mozzanat jellemzi a gyöngyösi vásárcsarnokot. Az épület azonban – a tehetség és a jó szándék ellenére – sem tud megnyugtató, meggyőző építészeti értékké lenni. Az attika értelmetlen lezárása és festése, a szintek közötti rámpa keskenysége, az ablakok kidolgozása, a kémény díszítése vagy a már említett déli homlokzat trapézlemezből való megépítése mind szerencsétlen kompromisszumok eredménye. A tarkaság, az egymást túllicitáló építészeti elemek az összképet kaotikussá teszik, a piac dinamikus életével együtt kissé szétzilált állapotot sugallnak. Sok hibáért persze okolható a pénztelenség. Máshol azonban azt lehet érezni: talán túl sok volt az ötlet, túl nagy az akarat. Vagy túl kevés a távolságtartás ahhoz, hogy egy olyan tiszta megfogalmazású épület kerüljön Gyöngyös egyik fontos terére, amely nemcsak a helyieknek kedves, hanem minden magyarázat nélkül európai szinten is piacképes.

Somogyi Krisztina
az Octogon építészetkritikai műhely tagja

Apolló és Dionüszosz

Jó görög isten, Apolló, fenn áll, s messze tekint el. / Lenn Dionyzosz járja a táncát indabilincsben. / Hűvös Apolló szobrai símák, bőre is égi. / Szabdalt orcákkal Dionyzoszt népe kiséri.

Fényes Apolló látja a célt, ám híve kevés van. / Bokrai közt suhan át ha a vész jő, vére se lobban.

Víg Dionyzoszt dúlt tömegek követik, belevágnak. / Testét dajnák tépik izekre dalolva a vágynak. / Részeit asszonyok óvják, sírva a földbe lerejtik, / ám zeneszóval szűzei újabb létre segítik.

(K. I.)

Apolló az eszme, Dionüszosz a valóság. Amaz életidegen, emez népszerű. Apolló papjai jó esetben elismerik Dionüszoszt. Fundamentalistái leszakadnak a valóságról, és a Parnasszuson pikuláznak. Dionüszosz papjai hol figyelnek Apollóra, hol nem. Bigottjai beléje rúgnak.

Fábri Péter Dionüszosz embere. E hasábokon a június 15-i lapszámban A siker mosolya címmel ír derűsen. Óvja Koltai Tamás főállású színikritikust saját fundamentalizmusától. Apolló embere június 28-án ugyanitt válaszol. A kommersz röheje.

Az Apolló és Dionüszosz, értekezés a színikritikusi státusról.

Durván 5000 (ötezer) a színházcsináló Magyarországon és 5 000 000 (ötmillió) a néző. A műfaj burjánzik. Mert vegetatív erő rejlik benne. Mert társasjáték. Mert dionüszia. És mert a Magyar Köztársaság támogatja egyik fontos nemzeti közérzetjavító intézményét.

A teátrális társasjátékban részt vevő 5 005 000 (ötmillió-ötezer) választópolgár mellett van az országban maximálisan 50 (ötven) hivatásos néző – az az színikritikus –, aki bevételének egészét, egy részét vagy töredékét azzal éri el, hogy megírja véleményét a magyar színházművészet jelenségeiről. Ez az udvariasan 50 (ötven) főre taksált, valójában sokkal kisebb társaság – élén néhány vezérbikával – keresi identitását a színházművészetben. Szeretnének belül lenni, de kívül vannak. Fölötte lenni, de mellette vannak. Szeretnének fontosak lenni, de nem tudják, fontosak-e. Szeretnének hasznosak lenni, de időnként észre sem veszik szereptévesztéseiket.

Autokráciákban és diktatúrákban az esztéta nemegyszer a főhatalom birtokosa vagy annak szoros kollaboránsa. Ronthat, jobbíthat. Angol és amerikai tradíciók és gyakorlat következtében a színikritikus nagyhatalom, véleménye az üzleti életben is számít. Ronthat, jobbíthat.

Hazánkban nem ez a helyzet. A rendszerváltozás utáni színikritika egyetlen lehetősége szubjektív véleményének hangoztatása, melyre a színházi játékban részt vevő választópolgárok tömege, a szakma döntő része és a politika kevéssé reagál. Nehéz ezt elviselni. Ezért a vigyázó szemek a múltba s külföldre figyelnek. De hiába.

Hazánkban a színházi rítusokat a beidegzettség, a színházlátogatási szokásokat a szájhagyomány befolyásolja. Nem a kritika.

színházaikat, mint Strehler mester, aki a milánói Piccolo káprázatos színpadához akkora nézőteret építtetett, melyben ő fér el és az asszisztenciája. A magyar színházcsinálók nem örülnek annak, hogy a római Teatro Argentina páholysorait lángvágóval pusztították el. Tradicionálisan kialakult színházi életünk olyan, amilyen. Lényege a sokoldalú kínálat, hite a jelentős előadásszám, megvalósult vágya a magas nézőszám. Teátrumunk – annak ellenére, hogy megújulását házon belül folyamatosan kísérletezi – nem dobja oda a műfajt Apollónak, tehát kevesek fennkölt ízlésének. Sztenderdjében dionüszikus népünnepély és társadalmi játék kíván maradni. Az arisztokratikus klubfoglalkozásokat is produkálja, de nem ez a lényege.

A színházcsinálókat nem érdeklik az Apolló papjai által emlegetett bezzegek. Bezzeg a román színjátszás, bezzeg Prága nyáron, bezzeg a tamperei fesztivál. Messziről jött napidíjas ember olyan bezzeg lehet, amilyen csak akar, de nem ez a probléma. Hanem hogy a magyar színháziak közül jó néhányan voltak már a bezzegeffektus sztárolt alanyai. Külföldön is.

– Figyeld az arcukat: Nem tudják eldönteni, hogy ez most valami modern, vagy csak sima be centrikusság!

MARABU

És pontosan tudják, hogy a bezzeg belpolitikai sandaság. A román vagy a cseh színjátszás azért olyan, amilyen, mert szerves történelmi fejlődése folyamán olyanná alakult. Úgy kellett lennie. Hazánkban pedig így kell lennie.

A magyar színházművészet tiszteli saját bázisát. Nem idegenkedik az operettől, a kabarétól sem. Szereti a drámát, a vígjátékot, az experimentumot, s e műfajokat a tőle telhető tehetséggel műveli nap mint nap, változó eredménnyel. Tény azonban, hogy a magyar színházművészet esztétikai értelemben nem forradalmi.

Nos, ez nem hír. A bennfentesnek ez így unalmas. Színháznézők millióinak, akik évente négy-öt alkalommal járnak színházba, érdekfeszítő. Annak a színikritikusnak, akinek szezononként 100-200 (száz-kétszáz) előadást kell végig-

mélyes Kolibri Fészekben is, a 80 (nyolcvan-) személyes Stúdió K-ban is, a 970 (kilencszázhetven) személyes Operettszínházban is.

Aki eme adatok tudatában van, s e kínálatot időnként megtapasztalja, nem siránkozik.

Aki eme adatok nem ismeretében nyilvánosan siránkozik, az vagy alulinformált, vagy le van szakadva a magyar valóságról, vagy fundamentalista. Tehát rossz papja Apollónak.

Egy forró éjszakán nemrégiben tucatnyi Apolló-pap a most folyó színi évadot értékelte, és javaslatokat tett a színikritikusok díjainak odaítélésére. Nem volt váratlan a végeredmény. Ez a megbeszélés az ez évi magyarországi színházi tevékenység 4-5 százalékát érintette. Tény, hogy sok szó esett arról, hogy egy nagy tehetségű színházi újító stúdió-

Útutalás megyre

Eperjesi Károly

testő, l. Wittich

Eperjesi K.

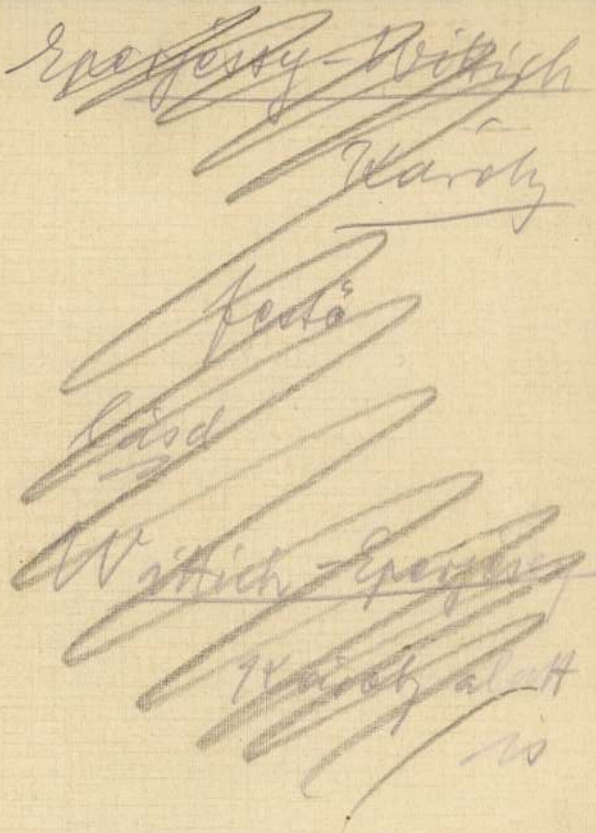

K. D. K.

EPERJESI József könyvkötő

A sárospataki Nagykönyvtárnak adatok

1866-ig

B. Horváth Éva: Könyvkötészet Sárospatakon 165. l.

Művészet. 1953. 1-2. sz.

Ø Epergesi János

festő

Sztalinváros

Szabad Művészet

1952. 7 z. 335 l.

47737. szám.

A Müemlékek Országos Bizottságának f. évi március hó 28-án 189. sz. a. kelt fölterjesztésére tudomása és megfelelő további eljárás végett kiadom.

Budapest, 1913. május 19.

A miniszter rendeletéből:

Gerhar Erbenbusch,asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő céh legénykönyvéből,1685-től:"Gerhar Erbenbusch Tiesler gesel gebertig ihm Month lannt.Vonsobor ovsol".
106.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században Adatok Győr város asztalosmüvesség történetéhez 96.old

Arrabona,9.-Kantus János Múz.Győr,1967.-A Győri Múz Evkönyve

megvia

Erber Dezsőné sz.

Fodor Böske

Szül. Bpest 1896. Néhai Fodor Károly vivómester leánya. Dery Bélánál, majd Szablya Frischauf Ferencnél tanult. Festői problémák dekorativ megoldására törekszik. Tanulmányuton volt Francia, Olasz, Németországban. 1929. decemberében koll. kiáll. a Nemzeti Szalonban. ~~Olajf. akt, csendélet, tájkép stb~~

Fodor Böske

1909. téli

á

Rózsák, olaff. 150 k.

Kiállítemzett Szafonban

Hajdúmegye V. 302.

Fodor Böske

1910. dec. kiáll. Nemzeti salon
Csendélet almákkal, olaj. 130.–
~~Fodr~~ Disztárgyak, olaj. 200.–

1913. ápr. máj. kiáll. u. o.
Csendélet, olaj. 250.–
Tájrej. olaj. 300.–

1913. szept. kiáll. u. o.
Csendélet, olaj. 300.–
Plein air, olaj. 200.–
Festés a szabadban, olaj. 200.–

Tr csipke III. 160.

E. Fodor Böske

37	Tarka virágok	olaj	300.—
38	Elmélyedés		300.—
39	Fekvő akt	olajf.	400.—

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1932.

of
temp.

3522 Lotz Károly:

3522. Mária a gyermek J
(Befejeretlen).

Mária erdő

~~Az erdő~~ vidék előterében
két kezével a gyermek Jézust t
resztelő szent János felé nyúl
tett szárnyú angyal lebegő
hér fátyolkendőt, kék palástot
zus meztelen és bal lábát felh
keresztet tartja és teveszőr r
zelében bárány áll. a hegyes h
takoznak ki. Az égbolt derült.
nusé. Lotz K."

?

Vászon, méretei 91:140
Vétetett az 1905: III.
(213-905)

Vét. 20578-905

E. Fodor Böske

27	Félakt fikusszal	olajf.	300.—
28	Kaktuszt öntöző nő	olajf.	600.—

Nemzeti Szalon
tav. kiáll. 1932 jun

HORNYÁNSZKY
VIKTOR
BUDAPEST

ERBER *Dezsőné sz. Fodor Böske*, festő, * Budapest 1896. Déry Bélánál, majd Szablya Frischauf Ferencnél tanult, azután Francia-, Olasz- és Németországban volt tanulmányúton. 1929. a Nemzeti Szalónban rendezett műveiből gyűjt. kiállítást. Festői problémák dekoratív megoldására törekszik.

E. Gy. I. 289

Pozsony.

A terem ablakán át, a hol
képét tartja kezében, mely mell
nöki eszköz van és a hol egy Am
Pozsony várára és városára nyer

O Cara Patria quae me
genuisti, dulcis Pano

Rm., mér. a vk. 13.
Bel M.: Compendium Hu

140-95.

Erberné Fodor Böske

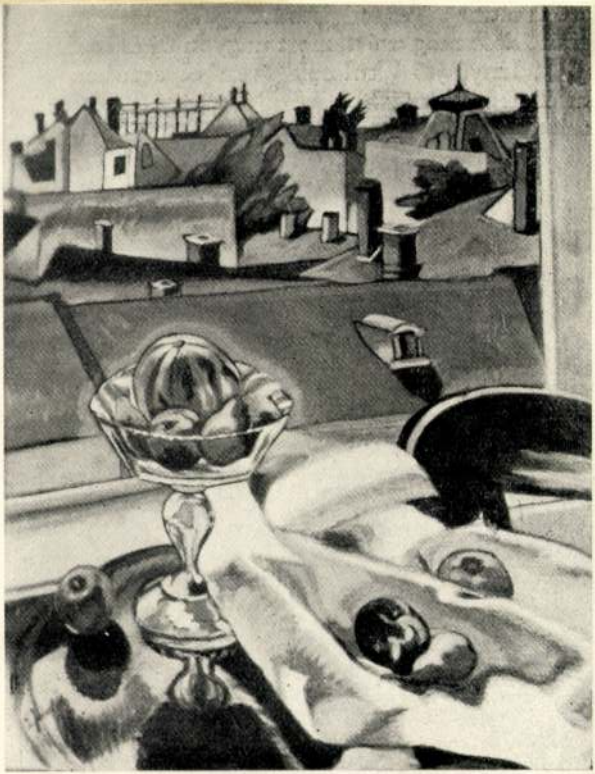

ERBERNÉ FODOR BÖSKE (Temesvár): CSENDÉLET

Erdélyi

Képzőművészet, 1932. 114. l.

S LAJOS: TÁJKÉP
kiállításáról

Fodor Böske

festőnő

ivod

Krück. I. 339. l.

Közművelődési Könyvtár VI. 2.

MUZEUMOK ÉS KÖNYVT

/Budapest

3.sz.

A Fülöp Zsigmond dr.
Darwin" czimü, havonként két
"
nyi folyóiratot, mely közlemé
értékes volta következtében t
előkelő helyet foglal el a t.
leendő előfizetésre igen mele
rendes évi államsegély terhér

A folyóiratra közvetl
Andrássy ut 60 sz.a./ lehet e
5 koronával. A Darwin" előfi

Erber Dezsöné Fodor Böske

MAGYAR MŰVÉSZET

1930. 60

A festő vagy rajzoló neve

gy leirása

A metsző vagy kiadó neve	A méretek cmtben		A metszet		
	magas	széles	neme	értéke kor.	fill.

Fodor Böske, festőnő; szül. 1892-ben. Déry Bélától és Szablya-Frischauf Ferenctől tanult festeni. 1909-től többször kiállított a Nemzeti Szalonban.

Nemzeti Szalon Almanach. Budapest, 1912. 166. l.

Erber Dezsőné

kiáll.

Nemzeti Salon

1929. dec.

Fő. kipt.

Fodor Böske

kiáll.
Nemzeti halon
1929 dec

Föv. képt.

Fodor Böske

mül. Bpest 1896.

Lásd Erber Dezsöné

alatt.

Az Éber-féle Lexikonba

Erberné alatt vettem

fel.

Késpenge obszidiánból neolithkori
VI. 125
— jáspisból — VI. 125
— kovakőből — VI. 125

G. Fodor Böke

4 /

MAGYAR MÜVESZET

1929. 636.

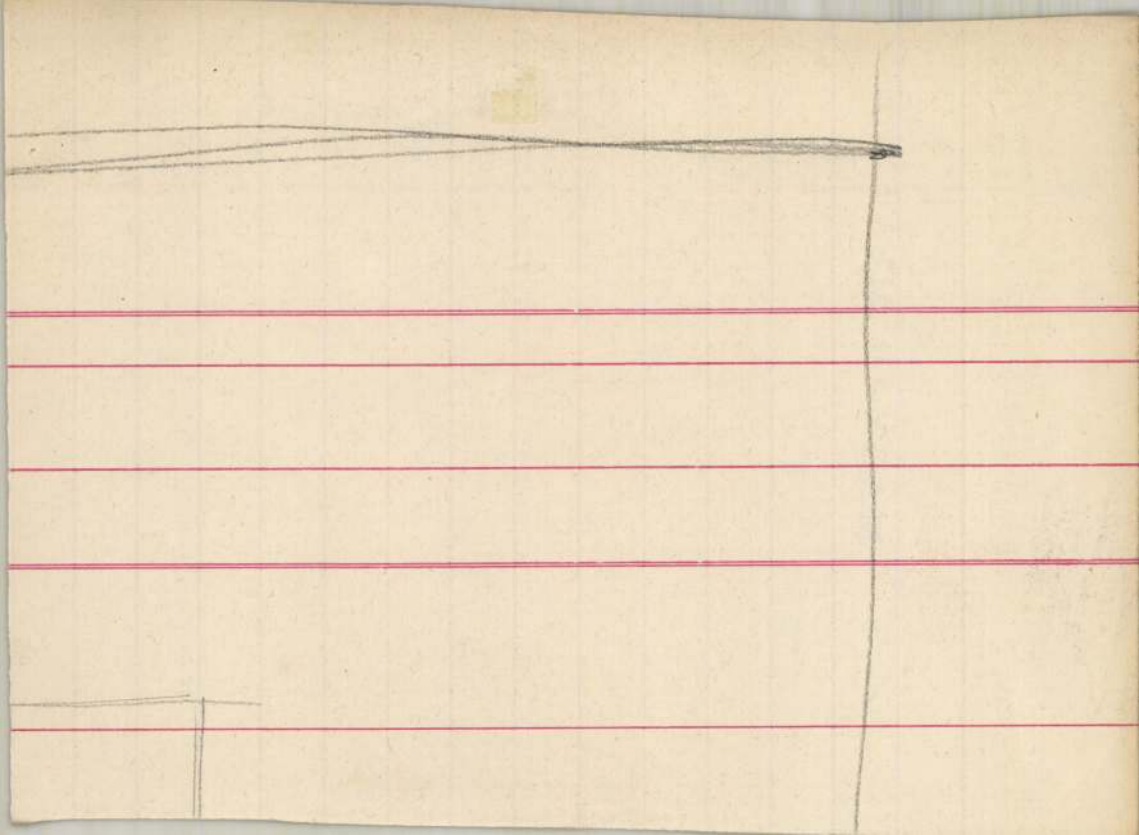

E. Fodor Böske

festo

cród

A Nemzeti Salon ki-
állítása. Az Est 1929.
dec. 15.

U. 3055
a

Budapest székesfőváros Szent
és fiókjainak

880.6/138

Műemlékek O

Hivatalból
Kórházi ügyben

Erber Dezsőné

Szerepel a Nemzeti Szalonban rendezett csoportkiállítás.

N. Ü. 929. XII. 14.
M. H. 929. XII. 14.

Erberné Fodor Erzsébet

Münchnel isoportriállítása
fog nerepelni a Nemzeti-
Szalonban.

P. H. 929. XII. 5.

Ø Erber Imre

minitáraś 1882

Éimisk 1930. 82. l.

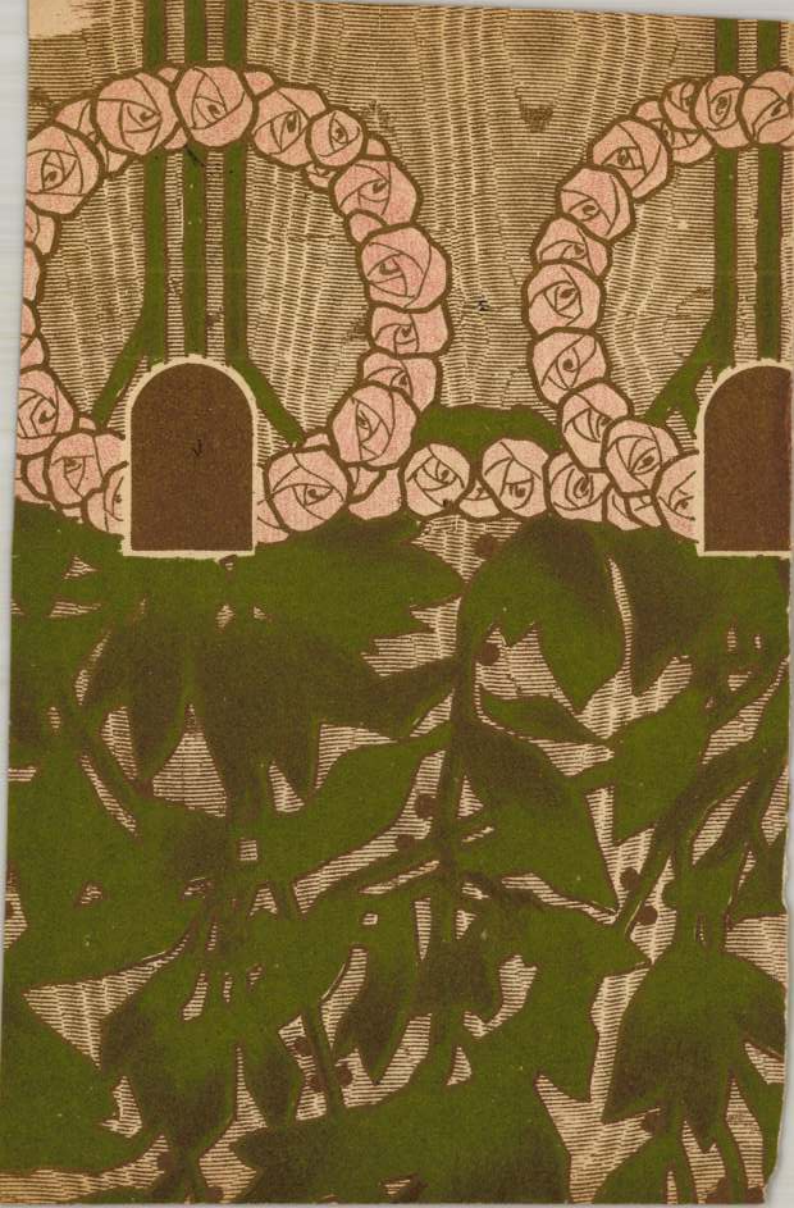

Erberné Fodor Böske

Ülő női akt, olaj
Csendélet, olaj

AME I.kiáll. N.Szal. 1931. jun. 5 1.

MDK

Erbits Gyula
33. lapon közölt tervben részes

Groh István és tanitványai. Magyar diszitőművészet. II.rész. Bp. é.n. 35.l.

MDK

Erbits Gyula, ip.müv.isk.
növ.

a temesvári kereск.és iparkamara szükebb pályázatot hirdetett a marai kerület kiállitásain kitünt iparosoknak és kereskedőknek jutalmazására szolgáló kiállitási érem és oklevél számára.

E,Gy.pályamüvét megvételre ajánlotta a birobizott

Elnöki pályázatok.
Magy.Iparmüv. 1908.évf. 338.l.

E. Fodor Böske

festő

32. E. FODOR BÖSKE : Bémer tér hó alatt

Nemzeti Szalon 1929. dec.
66. csop. kiáll.

E. Fodor Böske

fresko?

42. E. FODOR BÖSKE: Akt kompozició banánokkal

Nemzeti Szalon 1929. dec.
66. csop. kiáll.

E. Fodor Bözke

festő

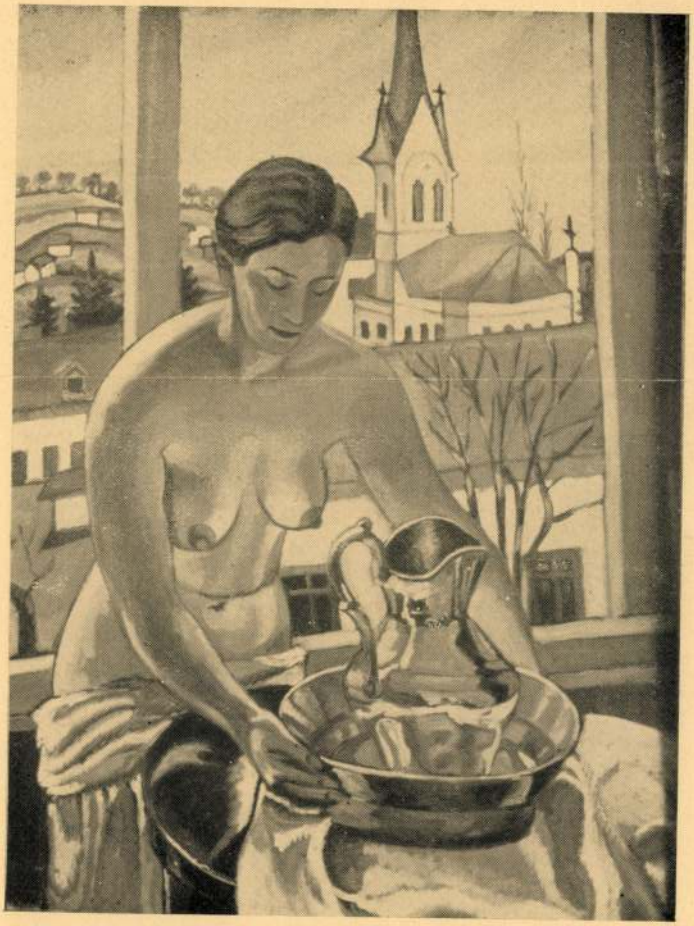

43. E. FODOR BÖSKE : Félakt rézkannával

Nemzeti Szalon 1929. dec.
66. csop. kiáll.

Gerichtsrate, 1901 zum Tafel- und 1911 zum Kurialrichter ernannt. Im Auftrage der ungar. Regierung nahm er an den Haager Internationalen Wechsel- und Chequerecht-Konferenzen (1910 und 1912) und im Jahre 1912 an der Pariser Konferenz der International - Law - Association teil, deren Vizepräsident er war. Neben verschiedenen, in der Fachpresse erschienenen, juridischen Abhandlungen schrieb F.: A *fizetésképtelen adós jogcselekményeinek megtámadása* (Über die Anfechtung der Rechtshandlungen zahlungsunfähiger Schuldner, 1889), A *polgári törvénykezési rendtartás kézikönyve* (Handbuch des Zivilprozessverfahrens, 1894/95), Az *osztrák perrendtartás* (Die österreichische Prozessordnung, 1896), *Magyar magánjog* (Ungar. Privatrecht, 1896/1903), *Polgári perrendtartás* (Zivilprozessordnung, 1912) u. m. a.

Fodor, Árpad, Schriftsteller, geb. 21. Dez. 1871 in Dunavecse, absolvierte die Budapester philosoph. Fakultät und wirkte dann von 1898 bis 1910 als Gymnasialprofessor in Szentgotthard. Seit 1910 ist F. Professor am staatlichen Obergymnasium in der Budapester Beamtenkolonie, seit 1913 Generalsekretär des ungar. Landestierschutzvereines, Referent des Ungar. Antialkoholvereines, Redakteur der Revue *Állatvédelem* (Tierschutz) und Redaktionsmitglied des *Gyermek naptár* (Kinderkalender). F. ist einer der eifrigsten und wärmsten Förderer des Tierschutzwesens, — in dessen Interesse er 15 Vereine gründete und zahlreiche öffentliche Vorträge hielt, — wie auch der Antialkohol-Bewegung. Seine schriftsteller. Tätigkeit umfasst neben diesen beiden Gebieten hauptsächlich das Leben des Schriftstellers Franz Faludi, die Reform des Strafgesetzbuches und die Frage des Freien Unterrichtswesens. Selbständige Werke: A *szentgotthardi Magyar Asztaltársaság története* (Geschichte der Szentgottharder Ungar. Tischgesellschaft. Parodistische Monographie, 1901), *Gedichte* (1907), *Bevezetés az állatvédelembe* (Einleitung in den Tierschutz), A *madarak és a fák napja* (Der Vogel- und Baumtag), *Társadalmunk madárvédelme* (Der Vogelschutz unserer Gesellschaft, 1910—1913).

Fodor, Böske, Malerin, geb. 1892, war eine Schülerin Béla Dérys und Frischauf Szablyas. Sie beschickt seit 1909 die Kunstausstellungen der Hauptstadt.

Fodor, Ernst, Musikpädagoge, geb. am 25. Apr. 1878 in Csabdi, absolvierte das Budapester Musikkonservatorium, wo er ein Zögling Arpad Szudys und Johann Koesslers war und mit dem Volkmann'schen Stipendium ausgezeichnet wurde. Er unternahm 1899 mit dem Opernsänger Perotti eine grössere Konzerttournée und konzertierte 1901 in London mit Erfolg. Im Jahre 1903 gründete F., der inzwischen im Jahre 1902 das Musikprofessoren-Diplom erworben hatte, in Budapest eine Musikschule, die sich in wenigen Jahren zu einer der bedeutendsten Musiklehranstalten der Hauptstadt emporschwang und bereits über tausend Zöglinge ausgebildet hat. Seit der Gründung der nach ihm benannten Musikschule widmet F. seine ganze Zeit ausschliesslich der Musikpädagogie, als deren berufenster Vertreter er heute anerkannt ist.

Fodor, Franz, Schriftsteller, Maler, geb. am 8. Mai 1881 in Kassa, absolvierte die Budapester philosoph. Fakultät, an

der er 1906 das Mittelschulprofessoren-Diplom erhielt. Nach 4-jähriger Wirksamkeit in Budapest und Nagyvárad wurde er 1909 an das Nagyszebener staatl. Obergymnasium transferiert, an dem er auch heute noch als Professor wirkt. Während seiner wiederholten Auslandsreisen befasste er sich mit dem Studium der Kunstsammlungen, deren Resultate neben zahlreichen feuilletonist. Aufsätzen die grösseren Essays: *Az olasz renaissance festészetéről* (Über die Malerei der italien. Renaissance, 1909), *Greguss Imre életrajza* (Biographie Emerich Greguss', 1910), *A művészi nevelésről* (Über die Erziehung zur Kunst, 1909), *Kirándulások a művészi nevelés érdekében* (Ausflüge im Interesse der Erziehung zur Kunst, 1910), *Az olasz ég alatt* (Unter dem Himmel Italiens, 1912) bilden. Von seinem Schwager Emerich Greguss angespornt, bildete F. sich unter der Leitung dieses bedeutenden Künstlers zum Landschaftsmaler aus. Bekanntere Gemälde: *Vor dem Regen* (1912), *Das Meer bei Novi, Herbstlandschaft* (1913), *Fogaraser Alpen* (1913), *Kistorony* (1913).

Fodor, Géza, Arzt, Balneologe, geb. 1867 in Pest, wo er auch die Universitätsstudien absolvierte und 1889 zum Doktor promoviert wurde. Im Jahre 1897 wurde F. als Privatdozent an der Budapester Universität habilitiert und ist seither auch als Badearzt in Abbazia tätig, wo er seit 1908 das *Zentralblatt für Thalassatherapie* redigiert. Seine medizin. Abhandlungen erschienen in ungar., deutscher und französ. Sprache.

Fodor, Josef, Arzt, Hygieniker, geb. am 10. Juli 1843 in Lakocsa, gest. 20. März 1901, habilitierte sich 1869 als Dozent an der Budapester Universität, war dann Oberarzt des Rochusspitales, wurde 1872 zum Professor an der Kolozsvárer Universität, 1873 zum Professor der Sanitätskunde an der Budapester Universität ernannt und mit der Leitung des hygien. Institutes betraut F. erlangte auf dem Gebiete der Hygiene einen europäischen Ruf und wurde von zahlreichen wissenschaftl. Instituten des Auslandes zum Ehrenmitgliede gewählt. Das Sanitätswesen Ungarns verdankt seiner Lehrtätigkeit seinen Aufschwung. Grössere Werke: *Az árnyékszék rendszerekről* (Von den Klosettsystemen, 1869), *Közegészségügy Angliában* (Das Sanitätswesen in England, 1873), *Experimentelle Untersuchungen über Boden und Bodengase* (1875), *Az egészséges házról és lakásról* (Gesunde Häuser und Wohnungen, 1881, auch in deutscher Sprache erschienen), *Az egészségtani kutatások* (Sanitäre Forschungen, 1881, auch deutsch erschienen), *Néhány készülék egészségtani előadásokhoz és kisérletekhez* (Einige Apparate zu Vorlesungen und Experimenten der Gesundheitskunde, 1883, auch deutsch erschienen), *Bakteriumok az élő állatok vérében* (Bakterien im Blute lebender Tiere, 1885), *Egészségtan* (Gesundheitskunde, 1886), *A vérnek bakteriumölő képességéről* (Die bakterientötende Fähigkeit des Blutes, 1887, auch deutsch erschienen), *Hygiene des Bodens* (1893). F. war seit 1887 Redakteur des Fachorganes *Egészség* (Die Gesundheit). Die Hauptstadt errichtete dem genialen Hygieniker 1909 ein Monument.

Fodor, Josefine, Klaviervirtuosin, Sängerin, geb. 1793 in Paris als Kind ungar. Eltern, war schon als 11-jähriges Kind

Nemzeti Szalon 1929 dec.

fordits

66 csop. kiáll.

28	Nagy József újvárosi öreg bacsó	1300.—
29	Szarvas Péter bacsó	1000.—
30	Farkas András angyalházi öreg bacsó, olajf.	1300.—
31	Nyomják a pulik a nyájat, olajf.	1300.—
32	A dörgölödző fánál, olajf.	1800.—
33	A kivert bika, olajf.	3000.—
34	Verendi Gergő juhász bojtár	1000.—
35	Kiss János mátai kondás	1000.—
36	Pásztortűznél, olajf.	3500.—
37	A hires kilenclyuku hortobágyi hid, olajf.	3500.—
38	Hajtják ki a ménest, olajf.	2300.—
39	Napszállta a Hortobágyon, olajf.	3700.—
40	Ménes a zámi pusztán	3500.—

E. Fodor Böske

E. Fodor Böske

Született Budapesten 1896-ban. Néhai Fodor Károly vivó mester leánya. Első tanára Déry Béla volt. majd később Szablya Frischauf Ferenc.

A természettel szoros kapcsolatban a festői problémák dekorativ megoldására törekszik. Hosszabb tanulmányutat tett Francia, Olasz és Németországban.

Olajfestmények:

41	Akt háztető háttérrel	700.—

42 – 50. sig

l. a komplett példányban

51–72 d. fordits

51	Fénykompozició	600.-
52	Bémer tér hó alatt	650.—
53	Napfény özönlik be	500.—
54	Csendélet kompozició barokk sauceierral	600.—
55	Merengő akt	550.—
56	Kőrösparti részlet	550.—
57	Temető kompozició	450.—
58	Fiume Fiumara folyó	500.—
59	Fiume, kilátás a Terzatora	400.—
60	Csendélet muskátlival	500.—
61	Barokk angyal kompozició	550.—
62	Csendélet kompozició fafaragvánnyal	600.—
63	Purgstall utcarészlet	500.—
64	Akt kompozició kaktusokkal	700.—
65	Kaktusok	500.—
66	Csendélet, őszi virágok	500.—
67	Akt kompozició lárvákkal	600.—
68	Ülő félakt	450.—
69	Zöld porcellán serviz	300.—
70	Gyümölcs csendélet	500.—
71	Csendélet kompozició fikusszal	550.—
72	Csendélet barokk kannával	800.—
72a	Olvasó félakt, olajf.	800.—
72b	Fiume, halászbárkák	300.—
72c	Csendélet kék-szürke hatás	350.—
72d	Fényhatás	500 —

Erebits Gyula, Zombori

IV. Károly. király szobra
Nagybecskereken, melyet
a 12 ik gyalogezred laba-
daro osztaga emelt

Vas. Ujs. 1917. 322 l.
(Keppel)

olyan, mint egy
sirkő, gyenge

Óbuda VII. 255.

— látképe VII. 257

Erbits Gyula

100 k államsegély

Értimisk 1908/9

13. l.

MDK

Erbits Gyula

16. lapon közölt tervben részes

Groh István és tanitványai. Magyar diszitőművészet. II. rész. Bp. é.n. 35.l.

MDK

Erbits Gyula

19. lapon közölt tervben részes

Groh István és tanitványai. Magyar diszitőművészet.
II.rész. Bp. é.n. 35. l.

MDK

Erbits Gyula,

1906-ban az iskolában dolgozott.

A szabadiskola ideje. /1902-1912./

ERBITS,grafikus

A Néprajzi Muzeum Adattárában,a rajzraktár leltárában számos müvével szerepel.Ung megyéből hozott sok rajzot. 292.old. Ugylátszik hivatásáos rajzoló.

CS.SEBESTYÉN KÁROLY: A Néprajzi Muzeum rajzgyüjteménye 287.old

NÉPRAJZI ÉRTESITŐ,Nemzeti Muzeum,Néprajzi Muzeum Évkönyve. XXXVI. 1954. Bpest. 1954

Erbits Jenő

Ne tétovázz,Állj mellénk a Vörös hadsegegbe
/Plakát/

Rajztanitás 1969/3 3.old.

Erbits Jeno

neve emlitve,mive szerepel a "Száz polit
kai plakát"c.kiállitáson a Szépmivészeti Muzeumi

Magyar Nemzet 1973 november 1o 4.old.

MDK

Erbits

Ne tétovázz, állj mellénk a ... plakát

MNG. Magyar forradalmi művészet. Mücs. 1957.

MDK

Erbits Jenő /1893-/

Ne tétovázz! Állj mellénk a Vörös Hadseregbe!
1919., 124x93 LTM

Ne tétovázz! 1919., 125x95 LTM

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás.
1960.Műcsarnok. Kat. 18.1.

MDK

Erbits Jenő
grafikus

300 K-s díj nyertese ábra a Gr. Sz. melléklelében

*** Az okmánybélyegek pályázata

Grafikai Szemle 1912 évf. 10 sz. 232 l.

Erbits Jenő MDK

pályamüvét megvásárolták

Magyar Iparmüvészet 1919. 44.o.
Pályázatok

Erbits Jenő MDK

"Ne tétovázz!Állj mellénk a Vörös Hadseregbe!"
1919.
"Ne tétovázz!" 1919.

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás.Bp.1960. 18.1.

Erbits Jenő MDK

Ne tétovázz! Állj mellénk a Vörös Hadseregbe!, 1919

Ne tétovázz!, 1919

Mücsarnok 196o.Magyar plakát-történeti kiáll.

MDK

Erbits Jenő, graf.

614. Mese. Tollrajz.

615. Vallomás. "

Képzöm. Társ. 1913. tav. kiáll. Kat. 79.1.

MDK

Erbits Jenő,,1893--

Ne tétovázz! Állj mellénk...

Ne tétovázz!

1885-196o. M. plakáttört. kiáll. Mücs. 196o.

Erbits Jenő MDK

Mese, toll

Vallomás, toll

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Erbits Jenő, festő és grafikus; sz. 1893 aug. 2.

Bpesten. 1909–13. az iparművészeti iskolában, ~~tanult~~ 1917–18. a képzőművészeti főiskola nyárítani folyamán tanult. Már iskolai tanulmányai közben több grafikai díjat és dicséretet nyert. ⊥ 1913. Szines Kőrajzokkal bpesti tájképes levelezőlapot sorozatot készített.] 1913 tervezte a Holzer divatáru cégnek, 1919. a Vörös hadsereg plakátjat

] 1912. az állami ⊥ 1912. felsőmagyarországi okmánybélyegpálya-felvételek, Zatom 1919. az Iparművészeti Társulat oklevelpályázatot nyert díjat

Erbitsch Jan

grafikus

1909 — 1913

Liberec 1930. 82. l.

Erbits Jenő, festő Budapesten. A Képzőművészeti Társulat 1913. évi tavaszi kiállításán Mese és Vallomás cz. tollrajzaival vett részt.

Kiáll. tárgymutató.

grafikus

Iparmű. Isk. 1909-1913.

Erbits Jenő

Nul. Budapesten 1893
aug. 2. Rkath. Sparmus
ist.
1917/18. nyári tanf-
képz. főisk.

Harsányi István: Luthernek a sárospataki
főiskolában őrzött könyvei

VIII. 208 + 212.

Erdélyi Jenő

több grafikai díjat
nyert ebben a tanévben

Érmihályi 1912/13,
26, 27. l.

Irodalom IV. 172.

Erbits Jenő

Hünidei pálzárálon I. díj

Értímisk 1911/12

22-l.

Perugia h. n. III. 153

Zombori Erbits Jenő

Műnyomat
1921. tav. Eiák. 334.

Illusztráció, tolle

Frister, Joseph IV. 108.

Erdélyi Jenő

grafikus

Lásd

Zombori Erdélyi Jenő

alatt is.

Iparművészeti

Isk. Évk.

1912-13.

26, 27. l. és a

képmellékletben több

helyen.

Zombori Erbits Jenő

felső magyarországi felvé-
teleitől, repr.

Kőmisk 1912/13

képek

Kossuth Lajos imája:

A kápolnai csatá
vélfűzérekkel díszített s
összekulcsolt kezekkel im
mel, ugyanilyen atilla a
topán. Oldalán görbe dí
tollaz kalpagját a földre
gobb kezeben
pal, vállrojtos zöld kata
s szolgálati jelvényeyel
ben lovára támaszkodva
gyalog és tizenöten ~~pedig~~ l
hárman válnak ki, a kik
lobogót tartanak. A há
rést olvassuk: „Keil" A
tömeg elő.

Bádoglemez,
Festette: Keil.
Vétetett: ~~1897~~
az ~~Ara~~ 50 ft. vét
és az elfajmalás
leirattal (216/98

Lurakat s tiszteket látjuk, kik körül

65/97. 163/96.

Zombori Erbits J

Budapesti tájképes levelezőlap

Kmics litogr.

Éimisk 1913/14.

Vig

Zombori Erbits Jenő

tollrajz, repr.

Eimisk 1912/13

Holzer-plakát,
repr. u.o.

T. 2020.

nézve álló önkéntes teljes fel-
lábhoz eresztett szuronyos puská-
en pedig tábori sátrak vannak.

Freywilliger

o des Major
vitz.

24.6: 17.8 cm.

Erbits Jenő

Grafikai mak.

Dicseret.

Kőmüsk. 1913-14

Erbits Jenő

1917/18

Ferkèpzomfoiskèvk
1932-33. ≠8.1.

Erbits Jenő

279
Okmány-bélyeg-pályázat

263. ERBITS JENŐ.

Magyar Iparművészet
1912. 279. l.

kifejezése Michelangelonak. A bánat ,
elkülete és lelkisége az általa
tre kész atléthának mintázza meg
képest hiba, de a müvészi arányai
mbert fiatal testtel, duzzadó izmok-
mely tul hosszu és keskeny . A fej
sinálta , hogy a szélesen alá omló
s az is amint ül., amint fejét erős
azonban , hogy bármely pillanatban
lind a két kéz nem is kéz , hanem ha-
vágyik. A legnagyobb drámai feszültség
esben lüktet. Igazi ószövetségi alak.
közvetlenül érintkezett Istennel és a
szik a jobb keze mint valami szilárd
nyese a népnez fordul , mely az ő
likációjával szemben az arany borju
l melyet az isteni törvénykönvy ad neki

~~Bokros J. ci~~

Erbits J.

l.

MÉM 1912 7-8. 4

29-40.

az iparmüvezeti
iskola kiállítása

fenntick az
iskola növen
deken

10219 szám.

A Müemlékek Orsz. Bizottságának folyó évi január hó 24-én 21 sz.a.kelt fölterjesztésére, tudomá végett azzal a felhivással küldöm meg, hogy a munkálatok megindítása iránt most már sürgősen intézkedjék.

Megjegyzem, hogy a bizottság és a Muzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége javadalmát egyenlő

~~Cselinyi~~

Erbits Jenő

~~Csapó Heim~~

Singhoffer

iparművészeti iskolai növendékek

lásd

MÉM. 1913. 11-12

v. Szimes mellék-let 12. l. után

N. ott. 1913. 11-12. sz.

17. l. is Szimes mellékelet.

14. 15, 16. Szimes mellék-let 16. l. után

Bakcsy Ádám

"ASTORI"

étte

étkez

Erdélyiek és a

Bulv. Elisabeta 20.

A magyar egyházak tetkészeinek, tanárainak és

10% engedmény.

A MODERN KOZMETIKA ÉLÉN
ÁLLANAK A KOLOZSVÁRI
HEINRICH FÉLE FERTŐTLENITŐ
SZT. LÁSZLÓ
KÉSZITMÉNYEK

Erbits Jenö

laisd

Zombori Erbits Jenö

alatt is

Kivettem

magyarvá

Erbits Jenő
grafikus

Ne tétovázz!
Áll mellénk a vörös
hadseregbe.
Plakát 1919.
Repr

A magyar tanácskőztársaság. 1919.
Bp. 1949.

A müemlékek orsz. bizottságának.

MDK

Erbits Jemő

5e koronás dijat nyert

A Királyi Orvosegyesület oklevél pályázata. Magyar Iparművészet 1912. 38.1.

Erbits Jenő

„Ne tétovázz" című plakáton a dominóló szín a vörös (1919)

Aladi Nóra: A szocialista képzőművészet története, Budapest, 1970.

Erbits MDK

Ne tétovázz! Állj mellénk a vörös hadseregbe, plakát

Mücsarnok 1957 Magyar Forradalmi Művészet

Erbits Lajos

A Közoktatásügyi Népbiztosság 77.603/1919 sz. átiratával a müvészeti ügyek egyik vezetője,Kozma Lajos a meghirdetett pályázat alapján a bélyegek tervezésére a következő müvészeket kérte fel: Bokros Ferenc,Erbits Lajos,Fekete Oszkár,Gara Arnold,Tábor János,Dankó Ödön,Gróf József,Tary Lajos, Cselényi Elemér,Haranghy Jenő,F.Szücs Emma,Töttösy Edit,Pogány Imre.

KOÓS Judith:Kozma Lajos munkássága Bp.Akadémiai 1975. 48.old.

Erbenbusch/Erlenbusch G./Gerhard/,asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordult asztaloslegények jegyzéke származási hely szerint: "Oberursel, Mainz: Erlenbusch G." 123.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII. században - Adatok Győr város asztalosmívességének történetéhez 93.old

Arrabona,9.- Kantus János Múz.Győr,1967. - A Győri Múz.Évkönyve

Erbbsbaur J./Joseff/,Erbbs?,asztaloslegény
--- ---

Győrben 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegények jegyzéke származási hely szerint:"Győr:Erbbs J." 122.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII. században - Adatok Győr város asztalosmüvességének történetéhez 93.old

Arrabona9.- Xantus János Múz.Győr,1967.- A Győri Múz. Évkönyve

MDK

Erbstein Andor,

1912-ben iskolán kívül dolgozott.

A szabadiskola ideje. /1902-1912./ 89.l.

MDK

Erchardt Magda

ruhaterv

4. Orsz. Iparműv. kiáll. Műcs. 1959. dec.

MDK

Erchart Magda, ruhaterv

Erkert

4. Orsz.iparm. kiáll. Műcs. 1959.

Robert Vagda, rubatory

xerox

MDK

Erchart Magda

Erchart Magda / ruhaterv/ résztvett a IV.Orszg. Iparm.Kiáll.-on.

IV.Országos Iparművészeti Kiállitás.Műcsarnok. Budapest 1959. Dec. 18 - 1960.Jan. 31. Kat.

Erchát (sic) Sándor

Kassai (említés.)

Konrad László:
Jegyzetek Szabó Gyuláról és képzőművészetéről
Irodalmi Szemle 1963/5. 353. l.

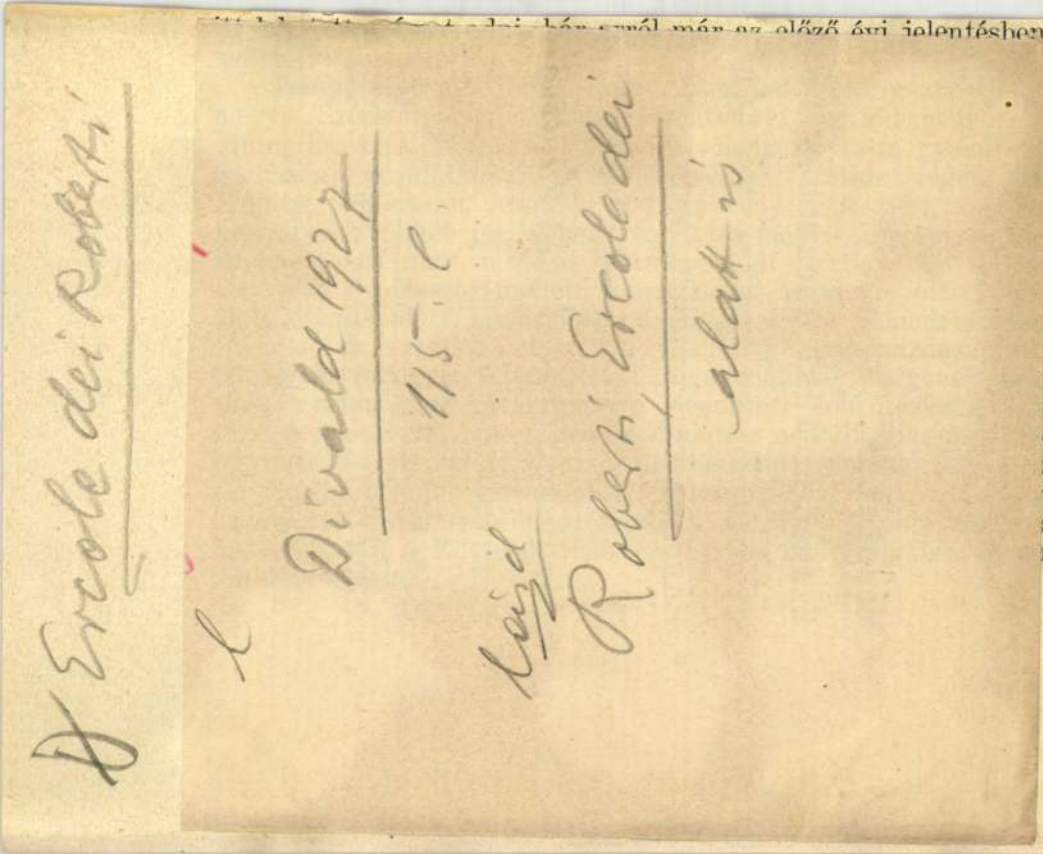

kellett

on vár-
934. év
mező-
alleban
tusban
i kísér-
e, ahol
ett. Ez
lték: a
szem-
határo-
kséges-
ermelés
tásánál
égül a
szerzett
rtette a

ahol egykristály antikatódok fluoreszcenciás röntgensugárzására vonatkozólag folytatott eredményes kísérleteket. Végül Stuttgartban megtekintette a műegyetemi röntgenlaboratóriumban és az elméleti fizikai intézetben (Glocker, illetve Ewald professzorok) folyó kísérleti vizsgálatokat és résztvett a Deutsche Physikalische Gesellschaft kongresszusának a röntgensugarakra vonatkozó előadásain.

Szentes Ferenc (1907, Budapest, róm. kat.), gazdasággeológiai intézeti tanársegéd (prof. Lóczy) a belföldi ösztöndíjak terhére nyert 300 P összegű utazási ösztöndíjjal többhónapos beható hazai előtanulmányok után május második felében indult olaszországi tanulmányútjára, amelynek célja vulkanológiai kutatásainak helyszíni ismeretekkel és e téren kiemelkedő olasz professzoroktól nyert közvetlen útbaigazításokkal való kiegészítése volt. E kettős célt oly módon valósította meg, hogy egyetemi városokban töltött több napot, ahol egyrészt a szakjának megfelelő professzorokkal ismerkedett meg, másrészt ezekből mint központokból kiindulva tanulmányi kirándulásokon értékes helyszíni tapasztalatokra tett szert. Így Rómában Rispoli Cecchia és Stanislau Zuber, Nápolyban De Lorenzo és Erasmo, a Vezúv-obszervatóriumban Malladra, Firenzében Dainelli professzoroktól, továbbá a toscanai Massa-Marittimában Olaszország egyetlen bányászati szak-

MDK

Érczhegyi Ferenc

A párisi kiáll. jutalmak kiosztása. Vas.Ujs. 43.sz.
1878. 687 l.

ÉRCHEGYI FERENCNÉ

SZEREPEL A GOLDBERGER TEXTILNYOMÓGYÁR KIÁLLÍTÁSÁN.

KLEEBERG LÁSZLÓ: EZT A KEZDEMÉNYEZÉST FOLYTATNI KELL.

TEXTILÉLET, 1970. OKT. 17.

Érzhegyi Ferenc

könyvkötő

teljes életrajz.

lásd

s

Sarkady István

Hajnal - album

Bp. 1873.

Nemzeti Mus.

könyvt.

74.246-n

Erbits Gyula

alakrajz ban II-dj.

Értesítő 1908/9.

12. l.

Dreher Maul Dreher Maul

Dreher Maul

Dreher Maul Dreher Maul

Dreher Maul

Dreher Maul

Dreher Maul Dreher Maul

Dreher Maul

Erbits Gyula

festő

akt tanulmány, repr.

Kritimisk 1908/9.

Erbits Gyula II. ~~I~~ t.

festőészkisplasztikus.

1904-8. a bpesti ipar-
mu veszeti iskolában
tanult. ~~1909~~ s jeles
végbizonyítványt és a ke-
reskedelmi minisztéri-
mentol kültöldi tanul-
mányutra szolo segélyt
nyert. 1906 a figuralis
rajzból I díjat ~~nyert~~ kupott
s ugyanez év nyarán
a nagybányai festőiskola
növendéke volt.
1909. a temesvari ipar
és kereskedelmi kamarac

Bártfai Szent Egyed templom csúcsives
főoltára VII. 69.

kiáll. érempályázatán
I. díjat s a kivitellel
való megbízást nyer-
te - 1914-18. katona
volt. 1917. Nagybecs-
kereken az ~~ott~~
állomásszo gyalogezred
lábadozó ontagának
megbízásából kerü-
tette IV. Károly ki-
vály nell. 1920
a bpesti Mácsarnok-
ban Leányarckép
l. olaszfestmüjével
~~[illegible]~~ mellett. Az
1930. ~~[illegible]~~
körül állítólag
Amerikába vän-
dorolt.

Erbits Gyula

figurális rajzból I dij.

Rétimisk 1906/7

14. t.

Erbits Gyula

1906. –
Nagybányán
az iskolában

Nagybányai kiáll. kat. 1912

82

Csontvár, népvándorláskori III. ~~[illegible]~~. iii

Erbits Gy 1909.

Egyesi ereinkösztö

Lásd

Történelmi és Rég.

Értesítő Temesvár

1909. 159. l.

MOB Kol. 4052.

~~Zombori~~ Erbits Gyula, zombori

War von 1904–1908 Schüler der Kunstgewerbeschule in Budapest. Weitere Daten über seinen Lebenslauf waren nicht erhältlich, da sich derselbe angeblich in den Vereinigten Staaten aufhält.

1 rumol.

HuPrmagyerem 198. l.

T. 3602.

di legénységet látunk teljes felszere-
uronyos puskában, kissé hátrább a szol-
öbb legény köti le figyelmünket, mig
ajó halad. Felirata:

LLEN-CORPS

gschwandtner.
ag und Eigenthum der Kunsthandlung Alois

k. 33.5 : 25.4 cm.
r: Die k.k. Oesterreich´sche Armée
ng in Wien.

1.

Erbitsch Gyula

kisplasztikus

1904–8

Éimisk 1930. 82. l.

Felek Dávid

Budapest Nyisenet

1928. 682, 691, 693

644. Keretek. 2061-909-11

1 darab völgyelt széles aranyozott keret
mind a négy sarkán massza-levéldiszszel.
Méretei 84.5:63 cm.
Becsértéke.....20.00 K

Jegyzet: A Magyar Képtár 291 sz. képétől
1127-906-119

Erbits Gyula

kereskedelmi. – töl külföldi tanulmányutra 1000 K

Értimist 1909/10. 8 l.

~~518. Strobl Alajos.~~

518. Görgey Arthur [redacted].

Mellig és szembe néz van ábrázol Feje e
Szétálló ingének és kabátjának galle
sziti, melynek utólsó levele mellett
Oldalain pedig e szavak vésvék be ~~és pedig~~

Gypszszobor, magassága 71.
Készitette: Stróbl Alajos.
A müvész ajándéka 1894: V
L. az 1894: X. 4-iki 48320

204:V.5.

Erbits Gyula

kisplasztikus

Végbiz. jeles eredm.

Értimisk 1908/9.

15. l.

Képesítő ohlevelet nyert

u. o.

Dana I. 157

1906. XII. 5.

Minisztérhez. Felterjesztés a tankerületi kir. főigazgatókhoz a nemzeti közműveltség érdekeit szolgáló vidéki kulturális gócpontok létesítésének elősegítése tárgyában intézett kiszendeletre vonatkozólag.

(1110/1906.)

megvis

Erbits Gyula, ~~Tekete~~

Temesvári tipar- és keresk. kamarai kiáll. érem pályázaton 300 Kás I. díj és kivitelt fluttich nyertek.

Értimisk 1908/9. ~~[illegible]~~ l 13.

Vajda János.

Térden alól, jobbra fordul
ülve. Jobb kezében, mely
irónt tart és ~~a keresztbe v~~ baljával a
lemezt s az ezen fekvő p
bajusza, barkója s legye
barna. Ingének gallérja
kos nyakkendője s mellé
s nadrágja szürke. Órá

Olajfestés, vá
Festette: Endr
Vetetett az ~~1894~~
Ára 600 frt.
Erkezett 1895. ja

F 1895. évi jánnár hó 3-án
Kelt

≠ A bőrrel be
van kiverve.
vassuk: „En

8/95. L. 59962/94.

Érczhegyi Ferenc

Érchegyi Géza

Érchegyi Lajos

Forabb könyvkötök

l.

Budkönyvkötök

19. l.

gos Bizottsága

A vall. és közokt. m. kir. minis
a IX. ker. állampénztárhoz intéz

Érczhegyi Ferenc

bpesti kömpkötő

l.

Kömpkiáll. emlék

Bp 1882 26 ny. l.

Érczhegyi

budavári könyvkötő

Buda vár's által a
Királynénak átnyúj-
tandó album
könyvkötő munkáját
végezte –

Nefelejts. 1866

303. f.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Érczhegyi

Königsköto
a budai várban
a XIX. Harad-
maradik
feleben
Fia most is felytat-
ja a műhelyt.

Ács Géza
adhat róla
adatokat

STEPHANEUM NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ
A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
EGYESITETT ÜZEMEI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
Budapest, VIII. kerület, Szentkirályi-utca 28. szám
Telefon: József 465–69.

Budapest, 1936 április 17.

Országos Bizottsága
Budapest
VI. Aréna út 41.

Követel:

Kelet		Pengő	fill.
1933 VII. 18.	Visszatérítés a	6.	—
1934 VII. 13	"	6250	
VII. 13	Jutalék	14589	
1936 I. 1	Egyenleg	7457	
		28896	

Kőczhegyi László
építésznémök
az alábbi Eszlet rendes
tagja lett.

MMÉEKözl
1939: 253 l.

Teniers „Szent Antal megkisértése“ (233),

Az olasz festők közül kiemelhetjük *da Ponte Bassano* férfi képmását (15), *Domen* c. műveit (84), *Bernardo Strozzi*-t (229) é (216). Végül az ujabb olasz festészet egy nev szerü finomsággal kidolgozott képét (243) ta egynehány képpel szerepel. Ezek közül figy „Anna harmadmagával" (226) és *Jusepe de* beli franciák közül *Gaspard Dughet* tájképe és egy csatakép *Bourgignon*-tól (35) érder

A néhány miniatürfestő között sz angol *Caruson* (49). A grafika terén is érd rézmetszet (142), mely mind hires franci hadjárataiból veszik *(van der Meulen* utá *Charles Le Brun* „Batailles d'Alexandre' felemlitetlenül *John Dean* két igen szép s

A jelesebb külföldi mesterek mű részben mesterművekkel képviselt hazai felhivni. *Rombauer János*-sal, akitől az Ernt látható (melyet a Szépművészeti Múzeum s madását ábrázolja (534), melyet a művész *Id. Lieder Frigyes*-től három elsőrangú vi sen a művész önarcképe válik ki. *Brodszky S* pedig a „Vihar"-ral (534), mely atyjának allegoriája (624a). *Telepy Károly* képei ki (598) és a „Hegyi tó" (599) magaslik ki. tájképet 1886-ból (579) és a „Lótolvaj" c. k

MDK

Érczhegyi Irén,

Réti István tanár növendéke

Félakt.

Az Ernst Múz. OMKK Főisk.Helikon Kiállításai.
Az OMKK Főisk Növ.Munk.kiáll. Bp.1923 Márc.18-25.

Kat. 16. l.

jótállással rövid szállítási időre kapható.

es berendezése

Érchegyi László
építész

MMÉEÉvk

l.
1940. 111. l

stb., palotak, lakonázak, intézetek, gyárak és fürdő-telepek részére.

TELEFON 55—51.

Alapitva 1892.

BUDAPEST. VII. Jlka utca 21 sz

MAGNESIT

Jókarbantartás, bádogos-, vizvezeték- és lé

TELEFON 103—43. Budapest,

XXVII-ik m. kir.

jótékonycélu államso

Ezen sorsjáték remélhető tiszta jövede
közhasznu és jótékony célokra fog forditta

Ezen sorsjátéknak **11.969 nyereménye 365.000 korona** össz

Főnyeremény 150,000

továbbá:

1 főnyeremény	. . . . .	20.000 kor.	10 nyeremény	á
1 „	. . . . .	10.000 „	150 „	„
1 „	. . . . .	5.000 „	300 „	„
5 „	. . . . .	2.000 „	1500 „	„
			10000 „	„

Huzás visszavonhatatlanul 1908. év decem

MDK

Érchegyi Irén, ip.müv.

az iparügyi miniszterem bronz érmét nyerte.

Az Iparművészeti Tárlaton. - Magy.Nemz. Művészet. 1938. 4.sz. 81.l.

MDK

Erchegyi Irén /Kecskemét/

Képével résztvett a Képzőm.Vidéki Szöv.I.kiall.
án.

Gál Endre dr.: A Képzőm.Vidéki Szöv.I.kiall.

Képzőművészet, 1927. 6.sz. 23.l.

Érchegyi Irén, okl. ruhaterv

Magyar Iparmivészet 1934. 208 l.
A magyar öltözködési mozgalom orsz. bizottságának ruhatervpályázatának eredménye.

Érchegyi Irén, okl. ruhaterv

Magyar Iparművészet 1934. 207 l.
A magyaros öltözködési mozgalom orsz. bizottságunk ruhatervpályázatának eredménye.

Érczhegyi Irén, Kecskemét

Arczkép, olaj

Képzőművészek Vidéki Szöv. I. kiáll. N.Szal.
1928. jan. 2 1.

MDK

Érchegyi Irén

Lakatos A.: Az első országos magyar iparművészeti tárlat. Művészet 1938. III. 22. sz. 158.l.

MDK

Érchegyi Irén

az iparügyi min. bronzérmét nywrte

Orsz. Magyar Iparm. Kiáll. Müvészet 1938.
III. évf. 22. sz. 161. l.

mDK

Erczhegyi Irén, festőm.
Kecskemét.

Arckép. olf.

Nemz. Szal. 388. kiáll.
Képzőművészek vidéki Szövetségének I. kiáll. Kat.
1928. jan.

MDK

Érczhegyi Irén ipm.

Muskátli 1936. kép 111 l.

Erchegyi Irén

A magyaros öltözködési mozgalom országos bizottságának ruhatervpályázatán a d/ ruhacsoportnál (délutáni ruha) tervét oklevéllel tüntették ki.

Cikk: Pályázatok.

Magyar Iparművészet, 1934. 207.l.

MDA

Érchegyi Irén

A magyaros öltözködési mozgalom országos bizottságának ruhatervpályázatán a h / ruhacsoportnál (sportruha) tervét oklevéllel tüntették ki.

Cikk: Pályázatok.

Magyar Iparművészet, 1934. 207.l.

Érczhegyi Géza könyvkötészet 1948 március

89 évvel ezelött, 1859-ben alapitotta cégét, a jelenlegi cégtulajdonos Nagyapja, Érczhegyi Ferenc, született 1836-ban Budán a várban. A budai várban, Szt. Háromság téren volt évtizedekig a könyvkötő mühely és papirkereskedés. Elöbb kizárólag kézi felszereléssel, majd pedig abban az időben nevezett modern gépekkel fejlesztette üzemét, ugy hogy versenyt tudott tartani a németországi és angliai könyvkötészetekkel, bizonyság erre még a mult századból származó számos londoni, párizsi és lipcsei kiállitásokról eredő arany, ezüst, bronz plakettek és elimerő oklevelek.

1892-ben Édesapja halála után Géza fia vette át az üzemet, miután elöbb Édesapjánál, majd pedig Németországban és Amerikában fejlesztette szakmai tudását, melynek eredményeképen gyarapitotta a kiállitásokon szerzett elismeréseket. Született Budán 1872-ben.

1936-ban még Édesapja életében vette át a jelenlegi cég tulajdonosa Érczhegyi Lajos, az üzemet, született Budapesten 1906-ban. Ki a középiskolai végzettség után, mellyel egyidőben könyvkötősegédi diplomát is szerzett, Német,- Olasz,- Franciaországban és Belgiumban a szakmában vállalt állásaiban gyarapitotta szaktudását, ugy a tömegmunkában mint pedig a legfinomabb bibliofil kötésekben.- 1937-ben az országos kézmüipari kiállitáson arany éremmel lett kitüntetve és azóta is nagy gonddal ügyel arra, hogy Ősei örökét a lehetőséghez képest megtartsa és továbbadhassa utódjának.

4Z 1878. Párizs vilkiáll. jutalom.

1 Ipari világkiállitás Páris 1870-ben nagy bronz plakett
Ipari kiállitás Szeged 1876-ban nagyarany és bronz "
Országos kiállitás Székesfehérvár 1879-ben nagyezüst
Ipari kiállitás London 1881- 1883 és 1885- több elismerő oklevél és plakett, ezeken kivül számos elismerő oklevelek, kitüntetések és köszönet nyilvánitások az ipar fejlesztése érdekében elért eredményekért.

1937. a szövegből.

Budapest 1949.

Érchegyi könyvkötő szalad. A céget 1859. a budai Várban É. Ferenc alapitotta, ki szül. 1836. Budán, mh. 1892. u.o. Elöbb kézi felszereléssel dolgozott, majd gépekkel szerette fel üzemét. Külföldi iparkiállitásokon számos kitüntetést nyert. Fia É. Géza, aki 1872. Budán született, atyjánál, majd Németországban és Amerikában tanult. Tőle fia É. Lajos, aki 1906. Budán született, meg atya életében 1936. vette át az üzemet. A középiskola érettségi után Német-Olasz-Franciaországban és Belgiumban a szakmában vállalt állásaiban gyarapitotta szaktudását,

T s a kivuki mégy és angol könyvkötészettel is versenyt tudott tartani

+ s a könyvkötő segédi képesítés megszerzése alkan

Megirva // Érczhegyi-család
könyvkötők.

MDK

Erdei Dezső

Leány ollóval, br.

Tálas fiu, br.

Korsós lány, br.

Képzőművészetünk a felszabadulás után. MNG. 1960. 34 l.

MDK

Érchegyi Irén.ip.müv.

az iparügyi miniszterium bronzérmét kapta.

Az Országos Iparmüv. Társ. Kiállításáról.
Müvészeti 1938. III.évf. 22.sz. 162.l.

Érchegyi Irén

A kankanéti művésztelep tagja.
Szerepel a szentesi képzőművészeti
kiállításon

Magyarság 1927 IX. 28

MDK

Érchegyi Irén,

Réti István tanár növendéke.

Akttanulmányok. Szénrajz.

Az OMKK Főisk. Növ.Munk.kiáll. 1923 márc. 18-25.
Ernst Múz. Kat. 18.1.

Érczhegyi Irén MDK

1921-ben ösztöndijat kapott

Képzőm.Főisk. Évk. 1921-22, 22-23, 23-24, 24-25.
Bp. 1926.

MDK

Érchegyi Irén, ip.müv.

bronzérmet nyert.

Kik nyertók az ipamüvészeti díjakat.
Magyarság. 1938. nov.15.

ÉRCHEGYI IRÉN

Az iparügyi minisztérium bronz érmét nyerte az első magyar iparművészeti tárlaton.

A REGGEL, 1938. nov. 13.14.

ÉRCHEGYI IRÉN

nyerte az Iparügyi minisztérium brinz érmét.

Pesti Napló 1938. nov. 15.

MDK

Érchegyi Irén, Kecskemét

Gál L.: Képzőművészek Városi Szöv. 1. kiáll.
Képzőművészet, 1928. 6.sz. 23 l.

Érczhegyi Irén MDK

Dicsérő elismerést nyert

N.Szal. 333. kiáll. Díjazott művészek. 1925. márc. 8 l.

MDK

Érczhegyi Irén
Szabadban, olaj
Tájkép, olaj

M.Szel. 574. Kiáll. 1927. márc.
11 l.

Érezhegyi Irén

EDK

~~XXXXXXXXXXXXXX~~

Dicsérő elismervényt nyert.

Nemz. Szal. 333.kiáll. 1925.márc.III.15.-26. Kat.
A Szinyei M.P.Tars.által díjazott művészek kiáll.-a.

megrva

Érczhegyi Irén

festő Kecskeméten

Archéppel szepelt a

Képzőművészek Vidéki Szö-

vetsége 1928 ~~én~~ jan Kiálli

tásán. (N. fol)

Arckép, of

Dienes László: Walter Hofmann
Könyvári törekvései (Könyvism.)
X. 165–167
Budapest, 1916.

Érczhegyi Irán

1917/18 – 1923/24 I., és 1925/26

Kecskeméti telep

Ferkèpzomfoiskèvk

79.l

Erchegyi Irén

l. –

Muskátli. 1938. 124
125 l.
126. 127.
(Mag. Iparm.
1938 – 9 – 10 n

takarékpénztár részvénytársas
kor. 45 fillér biztositákának
összeg kiutalványozása után,
úr által engedélyezett állams
mataiból együttvéve, felhaszn
s igy a vallás és közoktatásü
Gnädig Béla, kir. mérnök rész
koronát még folyósithatok.-

Torda, 191

XX. számu minta a 177. §-hoz.

Magyaros Öltözködési Mozgalom divatkiállítása.
Kabát, terverte
Erczhegyi Irén.

Muskátli
1936. III. l.

Érczhegyi Irén

Erczhegyi Ireu

l.

Magy. Iparm

1938. 326. l

A miniszte

dr. Major

miniszt

A

Műemlékek Országos

Érczhegyi Ireu

l.

Magy. Iparm

1938. 220. l.

: *Anyai boldogság.*

Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 172. l. — Lepold—Lippay 56. l.

Keresztrefeszítés

Vászon, olaj, 90×51 cm.

Gerevich: Az Újság, 1916., júl. 20., 4. l. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 220. l. — Décsi: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 172. l. — Lepold—Lippay 56. l.

Levétel a keresztről

Vászon, olaj, 90×51 cm.

Gerevich: Az Újság, 1916., júl. 20., 4. l. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 220. l. — Décsi: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 172. l. — Lepold—Lippay 56. l.

SCHROTH, ANDREAS (osztrák festő, működött a XIX. sz. elején)

Rudnay prímás arcképe

Vászon, olaj, 42×34 cm.

Érczhegyi Irén

Szabadban, olaj.
Tájkép, olaj.

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1927

T.5147.

uár 26-iki kápolnai ütközetet abban
n a Wyss parancsnoksága alatt lévő
ssy vezetése alatt az első honvéd-
zaveri. Az előtérben sebesültek fek-
a honvédek tünnek fel és jobbra
.

cm.

55-98.
-781.

Képem Fōisk

Ī fi kiáll
1922 ápr

Katyi néni
Prisyka

BUDAPEST
KISKERESKEDE

Erczhegyi Irén

u. 3408

a gyermekrukáknálelső díjat nyert az Iparmű-részeti Muzeumban rendezett magyaros szellemű ruhacervek pályázatán

Nemzeti Újság

1933. nov. 17. (Kik nyertek a magyar ruha-pályázat díjait?)

IBUSZ
HIRLAP- ÉS KÖNYVKERESKEDÉS
BUDAPEST
IV., VÁCI-UTCA 1.
TELEFON: 181-640.
KÖZPONT: V., AKADÉMIA-U. 10.

Budapeet, 1940. március 29.

Meghatalmazás.

Meghatalmazzuk DAKU IMRE tisztviselőnket, hogy a Müemlékek Országos Bizottsága nevére kiállitott öt drb. nyugtázott és nyugtabélyeggel ellátott számláink együttes végösszegét

1267.02 pengőt

részünkre felvegye.

IDEGENFORGALMI, BESZERZÉSI, UTAZÁSI ÉS SZÁLLITÁSI
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
Könyvkereskedés

Érczhegyi Irén

SzMPT-tól dicsérő elismegés.

Érchegyi Irén

Bp 1899

Rakséri D.

Réti J.

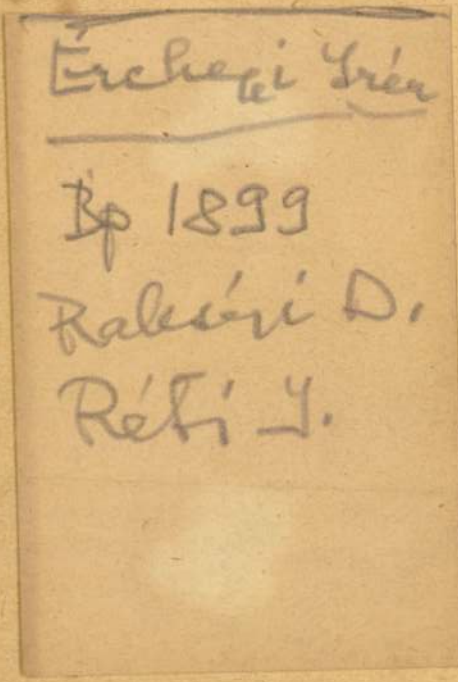

~~Ásatás, balla-barlang. VIII 10.~~

MDK

Erczel Erhard

kassai céhmester 1715-ben

Wick B: A kassai szt. Rozália-kápolna története.
Kosice 1935. 90. l.

Érai
folós

Sorozatban gyártják a szivattyú-
hat Felsőzsolcán.

– Munka

Tükör, 1974. dec. 10-6 lap.

Erdei K. Gy.
fotós

A Kongresszusi Munkaverseny"

—: Munkaverseny.
Tükör, 1974. jún. 14. - 6 lap

Énerzi
fotós

Felföltötték a csórréti tárolót.

—: Vízügy.
Tuhör, 1974. dec. 10 – Glap

Érczi
fotós

A hűtőépar miskolci gyáregysé-
gében automata gépsoron az i-
dén 5.500 tonna gyorsfagyasztott
másábbrugomjat készítenek.

—: Élelmiszer.

Tükör, 1974. dec. 10 - 6 lap.

Ercsi
fotós

Önkentes barlangmentők
bemutatták felkészültségü-
het a Holdvilágárokban.

—: Mentés.

Tükör, 1975. okt. 14 - 7 oldal.

Érczi
fotós

Misholcon rekord hosszúságú szallagot építenek a hejőcsabai gyár kiszolgálására.

—: Beszikánás

Tükör, 1974. jan. 22 - 6 oldal.

Érczik. Gy.
fotós

Uj Gyermekvárosépült
Miskolcon.

— : Miskolc.

Tükör, 1974. ápriks 16-7 oldal.

Erczi K. Gy.
fotós

Kilővéletlik a hejócsabai
cementgyárat.

– : Bernhárás
Tükör, 1975. szept. 23 - 7 oldal.

Érczi K. Gy.
fotós

A tiszai hőerőmű szárvallalat
közös munkája.

—: Beszíkavás

Tükör, 1975. okt. 28 - 6 oldal

Erci K. Gy.
fotós

A szilvásváradi telepen évente egyszerűen pusztráng ivadékot keltetnek.

— Skaltenyésztés.

Tükör, 1974. március 5–6 oldal.

Ercsi K. Gy.
fotós

Január elején üzembe lépett
a Lenin Kohászati Művek új
nemesacél hengerműve.

— Kohászat
Tükör, 1974. jan. 15-7 oldal.

Érczi K. Gy.
fotós

Téli strandolás van Miskolcon.

—: Nyáridérés
Tiltor, 1975. jan. 28-6 l. sp.

Érczi K. Gy
fotós

A Diósgyőri Papirgyári dolgozói
túlteljesítették gyártási tervüket.
(repro)

—: Munkaverseny
Tükör, 1974. okt. 29 - 5 lap.

Erczi K. Gy.
fotós

Kőolaj finomító épül
Leninvárosban

— : Leninváros
Tükör, 1976. apr. 27 – 6 oldal

ERCSEY Attila M.D.K.

a Budafoki Export Borpalackozó épitésvezetője

Tervezők: Enődy Attila és Iványi Gyula

Magyar Épitőmvüészet 1962/3. 23-25.l.

ERCSEI FERENC

A Korunk Galériában 1984 junius 14.-én kiállitás nyilt Ercsei Ferenc kisplasztikáiból, /rövid hir/

Korunk, XLIII.évf. 7.sz. 1984 julius hátsó boritólapon.

ERCSEI Ferenc *136*
Szászrégen, 1956. július 3.
IA Képz. Főisk. Kvár, szobrász

Banner Erdély

ője, a Pray-kódex arról tanúskodik,
püspök. Azonban a püspöki szolgá-
zetesi állapot között ott volt
a, feltehetően 1o3o és 1o36 között,
a lett a közösség atyja. Püspöksé-
nt Péter tiszteletére emelt szé-
fejezése, az épitkezést még előd-
ték. Péter király temetését 1o46-ban
emény történt székesegyházában
lején egymással kibékült Salamon
együtt ünnepeltek, a helyreállt
ékeszerzés a főpapok müve volt,
is jogilag, de lelkiekben legelső
i biztositékul szolgálhatott a
a. Vagy mert a viszálykodók a bé-

Ercsey Katalin

munkásságát említi-értékeli

dr.Vámossy Ferenc: Dél-dunántúli építészet. Szél-jegyzetek egy kiállítás katalógusán. Magyar Építőművészet, 1970.1.sz.48-51.l.

51. l.

MDK

Erasi Katalin
belsőépítész

. Bőrbevonatú pihenőüléket állított
ki a tárlaton. „Pihenőszék" (repro)

Horváth Zsuzsa: Az V. Iparművészeti Kiállítás belsőépítészete...
Művészet, 1966. április - 26 lap

Ercsey Katalin

Az Iparművészeti Főiskola 1966-ban diplomázott építész-hallgatója. Diplomaterve az óbudai városközponthoz készített kulturcentrum-terv. (Staut Tiborral közösen.)

Ipari Művészet, 1966. 2-3. sz., 43.l.

Ercsei Katalin belsőépitész M.D.K.

Művei a kiállitáson pihenőszék,

Vámossy Ferenc: Az V. Orsz Ipa művészeti Kiállitásról

Magyar Epitőművészet 1966/2. 59-60.l.

Ercsi Dezső épitész M.D.K.

Ózd- Farkaslyuk kétszintes sorházak

Társtervező: Szekeres József repr.

terv:1957-58 -ban épültek a bányász lakásépitési akció keretében

Magyar Épitőművészet 1961 5. sz. 21.1.

M. D. K.

ERCSI Dezső építész

Ózd-farkastyuki kétszintes sorházak

társtervezője (Szekeres Józsefel) Neor.

Magyar Építőművészet 1960. 1. sz. 22. l.

M.D.K.

ERCSi Bezső építész

Ózd-Farkaslyuk kétszintes sor-
házak (Repr.)

Társtervező: Szekeres József

(A bányász-lakás építési akció rere-
tében épültek 1957-58-ban)

Magyar építőművészet 1961. 5. sz. 21. e.

Ercsényi Sándor

M.D.K.

A Paskál-fürdő tervpályázaton díjxxxx 10ooo Ft-os megvétel

munkatárs.

Tervező: Tolnay Lajos. Tallós Elemér, Kincsi István

Munkatárs: Hivatal Judit, Vásárhelyi Józsefné, Orosz Annamária

Ercsényi Sándor, Szentirmay Sándor, Gramsperger Ilona

Magyar Építőművészet 1968/4, 2-8.l.

M D.K.

Ercsényi Sándor

A Paskál-fürdő tervpályázaton 20000 Ft-os kiemelt megvétel

munkatárs

Társtervező: Hámori Judit, Maros Tamás

Munkatárs: Gosztonyi András, Hajdu József, Mécs Etelka

Magyar Építőművé szet 1968/4. 2-3.1.

Ercsényi Sándor M.D.K.

Díjazva a Paskál-fürdő tervpályázaton, 1967. 30ooo Ft-os díj

Társtervező: Töreky Dezső, Marosi Józssf. Falta Imre

Magyar Építőművészet 1968/4. 2-3.l.

Ercsényi Sándor M.P.K.

A Szegedi Olajközpont tervpályázaton 10ooo Ft-os megvétel

Társtervező munkatársak: Paál Tamásné- Orosz Annamária- Solymossy Antal- Remsperger Ilona

Társtervező: Polnay Lajos- Tallós Elemér

Magyar Építőművészet 1967/5. 3.l.

Erzsébet királyné, épülő MDK

Tervét 20 000 ft-tal díjazták.

– Új üdülőkörzet Budapesten

ESTI HIRLAP, Bp., 1967. nov. 29.

Ercsey Katalin

a zalaegerszegi Képcsarnokban
márciusban közös kiállításon
mutatja be műveit.

Zalai Hírlap, 1973. febr. 4.

Erzsey Katalin, textiltervező

Kiállít Zalaegerszegen.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1973. márc. 2.

D. Erdey Katalin textilkeverés

Müve szerepel a zalaegerszegi
Képcsarnok Teremben rendezett kiállitáson

Magyar Nemzet 1973 február 28
4.old.

D. Ercsey Katalin

A zalaegerszegi képző- és iparművészek kiállításán több filcfaliképet mutat be. „Organizmus" – „Pára" c. (említve)

T. A.: Kiforrott értékek és kísérletező művek. Zalai Hírlap, 1973. márc. 11.

D. Ercsey Katalin

Halaegerszegen a Képcsarnok bemutató termében képző- és iparművészeti kiállításon szerepeltek munkái.

Halai Hírlap, 1973. márc. 2.

MDK.

Ercsi Katalin

Kiállitási hiradás

Mecseki bányász 1966 szept.13.

MDK.

Ernst Katalin

Miklóstól hivadás

Mecsekl bányász 1956 szept.15.

Ercsey Katalin tutortevező ipartanúvész

Repr: Zotelek

Az V. orsz. Ipartanúvészeti Kiállítás anyagából

1966. jan. 15. Magyar teirek

ERCSEY FERENC

(Lásd : Bocskay Vince)

LÁSD: Békés Megyei Hírlap

1996. nov. 23-24

Látogatóban - székely szobrászoknál

Eötvösi

(Fejérvm)

Eötvös-kúria.

Zádor-Rados

188. l.

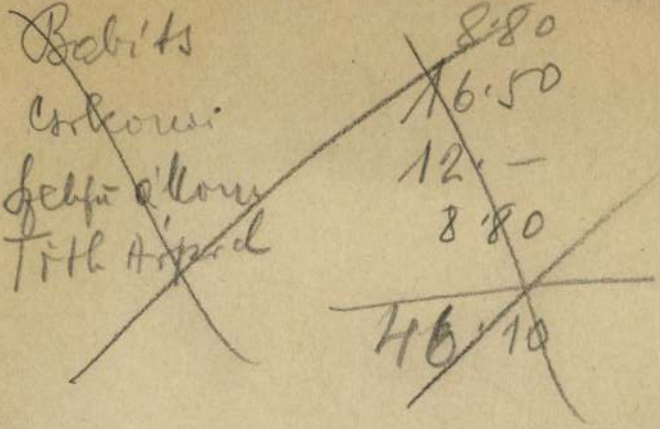

Babits	8·80
Csokonai	16·50
Szekfű állom	12·—
Tóth Árpád	8·80
	46·10

Ercsi

fehérme

r.k. templom 1911 hitelő

1/ alapraje 1:100

2/ keresztmetszet tanulmány 1:100

3/ alapok erősítése fig másolat 1:100

4/ másoló papírok 7 db.

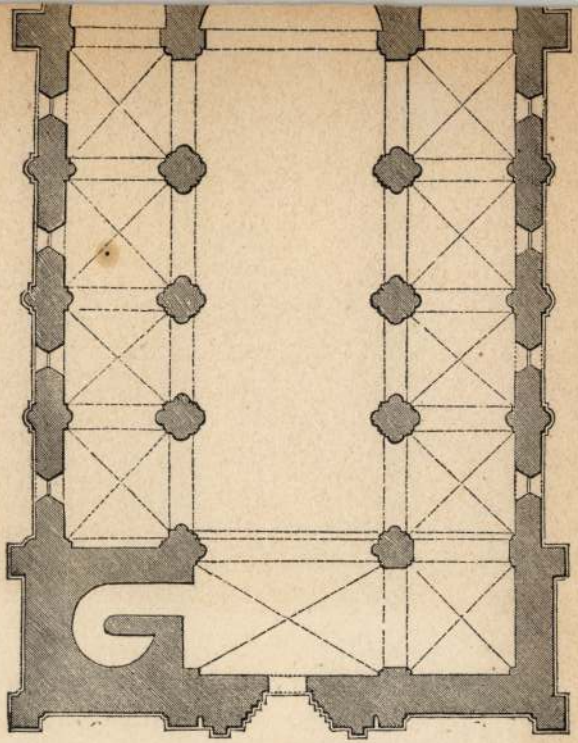

7.

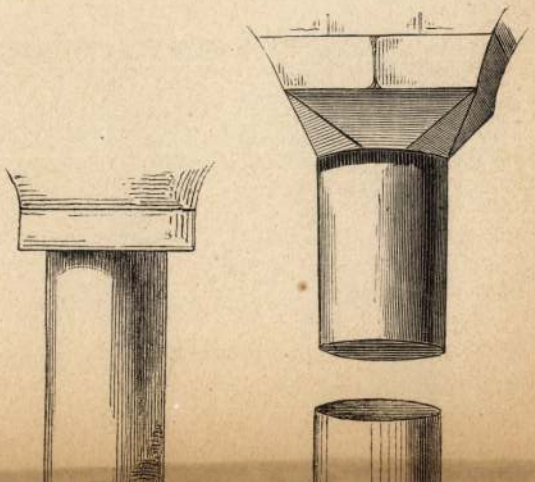

Ercsi

Ercsi, nk. Fejér vm. adonyi j.-ában, a Duna jobbpartján, a budapest—újdombóvári vasútvonal mellett; hajóállomás. A község határában levő kápolnában van eltemetve Eötvös József báró; emlékoszlopa a kápolna mögött. Barokk stílusú r. k. templom. Dunai strandfürdő. Cukorgyár. (1930) 7515 lak. E. határában római kori maradványok vannak. A középkorban karthausi, majd 1260-tól fogva ciszterci, 1499-től a mohácsi vészig Ágoston-rendi apátság volt. Ma is nevezetes búcsújáróhely (éjszakai búcsú aug. 15.-én).

Ujdoki Lex

IX. k. 2103 l.

KÉPEK.

A KATALÓGUS KÉPEINEK FÉNYKÉPFÖLVÉTELEIT
BALOGH RUDOLF;
SOKSZOROSITÁSÁT PEDIG AZ ATHENAEUM MÉLYNYOMÓ
OSZTÁLYA VÉGEZTE.

Ercsi Kápolna

Báró Eötvös József
sírkápolnája -

Kepe repr -

Ferenczi Zoltán

Báró Eötvös József
1813 – 1871. M. Tört.
Életr. Bp. 1903. 294. l.

écs, XIX. sz. e,

alak fehér-piros-zöld talapzaton, domboru
a magyar cimer, a másikon ibolyacsokor.

sz.-hoz, szines diszitéssel, egyik oldalán
lángyár látképe. Jegye: magyar cimer, kék

any indadisszel, oldalán cimer fehér lovas

KÉSZLETE, porcellán, szőlőleveles arany-
őzelékes tál fedővel, két kerek, két ovális,
tálka és 28 tányér, koronás H. K. J. mo-
Herend 842. Herend, 1841—42.

gokkal diszitett ovális lapon közepén álló

bja. Herend, XIX. század mf.

rcegnő cimerével. Herend, XIX. sz. mf.

631. CSÉSZE, porcellán, rajta elől zöld ki

632. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, aranyper szál árvácska. Bécs, 1837.

633. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, kék-aran *Nálad nélkül nem élhetek*! Bécs, 1835.

634. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, aranyperen

635. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, kék aran *zet* felirás. Bécs, 1826.

636. TALPAS CSÉSZE, porcellán, kék-a Bécs, 1833.

637. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, kék-ara Bécs, 1830 k.

638. CSÉSZE, porcellán, a csészén elől *Ür*

639. KÁVÉSCSÉSZE ALJJAL, porcellán, mellkép *Franz Josef I.* felirattal. Jegy Pirkenhammer 1850 k.

640. CSÉSZE, porcellán, kék alap aranyszeg felirás. Bécs, 1833.

Eresii ágoston-
rendi kolostor
és templom

Eredetileg ciszterci
apátság

l.

Fallenbüchl Ágost

40 cl.

Üzletek:
:ca 52 Tel. 37-5-14
3 Tel. 59-6-11

Ercsi egyk. bencés apátság

l.

Ger MRE 152
CXXIV. t.

etlen művész után.

zázadból.

n, arczélben, szarvakkal, imájú érem előlapján van zemöldöke dús, bajusza és özete : mintázott vért. Kör- REX« és hátlapján, az általa ött : »AQVILEIA«.

nzat, átmérője 4·9 cm. — Lelt. 911 évi római nemzetközi kiállí- Ödönnek ajándéka 1912 január ott 1912 április 23-án (195–912). 15-én (465–913).

külön-külön darabot képeznek.

12

Eresii egyhori Eötvös

Kuria

Képe repr.

Ferenczi Zoltán

Báró Eötvös József.

1813–1871. M. Tört.

Elete. Bp. 1903.

36. l. után

Pogányvár, Eresiben a göböljárási
határban fekvő VII. 161

Muz. Kat. Ert

Eresi Pogányvár

Erd

(Fejér vm)

Sina-kastely

Zádor - Rados

181. l.

ÉRD (Fejér)

Érd

RMU 1, 118 l.

KUTYAVÁR Mátyás király vadászebei számára épült. A nagy tó és a vadaskert falának nyomai ma is megvannak. (Diósi vonalon, nem a városban).

RMU 1, 121 l.

MINARET négyszögű talapzaton 12 szögű, mintegy 15 m magas. Czigalépcsője a rozoga állapot miatt befalazva.

FED (Type I)

Érd

Nemzeti Újság kájes mell.
1939. jun. 11.

Az érdi Szent József-egyházközség ujonnan épült kápolnája

Érd

Érd, nk. Fejér vm. adonyi j.-ában, erdős dombvidéken, a budapest—ujdombóvári vasútvonalon, (1930) 5693 lak. Határából sok régészeti lelet került elő (római hídpillér töredékei, Mátyás vadaskertjének maradványai). 1684-ben és 1849-ben ütközet színhelye. Mellette *Érdliget* (közigazgatásilag É.-hez beosztva), a világháború utáni település, kis családi házakkal, gyümölcsösökkel, külön vasuti állomással.

Ujdök Lex.
IX. k. 2103 f.

MDK

Erd Károly

Vas. Ujs. 1863. 267 l.

Ð Erdardt Ernö

épitöipari

lásd.

Pécsi Erhardt Ernö.

gos bizottságának

BUDAPEST.

VI. Állatkert ut 1.

talakitási munkáinak utófelülvizsgá-
kor, felülvizsgálási dijam megálla-
ôispánjához f. évi május hó 15-dikén
a kapcsán van szerencsém értesiteni,
sgálási dijat, még nem kaptam még,
a iránt a Nagys. Bizottsághoz f. évi

Erdei

Karikatúrák (6 rajz, repró)

Nagyvaja, 1965, jul. 25, 14 ord.

Erdei:

Karikatúrák (6 rajzból)

Nőnap, 1965, aug. 8, 14o.

Erdei
Grafikus

M.D.K

Illusztrációs

—: Piaci gondok
Nők Lapja, 1965. ~~június~~ június 26 - 24 lap

Erdei
grafikus

M.D.K

Illusztráció.

—: Vesztek a nők

Nők lapja, 1965. jul 31 - 26 lap

Ezdei
grafikus

M.D.K.

Illusztráció

—: Nem ~~egy~~ könnyű ~~fel~~gy feleségnek
Nők Lapja, 1965. julius 17–24.

Erdei

grafikus

M.D.K

Illusztráció

—: Őszi gondok

Nők hapja, 1966. szept. 17 – 28 kap.

M.D4

Erdei
Grafikus

Karikatura

—: Modern nevelem
Nők Lapja, 1966. július 30 - 23 lap

M.D.Y.

Erdei
grafikus

Illusztráció

—: Tótágás
Nők Lapja, 1966. márc. 9 - 24 lap

M.D. 1

Erdei
grafikus

Illusztráció

—: Stílusos felolvasó

Vák Károly, 1966. máj. 5. – 22 lap

Erdei
Grafikus

MDK

Illusztráció

—: Tiltott gyümölcs

Vörös Lapja, 1966. febr. 26-29 lap

Urdei

artisztikus munkával szerepel „Új Szalon" első kiállításán.

Ezer karikatura.
P. N. 931. XI. 15.

Erdei
grafikus

M.D.K

Illusztráció

—: Férjek, feleségek, gyerekek
Nők Lapja, 1967. jan. 3 - 24 lap.

Erdei

Karikaturák /6 sepró/

Nagymaya 1965 okt 17

Erdei

Ez ám a szüzet / 6 karikatura sepréj

Négnova 1965 nov. 7

Erdei:

Vegyes íz / kaszika-tuzák, 6 sepkó)

Nézmova 1965 nov. 21.

Erdei

Kellemetlenkedők / karikatúrák, tapsók

Nagyvaca 1965 dec. 5.

Erdei

tranyvasárnap /karikatura, rajzó/

Nagyvarad 1965 dec. 19.

Erdei

Film, szintár, muzsika /karikatúrat 6 repró/

Négmara 1966 jan. 16

Erdei

Betegdolgok / karika wird. 6 sejtró /

Nagnava 1966 feb. 13

Erdei
Grafikus

MDK

Illusztráció

—: Nők a nagyvilágban.
Nők Lapja, 1966. november 19-24 Cep.

M.D.K.

Erdei grafikus

Illusztráció-

— . Anyai szív
Nők Lapja, 1965. nov. 13 - 24 lap

MDK.

Erdei
grafikus

Illusztráció

—: idealis nők

Nők Lapja, 1966. január 22 - 26 lap

Erdei

Minthe csak ma volna...

6 karikatúra, reprodukciók

Népszava, 1965 febr. 21. K. l.

Erdei

Karikaturák (6 sepró)

Néjnova 1965 aug. 20.

mdk.

Erdei

„rajza: „Moderu látás-
mod" e. iráskőz.

Ország-Világ 1963, 33. sz 16. l.

M.D.K

Erdei
grafikus

Illusztráció

—: Döntő pillanatok

Nők Lapja, 1965. szept. 18–24 lap

Erdei

Nincsen új az év alatt!

6 karikatúra, reprodukciók.

Népszava, 1965 jan. 10. 14. l.

Erdei
Grafikus

M.D.K

Illusztráció

— : A nő és a technika

~~Élet~~ Nők Lapja, 1965. febr. 20 - 27 lap

mdk

Erdei

rajzai: Bagdadi utcaképek. Államosítás után.
(Karikatúrák.)

Nyíregyháza, 1963. nov 24.

12. l

m dk

Erdei

Karikaturai

Népszava 1963 nov. 17.

1 l.

Erdei

Társaspó-tékoinh / lakikalmúrik 6 kenkó /

Nyíjnava 1966 feb. 27

M.DY

Erdei
Grafikus

Illusztráció

—: a szép otthon

Nők lapja, 1967. okt. 21 - 24 lap

Erdei

Pályaválasztás / karikatúra, rajzról /

Nógrád 1966 márc. 13

Esday

Falkahányt borsó / Lakikatuka, rapkó /

Nagmara 1966 aug. 20. 14 old.

Erdei

Görbe tihodó / karikatúrák
6 kapró /

Nagymaros 1966 aug. 28. 14 old.

Erdei:

Husvéti Lovsalósdi / 4 hadrikalmu
szepkő /

Nagmaya 1967 III 26 14 old

Erdei Ferenc építész

Ybl Miklós díjat kapott (II. fok)

Nagyvonal 1967 IV:2 2 old.

Esdei

Tavaszi előre tes / 4 karikatúra, szepró /

Négyvaca 1967 III. 12 14 old.

Erdei

Mivénetek és tétkörnapok

/ 4 karikatúra szepró /

Nagyvarsa 1966 okt. 23. 14 rel.

Erdei
gráfikus

Illusztráció

—:—

Nők Lapja, 1968. szept. – 36 oráne

Erdei

A "Harmadik Magyar Karikatura Kiállitáson" szerepelnek müvei, a Nemzeti Szalonban. Szilágyi Jolán méltatja az ott szereplő müvek között: "rajzaiban nagy haladást mutat", -irja a müvészről.

Irodalmi Ujság, Bp. 1951 nov. 6.
II. évf. 23. sz.

Erdei:

Ez a tanév... /Kalikamuzák
6 szepkő/

Népmana 1966 nep. 11 14 old.

Es dei

Játékos felnőtek / 4 karikatúra képre /

Nejmana 1967 II. 12. 14 old

Erdei

Kinek mit hoz a Télapó / 4 karikatúra, repró /

Nagyvaca 1966 dec. 4. 14 old.

Erdei

Év végi kezetek – (4 tarikoturu rajzó)

Nejnava 1966 dec. 11 14 old.

Erdei:

Karikaturák (4 szepró)

Nejmava 1967 IX. 24 14 old.

Erdei

Aro-nyrasárnap / 4 karikatúra. rajzó /

Nagyava 1966 dec. 18 14 old.

Ezdei

Karácsony 1966 (4 karikatúra szepró)

Nejmana 1966 dec. 25 16 old.

Erdei

Ami így volt ... (8 karikatúra repró)

Nagyava 1967 jan 1. 14 old.

Ezdei

Nő a terok tükrében
(4 karikatúra repró)

Nagyvarsa 1966 nov. 6 7 hold

Erdei

Görbe tükrek /4 karikatúra repró/

Nagymaya 1966 nov. 20. 14 old.

Erdei

Ki mint füt be (4 karikatúra-
rajzó)

Nejnava 1966 nov. 27 14 old.

Erdei

Karikatúrák / 6 repró /

Nógrád 1966 IV. 10 14 old

Erdei

Karikaturák (6 repró)

Négnova 1966 III. 27 14 ola

Erdei

Görbe Hiradó.

6 karikatúra, reprodukció.

Népszava, 1964 nov. 29. 14. l.

Erdei

Évvégi számadás.

6 karikatúra, repr.

Népszava, 1964 dec. 13. 14. l.

Ende.

M.D.K.

Erdei
grafikus

Illusztráció

— : Micsoda különbség!

Nők Lapja 1967. aug. 19-24 lap.

Erdei:

Karikatúrá (6 rajz, rajzó)

Nejnava, 1967, dec. 13. 14 ord:

Erdei

Karikatura (6 rajz, rajzó)

Nejmanova, 1964, nov. 29, 14 ord.

Erdei

Kortársai közül egyedül Ámos Imre tartotta sokra, amiről naplójának az alábbi sorai tanúskodnak: „Vajda Lajos tegnap elment közülünk. Temetése után összejöttünk nálunk... (Ott volt Dési-Huber, Kelemen Emil, Szin György, Szán Béla, Bálint Bandi, Erdei és mi ketten.) Elhatároztuk, hogy ... könyvet adunk ki róla és amint lehet, sírkövet csináltatunk." (1941. szept. 8.)

Bálint Endre: Vajda Lajos
Új Irás VII. évf. 10. sz. 1967. okt., 100. l.

Erdei [ ], karikaturista 2

Erdei 2 2

FORTUNA

— Amióta nyugdíjban vagyok, szerencsém van, egész jól keresek ezzel a totóval, lottóval

BACCHUS

— Telne kocsira, de, sajnos, nem vezethetek!

KIRKE

Disznóból még én sem tudlak visszaváltoztatni

KENTAUR

— Csak nem képzeli, hogy egylóerős tragacs nálam számításba jöhet

14.

Né ... 12.

Schön-együttes végig támadta ugyan a mérkőzést, amit a 21:3-as szögletarány is bizonyít, fölényét mégsem tudta gólok-

Az Európa-bajnokság csoportjában Görögország befejezte szereplését, volt a 6. mérkőzése és jelenleg az első helyen áll.

Vasárnap kezdődnek

A pánamerikai játékok

Vasárnap helyi idő szerint 11 órakor ünnepélyesen megkezdődnek a pánamerikai játékok küzdelmei. A 19 sportágban 33 országból 3600 versenyző áll rajthoz, az amerikai, a kubai és a kanadai küldöttség létszáma meghaladja a 300-at.

A pánamerikai játékokat *Luis Echeverria* mexikói államelnök nyit meg. Megtekinti a versenyeket *Lord Killanin*, Nemzetközi Olimpiai Bizottság elnöke is.

■ Visegrádon a Volán Autó Klub és a Zalka Máté Motoros Klub rendezésében motoros felszabadulási kupaversenyt rendeztek. A 125 kcm-es kategóriában Hársfai (Bp. Honvéd), a 250 kcm-es géposztályban Juhász (Bp. Honvéd) győzött. A legjobb pályaidőt Drapál (Bp. Honvéd) érte el.

■ A nemzetközi női sakkverseny 5. fordulójában a Verőci—Makai (román) játszma döntetlenül végződött. A Laakman (NSZK)—Porubszky játszma függőben maradt. A verseny élén a bolgár Lemacsko áll 3,5 ponttal, Verőci és Porubszky 3 (1) ponttal

SPORTMŰSOR

LABDARÚGÁS: NB II. os tályú mérkőzések (valamen nyi 14 órakor kezdődik). F SPED Szállítók—BVSC, Cz bán S. tér; Bp. Spartacus Szekszárdi Dózsa, Köér u Kossuth KFSE—Bábolnai S Szentendre; Volán SC—Oros lányi Bányász, Rákoscsaba.

SÚLYEMELÉS: Felnőtt osztályú csapatbajnokság Elem utca, 16 óra.

TOLLAS LABDA: Nemze közi utánpótlástorna, Játé csarnok, 9 óra.

VÍZILABDA: MNK-döntő a Sportuszodában, Vasas—D Dózsa, 16 óra, OSC—SZEO

TAKARÉKOSKODUNK...

FINOM LESZERELÉS

— Nem tudunk több papírt pazarolni a kérelmére

ELŐNYÖS AJÁNLAT

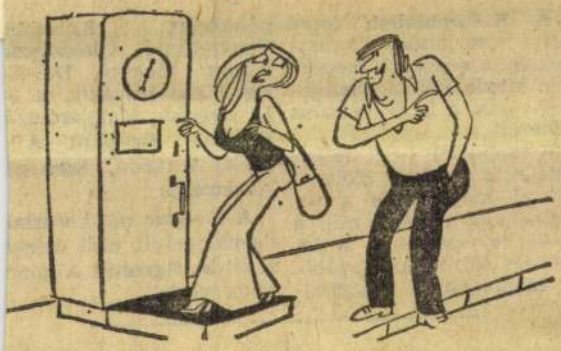

— Itt lakom, nálam levetkőzhet, akkor kevesebbet mutat!

ITALBOLTBAN

— Áttértem a borról a pálinkára, így legalább naponta spórolok fél litert

A Kolumbiában folyó női kosárlabda-világbajnokság a selejtező csoportok küzdelmeinek befejezése után a 2. szakaszhoz érkezett.

A csoportok 1—2. helyezettjei, a rendező Kolumbiával kiegészülve a világbajnoki címért, míg a 3—4. helyezettek a 8—13. helyért küzdenek tovább. A csoportok a világbaj-

Szovjetunió, Olaszország, Japán, Mexikó, Dél-Korea, Csehszlovákia, a 8—13. helyért: Magyarország, Brazília, Egyesült Államok, Kanada, Szenegál, Ausztrália.

A magyar női kosárlabda-válogatott első mérkőzését az Egyesült Államok ellen vívja.

Fölényes győzelem tollaslabdában

Idén másodszor találkozott egymással a magyar és a bolgár tollaslabdaválogatott. A szófiai 10:1 után a Játékcsarnokban már egyetlen mérkőzést, sőt játszmát sem engedett át a vendégeknek a magyar csapat, tehát 11:0 arányban győzött.

CECOTTO (Venezuela) mind a 250, mind a 350 kem-es futamot megnyerte a pesarói nemzetközi gyorsasági motorversenyen, Yamaha motorokon. Az előbbiben 136-os, az utóbbiban 141-es átlagot ért el. Az 500-as kategória győztese az angol Sheene, ő Suzuki gépén 142,6 km-es átlagsebességgel győzött.

MARK DONOHUE, mint ismeretes, Ausztria Nagydíjának edzésén életveszélyes sé-

Davis Kupa

Csehszlovákia —Ausztrália

A prágai Csehszlovákia—Ausztrália Davis Kupa zónadöntő pénteki első napján a Hrebec—Roche mérkőzés 3:6, 4:6, 6:1, 6:3, 1:0-ás állásnál a sötétedés miatt félbeszakadt. A folytatásra szombaton délelőtt került sor. A küzdelem nem tartott sokáig. 24 perc alatt Hrebec 6:3-ra nyerte az 5. játszmát, és ezzel a két egyes után Csehszlovákia 2:0-ás vezetéshez jutott. A páros eredménye: Alexander Dent—Pahe, Zdenek 6:3, 3:6, 6:2, 6:3. A hátralevő két egyes mérkőzésből

Erdei [ ], karikatúrista 2

Erdei 2 2

ELTÉRÍTÉS

— De Piríke, maga azt ígérte, hogy a szociális otthonba megyünk.

TANÚSÁGTÉTEL

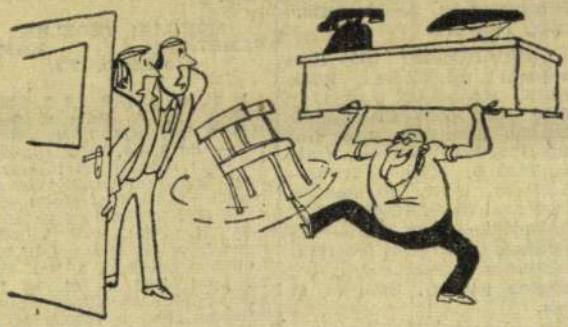

— Engem akarnak maguk nyugdíjba küldeni?

TÁVOLBALÁTÁS

— Mondd, mama, nem adnád kölcsön egy pillanatra a szemüvegedet, azzal jobban látok.

14.

akt. 26.

Czabán Samu tér, 13.30 óra; Bp. Spartacus—Bábolna, Kőér u., 13.30 ó; Kossuth KFSE—Szolnoki MTE, Szentendre, 13.30 óra; Volán SC—Budafok, Rákoscsaba, 13.30 óra. — Barátságos nemzetközi öregfiúkmérkőzés: Ferencváros—FC Sarnen (svájci), Üllői út, 11 óra.

RÖVID HÍREK

■ A Szolnok 900 éves jubileumi nemzetközi sakkverseny 9. fordulójának eredményei: Pintér—Rajna 1:0, Hernandez—Bárczay 0:1, Lukács—Benkő döntetlen, Mednis—Westerinen 1:0, Szmiszlov—Liebert 1:0, Bilek—Dely döntetlen, Zajcev—Faragó 1:0. Az élcsoport állása: Szmiszlov 6.5 pont, Bárczay 6 (sz), Westerinen 5,5 (sz), Mednis 5 pont.

■ Edmontonban folytatódott a Kanada '75 nemzetközi műkorcsolyázó- és jégtáncverseny. Sor került a kötelező táncok bemutatására is, s a magyar Regőczy Krisztina—

Hc6 6. c3, Hf6 7. d4, He4 (7. —, cd 8. cd, d5 9. e5, He 10. He1! után a sötét huszá igen kényelmetlenül érezn magát.) 8. d5, Hb8 (Jobb vol 8. —, He5 9. He5:, de 10. Be Hd6 11. Be5:, g6! Világo most ügyesen érvényesíti ki fejlődési előnyét.) 9. Be1, Hf 10. Fg5!, Ha6 11. c4, h6 1 Ff6: (Mivel az állás megle hetősen zárt, a futó cseréj a huszár ellenében indokolt 12. —, gf 13. Hc3, Fg7 14. Hh h5 (Vh5 ellen.) 15. Vf3, H 16. Hf5 Ff8 17. a3, Kd8 18. b4 b6 19. He4, Kc8 20. bc, bc 2 Bab1 (Ezzel a sötét kirá körül bezárult a gyűrű. bekövetkező áttörés ellen v delem nincs.) 21. —, Bb8.

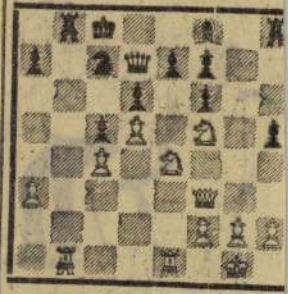

22. Hfd6:†!, ed 23. Hf6: Bb1: 24. Bb1:, Va4 25. Vf5† Kd8 26. He4!, He8 27. Bb8† Ke7 28. Hc3! — Sötét feladta a fenyegető Bb7† miatt kénytelen 28. —

Erdei [ ], karikaturista

Erdei

2 2

AZ ÚRVEZETŐNEK

AZ ISKOLÁSNAK

14.

szept. 21.

A CSÁBÍTÓNAK

A HONPOLGÁRNAK

munkások. Így a női döntő és a férfi előd̈öntők első játszmái után már nem nyomta el a tapsot a légkalapács zaja.

A női döntőt a centerpályán játszották. Csak az első játszmában volt küzdelem, a 18 éves *Rózsavölgyi Éva* a másodikban egyre jobban felülkerekedett, *Fridenzi* pedig kedvtelenül játszott.

Eredmények: Rózsavölgyi—Fridenzi 7:5, 6:0, Szabó—Szűcsné 6:0, 6:0.

1975. évi országos női teniszbajnok: Rózsavölgyi Éva (Ú.. Dózsa), 2. Fridenzi Éva (Ú. Dózsa), 3. Szabó Éva (Vasas), 4. Szűcsné (Ú. Dózsa).

A férfi egyes elődöntők közül az egyik meglepetést hozott. *Taróczy* a papírformát igazolta és nyert *Machán* ellen, *Baranyi* viszont sérülés miatt feladta a küzdelmet *Varga* ellenében.

A férfi páros döntője igen színvonalas küzdelmet hozott. Taróczy és Machán megvédte tavalyi elsőségét. Az 1975. évi országos férfi páros teniszbajnok: Taróczy Balázs és Machán Róbert (Vasas, Bp. Honvéd), 2. Szőke, Szőcsik (MTK-VM).

A döntő eredménye: Taróczy, Machán—Szőke, Szőcsik 7:6, 6:2, 7:6.

6:1, 6:0.

SPORTMŰSOR

ATLÉTIKA: Az országos ifjúsági bajnokság második napja, Népstadion, 9 ó.

LABDARÚGÁS: NB II-es mérkőzések: Budafok—Dorog, Budafok, 15 ó, BVSC—Kossuth KFSE, Szőnyi út, 15 ó, FŐSPED—Bp. Spartacus, Czabán Samu tér, 15 ó.

RÖPLABDA: Nemzetközi férfi torna a Felszabadulási Vasas Kupáért, Pasaréti út, 9 órától.

TENISZ: Az országos felnőtt egyéni bajnokság, Margitsziget, Ú. Dózsa-pálya, 13 óra.

VÍZILABDA: OB I-es mérkőzések: V. Izzó—SZEOL, Tungsram-uszoda, 16 ó, BVSC—Szentesi Vízmű, Szőnyi út, 17 ó, OSC—Egri Dózsa, Sportuszoda, 17 ó, Vasas—Bp. Spartacus, Sportuszoda, 18 ó, FTC—Bp. Honvéd, Sportuszoda, 19 ó.

Rómában a főiskolai atlétikai világbajnokságon Lázár Magdolna 4:13.87 percre javította az 1500 méteres női síkfutás országos csúcsát, de ezzel is csak a 6. helyen végzett.

OB I-es vízilabda-eredmények: Szolnok—Szentes 6:5, FTC—Vasas 5:5, Izzó—Bp. Spartacus 4:3, OSC—Ú. Dózsa 2:2, BVSC—Bp. Honvéd

Erdei [ ], karikaturista

1

KINEK MITŐL LESZ MELEGE?

erdei

1

A HŰTLEN FÉRJNEK

14

A BEOSZTOTTNAK

szept. 21.

A FELELŐSNEK

kó Péter szereplése. A fiatal fiú szinte üstökösként tűnt fel és 12 magyar csúcsot adott át a múltnak. *A legjobb eredménye 345 kg az összetettben és ezzel csak a hatodik helyről rajtolt az esti küzdelemben, sőt ha szigorúan vesszük, akkor a hetedikről, mert a finn Avellannak szintén ennyi a legjobb teljesítménye, de ő a mérlegelésnél könnyebbnek bizonyult...* S azt már megtanultuk, hogy a súlyemelésben nemcsak a mázsák, hanem a dekák is számítanak.

— *Bizakodással tekintünk Baczakó szereplése elé, de nem táplálunk hiú reményeket* — jelentette ki elöljáróban *Orvos András*, a csapat vezető edzője. — *Ha ezen a versenyen az első hat közé kerül, netán magyar rekordot javít, akkor ő már beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Ami Antalovicsot illeti, az ő legjobb eredménye 337,5 kilogramm, s ha netán valamivel töb-*

esélyes volt. *Sarij*, aki már Münchenbe is favoritként érkezett. Legnagyobb ellenfele a 22 éves bolgár *Sztojcsev* volt, aki szakításban még tartotta is a lépést *Sarijjal*, de az a tény, hogy 35 dekával nehezebb volt a testsúlya, különös esélyt adott a szovjet fiúnak. S a dekák ezúttal is döntöttek. Szakításban 162,5 kg-t ért el mindkét versenyző, a világbajnoki cím így hát *Sarijé lett*. Lökésben tehát már az is elegendő volt *Sarijnak*, hogy *Sztojcsevvel* lépést tartson. Amikor *Sztojcsev* 195 kg-n kezdte el lökésgyakorlatait, így tett *Sarij* is. A következő súlylyal viszont (202,5 kg) egyikük sem tudott megbirkózni. Lökésben a nyugatnémet *Milser* szerzett világbajnoki címet, 200 kg-val. Összetettben pedig *Sarij* 357,5 kg-mal szerzett aranyérmet az ugyancsak 357,5 kg-ot teljesítő bolgár *Sztojcsev előtt*. A 3. helyen a finn

ERDEI ANDRÁS – fotó

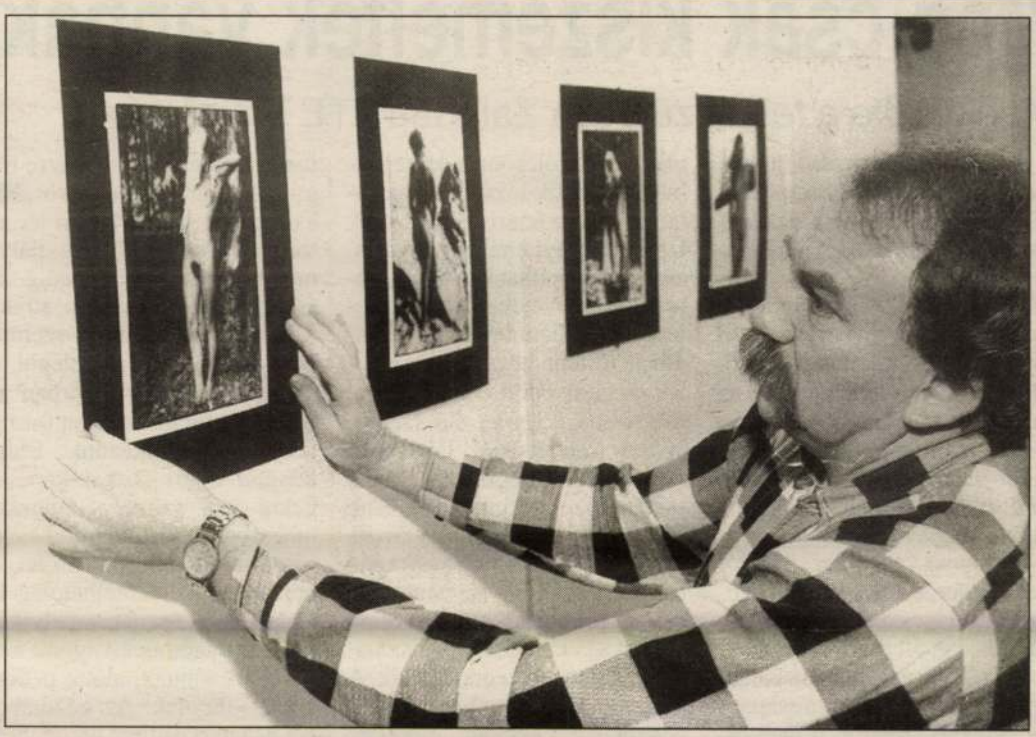

Hétfőn délután a nagykanizsai Honvéd Kaszinóban megnyílt Erdei András fotóriporter „TÁJ-AK(T)" című fotókiállítása, melynek január 16-ig megtekinthető képei ember és természet eredendő harmóniájáról tanúskodnak. Képünkön az alkotó a fotóstárlat rendezése közben.

(Szakony Attila felvétele)

Még csak kiszemeltek vannak

Megkezdte a felkészülést a Zalahús ZTE FC csapata

A labdarúgásunk első, illetve második vonalában szereplő zalai együttesek tegnap megkezdték a felkészülést a tavaszi szezonra.

A *Zalahús ZTE FC* együttese rendhagyó volt, mert nem a szokásos orvosi vizsgálattal kezdődött a program, hanem előbb az elnökhelyettes Gáti Gyula és a tréner Garamvölgyi Lajos mondandóját hallgatták meg a fiúk. Az öltözőből kilépve Gáti Gyula a következőket mondta:

— Január végén egész napos összetartással közte közös ebéddel készül a csapat Egerszegen. Intézés alatt áll a ciprusi edzőtáborzás. A tervek szerint január 31-én, 10 napra utazna a csapat a délen fekvő szigetre. A játékoskeretben két-három változás várható. A soproni FAC-ból nálunk van Guti László, és tárgyalások folynak a Royal Sped Zalaapáti FC középpályása, Mátó gért adná kölcsönt a középpályást. A Sebők Józseffel kapcsolatos hírre, miszerint játékosunk Újpesten folytatná pályafutását, csak azt mondhatom, hogy a lila-fehérektől még senki nem keresett meg bennünket. A támadóval történt beszélgetés alapján megerősödött bennünk az a vélemény, hogy az élő szerződéssel rendelkező labdarúgó nem eladó. Megfelelő ajánlat esetén viszont Tóth József, Tóth Gyula és Somfalvi Csaba távozhat. Szóba került még két román fiú szerződtetése is, pontosabban a próbajátékuk. Terveink szerint a két idegenlégiós hamarosan Zalaegerszegre érkezik. A leigazolásukról pedig az edző véleménye alapján döntünk majd.

Garamvölgyi Lajos tréner a következőket mondta:

— Minden ellenlábasunk ügyeskedik, megpróbál néhány majd január 17-én Hévízre megyünk a már hagyományos, NB-s csapatok számára kiírt teremtornára. Az első nagypályás megmérettetésünkre pedig 27-én kerül sor Egerszegen, amikor a harmadik vonalban szereplő hévízieket látjuk vendégül. A mi együttesünk elsősorban abban jó, hogy több, sokat futó játékossal rendelkezünk. Ehhez átlagon felüli fizikai képességekre van szükség. Ennek a megszerzésén, továbbfejlesztésén fáradozunk januárban. A hónap végére remélhetőleg kialakul az a csapat, amelyikkel február végén nekivágunk a tavaszi szezonnak, előtte pedig a ciprusi túrának. Az edzőtáborból hazatérve itthon három hétig edzőmeccseket játszunk, s taktikai elemeket próbálunk begyakorolni a nyitányra. A rajt azért fontos számunkra, mert tavaly hosszú idegi

Erdei karikatúrista

Márc. 30-án nyílt meg a Közlekedésünk 10. éve a Ludas Matyi görbe tükrében" c. karikatúrakiállítás, melyen művei szerepel.

(Sndrn): Karikatúrakiállítás a Közlekedési Múzeumban.

Magyar Vasutas, 1944. ápr. 18.

Erdei

neve említve, Vajda Lajos
temetése után Ámos Imréénél
rendezett ömzejövetelen volt jelen

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp.1972 Magvető

109. old.

Erdei

Una rajza (Mi a odeménye a maxiról?)

Magyar Hírlap, 1970. IV. 6. 9. l.

Erdei András építészhalgató

Fotografija van
a Libella expressióban (Budafoki
út, repró)

B.L.: Építészhalgatók munkái a
„Libellában"

Magyar Építőművészet 1970/3 55 old.

Erdei András, építén

L: Kern Éva

Cs. Benkő Judit; Budaván mismió (4.) 6

Esti Hírlap Bp. 1981 aug. 19

ERDEI ANDRA'S

Faragóház, Velem 1978—80

Építész: Erdei András

Nehéz és gyakran kockázatos dolog ma Magyarországon építészetről és különösen az építész magatartásáról írni. Általános félreértések, személyes ellentétek, velejéig téves, hamis nézetek és jószándékú egyedüljárók útjai szabdalják mély árkukkal a mezőt. Még olyan alapkérdésben sincsenek elfogadható — és főleg a fiatal építészek számára magatartásbeli normákat mutató — elvek, mint az építész és az építészet helye társadalmunkban.

A századforduló gyanúsan gyors egymásutánban keletkező építészeti-művészeti áramlatok a szecessziótól a Bauhauson keresztül a mai posztmodernnek nevezett új-eklektikáig mind részeire bontották a környező világot, hogy ez könnyebben magyarázható legyen. Ez a módszer nélkülözhetetlen a megismeréshez, de alig alkalmas „teljes építészet" létrehozására. Szükségszerű volt hát, hogy saját egyoldalúságukon okulva az építészek egyre újabb és újabb kiindulási alapokat keressenek. A század 60-as, 70-es éveire eljutottunk oda, hogy az állandóan mást kereső ember elvesztette önmagát és eltévedt. Elfelejtettük, hogy az építészet is — mint művészet — társadalomformáló erő. Az építész pedig az emberi mozgásoknak — nép, nemzeti méretűeknek és apró rezzenéseknek egyképpen — tudója és befolyásolója kell legyen. Természetesen nem egyedül és nem legfontosabb tényezőként, de teljes mélységben egyik meghatározó eleme a társadalomnak.

Az építészet egy sajátosságáról azonban mindig elfeledkezünk: nemcsak mérhető, de mérhetetlen oldala is van, csakúgy, mint tárgyának, az embernek. Az építészet tapintás, ráérzés, vajákos tudomány is, igen mély gyökerekkel, és ha státusa tisztázatlan, ha szavazati jogát is kétségbe vonják, akkor megfosztják mindenféle sajátosság lehetőségétől, üressé, kifejezéstelenné, alkalmatlanná válik, mert emberhez vezető hajszálgyökerei megszakadnak és akkor az építészet megfonnyadtan lehull.

Napjainkban Magyarországon ez az építészet helyzete, és ezt nagyon sokan nem tudják elfogadni, így én sem. Igenis világmegváltó szent hittel, szándékkal harcolunk egy idegen, embert nem látó építészet ellen, amelyik nemhogy segítene visszavezetni bennünket egységes, harmonikus világképhez, hanem még annak boldog reményétől is távol tart.

Ezek a szomorú indulatok feszültek bennem, amikor Péterfy László 1978-ban arra kért, hogy vasi faragó barátainak valamiféle tanulságos műhelyt tervezzek. Munkánk célja az volt, hogy a népművészeti hagyományokkal ismerkedő fafaragók építve tanulják meg a tájra jel-

1

2

3

Magyar Építőművészet 1981/2

Velem, Maison des sculpteurs en bois 1978 à 1980

Architecte: András Erdei

Depuis le tournant du siècle les courants de l'architecture et de l'art qui naissaient l'un après l'autre avec une rapidité suspecte, depuis la sécession (art nouveau) à travers le « Bauhaus » jusqu'au nouvel éclectisme, nommé de nos jours post-moderne, avaient tous morcelé le monde qui nous entoure pour qu'il soit plus facilement explicable. Cette méthode est indispensable pour la connaissance, mais elle n'est guère apte à former « l'architecture entière ». Il était donc inévitable que les

Дом для резчиков по дереву, село Велем, 1978—80 гг.

Архитектор: Эрдеи Андраш

Подозрительно быстро возникающие друг за другом от начала столетия архитектурно-художественные течения — от сецессии через Баухаус до сегодняшней называемой постмодерной новой эклектики — разбивали на части окружающий мир, чтобы как можно легче было его объяснить. Такой метод необходим для познания, но навряд ли пригоден для создания „полного зодчества". Архитекторы-строители, получившие урок от своей односторонности,

Wood carver's work house, Velem, 1978—80

Architect: A. Erdei

Architectural and artistic currents which arose with suspicious speed after the turn of the century, one after the other, from the secession (the "youth style") passing the Bauhaus period just to the new Eclecticism apostrophised to day as post-modernisme, have all broken up the surrounding world into particles in order to find easier explenations. This method is indispensable for comprehension but in no way suitable however to create a s.c. "total architecture".

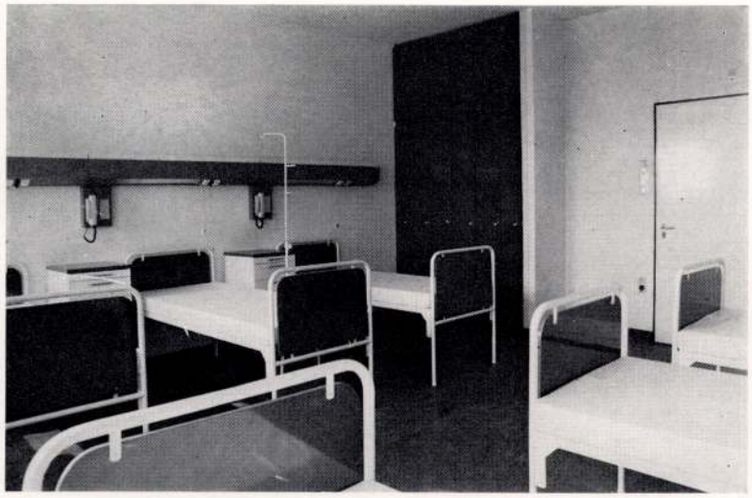

3

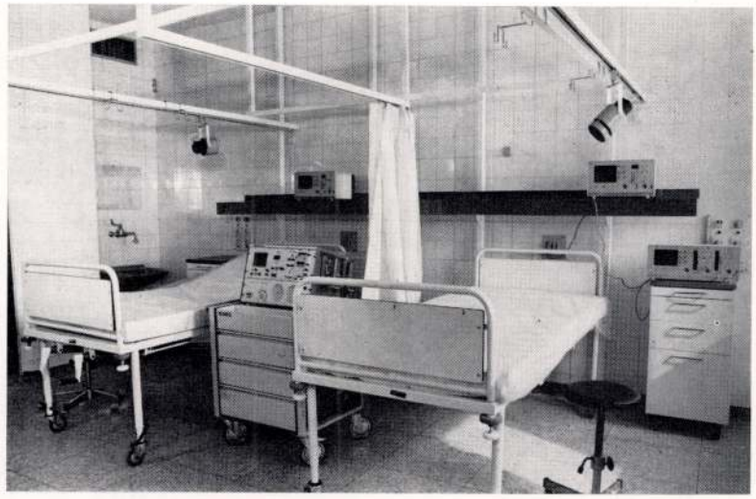

4

5

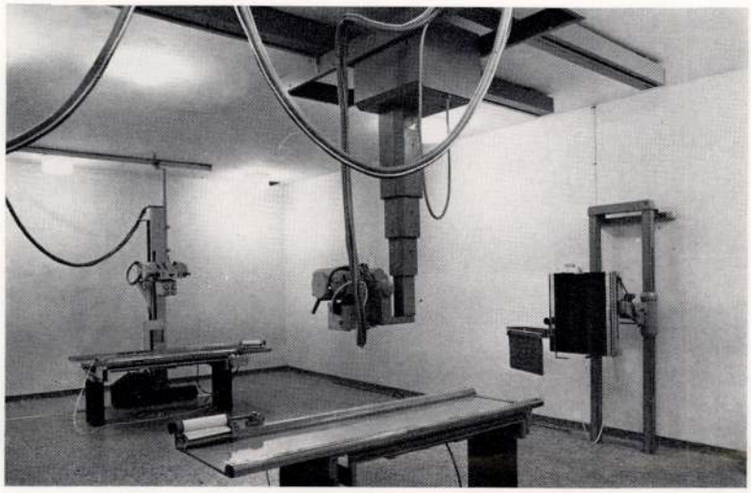

6

7

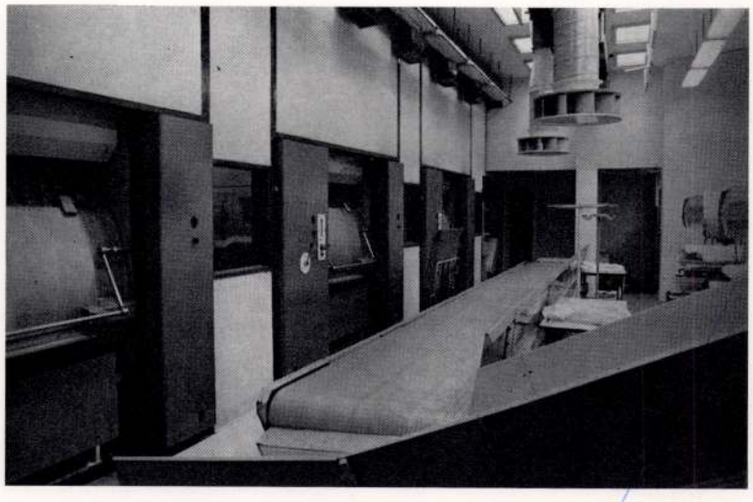

8

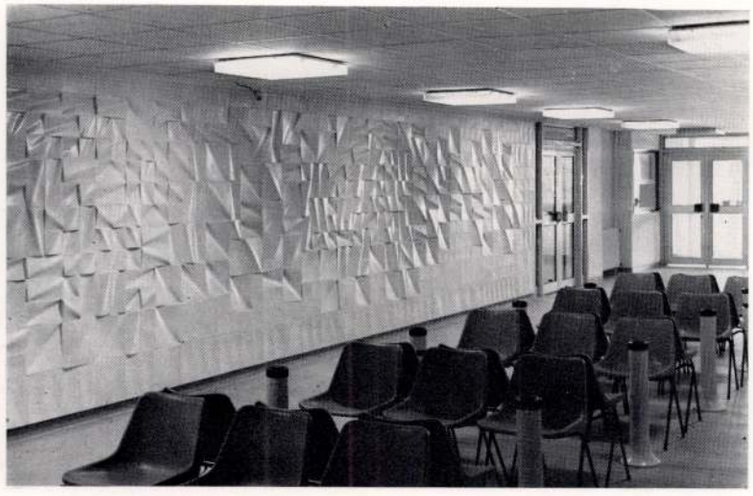

l'emploi conséquent des couleurs offre une grande aide pour l'orientation à l'intérieur, aussi bien que pour l'organisation technique.
Pour atteindre ce but nous nous sommes efforcés à gagner l'activité collaborative des artistes et des artistes décorateurs.

цветовые оттенки отдельные здания, а также систематизировать выбор цветов подлежащих застройке видов материалов.
Мы уверены, что психическое воздействие цветной больницы способствует процессу лечения, служит преодолению чувства страха и боязни, последовательное применение цветов как при внутренней ориентации, так и при организации производственных процессов может оказать очень большую помощь. В интересах достижения этой цели мы стремились использовать и работы мастеров прикладного и изобразительного искусства.

ment organisation too. In interest of this aim the activities of creative and internal artists had been endeavoured to invite into cooperation too.

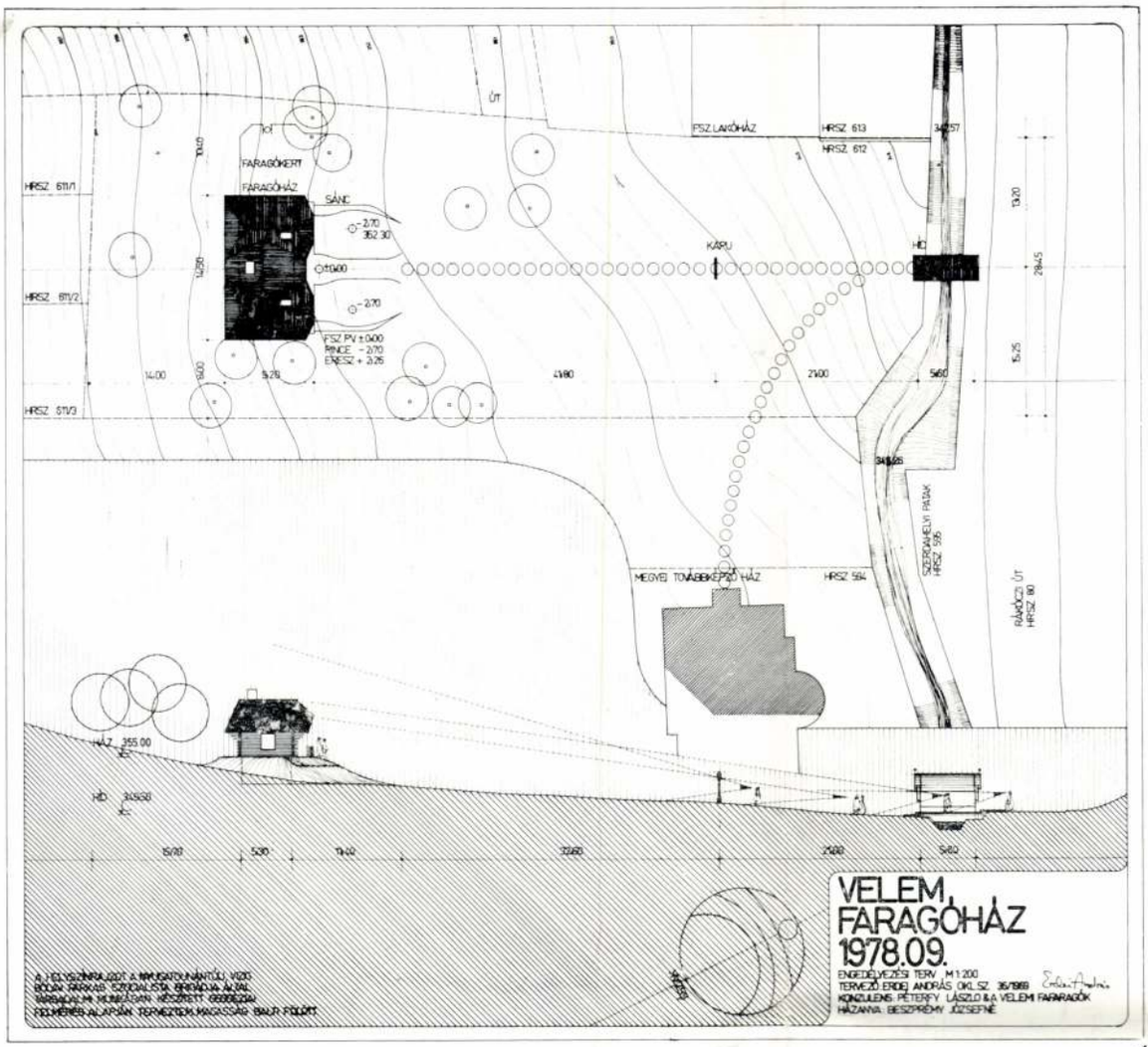

4

5

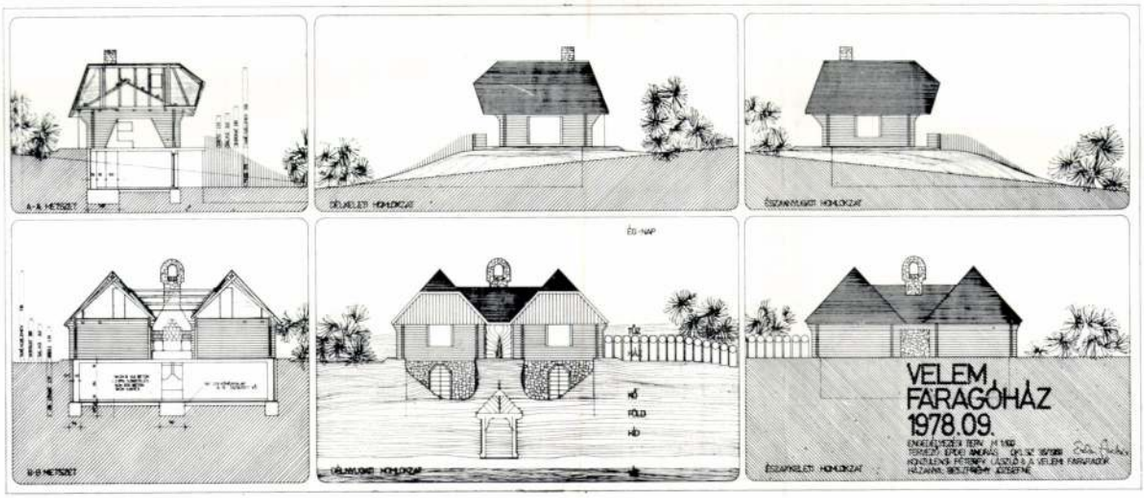

lemző népi építészeti formákat, szerkezeteket, hogy hosszas és száraz, tudományoskodó magyarázat helyett maguknak hajlékot készítve az építő hagyományok szellemét, emberformáló és embert tükröző igazi lényegét is megismerjék. De volt más szándékunk is, és ez volt a nehezebb. Együtt, közös munkával bebizonyítani, hogy ház és környéke — ha a hagyományokat tiszta értelemmel és céljának megfelelően átértelmezzük, magunk számára értetté és érzetté tesszük — akkor közös gondolatok, gondolatsorok kifejezésére válik alkalmassá, elveszti embertelen vagy idegen jellegét, sajátunk lesz, mint ahogy eleink maguk építette hajlékai is születéstől a halálig óvták a bennélőket, akik ezért tisztelték, megbecsülték házaikat, mint az oltárt vagy templomot.

A faragóházat a Vas megyei Velem község közepén egy patakparti déli lankára terveztük, hogy a faragók havi összejöveteleiket megtarthassák benne, s ki-ki ha kedve tartja bármikor eljöhessen és a műhely gépein dolgozni tudjon. Évente egyszer pedig hosszabb nyári tábort szervezünk az épületben.

A terveket a faragókkal és Péterfy László szobrásszal együtt készítettük, többszöri átdolgozás, viták során alakult ki a végleges elképzelés: ne csupán egy házat építsünk, hanem a hegyoldalon emelkedő folyamatot. E folyamat pedig részben mozgást, részben mozgás által tudatosuló jelentésváltozást tükrözzön. Ehhez jelekre — jelentéssel bíró jelekre — van szükség, álljon hát a folyamat jelekből.

Az első jel: a FEDELES HÍD. A patak elmosta a régi fahidat, helyette olyat készítettünk, mely meghatározza a jelsor irányát, kiindulását, a patak fölött ülve pedig érezhetővé teszi a természet egyik alapelemét, a vizet. A fedeles híd első kapuja kintről nézve Napkapu, elválaszt és bevezet. A hídba lépve az addig tör-

1. A „jelentés-sor", sárkányos kapu
2. Cák „Vas megye" gesztenyés pincesor, előkép
3. Az ollósfa faragása
4. Helyszínrajz
5. Metszetek

1. La « ligne des signes », porte à dragon
2. Rangée de caves à châtaignes dans le « comitat de Vas » à Cák; préfiguration
3. Sculpture en bois
4. Plan de situation
5. Sections

1. „Ряд знаков" — ворота с драконом
2. Ряд подвалов на каштановой аллее „Область Ваш", начало
3. Резка по дереву
4. План местности
5. Срезы

1. The symbolic row: the dragon portal
2. Cák (County Vas) wine cellar row with chestnuts
3. Wood carving, a vee-formed tree
4. Site plan
5. Sections

architectes, ayant appris de leur unilatérité, cherchent toujours de plus nouvelles bases de départ. Pour les années de 60, de 70, nous sommes arrivés là, que l'homme, qui cherchait continuellement quelque chose d'autre, s'était perdu soi-même et s'était égaré. Nous avons oublié que l'architecture comme art — est aussi une force formant la société. El l'architecte doit connaître et influencer de même manière les mouvements humains, qu'ils aient des dimensions nationales ou qu'ils ne soient que de menus frémissement. Il est un des éléments déterminatifs en toute la profondeur de la société, naturellement pas seul et pas comme facteur le plus important. Nous oublions toujours une caractéristique

вынуждены были изыскивать всё новые исходные основы. К 60-м и 70-м годам столетия постоянно ищущий нового человек потерял себя и запутался. Мы забыли, что и архитектура, как и прочие виды искусства, является формирующей общество силой. Архитектор же должен быть знатоком и влиять на человеческие действия, независимо от того, носят ли они размер народа — нации, или являются лишь только мелкими моментами. Естественно, архитектура не единственное и не самое важное средство-фактор общества, но во всей своей глубине — один из самых определяющих элементов.

Об одной особенности архитектуры,

Having learned from their singlesidednes it was necessary for the architects to search for ever newer and newer starting points. Having arrived to the 60s and 70s of our centrury, that man, continually in search for something other, has lost himself and went astray. It was forgotten that architecture too while being an art is a forming power of society. Architecture has to know and to influence human movements up to national measurement or to the slightest vibrations. It is to its total depth one of the determinant elements of the society, though not alone, and even not as the most important factor.

We are ready to forget one peculiarity of architecture: it possesses a measurable,

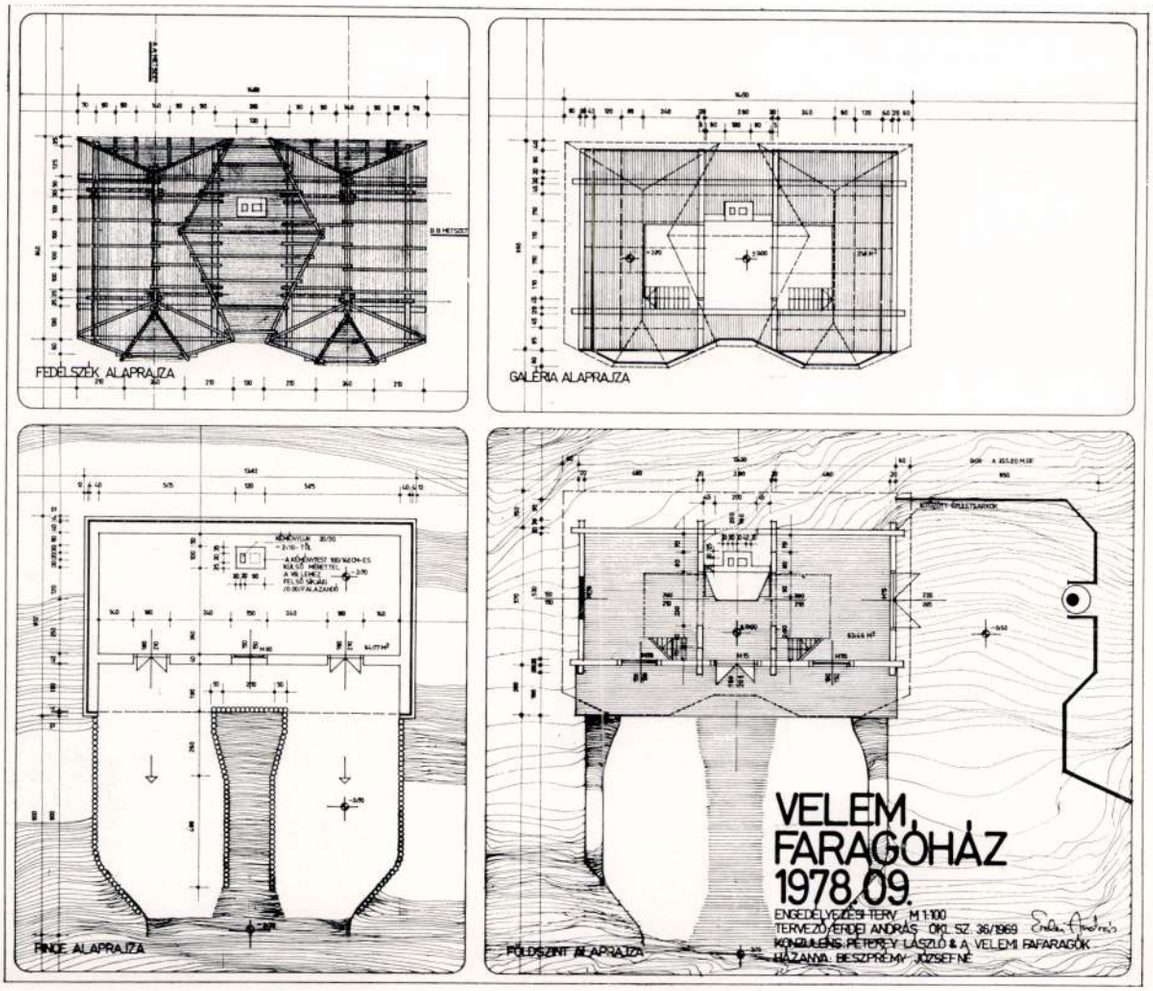

5 6 1

2

3

4

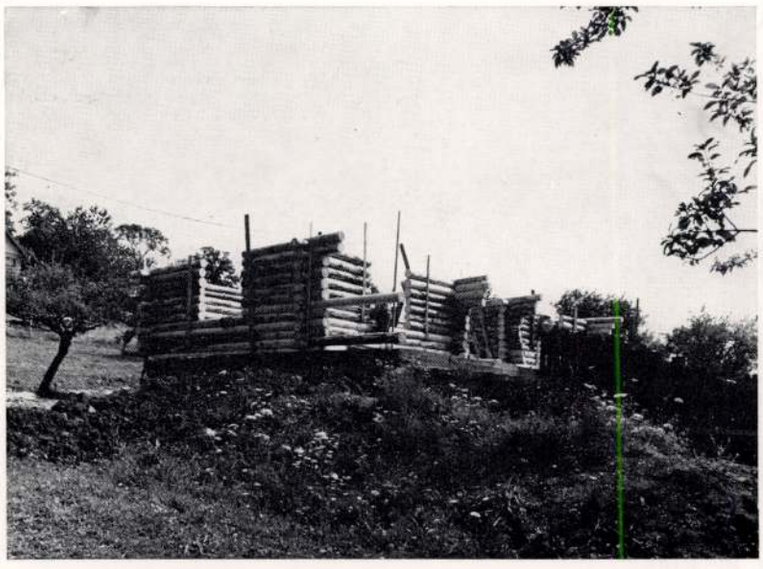

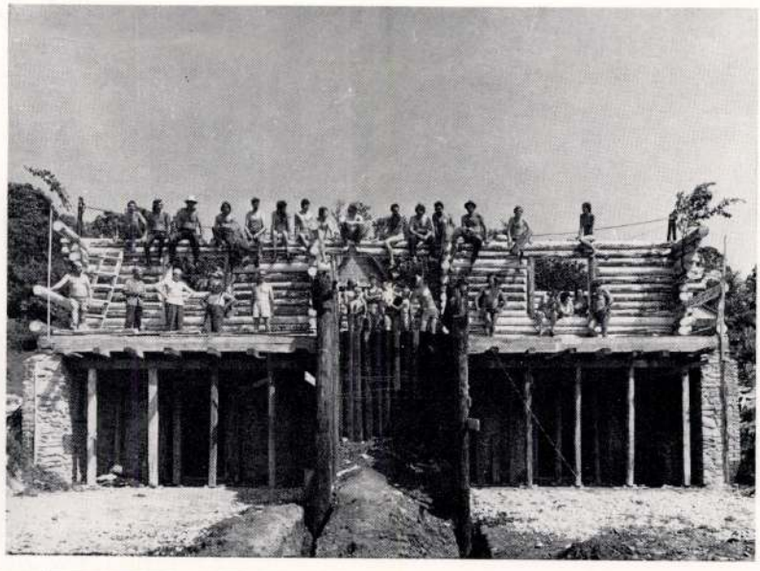

de l'architecture: elle n'est pas seulement mesurable, mais elle a aussi de côté immesurable, de même que son sujet, l'homme. L'architecture est la science du toucher, de l'intuition, elle est aussi une science guérisseuse avec de très profondes racines. Ces tensions me gagnaient quand, en 1978, László Péterfy m'a demandé de faire les projets d'une sorte d'atelier instructif pour ses amis sculpteurs de Vas. Le but de notre travail était que les sculpteurs de bois, qui se familiarisent avec les traditions de l'art populaire, apprennent en travaillant les formes, les structures caractéristiques pour l'architecture populaire des paysages, et pour qu'ils prennent conscience de l'essentiel véritable, qui reflète la formation

однако, мы всё еще всегда забываем: она имеет не только измеримую, но и неизмеримую сторону, как всякий предмет, или человек.

Архитектура — она и ощущение, и чувствование, и кропотливая наука, с довольно глубокими корнями.

Такие чувства занимали меня, когда в 1978 году скульптор Петерфди Пасло попросил меня сделать проект как бы поучительной мастерской для его друзей, занимающихся резьбой по дереву, из области Ваш. Цель нашей работы состояла в том, чтобы знакомящиеся с традициями народного искусства резчики по дереву изучили характерные для этого пейзажа народные архитектур-

but also an immeasurabel side similarly as its subject: m a n. Architecture is palpability, sensibility while it is a magic science too with extremely deep roots.

These feelings were boiling in me when Mr. Peterfy asked me in 1978 to design for his wood carwer friends living in County Vas an instructive work shop. The aim of our work was that the wood carwers should learn during erection the architectural forms characteristic to the region, the particular structures, and that instead of dry and lengthy speudo-scientifical explenations, to recognise the real essence of the spirit of the architectural traditions of man forming power and of human reflections.

1. Alaprajzok
2. A sárkányos kapu
3. A kiváltó szárfák hornyolása a „saskörmökhöz"
4. A „kalabuk" deszkázása
5. A boronafalak
6. Zöldág-állítás, 1979. augusztus
7. „Jelentés-sor", a ház
8. A tetőszék
9. A ház délnyugatról

1. Schémas
2. Porte à dragon
3. Rainurage des montants secondaires pour les « griffes d'aigle »
4. Planchage du « kalabuk »
5. Murs pleins en bois
6. Plantation des branches vertes, le mois d'août en 1979
7. « Rangée de signes », la maison
8. Charpente des combles
9. La maison vue de sud-ouest

1. Планы основания
2. Ворота с драконом
3. Изготовление жёлоба перемычек для „когтей орла"
4. Обшивание досками „калабук"
5. Борончатые стены
6. Установка зеленой ветки, август 1979 г.
7. „Ряд знаков" — дом
8. Кровельные стропила
9. Дом з юго-западной стороны

1. Ground plans
2. The dragon portal
3. Trimming rafters, rabbeting for the "eagle's claws"
4. Special boardings
5. Loft walls
6. Reaching the top cornice, august 1979
7. The symbolic row, the building
8. Trussing
9. View from south-west

7

8

9

de l'homme et qui le représente, au lieu de longues et sêches explications qui veulent se faire scientifiques.

Nous avons prévu la maison des sculpteurs au milieu de la commune de Velem du Comitat Vas, sur une pente de sud au bord du ruisseau, pour que les artistes puissent y organiser leur réunion par mois, et que chacun puisse y venir quand il en a envie pour pouvoir travailler sur les machines de l'atelier. Et nous organisons une fois chaque année un plus long camp d'été dans le bâtiment.

Nous avons fait les plans ensemble: László Péterfy, sculpteur et ses amis, sculpteurs de bois. La conception définitive s'est formée après plusieurs remaniement

ные формы, конструкции, чтобы вместо длительного и сухого лженаучного объяснения — во время строительства своего крова познали бы дух строительных традиций, формирующую и отражающую человека настоящую суть.

Дом для резчиков был спроектирован по южному отлогу на берегу ручья, в центре села Велем области Ваш. Здесь предполагалось проводить ежемесячные встречи резчиков по дереву, которые по желанию в любое время могли бы наезжать сюда и работать на машинах этой мастерской. Один раз в год здесь организуется более длительный летний лагерь.

Проекты были составлены мною сов-

The building was designed to stand on a southern slope of a hillside in the centre of the Velem-Village of County Vas. On the border of a creek. The carwers can visit the house holding their monthly meetings therein, everybody can visit the house as per desire to work on the machines. Once a year a s.c. prolonged camping is organized on the site during the summer.

The plans were elaborated together with the carwers and the sculptor Mr. Péterfy. The final form was found after many reconversions, discussions: it was desired to build not just a house, but a „process" raising over the hillside. This process has to reflect not alone movement, but partially movement and a change in its meaning-

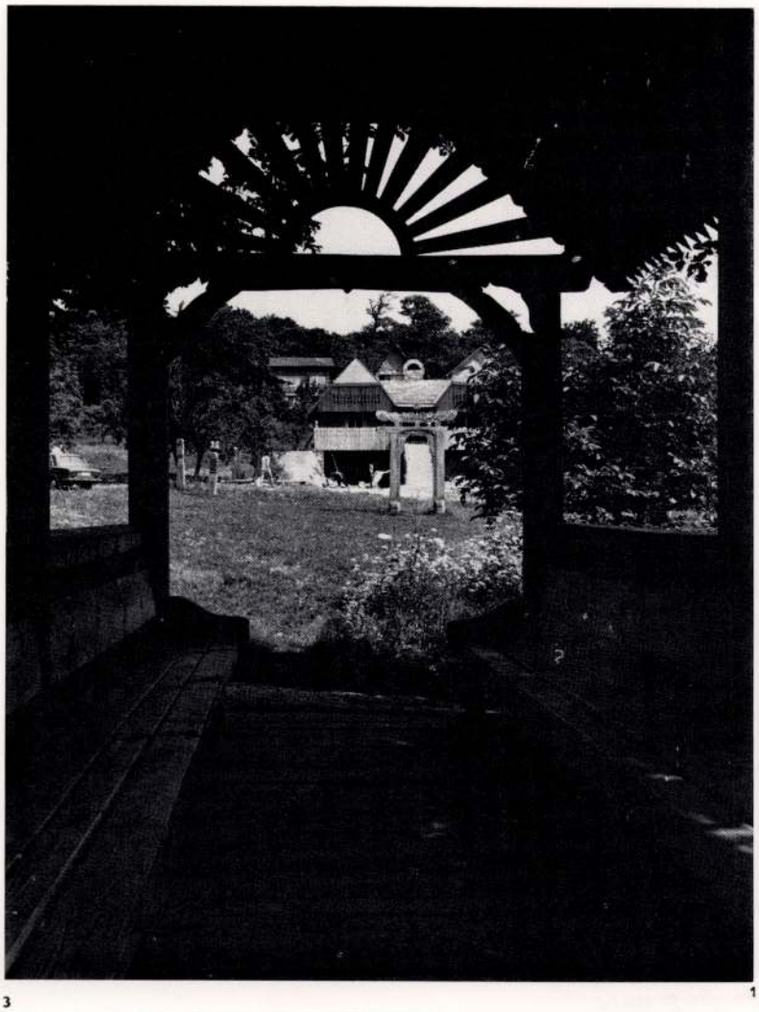

3

4

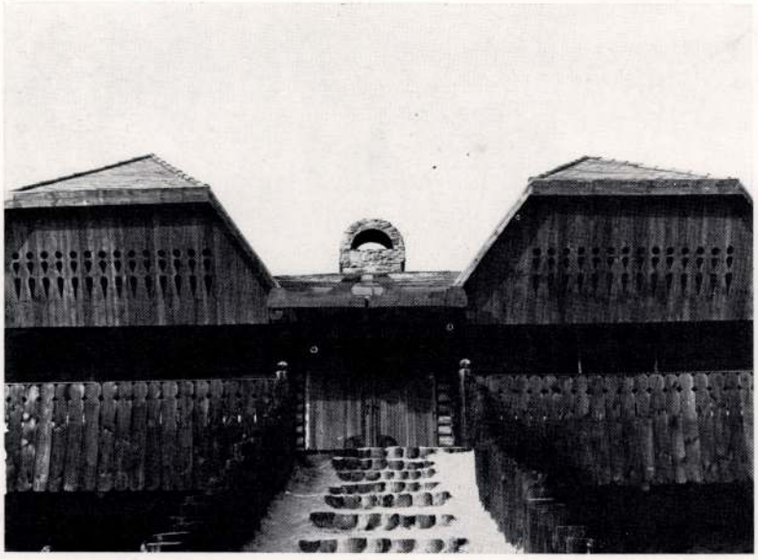

1

2

au cours des débats: ne construisons pas seulement une maison, mais un processus qui monte sur la pente, et celui doit refléter en partie le mouvement, en partie le sens du changement devenu conscient par le mouvement.

A cela on a besoin de signes ayant une signification, donc le processus doit se composer de signes.

Premier signe: le PONT A COUVERCLE

Le deuxième signe: en quittant le pont, une « PORTE A DRAGON » se dresse sur le haut de la colline verte.

Le troisième signe: parmi les animaux défenseurs de la « PORTE A DRAGON, sous le « DISQUE SOLAIRE »

местно с резчиками и со скульптором Петерфи Ласло и после многократной переработки в ходе диспутов родилось окончательное представление: строится не только один дом, а восходящий по стороне горы процесс. Этот процесс должен отчасти отражать движение, а отчасти — осознаваемое путем движения изменение значения. Для этого необходимы знаки, обладающие значением знаки, пусть этот процесс будет состоять из знаков.

Первый знак: КРЫТЫЙ МОСТ.

Второй знак: при сходе с моста на зеленом холме ВОРОТА С ДРАКОНОМ.

Третий знак: среди заповедных зверей ворот с драконом под высеченным в горе

fullness through movement. To attain this it became necessary to employ signes, signes with meaning. Well, this process should then be composed of signes.

First sign: a COVERED BRIDGE,

second sign: having left the bridge a DRAGON PORTAL is stading on the slope of the green hill,

third sign: the protecting animals of the DRAGON PORTAL and the carwed SUN DISC on top of the portal are opening the sight to the house erected of wood and stone.

forth sign: the INTERNAL SPACE of the house. Up to now we have passed the WATER, the EARTH, the SKY which is covering us, has accompanied us on our

téntek átfordított képe kell jelentkezzen, ezért a második kapu az előző tükörképe, a pozitív és negatív mezők fölcserélődnek és a fénykontúrok mesélnek: átléptünk a vízen.

A második jel: kilépve a hídból, a domb zöld hátán — valahol az út köldöke táján — faragott SÁRKÁNYOS KAPU áll, a faragók első, szinte transzcendens munkája. Szerepe látszólag nincsen, de az út rajta keresztül vezet, hát jelentése is ez: őriz és figyelmeztet további utadra.

A harmadik jel: a SÁRKÁNYOS KAPU védőállatai közt, a hegyében faragott NAPKORONG alatt megjelenik a kőből és fából készült ház. Formája hagyományos, szimmetriája fontos és szigorú. Két szemöldökével és kiemelt kő kéményfőjével ugyanazt tükrözi, mint az ember arca, de maga nem emberi, hanem épített. Előtte füves földsánc, mely a bejárathoz vezet, az eredeti dombhátat követi és méltóságteljes járásra kényszerít. A tető árnyékában áll a harmadik kapu, fölötte a házat védő jel. Az ajtószárny bezárva felnövő életfa, kinyitva látszik csak, hogy a Tüzet őrzi.

A negyedik jel: a ház BELSŐ TERE. Eddig végigjártuk a VIZET, a FÖLDET, s végigkísért utunkon a ránkboruló ÉGBOLT a maga jeleivel. Most tetővel fedett térben vagyunk, középpontjában a Nap mása ég, a TŰZ. A tető és oldalfalak nyílásain át csak kiszámított időben érkezik üzenet a külső világból, ezért ezekre jobban odafigyelünk. Tudatosul mindaz, amit eddig végigjártunk; megérkeztünk a gondolkodás helyére. Üljünk le és figyeljünk minden rezzenést. Ilyen hát a ház belseje.

A fényképek pontosan mutatják, hogy az alsó műhely kő falaira boronafalas, kétszintes házat emeltünk, melynek alsó szintje — a TŰZHÁZ — együttlétre, beszélgetésre, faragásra szolgál, galériáján pedig hálni, pihenni lehet. A tetőszerkezet és minden szerkezeti megoldás Vas megye e nyugati csücskében hagyományos, fából készült. Kalabukkos — előrebókoló — tetőformájának legközelebbi előképe a Cák-i gesztenyesor pincéinél látható. Az épületet 1978 és 1979 nyarán kétszer két hét alatt körülbelül 30—35 faragóval állítottuk föl a kész pincefödémre, és ugyanez idő alatt a házat saját készítésű bútorokkal be is rendeztük.

A velemi faragóházról, mint építészeti gondolatról vagy módszerről lehet és kell is vitatkozni, bizonyos vagyok benne, hogy nem tökéletes és nem is egyetlen lehetséges megoldása annak a feladatnak, hogy újraértelmezzük és humanizáljuk a mai építészetet. Sok bátortalan, kétes értékű megoldást tartalmaz, annyi azonban bizonyos, hogy számomra a feladat technikai és építészeti megoldása mellett (vagy inkább előtt) a legnagyobb izgalmat és szinte földöntúli örömöt az okozta — korábban efféléről álmodni sem mertem volna —, hogy egy élő, lüktető közösség befogadott; nemcsak engem, hanem egy házat ismert el sajátjának, és a benne rejtőző gondolatot. Mindannyian szenvedünk a felkavaró és mindenre képessé tevő közösségi érzés, közösségi tudat hiányától. Ahelyett, hogy e hiány okát kutatnánk vagy kutathatnánk, miféle álformákat hozunk létre? Tudjuk-e? Mások is, én is tudom. És amikor már majdnem teljesen elveszítjük ezt a természetes emberi vágyunkat a közösség megtartóereje iránt, egyszercsak hirtelen készül egy kapu, készül egy terv, és rá néhány hónapra készül egy ház. Az utolsó nap az emberek már a tetőről — a kalabukkosról — estek le fáradtságukban, de tudom, hogy olyan boldogság és teljesség fogott össze bennünket egyenként és együtt, ami tán csak a szülés boldogságához fogható. A hegy fáiból, a közösség időtlen hagyományaiból gondolat született, s a gondolatból HÁZ. A házunkat kapuival, hegyoldalával és a benne megfogalmazottakkal használni fogjuk. Azt hiszem, emléket állítottunk a közös emberi munkának, hitnek és gondolatnak. Újra Hívők lettünk, az Ember Hívei.

A Sárkányos Kapu oszlopán faragva ez áll:

„. . . Álmodtam én egy kapuról, melyen
mint csodafürdőn, aki áthalad,
jött bárhonnan, szívvel ide-szakad,
s nem élhet valóban, csak e helyen,
de nincs is mód, hogy el — s ki -tessékeljék,
oly végleges és megtartó az egység — . . .”

Illyés Gyula: Vár a vízen (1947, befejezetlen.)

E. A.

1. „Ряд знаков" — крытый мост
2. Ворота с драконом и дом
3. Дом, ворота и печная труба
4. Дом и ворота со львами
5. Западная комната
6. Восточная комната

1. The symbolic row, the covered bridge
2. The dragon portal and the house
3. The house, the portal, and the chimney
4. The house, the entrance and its lyons
5. Room, west wing
6. Room, east wing

1. „Jelentés-sor", fedeles híd
2. A sárkányos kapu és a ház
3. A ház, a kapu és a kémény
4. A ház és kapuja az oroszlánokkal
5. A nyugati szoba
8. A keleti szoba

1. « Rangée de signes », le pont à couvercle
2. Porte à dragon, et la maison
3. La maison, la porte et la cheminée
4. La maison et sa porte avec les lions
5. La chambre de l'ouest
6. La chambre de l'est

5

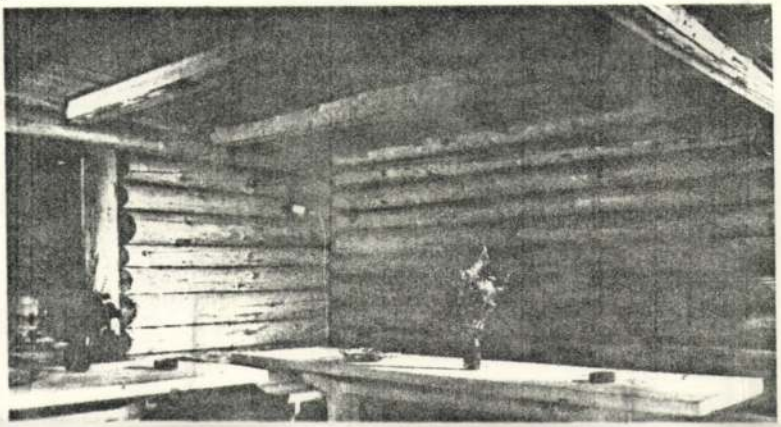

6

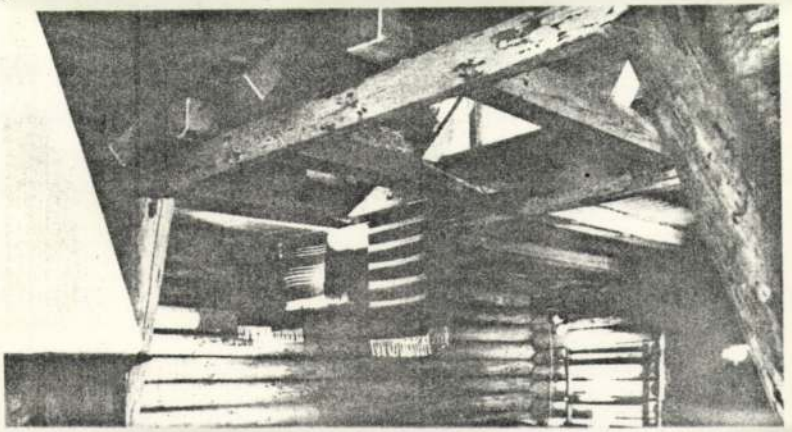

Erdei András, tervezőmérnök

2.) Folytatás.

5

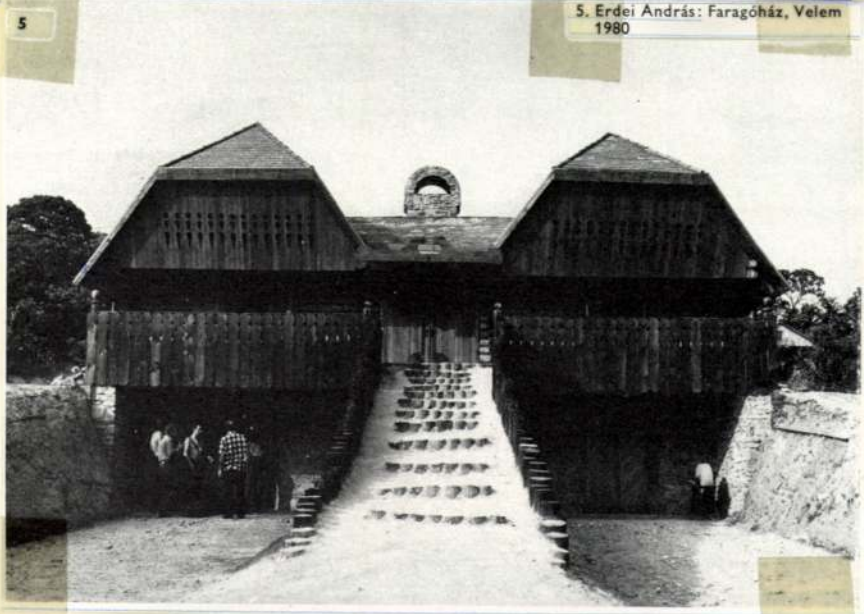

5. Erdei András: Faragóház, Velem 1980

Magyar Építőművészet, 1984. 1. 32-old.

Erdei András, tervezőmérnök 1.) Folytatás

Fafaragók háza, Velem, 1979. /repr./

Magyar Építőművészet, 1984. 1. 20-old.

ERDEI András építész

BONTA János: A magyar organikus építészet. =
Mozgó Világ, 1992.4.sz. 48.p. +ill

Velem. Fafaragás kora. 1981-83

Z. Erdei Anna grafikus

- illusztrácií a Petőfi „Minek nevezzelek" című versehez.

Igaz Szó 1973/1

Erdei Anna

Ellentét, 40 × 60

Ötven éves a Román Kommunista Párt
Képzőművészeti kiállítás

ERDEI Anna
Szatmárnémeti, 1945. március 13.
IA Képz. Főisk. Kvár, grafikus

Banner Erdély

A gyer adatokbez [illegible]

lolo táján már puer sch

voltak olyanok, akik 99

Csehországba, s a magya

nukban azt a müveltsége

századok viharaiban ell

Ez a müveltség elsősorb

meg, és az evangéliumi

mélyes képességek kibon

Szabályzat által megter

együtt olyan személyisé

rá lehetett bizni a kis

Miként jutott Mór sz

sára? Szent Imre életra

† ENGEL TEVAN ISTVÁN

(1936, Budapest – 1996, Budapest)

Az Ipar-, majd a Képzőművészeti Főiskolán tanult Kádár György és Bánhidy Antal növendékeként. 1962 óta kiállító művész. Egyéni tárlatai: Fényes Adolf Terem 1973, Békéscsaba 1974, Helikon Galéria 1979, München 1979, Park Galéria 1980, Szentendre 1981, Toulouse 1982, Helikon Galéria 1986, Dorottya utcai Kiállítóterem 1989, Békéscsaba 1990, Los Angeles 1990. 1969-72-ben Derkovits-ösztöndíjas volt. Díjakat kapott a Vásárhelyi Őszi Tárlatokon (1980-1993), Alföldi Tárlat díja 1989, Jewish Memorial Foundation díja 1989.

Az emberiség végnapja I. **tusrajz, papír, 18,5 x 15,5 cm**
(A Munkácsy Mihály Múzeum tulajdona)
Az emberiség végnapja II. tusrajz, papír, 14 x 17,5 cm
(A Munkácsy Mihály Múzeum tulajdona)

Z. ERDEI ANNA

(1945, Szatmárnémeti)
Cím: 4400 Nyíregyháza, Bartók Béla u. 32.
Telefon: 06-42-460-540

1969-ben végzett a kolozsvári „Ion Andrescu" Képzőművészeti Főiskola grafikai szakán. Fontosabb csoportkiállítások: Kaposvári Groteszk Tárlat 1991; Salgótarjáni Rajzbiennále 1992, 1994; Debreceni Nyári Tárlat 1991, 1993, 1995; Szegedi Nyári Tárlat 1992, 1995; Budapesti Tavaszi Tárlat 1994; Vásárhelyi Őszi Tárlat 1995. Egyéni kiállítások: Marosvásárhely, Csíkszereda, Szatmárnémeti, Eger. Díjak: az 1990-es és az 1996-os Nyíregyházi Őszi Tárlat díja; 1991, Alföldi Tárlat Művészetbarátok Egyesülete díja.

Angyali üdvözlet	**szénrajz, papír, 60 x 60 cm**
Ha elszállt az angyal	szénrajz, papír, 60 x 60 cm
Törött szárnyú	szénrajz, papír, 60 x 60 cm

A NYÍREGYHÁZI MŰVÉSZETI SZAKKÖZÉPISKOLA ÉS VÁROSI GALÉRIA TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT

Z. ERDEI ANNA GRAFIKUSMŰVÉSZ ÉS

ZAGYVA LÁSZLÓ SZOBRÁSZMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA,

1997. OKTÓBER 16-ÁN, 16 ÓRÁRA.

A TÁRLATOT MEGNYITJA:

BANNER ZOLTÁN MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

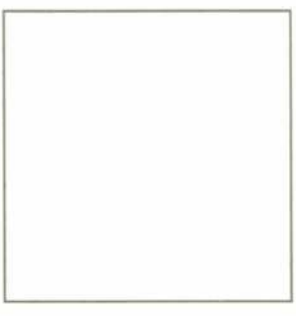

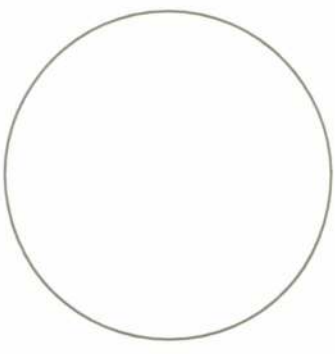

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ 1997. NOV. 16-IG HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL - NAPONTA 10-18 ÓRÁIG. VÁROSI GALÉRIA, 4400 NYÍREGYHÁZA, SELYEM U. 12.

Erdei Bence

Pesti Napló képes mell.
1935. dec. 15.

MEI

TEA

m-palota Telefon: 82-4-72
82-4-63

körut 58 55-3-18
tér 6 85-4-83

Erdei Bence

Mor. 1935.dec.12. /Falusi és városi gyermekművészek kiállitása./ - PN. 1935.dec.15. /Képek a mellékletben./ - Ünnep. 1935. 52.sz. 16.l. /Gy.L.: Gyermekművészek kiállitása, képekkel./

Erdei Bence

Pesti Napló Egyes mell.
1935. dec. 15.

ERDEI BENCE
FESTMÉNYEI
A KIÁLLÍTÁSON

Erdei Benci

Pesti Napló 1935 dec. 15
Képes mell.

Gyerekrajz!

Lásd Pekáry!

Erdei Bence

Pesti Napló képes mell.
1935 dec. 15

KÉPEK A GYERMEK-ŐSTEHETSÉGEK KIÁLLÍTÁSÁRÓL

ERDEI ANNA (ZAGYVA'NÉ)

PAPP D. TIBOR: EXHIBICIÓ
A GALÉRIA'BAN

NAPKELET, A KELET-MAGYAR-
ORSZÁG MELLÉKLETE
1997 NOV. 1, 13. old.

ERDEI Árpád építén

Tiszanalka, postaépület, 1968

Postaep 94. és ill.

Erdei Bence

neve említve

Korékgyártó István "Hozzászólás a naiv festészet kérdéséhez"c.cikke a 30-31.oldalon

Kritika 1972 szeptember

— **Ösztehetség-gyerekek kiállítása.** Ezúttal gyermekek rajzait és festményeit állítja ki Bálint Jenő az ösztehetségek erzsébettéri boltjában. A kiállítás sztárja a 16 éves *Erdei* Bence. Cukrosboltot, vurstlit, tűzvészt és hasonló tréfás eseményeket fest kedves, gyermeki humorral. A többi kiállító budapesti, boldogi, sárközi és egyéb vidéki gyermek. A kiállítás megtekintését elsősorban pedagógusoknak, gyógypedagógusoknak és freudistáknak ajánljuk.

A Tamás galériában *Borbereki-Kováts* Zoltán állította ki képeit és szobrait. Vásznon és kőben egyforma erővel fejezi ki magát *Borbereki-Kováts* Zoltán, ez a kitűnő és érdekes fiatal művész. Két évig dogozott Rómában, a Collegium Hungaricumban s római munkásságának legjellemzőbb alkotásait állította most ki. Római tájakat, uccarészleteket és római embereket örökít meg képeiben. Tárgyilagos látás, hűvös, illuziómentes életfelfogás, nyugodt, kiegyensúlyozott építőlendület jellemzi képeit. Megragadó egy öregasszony arcképe: egészen egyszerű, sallangtalan, puritánul tiszta színekkel és vonalakkal. Ugyanezek a tulajdonságok érvényesülnek Borbereki-Kováts portrészobrainál is. Ha akarjuk, »új tárgyilagosságról« beszélhetünk munkásságával kapcsolatban, de úgy érezzük: több ennél, emberibb, érdekesebb.

MDK

Erdei Bence

Őstehetségek, akik részt vettek a hágai magy. őstehetség kiállitásán 1938-ban. Lásd a katalógust.

MDK

A nemzet hálája. 25 művész életjáradékot kap.
A Reggel, 1947. ápr.14.

— **Az emberiségnek ajándékozta új fogérzéstelenítőszerét egy amerikai orvos.** Dr. Leroy *Hartman*, az amerikai Columbia-egyetem fogorvosi klinikájának tanára Newyorkban 3000 fogorvos részvételével tartott lakomán bejelentette felfedezésének, *egy fogérzéstelenítőszernek* összetételét, amelyet *köztulajdonná tett* az emberiség javára. Az előírás a következő: Egy és egynegyedrész thymol, egyrész 95 százalékos tiszta ethilalkohol, kétrész kénéter. Barna üvegpalackban szorosan beduguszolva tartandó. Csak parafa- vagy fémmel bevont dugók használandók. Tizenöt gram folyadék elegendő kétszáz kezeléshez. A fájós fogat a folyadékba mártott gyapottal kell egyszer-kétszer bedörzsölni, a gyapotot egy-másfél percig tartsuk a fájós helyen. Dr. Hartman a felfedezésének kihasználására felajánlott 250.000 dollárt visszautasította azzal az indokolással, hogy találmánya az 6 »szerény hozzájárulása az emberiség haladásához és a felesleges fájdalmak kiküszöböléséhez«.

— **Pályázat a pesti nőgyógyászati tanszékre.** A *Tóth* István halálával megüresedett *szülészeti és nőgyógyászati tanszékre* a kultuszminiszter meghirdette a nyilvános pályázatot. A pályázati hirdetmény a hivatalos lap mai számában jelent meg. Közli a pályázni óhajtókkal, hogy kérvényeiket február 29-ig nyujtsák be a Pázmány Péter tudományegyetem orvostudományi karának dékáni hivatalában.

Egy hét Budapest életéből

a január 12-től január 18-ig terjedő héten

1. Születések száma	299 (295)
2. Halálozások száma . . .	299 (304)
3. Öngyilkos lett	8 (11)
4. Házasságkötések száma .	154 (143)

(Zárójelben a multheti adatok)

— **Állami feleség-áruház Kínában.** *Tiencsinből* jelentik: Különös intézményt létesített a pekingi népjóléti minisztérium. Az intézet címe: »*A védelem és oltalom kertje.*« Az épület kapuján jelenleg 47 női fénykép látható. A fényképek alapján bárki feleséget választhat magának az intézet lakói közül, feltéve, hogy ő maga »*jó parti*«, biztosítani tudja a feleség eltartását.

Ez az épület rabszolganőknek, férjük brutális bánásmódja elől megszökött asszonyoknak, elűzött szolgálólányoknak és mulatóhelyek számára eladott lányoknak nyujt menedéket mindaddig, amíg magatartásukkal az oltalomra érdemeseknek bizonyulnak. Gondos és higiénikus ellátásban részesülnek, közben *hathónapos háztartási tanfolyamot* látogatnak, főzni és varrni tanulnak. Sőt írás-olvasásra is megtanítják azt, aki még nem tud. Mikor a kiképzés véget ér, akkor a növendék fényképét kiakasztják a kapura és ezzel mintegy *áruba bocsátják* a házassági piacon.

Nagyon vigyáznak arra, hogy az oltalomba vett lány vagy asszony *ne kerüljön többé olyan helyzetbe, hogy megint ezt az intézményt kelljen igénybevennie.* A kérőket tehát nemcsak erkölcsi szempontból vizsgálják meg, hanem kauciót is kell letenniök, amelyet elvesztenek abban az esetben, ha nem becsülik meg az asszonyt. Az intézmény tisztviselője egy éven át ellenőrzi az új házasságot. Jelenleg 200 nő van az intézetben, akik közül 47 végzett az összes asszonyi tudnivalókkal és jutott ezáltal eladósorba. *(U. P.)*

— **A Magyar Cobden Szövetség** kedden este 7 órakor a *Magyar Lloyd Társulat* dísztermében ülést tart, amelynek tárgya: *Aradi* Zsolt és *Sós* Endre vitája »*A nagy per*«-ről.

Kisdedek makacs székszorulásánál és nagyobb gyermekek gyomorbélhurutjánál reggel felkeléskor már ¼ pohár természetes **Ferenc József** keserűvizet is kitűnő sikerrel adhatunk.

— **Modernizálódik az Izlám szent városa.** *Londonból* jelentik: A mohamedánok szent városa, Mekka, modernizálódik. Hedsasz királya, *Ibn Saud* rendeletet adott ki, melyben *fontos reformokat* vezet be. A szent várost *vízvezetékkel* látják el, bevezetik a *villanyvilágítást* és a városban közelező ószvéreket és tevéket *villamosvasút* fogja helyettesíteni. A király ezenkívül *több modern szállodát* építtet Mekkában az előkelőbb zarándokok számára. Ezek a szállodák teljesen *amerikai stílusban épülnek.* Ez a modernizálás azonban természetesen nem változtat a lényegen: »hitetlenek« továbbra sem tartózkodhatnak az Izlám szent városában.

— **Sanghai-i levél az 52. és 57. §-ról.** A következő levelet kaptuk *Sanghaiból:*

Kedves Főszerkesztő Uram! Néha itt messze idegenben is kezünkbe kerül forrón szeretett hazánkból egy-egy napilap. Ilyenkor nem »futjuk át«, hanem minden egyes sorát átböngésszük. Így találtuk meg az egyik lapban a legújabb magyar vívmányt, melynek 52. és 57. paragrafusain igen elcsodálkoztunk. *Ez a paragrafus börtönbüntetéssel sujtja a fogtechnikust, aki hidakat és műfogakat készítve, a páciens szájába nyúl, ami pedig egy híd vagy korona felpróbálásánál elkerülhetetlen.* Itt Sanghaiban, ezen a távolkeleti kulturszigeten a legpazarabban felszerelt amerikai, német és angol fogorvosi és fogtechnikai szalónok működnek.

A hatalmas műtermekben a komplikáltabb munkákat orvosok végzik, a koronákat és a hidakat azonban a fogtechnikusok próbálják és helyezik el. Egy amerikai fogorvost megkérdeztem az üggyel kapcsolatban. Nagyon csodálkozott a magyar rendeleten. Megkérdezte tőlem, hogy például börtönbe zárják e nálunk a bábaasszonyt, ha orvosi diploma nélkül a szülésnél segédkezik? Nem messze áll ettől az esettől az optikus is, aki a szemüvegek eladásánál orvosi diploma nélkül állapítja meg a szemüveg erősségét. Mindenesetre észszerű volna azonban — mondta az amerikai fogorvos — hogy *a fogászati iparosokat csak hosszú, mondjuk tíz-tizenkét évi klinikai, vagy egyéb praxis felmutatása után engednék dolgozni.*

Ezt mondta a fogorvos. Én magam nem tudok hozzászólni a kérdéshez, mert kereskedelmi pályán vagyok, egy sanghai-i iparvállalatnál dolgozom. Én csak azt kérdezem, hogy mi fog történni otthon több mint ezer fogtechnikussal, aki évek óta dolgozott becsületesen? A rendelet életbelépése után eddigi kenyerük 25 százalékát is alig fogják megkeresni. Az ember elgondolkozik: valóban ez volt a legsürgősebb teendő otthon? Kiváló tisztelettel *Halas* Sándor, 131 Museum Road, Sanghai.

— **»Joga van bajuszt viselni ..«** *Moszkvából* jelentik: A pskovi ásatások során érdekes fémlap került elő a földből. A lemezre vésett szöveg szerint *Nagy Péter* cár engedélyt adott viselőjének, hogy *bajuszt növeszthessen.* Emlékezetes, hogy Nagy Péter tűzzel-vassal európaizálni akarta Oroszországot, többek között szerette volna eltüntetni az orosz férfiak torzonborz bajuszát és szakállát és ezért *Moszkva lakosaira bajuszadót vetett ki.* A most előkerült plakett, amely a mostani *ebadó-jegyérmékre* emlékeztet, a bajuszadó kifizetését bizonyította.

— **Az Országút,** az alkotmányhű fiatalság Deák Ferenc Társaságának lapja megjelent s kapható könyvkereskedésekben, dohánytőzsdékben és a pályaudvarokon.

— **Nagy érdeklődés a fánksütés bemutatása iránt.** A szalagos farsangi fánk sütésének bemutatását — a nagy érdeklődésre való tekintettel — az Elektromos Kiállításon, Honvéd utca 22. szám alatt tovább is folytatják. Mégpedig *a szerdán délután ½6 órakor kezdődő* bemutató előadáson és a *hétfőn, csütörtökön, pénteken délután ½10 órakor kezdődő* főzési gyakorlatokon egyaránt bemutatják. Részvétel, ruhatár díjtalan. A kiállítás nyitva hétköznapokon délelőtt 8—2 és délután 4—7 óráig.

Vacsorázzék a **BELLEVUE**-ben

Levél a szerkesztőhöz a legnagyobb pesti polgárról

Igen tisztelt Szerkesztő Úr! Engedje meg a legszerényebb pesti polgárnak, hogy a legnagyobb pesti polgárról emlékezzen meg. Most lesz hatvan esztendeje, hogy a haza bölcse, *Deák* Ferenc, meghalt. A háborúelőtti Magyarországban nem volt név, amelyre gyakrabban hivatkoztak volna és három nemzedék követte egymást a parlamentben és a törvényhatóságokban, a Deák Ferenc művének magyarázatában.

De ép a mostani idők mutatják, hogy bármily hatalmas világtörténelmi alkotás volt az 1867-es kiegyezés, Deák Ferenc lángelméje nemcsak abban vált halhatatlanná — de halhatatlanná vált Deák, mint az egyenjogúság nagy harcosa, halhatatlanná lett, mint a liberális politika gigászi úttörője, hiszen jórészt általa alakult meg a mult század reformkorában a »szabadelvű ellenzék« és hogy menynyire halhatatlanná lett Deák Ferenc, mint szociálpolitikus, azt mutatja az, hogy szelleme *a mostani telepítési javaslat vitái* fölött is ott lebeg. Ép a napokban idézték a hitbizományok eltörléséről mondott beszédét s ez az idézet nem úgy hangzott, mint régmult idők visszajáró lelke, Deák Ferenc akkori szavai maiak, »modernek«, maiabbak és modernebbek, mint nagyon sok mai politikus és mai reformer szavai. Deák Ferencben a jogeszmének, az ősi magyar jogászgéniusznak századokat formáló hatalma szárnyalt.

Egyeztető és egyengető lélek volt. A multat a demokráciával egyeztette, Kossuthot Széchenyivel egyeztette, a nemzetet Ferenc Józseffel békítette ki. Szótlanul tudott várni, ha kellett — egy nemzet nevében másfél évtizeden át, politikájában a passzivitás is: aktivitás lett és a veszteglés is: cselekvő erő. Most legalább kétszázszor hallottuk néhány napon át a »haladó konzervatív politika« jelszavát, de ha volt haladó konzervatív politikus, az Deák Ferenc, a haza bölcse. Aki a mások jogáért is küzdött mindig és soha ez a szó, hogy »letiprom«, nem hagyta el a száját. Mély humanista lélek volt, igazi magyar, nagy művét megalkotta — és félreállt, de »pozíción kívül« is nagyobb hatalma volt ezen a földön, mint bárkinek.

Szobája az Angol Királyné-szállodában zarándokhelye volt az egész magyarságnak. Mint egész életében, élete alkonyán is a szólási szabadság és sajtószabadság harcosa volt, a lelkiismereti szabadságé, a jogegyenlőségé — azé a liberalizmusé, amelynek holttányilvánítási eljárása szakadatlanul folyik ezekben az időkben, de amely nem lehet halott, amíg Deák Ferenc neve és emléke él, amely pedig örökre él. Régi magyar nemes és modern magyar polgár egyszerre, hetvenkét megye táblabírája és pesti polgár. Naponta találkozunk vele — nemcsak azért, mert szobor lett, hanem mert eleven magyar történelmi erő maradt és szobrára mindig büszkén néz minden pesti polgár, köztük Szerkesztő Úr igaz híve: a levélíró *Pesti Polgár.*

Csoportkiállítás Ernstnél

Egy esztendeig tartó betegség akadályozta meg a magyar festőművészet hatalmas tehetségű művészét, *Rudnay* Gyulát, hogy ecsetet vegyen kezébe. A hosszú kényszerű szünet nem bénította meg Rudnay lelki életét s ha keze tétlen maradt is, lelke lázasan működött, képzelete termelt, kutatott, fejlődött s amikor meggyógyult, egy egész sereg új képpel gazdagította eddigi munkáinak sorát. Ma tisztább, egyszerűbb, világosabb és jelentékenyebb, mint valaha. Zengő mély költészettel beszélnek képei az életről és a világról s a legközönségesebb témáit is olyan meghatottan nézzük, mint a szent képeket, amelyek a mennyországról és a másvilágról árulnak el megdöbbentő titkokat.

Örvendetes meglepetés *Szüle* Péter tizennégy új képe is. A művész hatalmas erőfeszítéssel tör a napfényre az árnyékos festői látás világából. Drámai küzdelmet folytat Szüle a világosságért, a fényért, a színekért. A nyomasztó sötétbarna színektől mindjobban megszabadul. Lenyügöző erővel festett arcképei megrázó erővel beszélnek arról, hogy milyennek látja modelljeit belülről. Szüle kezdi igazolni azokat, akik mindig nagyon sokat vártak tőle.

Herman Lipót szép színeinek most is nagyon örültünk és gyönyörködtünk biztos komponáló tudásában. Ezt nála senki nem érti jobban. A Malvin-sorozat harsogó, nyers hahotája, fölényes, herkulesi gúnyolódása, kicsattanó egészsége s mesterségbeli tökéletessége megérdemelné, hogy világhírű legyen.

Boldizsár István, ez a hűséges, rajongó nagybányai, szintén változott formában jelentkezik. Valami varázsszóra levedlette búskomor hangulatát s művészete a harmatos tarka rétek édes színeibe öltözött. Csupa kellemes, kedves öröm minden képe. Szinte csilingelnek és énekelnek a színei. Jólesik nézni, hogy milyen nagy gyönyörűsége telik a ritka, ritka tüneményben, az élet örömében.

Csók István három új arcképét állította ki. A nagy mester mesteri alkotásai ezek. (ny.)

Összeütközött a levegőben két repülőgép

Pearl Harbour, január 25

Két bombavetőgép a harbouri repülőtér felett mintegy háromszáz méter magasságban összeütközött és égve lezuhant. Két repülő életét vesztette, négyen súlyosan megsebesültek.

INFLUENZA, NÁTHA

elkerüli, ha rendszeresen szopogat

ANACOT

pasztillát

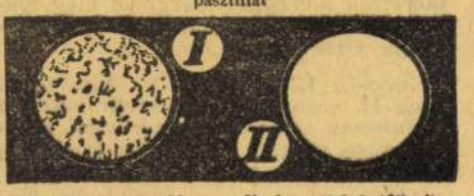

I. Bacillusok a torokban. — II. Anacottal fertőtlenítve, bacillusmentes.

Anacot fertőtleníti a szájüreget, ize kellemes, helyettesíti a toroköblítést.

Ára: P 1.40. Kis phiola 80 fillér.

Erdei Dezső

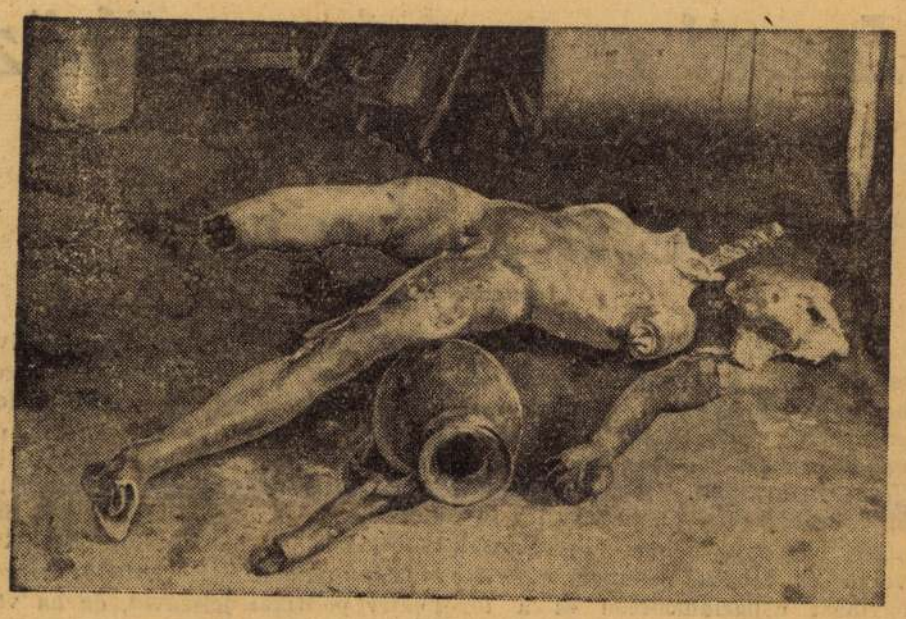

A MEGGYILKOLT SZOBOR
A »Vízhordó fiú« szobra, amelyet ismeretlen tettesek elloptak a Városligetből, most összetörve hever a városligeti kertészeti hivatalban

Anglia megmarad „viszontbiztosítási" politikája mellett

London, január 25
(Az Est és a United Press tudósítójától)

Annak a tiltakozó jegyzéknek kapcsán, amelyet az olasz kormány az 51 szankciós államhoz intézett s amelyben tiltakozott az ellen, hogy Franciaország és Anglia katonai egyességet kötöttek »megtámadtatás esetén« a Földközi tengeren — londoni illetékes helyen hangsúlyozzák, hogy

Nagybritannia nem fog eltérni eddigi viszontbiztosítási politikájától,

Ez a politika biztonságot nyujt neki az angol flotta vagy más brit érdekek megtámadása esetén. Mindamellett az olasz jegyzék tiltakozó jellege ellenére hajlandók angol illetékes helyen a szövegben némi biztatást látni, hogy

Olaszország esetleges békeközvetítést szívesen fogad.

Erészben megnyugtatónak tartják az angol külügyminisztériumhoz közel álló körökben, hogy Olaszország ismételten hangoztatja, hogy mindent el fog követni, *csak hogy az abesszíniai bonyodalom ne harapózzék át az európai országrészekre.*

Elfűrészelték és ellopták a ligeti vízhordó fiú szobrát

— Az Est tudósítójától —

Különös szoborlopási ügyben nyomoz a rendőrség tegnap óta. A *Stefánia* úton szolgálatot teljesítő rendőr tegnap este észrevette, hogy a *Stefánia*-úti köröndről hiányzik a *vízhordó fiú szobra.* Értesítette a lopásról a XIV. kerületi kapitányságot, ez pedig a városházát. A főváros közművelődési ügyosztályából *Cserhalmy* Jenő szobrászművész ment ki a helyszínre, hogy megállapítsa a szoborlopás körülményeit. A szobrot először le akarták feszíteni a talapzatról. Nem sikerült. Erre *elfűrészelték a két lábát.*

A rendőri nyomozás abból a feltevésből indult ki, hogy a több mázsás szobrot a tolvajok pénteken hajnalban nem merték a fővárosba hozni, valószínűleg a környéken értékesítették. Végigrazziázta a környék ócskavas-kereskedőit. A *Hungária* körút 11. számú házban lévő *Schwartz*-féle ócskavas-telepen pénteken délután meg is találta a szobrot. Schwartzék elmondották, hogy *három férfi vitte hozzájuk pénteken hajnalban a szobrot,* ők azonban nem ismervén a bronz jelenlegi árát, azt mondották nekik, menjenek vissza délután.

A tolvajok valószínűleg *gyanut fogtak, mert nem jelentkeztek többé.* Pénteken délután a 67-es őrszobán bejelentette egy rendőr, hogy pénteken hajnalban félhárom tájban egy férfit látott ólálkodni a szobor körül. Az illetőt igazoltatta. Tegnap előállították a főkapitányságra. Itt tagadta, hogy a dologhoz bármi köze volna. Elbocsátották. A különös lopási ügyben most a *Kiss*-detektívcsoport nyomoz.

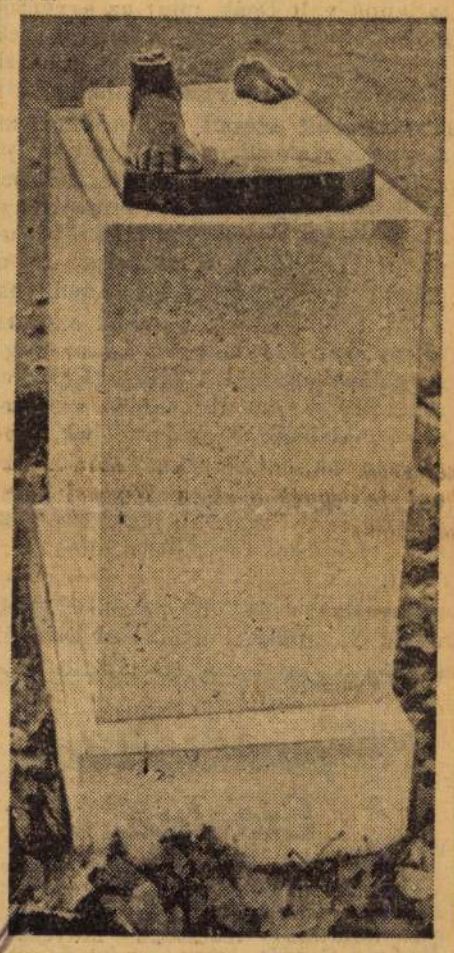

ERDEI DEZSŐ »VÍZHORDÓ FIÚ« CÍMŰ SZOBRÁNAK TALAPZATA a Városligetben. A kőtalapzaton csak az ellopott szobor két lefűrészelt lábfeje maradt

V. GYÖRGY RAVATALA A WESTMINSTER HALLBAN

Öngyilkosságok éjszakája

— Az Est tudósítójától —

Mára virradó éjjel a következő öngyilkosságok és kisérletek történtek:

Özvegy *Dadetzky* Györgyné Vörösmarty ucca 51. számú házban lévő lakásán *ismeretlen méreggel* megmérgezte magát. A mentők a Rókus kórházba szállították. Az életúnt asszony egy iparos özvegye, *öt búcsúlevelet* hagyott hátra.

Koós Ferencné Klauzál ucca 11. számú házban lévő lakásán szintén *ismeretlen méreggel* mérgezte meg magát. Súlyos állapotban a Rókus kórházba vitték.

Gergely Elek ügynök Nagymező ucca 11. számú házban levő lakásán ugyancsak *ismeretlen méreggel* megmérgezte magát. A Rókus kórházba vitték.

Hartman Gézáné Kertész ucca 42. számú házban lévő lakásának konyhájában *függönyzsinórral az ablakfára akasztotta fel magát.* A tejesfiú vette észre az öngyilkosságot, amikor reggel a tejjel benyitott Hartmanné konyhájába. Levágta a zsinórról, szólt a házmesternek, aki telefonált a mentőkért. A mentők *eszméletlen állapotban* vitték Hartmannét a Rókus-kórházba.

Müller Erzsébet varrónő Kelenhegyi út 30. számú házban lévő lakásán nagymennyiségű *aszpirinnel mérgezte meg magát.* Súlyos állapotban a Rókus-kórházba szállították.

Ma reggel dr. *Polisi* Antal ügyvéd Soroksári út 32. számú házban albérleti lakásán *ismeretlen méreggel* megmérgezte magát. Ismerősei véleménye szerint családi bajai miatt lett öngyilkos. A mentők a Rókus-kórházba szállították. — A Krisztina körút 147. számú házban lévő lakásán az éjszaka [illegible] mennyiségű méreggel megmérgezte magát *Balli* Istvánné, egy postaigazgató felesége. Balli Istvánné az utóbbi időben álmatlanságban szenvedett és altatószereket szedett. Az este úgylátszik, nagyobbmennyiségű altatót vett be. Az éjszaka a postaigazgató arra ébredt, hogy *felesége rosszul van és hörög.* A mentőket hívta, akik az aszszonyt a Vöröskereszt-kórházba vitték.

Nincs többé fájdalmas fogtömés

Newyork, január 25
(Az Est tudósítójától)

Háromezer újongó fogorvos ünnepelte a newyorki fogorvos kongresszuson dr. Le Roy *Hartmannt,* aki az emberiséget páratlan adománnyal lepte meg:

feltalálta a fájdalom nélküli fogtömést.

Hartmann egy idegzsongító oldattal dolgozik, melynek összetétele a következő: egy és egynegyed rész thymol, egy rész ethyl-alkohol, két rész szulfur-éther. Ennek a szernek a hatása alatt *a beteg egyáltalában nem érzi a fogfúrás és tömés gyötrelmeit.* Eddig

több mint ötszáz betegen próbálta ki szerét

a fogorvos. A csodaszer előállítása rendkívül olcsó. Dr. *Hartmann* hosszú előadásban ismertette találmányát, majd közölte, hogy egy cég 200.000 dollárért akarta megvenni, ő azonban nem hajlandó ebből üzletet csinálni, nem is szabadalmaztatja találmányát, hanem *nyilvánosságra hozza, hogy az emberiség közkincsévé tegye.*

Nyilttér

E rovatban közöltekért nem vállal felelősséget sem a szerkesztőség, sem a kiadóhivatal.

Ebben a rovatban a hirdetések ára milliméter-soronként hétköznap 70, vasárnap 80 fillér. A legkisebb hirdetés ára 7, illetve 8 pengő.

Ha fáj a feje és szédül, ha teltséget, bélizgalmat, gyomorégést, vértódulást, szorongást vagy szívdobogást érez, igyék minél előbb valódi **Ferenc József** keserűvizet, mert ez a gyomor és a belek működését előmozdítja, az epekiválasztást fokozza, az anyagcserét megélénkíti és a vérkeringést felfrissíti. Az orvosok ajánlják.

A harisnya csak akkor szép, ha **„Mikádo"** *rajta a név.*

MDK

Erdei Dezső

Jancsi, br.

7.nemzeti képzőm. kiáll. 1944. jun. Mücs.

MDK

Erdei Dezső

Jóska, br.

7.nemzeti képzőm. kiáll. 1944. jun. Pécs.

MDK

Erdei Dezső

Zsuzsa. br.

7.nemzeti képzőm. kiáll. 1944. jun. Műcs.

MDK

Erdei Dezső

Szt. Imre, gipsz

M. Egyházmüv. kiáll. N.Szal. 1941.II.

MDK

Erdei Dezső

Narkissos, gipsz

Akt-kiáll. 1925. dec. Mücs.

Erdei Dezső MDK

Jancsi, bronz

Jóska, bronz

Mücsarnok 1944.VII.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Erdei Dezső

Szerepelt a Műcsarnok téli tárlatán

PH 1932. XII. 17.

Erdei Dezső MDK

Bartók Béla, gipsz

Mücsarnok 1954. V. Magy. Képzőm. Kiáll.

Erdei Dezső

Jóska, 1950, gipsz

Mucsarnok 1955 Képzőművészetünk tíz éve

Erdei Dessö.

Szerepelt a Műcsarnok-béli tárlatán.

Est. 1932. XII. 18.

M.D.K.

Erdei Dezsö szobrász

Szent Imre-szobor / 1940 / Veszprém,

Magyar Műemlékvédelem 1961 -1962. Bp. 1966. 90.1.

Műemlékvédelem Magyarországon

Erdei Dezső MDK

Jancsi
~~Jánosi~~, 1952, gipsz

Mücsarnok 1955 Képzőművészetünk tiz éve

Erdei Dezső

MDK

Liszt Ferenc portréja, 1952, gipsz

Műcsarnok 1955 Képzőművészetünk tíz éve

M.D.K.

Erdei Dezső, szobrász. 1902-1956

Sok problémával küzdő, mindig a formák formai tökéletesség felé törekvő művész. 549. o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III. köt. A képzőművészetek, a zene, a színház és a film. Bpest. Minerva. 1960

Erdei Dezső

Az 1907-ben alakult Kéve művészcsoportnak a háboru után lett tagja.

Rabinovszky Máriusz: Két korszak határán Bp. 1965. 309.l.

M.D K.

Erdei Dezsö szobrász

Alkotása a te vezett müvészi sétány ra kerülnek

Liszt Ferenc szobra
Csokonai Mihály "

Csákváry Margit: Müvészek ligete a margitszigeten

Magyar Nemzet 1965. dec. 28. 5. l.

MDK

Erdei Dezső, szobrászm.

egy modern felfogású figurája: a
Vizhordó fiu. Stefánia-ut.
A test finom vonalai, az egyensuly érdekes
vonalalakitó hatása és tömegelosztása igen
figyelemreméltóvá teszik ezt a hatásos szob-
rot. Repr. 170.1.

Jajczay János dr.-Gyöngyösi Nándor dr: Budapest
szobrai az utolsó tiz évben.
Képzömüvészet. 1931. 42.sz. 155-156.1.170.1.

MDK

Erdei Dezső

Narkissos, gipsz

Akt kiáll. OMKT. Misc. 1925. dec. 11. 1.

MDK

Erdei Dezső

Jóska 1950 gipsz Művész tul.

Képzőművészetünk tiz éve. Műcsarnok.
Kiállitott művek jegyzéke. 13.l.

MDK

Erdei Dezső

Jancsi
~~Jánosi~~ 1952 gipsz Művész tul.

Képzőművészetünk tíz éve. Műcsarnok.
Kiállított művek jegyzéke. 13.1.

MDK

Erdei Dezső

Liszt Ferenc portréja 1952 gipsz Megbizas.

Képzőművészetünk tiz éve.Műcsarnok.
Kiallitott művek jegyzéke. 8.1.

mdk

Erdei Dezsö
szobrász

szobrai az Ernst Muzeumban
Legismertebb műve a „Korsós lány"

P. G. Két kiállítás

Nepszava 89 évf 206 sz. 1961, aug. 31én 2l.

MDK

Erdei Dezső

Fájdalmas Szüz, gipsz.

Tavaszi Tárlat. 1940 ápr.-máj. 7.1.
Mücs.

MDK

Erdei Dezső szobrász

Uj Magyarság képes mell. 1939. jun. 25.

M.képzőmüv. kiáll. Varsóban.

Erdei Dezsö, szobrász

MDK

Korsós lány. Aluminium.

Műcsarnok.-Tavaszi Tárlat.1937. Kat. 17.1.

Erdei Dezső

MDK

Munkácsy díjas.

Szerepelt a kiállitáson.

Majthényi Károly: A zsennyei művésztelep első szombathelyi kiállitása.

VAS MEGYE, Szombathely. 1956. máj. 18.

Erdei Dezső
szobrász

M.D.Y.

László király című műve
a Nemzeti Galériába került

~~[illegible]~~ Uj műkincsek a Galériaban és a Szépművé-
szeti Muzeumban

Élet és Irodalom, 1962. ~~[illegible]~~ március 17 — 11 l.

MDK

Erdei Dezső

Jóváhagyták az Ifjuság utját diszitő szob.kom. tervéit.

Magyar Nemzet, 1953. jul. 19.

MD K

Erdei Dezsö, szobrász

Bartók Béla. Gipsz.

Mücs.-V.M.Képzm.Kiáll. 1954.dec.-1955.jan. Kat. 27.1.

MDK

Erdei Dezső és László Péter szobr.

Stafétafutók c. szobra a Népstadion felv. utján

Uj szobrok a főv.utcáin. Népszava, 1958.jun.27.

MDK

Erdei Dezső szobr.

Vizhordó fiu

Képzőművészet 19~~4~~ 1931. 42.sz. 155. l. képek

MDE

Erdei Dezső szobr.

Vizhordó fiu

Képzőművészet 1931. 42. sz. 156. l. képek

Erdei Dezső szobrász M.D.K.

A Magyar Nemzeti Galéria és a székesfehérvári István Király Muzeum rendezésében emlékkiállitása a muzeumban.

Meghalt 1957.

Napi krónika

Magyar Nemzet 1963. február 28. 6.1.

Dr. Dezső Csatkai

A Magyar Nemzeti Galéria és a Szépművészeti -
Latvian State Museum rendszerében szakértői
a munkában.

Megbízó 1957.

Dr. Csatkai

Magyar Nemzeti 1963. február 28. S.I.

MDK

Erdei Dezső (szobrász)

A képzőművészeti bizottság tervében szerepel vízhordó fiú (vagy csak: vízhordó ?) c. művének a Hunyadi János úton történő felállítása.

-ts.: Budapestet új szobrokkal, emlék táblákkal és városkutakkal díszítik. Városi Szemle, Bp. 1927. 942. l.

M.D.K.

Erdei Dezső

Szobrászmüvész kiállitott a Mücsarnokban a VI.képzőmüvészeti kiállitáson.

Noszlopy Gy: A VI.képzőmüvészeti kiállitás szobrairól.
Népszava 1956. I.7. 6.szám. 6.old.

M.D.K.

Erdei Dezső

Szobrászmüvész "Korsós lány " c. szobrán dolgozik amit a Mücsarnok tavaszi tárlatán fog kiállitani. Fotó felv.

Népakarat 1957. ápr.27. 8.old. 97.szám.

Erdei Dezső
Vizhordó fiu

Mües. kiáll. évk. KMT. 1928. 71 l.

Erdei Dezső

szobrász

"Vizhordó fiu"

14.o.

Gádor Endre: Budapest szobrai. Bp. 1955.

Modi Dezső, [Szobrán]

MDK

Felvétel:

Korsós leány

Bernáth László: 5oo kép, 15o szobor a szombaton megnyiló Tavaszi Tárlaton.

Esti Hirlap: II.évf. 91.sz. 1957. ápr.19.pé.
2. old.

Erdei Dezső MDK

szobrász

Repr: / a mü végén lap- és sorszám nélkül/

"Vizhordó fiu"

Gádor Endre: Budapest szobrai. Bp. 1955.

MDK

Rudai Dezső, kobrák.

Narkissos Gipsz.

Műcs. - 1925/26 Aké-kiáll. - 11. l.

MDK

Erdei Dezső és László Péter, szobrászok.

Staféta. gipsz.

Mücs.-Tav. tárl. a Mücs.-ban. Hősök tere.
1952 máj. 10.-jun. 4. Jegyz. 13. l.

"Erdei Dezső", [szobrai]

MDK

Harmadik éve a Földalatti Vasut V. Népstadion-állomásának egyik épületében várják az összeillesztést

Ferenczy Béni: "Uszó nő"-je és

Erdei Dezső és László Péter háromalakos "Stafétá"-ja.

-yp- Halott szobrok életet kérnek.

Esti Hirlap, II.évf.189.sz. 1957.aug.14.szerda
6.oldal

Erdei Dezső

MDK

szobrász

"Vizhordó fiu" Városliget. 1928-
"Mária oszlop" Martinelli tér. 1941-
" Liszt Ferenc" Városliget. 1952-
" Csokonai Vitéz Mihály" Városliget 1953-

28.o.

Gádor Andre: Budapest szobrai. Bp.1955.

Erdei Dezső
/1902 Istvánfölde - /

szobrász

1921-28 Képzőm. Főisk. Radnai Béla, majd Szentgyörgyi István növendéke. egy-egy évig Párizsban és Rómában állami ösztöndíjas.

Hősi emlékei: Bicske, Baracska, Kenderes, Váj, Sóskut.
Varkocs György várkapitány kutja /Székesfehérvár/
Szent Antal /Szeged/
Szent Benedek /Pannonhalam/
Szent Imre /Veszprém/
28.o.

Gádor Endre: Budapest szobrai. Bp.1955.

Erdei Dezső
és László Péter MDK

szobra a Népstadion
Vorosilov uti oldalánál.

Stafétafutók.

285.o.

Székely László /szerk./: Budapesti / zsebkalauz.

Bp. 1959.

Erdei Dezső volván M.D.K.

1902 - 1956

emlitve

Kanyis, hagy. műv. Bp. 1960 549

Erdei Dezső:

Liszt Ferenc és Csokonai nokrát a Margitszigeten állítják fel.

Magyar Nemzet 1965. dec. 28.

MDK

Erdei Dezsö, szobrász

132. Varkots György. Gipsz.

281. Nöi fej. 14.old. Cement.

Ep.Műcs. - GMKT. Nemz. Képzőmüv.Kiáll. 1934.ápr.29.-
Kat. 9.1., 14. 1. jan.17.

Erdei Dezső

A Műcsarnok 1927-es tavasi tárlatán a „Kéve" csoport tagjaként szerepelt.

? 1927. dpr. 1.

Erdei Dezső

Műcsarnok reprezentativ kiállitásán neve szerepelt.

BH.932.II.21.

MDK

Erdei Dezső

A Magyar Nemzeti Galéria 1965

Erdei Dezső

kiállított szobra:

Korsós lány, aluminium, 160 cm.

Tavaszi tárlat. A Műcsarnok kkállítása 1957. Kat. szerk.: Kisdiginé Kirimi Irén. Bp. 1957. 19 l.

17.l.

Erdei Dersö

Korsós lány, alumínium,
160 cm

Budapest Műcsarnok kiállítása,
1957, kat. nerk. kisdéjiné;
Kiírni Jrén.

17.

MDK.

Erdei Dezső

Kiállitási kritika

Napló/Veszprém / 1965 ápr.27.lap -

Erdei Dezső

vród

Nádor Jenő =

Országzászló-ünnep-
ségekkel áldoz Székes-
fehérvár kilencszáz-
éves létének

Újság 1938
márc. 20.

N

ERDEI Ferenc

Dutka M.: Bartók Béla a kapzsmuvészetben

Művelt Nép 1955 VI ért 39 n. szept. 25. 7 l.

MDK

Erdei Dezső

és László Péter közös alkotását, a Stafétafutók című, három figurából álló szobrocsoportozatot a Népstadion főbejáratához vezető út mentén állítják fel. (repr.)

G. J.: Van feltámadás! — a Népstadion előtt.

Érdekes Ujság, Bp. 1957. október 26. 17. l.

Erdei Dezső

Gipszfigurája, a Római Magy. Int. kiáll.-án a Nemzeti Szalonban.

M.O.931.V.?.

Erdei Dezső MDK

Szent Imre, gipsz

Magyar Egyháumüvészeti Kiállitás
Nemzeti Szalon 1941. febr-márc.

Erdei Dezső.

A Tavaszi Tárlaton szobor-művével szerepelt.

Kis Ujság, Budapest, 1952. Jún. 1.

Erdei Dezső:

A városligeti Műcsarnok-sétányon felállítandó emlékpad vésére Liszt-mellszobrát kérnéti. (emlékre)

Magyar Nemzet, 1952, Márc. 4

Erdei Dezső

Vizhordó fiu, bronz

Székesfővárosi Képtár és Történelmi Muz. kiáll.

Nemz. Szal. 1937. jan. 9 l.

MDK

Erdei Dezső, Hökk Szilárd-dij

Vizhordó fiu, szoborm

A tavaszi kiáll. dijai. Ujság, 1927. ápr. 12. 8 l.

MDK

Erdei Dezső

v.Nagy Iván: Olasz-magyar kulturális kapcsolatok. T
Tükör, 1937. jun. 398 l.

AMT

Erdei Dezső szobrászati ifjusági dij
Narcissus, repr.

Kézdi Kovács László: A Műcsarnok kiállitásai.
Évk. KMT. 1928, 60 l.

Erdei Dersö Szolgász

Szegegyel a II. kép zöm. kiállítás on

Nonlogi: A II. m. kép zöm. kiáll. szolgai

Nagyszavos 1956 jan. 7. 8.4 évf. 6 n. 6 l.

Erdei Dezső

Pesti Napló 1936 febr. 4

Elfogták a városligeti szobortolvajokat

(Saját tudósítónktól.) Hétfőn, tíznapos nyomozás után a rendőrség elfogta a városligeti szobortolvajokat. A január 23-ról 24-re virradó éjszaka ismeretlen tettesek a Stefánia úton lefűrészelték *Erdei* Dezső szobrászművész »Vízhordó fiú« című bronzszobrát. A szobor hamar előkerült a Hungária középkörút 111. szám alatt lévő ócskavastelepről, ahol megvételre kínálták az összetört szobrot, de azután a tolvajok nem jelentkeztek többet.

Kiderült, hogy néhány nappal ezelőtt *Adler* Kálmán bádogossegéd és *Zsofka* Ferenc szobafestősegéd — két jóbarát — eltűnt lakásáról. Detektívek keresték őket mindenfelé, végül hétfőn hajnalban a Grassalkovich utca 36. számú házban *Zsofkát elfogták*, néhány órával később a Verseny utca és a Jobbágy utca sarkán levő kávémérésben *Adler Kálmán is detektívkézre került.*

Először tiltakoztak a gyanú ellen, de később beismerték, hogy ők lopták el a ligeti bronzszobrot. Előzőleg megkérdezték Schwarz ócskavaskereskedőtől, hogy mennyit ad bronzért és amikor hallották, hogy kilójáért *60 fillért lehet kapni*, felfogadták *Bohát* Antal kocsist, loptak egy fűrészt és lefűrészelték a Vízhordó fiút. Bohát elszállította a szobrot Schwarzhoz és mialatt január 24-én délelőtt a detektívek a Hungária körút környékén mindenfelé keresték a tolvajokat, ők nyugodtan iddogáltak a vaskereskedéssel szemközt levő vendéglőben. A főkapitányságon *őrizetbe vették* a két tolvajt, a kereskedőt, a kocsist, a kocsis feleségét és a kereskedő egyik alkalmazottját.

Ugyanakkor elfogták *Bleha* Antal iparossegédet, aki a Rákos-patak környékén csatornafedőlapokat lopkodott össze és darabonként 40 pengőért eladta Schwarznak. A kereskedő és alkalmazottja azt vallotta a főkapitányságon, hogy semmi közük a tolvajokhoz, nem tudták, hogy lopott holmit kínáltak nekik eladásra.

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláirása.

yezem:

gy helyettesének
ása.

Endrényi Imre, Szeged.

Erdei Dezső

Szépművészet
1941. 154. l.

A Szervita-téren álló és teljes mértékben megrongálódott kegyoszlop helyett a székesfőváros új Szűz Mária-szobor megalkotására írt ki zártkörű pályázatot, melynek határideje folyó évi április hó 15-én járt le. A felhívott szobrászművészek pályaműveiket benyujtották és azokat folyó évi április hó 23-án déli 1 órakor tartott ülésében bírálta el a *Morvay* Endre alpolgármester elnöklete alatt kiküldött bírálóbizottság, amely kivitelre *Erdei* Dezső szobrászművész pályaművét fogadta el és dicséretben részesítette *Boldogfai Farkas* Sándor, *Ispánki* József, *Antal* Károly és *Grandtner* Jenő szobrászművészek pályaműveit.

Bildnis eines Unbekannten (vielleicht der

„Heimkehr der Söhne" (unbekannt

Erdei Dezső,

Kerényi Jenő és László Péter müvészeknek, a Stadionhoz készült kompozicióit mutatják be a Mücsarnokban rendezett, IV. Magyar Képzőmüvészeti Kiállitáson.

Irodalmi Ujság, Bp. 1953. dec. 19.
IV. évf. 26. sz. cimlap.

MDK

Erdei Dezső
gotikus szobrok

N.A: Az ember tragédiája kamaraszinpadon. Magyarország, 1939, máj. 16. 8 l.

Erdei Ferič

nobrat

Varkocs nobra

Repr.

Székesfehérvár

(Pprospektus)

H. ci č. n.

55

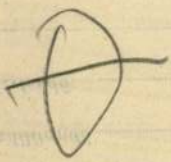

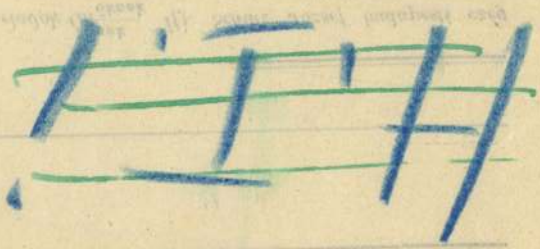

IFJ. SCHULZ JÓZSEF, BUDAPEST.

T.

Ezennel eladok Ön$\frac{\text{nek}}{\text{öknek}}$ *Ifj. Schulz József budapesti czég jóváhagyása fenntartásával*

szállitandó

fizetendő

Erdei Dezső szobrász

A Margit-szigeti művészsétá-
nyon áll szobra: Liszt Ferenc-
ről készített műve. (repr.)

Ifjúsági Magazin, Budapest
1974. ápr.

Erdei Dersö

Hobrait

Koll. kiáll. az

Ernst-Museumban

1938. jan.

l. Könyvtaraimban

1003. SAROKSZEKRÉNY, mahagonifa. Empire. 160.—

1004. BÜFFÉ-ASZTAL, tölgyfa, faragott. Olasz, XIX. sz. 140.—

1005. SZÉLES EBÉDLŐSZEKRÉNY, polcos emelvénnyel, mahagonifa. Angol, XIX. sz. k. 300.—

1006. BÜFFÉ-ASZTAL, mahagonifa. Angol, XIX. sz. k. 150.—

1007. BOULLE-ASZTAL, réz- és békateknőberakással. Francia. 400.—

1008. NAGY EBÉDLŐSZEKRÉNY, diófa, négyajtós. XIX. sz. e. f. 200.—

1009. NAGY, EMELETES ÜVEGSZEKRÉNY, tölgyfa. Barok-stilus. 200.—

1010. PAMLAG, HÁROM KAROSSZÉK ÉS EGY ASZTAL, damasztkárpitozással. 400.—

1011. KANAPÉ ÉS KÉT KAROSSZÉK, cseresznyefa. Biedermeier. 240.—

1012. ALACSONY SZEKRÉNY, cseresznyefa. Biedermeier. 60.—

1013. ASZTAL, cseresznyefa és nyárfa. Biedermeier. 80.—

1014. ASZTAL, gyökérfa. Biedermeier. 100.—

1015. KONZOLTÜKÖR, jávorgyökér. Biedermeier. 90.—

1016. KÉTAJTÓS ÜVEGSZEKRÉNY, lakkdisszel, faragott és aranyozott asztalon. Hollandia. 240.—

1017. NAGY KANAPÉ, brokát kárpitozással. 25.—

1018. LÁDA, tölgyfa, gót diszitéssel. 35.—

Erdei Dezsö

trépen, Muz

Leányfej / Gr
Vízhordó fiú

Miska, gejs
Fázó fiú

Erdei Dezső, szobrász

Műrészet, 1938. III. évf. 15. sz. 17. l.

Hiner Gyula, Domanovszky E. és E. D.

az Ernst Museumban. (E. á.)

Erdei Dezső, szobrász

Művészet, 1937. II. fél. 6. sz. 34. l.

Kende Béla: Téli tájlat a Műcsarnokban.

Erdei Dezső polrán

Béke é Szabadság (VI.) 16. n.
1955 ápr. 20. Regs.

Kikimi

Erdei Dezső szabrászművész

Művelt Nap, 1954. jul. 25-4 [illegible]

Erdei Dezsö szobrász.

Uj Világ.1951.19.sz.május 10.6.l.

Erdei Dezső szobrász.

Béke és Szabadság.1954.43.sz.okt.27.15.1

Szobor "Narkisszos"

Erdei Dezső

Magyar Művészet, 1926

46-47. o.

A képzőművészeti Társulat.

Erdei Derső nobrán M.D.K.

Csokonai nobra a IV. képzőművészeti kiállitáson. A művészétányra készült.

Redő F. IV. hagyar Képzőművészeti kiállitás. hivtört. Erl. 1954 1 n. 166

Erdei Dersö nobrán M.D.K.

a Földalatti végállomás részére készi-
tett nobra a IV. Kéjszőnművészeti Kiál-
litáson.

Redő F: IV. hagyar Kéjszőnművészeti kiállitás
Muvtört. Ért. 1954 1 n. 166

MDK

Erdei Dezső

Résztvett az egyházművészeti kiállításon.

Somogyi Antal dr.: Az egyházművészeti kiáll.

Jelenkor 1941.márc.15. 6.sz. 12.o.

M.D.K.

Erdei Dezső szobrászművész

A szervitatéri Mária-szobor alkotására kapott megbizást a fővárostól.

Cikk: Művészi szobrok, dombormüvek és freskók diszitik a főváros új épületeit.

Esti Kurir, 1942 jan.28. 4.l.

ERDEI DEZSŐ szobrászmüvész

A newyorki világkiállitás magyar pavilonjának sikere. Horthy Miklós mellszobra az előcsarnokban

PESTI NAPLÓ, 1939. jun. 18. vasárnap 18.l.

Erdei Dezső MDK

Vizhordó fiu, gipsz

Mucsarnok 1927 tavaszi kiállitás

Fényhép Pallai

Képzőművészek Szövetsége

Erdei Dezső – László Péter: Futók /IV. Magy. Képz. Kiáll./

Szabor

Feló: Petrás A.

Nyg. can.

ERDEI DEZSÖ
szobrász

Imre herceg szobra a veszprémi várban. 1940.

Korompay György: Veszprém, Bpest, 1956. Müszaki Kiadó 233. l /képpel 234. l ./

~~RUTTNER JANOS~~

szobrász

MDK

Erdei Dezső

Zsuzsa. Bronz.

VII. Nemzeti Képzőművészeti Kiáll. Kat.
Műcsarnok. 1944. JÚN. 1-18-ig. 36. l.

MDK

Erdei Dezső szobrászművész

A kassai postapalotaban leleplezett kormanyzó mellszobranak készitője Erdei Dezső szobraszművész.

Cikk: Leleplezték a kormanyzó szobrat a kassai postapalotaban.

Függetlenség, 1940.nov.10. 9.1.

Erdei Dezső.

Kiállitotta müveit az Ernst muzeom 1938-ban

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

Erdei Dezső

Jancsi. Bronz.
Joska. "

VII Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.kat.
Műcsarnok.1944.JÚN.1-18-ig. 35.l.

MDK

Erdei Dezső

A "Cénbelick" jub.kiáll. Nemzeti Újság 1934.jan. 14.

Erdei Dezső MDK

Narkissos, gipsz

Műcsarnok 1925-26 Akt-kiállitás

MDK

Erdei Dezső

Vizhordó fiú, bronz

A Székesfővárosi Képtár és Történelmi Múzeum
kiáll.-nak katalogusa. 1937. jan. Nemzeti Szalon.

Erdei Dezső, szobrász

Emlékkiállítását Veszprémben rendezik meg.

— : Kiállítások a nyáron 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1963. jún. 21.

MDK

Erdei Dezső szobrász

Rövidesen megkezdik a Szent Antal-kut épitését.
Délmagyarország 1943.aug. 24.

Erdei Dezső, szobrász

MDH

László Király c. szobra a Nemzeti Galéria gyűjteményébe került.

–. Pigalle Ámora a Ligetben 2. l.

ESTI HIRLAP, bp. 1962. márc. 3.

MDK

Erdei Dezső

Fiu akt, gipsz

Női akt, gipsz

Műcsarnok 1932/33 téli kiáll. keretében a KÉVE jub. kiáll. kat. 7.l.

Erdei Dezső

Liszt Ferenc-szobra a Margit-szigeti új Művész-sétányon kaphelyet.

említve.

Népszava, 1964 március 4. 8. lap.

Fénykép

Magyar Foto: K I 5411/36 Kegedűnné

Erdei Dezső: Liszt Ferenc

Gipsz

1955. IV. 11.

Meg. van

MDK

Erdei Dezső

Női akt

Három téli kiáll. Csallóközi Farkas L.: Műcsarnok.
Művész-Élet 1933. II.2.sz. 3.l.

Erdei Dezső.

A "Kéve" müvészegyesület ujabb tagjai a fiatal müvészgárdából 1929-körül.

BendeJ: A Képzőmüvészeti egyesületek története.

Erdei Dezső
szobrász

Kéve művészegyesület kiállítása – nemzeti szalonban – egy síremlék tervet állítok ki.

Magyar Hirlap
1929 11.10

Erdei Dezső

Magyar Művészet

~~1926. 46~~

1928 (399) ~~648~~

Pacher B.

Bp szfo vásárlásai az elmult 2 évben

U.a.: Bp szfo szüv. vásárl. és rendelési az 1928. évben

MM. 1929

359. l.

Kulaco, Rumer VI.136.

Erdei Dezső MDK

Varkots György, gipsz

Műcsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

Erdei Dezső

Szabrain művei Bartók Béláról

Élet és Tudomány 1961 szept. borítólap

Erdei Dezső

MDK

Képzőművészet 1934. III. 1.

Erdei Lesső

Szerepelt a Műcsarnok Tavani tárlatán.

PH 1927. IV. 2.

Erdei Dezső

Waldapfel József: "Csokonai" c. tanulmányának illusztrálására, a lap hozza a müvész által készitett Csokonai szobor repr.-ját, melynek eredetiját a Városligetben a Müvészi sétányom avattak fel.

Irodalmi Ujság, Bp. 1953. nov. 21.
IV. évf. 24. sz. 4. lap.

Erdei Dezső

ccd

A Szervita-téren álló és teljes mértékben megrongálódott kegyoszlop helyett a székesfőváros új Szűz Mária-szobor megalkotására írt ki zártkörű pályázatot, melynek határideje folyó évi április hó 15-én járt le. A felhívott szobrászművészek pályaműveiket benyujtották és azokat folyó évi április hó 23-án déli 1 órakor tartott ülésében bírálta el a *Morvay* Endre alpolgármester elnöklete alatt kiküldött bírálóbizottság, amely kivitelre *Erdei* Dezső szobrászművész pályaművét fogadta el és dicséretben részesítette *Boldogfai Farkas* Sándor, *Ispánki* József, *Antal* Károly és *Grandtner* Jenő szobrászművészek pályaműveit.

Szépművészet

1941. 159. l.

ŰVÉSZET

N ELSEJÉN — FŐSZERKESZTŐ MARIAY ÖDÖN
LTÁN — SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
APEST, VIII. MÚZEUM-KRT. 6. TELEFON 146—145.
RATOKAT NEM ADUNK VISSZA — ELŐFIZETÉSI
STATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKKSZÁMLA SZÁM:
- KIADÓTULAJDONOS: KIR. MAGY. EGYETEMI
A, BUDAPEST.

sza. A mellékleteknél a fényképész nevét nem közöljük.

BELLE ARTI

RIVISTA D'ARTE — DIRETTA DA
ÖDÖN MARIAY E ZOLTÁN VITÉZ NAGY

AMMINISTRAZIONE: R. TIPOGRAFIA UNIVERSITARIA UNGHERESE DI BUDAPEST.
BUDAPEST VIII, MÚZEUM-KRT. 6.

ABBONAMENTO ANNUO Lit. 120.

NHALT — INDICE

Erdei Dezső szobrászművész

Szoborvándor
zást.

M.U.931.V.21

Elkészültek a kultuszminiszter által rendelt szoborvándordijak

Kiindulva abból az elgondolásból, hogy a testi kulturával és a sporttal kapcsolatos művészi alkotások is olimpiai verseny tárgyai, a magyar müvészet és egyuttal az olimpián szép sikereket elért magyar sport buzditására *Klebelsberg* Kunó gróf kultuszminiszter elhatározta, hogy a müvészeti célok támogatására rendelkezésre álló alapból kiváló müvészekkel vándordijnak alkalmas szobrokat készittet. Igy nyertek megbizást még a mult év folyamán *Erdei* Dezső, *Farkas* András, *Orbán* Antal és *Wilt* Tibor szobrászmüvészeink. A már elkészitett és az Országos Testnevelési Tanácshoz megküldött négy szobor a *Római Magyar Intézetnek* a *Nemzeti Szalonban* szombaton megnyiló kiállitásán a nagy nyilvánosság részéről is megtekinthető.

A nagyértékü művészi alkotások a vivás, birkózás, ökölvivás és a leventesport örökös vándordijaként kerülnek kiirásra. Az Országos Testnevelési Tanács most szólitotta fel az [illegible]szövetségeket vándordij alapitólevél elkészitésére.

M.U. 931. V. 21.

(Sport-utca, 5 óra).

[Δ] A debreceni testnevelési ko

ERDEĬ DEZSŐ :

69. Vizhordó fiu. - Szobor, br. Mag.: 41 cm. Jelz.a talapz.tetején:"Erdey D."

Székesfőv. képt. jub. kiáll

1944.

Erdei Dezső

BÜKY BÉLA :

37. Egyke. - Olajf., v. 74 x 95 cm. Jelz. l.j.: "Büki 1941".

CHIOVINI FERENC :

38. Szent László. - Olajf., v. 51 x 41 cm. Jelz.l.j.: "Chiovini F. 941".

CSELÉNYI ELEMÉR :

39. Önarckép. - Olajf., v. 36 x 48 cm.Jelz. l.j.: "Cselényi 1941".

CSER KÁROLY :

40. Angyali üdvözlet. - Dombormü, terr.

MDK

Erdei Dezső
szobrok

Kárpáti Aurél: Az ember tragédiája kisszinpadon.
Pesti Napló, 1939. máj.16. 14 l.

MDK

Erdey Dezső szobrász

U.Jö A Tragédia a Kamaraszinházban. Esti Ujság, 1939. máj. 16. lo 1.

Erdei Dezső

MDK

Néger férfifej, gipsz

Műcsarnok 1927. tavaszi kiállitás

MDK

Erdei Dezső

Vizhordó fiu, szobormü. Az 1927 évi Tavaszi kiállitáson e munkájáért a Rökk Szilárd dijat nyerte

Aktuális képzőművészeti események. Pesti Hirlap 1927 évi Kincsesháza.

Erdei Dezső

A tavaszi kiállításon a Rökk Szilárd-díjat nyerte „Vízhordó fiú" c. szobrával.

M. 1927. IV. 12. (Magyarság)

MDK

Erdei Dezső

Az 1925.-26 évi Akt-kiállitáson a szobrászat ifjusági diját kapta Erdei Dezső "Narcissus" c. művével. Repr.

Évk. KMT. 1928. 60.l.

Erdei Lessó

Csoportkiállításon szerepelt a Magyar Kultúrszövetség helyiségében.

BH. 1932. XI. 20.

Erdei Desső

Szerepelt a Műcsarnok téli tárlatán.

MO. 1932. XII. 18.

MDK

Erdei Dezső

Néger fej, gipsz

Fiufej, gipsz

Műcsarnok 1932/33. téli kiáll. keretében a Kéve jub. kiáll. kat. 9.1.

Erdei Desső

Szerepelt a Műcsarnok téli tárlatán

BH. 1932. XII. 18

Erdei Dezső

MAGYAR MŰVÉSZET

~~1926. 76~~

~~1928. 399 648~~

1931. 201 – 205 – Gerevich

1929. 108, 115 Lyka, 359 Pacher

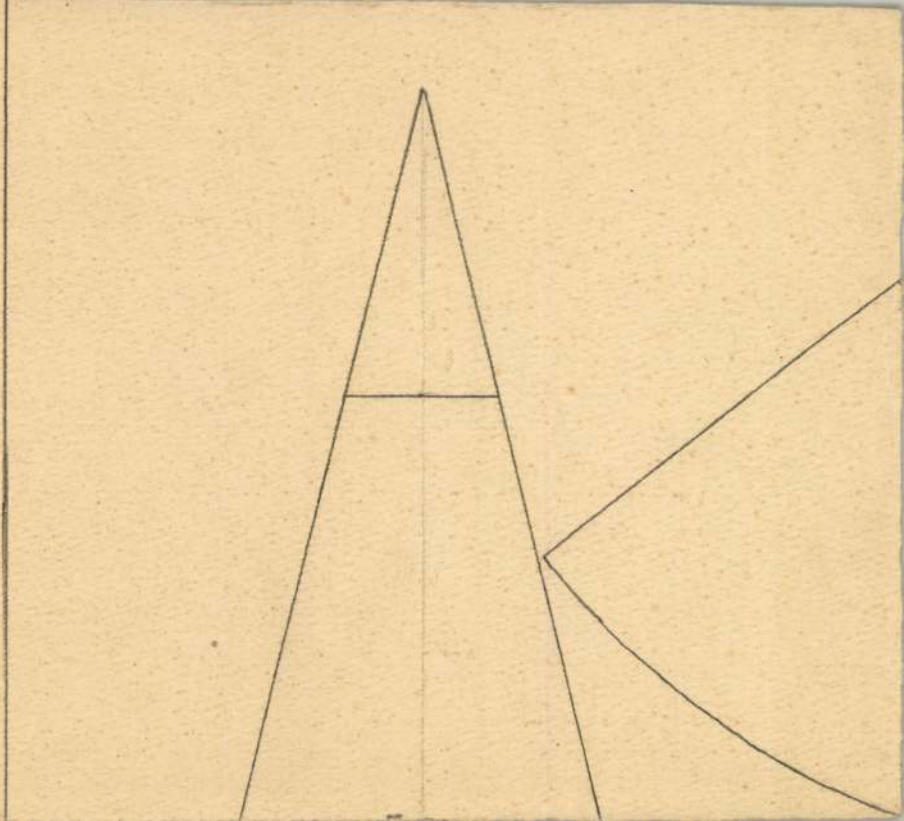

Erdei Dezső

lásd

Szépmüvészet
1941. 69. l.

YZ = Az Egyházmüv
Tanács kiáll
a N. fal-ban

MDK

Erdei Dezső

Hincz Gyula, Domanovszky E. és Erdei Dezső az Ernst Muz.-ban. Művészet, 1938, III.évf.15.sz. 17 l.

Gerevich T:

Római m. művészet

MM 1931.

201, 205. l.

képpel

M a r g i t .

Erdei Dezső

szobrász

Készítette Horthy István kormányzóhelyettes emléktábláját, mely Szolnokon a Nostra gabonatárház falában van elhelyezve s a földmivelésügyi minisztérium megrendelésére készült.

A kormányzó jelenlétében 1943 április 18-án. leplezték le.

Pest. 1943. ápr. 19.

Erdei Dezső szobrász

A Margitszigeti műrészsétányon áll műve: Csokonai Vitéz Mihály-ról készített szobra. (repr.)

Ifjúsági Magazin, Budapest, 1974. ápr.

ől a legáthatóbb illatú hérosz-szobrá-
el az egykori, inkább németes, mint
enciákkal.
y marad a szobor elpusztulása után is,
tásra a kezdetben reneszánszoskodó
római iskolás *Antal Károly Csorba*
ómai stílust ugyancsak gyakorló *Vilt*
i a *Honvédelmi Minisztérium szobor-*
rszak üresek közt is egyik legüresebb
ob kompozícióját, s ebbe az ötven-
tásba bekapcsolódhat végre Kontuly
*kásá*val, miután a belépőjegyét már
anezen év szeptemberében megvál-
r katona a szabadságért" bemutatón.
mai számok sorrendjében ismertetni
mzeti tárlatot – noha valamennyinek
ásunk szempontjából különlegessége
sztendőnél azonban még el kell időz-
a történelmi festészet nagy éve. Azaz
la nagy éve. Mert ha a dogmatikus
ullám következtében a szeptemberi
nak vezéreszméje, a decemberi II.
ak sem mellőzött témaköre a féloldala-
áltan felidézett nemzeti múlt, s itt már
féle kényes tartózkodás sem a rende-
nai iskolások részéről; itt már minden

Kiss: (

Következmények: Kontuly *Tervmegbeszélés a földalattinál* című festménye a III., és *Budai Nagy Antal a kolozsmonostori békét diktálja* című bombasztikus neobarokk kompozíciója a IV. kiállításon, Ohmann Béla *Gyapotszedő* című két és félméteres gipsze az 1952-es Tavaszi Tárlaton, majd Antal, Grantner, Győry Dezső, Kocsis András sportszobrai a Népstadion számára.

Az 1952-es „képzőművészeti vita" után látszólag szigorodik az ideológiai helyzet, valójában a volt csoport tevékenysége épp e szigorodás következtében formai, stiláris okokból tárt kapukat talál, és az 1953-as politikai változások után már tulajdonképpen csaknem minden rendű és rangú római iskolás érvényesül. A nagy művészetpolitikai vitáknak nem bezzeg-példái sosem, de nem is ők szolgáltatják a „leküzdendő csökevényeket"; az albumok, folyóiratok, katalógusok ritkán reprodukálják munkáikat, de részt vesznek valamennyi nemzeti tárlaton, s – ami még fontosabb – ott vannak valamennyi megbízásnál, pályázatnál, köztéri munkánál. Az akkori képzőművészeti irányítás tudatos vagy féltudatos álláspontja felismerhető: miközben a művészeti élet feszültségekkel telített, miközben a mind inkonzekvensebb nagypolitikai fordulatok mind inkonzekven-

Erdei Dezső (László Péterrel könyvben)

Tartók, Erdős, Budapest, Népszabadian
"atomininy-terve" kiállítva a IV. Magyar
Képzőmüvészeti Kiállítás. 1953.

Művészet, 1977. 12. 30. old.

Erdei Dezső

Varkocs kapitány

K.Kovalovszky Márta: Székesfehérvár, 1938.
Művészet, 1977. december - 16.oldal.

talán csak Medgyessy kivételével, a „római iskolához" tartozott, vagy legalább szellemében, stílusában közel állt annak neoklasszicizmusához. Természetes, hogy ezeket az állami költségvetésből fedezett, fontos megbízásokat – s itt meg, mint láttuk, Pátzay huszáremlékműve a kivétel – éppen a hivatalos irányzat képviselői kapták. Műveikben,

tek volna a vár[illegible]
védett egykor. Az egyenletes ritmusú, időmosta kváderek a régi századok történelmi atmoszféráját sugározzák a várkapitány alakjára.

A felállított szobrok hibátlan elhelyezése csak részben a szobrászok érdeme, akik jól bele tudtak illeszkedni a középkori eredetű

Római iskola

fodrászat

Erdei Decső (László Péterrel közösen)

„Futók", Budapest, Népstadion.
(repro)

Rózsa Gyula: A „rómaiak" 1945 után.
Művészet, 1977. december - 26. lap.

Erdei Dezső

műve Liszt Ferencről a margitszigeti
művészsétányon (1960)

Merza László, Mernát György, Erdei Fe-
renc stb.: Budapest Lexikon, Budapest
1973 13351

6521

A faji kérdés, a főúri osztály és a hitbizományi rendszer kritikája a Házban

Farkas István, Németh Imre, gróf Széchenyi György és Schandl Károly beszéde — A belső gyarmatosítás gondolata — Széchenyi „egyes feltűnési viszketegségben szenvedő arisztokrata suhancokról" — „A faji kérdés előtérbe állítása nemzeti veszedelemmé válhat"

(Saját tudósítónktól.) A t. Ház visszatér a maga munkájához. A ködfoltok, amelyek egyik vagy másik párt klubjából kigomolyognak s arról beszélnek, hogy emberek vagy csoportok *eget és hatalmat* kérnek a maguk számára, a téli szélben elszintelenednek, megsemmisülnek. Ki volt a Jupiter, aki tisztító vihart parancsolt a politikai tájakra? Haragjában indította-e meg a vihargépeket, vagy könnyű mosoly ült az arcán, mikor szelet parancsolt? Erről még lehet beszélni, de a lényeg már nem érdemel többet, mint egy-két közbeszólást az ülésteremben:

— Itt is vannak Ras Guksák!

— Azok most Nyiregyházán vannak...

A miniszterelnök jókedvű s a közhangulat nyugodt.

Az ülésteremben *Farkas* István szocialista képviselő kritizálja a hitbizományi javaslatot. Felvet egy érdekes szempontot a nagybirtok történelmi érdemeinek megvilágításához: a főnemesek jórészt akkor kapták óriási birtokaikat, amikor a birtok adományozása azzal a kötelezettséggel járt, hogy a munkára még képtelen államszervezet helyett *hadseregeket* kellett tartaniok, el kellett végezniök a *közigazgatási és kulturális* feladatokat is. A kötelezettségek később az államra szálltak, a birtok a családok kezében maradt.

Németh Imrét nagy figyelemmel hallgatták, s mikor befejezte beszédét, sokan tapsoltak a baloldalon, — *nem mindenki tapsolt a jobboldalon.* Elfogadta a javaslatot, de a nagybirtokról mondott kritikája *tartalmában* közel járt Matolcsy megállapításaihoz. A súlyos megállapításokat a gazdag stíluskészség selyempapirjába csomagolva helyezte a t. Ház asztalára.

Gróf *Széchenyi* György beszéde feltűnést keltett. *Széchenyi* Aladár fia megvédelmezte a főúri osztályt, *mint egységet,* tiltakozott az általánosítások ellen és könnyű helyzete volt, mert olyan ősre hivatkozhatott, akinél nagyobb tekintély nincs a mai magyar parlamentben: *Széchenyi Istvánra,* aki egy hitbizomány anyagi eszközeire támaszkodva lett üstököse a mult század reformpolitikájának.

Megbélyegezte a feltűnési viszketegségben szenvedő fiatal arisztokrata suhancokat, s ez a megbélyegzés tetszéssel találkozott az egész Házban.

Foglalkozott a magyar társadalmi osztályok faji jellegével is. A mérleg: *a nemzet eszmei egysége* az egyetlen, amire a magyar politikát építeni lehet, mert sem a főurak, sem a középosztály, sem a parasztság faji tisztaságáról nem lehet beszélni. Szerencsétlen dolog a fajiság örökös emlegetése és szerencsétlen dolog a társadalmi osztályoknak általánosításokon alapuló szembeállítása is.

Schandl Károly volt a pénteki ülés utolsó szónoka. Az ő beszédében is felhangzott a jelszó: »*Akié a föld, azé az ország*«. Nagy tárgyismerettel beszélt a kötött birtokról és a kisbirtokosság helyzetéről, a parasztosztály megerősítésének eszközeiről, az ipar feladatairól a falusi szegény néposztály munkához juttatása terén és kérte a nemzetgyűlés által törvénybeiktatott földreform végleges lezárását.

Egy kicsit képviselő, egy kicsit OKH-elnök és — utóbbi minőségében kénytelen volt meghallgatni a kisgazdák közbeszólásait. *Dinnyés* Lajos még csak az olcsóbb OKH-hiteleket reklamálta. *Dulin* Jenő azonban már tovább ment egy lépéssel és közbeszólásából megtudtuk: Klein Antal nem eredménytelenül tiltakozott a magas OKH-kamatok ellen.

...Az OKH-nak 300.000 pengőt kell visszatérítenie gazdáknak, akiktől magasabb kamatot szedett, mint amennyinek a jelszámítása jogos lett volna.

A képviselőház ülése

A képviselőház pénteki ülését délután 4 órakor nyitotta meg **Sztranyavszky Sándor** elnök. Folytatták a hitbizományi törvényjavaslat vitáját.

Farkas István azt fejtegette, hogy a hitbizományok fenntartását történelmi visszapillantás alapján helyeselni nem lehet. A nagybirtok jelentősége gyökeresen megváltozott. A multban *jelentős terheket* viseltek, — katonát tartottak, közigazgattak, kulturális feladatokat végeztek a még ki nem alakult államgépezet helyett a nagybirtokok — most azonban a kisbirtokok aránylagos terhe sokkal nagyobb. Gyökeresen segíteni csak úgy lehet, ha nemcsak a hitbizományok, hanem az összes birtokkötöttségek megszűnnek. A törvényjavaslatot csapnivalóan rossznak tartja és *nem fogadja el.*

Nagybirtok és népesedés

Németh Imre felszólalásában utalt arra a szinte egyöntetű megállapításra, hogy a hitbizományi rendszer nem magyar eredetű, hangsúlyozta, hogy az alapítók intenciója rendszerint *az öncélú magyar nemzeti törekvések ellen irányult.* A hitbizományok grandiózus monopóliumát a történelmi osztályok egy kategóriája kapta *ajándékba* s néhány család a maga fényét, jólétét és uralmi biztonságát biztosította azért, mert *a birodalmi gondolat habsburgi koncepciójának feláldozták a magyar milliók egyetemes nemzeti érdekét.* Felvetette a kérdést, hogy ha egy intézmény keletkezésének sötét történelmi eredetét ilyen egyöntetűen ítélik meg, *mi akadálya van annak, hogy ugyanilyen egyöntetűséggel pálcát törjenek felette s kimondják a hitbizományi rendszer teljes felszámolását?*

A hitbizományok ellen másfél századon át küzdöttek a magyar szellemiség legkiválóbbjai. A kiegyezés utáni időkben keletkezett a hitbizományok nagyobb része, *főleg azon a területen, amely a megszálló népek földéhségének és sovinizmusának terített asztala lett.*

Gyomor- és bélbajoknál, a máj és az epeutak megbetegedéseinél, reggel felkeléskor egy pohár valódi »**Ferenc József**« keserűvíz kortyonként elfogyasztva **remek természetadta hashajtó! Az orvosok ajánlják.**

Elmondotta, hogy elszakított területen járt, magyar kubikosokkal beszélgetett, kérdezte: *hogyan élnek?* Az egyik kubikos körülmutatott a láthatáron s így szólt: »*Uram, ha a háború előtt okosabban csinálták volna a dolgot, ez a föld itt most mind a miénk lehetne. De ezen a vidéken csupa nagybirtok feküdt, a nagybirtokot az idegenek szétosztották maguk között, s mi itt állunk nyomorultan, rongyosan.*«

Dermedt csendben hallgatták a képviselők s a miniszterelnök *Németh* Imre drámai előadását.

A szónok ezután a hitbizományi rendszer ellen szóló érveket fejtette ki, főleg a népesedéspolitikai szempontokra mutatott rá. A Dunántúl területének több, mint 40 százaléka kötött birtok és nagybirtok. Tanulmányozta az utolsó hatvan év népesedési statisztikáját. Szomorúan kellett megállapítania, hogy a Dunántúl népessége hatvan esztendő alatt *39 százalékkal szaporodott,* ezzel szemben az Alföld lakossága 190 százalékos, az északi dombos vidék lakossága pedig 80 százalékos szaporodást mutatott. Ez bizonyítja, hogy *a nagybirtok igenis akadálya a nép szaporodásának.* A földbirtokpolitikai kérdést nem szabad kizárólag termeléspolitikai szemüvegen át nézni. Az üzemesített nagygazdaságok rendszere ellen szól, hogy a rentabilitásra való törekvés a gazdát arra teszi hajlamossá, hogy minél kevesebb emberi munkaerővel dolgozzék. *Mi nem mehetünk Abesszíniába területeket foglalni, nálunk belső gyarmatosítást kell végrehajtani.*

— *Itt is sok Ras Guksza van,* — szólt közbe **Rakovszky Tibor.**

— *Azok elmentek Nyíregyházára,* — mondja **Dinnyés Lajos.** *(Derültség.)*

Németh Imre: Szívósan kell haladnunk céljaink felé. *Rendszeresen erősíteni kell népünket, amelynek mai anyagi és erkölcsi állapota egyik tragikus akadálya a reformmunkának.* Nem szabad visszariadni az áldozatoktól sem.

— Áldozatkészségre van szükség — mondja **Rakovszky Tibor.**

— Ne a másokéból akarjanak áldozatokat hozni — jegyzi meg **Lázár Andor** igazságügyminiszter.

— Mit csináljunk, ha minden a másé? — kérdezi Rakovszky Tibor.

— *Én odaadom mindenem, ha a főurak is odaadják* — mondja **Rupert Rezső.** *(Derültség.)*

Németh Imre azzal fejezte be beszédét, hogy a törvényjavaslatot *kezdetnek látja* és csupán abban a reményben fogadja el, hogy ezen a téren a következő lépés már *határozottabb és keményebb lesz.*

A mágnásosztály vezető szerepe

Gróf Széchenyi György volt a következő szónok.

— A hitbizományokkal szemben felvetették a kérdést: nincs-e szükség a teljes feloszlatásukra. Sokat hangoztatták azt az érvet, hogy idegen mintára kerültek a magyar jogrendszerbe. Ha ebből a szempontból vizsgáljuk a magyar jogrendszert, nagyon sok részt ki kellene dobni belőle és ami megmarad, igen szegényes lenne. A hitbizományi intézményt az utóbbi évek jogalkotásainak különböző intézkedései már erősen megnyirbálták. Kétségtelen, hogy a hitbizományok fenntartása mellett úgy szociális, mint gazdasági szempontból ugyanolyan indokok szólnak, mint általában a nagybirtokok fenntartása mellett, s feloszlatásuk gazdasági szempontból súlyos rázkódtatással járna.

Kéri a kormányt, hasson oda, hogy a lekötött nagybirtokokból *kisemberek számára bérleteket biztosítsanak.* A telepítés kérdése a mai viszonyok között nem kecsegtet gyors lebonyolítással. Aki pusztán telepítésre akar támaszkodni és a szociális megoldást kikapcsolja, ezt a problémát megoldani nem fogja.

— Amikor ősöm *Széchenyi* Ferenc hitbizományt létesített, — mondotta — birtokának *csak egy részét* vetette kötöttség alá. Ennek oka az volt, hogy *a hitbizományt köszempontok számára kívánta létesíteni.* Közcélt szolgált az is, hogy családja tagjai a közéletben szerepeljenek. És hogy ez az elgondolás nem volt hibás, bizonyítja fiának, *Széchenyi Istvánnak példája.* Aki nem ismeri fel a vezető rétegek fontosságát, könnyen a hitbizományok ellen beszél. Mint minden társadalmi osztálynál, úgy a mágnásosztálynál is fontos ez a szempont. *Ha annyira hitványak volnánk, mint ahogy egyes felszólalók mondották, akkor a köztudatban már nem tartoznánk a vezető réteghez.* Szerencsére a közvélemény nem így nézi a dolgot. *Általánosítását a közvélemény nem egyes feltűnési viszketegségben szenvedő fiatal suhancokra alapítja, akik a maguk társadalmi rétegét diszkreditálják.*

„A faji szempont: nemzeti veszedelem lehet"

Ezután *Matolcsy* Mátyás tegnapi beszédével foglalkozott. A magyar fajt jelentő parasztságról szólva az igazság megállapításaként kell leszögezni, hogy *a parasztság a faji jelleget tisztábban őrizte meg, mint a felsőbb rétegek.* De nemcsak a magyar faji jelleget őrizte meg, hanem nagyon sok vidéken az *idegen faji* jelleget. A parasztságnál Magyarországon faji szempontból *egységről* beszélni *elhibázott dolog,* de époly elhibázott a többnyire idegenből származó *főúri osztály* egységéről beszélni. A *középosztály* nagyobb mértékben másfajú és máshonnan bevándorolt, mint a főúri osztály. Hibás dolog a mult bűneit állandóan felhánytorgatni ahelyett, hogy a ma bajaival foglalkoznánk.

Fábián Béla: Sok baj van ezzel a fajjal.

Gróf Széchenyi György: *Ha a faji kérdést állandóan előtérbe állítjuk, nemzeti veszedelemmé válik.* Mi az egységet *az eszmében* látjuk és *nem a fajban.* Általánosító állítás, hogy nem érez az arisztokrácia sorsközösséget a parasztsággal. A patriarkális viszony *még ma is sok helyen fennáll.* Ennek ma az a rendeltetése, hogy *kulturális és szociális szempontból segítségére legyen a parasztságnak.* Parasztságról, arisztokráciáról mint *gyűjtőfogalomról* beszélni és *ezt szembeállítani, a tudatlanság netovábbja.* Ilyen kijelentés osztályellentétekre alapított szellemre vall. *Nem szabad csak osztályérdekekért küzdeni.*

Javasolja, hogy az ingókat ne vegyék be a hitbizományi kötöttségbe és ez legyen a hitel egyik alapja. Csak akkor fogadhatná el a javaslatot, ha az általa kifejtett szociális és családi szempontok is valóra válnának benne.

Schandl Károly a javaslatról

Schandl Károly: A javaslat haladó konzervatív és ezért érthető, hogy radikális oldalon nem tetszik, mert ott a hitbizományok megszüntetését kívánják.

Rassay Károly: 1923-ban képviselő úr helyeselte.

Schandl Károly felemlítette a háborúelőtti erdélyi birtokpolitikát, amikor a föld fokozatosan csúszott át a román bankok kezébe. A magyar közvélemény akkor narkotizálva volt...

Dinnyés Lajos: Ma is!

Schandl Károly: Azt állították, hogy a holt-

Koestlin Millefleurs bonbon

kézbirtokok veszedelmesek. A holtkéz *magyar kéz* volt és mindig el lehetett érni, hogy a kisbérletek parcellázás útján magyar kézbe jussanak. Nem a holtkézben, hanem az idegen kézben volt a hiba. Igy terelődött rá a nemzeti közvélemény figyelme a nemzeti keresztény birtokpolitikára. Nem akar a hitbizományi rendszer fenntartásának védelmére kelni. *Ha a háború előtt lett volna hitbizományi reform, nagy jelentősége lett volna.* A mostani reform *nem korszakalkotó reform,* nem is lehet az, mert jelenleg a hitbizományok területe az ország mezőgazdasági területének három és fél százalékát teszi ki, 460.000 katasztrális holdról van szó mindössze.

Schandl Károly Rubinek és Nagyatádi emlékének áldozott, megállapította, hogy *földreformtörvényünk az egész világ előtt tiszteletet keltett.* Ha az 1920-as nemzetgyűlés a földreformot meg nem alkotja, *talán a mai országgyűlés sem ülne együtt.* Ilyen nagy reform végrehajtása során előfordulhatnak tévedések, de az OFB vezetői a legtisztább szándékkal látták el az ügyeket. Mielőtt a kormány újabb birtokpolitikai lépést tenne, először *az 1920. évi földbirtokreform pénzügyi befejezése volna szükséges.*

Dulin Jenő: Az OKH kevesebb hamatot kérjen.

Schandl Károly: Ha a képviselő úr gondoskodik olcsó pénzről, amellyel az OKH dolgozhat, akkor én leszek a legboldogabb.

Dulin Jenő: *Most 300.000 pengőt kell visszafizetniök, amennyivel több kamatot szedtek.*

Schandl ezután azt fejtegette, hogy fokozatos birtokpolitikára van szükség, mert állandó nyugtalanságokból nem következik szociális és gazdasági megnyugvás. Rendkívül fontos a kis hitbizományok kérdése.

Cseh-Szombathy László: Sehol sen sikerült.

Schandl Károly: A kisbirtokok erősítése a birtokpolitikában a legnagyobb cél. A meglévő kisbirtokokat kell megerősíteni elsősorban, tagosítás útján. Gazdasági műveltséget is kell adni a gazdának. A gazdatársadalomból kell kinőni a jövőben a középbirtokosok egy részének. A magyar ipari tőke és a földbirtoktőke között éles különbség van társadalmi eredet szempontjából. Minden erőfeszítést meg kell tenni a mezőgazdaság fejlesztésére és erősítésére, de az ország lakosságának többségét a mezőgazdaság nem tudja eltartani, ezért van szükség *iparra.* A régi és új magyar hitbizományosoknak tőkéjükkel bele kell menni az iparba. A magyar földbirtok és ipar között legyen vérségi kapcsolat. *Vidéki ipartelepeket* kell létesíteni, hogy munkát adjanak a szegény falusi népnek. Nem lehet belenyugodni az évről évre rendezett inségakciókba.

Zarek és Széchenyi

— Ottó *Zarek* azt állította, hogy *Széchenyi nem szerette a népet. Ezt a kegyeletsértést vissza kell utasítani. Széchenyi emlékét meg kell védeni az ilyen állításokkal szemben.*

Széchenyi szavaival végzi: *minél több kisbirtok és minél több boldog család az országban.* Mivel ez a törvényjavaslat...

Csoór Lajos: Ezt a célt nem szolgálja...

Schandl Károly: ...ezt a célt biztosítja, a javaslatot *elfogadom.*

A Ház legközelebbi ülését 28-án tartja, amikor folytatják a hitbizományi javaslat vitáját. Ezzel az ülés nyolc órakor végetért.

Lantos Ica miskolci színésznő vallomása öngyilkossági kísérletéről

Miskolc, január 24.

(A Pesti Napló tudósítójának telefónjelentése.)

Lantos Ica miskolci színésznő öngyilkossági kísérlete ügyében pénteken éjszaka három órakor befejeződtek a kihallgatások. A rendőrség kihallgatta *Lázár* Tihamért, a színház bonvivánját és *Rajz* Jancsi táncoskomikust. Olyan hírek terjedtek el, hogy *Lantos* Ica és *Rajz* Jancsi között *heves szóváltás volt.* Ezt azonban hamarosan megcáfolták. Lantos Ica anyjával tartózkodott közös szállodai szobájukban és *anyjával volt valami szóváltása.* A fiatal színésznő *hetek óta elkeseredett, állandóan öngyilkossággal fenyegetőzött* és anyjával történt szóváltása után kirohant a szobából, végigszaladt a folyosón, közben *eldobálta kabátját, retiküljét, azután leszaladt az első emeletre, onnan továbbfutott és kimerültségében a félemelet korlátjáról zuhant le az előcsarnokba.*

Kihallgatták *Lantos* Icát is, aki kijelentette, hogy *senki sem oka balesetének.* Ő már hetek óta készül az öngyilkosságra. A második emeletről akart leugrani, de a korlátnál *a nagy mélységtől megijedt, leszaladt az első emeletre, ott még mindig nagynak tartotta a mélységet, továbbrohant, a félemeletnél izgalmában elveszítette eszméletét és úgy zuhant le.* Arra a kérdésre, hogy miért akart öngyilkos lenni, azt válaszolta, hogy az *idegösszeroppanás életuntá tette.*

Lantos Ica az orvosi vizsgálat megállapítása szerint belső sérülést nem szenvedett. Ballábának kisujját törte el, aminek a kezelése hat hetet vesz igénybe és két hónap mulva már ismét táncolhat a színpadon. Testén több zúzódás van, amelyek azonban jelentéktelenek.

Lefűrészelték talapzatáról, széttörték és eladták a Városliget egyik legszebb szobrát

A „Vízhordó fiú" pusztulása — A rendőrség keresi a tolvajt

(Saját tudósítónktól.) Szinte példa nélkül álló lopás ügyében indított nyomozást pénteken a főkapitányság és a hársfauccai kapitányságon működő XIV. kerületi rendőrkapitányság. A lopás ügyében a főváros tett feljelentést a rendőrségen. A csütörtökről péntekre virradó éjszaka *a Városligetből elloptak egy szobrot,* a főváros azt kérte a rendőrségtől: nyomozzák ki, ki volt a szobortolvaj és hová került a szobor.

Péntek reggel a Stefánia úton szolgálatot teljesítő egyik rendőrőrszemnek feltűnt, hogy a Stefánia-úti köröndön hiányzik a liget egyik legszebb szobra, *Erdei* Dezső szobrászművész alko-

Erdei Dezső: Vízhordó fiú

tása, a *»Vízhordó fiú«.* A rendőr nem tudta mire vélni a hiányt, azt gondolta, hogy talán a főváros vezetősége elvitette a szobrot és máshol állíttatta fel. Amikor kihajnalodott, látta, hogy feltevése téves lehet, mert a szobrot valószínűleg *erőszakos körülmények között távolították el* talapzatáról. ott maradt ugyanis *a figura jobblába és ballábának ujjai.* Azonnal értesítette a XIV. kerületi rendőrkapitányságot, úgyhogy amikor a főváros megtette a főkapitányság bűnügyi osztályán feljelentését, a rendőrség már dolgozott és kereste a tettest.

A városházán dr. *Némethy* Károly tanácsnok, a közművelődési osztály vezetője *Cserhalmi* Jenő szobrászművészt küldte ki a ligetbe, hogy helyszíni szemlét tartson és állapítsa meg: milyen körülmények között történt a feltűnő lopás. A szobor 1927-ben a Műcsarnok tárlatán tűnt fel, ekkor vásárolta meg a főváros *Erdei* szobrászművésztől és 1928-ban állították fel a modell bronzmását a Stefánia uton. A szobrot a közönség is nagyon szerette, a főváros egyik legszebb szobra volt a *Vízhordó fiú. Cserhalmi* Jenő a helyszini szemlén pénteken megállapította, hogy a jelek szerint a tolvaj vagy a tolvajok *először le akarták feszíteni a figurát a gránittalapzatról.* A feszegetés nyomai határozottan látszanak. Miután ez nem sikerült, *a szobor két lábát elfűrészelték,* de ezt a munkát már tökéletesen nem tudták elvégezni, így maradt ott a két láb egy-egy része. Valószínűnek tartotta a főváros, — és a rendőrség is ezen a nyomon haladva kezdte meg a nyomozást — hogy a tettes a bronzszobrot azért lopta el, hogy a bronzanyagot eladja. A szobor *többmázsa súlyú,* éppen ezért a tetteseknek valószínűleg kocsival kellett az éjszakai órákban a ligetből a *Vízhordó fiút* elszállítani.

A rendőrség mindenekelőtt azt kutatta, *nem lehet-e valahol megtalálni a lefűrészelt szobrot.* Detektívek egész serege vonult ki a Városliget környékére, mert azt volt a főkapitányság bűnügyi osztályának a feltevése, hogy a hajnali órákban a tettesek nem merték a lopott szobrot behozni a fővárosba, hanem valószínűleg a környéken próbálták értékesíteni. *A kutatás pénteken a kora délutáni órákban eredménnyel járt.* A Hungária körút 111. számú házban a Schwarcz-féle ócskavastelepen a detektívek kérdésére elmondották, hogy pénteken korán reggel odahozták a bronzszobrot. A kereskedő nem volt otthon, egyik női alkalmazottja fogadta a három férfit, aki a 108 kilós szobrot eladásra kínálta. A szobor két részre volt törve. Külön volt a feje és külön a figura. Az alkalmazott nem sejtette, hogy lopták a szobrot, de miután nem tudta, mennyit lehet a bronzért kínálni, azt mondta, hogy a szobrot hagyják ott és jöjjenek vissza később, amikor majd főnöke bent lesz az üzletben. Így is történt. Ugylátszik, a tolvajok később megijedtek, mert ezután nem jelentkeztek.

A rendőrség most azt hiszi, hogy *a tolvajok nyilván előbb a fejét törték le a szobornak, vagy pedig a fejét ragadták meg és így akarták leemelni a talapzatról a szobrot, a fej azonban letört;* ekkor voltak kénytelenek a szobor ottmaradt részét a talapzatról *lefűrészelni.* A megtalált szobrot a rendőrség természetesen lefoglalta, a városligeti kertészeti telepre szállította: a főváros restauráltatni fogja. A rendőrség most keresi a tetteseket.

Pénteken délután a 67-es őrszobán jelentkezett egy rendőr, aki a csütörtökről péntekre virradó éjjel a Stefánia úton teljesített szolgálatot. Elmondotta, hogy félhárom óra körül egy fiatalember tűnt fel neki, körülbelül száz lépésnyire a Vízhordó fiú-tól, az ólálkodó férfi gyanúsnak tűnt fel, igazolásra szólította. Az igazoltatott ember megmondta a nevét, kijelentette, hogy kéményseprősegéd, megmondta, hol lakik és ólálkodását azzal magyarázta, hogy éjfélig moziban volt és utána most sétálni akar.

A rendőr bejelentésére detektívek mentek ki a kéményseprő Hungária körúti lakására és előállították a gyanusítottat a főkapitányságra. A kéményseprő tagadja, hogy bármi része is volna a szoborlopásban. Este tíz órakor el is bocsátották a rendőrségről és most a főkapitányság tovább keresi a szobortolvajt.

Mandzsú ultimátum Külső-Mongóliának

London, január 24.

Mandzsukuo külügyminisztere Külső-Mongólia kormányához intézett ultimátumszerű táviratában a január 15-i, 17-i és 22-i jegyzékre való hivatkozással *valamennyi mongóliai csapat azonnali visszahívását követeli,* hangoztatva, hogy a határsértésből eredő esetleges összetűzésekért minden felelősség a mongol kormányt terheli.

Leszavazta az amerikai képviselőház Roosevelt vétóját a frontharcospótlék ügyében

Washington, január 24.

Roosevelt elnök *vétójogával élt* a frontharcospótlék kifizetését elrendelő törvény ellen.

A képviselőház 324 szavazattal 61 szavazat ellenében *állást foglalt Roosevelt elnöknek a »bonus«-javaslattal szemben emelt óvása ellen.* A Ház ezzel elérte az alkotmányban előírt kétharmad többséget a javaslat *törvényerőre való emeléséhez.*

A washingtoni *szenátus* hétfőn dönt a képviselőház részéről most újból megszavazott »bonus«-javaslatról. A demokrata párt vezérei a leghatározottabban kijelentik, hogy a javaslat *okvetlenül törvényerőre emelkedik.*

„Rémhírek" a dollár értékének visszaállításáról

Washington, január 24.

Roosevelt ma *hangosan felkacagott,* amikor tájékoztatták azokról a híresztelésekről, amelyek Newyorkban forgalomba kerültek. Ezek szerint *visszaállítják a dollár régi értékét, szabad vásárra engedik az aranyat* és egyéb hasonló intézkedéseket fognak tenni. Roosevelt kijelentette, hogy sejtelme sincs, hogy terjedhetnek el ilyen híresztelések.

Roosevelthez ezután azt a kérdést intézték, igaz-e, hogy új kísérletek folynak *valamennyi pénzérték nemzetközi úton való rögzítésére.* Roosevelt azt válaszolta, hogy tudtával ebben az ügyben pillanatnyilag *semmiféle eszmecserék nem folynak.*

Mélységes fájdalommal és a szív soha el nem muló szeretetével jelenti **özv. Goldmann Antalné** és egyetlen élő fia **Zoltán,** unokái **Pista** és **Gyuri,** hogy drága férje, forrón szeretett édesapja és nagyapjuk

Goldmann Antal

a jóság megtestesítője, a rákoscsabai izr. hitközség elnöke, templomának alapítója és építője, felekezeti különbség nélkül mindenkinek segítő, jóságos **Anti bácsija,** az igazi ember, rövid szenvedés után 64 éves korában, a Mindenható szólítására örök pihenőre tért.

Gyászolják: veje **Ring Pál,** testvérei **Mór, Pülöp, Janka, Zsiga,** sógornői, sógora, a nagyszámú rokonság, alkalmazottai és barátai.

Temetése Rákoscsaba-Újtelepen lesz a gyászházból, Horthy Miklós út 49, **e hó 26-án, vasárnap d. u. 2 órakor.**

Minden külön értesítés helyett!

Erdei Dezső

Budapest Székesfőváros polgármestere az erősen megrongálódott Szervita-téri Mária-szobor pótlására új szoborművű megalkotására írt ki zártkörű pályázatot, amelyre felhívást kaptak: *Boldogfai Farkas* Sándor, *Antal* Károly, *Erdei* Dezső, *Grandtner* Jenő, *Ispánky* József, *Jálics* Ernő, *Hiesz* Géza és *Markup* Béla szobrászművészek. A pályázat folyó évi március 31-én járt le.

Szépművészet

1941. VI. 1.

MDK

Erdey Dezső

Vizhordó fiu

Magy. Kulturszövetség kiáll. Bp. 1932.
katalógus

Erdei Dezső, szobrász

Barcsay Jenő emlékezik e műszerban: fiatal éveit Budapesten, a Fáis kolának ugyneve~~zett~~ Epreskertjében lévő épületben – most Rajza u. – dolgozott lakott. Többen laktak ott a művészek közül Medveczky Jenő, Erdei Dezső és mások.

Esti Magazin

1977. máj. 31. Kossuth, 18.30 K Gyné.

Erdei Dezső

Nürnberg

„FIGYELŐ"
ÚJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest. XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Lap: Kisujság

Megjelent: 1949 NOV 19

— **A művelődés hírei.** Októberben a fővárosi iskolákban ötszáz tanfolyamon 9316 résztvevővel megkezdték a rendkívüli tantárgyak — orosz nyelv, gyorsírás, népi táncok — tanítását. — Két hétig ingyen üdül a Tátrában az a kultúrmunkás, aki 1949—50-es színházi évadban a legtöbb színházi bérletet helyezte el. — Az olvasómozgalom vasárnap a Goldberger-gyárban tart értekezletet, ahol Hegedüs Géza egyetemi tanár ismerteti Szimonov „Nappalok és éjjelek" és Sayers—Kahn „A nagy összeesküvés" című munkáját. — A főváros restauráltatta Erdei Dezső „Vízhordó fiú" című szobrát, amelyet régi helyén, a Városligetben állítottak fel.

ární és Cserépkályhagyár

árk és Társa

Zélyom, 190 1903 Jun 10

égvetés

arfelügyelőség részére.

lzi járásbíróság helyisége„

serépkályha kicserélése.

M.D.K.

Erdei Dersö, nobrés

nyert megbirást a háboru alatt erösen megsérült Kálvin-teri Danubius-kút három alapjának ujrafaragására. Betegsége miatt eronban kénytelen erről lemondani, s ert a munkát is Györi Dersöre birrák, aki már eg nőalakot kifaragott

Dr. Seenger Ervin: A Danubius kút

BUDAPEST, Bp.1966. IV.évf. 7. sz. 27. old.

Erdei Dezső

nobrány.

mil. 1902. aug. 22.

Istvánfölde

Ki-Kicsoda?

177. l

NYOMTATVÁNY

Budapest

úrnak

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Erdei Dezső *

Vizhordó fiú
l. zsobra, repr.

~~*~~ Kéve könyve

1928. 57. l. — kép

* A Kéve művéz-
tagja

NA

A SOCIETÀ UNGHERESE-ITALIANA

RVINO

XI., Horthy Miklós-út 49

ZAMBRA.)

Erdei Dezso

""Fiúakt" c. szobormüve a római ösztöndijas müvészek kiállitásán.

N.U.931.V.24.

Erdei Dezső

A földalatti gyorsvasút állomási csarnok Stadion-felé néző homlaka dé horaszti mészkőből foragott szobrok tervezésére kapott megbízást.

Magyar Nemzet, 1951. Aug. 9.

Index Cards

Erdei Dezső.

A Müvész-sétányon lesz felállítva Liszt Ferenc köből készült mellszobra. (említve)

Világosság, 1951, Okt. 5.

Erdei Dezső

szobrász

Céhbeliek jubiláris kiállitása - Nemzeti Szalonban - szoborral szerepel.

Nemzeti Ujság
1934.I.14.

Erdei Dezső MDK

Vizhordó fiu, bronz

Mücsarnok 1944 A Székesfőv.Képtár Jub.Kiáll.

Erdei Dezső

„Vizhordó fiú" egész tábla, sekete-sehér sénykép reprodukció.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955.

Erdei Dezső MDK

Fájdalmas Szüz, gipsz

Mücsarnok 194o Tavaszi tárlat

Erdei Dezső

nobrász

Készíti az alábbi kút nobrászati részét Szeged város megbízásából.

Délmagyarország

1943. aug. 24.

(Rövidesen megkezdik a Szent Antal-kút építését.)

Erdei Dezső

Vizkordó a Stefánia
uton, repr.

Képzőmüvészet

1931. 42. sz — kép

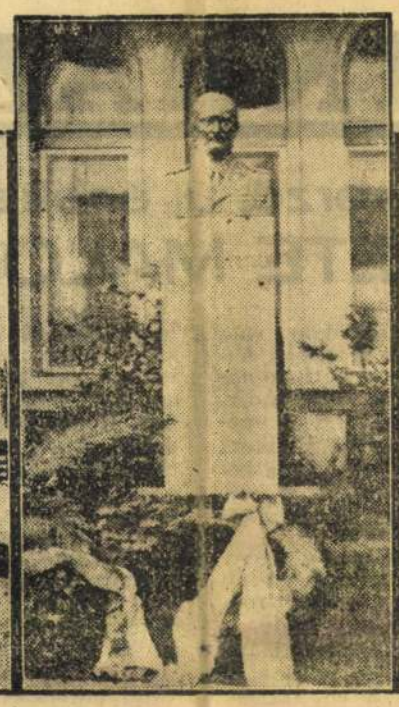

A *MFTR* újpesti hajótelepén vasárnap avatták fel a vitéz nagybányai *Horthy* Istvánról elnevezett hajólaktanyát és ezzel egyidejüleg leplezték le a laktanya alatt *a hősi halált halt kormányzóhelyettes szobrát*. Az ünnepség az egész magyar hajózás bensőséges ünnepe volt és az esemény jelentőségének fontosságát *a kormányzó és az elhúnyt kormányzóhelyettes hitvesének jelenléte is kidomborította*. Az ünnepi beszédet *Komorniczky* Gyula, a MFTR alelnök-vezérigazgatója mondotta, amelynek elhangzása után a kormányzó, a kormányzóhelyettes özvegye a megjelent előkelőségek társaságában *megtekintette az új hajózási laktanyát*, miközben melegen érdeklődött a MFTR hajósainak sorsa iránt. Magas elismerését fejezte ki *Jászonyi* Ferencnek, aki a laktanya terveit készítette és *Lázár* Lászlónak, a laktanya építési kivitelezőjének. A kormányzónak bemutatták *Erdei* Dezső szobrászművészt is, a kormányzóhelyettes szobrának alkotóját.

A Budai Vigadóba költözik a Hadigondozó Hivatal

Az Országos Hadigondozó Hivatal átszervezésével kapcsolatban a hivatal számára *új helyiséget kerestek*. Először az a gondolat merült fel, hogy a Székesfővárosi Képtárba költözik az Országos Hadigondozó Hivatal, a vagyont érő képek elraktározása azonban nagy nehézségekbe ütközött volna s ezért *a főváros a Corvin-téren lévő Budai Vigadó épületét ajánlotta fel*. A Budai Vigadóban néhány hivatal eddig is dolgozott, így egy kerületi jegyfiók, a Fővárosi Könyvtárnak egy fiókja és az óvóhelyépítőanyag kormánybiztossága. Ezek a Vigadóból kiköltöztek, hasonlóképpen *elköltözött onnan az épület földszintjén lévő kávéház*. Az így felszabadult helyiségeket már be is rendezték az Országos Hadigondozó Hivatal részére, amely ott működését megkezdte.

Hogyan alakult ki Magyarországon a szociális jogvédelem

»A Magyar Szociális Jogszabályok Ismertetése« címen az igazságügyminiszter könyvet adott ki, amelyről a miniszterelnök az országgyűlés előtt is megemlékezett. Ez a munka a magyar szociális jogszabályok rendszeres ismertetése mellett megemlékezik olyan jogtörténeti emlékekről is, amelyekből megállapítható, hogy a magyar jog szociális iránya ősrégi nemzeti hagyományon alapszik. Közli *Szent István, Szent László* és *Kálmán* király törvényeit a rabszolgák felszabadításáról.

Zsigmond király 1405. évi törvénye szerint a király annál éberebb gonddal munkálkodik alattvalóinak megmaradásán és nyugalmán, mentül inkább átlátja, hogy a közboldogság saját kárára és megalázására szolgál. Az 1550. évi törvény régi szokásra hivatkozva a szegények és özvegyek pereinek soronkívüli elbírálásáról rendelkezik. Szegénységi bizonyítványok kiállítását már egy 1563. évi törvény szabályozta.

Az 1723:30. törvénycikk elrendelte, hogy minden ítélőtábla mellé egy díjazott ügyvédet alkalmazzanak, aki a vagyontalan szegényeknek ingyen tartozik segédkezni. A jobbágyoknak a szabad költözködést 1298 *óta számos törvény újra és újra biztosította*. A XIX. század első felében a magyar törvényhozás önként szabadította fel a jobbágyokat s ehhez nem kellett forradalom, mint több nyugateurópai államban. A földesúrnak járó szolgáltatások megszüntetése helyébe *a magyar törvény nem kívánt a jobbágytól ellenszolgáltatást*.

A gyáripar megindítását a magyar jogalkotás 1840. évben a gyermekek védelmével kötötte össze; ez a védelem olyan mértékű volt, hogy ilyenre a nemzetközi munkaügyi egyezmények is csak újabb időben tértek át.

Az ipari és gyári alkalmazottaknak betegség esetére való segélyezéséről már 1884-ben és 1891-ben intézkedtek törvényeink és ezek nyomán épült ki az ipari és kereskedelmi alkalmazottak *betegségi és baleseti biztosítása* 1907-ben, illetőleg 1927-ben olyan arányban, amilyenről több nyugati államban csak most kezdenek tárgyalni. Az öregségi, rokkantsági és haláleseti kötelező biztosítás bevezetésével szintén sok államot megelőztünk. Az állami gyermekvédelmet 1901. évi törvényünk szinte minden más államot megelőzve építette ki. A szegények ellátásáról már 1871-ben, a szegénybetegek gyógyításáról 1875-ben gondoskodtak törvényeink. Az erkölcsi romlás veszélyének kitett gyermekek és fiatalkorúak védelmét 1908-ban és 1913. évben törvényeink mintaszerűen megszervezték.

Újabban *a Nemzeti Önállósítási Alap és az Országos Nép- és Családvédelmi Alap* létesítésével a magyar jogalkotás és kormányzat úttörő társadalomfejlesztő munkát indított meg. Emellett a többgyermekes családok mindinkább fokozódó kedvezményei és a hadbavolnultak családjának, a rokkantaknak és árváknak bensőséges támogatása jellemzi a magyar szociális jogalkotást.

Burma ellen készülnek az angolok

Tokió, november 15. *(NST)* A japán légierő erős támadásai, amelyeket a burmai határ közelében fekvő assami ellenséges repülőterek ellen intéz, arra engednek következtetni, hogy az angolok ebben a térségben *a Burma elleni támadásra tesznek előkészületeket*. Ennek az esetleges angol támadásnak célja azonban valószínűleg nem Burma visszafoglalása volna, hanem csupán olyan területek visszaszerzése, amelyeken át *lehetővé tennék a Csungkingba irányuló szállításokat*.

A burmai út visszafoglalását nyilván maguk az angolok is lehetetlennek tartják, ezért azon fáradoznak, hogy *más összekötő utat* teremtsenek. A pontos útvonalat még nem állapították meg, de *indiai területen már elkészült az új út egyrésze*. Folytatása azonban csakis Észak-Burmán haladhat át, olyan terepen, amely jelenleg *japán ázsiában* van. Lord *Mountbatten* valószínűleg megkísérli legalább az új úthoz szükséges északburmai területek visszahódítását. Japán vélemény szerint azonban az új burmai út megvalósítása valószínűleg nem jut túl a tervrajzokon.

Nem találták meg az amerikai repülők Haiphongot

Sanghaj, november 15. *(NST)* **A Csungking-Kínában állomásozó amerikai repülők légitámadást intéztek Haiphong indokínai város ellen, de a várost kitűnő eligazítása következtében nem találták meg és bombáik ledobása nélkül tértek vissza támaszpontjaikra.**

Még egy jegyre kapunk baromfit

A főváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy Budapesten és környékén a közellátási szelvényív E betűs szelvényére november hónapra szelvényenként *egy deka* fűszerpaprika — tört, poralakú piros paprika — vásárolható.

A főváros közélelmezési ügyosztálya közli továbbá, hogy Budapesten és a környéken feljogosított baromfikiskereskedők útján a fogyasztóközönség részére forgalomba kerülő baromfi a közellátási szelvényívnek már kijelölt 1. számú szelvényén kívül november 30-ig *a közellátási szelvényív 2. számú szelvényére is vásárolható, illetve kiszolgáltatandó a már előbb közölt mennyiségben*. Az egyes számú szelvények november 30-ig továbbra is érvényesek és beválthatók. A baromfikiskereskedők az általuk beszedett 2. számú szelvényekkel december 15-ig tartoznak elszámolni.

Bélésáru helyett aranyrudat akart eladni

A közellátási minisztérium ellenőrzési osztálya arról értesült, hogy ismeretlen férfi az egyik sándorutcai ruhaüzletben bélésárut kínált megvételre, *méterenként 49 pengős árban*. Tettenérték *Lukács* István kereskedősegédet, amikor a ruhaüzletben *nem bélésárul, hanem négy darab aranyrudat akart eladni*. Lukács azzal védekezett, hogy az aranyrudakat *Romániából csempészte az országba*. Az ellenőrzési főosztály detektívjei Lukácsot a valutaügyészségnek adták át és itt helyezték letétbe a négy darab aranyrudat is.

Finom hangú

új és használt részletre és bérbe is.

Nagy választék

VII., Rákóczi-út 60.

Ne feledje el

Osztálysorsjegyét még ma befizetni. A **2. osztály**

húzása már november 17-én kezdődik

SZINTÉTIKUS

RUMESSZENCIA

SZESZ HIÁNYÁBAN

VÍZZEL IS

IGÍTHATÓ

IVÁLÓ

TEAÍZESÍTŐ

CORA VEGYÉSZETI GYÁR
Budapest, X,. Bihari-út 2
Telefon: 187-697.

LÓSPORT

Izgalmas megyeri záronap

Vasárnap a *Pestvidéki Versenyegylet* utolsó versenynapját rendezte a megyeri pályán és ezzel az idei galoppszezón véget is ért. A zárónap a rossz idő ellenére is nagy látogatottság mellett zajlott le és minden tekintetben igazolta a hozzáfűzött várakozásokat. Izgalmas versenyszámokat láttunk, az erős küzdelmekben általában a favoritok kikaptak és megyeri viszonylatban a totalizátőr-pénztárak nagyon szép osztalékot fizettek ki.

Talán a Kísérleti verseny volt a legérdekesebb, amelyben 12 ló indult. A versenyt *Várnagy* igen könnyen nyerte *Szebb jövő* és *Nemere II.* ellen. Nagy mezőny volt a nyeretlenek hendikepjében is, ahol a 15-ös mezőnyben Szeretlek futott be elsőnek.

Dr Csecsotka újabb sikere

A hétvégi versenynapokon, illetve a legutóbbi ügetőn újabb sikert aratott dr. Csecsotka Károly főorvos, aki a pályán régóta nem szereplő Irányt nem mindennapi nyugalommal és kitűnő beosztással vezette győzelemre. Dr. Csecsotka, aki ügyvezető igazgatója az Ügetőverseny Egyesületnek, mint látjuk, az ügetősportnak valóban minden ágában megállja a helyét: úgyis mint üv. igazgató, mint zsűritag, de mint aktív versenyző is.

Gyógyíthat-e a lélekbuvár?

Kolozsvár, november 15. *(A Pest tudósítójától.)* A kolozsvári orvoskamara hivatalos eljárást indított dr. *Nemes* Elemér kolozsvári bölcsészdoktor ellen, aki »*Mentor lélektani laboratórium*« címen intézetet nyitott Kolozsváron és ott a hozzáforduló betegeken lélektani kezelést folytatott. Az ügy most a törvényszék elé került. A tárgyaláson dr. *Nemes* kijelentette, hogy orvosi beavatkozást nem végez, csupán lélekneveléssre irányuló tanácsokat ad. A szakértők, dr. *Barlók* György és dr. *Miskolczy* Dezső egyetemi tanár, valamint dr. *Nappendruk* Kálmán törvényszéki orvosszakértő kijelentették, hogy a szuggesztív hatásokon alapuló működés ugyan nevelő tevékenységű, de a hipnotikus gyógykezelés az orvostan körébe tartozik. *Ürmösi* Jenő gyógypedagógiai tanár szerint viszont ez a gyógypedagógia hatásköre alá esik. Ugyanilyen vallomást tett dr. *Tóth* Zoltán pszichológus-tanár is. A vád- és védőbeszédek elhangzása után a bíróság dr. *Nemes Elemér* bűnösnek mondotta ki az orvosi hatáskörbe vágó ténykedés folytatólagosan elkövetett vétségében és 400 pengő pénzbüntetésre ítélte, továbbá eltiltotta egészségügyi foglalkozása folytatásától. A megtévesztő cím használatának vádja alól azonban felmentette. Dr. *Nemes* bűnösség kimondása, az ügyész súlyosbítás címén fellebbezett.

RADIO

Hétfő, november 15.

BUDAPEST I.: 12.00 Harangszó. Himnusz. — 12.10 Országos Postászenekar. — 12.40 Hírek. — 13.20 Időjelzés, vízállásjelentés. — 13.30 Honvédeink üzennek. — 14.00 Szalonötös. — 14.30 Hírek. Műsorismertetés. — 15.00 Délutáni muzsika, Hanglemezek. — 15.30 Stein Antal emléke. Előadás. — 16.20 BSZKRT Pesti Főműhely Dalárdája. — 16.45 Időjelzés, hírek. — 17.03 Mire ügyeljünk a textiláruk vásárlásánál? — 17.10 Rég volt, szép volt. Beszélgetés Schubert—Berté: Három a kislány c. operettjéből. — 18.25 Serédi Jusztinián dr. bíboros hercegprímás szózata a Katolikus Körök Országos ünnepén. — 18.50 Hírek. — 19.00 A mi vendégeink. Az Operaház zenekarát vezényli Hermann von Schmeidal gráci főzeneigazgató. — 20.10 Muzsikáló Dunapart. — 20.40 Házassági ajánlat. Színmű egy felvonásban. — 21.40 Hírek. — 22.10 Hírek német, angol és francia nyelven. — 22.40 Szórakoztató muzsika. Hanglemezek. — 23.45 Hírek.

BUDAPEST II.: 17.00 Hírek német, román, szlovák, ruszin és horvát nyelven. — 19.00 Német nyelvoktatás. — 19.30 Feller Sándor harmonikaszámai. — 19.45 Feri, Baróti Géza elbeszélése. — 20.10 Rendőrzenekar. — 21.20 Felolvasás. — 21.40 Mestermüvek — mesterszólistákkal. — 22.40 Hírek.

Iróasztalok
elsőrangú irodabútorok
KOVÁCS A. ÉS TÁRSA
Budapest, V., Nádor-utca 5.
Telefon: 380-089, 181-367.

SZINHÁZ ÉS FILM

Ú szerző, új énekesek
A FEKETE MALOMBAN

November 18-án, csütörtökön este lesz a Magyar Művelődés Házában *Kiszely* Gyula *Feke e malom* kétfelvonásos történelmi operájának bemutatója. A szerző, akinek mintegy húsz operettje közül nem egy európai sikert aratott, most operaszerzőként mutatkozik be s így nyilatkozik a *Fe et malom*-ról és szereplőiről a *Pes* munkatársának:

— Magam írtam a zenét és a szöveget, sőt a rendezést is magam vállaltam. A rádióban több zeneművet rendeztem már s bízom abban, hogy a mikrofon előtt szerzett tapasztalataimat színpadon is fel tudom használni. Operám cselekménye a XIII. században történik, a pogány és keresztény Magyarország szellemi harcainak utolsó korszakában. Egy pogány táltos lánya bosszút esküszik a Boldogasszony ellen, mert úgy érzi, elrabolta szerelmesét. Máté lovagot, aki pogány multját megtagadva, beállt szerzetesnek. Ebből indul ki a drámai cselekmény, amelynek során a szimbolikus címszereplő, a *Fekete malom* végzi a maga gonosz munkáját, a magyar hazafiság megrontására őrli az emberi életet, könnyet, vért és gyalázatot. A zenét *Szőke* Tibor, az Operaház fiatal karnagya tanította be és ő vezényli a *Székesfővárosi Zenekart*. A bemutatón néhány új tehetség lép először színpadra. Dr. *Laurisin* Lajoson kívül *Vass* Margit, *Reményi* Sándor, az Operaház fiatal művészei, míg a hősbaritont szerepben *Bágyoni* Géza egy igen tehetséges fiatal énekes mutatkozik be.

A királynő csókja szereposztása
Hajmássy Miklós az Operettszínházban

Jelentettük már, hogy a Fővárosi Operettszínház megkezdte karácsonyi bemutatójának előkészületeit. December 17-én mutatja be a színház *Radványi* Géza, *Orbók* Attila és *Fényes* Szabolcs *A királynő csókja* című nagy romantikus operettjét, amelynek primadonnaszerepére sikerült *Karády* Katalint megnyerni. Nagy fejtörést okozott, hogy Karádynak méltó partnert szerezzenek. Tegnap jött létre a megállapodás, amelynek értelmében az operett férfi főszerepét *Hajmássy* Miklós fogja játszani. A nagy kiállítású operettben egyébként *Latabár* Kálmán, *Földényi* László, *Iványi* Zoltán, a színház most bemutatkozó fiatal bonvivánja, *Csikós* Rózsi, *Somogyi* Nusi, vitéz *Gozmány* György, *Fülöp* Sándor, *Wessely* Pál és id. *Latabár* Árpád játszik vezető szerepet. Az új nagyoperett próbái *Tihanyi* Vilmos rendező vezetésével ma délelőtt megkezdődtek.

Rivelsék nagy sikere a Vörös Malomban

A Vörös Malom revüjét minden este telt házak előtt játsszák. Rivelséknek olyan nagy a sikerük, hogy a Vörös Malom decemberre és januárra is szerződtette őket. A mostani revüben bohózatot, akrobatikát, táncot, humort találnak fel a közönségnek, utólérhetetlen művészetükkel. Rivelsék mellett külön sikere van a magyar táncospárnak, a Szőnyi testvéreknek. A revüben szerepel Csöppi, a jazzkirály, aki nemcsak zenekarát vezényli, hanem külön szerepe is van. Most derült ki róla, hogy annakidején jelesen végezte Rákosi Szidi színiiskoláját. A mostani revü nagy sikerére való tekintettel tovább pereg a Vörös Malomban, karácsonyra azonban teljesen új revüt hoznak ki ugyanesak Rivelsekkel a főszerepekben.

A debreceni Kamaraszínház ma Ibsennel nyit

Debrecen, november 15. **Ma este megnyílik Debrecenben az ország egyetlen vidéki kamaraszínháza, amely a város áldozatkészségéből a Déry-múzeum gyönyörű előadótermében talált otthont. Beleznay Unger István igazgató rendezésében és főszereplésével Ibsen drámai epilógusa kerül színre, amelynek címe: Ha mi holtak felébredünk. A debreceni Kamaraszínház működése iránt országos érdeklődés nyilvánult meg.**

A hét filmeseménye
Rákóczi nótája

A 15 éves Hunnia jubiláris filmjét, a Rákóczi nótáját a héten mutatják be. *Daróczy* József, a legnagyobb magyar filmsikerek rendezője jegyzi az új történelmi filmet, amelynek főszereplői *Tolnay* Klári, *Sárdy* János és *Abonyi* Géza.

A PASARÉTI HUNNIÁBAN a Tengerparti randevu című magyar-bolgár film felvételei során felépítettek egy feketetengeri hajót s ezen tengeri vihar »műtermi« villámlásában és orkánjában vették fel az érdekes film drámai jeleneteit.

GYURKOVICS LÁNYOK
Akadémiai vizsgaelőadás a Nemzetiben

A Színművészeti Akadémia vasárnap délelőtt vizsgaelőadást rendezett a Nemzeti Színházban, amely alkalommal *Herczeg* Ferenc örökbecsű darabja, a *Gyurkovics lányok* került bemutatásra. Mindenekelőtt *Kiss* Ferencnek, az Akadémia igazgatójának a munkája érdemel dicséretet, aki mint rendező tanár, tehetségének ebben az irányban is a legjavát adta. Az ő elképzelése és játékstílusa mozgatta az ifjú szereplőket, akik közül nagyon sok figyelemre méltó új erőt ismerünk meg. Nagyon tetszett Gyurkovicsné szerepében *Luttor* Mária, kifinomult játéka még sok sikerhez fogja vezetni. Utána *Péteri* Nikola érdemel figyelmet, aki Katinka szerepét vitte színre. *Radványi* ezredes szerepében *Péchy* Sándor remekelt. A Gyurkovics lányokat *Papp* Ilonka, *Kovács* Teréz, *Czobor* Erzsébet, *Füzesi* Edit, *Bulogh* Judit és *Sulyok* Gyöngyi személyesítették meg. Nagyon jók voltak még *Zámori* László, *Pongrácz* Imre, *Stolpa* András, *Veszprémi* László, *Horváth* Jenő, *Imke* László és *Horkai* János. Minden remény megvan arra, hogy nevükkel még sokszor fogunk találkozni.

(M—ssy)

Latyi Matyi mint Robinson
Gyermekoperett bemutató

Vidám zsivajtól volt hangos vasárnap délelőtt a Fővárosi Operettszínház környéke. A színpadra visszatért Latyi Matyi, a gyermekek kedvenc furfangos cukrászinasa, akinek új kalandjait is Pintér Zoltán fordulatos szövegkönyve szerint állította színpadra Latabár Kálmán. A kitűnő változatos meséjű és a gyermekek érdeklődését állandóan felcsigázó kalandos gyermekoperett fülbemászó muzsikáját új zeneszerző, Haday Tibor írta, akinek ez a bemutatkozása szép színpadi reményekre jogosít.

Latyi Matyi az új operett szövegkönyve szerint nászútra utazik ifjú feleségével, de titokban vele tartanak a boszorkányok és a gonosz Fekete Péter is, akik egy lakatlan sziget közelében felrobbantják a hajót. Latyi Matyi és utitársai a szigetre kerülnek, ahol barátságos indiánok és ellenséges emberevők tanyáznak és közöttük zajlik le a történet, amely alkalmat ad a gyermekeknek, hogy szeretett kedvencüket a legválságosabb helyzetekben lássák. Latabár Kálmán humorával ismét megkódította azt a másfélezer gyermeket, akik hangos ovációval és lázas érdeklődéssel kísérte a Robinson sorba vetődött Latyi Matyi kalandjait. A főszerepen kívül a csinos szőke és rokonszenves Salamon Erzsi, Miklós Lívia, Fülöp Sándor, Harasztl Mici, Vándory Gusztáv, Bozsó Ferenc játszotta az új Latyi Matyi főbb szerepeit Tihanyi Vilmos rutinos rendezésével.

(—l)

SVÁJCI LAPOK jelentik, hogy Robert Taylor amerikai moziszínész, aki mint repülő, spanyol területen leszhant és internálótáborba került, szökést kísérelt meg. Az internálótábor őrsége lelőtte Robert Taylort, aki súlyos haslövéssel került kórházba.

LATABÁR KÁLMÁN feleségén szombaton az egyik egyetemi klinikán súlyos műtétet hajtottak végre. A művészvilágban népszerű fiatalasszony már túl van a veszélyen.

A mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat. V Ü = Vasárnap és ünnepnap. M = Matiné.

ADRIA-ADMIRAL (353—707): **Lezárt ajkak.** (1/44 1/46 1/48; V Ü 11 és 1/42-kor is.) — **ALKOTÁS** (355—374): **Isten rabjai.** (1/44 1/46 1/48; Sz 1/42; V Ü 11 és 1/42-kor is.) — **ATRIUM** (153—034, 154—024): **Karek Ferkó.** (1/21 1/26 1/28; Sz V Ü 1/22 órakor is.) — **BARLANG-BROADWAY** (422—722): Negyedik hétre prolongálva! **Alomkeringő.** (1/22 1/24 1/26 1/48.) — **BAROSS-BODOGRAF** (149—510): **Lezárt ajkak.** (3 5 7; V 11-kor is.) — **BELVÁROSI FILMSZINHÁZ** (384—563): **Szerelmi láz.** (1/24 1/45 1/26 1/47 1/28; V 1/22 és 1/43-kor is.) — **BELVÁROSI HÍRADÓ** (181—244): **Tavaszi álom** (Sárdy János énekes filmje). **Külföldi filmművészek. Magyarok a Kaukázusban. Magyar és Ufa híradók.** (Folyt. egyórás előadások 10—21 óráig.) — **BETHLEN-HOLLYWOOD** (225—003): **Külvárosi őrszoba.** (3/24 1/26 1/28; V Ü 11 és 1/22-kor is.) — **BUDAI APOLLÓ** (351—500): **Félnapos boldogság.** (1/24 1/26 1/28; V 1/22 órakor is.) — **CAPITOL** (134—337): **Münchhausen.** (11 2 1/25 7.) — **CORVIN** (138—988, 339—584): **Kerek Ferkó.** (3 5 1/48.) — **CSABA-SAVOY** (146—040): **Külvárosi őrszoba.** (3/24 1/26 1/28; Sz V 1/22-kor is.) — **DEÁK-DECSI** (121—348, 125—952): Tizenegyedik premierhét! **Sziámi macska.** (1/22 1/24 1/26 1/28; V Ü 11-kor is.) — **DUNA-LLOYD** (111—994): **Külvárosi őrszoba.** (1/24 1/26 1/28; V Ü 1/22-kor is.) — **ERZSÉBET-VESTA** (222—491): **Gentryfészek.** (11 1/42 1/24 1/26 1/28.) — **FORUM** (189—707): **Éjjeli zene.** (1/24 1/26 1/28, V Ü 11-kor is.) — **GLÓRIA** (127—521): **Pénz beszél.** (1/24 1/26 1/28; V Ü 1/22-kor is.) — **HÍRADÓ FILMSZÍNHÁZ** (222—499): **Tavaszi álom** (Sárdy János énekes filmje). **Magyarok a Kaukázusban. Ufa-Magazin. Magyar és Ufa híradók.** (Folyt. egyórás előadások 9—21 óráig.) — **JÓZSEFVÁROSI** (131—516): **Két boldog ember.** (1/24 1/26 1/28; V Ü 1/22-kor is.) — **KAMARA** (423—901): **Megálmodtalak.** (1/212 1/22 1/24 1/26 1/28.) — **KORZÓ** (182—818): **Gróf Monte Christo. I. rész: Az Il-vár foglya.** (1/24 1/26 1/28; Sz 1/22; V Ü 11 1/24 1/26 1/28.) — **MESEVÁRELIT** (114—602): **Varieté csillagai.** (1/24 1/26 1/28; V 1/22-kor is.) — **NEMZETI (ROYAL) APOLLÓ** (222—002): Második hétre prolongálva! **Aranypáva.** (1/24 1/26 1/28; Sz 1/22; V Ü 11 és 1/2-kor is.) — **NYUGAT** (121—022): **Marokkói lány.** (1/44 1/46 1/48; Sz 1/42; V Ü 11 és 1/42-kor is.) — **OMNIA** (130—125): **Zenélő malom.** (1/24 1/26 1/28; Sz 1/22; V 11 és 1/2 órakor is.) — **OTTHON** (146—447): **Szerelmi láz.** (1/44 1/46 1/48; V 11 és 1/42-kor is.) — **PATRIA** (145—673): Második hétre prolongálva! **Régi szép idők.** (10 3/412 1/22 1/24 1/26 1/28; V 11 1/22 1/24 1/26 1/28.) — **PEST-PALACE** (221—222): **Magyar kívánsághangverseny.** (1/212 1/22 1/24 1/26 1/28.) — **PETŐFI-ODEON** (428—478): **Szerelmi láz.** (1/24 1/26 1/28; V Ü 1/22-kor is.) — **SZÉKELY-OLYMPIA** (226—425): Második hétre prolongálva! **Tilos utakon.** (11 1/22 1/24 1/26 1/28.) — **SZITTYA-CITY** (111—140): **Aranypáva.** (1/24 1/26 1/28; Sz V 1/22-kor is.) — **TINÓDI-TIVOLI** (225—602): **Szerelmi láz.** (1/24 1/26 1/28; Sz 1/22; V 11 és 1/2-kor is.) — **TOLDI-RIALTÓ** (224—443): **Lezárt ajkak.** (10 1/412 3/42 3/44 3/46 3/48; V Ü 11 1 3 5 1/48.) — **TURÁN** (120—003): **Utolsó dal.** (11 1/42 1/24 1/26 1/28.) — **ÚJBUDA-SIMPLON** (268—099): **Külvárosi őrszoba.** (1/24 1/26 1/28; Sz 1/22; V Ü 11 és 1/22-kor is.) — **URÁNIA** (146—046): **Kerek Ferkó.** (3 5 1/48; V Ü 11-kor is.)

Színházak mai műsora

OPERA: Nincs előadás. — NEMZETI: *Stuart Mária* (6). — KAMARA: *Tartuffe* (1/27). — MŰVELŐDÉS HÁZA: Nincs előadás. — VÍG: *Két boldog hét* (A, 1/27). — PESTI: *Warrenné mestersége* (6). — ÚJ MAGYAR: *Az első* (1/27). — ANDRÁSSY: *Josephine* (1/27). — MADÁCH: *Hamlet* (6). — FŐVÁROSI OPERETT: *Egy boldog pesti nyár* (6). — VIDÁM: *Ballépés jobbra* (1/27). — BÁBSZÍNJÁTÉK: *Toldi* (1/27). — REVŰPALOTA: *Revüexpressz* (1/27). — KAMARA VARIETÉ: *Münchhausenné mestersége* (1/27). — KOMÉDIA: *Ká-Pé* (1/27). — ERDÉLYI BÁBSZÍNHÁZ: *Hóvihárke; Piroska és a farkas; A láda* (4). — ERZSÉBETVÁROSI: *Egy nap a világ* (1/25, 7). — JÓZSEFVÁROSI: *Mária főhadnagy* (1/25, 7). — KISFALUDY: *Ide egyre rózsám* (1/25, 7).

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Erkel Depó

ESTI HIRLAP
1963. JÚN. 21

1021

Kiállítások a nyáron

A nyáron több érdekes kiállítás lesz Budapesten és vidéken: Holnap nyílik a Műcsarnokban a 4 éve elhunyt Jobbágyi-Gaiger Miklós emlékkiállítása, míg az Ernst Múzeumban az Egyesült Arab Köztársaság képzőművészeinek tárlata. Június 29-én nyílik meg a Nemzeti Galériában a budapesti magángyűjtemények legszebb XX. századi műtárgyaiból kiállítás. A keszthelyi Balaton Múzeumban „A Balaton a festészetben" című összeállítás mutatkozik be. Veszprémben Erdei Dezső szobrászművész emlékkiállítását rendezik meg. Július 6-án a győri Műcsarnokban tematikus tárlat nyílik, a „Munka dicsérete" címmel. Szegeden, az ünnepi játékok idején iparművészeti bemutató lesz, kisbútorok, vázák, kerámiák, textíliák. Ankétot is rendeznek, amelyre pesti iparművészeket hívnak meg. Megnyitó előadást Pleszivy Károly, szőnyeg- és gobelintervező művész, a Képzőművész Szövetség főtitkára tart. (Szegeden egyébként július 10-ig nyitva lesz Vedres Márk és Sárdy Brutus közös kiállítása.) A Fiatal Képzőművészek Stúdiója tervezi, hogy Balaton melletti iparitanuló-üdülőkbe visz képgyűjteményeket.

Ára 60 fillér

1963.

Estilhír